СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

ЗБОРНИК

ЗА

ИСТОРИЈУ, ЈЕЗИК И КЊИЖЕВНОСТ СРПСКОГ НАРОДА

ПРВО ОДЕЉЕЊЕ

СПОМЕНИЦИ НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ

КЊИГА XVI

СР. КАРЛОВЦИ

ШТАМПАНО У СРПСКОЈ МАНАСТИРСКОЈ ШТАМПАРИЈИ

1927.

СРПСКА КРАЉЕВСКА АКАДЕМИЈА

СТАРИ СРПСКИ РОДОСЛОВИ И ЛЕТОПИСИ

СРЕДИО ИХ

ЉУБ. СТОЈАНОВИЋ

СР. КАРЛОВЦИ

ШТАМПАНО У СРПСКОЈ МАНАСТИРСКОЈ ШТАМПАРИЈИ

1927.

Преглед.

Текстови:

Страна

Страна

СТАРИ СРПСКИ РОДОСЛОВИ И ЛЕТОПИСИ

Молим да се пре употребе исправе ове штампарске погрешке:

Стр. XLIV вр. 4 оздо **Попис**.
» XLVI » 29 нема, *и шо: у*
» XLVII » 20 до *7022*.
» L » 4 оздо а *рем.* пет.
» 10б вр. 32 **Филонофию.**
» 11а » 6 **прѣбысть.**
» 12б » 4 **оуневѣстити се.**
» 26б » 18 **И къ всехъ.**
» 27б » 25—6 **сьбираеть.**
» 46 » 11 **Званимира.**
» 62а » 5—6 **и по потопе даже.**
» 94б » 5 **сьбившоу се.**
» 145б » 29 **двѣ дѣвицѣ.**
» 155 » 7 **обьеть быкь.**
бр. 213 **лѣть ·ѕ· тисоущь.**

бр. 578б подг. — ҂ѕѡѻ беог. II).
» 593о додати: (хил.)
» 616ђ (рем.)
» 622б (III, 201)
» 657г (беог. I)
» 688в (VI, 218)
» 691в X, 261.
» 691д (IX. 251.
» 704 **Говѣдникь.**
» 706а (҂·ѕцз̃д·)
» 789 в. бр. 823).
» 891 вр. 2. **елкаша**
» 933 ҂·зоѻ·
» 965 после њега додати нов број 965а

Како је приређено ово издање.

Први летопис (Давидовићев) наштампан је 1828. године у 12 св. Лет. М. Српске, и одмах 1829 у 16 св. Лет. наштампан је други (Магарашевићев), али не у целини већ су само објављене разлике од првог. 1851 г. издао је П. Шафарик у својој књизи Památky dřev. písemn. Jihoslov. (V одељак) одједном више летописа: карловачки родослов, копорињски старији и осам (заједно с два већ издана) млађих летописа. Ове млађе летописе није издао сваки посебно, већ је општи део издао само из сеченичког и рачанског, а о Немањићима до Вукашина рачански летопис комбиновао је са сеченичким, а понешто и с осталим летописима и направио као једну целину. „Другу грану“ од Вукана до смрти деспота Лазара узео је поглавито из сеченичког летописа и понешто попунио из осталих. Затим је сеченички летопис од: къ прѣждьнымь да вьзьвратимь се наштампао цео: где се он прекида наставио је рачанским, а оданде где се и он свршава, продужио је и завршио Магарашевићевим. Оне белешке којих у овима није било повадио је из осталих и на своје место хронолошким редом уметнуо.

Овај начин издавања летописа хвалили су у своје време, па и доцније, као добар, јер се мислило да се око једног (или два) летописа могу груписати сви. У оваком своду не види се шта у ком летопису има, а то би морало бити. Али да је баш и то учињено, опет није *тад* било време да се свод прави, јер је грађе било и сувише мало. Боље би било да је сваки летопис у целини потпуно издан.

Доцније, кад се искупило још доста грађе, и ја сам направио један свод на мало друкчијој основи и унео у њ и друге белешке о појединим догађајима које се не налазе у летописима угледајући се на свод летописних бележака од 1400 до 1450, које је за своје Примере из књижевности саставио пок. Ст. Новаковић (који ме је уосталом и охрабрио

да овај посао радим). Кад сам један део рукописа послао пок. Ил. Руварцу питајући га да ли је овако добро, сећам се да ми је одговорио да се махнем „тога јаловог посла“, а ако баш нећу, онда да нипошто ту не уносим друге белешке, већ само оне што су у летописима. Ја сам послушао само други савет. Кад је тај мој рад дошао пред Учено Друштво, пок. П. Срећковић, како сам чуо, био је противан да се прими. И боље би било да су га други послушали него што су га примили и штампали у LIII књ. Гласника. Боље би било да су га послушали велим зато, што ни овај мој свод није био добар. Он, уосталом, није ни могао бити бољи прво зато, што ни тад није било време да се свод прави, јер још није било прикупљено довољно грађе; друго, што ми је сметао Шафариков свод, јер сам само кроз њега могао гледати на оних шест (управо седам) посебно неизданих летописа; и треће, ако хоћете најглавније, што ја тада, још ђаком будући на Великој Школи, нисам био дорастао да то радим.

Али већ поодавно тај се посао могао с успехом предузети, јер је толико грађе скупљено, да нова грађа, ако се пронађе, неће моћи много пореметити свод који би се из ове досадашње саставио. И како се нико од млађих тога посла досад не прихвати, то се ја, сад на доколици, и не слушајући ни сад савет Руварчев да се „тога јаловог посла“ махнем, одлучих да се после четрдесет и пет година опет на њега вратим.

*

Расматрајући целу грађу која је била преда мном, окретао сам од сваке руке не би ли се дао направити по један свод за родослове, за старије и за млађе летописе, али се то никако није дало учинити, а да колико толико буде јасан преглед шта је у ком родослову или летопису.

Зато сам наштампао четири главна родослова упоредо у четири ступца удесивши тако да иста места дођу једно према другом, јер се само тако добија јасан преглед како они стоје међу собом, шта је једнако или слично у сва четири или у три или у два, а шта је у појединим различно (бр. 1—36). — Осталих шест родослова штампао сам сваки посебно, јер су толико прерађивани и мењани, а неки толико скраћени, да и кад би било техничке могућности да се и они упоредо штампају, слабо би се видела веза између њих и прва четири (бр. 37—119).

То сам и из истог разлога урадио и с четири старија летописа (бр. 120—141), а пети, који је само извод из њих, штампао сам засебно (бр. 142—153).

Како се уз пећки летопис налази и одељак о патријарсима (тиме је он постао као нека паралела Данилову Зборнику), унео сам и њега, иако не спада у летописе, и додао му и три доцнија списка патријараха. Сваки је штампан засебно, а последња два, који су очевидно постали један из другога, упоредо (бр. 154—169).

За млађе сам летописе у Приступу рекао да је прва редакција постала надовезивањем оданде где се старији летопис свршавао, т. ј. од смрти Душанове па даље (прва група), и да је доцније испред тога стављен кратак преглед догађаја о Немањићима (друга група) који је, још доцније, замењен другом опширнијом редакцијом (трећа и четврта група). Зато сам ове доцније додатке о Немањићима морао издвојити, и засебно наштампати оне из друге, а засебно оне из треће и четврте групе.

Текст испред летописа друге групе вадили су летописци из старијих летописа, и свих шест сам наштампао упоредо у четири ступца, у првом и другом по један, а у трећем и четвртом направио сам свод из по два летописа, једно што су врло слични, а друго што је технички незгодно на две стране штампати шест стубаца. Али сам и ту у загради означио разлике између једног и другог, а где ништа није назначено значи да је у оба једнако (бр. 386—401).

Текстови пак код треће и четврте групе компилирани су из родослова и из старијих летописа, али су међу собом толико различни да се један свод, с јасним прегледом шта је у ком, никако није могао саставити. Зато сам их штампао неке посебно, неке, сродне, упоредо, а од сасвим сродних правио сам свод означујући и ту у загради шта је у ком (бр. 402—574).

Од смрти Душанове, одакле управо и почињу прави летописи, направио сам од свих бележака из свих летописа један свод, али тако да се у њему види како тачно гласи свака белешка у сваком летопису (бр. 575—1046).

Нисам могао ићи оним хронолошким редом како су бележене белешке у појединим летописима, јер су понекад у њима године за исти догађај различне. Зато сам белешке о једном догађају скупио из разних летописа заједно под један

редни број. — Како је врло често исти догађај у разним летописима казан различно (ја то зовем различна редакција), то сам сваку друкчију редакцију исписао под истим бројем засебно под а, б, в, итд. У једну редакцију рачунао сам ако су разлике ситне, н. пр. једна је реч замењена другом, или је у једном има, а у другом нема, или је година различна, или у једном има и датум, а у другом га нема, али је свуда у загради означено како је у ком, тако да се из овог сводног текста јасно види како у ком летопису та белешка гласи. Н. пр. белешка о смрти деспота Стевана под бр. 638 гласи:

а) ҂ѕцлє· постижє блажєн'нꙋю кон'чинꙋ благочьстивы господинь дєспоть Стєфань юнїа ·к· на свєтога Їлїа (соф. I). То значи да се та редакција налази само у софиском првом летопису.

б) прѣстави сє Стєфань дєспоть юлїа ·ді· (шаф. григ. — їюлїа ·и· беог. II. — їюн. ·ді· беог. I.) и царствова ·лв· лѣть (беог. II.) То значи да се та редакција налази у Шафарикову и у Григоровићеву летопису; у београдском другом други је датум, а у београдском првом и други месец; у београдском другом има још додатак колико је царовао. И тако даље друге редакције под в) г)... до к). На тај начин очуван је сваки текст у целини, и казано је у којим је све летописима тај догађај забележен.

Ако се нека белешка налази у једној редакцији а с разним годинама у разним летописима, тражио сам која је права, и стављао је у хронолошки ред, а у загради бележио како је у другима. — Ако та белешка има више редакција, на прво место под а) обично стављао сам ону с правом годином. — Исто тако ако су разни датуми, а има у ком и недељни дан, на прво место стављен је онај датум који се слаже с недељним даном, а остали су стављени у заграду.

Често је у летописима забележено под истом годином више догађаја, али не увек и хронолошким редом како су се догађали. И ту сам, по датумима (ако су забележени), или иначе (највише по Јиречековој Историји Срба) тражио хронолошки ред, и тако их поређао почињући од 1 септембра једне до првог септембра друге године. Тако је и у томе успостављен *прави* хронолошки ред. Само је смрт Урошева остала испред смрти Вукашинове, јер је тако у свима летописима.

Да би се видело које се белешке у ком летопису налазе, додао сам на крају таблицу у којој је по редним бројевима

забележено у ком се летопису и у којој редакцији која белешка налази. Уз њу сам додао и преглед оних бележака које се само у по једном летопису налазе. Ред којим се у појединим летописима ређају белешке, никако се у овом своду није могао претставити. Ко и то хоће да види, мора гледати посебна издања летописа.

Уза сваки догађај забележена је само година, а изостављено оно стереотипно вь лѣто. Ако у летопису стоји место године вь тожде лѣто, ставио сам ту годину у заграду. Ако је казано дроугое или третїе лѣто, ставио сам, опет у заграду, на коју се годину то односи. Ако испред неке редакције овде није стављена година, значи да је иста и онако (без заграде или с њом) како је у претходној. — Понегде се под истом годином налазе по два догађаја без ознаке вь тожде лето, а у другим летописима је тај догађај обележен или годином или је казано вь тожде лето. У таким случајевима овде је тај догађај стављен под годину као што је у том другом летопису.

Бранковићев летопис наштампао сам засебно, јер је оригиналне редакције, и да је разбијен, не би се јасно видело какав изгледа. Али сам и ту после сваке белешке додао у загради коме броју одговара у своду.

Како је старији летопис постао као допуна једноме по грчким хроникама укратко састављеном прегледу Опште Историје, то би слика наших летописа без тога била непотпуна, па сам и то наштампао и ставио испред летописа као што се обично и налази. То су, прво, два „Сказанија укратко суштим од Адама до данашњега времена“ која се налазе испред летописа прве групе, и друго, изводи из другог Сказанија који се у разним облицима налазе испред летописа осталих група. Прво је Сказаније препис из Хамартолове Кронике, које се налази на њену завршетку, а друго, опширније и дуже, по моме је мишљењу српска компилација израђена по грчким кроникама. Оба сам наштампао упоредо да се јасно виде једнакости и разлике међу њима (бр. 334—347). Изводе пак из другог Сказанија у осталим групама штампао сам неке одвојено, а из сасвим сличних направио сам свод, и обележио у загради шта је у ком различно (бр. 348—574). Бројеви су бележени само код васеленских сабора и догађаја српских или словенских.

Испред свега тога ставио сам заметке и изводе из летописа који су служили као грађа првим летописцима. Њих

сам наштампао двапут, прво сваки у целини ради литерарно-историјског проматрања (I.—XVII бр. 170—333), и после из догађаја о Немањићима направио сам свод и ставио испред бележака о њима у летописима (стр. 167, 168), а белешке од Душанове смрти па даље умешао сам у свод свих летописа.

Издвојио сам засебно (као што су издвојени и у летописима) прегледе турских царева, и из пет, који су постали један из другог, направио сам свод означивши опет разлике међу њима у загради, а остале сам наштампао посебно.

У додатку сам наштампао раванички летопис и, по одлуци Академије, летописачке белешке из Записа и Натписа.

У регистру су побележена сва имена лица и места под бројевима у којима се помињу; у којим белешкама их нема, ставио сам о чему су: глад, куга („смртоносије"), јака зима, трус, помрачење итд. Поред тога саставио сам и списак речи које се не налазе у Даничићеву Рјечнику из Књижевних Старина.

*

У Приступу овом издању покушао сам решити главне проблеме о постанку и развитку ове врсте наше средњевековне историске књижевности, и надам се да сам у крупним цртама и решио, остављајући млађима да та питања детаљније разрађују, јер ја сам већ у годинама и јамачно нећу више доспети да се на овај посао и по трећи пут враћам. Нека буде од мене доста и ово оволико.

У Београду
о новој 1927-ој години. Љуб. Стојановић.

Приступ

Родослови и Летописи.

Све до Ил. Руварца није се правила разлика између родослова и летописа. Шафарик их зове „кратки српски летописи (kurze serbische Annalen), и ређа их: копорињски, сеченички, карловачки (родослов), Давидовићев итд. (Gesch. d. südsl. Literatur III 245). — И Јагић их све зове летописима (Annalen). Али је он први покушао да их класификује поделивши их на две групе: старију, у коју ставља копорињски летопис и њему сличне, и млађу, у коју ставља све остале и летописе и родослове. Пошто је рекао у чему се те две групе разликују једна од друге, додаје да млађа група чини *једну* целину само према старијој, „али тиме не велим да су сви њени текстови постали из једног оригинала. ....Они су међу собом толико испреплетани да се ја не могу упуштати у истраживање њихова стабла и разгранавања“. О времену постанка рекао је да је старија група постала пред крај XIV, а млађа не пре половине XV века, а обе као додатак некоме преведеноме изводу Светске Историје (Archiv II, 51—68). — Ст. Новаковић, издајући загрепски родослов, а наведевши те Јагићеве речи, вели: „Наш *Родослов* припада томе другом, познијем облику *пространога летописа*“ (Starine IX, 63). И њему је дакле и родослов летопис и то пространи млађи за разлику од пространог старијег као што је н. пр. копорињски. — Ил. Руварац (О кнезу Лазару 237—39) је издвојио родослове од летописа, а летописе поделио на „*покушаје*“ да се састави летопис (као што је копорињски и др.) и *праве* летописе (као што је сеченички и др.) — С. Томић пишући о родословима и летописима (Просв. Гласник 1888) о класификацији не каже ништа ново, већ само наводи шта су горња тројица рекли. Он у родослове убраја и компилације друге половине XVIII века (као што је Троношки летопис и др.), што је засебан рад, који је рађен и по родословима и по

летописима, и по народној традицији и по руском преводу Орбинија тако да управо и не долази у овај ред старе књижевности већ готово у нову.

I

Родослови

1. Попис текстова.

Досад познатих и издатих родослова има десет. По времену постанка њихова данашњега текста или по времену постанка рукописа у коме се налазе могу се овако поређати:

1. *Константинов.* (конст.) — Константин Философ пишући 1431 године Житије деспота Стефана, у 14, 15 и 16 глави излаже родослов Немањин и његових синова Стевана и Вукана до деспота Стевана. То Житије издао је по рук. Одеске унив. библ. српске редакције Јагић (у Гл. С. Уч. Др. XLII, 223), а по руским, краћим редакцијама А. Попов (у Изборнику, стр. 92) по рукоп. Тројицко-Сергијевско Лавре, а Ј. Шафарик (у Гл. Срп. Уч. Др. XXVIII, 363) по рук. Одес. унив. библ.

Овај исти родослов, овакав какав је у целини (с једним важним отступањем), налази се и у једном руском хронографу прве редакције (у рук. Толстојевом у Петр. публ. библ. Л. Т. IV, 143), а у осталих десет, колико их је А. Попов упоређивао, скраћен је (Обзоръ Хронографовъ русской редакцiи, I, 96, 193—195).

2. *Руварчев.* (рув.) — У рук. Карл. патр. библиотеке бр. 175. Он допире до у XVI век, и састављен је за владе Ивана Грозног (1533—1584), јер се на њега велике наде полажу (дакле био је жив. — бр. 100.) Рукопис пак писан је између 1712—1725, јер се у списку патријараха, који је иза родослова, помиње Мојсије Петровић који је у овим годинама патријарховао. Иза патријараха је млађи летопис. Све троје сам издао у Споменику III, 105 и 123.

Исти овакав родослов (можда баш из овога рукописа и преписан) има и у Милорадовићеву Зборнику који је описао и цео родослов издао П. Ровински у Лет. М. С. 181, 64. Разлике су минималне, језик мало више посрбљен, и понека реч изостављена.

3. *Карловачки* (карл.) — Овај се текст налази у једном рукопису Карл. патријарш. библиотеке, и издао га је П. Шафарик у својим Památkama V одељ. стр. 55. Он допире до одласка владике Максима после смрти брата му деспота Јована у Влашку војводи Радулу. Како је брат му умро 10 децембра 1501, а Радул владао до 1508 г. то би и овај родослов, првобитно могао бити написан између ових година. Руварац га и ставља између 1501 и 1520 године (о Кнезу Лазару, 238). Али у њему има нешто што га, у овом облику какав је сад, помиче чак на крај треће четвртине XVI века. Наиме, описујући призренску цркву св. Арханђела, писац вели како тамошњи људи говоре „да призренске цркве патос, дечанска црква, *пеħка препрата,* бањско злато и ресавско писаније нигде се не налазе" (бр. 22). Међутим, ако је савремен натпис више северних врата Пеħке цркве (Зап. и Натп. 6310), препрату је подигао и пописао патријарх Макарије године 7070 (1561) сунчаног круга 28, а месечева 5, индикта 9, златног броја 8, темеља 28, месеца септембра 8, и та реч је могла постати после њена грађења, па, дакле, и писање овог родослова. Рекох ако је натпис *савремен,* јер паскални елементи 7070 године били су сунчев круг 14, месечев 2, златни број 5, темељи 22, и индикат 5, а горе поменути паскални елементи одговарају години 7168 (1659), па да не буде ове године и натпис написан, а година 7070 из доба Макаријева стављена је или по традицији или по неком другом податку. Али било једно било друго, факт да је њу подигао Макарије (1557—1573) не долази, мислим, у питање, и према томе и оне речи пишчеве о њој, и писање родослова, могли су постати после њена грађења.

4. *Врхобрезнички.* (врх.) — Рукопис Прашког Музеја бр. 29. То је хронограф коме је на крају додат овај родослов, за њим старији па млађи летопис. Писао га је познати писац инок Гаврил 1650 године у ман. Врхобрезници код Плеваља. Он сам вели да се много потрудио сабирајући од разних летописаца. И у хронографу и у овом родослову и у летописима види се да Гаврило није просто преписивао, већ да је збиља „састављао" дајући саставима своју редакцију. Почетак родослова штампао је Шафарик у Památkama V, 56, а завршетак и оба летописа издао сам у Споменику III, стр. 99, 98 и 150.

5. *Пајсијев.* (пајс.) — Патријарх Пајсије састављајући Житије цара Уроша унео је неки родослов као увод пред

опис владе Душанове и Урошеве. И ако није преписан цео, опет оно што је (до Душана) није много мењано, и доста се слаже са загрепским текстом. Како је Житије писано 1642 г. то је рукопис родослова из кога је Пајсије исписивао у Житије свакојако старији, али ништа ближе одредити не можемо. Издао га је Ил. Руварац у Летопису Мат. Срп. књ. 150 стр. 77. Али су листови с којих је слагач слагао испреметани, те треба са стр. 79 врсте 19 после речи **Зетоу сь градови** прећи на стр. 80 вр. 17 и наставити: **и (от) равна пилота оба**... до вр. 14 на стр. 81 до речи: **и бысть трети архїепископь**, па се вратити на стр. 79 и наставити: **и юсть вь великои црькви**... А на стр. 80 после речи у вр. 16—17: **и Константина** прећи на стр. 81 вр. 24 и наставити: **Стефань Дечански роди**... итд.

О осталим рукописима не можемо ближе одредити ни кад су они постали ни родослови у њима.

6. *Загрепски.* (загр.) — У рук. XVII века Југосл. Академије бр. 501, о коме говори Јагић у Književniku III 121, има један родослов који је издао Ст. Новаковић у Starinama IX, 71. И он допире до деспота Стевана као и Константинов. После родослова има летопис, управо покушај да се састави летопис, и о њему ће бити говора ниже у изворима летописним.

Други исправнији текст овога родослова био је у неком великом рукопису од кога се очувао само један лист на коме је почетак овог родослова. Тај је лист послао Новаковићу Ил. Руварац, и он га је наштампао у Starinama X, 174, и по њему је овде наштампан почетак. — Трећи текст налази се у рук. проф. г. Душана Д. Вуксана који је био љубазан да ми пошље препис, али ми је стигао кад је текст родослова био већ наштампан. Он се разликује од загр. у овоме.

После бр. 13 има овај уметак: **Сынь же великаго жоупана Неманѥ Вльвь, брать прьвовенчаномоу кралю Стефаноу и светомоу Савѣ прьвомоу архїепископоу срьбскомоу, сьи же велики кнезь Вльвь роди Стефана великаго кнеза самодрьжавнаго вьсехь срьбскїихь земль и поморскїихь и хльмскїихь. Стефань же бысть всакими добродетелми оукрашень благонравиа и кротькихь пособе родоу хрїстїанскомоу сьздавь многокрасноую црькве всакими православними знаменьми оукрашеноую вь име оуспенїа прѣсветие богородице оу Морачи вь лоуци глаголемие Берисимли вь оупокоенїе мощемь его, и тоу почиваеть невредимь и до нинѣ мощи светїе.**

Оно место о синовима Првовенчанога (бр. 14) које је у загр. покварено гласи: **Владиславь и Стефань, Предиславь. Последни свещеничьскыи чинь вьсприеть и нарицаеть се.....**

После тога има о Владиславу ово: **Владиславь създа црьковь при реце Милешеви вь име вьзнесеніа господнга вь оупокоеніе мощемь светаго Саве, и тоу прѣбиваеть невредимь свети Сава и до нинга.**

О деци Стевана Дечанског (бр. 21) има још: **и Симеонь и прьва дащи его Елача, втора же Теωдора,** као у пајс. тексту.

Друга грана Немањина (бр .25) према загр. гласи: **Сынь же великаго кнеза Блька роди сына Дмитра.... Сьи же роди сыни и дащери: прьви сынь его Блатько велики кнезь. Сь же роди сыни и дащери: ·а· дащи..... Евгеніа монахіа, и сіа роди.....**

Изгубљен је један лист (или два) где се говори о сукобу Константинову с Максентијем до доношења знамења у Цариград (бр. 4 и 5). Иначе се текст слаже са загр. сем неколика места где преписивач није разумео оригинал и правио погрешке.

7. *Пејатовићев.* (пејат.) — У рук. XVII века Нар. Библ. бр. 631 (штам. Катал. бр. 478), који је пре био својина Ат. Пејатовића, има један родослов који је он издао у Споменику XXXVIII, 123.

8. *Ћоровићев.* (ћор.) — У рук. краја XVII или почетка XVIII века Југосл. Академије (III a 43; пре бр· 707): издао га Влад. Ћоровић у Споменику LXVI, 237.

9. *Хаџи-Јорданов.* (јорд.) — У рук. XVI—XVII века Нар Библ. бр. 312 (штамп. Катал. бр. 471), који сам издао, заједно с летописом који се непосредно иза њега продужује у Starinama XIII, 173.

10. *Новаковићев* (нов.) — Налази се на једном од четири листића неког већег рукописа нађена у Старој Србији и послата Ст. Новаковићу који га је објавио у Starinama IX, 89.

2. Време постанка.

За одређивање времена постанка родослова имамо утврђену једну годину после које није могао постати. То је година 1430/31, када је Константин Философ написао Житије деспота Стевана и у њему у 14, 15 и 16 глави родослов који по њему зовемо Константинов. Ја бих рекао да се његов постанак може помаћи још бар за неколико година уназад, а из овог разлога.

Родослови се по обиму деле на опширне, у које долазе карл. загр. пајс. врх.-и пејат., и кратке, у које долазе остали. Константинов долази међу кратке. Први и други одељак у њему има свега петнаест врста (у другима још мање), док је у опширнима много пространији. Само су две могућности постанка ове разлике: или је Константин прво написао ове одељке овако кратко, па их неко доцније проширио; или су прво били написани опширно, (пре г. 1431), па Константин из њих направио извод и унео у Житије Деспотово. Руварац је, истина, рекао: „Из 14, 15 и 16 главе у животу деспота Стефана од Константина Философа поникли су родослови; или друкчије: те три главе у житију списаном г. 1430/31 *костур су и основа* нашим родословима или и историографији нашој средовечкој у родословном облику" (О кн. Лазару 237), што ће рећи да су опширни родослови постали доцније проширивањем Константинова. Али он не наводи никакве разлоге који су га до тога закључка довели. Мени се пак чини да је било баш обратно, а из овог разлога.

Наши стари преписивачи преписујући какав текст, ако га не препишу од речи до речи, они га или препричају својим речима и тиме га обично скрате, или поједина места просто прескоче, или узму понешто из другог ког текста о истој ствари, па то или просто уметну, или са својим текстом саставе, те постане један опширнији текст. Таких примера има доста и у овних родослова, а нарочито у летописа. Ниже ћу показати да и у Константина и у опширним текстовима има места узетих из Зонаре. Ако би сад узели да је прво постао Константинов кратки текст, па после опширни, а и једно и друго вађено из Зонаре, значило би да је овај посао двапут рађен, а то ми се не чини нимало вероватно. Много ми се вероватније чини да је посао рађен само једном, и то опширно, па је Константин из њега направио кратак извод и унео у Житије Деспотово. На тај начин родослов би био постао пре 1431 године, негде у првој четвртини XV века за владе Деспотове.

И Новаковић је рекао да је родослов „постао у XV веку, и то не касније од прве четвртине његове, ако не у самом почетку" (Starine IX, 65). Тај закључак извео је посредно доказујући да је загр. текст најближи оригиналу. Ту старину загр. текста видео је у томе што се у њему Ликиније још не зове Србином, већ тек у Константинову, и по томе је за-

кључио да је постао пре 1431 г. До те погрешне аргументације дошао је овим путем. Тражећи извор онога што је страно у загр. тексту (т. ј. у првом одељку), чинило му се да је писац имао пред очима највише Зонару. (И Јагић је, успостало, обратио пажњу на српство Ликинијево у летописима и у Зонари). Од словенског превода Зонаре имао је пред собом Паралипомен (од г. 1408 у познијем руском препису у рук. Волоколамског Јосифова манастира изданом у Москов. Чтенијама 1847, 1), и цитате из пуног Зонаре (у Попова. Обзр. Хрногр. из рукоп. Ундољског из XVIII века), и обоје је поредио с грчким оригиналом и талијанским преводом. Од родослова били су тад издани карловачки цео, из врхобрезничког први одељак и Константинов у Житију Деспотову. Нашавши да оба слов. текста Зонаре зову Даке Србима, а не и оригинал, даље, да млађи рук. Ундољског Србином зове и Ликинија, као и Константинов, карл. и врхобр. родослов, а не зову га тако ни старији рук., Паралипомен, ни загр. родослов, поставио је овај хронолошки ред: а) препис Зонаре и идентификовање старе географије и етнографије наших и околних земаља са Србима и тадашњом географијом и етнографијом; б) загрепски Родослов; в) Живот деспота Стевана од Константина, у коме је Ликиније већ Србин, што у горе поменута два дела још није; г) продирање Ликинијева „српства" у потоње време и у она оба пврашња дела, као што то у познијим преписима видимо (рук. Ундољског, и карлов. и врхобр. род.) „А све се то у целини добро слаже с претпоставком, да је" загреб. родослов „исписиван из рукописа врло блиска оригиналу, и да се на ономе чиме се" он „сад свршује, имао свршивати и првобитни облик тога родослова. Потоњи су преписивачи, наравно, скраћивали, додавали итд. али већ није тешко првашњи облик ако не успоставити, а оно познати" (Starine IX, 69 –70). Али се ова аргументација не може више одржати. Ми сад знамо још за родослов пајс., и у целини родосл. врхобр. о којима се такође мора водити рачуна. Даље знамо још за три рукописа Зонарина, карловачке патр. библиотеке по исписима Качановског (у Starinama XIV, 129[1]) и даље) из којих се види да и он назива Ликинија

[1]) Качановски вели да је те исписе извадио из рук. који се чува у Београду, али како рукописа Зонариног нема и није га било ни у Нар. Библ. ни у Библ. Академије наука (а сумњам да га је било и у којој другој), и како се његови исписи по моме поређењу потпуно

Србином. С тим се исписима потпуно слаже и бечки рук. Зонаре (Споменик III, 206), и Паралипомен Крушедолске библ. (Опис рукоп. С. Петковића, 222), а то ће рећи да се у свима рукописима и Зонаре и Паралипомена Ликиније назива Србином. Што то није и у Парал. Волоколамском, то је погрешка руског преписивача, који у место да напише: и **Лїкїнїє же бѣ родωмь Срьбинь, бѣ же зєть вєлїкомꙋ Константинꙋ, имы сєстрꙋ єго**, прескочио је од првога **же** на речи после другога **же** и написао: **Ликинїє же зєть вєликомꙋ Констан'тинꙋ...** а то се преписивачима (као и штампарским слагачима) често дешава. Да је заиста тако било, види се по томе што му је реченица остала крња, без глагола. Кад се тако у Ликинијеву српству слажу сви текстови Зонаре и сви родослови сем загр., мора се претпоставити да је то било и у првобитном тексту, и у загр. случајно испало (или намерно изостављено). Неће бити тачно ни оно што Љ. Ковачевић вели да су две могућности довођења Немањина порекла од Ликинија и сестре Константинове: или је то Константинова комбинација или је он то затекао у Србији као готово мишљење. „Ја бих — вели — пре рекао, да је Константин затекао у Србији утврђено мишљење о пореклу Немањину од „Србина“ Ликинија и сестре цара Константина, које он, као странац, није хтео, а можда ни смео да одбаци“. (Глас С. К. Ак. LVIII, стр. 37, 38). Ликинија је раније начинио Србином словенски преводилац Зонаре (при крају прве половине XIV века), као што је и Даке и њихова вођу Декевала: **Воинствова же Траıань на Дакы, сирѣчь на Срьблє...; Траıань.... побѣди Срьблє; господинь же срьбскы Декєвась ωтьчаıав сє, закла сє самь** итд. још на неколико места, и то у сва три рук. Зонаре и у оба Паралипомена. Исто тако мало је вероватно да је у народу било икад успомене на Ликинија, јер што се у народу зна за цара Константина, то је ушло из црквене књижевности, а одатле можда и врло помућена успомена на цара Дукљана или Дуклијана.

3. Текстови међу собом и према првобитном.

Карактеристично је да се од десет досад познатих родослова седам налазе само у по једном препису; рув. се на-

---

слажу са карлов. текстом не само у речима него и у правопису, то ја мислим да се Качан. уређујући за штампу своје белешке помео и назвао га београдским рукописом.

лази у два преписа и несумњиво је други преписан из првог; од загр. има одломак (почетак) у неком другом рукопису, и једнак је са загр., а у другом рук. има неких измена према загр.; Конст. је из Житија унесен у руске хронографе. Свих десет претстављају, више мање, различне редакције, али им је језгро садржине, о прецима и потомцима Немањиним, у свима једно исто, тако да се као несумњиво може узети да су сви потекли из једног оригинала. Али самим тим што се међу собом толико разликују, јасно је да ниједан собом не претставља првобитни текст. Сви су они прекрајани тиме што су или скраћивани изостављањем понечега или сажимањем у краће, или попуњавањем другим чим чега у првобитном тексту није било. Зато, да би се успоставио првобитни облик, потребно је извршити међусобно поређење *свих* текстова те видети шта је у ком изостављено или скраћено, и излучити оно што је додато. Може бити да је нешто изостављено у свима текстовима, и то ће нам остати непознато. Зато и за слику која ће се тако добити не може се рећи да ће бити потпуно верна оригиналу, али ће бити врло приближна, онака, отприлике, као кад би се по деци сликали родитељи.

Садржина родослова може се поделити у ова четири неједнака одељка: I о римским царевима пре Константина Великог, о њему и о царевима савременицима му (бр. 1—6); II о пореклу Немањину, о њему и о браћи и синовима му (бр. 7—13); III о потомцима сина му Стевана (бр. 14—24) и IV о потомцима сина му Вукана (бр. 25). Први и други одељак готово су подједнаки и заузимају нешто више од осам десетина целога текста; трећи и четврти непуне две десетине; нарочито је кратак четврти, заузима једну трећину трећег.

I. Кад се текст првог одељка упоредо прегледа у свима родословима који га имају, добија се утисак да је он у оригиналу био опширан, али да га ниједан преписач није у целини преписао, већ је сваки (непосредно из оригинала, или посредно из млађих преписа) вадио из њега оно што му се свидело, а изостављао или сажимао оно што му се чинило мање важно. Не бих могао рећи да је што додавано, и према томе вероватно је да је у оригиналу било све чега сад има ма само у једном препису, нарочито ако се то налази и у Зонариној кроници или његову Паралипомену. Не може се рећи ни да су се преписачи верно држали оригиналног текста;

јер има грубих погрешака, кварења и збрке, ни да су се у свему држали реда излагања који је био у оригиналу.

Почетак (бр. 1) гласи: „Глагољут истини списатеље јако Лики(ни)ју Србину бити родом, Јелину мудрованијем, и вса српска идолу служаше Дагону, от суду и Дагони и Даки именујут се; от Сера же Србље". Ово има само у карл., а ја бих рекао да је било и у оригиналу, јер се згоднијим речима, којима се ауторитетом „истиних списатеља" (а у самој ствари — као што ће се ниже видети — ауторитетом Зонарина преводиоца) утврђује истоветност Дака и Срба и Ликинија као Србина, није могао почети спис коме је главни задатак и био да *Србина* Немању доведе у сродство с првим хришћанским царем преко зета му *Србина* Ликинија. Ако је то преписивачев дометак, може му се само честитати.

Бр. 2. *О римским царевима пред Константином.* Карл.: у она мучитељска времена владаше Диоклитијан „родом од Зете" (јамачно по сличности имена Диоклитије, Дукље, као и у нар. традицији „цар Дуклијан") западом к Риму и др., Максимијан Јеркулије истоком Јеладом и др., Конста Зелени Вретанијом к северу и др.; даље, о њихову сродству по женама и о синовима Константиновим. Пошто су се Диоклитијан и Максимијан, побивши на хиљаде мученика, одрекли власти и „в простом житији устројили се", пријемници су им били Максентије у Риму и Галерије Максимијан на истоку, које је оборио Константин. Ликиније се још не помиње. — У Конст. (бр. 37), где је цео први одељак сажет у десетак врста, почиње се Констом Зеленим и његовим царовањем на северу у Вретанији и др., даље, о одрицању власти Диоклитијана и Максентија, и њихову „житији в простих", и њиховим пријемницима исто као и у Карл. О Констину царовању у Вретанији има и у Зонаре на два места (Паралит. 83 и 86, и у Карл. тексту). У Конст. има и још један детаљ, наиме да је цар Константин био „у талствије" у Максентија, што има и у Зонаре: „даст јего Галерију талца (у Парал. „талника") утвержденија ради и љубве". И јамачно је све то било и у првој редакцији. — У загр. и пајс. само завршетак, краће и друкчије: у она мучитељска времена цровао је у Риму Максентије (у пајс. Максимијан!), на истоку Гал Максимијан, а по среди Ликиније северним и западним странама. Пајс. још додаје: „јеже Србин јест". То је све несумњиво доцнија прерада. У осталим текстовима овога и нема.

Бр. 3. *Пропаст Максентијева.* У загр. почиње похвалом Константину: „Васијавает благораслна вјетв от корене благочастива велми, просијавшому у вери благочастивој првому и великому ва христијанех цару Константину". Присвоји себи цара Ликинија (не вели да је Србин) и да му за жену сестру своју Константију. „Тада господ господствујуштих и цар царствујуштих вседржителном својом десницом вручајет скиптро царства великому цару Константину, овоме просијавшу, благочастивоі лози *од корена и племена рашкога господства и сродства Августа ћесара, при коме се телесно роди господ наш Исус Христос. Би од рождаства Христова до благочастивог цара Константина 340 година*". (Ово истичем зато што су неки млађи летописи ово, мало измењено, пренели на Немању, о чему ће ниже код летописа бити говора). Даље описује какав је био Константин, и кад је још дететом примио престо, одмах је полетео на стрица свог Максентија у Рим. Овај му се одупре надајући на бесе своје лукаве и хвалећи се множином тисућа својих војника и многим лађама, и пређе реку Тивер. При судару Константин се веома охрабри „знамењем на небу јављеног часног крста од пресветих звезда и гласом чувшим се у ваздуху: царе Константине, овом потпором побеђуј враге своје". Тад ишчезоше сви беси Максентијеви и сва сила његова би побеђена. Војници Константинови исекоше многе тисуће војника, други побегоше и покорише се цару Константину. Максентије побеже ка своме граду, али кад је био на мосту, овај се провали и он се утопи у реци. — У карл. нема похвале Константину, већ се почиње да је Константин по смрти очевој примио царство и да га је отац још за живота поставио царем, и браћу му ћесарима; да је присвојио себи Ликинија цара српског и дао му сестру. Даље се описује судар с Максентијем и Константинова победа, али има и разлика. По карл. Константина су позвали Римљани да их ослободи мучења Максентијева, и после победе била је у Риму велика радост, чега у загр. нема. У карл. опет нема о појави звезде и гласу у ваздуху. Јамачно је у оригиналу било опширно о свему, па су преписивачи на разне начине направили изводе. Али свакојако су оба ова текста ближа оригиналу него остали. — У пајс. похвала Константину је скраћена; у врх. је нема никако. Судар с Максентијем у пајс. је врло кратак и вели да је био „у странама витиниским". У врх., који се овим и почиње,

Константин се дигао „о галијах бретаниских“ на Максентија Јеркулија (!), победио га. и узео Рим. Царствујући у њему имао је бољарина неког Србина именом Ликинија, и дао му сестру. У оба је јамачно скраћен и покварен извод. У осталим родословима нема о томе ништа.

Бр. 4. *Пропаст Максимијанова.* У загр. Чувши то Гал Максимијан диже се на царство Максентијево и на Константина. Овај имајући са собом зета цара Ликијина полети на њ, и сударе се у странама витиниским. Војници Константинови исеку многе тисуће војнике Максимијанових, а он у борби буде збачен с коња. Уплашивши се, збаци с главе царски венац (у карл. царску багреницу), и бежећи од села до села дође у неком селу у неку кућу и изнемогавши, падне. Из уста му стане излазити огњени пламен, а по свима удовима стану киптети црви; очи му искочише од многе љутости, и скончa се. Тада по целој земљи преста мучитељство. — У врх. који о Максентију говори врло укратко, о Максимијану је опширан и готово у свему једнак са загр. —. У карл. исто тако само не описује борбу, и место царског венца каже царску багреницу. — У пајс. је кратак извод по загр. тексту. Вероватно је загр. текст најближи оригиналу. — У пејат. је бр. 2, 3 и 4 сажет у овоме (бр. 40): Константин, победивши Максентија и Максимијана, „обрете“ Ликинија, који је царовао на северним странама и био од царског колена, унук Олимпијаде, матере Александра Македонског. Зато што му је много „храбровао“ при Константину, заволи га и постави га царем у Риму. С Константијом роди Бела Уроша. — И у конст. сажета су сва три бр. у ово: Конста је имао три сина: Константина, Константија и Консту, и кћер Константију, коју Константин да Ликинију, и одели му чест грчке земље, јер га „послушаше на мучитељско разрушеније и способствоваше. Овај Ликиниј беше далматински господин родом Србин“. (бр. 37). У осталима нема ништа.

Бр. 5. *Ликиније мучи хришћане.* Загр. Константин постави Ликинија за цара у Риму и над целим западом, а сам цароваше у источним странама. Ликиније се брзо „преложи на идолослуженије“, и стане мучити хришћане. Цар Константин са својом матером дође у Визант, и украси га и утврди и назва својим именом, Цариград Константинов. Посла матер своју у Јерусалим да тражи Христов крст, и она нашавши га, донесе у Цариград с преславним знамењима. Константија

сестра Константинова роди сина с белим власима и назваше га Бела Урош, и кћерку Филонофију, у крштењу названу Ирину. Ову часну и добропобедну мученицу изведоше из куле трапезариске, и отац је Ликиније нуђаше да се уда. Она не хтеде, омрзну оца, одрече се свих богова његових, и оневести се жениху господу Христу, Отац је поче мучити и нареди да се изведе на народно позориште, где би прикована за кола да је прегазе и да тако умре. Ликиније стајаше у народу, и један коњ отрже се од кола и полете на Ликинија, отрже му десну руку, и цар оста као мртав. Народ откова Ирину говорећи јој, ходи, дево, да видиш умрла оца. Она узевши руку цареву, положи је где је била, и створи га здрава. Ова добропобедна мученица Христова створи многа знамења и чудеса у граду Дамасиском, Калиничком, и Магдалину, од кога је Марија Магдаљанка; приведе у веру Христову 130 хиљада. — У пајс. слично, али у врло кратком изводу. Не описује се опширно мучење Иринино као ни у осталима, *Не каже се да је Констанција родила Бела Уроша, већ „синове и кћери“.* — У карл. и врх. исто тако кратко, али мало различно. У оба је Константин поставио Ликинија царем у Никомидији, и у оба се говори укратко о Ирини. У врх. се говори о Бела Урошу као и у загр. *(а у карл. тога нема)*, и у њему се не говори о подизању Византије. У карл. се каже да је Ликиније мучио свете Теодоре и Ирину, а пре тога Јермила и Стратоника и друге многе „у Дагони близу Истра“. — У пејат. (бр. 40), да је Ликиније постављен у Риму (а Константин био на истоку), да му је Констанција родила Бела Уроша, да је стао мучити хришћане и своју кћер Филонофију — Ирину. „Потом начет на самодршца ков ставити иваздвиже воје на њ“. — Све, као што се види, још краће. У осталима нема ништа. — Како се јасно види да је пајс. кратак извод из загр., то је врло вероватно да је загр. текст најближи првобитном.

Бр. 6. *Смрт Ликинијева.* У свих пет готово подједнако само у пејат, (бр. 40) мучио је „Јермолаја“ и Стратоника „при реци Истру у Београду“ пре него га је Константин преселио у Солун, а у карл. о њима не говори јер је раније речено, и додаје на завршетку „и преста гоњење“, што је у другима у бр. 4. Јамачно је овде најмање мењан првобитни текст. У осталима нема ништа.

II. — *Бела Урош, синови му и унуци.* — Бр 7. Загр. и врх. Видевши то син му Бела Урош уплаши се и побегне у Захумље,

ожени се ћерком франчаског краља Аном и роди Техомила и Чудомила. Они подигну храм св. првомученику Стевану у Древима. Тамошњи људи назову из потсмеха Техомила попом а Чедомила епископом. Тахомил (узме ћерку чешког краља, *врх)* роди Завиду, Срацимира, Првослава и Стевана Немању. — Тако и у пајс. сем почетка, који је друкчији. — У карл. се први пут сад помиње Бела Урош, „иже от сестри цареви Константије", остало исто само мало краће. — У пејат. (бр. 42) побегла је Константија са сином. Бела Урошева жена звала се Катарина, а Техомилова је била сестра „фарватског" краља Званимира. Остало исто. — У конст. само: Бела Урош роди Техомила, Техомил светог Симеона (бр. 38). — Ђоров. са овим почиње: Бела Урош би изгнан бугарским царем и прибеже у Зету, и тамо роди Техомила а Техомил Стевана Немању, који је свети Симеон" (бр. 69). — Рув. се почиње (бр. 79) „Првеје убо корен лопатоју слова откопавше, и от корене древо васем покажем и сладост плода словом представим откуду бист велики господар српски Стефан Немања", (Тако се почиње „родослов српских деспота" у руским хронографима из којих је ово и узето). Константинова кћер (!) беше за Ликинијем, од ње роди Ликиније Бела Уроша „краља иже бист васеи немецкој земљи краљ". Ликиније роди Техомила, Техомил Стевана Немању. — Нов. почиње (бр. 101—03): Константин имађаше сестру Константију, и даде је Ликинију, и роди с њом Бела Уроша. Бела Урош роди Техомила и Чудомила, Чудомил Завиду, Срацимира, Првослава и Стевана Немању. — Јорд. (бр. 112) почиње и ређа имена обратно: св Симеона роди Техомил, а Техомила Бело Урош; Урош би син Ликинијев од сестре Константинове.

Тако је, ето, по свима родословима (сем пајс.) Немања праунук Константинов по сестри му иако их раставља 800 година! То им је силно убијало вредност а нарочито Константину Философу, и чудило се како је он тако што могао написати. Нико није посумњао да ту не буде каква кварења од доцнијих преписивача, зато што је тако у свима, па и у његову Житију Деспотову у иначе врло добром српском препису и у оба досад издана руска (Глас. С. Уч. Друштва XXVIII, 363 и Изборникъ статей унесених у руске хронографе. Москва 1869, 92). А нико опет није обратио пажњу на то да се овај Константинов родослов, цео, од почетка до

краја, налази и у једном од једанаест руских хронографа прве редакције (колико их је А. Попов упоређивао), и за који држи да је у томе ближи од осталих првобитном облику хронографа. Не сличност већ једнакост је толика да не може бити никакве сумње е је у њ унесен с друге које стране, а његовим се текстом на три места исправља Константинов како нам је досад познат у Житију. 1) У Константина стоји (бр. 38) да је Конста (Зелени) имао три сина, Константина, Константија и Консту. Очевидна погрешка, јер су се тако звали Константинови синови, којима је оставио царство. У хронографу пак стоји; „Се Конста Зеленiи роди три сыны, великаго Кон'стантина, Iанавилиана и Далматина". У Паралипомену (стр. 83), одакле је ово и извађено, стоји да му је Константин био од прве жене, а од друге, Теодоре, ћерке Максимијана Јеркулија, да је имао друга два сина, „Кон'стѧнтина глаголемаго Анавалиана и Кон'стантïа"; у карл. пак род. (бр. 2), да је од Теодоре, кћери Јеркулијеве имао Гала и Далматија, а од Јелене Великога Константина. — Да ли је то место у првобитном родослову гласило као у конст. (по бољем тексту у хронографу) или као у карл. тексту, или још како друкчије, не знамо. На ову трећу могућност наводи нас једно место у неким млађим летописима. У софиском другом, реметском, Васићеву и подгоричком каже се да је Немања био „праунук Константије *сестре* великога цара Константина Зеленог од *кћери Клавдијеве*". Летопишчева је јамачно погрешка *сестре* место *кћери*, а да је *кћи* Клавдијева била жена Константина Зеленог несумњиво је узео из неког родослова, јер у свима летописима у којима се опширније говори о Немањи, све је из родослова. У томе случају ово не би било по Зонари, већ по неком житију цара Константина. У прологу Нар. Библ. (бр. 686, шт. катал. бр. 386) каже се да је Константин био син Константина Зеленог „**и Єлены чьстныѥ, ибо Конста бѣше ѿ дъщерє Клав'дїевы**". — 2) У Конст. стоји: (бр. 38): „Овај Ликиније беше далматински господин, родом Србин, и роди од Константије сина Бела Уроша, а Бела Урош роди Техомила; у хрон. пак: „Бѧше же сеи Ликинiи далматскiи господинъ родомъ Сербинъ, и роди ѿ Константiи *сына*, ѿ *негоже по колѣномъ их мнози изыдоша, даже и до Бѣлоуроша*, иже роди Тѣхомила". — И напослетку 3), завршетак у Конст. гласи (бр. 39): „Исаавь бо, рече, роди Рагоуила... итд.; а у хрон.: „Исав *бѣ сынъ Iсааковъ, брат же Iаковль, вънукъ же*

Авраамль, роди Рагоуила... итд. (А. Поповъ, Обзоръ хронографовъ Москва 1866, I, 189, 192, 193).

Да ово нису исправке и допуне руског преписивача, који је све остало верно преписао, не треба доказивати, утолико мање, што је нешто слично било и у опширном родослову који је постао пре Константинова. То је очувано у пајс., где стоји (бр. 7) да је *син* Ликинијев побегао „в готскују земљу, *и тамо пожив, и роди сина по роду и по колену. И отуду преселник бив в српскују землу, и роди сина*, и нарекоше име јему Бела Урош". Ја ово разумем тако да се од синова сина Ликинијева у готској земљи изродило више пасова, и да се један од потомака доселио у српску земљу и родио Бела Уроша. А тако је, рекао бих, разумевао и Пајсије, јер понављајући, после једног уметка, родослов по други пут, вели (бр. 26): „И роди Ликиније сини и дштери *по роду и колену и до Бела Уроша*, јакоже и прежде сказахом". А да Пајсијев текст води порекло од неког врло старог закључујем по почетку бр. 7: Сїа же видѣвши сынь его бегоуѥ се, и вь страсе и оужасе и себе бегствоу вдасть.... Оно бегоуѥ се мислим да треба читати бегоу ѥ се (аорист од стсл. глагола ѩти сѧ, имѫ сѧ), што Пајсије (или писац његова оригинала) није разумео, па поновио: и себе бегствоу вдасть.

Тако се уклања један анахронизам који је досад толико удио и родословима и Константину.

Бр. 8. *Стеван Немања.* — Карл. загр. пајс. врх. и пејат. Пошто је одрастао и познао праву веру (излажу се доста опширно догме васељенских сабора) дође у праотачаство своје рашко да наследи прадедовину, и крсти се у цркви св. апостола у Расу руком епископа Леонтија у тридесетој години. — Загр. излаже догме мало краће, а пајс. још краће; врх. и пејат. не говоре ништа. У загр. врх. каже се да је „оплчив се" дошао у Рашку, У пајс. да је прво крштен у цркви св. архистратига у латинској јереси, и после крштења у Расу почео војевати и примио „од поморске земље Зету с градовима..." итд. као у Житију Немањину од св. Саве. У пејат. (бр. 43) да је „оплчив се" око себе на Хрвате, Словине и Далматине и победивши их отишао низ Дунав и примио све градове до мора, „јаже глагољут се Кјелије", па се вратио у Рашку и крстио се у цркви св. апостола „јеју же бјеше саздал Тит апостол". — У рув. (бр. 79) само да се крстио посреди српске земље у цркви св. апостола, „еже сазда Тит

апостол, Павлов ученик, јако српска земља еште от апостол крстила се". — У Ћоров. (бр. 69) изложено је прилично опширно цело Житије Немањино по св. Сави, па иза тога с поновљеним натписом: „о родословију српских господин", да је Бела Урош родио Техомила, а овај Немању „иже јест свети Симеон, иже утврди православије, јереси отагна" (бр. 70). И у руским хронографима стоји: „Сей убо Неманя утверди православіе въ своей земли, ереси отогна" (Изборникъ 29). — У конст. нов. и јорд. нема ништа.

Затим се говори у загр. карл. пајс. врх. и пејат. о црквама које је сазидао. У свима углавном исто, али најопширније у загр. (и вероватно је тако било и у првобитном тексту), мало краће у карл., још мало краће у врх. и пејат., а најкраће у пајс. — После тога се замонашио у Студеници, отишао у Св. Гору, и подигао Хиландар. У карл. и загр. готово исто (и јамачно је тако било и у оригиналу), у врх. и пејат. мало краће. У карл. има да је тамо раније отишао св. Сава и замонашио се, што је јамачно познији додатак. — У пајс. место тога каже се да је после владања од 37 година родио три сина, Вукана, великог кнеза (на првом месту!), Стевана и Раска. — У осталима нема ништа.

Бр. 9. *Браћа Немањина зидају цркве.* — У свима опширним родословима исто с малим разликама у обиму; у кратким нема ништа.

Бр. 10. У карл. и врх. Немања, иако најмлађи међу браћом, би самодржавни господин све српске и поморске земље и Диоклитије и Далмације и Травуније и Захумља. У загр. пајс. и пејат. (бр. 45) има још цитат из Давида. Јамачно је тако било и у првобитном тексту. Кратки родослови тога немају.

Бр. 11. *Синови Немањини.* — Карл. загр. врх., а пејат. и јорд. (бр. 113) Родио с Аном Стевана, Вука и Раска. У пајс. речено раније. (бр. 46). — Конст. (бр. 38) ћоров., (бр. 70) и јорд. без имена жене му, и Рув. (бр. 79) само поименце поменут Стеван. — Нов. и једну кћер именом Влку (бр. 104).

Свети Сава. — У Карл. најопширније и најтачније. Од 17 година побегао с руским монахом у Св. Гору у м. Пантелејмон; ту се постригао, прешао у Ватопед где је дошао и отац му; подигли Хиландар. Судом и саветом цара Алексија и патријарха *постављен протом* Св. Горе, после архијепископом. Дошао у отачаство, просветио земљу, помазао брата на краљевство, уредио сав свештенички чин, поставио два-

наест епископа поименце ту и ту, и препоручио им да чувају православну веру. — У загр. мало краће: не помиње се руски монах ни ман. Пантелејмон, већ да се у Ватопеду постригао; не помиње се подизање Хиландара, а цар, патријарх и прот. Св. Горе поставили су га за архијепископа; даље као у карл. — У врх. врло укратко до постављања епископа, а даље као у карл. и загр. — Тако и у пејат. (бр. 46); патријарх је био Ђерман. У пајс. још краће; патријарх Мануил, не помиње поименце где су постављени епископи. — У јорд. (бр. 113) такође укратко и без места епископских. — У осталима нема ништа.

Бр. 12. *Венчање Стеваново.* — У загр. карл. и врх. Наредио да се сазове сабор у Жичи, венчао брата Стевана венцем краљевства и уредио сав краљевски „синклит". — У пејат. (бр. 47) украће. — У пај. бр. 11 речено само да је венчао брата на краљевство. Тако и у Конст. (бр. 38) и у јорд. (бр. 113). — Нема ништа у нов. ћор. и рув.

Бр. 13. У Карл. се говори о потомцима Вукановим, што је у свих у IV одељку, што и он укратко тамо понавља. — У загр. по Вуксанову тексту овде се вели да је Вукан родио Стевана, великог кнеза и самодршца свих српских земаља и поморских и хумских, који је сазидао храм успенија богородичина у Морачи, у луци званој Берисимли, где му и данас леже свете мошти (в. горе стр. X). И ово би требало да је у IV одељку. Обоје је јамачно у оба доцније уметнуто.

У трећем и четвртом одељку има доста доцнијих уметака и продужења. Првобитним се текстом јамачно хтело да се само поброје директни потомци Немањини од Стевана и од Вукана и само понешто рече о њиховим задужбинама као што је речено и о Немањиним и браће му. Доцнијим преписивачима, којима су били познати и летописи, то се учинило мало, па су из њих попуњавали. Нарочито је пејат. текст сав испреплетан белешкама из летописа, па су још унесене и године из млађих летописа, тако и у бр. 45, поред онога што је у бр. 10 још да се „назвао" велики жупан год. 6647 и царовао 42 године. Како се у томе међу собом не слажу, то се види да је сваки радио на своју руку. Ја ћу покушати да успоставим првобитни текст, покажем скраћења (којих није много) и издвојим уметке.

III. — *Стеванови потомци.* Бр. 14. У карл. загр. пајс. врх. и рув. (бр. 79) Стеван првовенчани краљ родио с ћерком грч-

ког цара Алексија Радослава, Владислава Стевана и Предислава. Доцније скраћено у конст. ћор. (бр. 71), нов. (бр. 105), јорд. (бр. 114) у којима се не помиње жена. Додато у пејат. (бр. 48) да се звала Марија, и из летописа да је примио владу г. 6789 царовао 42 године.

Бр. 15. У карл. и загр. Предислав се замонашио и наречен Сава други, архијепископ српски. Измењено по старијим летописима: пајс. био трећи архијепископ и до данас је у великој цркви у гробници испуштајући „благоуханије"; рув. (бр. 83) постригао се и био трећи архијепископ свој српској земљи, и његове мошти целе и нерушиме; врх. био архијепископ по св. Арсенију „ва всем подобен стрију својему св. Саве"; ћоров. (бр. 71) поревновао стрицу своме св. Сави и био трећи архијепископ по св. Арсенију; пејат. (бр. 51) био Сава други, архијепископ трећи. — Не помиње се у конст. нов. и јорд.

После Предислава дометнуто: у пајс. да је Радослав по очевој смрти био његов пријемник и да га је Сава венчао у Жичи за живота очева; у пејат. (бр. 49) да је Радослав примио после Стевана краљевство г. 6731, царовао 11 година, био бесплодан и оставио краљевство сину свога брата Драгославу; у рув. (бр. 80) да је Радослав био краљ, био „малоуман", остави краљевство и постриже се; у загр. по рукопису Вукаснову да је Владисав подигао Милешеву за упокојење моштима Савиним, где и да данас пребива невредим (стр. XI), у пејат, да је Владислав пренео св. Саву стрица свога „украд от Белграда (! ваљда од Бугара?); у рув. да је Владислав постао краљем и умро бесчедан. Мошти му цели и нерушими; положен у Милешеви, где и мошти св. Саве.

Бр 16. У карл. Стеван, син првовенчаног краља, роди сина и назва га Бела Урош. У загр. и врх. још: у име прадеда свога „сиреч Стефан Краљ" (у врх. „сиреч Стефана Краља"). — У пејат. (бр. 49 и 50). Радослав је предао скиптар сину брата свога Драгославу, који би први Урош у име прадеда свога; и по други пут (бр. 53): по Радославу прими краљевство Драгослав, братанац му, храпави краљ, први Урош 6743 г. и царова 35 година. — И у нов. (бр. 106): Стеван роди Драгослава храпавог краља. — Све ово биће да је доцније кварење, и да је у првобитном тексту било као у конст. (бр. 38): Стеван наречен би Урош у име прадеда свога, и би храпави краљ. Тако је и у ћоров. (бр. 71). рув. (бр. 82) и јорд (бр. 113). У пајс. нема.

Бр. 17. У карл. Стеван је био први Урош и родио с Јеленом, ћерком угарског краља, Стевана краља, који је држао сремску и угарску (у загр. усорску) земљу, и Милутина; у загр. и врх. додаје се да је овај после био велики краљ Урош други, и сазидао цркву св. Стевана при реци Бањској за упокојење својим моштима. Јамачно је тако било и у првобитном тексту. — У пејат. (бр. 53) каже се да је Стеван држао „Срем и угарску земљу“ и да је отац му сазидао храм св. Тројице на реци Рашкој. — У пајс. се о томе говори мало ниже. У свима осталим само да је родио Стевана и Милутина.

Бр. 18. Само у карл. о Владиславу и како је пренео св. Саву из Трнова у Милешеву. Несумњиво познији додатак.

Бр. 19. У карл. и пајс. О смрти Првовенчаног, и како га је Сава васкрсао и постригао, али врло збуњено и нејасно. У загр. враћа се опет на Радослава да је владао 11 година, и збачен, а постављен Владислав. И то је несумњиво познији уметак. После тога да је Урош родио Милутина и Драгутина од Јелене, ћерке „франчашког“ краља, која је била „благочастива“.

Бр. 20. У загр. и врх. говори се о Милутину и Дечанском уједно. Пошто је раније речено да је Милутин сазидао св. Стевана, каже се само да је родио Константина и Стевана који је био трећи Урош, сазидао Дечане, и родио Душмана и Душану. — Може бити да је тако било и у првобитном тексту. Остали говоре о сваком посебно. У загр. тексту по рукопису Вуксанову помиње се и Симеон и две кћери Јелача и Теодора. — Карл. овде говори о цркви у Бањској, о синовима Константину и Стевану, даље, да је владао 40 година и сазидао 40 манастира; набраја десетак, и завршује да почива у Софији, где га је из Трепче пренео митрополит Силоан. Ово је несумњиво све доцније проширење. — У пејат. (бр. 54) примио краљевство 6778 г. и владао 47 година, родио Константина и Стевана и сазидао цркву у Бањској, „где не досеже његова рука милостињом и добротом!“ — У рув. (бр. 85) да је владао 42 године, родио синове, умро и мошти му „цели и нерушими“. — У пајс. конст. (бр. 39), ћоров. (бр. 78) и јорд. (бр. 116) каже се само да је родио Константина и Стевана. — У нов. (бр. 107) преписач (или слагач при штампању?) прескочио је Дечанског и синове му придао Милутину.

Бр. 21. Карл. Стеван је сазидао Дечане и опширно описује њихову лепоту; даље, о ослепљењу и повратку вида од св.

Николе, о боју на Велбужду, и о синовима му Константину (!) Душману и Душани. И ово је несумњиво доцнија прерада. — У пајс. родио Душмана и Душана. Душан умро у Цариграду, и Душман био „оцу непокорив преступајући заповеди својих родитеља; трећи син Симеон, и две кћери Јелача и Теодора. — Пејат. (бр. 55) да је примио царство 6825 г. и владао 19 година, родио Душмана, Душану, Семшу и Јелачу и сазидао Дечане. Има и један чланак из хронографа „о трпенији сего светаго краља“ (бр. 56), и после (бр. 57) да је после њега примио краљевство син му Душана, и удавио га 6844., и шта је узвикнуо пред смрт. — Рув. (бр. 86) да га је отац ослепио и св. Никола му дао очи; родио два сина, Стевана, који се венчао на царство и „предао оца удављенију“; мошти Стеванови „цели и нерушими“ у Дечанима. — Конст. (бр 33.) и јорд. (бр. 117) само да је родио Душмана и Душану. — Ћоров (бр. 74) Константин (!) роди Душмана и Душана. — Цео бр. 21 несумњиво је доцнија прерада, проширење и скраћење.

Бр. 22. Има две редакције и ја не бих могао рећи која је ближа првобитној. — У загр. и врх.: Овај Душана (врх.: Душан) би краљ, из краљевства би венчан на царство Србима Грцима и западним странама. — У конст. (бр. 33) и ћоров. (бр. 75): Овај Душана преступи пределе отаца својих и постави се самовласно цар. — У јорд. (бр. 118) мало опширније: Душан се родио 6820 и био краљ, доцније, покоривши грчке земље и преступивши пределе отаца својих, постави се „самосилијем“ цар 6554, године. — У овој другој редакцији као да се још осећа оно нерасположење против Душана које је завладало после Урошеве смрти и распада царства, и што се налази у конст., може бити да је тако нешто било и у првом родослову, па је у доцнијим преписима избачено. — У карл. је као у загр. и врх. с додатком да је подигао ман. св. Арханђела и описује се његова лепота. — У пејат. (бр. 58) да се завладао 6844, доцније „преложио име од краљевства на царство“, владао 24 године и подигао храм св. Арханђела. — У пајс. рув. и нов. нема ништа.

Бр. 23. У карл. загр. и врх. Стеван роди Уроша који би четврти Урош. — У конст. (бр. 33) Стеван роди Уроша који не имаде деце „и оста без памети лоза та“. Тако и у ћоров. (бр. 75, 76) и у јорд. (бр. 118, 119 „оста безродна“), и јамачно је тако било и у првобитном тексту. — У карл. има подуже продужење о Урошу и о Вукашину, што је несумњиво доц-

нији додатак. — У пејат. (бр. 59) сасвим друкчије и несумњиво познија прерада. — У рув. (бр. 87, 88): Стеван родио Уроша Стевана и великога кнеза Лазара. Стеван био „младоуман" и велможи га предали удављенију. — У нов. само да је Стеван родио Уроша, а у пајс. нема ништа.

Бр. 24. *Драгутинови потомци.* У карл. загр. и пејат. (бр. 60) Стеван роди с Каталином, ћерком угарског краља Владислава, Урошица и Јелисавету; у врх. с ћерком угарског краља Владислава роди Владислава Урошица и Јелисавету. Јелисавета роди Стевана, босанског бана, Инослава и Владислава; Владислав, Твртка бана и Вукића. У загр. место Вукића стоји Вукашина, а у Вуксанову рукопису, Вука. У пејат. још да је Урош млад отишао господу. — У ћоров. (бр. 77) друкчије: Стеван родио Владислава краља и Урошица, који је био толико „въ добродетелех" да му из гроба миро истиче. Стеван поставио на краљевство брата и умро 6825 г. О Јелисавети и њеним потомцима нема ништа. — У пајс., конст., рув., нов. и јорд. нема ништа.

Зато што је ова белешка написана збуњено: таст Драгутинов био је Стеван, а син му се звао Владислав, па у загр. и карл. то име придато тасту му, а син му Владислав изостављен, а у врх. оба су се звали Владислав; што је ова белешка дошла на крај, а не после Драгутина, где би јој било место; и што јој је у пејат. написано по летопису сасвим друкчије, а у осталима, нарочито у конст., никако је и нема — зато, може бити, да је није ни било у првобитном тексту, већ је доцније додата.

IV. *Потомци Вуканови.* Бр. 25. Рув. и јорд. немају овог одељка. Од осталих рекао бих да је првобитном тексту најближи загр. Син великога жупана Немање Вукан, брат Првовенчаном Краљу и Сави, велики кнез, роди Дмитра жупана, нареченог у калуђерству Давид, који сазида храм богојављења на Лиму у Бродареву и роди синове и кћери, први му син кнез Вратислав. Вратислав роди синове и кћери; први му син Вратко. Вратко роди синове и кћери; и прва му кћи Милица, наречена у калуђерству Јевђенија, роди синове и кћери, и први јој син Стеван, који би велики деспот Србима и господин обема странама Подунавља. (У врх. је Вратко родио Вратислава, а овај Милицу). Тако је и у конст. (бр. 34) и у ћоров. (бр. 78), само мало краће и не помиње се зидање цркве, а синови су Миличини: Стеван, Вук и Добривој. — У карл.

је (§ 13) као у загр. само је Вратко родио Николу жупана и Милицу, а она (бр. 25) Стевана, Вука и Лазара (а Лазар је В. Бранк. син). — У пајс. (бр. 27) Вукан је родио Стевана, овај Вратка, Вратко Николу жупана и Кнегињу Милицу. — У пејат. (бр. 61—64) Вукан роди Дмитра и Завиду, даље као у загр. до Вратислава, а Вратислав је родио великог кнеза Вратића и Алтомана и Ксенију, Николу жупана Покрајца. Вратко Милицу, а она Лазара и Вука и пет кћери помињући сваку по имену и за ким је која била. — У нов. (бр. 109, 110) само имена: Вукан роди Дмитра и Завиду, Дмитар Вратислава, Вратислав Вратка, Вратко Милицу, Милица Стевана.

Како је родослов постао за Стеванове владе, то се, доведен до њега, морао овим и свршавати, и све што у ком још има, познији је додатак: у крал. Мара родила с Вуком Ђурђа, Лазара и Гргура, и све даље у бр. 28 - 36; у врх.: Мара родила три сина, и први је био деспот Ђурађ; у нов. (бр. 111) Завид, син Вуканов родио Ђурица, овај Младена; Младен Бранка, овај Вука, Вук Ђурђа деспота, и овај Гргура, Стевана и Лазара. Рув. и иначе овога нема, а остало (бр. 89 до 100) познија је самостална обрада.

4. Извори родослова.

У колико се по очуваним текстовима могао успоставити првобитни текст родослова, може се рећи да је писац, састављајући га, употребио Зонару, Житија светаца (Константина и Јелене и других), Житија Немањина од Стевана и Саве, Теодосијево Житије св. Саве и народне традиције свога времена. Све је он то читао и знао, али пишући као да није имао пред собом ниједног текста, већ је, по плану који је себи саставио, писао из главе, по сећању. То закључујем по томе што излаже догађаје другим редом, често друкчије, и преноси рад једне личности на другу.

У првом је одељку рекао да је Константин прво победио Максентија у Риму, па имајући са собом зета Ликинија, кога је одликовао чином ћесарства (врх.) пошао на Максентија, савладао га и на његово место у Никомидији поставио Ликинија (карл, и врх., по загр., а пајс. и пејат. поставио га је за цара у Риму) итд. Зонара (по карл. рукоп.) излаже то друкчије. Максимијан је „приопштио" на царство Ликинија, који је био Србин и зет Константинов, и оставио га у Бу-

гарима да се бори с „језицима“ који су досађивали Адрианопољу, а сам пошао у Рим на Максентија. Али бојећи се да га његови војници не предаду Максентију, врати се. После се покајао што је узео Ликинија, и почео му тајно радити о злу, па се и јавно дигне на њ; али га Ликиније победи и у бежању убије. Други веле што је био гонитељ хришћана, Бог је пустио на њега тешку рану посред бедара од које му се распадоше „близанци“ и од смрада „ускипеше и црви“. Он се покаје, и престане мучити хришћане и излечи се. Неки веле да се није излечио, већ од ране умро, „и кад умре, веле, да му изидоше црви из уста.“ — Кад је Константин примио после оца царство у Вретанији, била су још два цара Ликиније и Максентије који је држао Рим и Италију. Он је мучио хришћане, и Римљани позову Константина да их ослободи, и он пође. Константину се јави знамење крста на небесима у подне написано звездама: знаком овим побеђуј. Он направи златан крст, и заповеди да се носи пред војском. Победи Максентија. Кад је Максентије бежећи био на мосту, мост се провали и он се утопи у реци. Остадоше да царују Константин и Ликиније, и почеше један другоме завидети. Неки веле да је Ликиније наследио део Галеријев, јер му је био пријатељ, а други, да га је Константин због своје сестре и поставио ћесаром, што се борио против Максимијана, али да не мучи хришћане. Ликиније га не послуша, и Константин пође на њ с војском и победи га, па се опет измири с њим. Ликиније опет почне мучити хришћане, и Константин опет пође на њ, а он пошље своју жену да га моли, и Константин му опет опрости, и премести га у Солун. На то се побуне војсковође, и Константин нареди, те га погубе. (карл. рук. Зонаре).

Као што се види о свему овоме има говора и у родословима (бр. 3—6), али разбацано, другим редом и друкчије, онако како је писцу од читања остала слика у глави о тим догађајима.

О мученицима Ликинијевим узео је писац из Житија светаца у пролозима. У житију Јермила и Стратоника (13 јануара) стоји да их је Ликиније мучио на Дунаву у Београду. Тако и у житију Теодора Стратилата (8 фебр.). Али у житију Теодора Тирона (17 фебр.) каже се да је мучен при цару Максимијану. Како су били савременици, то и није тако велика погрешка као што је она, што је учинио с Ирином.

У њену житију (5 маја) каже се да је била кћи Ликинија, „василиска“ града Македона у Тракији, и матере Ликиније, да јој је било име Пинелопа, и да ју је крстио Тимотије, ученик апостола Павла. О њену мучењу има у загр. тексту краћи и зато нејасан извод из тога житија (у другим текстовима само неколико речи.) Писац родослова, због једнаког имена, од *„царића“* Ликинија из првог века после Христа начинио је *цара* Ликинија, који је живео у четвртом веку, и рекао да је он мучио своју кћер Ирину!

У другом одељку о Бели Урошу и његовим синовима и унуцима јамачно је писао по традицијама које су тада у народу кружиле. — Немањин долазак у Рашку и његово крштење прво по „латинској јереси“ (у пајс.), после у цркви светих Апостола кад му је било 30 година, узео је из Житија Немањина од Првовенчаног. О зидању цркава узето је по свој прилици из Житија од св. Саве, а не из Првовенчаног. У пајс. се помињу и крајеви које је Немања освојио од Грка, а и то је из Житија св. Саве. У неким летописима треће групе (дорп. с рач. и рув. I, вук. маг. и хил.) набрајају се градови које је Немања разорио, што се налази у Житију до Првовенчаног. Како је све о Немањи у летописима треће групе рађено по родословима, то је вероватно и ово из њих узето, а не директно из Првовенчаног. По свему овоме, и по томе што се и у другим родословима вели да је Немања „оплчив се“ дошао у Рашку, вероватно је да је и у првобитном тексту било нешто о ратовима Немањиним, али у ком обиму и облику не може се утврдити. О зидању цркава браће му, опет по традицији. — О св. Сави, из Савина Житија од Теодосија. Што се у загр. тексту каже да се Сава *постригао* у Ватопеду, може бити да је такође из Првовенчаног где се вели да су изасланици Немањини *нашли* Саву, а писац родослова узео да се ту и постригао.

Савиних „дванаест“ епископија постали су, мислим, тако, што је из *хрисовуља Стевана Првовенчаног и св. Саве* (у коме су јамачно била и имена епископа као у Бањском) исписано свих *осам*, и додате им још четири, браничевска, београдска, липљанска и призренска, које су биле у држави Деспотовој кад је родослов састављен, а број „12“ није ту играо никаку улогу. То је био јамачно жички хрисовуљ, кога сад нема (очувао се само препис у кули Жичкој, без набрајања епископија, али се сачувала једна белешка о његовим епи-

скопијама у крушедолском рукопису (у коме је и копорињски старији летопис) од године 1453 (Рат. 54; Зап. и Натп. бр. 301—304). Да је та белешка заиста верна, показује њено продужење, где се набрајају епископије и игуманије Бањског хрисовуља што се од слова до слова слаже са оригиналом, само нема имена епископа (Споменик С. К. Ак. IV). Из Теодосија је и венчање Стеваново на краљевство.

Не умем да објасним како је у трећем одељку од четвртог сина Стевана првовенчаног направио двојицу, оца Стевана и сина му Бела Уроша, храпавог краља. Ваљада је и то по некој традицији. Али из тога видим да или није знао за Данила и старији летопис или на њих није обратио никакву пажњу, јер иначе не би пао у таку погрешку. Једино се у врх. тексту за Предислава вели „вь всемь подобиень стрїю своемоу светомоу Савѣ“, као што је у сва четири текста старијег летописа, али и то можда није узето директно већ преко хронографа (Изборникъ, 37). Остало о потомцима Немањиним тако је кратко казано да је писац то могао напамет написати.

Четврти одељак написан је опет по традицијама народним.

Доцнијим прерађивачима и настављачима служили су као извор:

Житије Немањино од св. Саве, Ћоровићеву.

Цамблаково Житије Дечанског: о Дечанском у карл. и нарочито у пејат., али не директно већ преко хронографа.

Житије деспота Стевана: у карл. о кнезу Лазару и деспоту Стевану.

Летописи: о Радославу у пајс. и пејат.; о Владиславу у карл. и пејат.; о Урошу I у пејат. и пајс., о Милутиновим задужбинама у карл. (ако није по личном знању и гледању задужбина); о Урошу и Вукашину у карл. пејат. и рув. нешто помешано и с традицијом. У пејат. и о другим Немањићима; о синовима Драгутиновим у ћоров.

Народна традиција: у Вуксанову рукопису о Вуканову сину Стевану и подизању ман. Мораче; о пореклу кнеза Лазара у рув.; о последњим Бранковићима у карл.; и у четвртом одељку све што је различно од загр. и конст. текста, у карл. пајс. пејат. и нов.

По личном посматрању и знању; у карл., опис Дечана, св. Арханђела Душанова, св. Димитрија Вукашинова и Маркова. — По традицији и по личном знању као блиском савременику: у рув. о кнезу Лазару и даље до краја.

Све што је у свима родословима, а није унето из неког писаног извора, писци су дали и први записали традиције о догађајима старијег времена, или су први записали догађаје свога времена или блиске времену кад су они живели.

5. Писац родослова.

Ст. Новаковић је рекао да је довођење племена Немањина од цара Константина преко зета му Ликинија Србина „могло изаћи из оне исте средњевековне тежње која веже све и сва за хришћанство и његове знатности.... Шта више могло би се мислити чак и то, да друга глава осим Константинове и није могла онако што мислити. У таком случају још би могло бити питање шта је Константин написао прво, да ли тај *родослов* српске владалачке куће свога времена или живот Деспотов“ (Starine IX, 65, 66). И ја мислим да је така идеја могла понићи само у глави Константиновој, а на питање шта је прво написао, одговорио бих да је прво написао родослов, али не онај кратки у Житију, већ опширан, од кога имамо прераде у пет редакција, па је из њега доцније направио извод и унео у Деспотово Житије.

II

Летописи

Подела Летописа.

Рекох горе да је Јагић и родослове и летописе поделио у две групе: старије и млађе летописе убројивши у млађе и родослове, а Руварац да је, издвојивши родослове, поделио на две групе: старије, као покушаје да се састави летопис, и млађе, праве летописе. Новаковић је, штампајући други београдски летопис наговестио нову поделу: „Узимајући на око летопис, као што је Вукомановићев, па упоредивши га с овим на местима о роду Немањину и о роду деспота Стефана, не можемо се отети мисли, да ће и кратке летописе требати исто тако раздвојити као и простране. И они као да су постали једни (са знацима старијег облика пространијих) негде у XIV веку, а други (Вукомановићев са знацима загрепског родослова) негде позније“. Тако би његова шема била овака:

летописи

старији		млађи	
пространи	кратки	пространи	кратки
(копорињски у др.)	(други беогр. и др.)	(карл. род. и др.)	(Вукомановићев и др.)
постали „негде у XIV веку“		постали „негде позније“.	

Али како родослове ваља издвојити, а кратки летописи сви су млађи, то и шема пада. Уосталом он се сам оградио рекавши: „ну о томе би ваљало више тражити и писати“ (Starine IX, 62). Сем тога, називи краћи и опширнији летописа незгодни су, јер се краткоћа и опширност не односи на целе летописе, већ само на онај део који говори о Немањи и о Немањићима.

Остаје једина Руварчева подела, на старије летописе (која он назива првим покушајима) и на млађе (за које он вели да су прави летописи).

А) Старији Летописи.

1. Попис текстова.

1. *Копорињски.* — У рукопису писаном 1453. г. (библиотеке ман. Крушедола (опис рукописа в. у IV књ. овога Зборника у коме је Новаковићево издање Синтагме Матије Властара по овом рукопису, и у Опису рук. Крушедол. од С. Петковића бр. 86), писаном, као што се из записа види, 1453 г. у Копорињи по заповести архијепископа зетског Јосифа руком ђакона Дамјана. Издао га П. Шафарик у својим Památkama (V одељ. стр. 51).

2. *Пећки.* — У рук. Петрог. публ. библ. (F. XVII. N. 16) писаном (по Јагићу) почетком XVI века. То је одломак, 14 листова, већег рукописа (креат. 63, друга половина, 64 и два л. 65-ог). Летопис је од л. 4 б. до 12 б. На изгубљеним листовима био је завршетак о Милутину, све о Дечанском и почетак о Душану. Иза тога је О патриарсѣхь землю срьбскыю. Хиљфердинг га је донео из Пећи. Почетак и свршетак летописа и о патријарсима у изводу издао В. Јагић у своме Archiv-у (књ. II стр. 94). Обоје у целини (у колико је очувано) наштампао сам у Споменику С. К. Ак. III, 94.

3. *Студенички.* — У рук. XVI века Нар. Библ. бр. 1209, Издао га В. Вулетић-Вукасовић у Споменику С. К. Ак. XXXVIII (стр. 112.; в. ту и опис целог рукописа) заједно с млађим летописом који је одмах после њега.

Ст. Верковић преписао је овакав летопис из неког рукописа писаног 1760 год. у ман. Студеници, који је био својина неког калуђера Пећке патријаршије и у коме су — како вели — била „житија Симеона Немање, светог Арсенија, светог Саве другог, Јевстатија, Никодима итд. итд." По томе његову препису (у Нар. Библ. бр. 43) објавио сам га у Starinama XIII, 167. Нема сумње да је томе препису од г. 1760 био оригинал овај рукопис.

4. *Цетињски.* — У зборнику с краја XVI века који је владика Црногорски 1830 год. поклонио проф. Кухарском, а сада је у Одеској универз. библ. У њему је, поред осталог, и Константиново Житије деспота Стевана које је Јагић по овом рукопису објавио у Гласнику С. Ун. Др. књ. XLII, 244. и — што је карактеристично — један млађи летопис исте редакције које је и онај уз Студенички. Овај старији је летоп. на л. 179 и даље, а млађи на л. 545 и даље. Оба је издао Јагић у своме Archiv-у II стр. 77 и 92.

5. *Врхобрезнички.* — У хронографу Прашког Музеја иза родослова, о коме је горе било говора, а после њега је млађи летопис, али друге редакције, а не као у претходним. Писао га је, као што је горе речено, инок Гаврило 1650 године.

2. Текстови међусобом и доба постанка.

Састављач *Врхобрезничког* текста, инок Гаврило, као што није просто преписао свој Родослов, већ, скраћујући оригинал који је пред собом имао, дао му своју редакцију, тако је урадио и са летописом. Натпис му није као код осталих, већ (као продужење родослова, или боље рећи као допуна му): **Пакы начнемь о Немани Стефаноу, прькомоу господиноу срьбскомоу, иже недокончана, накончати елико мощно.** Оригинал по коме је радио био је истоветан с копорињским текстом, оба допиру до смрти Вукашинове и Урошеве, и он га је само скраћивао. Завршетак је мало различан: **Правѣдны же Оурошь аще и пострада изгнаніе ѿ чьсти царскые ѿчьства своего, нь по срѣде своιе землιе кь господоу исходить**[1]) **вь лѣто ҂ѕѡп҇ месеца декемвріа ҃д дьнь великоу жалость оставль ѿчьствоу. Вь лѣто ҂ѕѡп҇ месеца сектемвріа ҃кѕ҇ дьнь оубиень бысть Воукашинь и Оуглιеша ѿ Тоурак вь петькь дьнемь вь Македоніи.**

[1]) За разлику од Вукашина који је ван своје земље погинуо.

Копорињски текст представља несумњиво најранију (управо прву) редакцију која је постала одмах после смрти Вукашинове и Урошеве док се још под Лазаром, Вуком и Балшићима нису, како тако, средиле прилике у северним и западним областима српске државе које још нису потпале под врховну турску власт као источне и јужне. Да је писац био савременик Душанов и Урошев, могло би се, мислим, закључити по ономе месту где говори о Душану: .... ѿчьство своє красе, властеле своє дароуе свѣтлими свитами и поꙗси златими царскыми (бр. 130) чега у другим текстовима нема[1]). То би се, може бити, могло закључити и по оном месту где се говори о синовима полубрата Душанова, цара Симеона: Роди же (Симеон) и сына два, иже и дьньсь видимы сѹть, обаче по нашихъ грѣсѣхъ кромѣ своего ѿчьства ѡземльствовани быше, вьзирающе сь нами на благоѹтробїе вьседржителꙗ бога, могѹщаго и ѿ камене Їсраилю ѿцоу нашемѹ кѵр Сїмеѡнѹ чеда вьздвигнѹти. (бр. 139) Држим да је овим мало мутним наговештајем хтео у оно хаотично време изразити као неку наду да бог може преко њих још продужити лозу Немањину на српском престолу.[2]) Како је ово место гласило у пећком, не знамо, јер су листови изгубљени, али је јамачно било као у студеничком: Роди же два сына, о нихже не оувѣдѣхь извѣстно что писанїю прѣдати, тьчїю слышахь, ꙗко и тїи по иныихь землꙗхь прѣтикахоу се. Види се да је свака нада у томе изгубљена. — Напослетку то се види и из његових рођених речи у уводу где вели да хоће са говори кто начелствоваше вь нюи (т. ј. Српској Земљи) и вь сїа наша послѣдньꙗ врѣмена. У пећ. тексту нема речи *наша*.

Завршетак гласи: Ть же праведны, аще и пострада вь изгнанїи царьскыє чьсти ѿчьствїа своего, нь по срѣдѣ своює землю вь своєи чьсти царскои славно кь богѹ исходить. — Вь лѣто ѕѡѳ҃. погибе Вльканинь и Ѹглюша вь Макєдонїи вь петакь дьнємь. (бр. 139, 140). Нема, дакле, године смрти Урошеве ни ме-

---

[1]) Што даље вели: И тако веселещоу се емоу вь чьсти царства своего оумысливь и сьзда домь архїстратигѹ Михаилоу ... то су обични изрази у хрисовуљима Душановим и Урошевим, и можда су узете из хрисовуља св. Арханђелу.

[2]) После год. 1369. Симеон се више у споменицама не помиње, а син му, цар Јован Урош Палеолог или Јован Дука, предао је владу над својом земљом „ћесару" Алексију Анђелу, последњем хришћанском господару Тесалије, и закалуђерио се 1381 године; умро је као монах Јоасаф око 1422—23 године (Јиречек, Историја Срба).

сеца погибије Вукашинове. И да није у врхобр. завршетак верније очуван, могло би се мислити да је у копор. доцније дописан, а овако се мора узети да је то покварио писац или је у његову оригиналу већ било покварено. Што је година 6879, могло би се објаснити тиме што се догађај десио у септембру, дакле у почетку године, па је писац заборавио да годину помакне на 6880. Али како он месец и не помиње то опет излази година 1371. У осталом и преводилац Дионинија Ареопагита, монах Исаија, који је први и опширно записао битку на Марици и њене последице, вели да је рукопис свршио 6779 године не помињући месец (Зап. и Натп. бр, 4944), и да није онога въ пѧтькъ дьнемь могло би се мислити да је писац коп. летописа годину од њега узео.

Прву праву прераду и продужење прве редакције овога летописа даје нам *Пећки* текст. Према копорињском разлике су ове. Мало опширнији увод. Опширније о Немањи: како су се рашириле јереси по српској земљи и „начелствујушти" се нису старали да их истребе док није Немања самовласно завладао земљом, ꙗкоже въ житии тамо емоу идѣже wбрѣтают се пише w немь, како је богоугодно поживео у мирском животу и оставио земаљску славу, узео крст господњи, одао се иночком постничком животу и отишао у Свету Гору, одакле су синови му пренели после смрти мошти његове у отачаство. Прво говори о зидању храмова, па о трима синовима (у осталима обратно—бр. 121). Краће говори о Милутиновим црквама (136. — завршетак о њему, о Дечанском и почетак о Душану нема, погубљени листови). Има година и месец смрти Урошеве. О погибији Вукашиновој другачије и опширније, али без године. Затим долази продужење о кнезу Лазару, о Косовском боју, и о преносу Лазарева тела с Косова у Раваницу 1391 године. (139—143).

Писац је несумњиво био савременик Лазарев, и писао је ово одмах после г. 1391. То се види по овим речима у опису боја Косовског. Пошто је рекао да је пао „нечастиви насилник" посред разбоја од мача, остао је његов један син, па наставља: И къ концȣ сьраженїа того, не вѣмь что истинное рещи w семь, издан ли кымь ѿ своего бывь хранениїа или паче соудоу божїю w семь сьбившȣ се, и рȣкахь того вьзима, и по многихь мȣкахь самь (син који је остао) чьстнȣю и благоговѣннȣю главоу его wтсѣче. Док он не зна шта је узрок поразу, издаја ли, или суд

божији, млађе прераде (студен. и цет.) директно говоре о бежању или о издаји: Нь иже сѫ нимь вьшьдьше (у бој) вьспрнеше блаженныи конць; нѣции же страха ли ради или невѣрїа ради своего бѣгоу се еше. Још јасније се види да је писац био савременик из овога што даље говори: Прѣжде бо того сьмрьти вь лѣто третїе слнце вь тьмѹ прѣложи се, ꙗко и ѕвѣздамь вь пладнѣ ꙗвити се и лоунѣ вь крьвь, показѹѥ бѣдоу хотещѹю быти ѿ сыновь Измаилевѣхь. Дакле је својим очима гледао помрачење сунца, и казује годину кад је то било, док млађе прераде веле: Глаголют же, ꙗко прѣдь того сѫмрьтїю слнце вѫ тмоу прѣложи се толико, ꙗко и звѣздемь вѫ полоудьне ꙗвити се показоуе бѣдоу хотещоую по сихь быти. Говоре дакле по причању, а не као очевидци, и без године. (бр. 142)

Студенички је текст друга прерада. Писац га не назива више Житїе већ Повѣсть. Нема никаква увода већ се одмах почиње Немањом. Што има више него у копор., то су само богословски цитати. Осим већ горе поменутих разлика, још је мало опширније речено о црквама Милутиновим, и о смрти Дечанског. О смрти Урошевој има година као у пећ. и још додатак: и вѫ тьжде лѣто вѫ нѥже сѫгнань бысть, сьмрьтїю прѣмѣни его господь здешныхь, што нема на коп. ни пећ. и ваљда је тим хтео рећи да је умро исте године кад је и збачен с престола. О погибији Вукашиновој друкчије него у пећ., и без године. (бр. 139, 140) Укупно узевши овај се текст више наслања на коп. него на пећ., али је и то прерађено. У првој половини о Лазару нема о његову пореклу и његовој скромности, а друга се половина у главном слаже иако је мало опширнија. Много је опширније о Косовском боју, али је унесено и све из пећ. с изменама које су горе поменуте. О преносу Лазкревих моштију друкчије је.

Ова је прерада постала доцније од пећ. и писац није био савременик ни последњих догађаја. Ако се оне речи о кнезу Лазару: на том бо вѣдѣше се по Константиноу вьсака добродѣтель, юже аще речеши, односи на Константиново житије деспота Стевана, онда је ова прерада постала најраније у другој четвртини XV столећа. Иначе каква већа зависност од дела Константинова не види се.

Цетињски је текст проширење и продужење студеничког. Све чиме се студ. разликује од коп. и пећ., разликује се и овај. Од студ. пак разликује се у овоме. Владислав је за

живота пренео Савине мошти у Милешеву. Набраја више цркава које је Милутин подигао него други, а на завршетку говори о Св. Стевану у Бањској. Помињући Милицу, приводи и њен родослов од Вукана. Помиње и трећег сина Лазарева Добровоја. Од „језика" који су били с Муратом на Косову помиње само Татаре и Карамане (Аџамије). Описује како је „неки благородни муж" убио Мурата. Нема два богословска цитата. — У продужењу доста опширно говори о деспоту Стевану, а врло укратко о деспоту Ђурђу и синовима му Стевану и Гргуру, и о синовима Стевановим деспоту Јовану и владици Максиму.

По овом завршетку види се да је постао после смрти Максимове (1516). Како се у истом рукопису налази и млађи летопис исте редакције које је и у студ. само продужен до г. 1572, није немогуће да је око те године и ова прерада извршена.

Сви текстови сем цет. имају и године уз владаоце почињући од смрти Драгутинове (г. 6825—1317).

Резултат овог проматрања био би:

а) да су сви старији летописи постали из једног оригинала;

б) да је први старији летопис постао убрзо после смрти цара Уроша (1371 г.);

в) да коп. текст, ако није веран препис тог првобитног оригинала, а оно му је свакојако најближи; и

г) да су остали само проширење и продужење тог првобитног оригинала.

Цетињским текстом завршено је развијање старијих летописа, и ако се нађе још који, он јамачно неће ићи даље од овога.

Ови летописи показују као неки паралелизам с родословима у томе што су сви постали из једног оригинала који је прерађиван и продужаван. Карактеристично је и можда није случајно што се цет. лет. и карл. родослов завршују истим догађајем, смрћу владике Максима, те можда има неке међусобне везе међу њима. Смрћу Максимовом изумро је у мушкој линији — ако је веровати Новаковићеву родослову — род Немањин у десетом колену, а позитивно у шестом колену род војводе Стевана Дечанског — Младена.

Б.) Млађи летописи.

Док су сви старији летописи потекли из једног оригинала, дотле су млађи имали више редакција, били животни и развијајући се чак до краја XVII века, расли обимом. Они су расли не само продужавањем већ и унутрашњим ширењем или што су две редакције стапане, и тако постајао један летопис, или што су преписивачи уплетали у свој препис догађаје којих у њихову оригиналу није било, а они су их знали или где нашли записане. Кад је тако један преписивач направио нову редакцију, она је за доцније преписиваче била оригинал, који су они опет сваки на свој начин ширили и продужавали, и тако за нове преписиваче од једног оригинала стварали два или три или више нових, и тако даље непрестано за читавих двеста година.

До нас је дошло четрдесет и два текста (четрдесет готових летописа и два покушаја), и могло би се рећи да је то довољно да се утврди првобитни текст (или текстови) и покаже његово (или њихово) даље развиће. Али није тако. Многи од ових текстова представљају сплет разних редакција и разних продужења у разно доба, и да би се тај сплет могао размрсити, потребно би било да имамо очуване *све* текстове. Овако ми имамо искидане комаде једног или више низова у којима, истина, нека зрна стоје на своме месту једно уз друго, али су многа између једног и другог комада и погубљена. Сем тога посао отежава и то, што немамо очуване прве редакције или првих редакција, што међу очуваним текстовима врло је мало оних од старијих редакција већ су већином млађе или најмлађе, и, напослетку, што су рукописи, у којима су летописи очувани, писани само неки у другој половини XVI века, а већина их је из XVII, па чак и из XVIII, те не знамо како су изгледали њихови оригинали.

У ово врло замршено питање нико досад није дубље улазио да га размрси. Ја ћу покушати да га према досад објављеној грађи колико толико расплетем. Мислим да ми је пошло за руком да ухватим главне линије по којима су се летописи развијали, а нарочито да покажем везу између старијих и млађих летописа о којој се досад мислило да је нема. Како је ово први покушај, то се (као од сваког првог) не може очекивати да буде потпуно успешан. Али ако се буде показало да су резултати до којих сам дошао тачни, неће

бити тешко другим испитивачима да се ближе примакну или да сасвим реше ово врло заплетено питање.

При само површном прегледу летописа пада у очи да једни почињу смрћу Душановом, а други од Немање. Код ових других у једнима се говори о Немањи и Немањићима краће, код других опширније. Ја ћу их по овим групама и прегле́дати, јер су летописи у њима међу собом ближи и по садржини један другоме. Сем ових има још шест летописа, од којих четири (сеченички, белопољски, ковиљски и Бранковићев) по својој редакцији не могу се ставити ни у једну од ове три групе, већ стоје сваки о себи, и њих ћу, као четврту групу, прегледати сваког за себе, а два (Хаџи-Јорданов и загрепски) управо и нису још готови летописи већ покушаји да се они саставе, и о њима ћу говорити код извора летописа.

ПРВА ГРУПА

Летописи који почињу смрћу Душановом.

1. Попис текстова.

1. *Софиски први.* (соф. I) — У рук. XVI века Соф. Нар. Библ. бр. 68 (Цонев. Опис рук. Соф. Н. Библ. София 1910). Издао га је Е. Калужњацки у Јагићеву Archiv-у XVI, 54. Изгубљени лист попунио је из истоветног текста млађег рукописа (XVIII) в.) Библ. Буг. Књ. Друштва. Тај изгубљени лист наштампан је у Московским Чтенијама 1859. II, јер се прекинута реч управо тамо наставља: крь | како видно. . ., само је у Чтен. погрешно прочитано: . . . како видно.

2. *Кијевски* (кij.) — У рукопису Музеја Кијев. Духов. Академије писаним разним рукама и у разно доба, а завршен је између 1554 и 1562 год. (в. опис рук. у Іслѣдованія по русс. языку, т. I, 576). Писан је у Молдавији, и редакција је мешовита, средњебугарска и српска, а има и русизама. Издао га је проф. J. Богдан у Јагићеву Archiv-у XIII, 502.

3. *Студенички* (студ.) — У рукопису Нар. Библиотеке бр. 1209 у коме је и студенички старији летопис, и о коме је горе говорено. Издао га је В. В. Вукасовић заједно са старијим летописом.

4. *Сарандапорски* (сар.) — У рук. Сарајевског земаљ. музаја, у коме је литургија додан је на крају рукопис писан другом руком, на коме овај летопис. Издао га је Ђ. Тру-

хелка у Гласнику зем. муз. за г. 1894 (IV, стр. 453. В. још исправке у Споменику LXVI.)

5. *Цетињски* (цет.) — У рук. у коме је и старији цет. лет. и о коме је горе говорено. Српски део издао је Јагић заједно са старијим летописом, а општи део у целини издао сам у Споменику III, 197.

2. Текстови међу собом.

Соф. текст свршава се годином 7075, али оригинал са кога је преписан допирао је само до год. 6969 (остали лет. догађај под том годином тачније стављају у 6967), па је преписивач додао још три белешке из год. 7046, 7056 и 7075, од којих се она под г. 7056 не налази ни у ком другом летопису. По томе би се могло закључити да је овај рукопис постао одмах после 1567.

Кад се упореди овај токст с остала четири, види се, прво, да је краћи, јер остали иду даље од г. 6967, и, друго, да је мршавији. Он има само 38 бележака, док остала четири имају до те године 85. Од тих 38 бележака у осталима нема четири (бр. 606 672 676 729), две има само у њему и у цет. (бр. 659 664) од остале 32 белешке само су девет једнаке редакције у свих пет текстова, а 23 су у соф. различне од осталих.

Остали текстови допиру даље, и то киј. студ. до г. 6998, сар. до после 7018, а цет. до 7082. Али њихова заједница управо траје до г. 6992, а после се разилазе. У том времену (до г. 6992) они се међу собом разликују што киј. нема о освојењу Солуна и о смрти краља Жигмунда (бр. 644, 654): студ. о женидби деспота Лазара и о трусу, о бекству царице Маре на Порту и о победи Мисираца у Анадолији (бр. 679, 680, 719, 796); сар. о смрти кнегиње Милице и о плењену Вукову Србије (бр. 212, 615); цет. нема о боју на Варни (бр. 678). Што један нема, а сва три остала имају, то се може објаснити тако да су преписивачи преписујући из старијег текста прескочили по једну белешку, а може бити и да су то учинили и сами издавачи преписујући (или слагачи у штампарији, па коректор не опазио), као што се то види у издању сар. текста (в. Споменик LXVI). Напротив у сар. има о доласку султанову у ман. Сарардапор и о глади и суши (бр. 739 и 761) што нема не само у остала три, него ни у једном другом летопису. У цет. има тринаест бележака које

остала три немају. Од њих налазе се четири само у њему, о смрти епис. крупничког Јакова (685), игум. рилског Јоасафа (745) и проигумана Дамјана (бр. 769), о преносу св. Јов. Рилског из Трнова у рил. ман. (бр. 760), и о томе како је опаднута у цара сестра царице Маре Катакузина (бр. 774). Осталих осам налазе се и у другим летописима или исто као у њему, или мало различно, али је ствар иста. То су под бр. 577, 659, 664, 709, 740, 762, 771, 778). Оне белешке које се не налазе ни у ком другом лет. сем у сар. или у цет., несумњиво су унели сами преписивачи текстова, а нису биле у њиховим оригиналима; оне пак у цет. које се налазе и у другим лет. јамачно је преписивач однекле преписао. Има још неколико случајева где се текст у сва четири потпуно не подудара, али то је могло доћи од самих преписивача који нису верно преписали већ казали „својим речима".

После 1484 ови се текстови међу собом разилазе. Од те године до 1490, где се свршава киј. и студ. има дванаест бележака, од којих се осам налазе само у њима, а четири и у другим летописима. Од тих осам пет се налазе само у по једном од њих: у киј. о победи Мисираца над Бајазитом (бр. 810), у студ. о походу цареву на Арбанасе (816), у сар. о смрти игум. сарандапорског Арсенија и о трусу у Цариграду (807, 809) и у цет. о горењу Мелника (808). Од остале три, прво војевање на Мисир (796) студ. нема, а у остала три је подједнако; друго војевање на Мисир (866) студ. такођер нема, у киј. и студ. је једнак, а у цет. различан текст; трећу белешку, како је гром запалио муницију у Цариграду (817), имају киј. и сар. али текст је различан, а друга два немају је никако. Од остале четири белешке, које се налазе и у другим летописима, она о смрти Дмитра Јакшића (798) једнако је записана у сва четири, али су датуми различни, друга, о смрти краља Матијаша (813) различна је у сва четири; трећу, о смрти царице Маре (802) киј. и студ. записали су на један, а сар. и цет. на други начин; и четврта, о смрти деспота Вука, у студ. је записана на један, а остала три на други начин.

Сар. је продужен до 1510 год. (и две три белешке непотпуно очуване после те године). Има тринаест бележака, од којих се девет налазе само у њему, три још и у цет., а једна у још једном лет. али су све четири различно забележене.

Цет. је продужен до г. 1572 и има 54 белешке, од којих

осам долазе у времену од 1490 до 1510, и то четири само у њему, три и у сар. а једна у друг. лет., али све четири су различне. Од 46 бележака између 1510 и 1572, двадесет и осам се налазе само у њему, а осамнаест у другим летописима, од којих се текстом слажу само три, а петнаест је текст различан.

Као резултат овога проматрања било би:

а) да су текстови ове групе постали из две разне редакције од којих је она у соф. старија;

б) да су црпли грађу нешто из истог извора, а много више соф. из једног, а остала четири из другог (или из других);

в) да је оригинал соф. допирао до год. 1458 а остала четири до г. 1484, и да су ти оригинали одмах после тих година и постали;

г) да су преписивачи ова друга четири летописа сваки независно један од другога продужили дописивање догађаја и даље којих није било у њихову оригиналу, и то киј. и студ. до г. 1490, сар. до после г. 1510, и цет. до г. 1572;

д) да је киј. и студ. продужен од по јединог преписивача, сар. можда од два (јер је размак од 26 година), а цет. нај-најмање од три, (јер је размак од 88 година);

ђ) да је сар. продуживач био негде у околини сарандапорског манастира, ако не баш неки сарандапорски монах, и да и први цет. продуживач није од њега био далеко, јер су оба унели у текст локалне догађаје тога краја; и

е) да су ови продужени текстови остали више мање изоловани према осталим летописима, јер две трећине њихових бележака налазе се само у њима, а и од оне треће трећине врло их је мало који су текстом једнаки с другим летописима, већ су великом већином друкчије редиговани. Само Бранковићев летопис показује извесно сродство с цетињским.

ДРУГА ГРУПА

Летописи у којима се о Немањи и о Немањићима говори укратко.

1. Опис текстова.

1. *Шафариков* (шаф.). — У зборнику Чешког Музеја бр. 19 писаном око половине XVII века (Сперански 66). Издао сам га у Споменику III 148. Иза њега је и „родослов од Адама“, такође издан у Споменику III, 101.

2. *Григоровићев* (григ.) — У рук. библ. Одеског универзитета (Григоровићева збирка бр. 38). Српски део издао Јагић у Archiv-у II, 102, а општи ја у Споменику III, 110. Изгубљен је један лист (или два?) између год. 6882—6907.

3. *Београдски први* (беог. I) — У рук. XVI века Нар. библ. бр. 184. (штамп. Катал. 475). Издао га Ст. Новаковић у Starinama jugosl. Ak. VI, 20. Нема једног листа између г. 6963 и 6972 и нема завршетка; прекида се на год. 6993.

4. *Габровски* (габр.) — У рук. библ. Одеског универзитета (Григоровићева збирка бр. 36). Издао га В. Григоровић у својој књижици О Сербіи etc. (Казань 1859; в. исправке и допуне у Споменику LXVI.)

5. *Београдски други* (беог. II.) — У рук. Нар. Библ. бр. 273 (штамп. Катал. 492). Издао га Ст. Новаковић у Starinama IX, 77

6. *Кувеждински* (кув.) — Одломак неког рукописа од 4 листића из ман. Кувеждина. Нема завршетка; прекида се на г. 6964. Издао сам га у Споменику III, 154.

2. Текстови међу собом.

Одређивање међусобних односа текстова ове групе отежана је тиме што кув. и беог. I немају завршетка. Кув. се прекида на г. 1456, а беог. I на 1485. Сем тога григ. нема једног листа од г. 1374 до 1399, а беог. I два или три од г. 1455 до 1464.

Шаф. текст допире до г. 1488, али од 1460 до ове године има само две белешке, једну из год. 1476 (бр. 777) и другу из г. 1488 (бр. 802). Григ. допире до г. 1482, али и он између г. 1460 и ове има по једну белешку из г. 1463, 1473, и 1476 (бр. 745, 765, 776) четири белешке из г. 1481 (бр. 815, 816, 819 и 820) и једну из г. 1482 (бр. 876). Очевидно је да ове белешке нису биле у њиховим оригиналима већ су их преписивачи дописали, да је дакле и једноме и другоме оригинал допирао до 1460 године.

Разлика је између ова два текста до ове године само у томе што је григ. текст пунији. Од 53 белешке шаф. текста (не рачунајући бр. 586—602 где григ. нема листа) све сем једне (бр. 707) налазе се и у григ. тексту и у истоветној редакцији, сем у пет. где је редакција нешто друкчија. Али су у григ. текст, од самог почетка, уткане још 23 белешке којих шаф. нема. — Та разлика међу њима могла је постати на два начина: или је у шаф. тексту изостављено оно што је

више у григ., или је у григ. текст уношено оно чега нема у шаф. Свакојако је вероватније ово друго. Како се ове белешке григ. текста налазе и у другим летописима не само ове већ и прве и треће групе (разуме се не *све* у *свима*), то су оне биле или растурене по једна или по неколике у разним записима, или биле већ скупљене у једну нову редакцију летописа, или покушаја да се састави летопис (а таких је покушаја било више, што ћу ниже показати), па их је писац григ. текста хронолошким редом умешао у свој оригинал. који је био као шаф. текст. Ја бих рекао да је ово друго вероватније. Ако је тако, онда би изишло да у тој другој редакцији летописа није није ни било више бележака до оволико колико је у григ. текст унесено, јер да их је било више јамачно би и њих унео. Каквог би разлога могао имати да нешто уноси, а нешто изоставља? Да је тако нешто могло бити, указује и то што о смрти цара Душана и кнегиње Милице има по две белешке[1]) (575а и д, и 612а и б), од којих по једна одговара тексту какав је у шаф. и друга, какав је у другим летописима.

Како према григ. тексту стоје остала четири, можемо пратити само до год. 1455, (до бр. 698 закључно) јер се ту прекида сасвим кув., а од беог. I настаје подужа празнина, Па и ту не знамо како је с белешкама између 1374 и 1399 године, јер у григ. ту нема листа (бр. 701—718). У том времену т. ј. до год. 1455 григ. има 32 белешке од којих беог. I нема 2, габ. 3, кув. 6 и беог. II 10; а имају друге које нема григ. и то: беог. I и габ. по 8, а кув. и беог. II по 6. — Између год. 1455 и 1460 можемо поредити само с габ. и беог. II. Од 17 бележака, које се ту налазе у григ., нема у габ. само 3, а у беог. II 9; а има других, којих нема у григ., и то у габ. 7 а у беог. II 3. — Као што се види, сва четири су врло блиска григоровићеву; беог. I и габ. ближи, а рув. и беог. II мало даљи.

После 1460 год. беог. I, габ. и беог. II имају продужење, али се међу собом више разилазе него до г. 1460. Тако беог. I од г. 1464 до 1485 (где се прекида) има 17 бележака од којих у оба друга има једнаких само 5, и по три у сваком, али друкчије, а 6 има једино беог. I., а габ. има 7 и беог. II 5 (од којих су 4 једнаке) које беог. I нема.

---

[1]) На ово је обратио пажњу и Јагић издајући григ. текст, и рекао да то несумњиво показује да је он потекао из два различна извора (Archiv, II, 103 nota 1.)

Још је већа разлика између габ. и беог. II између г. 1460 и 1504 где се свршава габ. У томе времену габ. има 28 бележака, беог. II само 15, и од њих су међу собом једнаке само 10, а остале различне.

Габ. се управо свршава год. 1504. јер оне белешке у њему од г. 1504 до 1578 писале су на истом рук. *разне* руке. — Беог. II има продужење до г. 1522.

О белешкама о Немањи и Немањићима говорићу ниже код извора.

Из овога поређења могли би се извести ови закључци:

а) Одмах после 6968 године састављен је летопис који је почињао Немањом, а свршавао се том годином. Он је служио као оригинал шаф. који му је додао још две белешке.

б) Поред тога летописа био је још један летопис друге редакције или су биле растурене летописне белешке по разним рукописима и писац григ. текста уплео их је у шаф. текст и продужио до 6990 године.

в) Тај нови оригинал био је основица за остала четири летописа који су га даље продужавали, кув. и беог. I не знамо докле, јер су им завршеци изгубљени, габ. до 7012, а беог. до 7030.

ТРЕЋА ГРУПА

Летописи у којима се о Немањи и Немањићима говори опширније.

Међу текстовима ове групе има их који су једнаки, или ако има разлике, оне су тако незнатне да су могле доћи од самих преписивача, а не од разлика у оригиналу с ког су преписивани. Неки се међу собом разликују само тиме што су даље продужени. Сви су међу собом врло сродни, само су неки пунији, а неки мршавији. Једино се мало више разликује Верковићев (и Остојићев).

1. Попис текстова.

1. *Дорпатски* (дорп.) — У рукопису библиотеке Дорпатског универзитета, и новији препис у Румјанцовском музеју у Москви. Григоровић је, издајући габровски летопис привео под текстом осам бележака из њега, а у целини сам га издао у Споменику III, 123. Свршава се годином 1687.

2. *Руварчев први* (рув. I) — У рукопису Карловачке патр. библ. бр. 175, у коме је и Руварчев родослов и о коме је горе говорено. Свршава се годином 1672.

3. *Рачански* (рач.) — У рукопису Чешког Музеја бр. (опис у Сперанског стр. 51), писаном око 1670 год. Шафарик је њиме продужио свој свод одакле се прекида сеченички текст. Свршава се годином 1667—69.

Сва три су ова текста потекла из једног или из једнаког оригинала, и ја сам уз дорп. текст подвео варијанте у чему се разликују. — Разлике су међу њима ове: у рач. су две белешке (бр. 584 и 593) друкчије редакције, а једна (бр. 1035) је пунија; рув. I и дорп. имају по једну белешку (бр. 621, 578) којих у друга два нема; дорп. нема једне белешке (бр. 660) и једна је пунија (бр. 1037). Како су те белешке преписивачи случајно испустили, то разлике међу њима готово нема никакве.

4. *Сенички* (сен.) — Био је у рукопису Нар. Библиотеке бр. 111 (штамп. Катал. 498), али је украден за време окупације. Издао сам га у Starinama XIII, 175. Свршава се годином 1529 и једна белешка из г. 1555.

5. *Хиландарски* (хил.) — У рук. који је у XVIII веку био у Хиландару, али као да га сад тамо више нема (бар га монах Сава не помиње у свом Каталогу хиландарских рукописа). Преписао га је Јован Рајић, и његов је препис у Карл. патр. библиотеци. Употребио га је Шафарик у своме своду. По том Рајићеву препису издао сам га у Споменику LXVI. Свршава се годином 1552.

6. *Врхобрезнички* (врх.) — У рук. Чешког мучеја у коме је и родослов и старији летопис, и о коме је горе говорено. Издао сам га у Споменику III, 156. — Свршава се годином 1651. Иако овај летопис о Немањи и о Немањићима говори укратко, он ипак припада овој групи, јер не само да се остали део текста наслања на текстове ове групе, већ се и о Немањи и о Немањићима не слаже са онима из друге групе, већ се и ово наслања на ове из треће групе само је кратко. Рекао бих да је сам писац Гаврило саставио овако укратко према неком летопису ове групе, јер му се учинило сувишно да понавља опширно оно исто што је у родослову и старијем летопису испред тога већ казао. Свој извод из старијег летописа озаглавио је: **Паки начнемь о Немани Стефаноу, прьвомоу господиноу срьпскомоу, иже недокончана након-**

чати еликѡ мощно, па и сад додајући млађи летопис озаглавио га је: **Пакы хощѹ начети ѿ Стефана Немане и въса възглавити.**

7. *Подгорички* (подг.) — У рукопису Нар. Библ. бр. 42. (штамп. Катал. 511), писан 1738 год. Издао сам га у Starinama XIII, 181. Свршава се годином 1562 и додате су му неколике белешке из год. 1737 и 38.

8. *Магарашевићев* (маг.) — У рукопису који је некад био Ђ. Магарашевића. У Летопису М. С. књ. 16, стр. 35 издате су разлике овог Летописа од Давидовићева (изданог у Летопису књ. 12.) и у целини завршетак одакле се прекида Давидовићев текст. Употребио га је Шафарик у своме своду за даље одакле се прекида рачански. Свршава се годином 1698. — У Гласнику I, 169 после издања једног летописа штампан је завршетак (у изводу) летописа „из друге књиге". Како се ове белешке (у колико су издане) потпуно слажу и текстом и правописом са завршетком Маг. лет. у Летопису 16, то ја мислим да је то био један и исти рукопис, и то онај који је био у Нар. Библ. под. бр. 41. Ово последње мислим зато, што издавач у Гласнику I вели да записке не иду даље од год. 1698 (управо као у Маг. лет.) „осим што се по другим листовима из почетка налазе погдекоје белешке које се не протежу даље од год. 1717," а описујући рук. бр. 41 (Каталог Нар. Библ. IV., рукописи и ст. шт. књ. Београд 1903), рекао сам да се на л. 36а налази летопис чији је завршетак штампан у Гласнику I 169, а записи да су штампани у Записима и Натписима бр. 2123.... 1324, а овај последњи је управо из 1717 године, и зато што је и натпис овом летопису исти како је наштампан у Лет. 16 и у овом Каталогу. Рекох да је рук. био у Нар. Библ. јер га сад више нема; украден је он за време окупације Србије у рату.

9. *Вукомановићев* (вук.) — У рук. XVII века Нар. Библ. бр. 536 (штамп. Катал. 495). Издао га је А. Вукомановић у Гласнику С. Уч. Др. XI, 144. Свршава се годином 1554.

10. *Давидовићев.* — Штампан у Летопису М. С. књ. 12 стр. 113. Употребио га је Шафарик у своме своду. — Летопис штампан у Гласнику I. 163 слаже се с овим и текстом и правописом толико, да је тако слагање у два разна рукописа немогућно, и зато ја држим да је то један исти рукопис XVII века који је био у Нар. Библ. бр. 40 (шт. Катал. 485); и он је украден за време окупације.

11. *Цариградски.* — У рук. Библ. Јерусалимског метоха у Цариграду. Издао га Ст. Новаковић у Споменику LI, 1.

12. *Бечки.* — У рук. Цар. дворске библ. у Бечу бр. 76. Издао сам га у Гласнику С. Уч. Др. LXIII, 44. Нема свршетка; прекида се на години 6487.

13. *Тихонравовљев.* — Био је у збирци рукописа проф. Тихонравова у Москви. Штампао сам завршетак што нема у бечком у Споменику III, 122.

14. У рук. Нар. Библ. бр. 439 (шт. Катал. 486) који није издан, али сам о њему говорио у Споменику LXVI. Нема неколико листова из средине.

15. У пок. Добр. Ружића био је један рукопис са летописом, о коме сам такође говорио у истом Споменику.

Свих седам ових летописа (бр. 9—15) потпуно су једнаки и дужином и садржином, тако да ћу их цитирати само по првом (вук.). Сви се свршују год. 1554.

16. *Руварчев други* (рув.) II). — У рукопису Карлов. патр. библиотеке бр. 17. Издао сам га у Споменику III, 135. — Свршава се годином 1675.

17. *Софиски други* (соф. II.) — У рукопису XVII века у Нар. Библ. у Софији бр. 63 (Цонев, Опис. рук. стр. 200). Издао га је Е. Спространов у целини у Зборнику у славу Ламанског I, 114 (Петроград 1907), а ја сам, по препису Т. Флоринског подвео из њега варијанте уз Руварчев други. јер се с њим врло много слаже.

18. *Реметски* (рем.) — У рук. XVII века у ман. Вел. Ремети. И он се слаже с рув. II, и разлике сам побележио у Споменнку LXVI.

19. *Васићев* (вас.) и *Нешковићев.* — Два нова преписа у Библ. С. К. Академије бр. 335 по свој прилици са једног истог рукописа, који је био у владике Јанићија Нешковића. Оба се међу собом потпуно слажу. Сва три се свршавају годином 1649.

И ова су четири летописа (бр. 16—19) потекла из истог оригинала, само је рув. II мало продужен. Разлика је међу њима у овоме: рув. II нема једне белешке (бр. 878), соф. II четири (бр. 575, 578, 729, 870), и једна је друге редакције (бр. 591), а нема пет бележака (бр. 656, 711, 858, 870, 905); рем. има једну белешку (бр. 588) коју други немају; тако и вас. (бр. 577). Сем тога у вас. нема 88 бележака ($^3/_5$) никако, и има заједнички с осталима само 52. Ја не бих могао рећи

да је он старији, и да су ови други постали попуњавањем њега, јер се свршава кад и соф. II и рем. Мора се дакле претпоставити да је неко бирао из ових других и уносио што му се свидело, а чиме се при томе руководио, по унесеним белешкама не може се ништа закључити.

20. *Јанков* (јанк.) — У хартијама Јанка Шафарика нађен је његов препис овог летописа из неког рукописа, и Ст. Новаковић је по томе препису наштампао сва одступања од Вукомановићева летописа у Starinama IX, 82.

21. *Дечански* (деч.). — У рукопису ман. Дечана. Издао га Серафим Ристић у својој књижици Дечански Споменици стр. 1. Издање је врло непоуздано, и ако је колико толико верно, рукопис је писан у II пол. XVIII века, јер је руске редакције.

Оба се ова летописа свршавају годином 1568, и имају једну белешку из год. 1614, и у оба су белешке после г. 1482 без означених година. Због рђавог издања другог, и само објављених разлика првог од летописа који му није другар, тешко је што ближе рећи о њиховој сличности и разликама. Свакојако је први текст старији и бољи. Деч. је много интерполиран, и то не којим другим текстом већ народном традицијом. Ко је то урадио? Да ли позни преписивач из друге половине XVIII века, јер је редакција руска (тако је бар у издању) или можда сам издавач? Кад би се ово друго могло утврдити, могло би се мислити да је то био један и исти рукопис, само двапут издан.

22. *Верковићев* (верк.) — Препис Ст. Верковића у Нар. Библ. бр. 44, по коме сам га издао у Starinama XIII, 190. Ако је препис веран, рук. је руске редакције, дакле из друге половине XVIII века. Нема свршетка.

23. *Остојићев* (ост.) — По препису из неког рукописа Т. Остојића, који ми је дао Ил. Руварац штампао сам у Споменику III, 156 само разлике од верк. текста, и завршетак кога у верк. нема. Свршава се годином 1638, и има још две белешке из ранијег доба без године.

И с ова два летописа имам муку као и са претходним што је први текст врло позан, и што нема свршетка, а други, нешто бољи и старији, српске рецензије, нисам издао у целини, већ само варијанте према првом, па је могло нешто, као мање важно, остати непоменуто. Види се само толико да су оба потекла из истог оригинала, који такође није био добар, јер му је хронологија била врло збркана и нетачна.

Библиографске потпуности ради рећи ћу да Шафарик помиње још

24. *Светоандрејски* летопис, који би можда дошао у ову групу, и из кога је он за свој свод употребио само варијанат једног имена (под г. 6951 на стр. 77), а о коме више ништа не знам.

2. Текстови међу собом.

Кад се изостави светоандрејски летопис, и не рачунају се тринаест једнаких, остаје да се у овој групи говори о десет летописа: рув. II (с вас. рем. и соф. II) јанк. (с деч.), вук. (с осталих шест) подг., врх., хил., маг., сен., дорп. (с рув. I и рач.) и верк. (с ост.). По годинама докле допиру најстарији би био сен. (до г. 1529, јер ону једну белешку из г. 1555 јамачно је допунио преписивач), а најмлађи маг. (до г. 1698).

По очевидној сродности која се опажа међу њима мора се закључити да су сви постали продужавањем неког заједничког оригинала, и њихови завршеци показују само последњу редакцију свакога од њих, а ни у једном се не види *прва*. Та настављања познају се по томе, што за раније доба (до г. 1460) скоро у свакој години има забележен по који догађај, а често и по више у истој години. Ако је која година и пропуштена, она је пропуштена у *свима*. У доцније пак доба има пропуштених година чешће, и то не по једна и две, већ у некима нема чак за десет и више година забележен ниједан догађај. Сем тога у ово позније доба у некима летописима помињу се једне године, а други или их немају или имају само неке, а имају друге, које први немају.

Пратићемо их до год. 1552 докле иду сви (сен. се, истина, свршава год. 1529, али после те године има у осталима до 1552 само седам бележака). Те се год. свршава хил., а убрзо за њим у вук. (1554), и подг. (1562) и јанк. (1568, јер је и ту оне две белешке из г. 1614 јамачно додао преписивач). После те године имају белешке само осталих пет летописа и о њима нећу нарочито говорити.

Поредећи их наћи ћемо да су скоро у свима заступљене исте године до 1458 (пад Смедерева бр. 735). Неки иду заједнички до г. 1467, и од те године разилазе се тако да ни два нису потпуно једнака. То би значило да је око 1460 године постао основни текст, који су после разни продуживачи независно један од другога продужавали. — Како су и којим

редом та продужавања ишла, не могу утврдити (као што нисам могао ни у другој групи), јер је верига или низ искидан, и многи колути или зрна погубљени. Пада у очи да између најмлађег летописа из XVI века (јанк. 1568 г.) и најстаријег из XVII века (рем. г. 1649) има размак од читавих 80 година да немамо очувана ниједног текста, а није могуће да их није било. — Према горе реченој разлици белешке ћу поделити у два дела. У први долазе оне до г. 1458, и у други оне од 1458 до 1552 године.

У првом делу има 99 бележака и у другом 63, које се налазе најмање у два летописа. Од њих у првом делу има 17, а у другом само 1, које се налазе у свима летописима У првом делу има 18, а у другом 5, којих нема само у по једном летопису, а у осталих девет има. Ако узмемо да су оне случајно погрешком преписивача испуштене, и урачунамо их како да су у свима, онда у првом делу има 35, а у другом 6, које су у свима летописима, те према томе у првом делу има 64, а у другом 57 бележака које се не налазе најмање у два летописа.

Појединачно те белешке у летописима стоје овако:

	у првом делу		у другом делу	
	има	нема	има	нема
рув. II	89	10	44	19
јанк.	90	9	54	9
вук.	83	15	38	25
подг.	78	21	33	30
врх.	74	25	27	36
хил.	73	26	21	42
маг.	67	32	42	21
сек.	50	49	16	47
дорп.	42	57	9	54
верк.	60	39	26	37

У свима летописима готово све су белешке исте или од две редакције; само десетак их има од три или више редакција.

Прво да видимо како стоји дорп. као белешкама најоскуднији с најбогатијим рув. II. Поредећи их добијамо овај врло интересантан резултат. Наиме, све белешке (42) које има дорп. има и рув. II, и у истој редакцији. Рачанска је редакција само у бр. 576 и 577 (ову последњу има само вас. и исте је ред. као сен., а рув. II, соф. II и рем. и немају је). Даље, све белешке које нема рув. II, (10) нема ни дорп. И

што је нарочито карактеристично, исти је однос међу њима и у другом делу. Све белешке које има дорп. (9) има и рув. II, а које нема дорп. нема ни рув. II. Само једну белешку (бр. 737) има и то само вас. коју дорп. нема. Редакција је у 4 иста, а у 4 различна. То се исто понавља и у сен. тексту. Све белешке које има сен. (50) има и рув. II и готово све у истој редакцији (сем десет), и све белешке које нема рув. II нема ни он. У другом делу има 12 бележака које има и рув. II и у истој редакцији сем две, и има још 4 које рув. нема.

Овај однос између дорп. и рув. II (а готово је исти и између сен. и рув. II) толико је карактеристичан и тако сличан односу између шаф. и григ. да се мора извести и исти закључак. Наиме, као што сам горе рекао да је григ. вероватно постао од шаф. попуњавањем, уплетањем бележака из неког другог летописа, тако је вероватно и рув. II. постао од дорп. на исти начин. (Какво ближе сродство између шаф. и дорп. с једне и григ. и рув. II с друге стране, не види се, јер оне белешке које имају заједнички— а њих није много: у шаф. и дорп. 7, а у григ. и рув. II 31 — налазе се у истој редакцији готово у свима летописима, нарочито у онима из друге и треће групе). — Томе ништа не смета што се дорп. и сен. не слажу међу собом у оним белешкама којих они немају према рув. II. Поред 10 бележака којих немају сва три, они немају још 26 истих и дорп. још 21, а сен. још 13 других бележака, које рув. II има. То нарочито ништа не смета кад речем да је у сен. очевидно испала белешка о боју Ангорском, а догађај који је у вези с њим помиње се без године (**тожде лѣто свеза Стефанъ Ђоурга Бльковиħа оу Цариградоу**), и да у њему нема ниједне белешке између године 1406 и 1427 (између бр. 616—638), а у другим летописима ове групе има их 13, те је и ту морао испасти један лист (ако не и два, јер је рук. врло малог формата). Да тога није, он би се, може бити, још више слагао с рув. II и држао би као неку средину, као неки прелаз од дорп. ка рув. II.

Остали летописи према рув. II стоји овако.

У првом делу рув. II има 89 бележака, а

	има,	од којих има и рув.	а нема
јанк.	90	83	7
вук.	83	80	3
подг.	78	76	2
врх.	74	69	5

	има,	од којих има и рув.	а нема
хил.	73	71	2
маг.	67	63	4
верк.	60	52	8

Руварац нема 10 бележака, а

	нема	од којих нема ни рув.	а има
јанк.	9	3	6
вук.	16	7	9
подг.	21	8	13
врх.	25	5	20
хил.	26	8	18
маг.	32	6	26
верк.	39	2	37

У другом делу: рув. II има 44 белешке, а

	има,	од којих има и рув.	а нема
јанк.	54	38	16
вук.	38	28	10
подг.	33	32	1
врх.	27	23	4
хил.	21	18	3
маг.	42	35	7
верк.	26	16	10

Рув. II нема 19 бележака,

	нема	од којих нема ни рув.	а има
јанк.	9	3	6
вук.	25	9	16
подг.	30	18	12
врх.	35	15	21
хил.	42	16	26
маг.	21	12	9
вук.	37	9	28

Из овог прегледа види се да је сродност међу овим летописима несумњива. — Највише бележака у првом делу има јанк. (90), а најмање верк. (60). Остали се ређају између њих поступно, по реду како се из прегледа види. Разлика између рув. II и осталих креће се између два и осам. У другом пак делу разлике су и између њих и према рув. II знатно веће и нема оне поступности међу њима као у првом делу. У оба дела највише одступа од осталих верк. И редакција његових бележака различна је од осталих у 26 случајева, а једнака у 30, од којих у 9 је једнака у летописима

све три групе. То је јамачно зато што је његов преписивач био врло невешт, што показује и хронологија која је код њега, као што горе рекох, врло збркана у нетачна.

Резултат овога проматрања био би:

а) да је и у овој групи првобитна редакција завршена око 1460 године, коју сад претставља дорп. текст, или боље рећи његов први оригинал;

б) да је тај текст доцније попуњаван и продужаван од разних преписивача; и

в) да можда сен. текст претставља прво попуњавање и продужавање, а рув. II последње.

ЧЕТВРТА ГРУПА

Засебни летописи.

1. *Сеченички* (сеч.) — У рукопису Чешког Музеја бр. 12 (Сперански, Опис 46). Нема свршетка, прекида се на год. 1474. Шафарик га је у своме своду узео за основу, а у целини сам га издао у Споменику III, 129.

Овај сам летопис ставио као засебан из ова три разлога:

1. Његов опширни текст о Немањи и о Немањићима различан је од осталих, и независно је према осталима израђен;

2. Што има *петнаест* бележака које се само у њему налазе (в. таблу); и

3. Што редакција његових бележака јако одудара од свих осталих. Његова редакција у 48 бележака не слаже се ни с једним другим летописом који те белешке има; а у 16 бележака се слаже, и то 1 са првом групом, 2 с другом, 7 с трећом, 2 с првом и другом, и 4 с другом и трећом групом; а у 18 случајева слаже се с понеким летописом из прве, друге или из треће групе. — У 25 случајева слаже се с другим летописима, али у свима тим белешкама слажу се сви летописи из све три групе, који их имају.

Зато што нема парњака (није дакле преписиван и продужаван), и што се код њега не осећа као неки прелом између бележака до 1460 године и после, ја држим да је овај текст који је до нас дошао сам оригинал. Нема свршетка, прекида се година 1474, те не знамо кад је постао.

2. Нема парњака ни *Бранковићев* летопис, који је био својина самозваног деспота Ђорђа Бранковића. Он је дошао у руке Пејачевићу који га да превести на латински, а шта

је после било с оригиналом, не зна се. Превод се наместа реч у реч слаже с понеким познатим летописом, а понегде је скраћиван. Завршетак није преведен, јер говори о турским стварима, које Пејачевића, како вели, нису интересовале. И он је особита компилација, те држим да је и то био оригинал, који није више преписиван. Како опширније говори о влашким стварима, чега у другим летописима нема, вероватно га је писао неки Србин у Ердељу. Могло би се мислити на самога деспота да на оригиналу нису биле неколике његове напомене да није онако како је казано. Тај латински превод издао је Кукуљевић у свом Arkivu za povjestnizu jugoslavensku књ. III.

Руски хронограф дошао је к нама при крају XVI века (најраније у почетку друге половине). Српски преписивачи су правили из њега изводе мењајући у њима понешто у српском делу према летописима. Писци белопољског и ковиљског хронографа додали су им као завршетак исписе из неких млађих летописа. Ти исписи, који нису једнаки у оба, јамачно су извађени из неких летописа треће групе, али ја нисам могао утврдити из којих су од очуваних текстова они приписивани, те сам и њих зато ставио у четврту групу.

3. *Белопољски* (белоп.) — У рукопису (хронограф) библ. С. К. Академије бр. 33 (штамп. Каталог 130). Рук. је добављен из Белог Поља, и издао га је у целини А. Вукомановић у Гласнику С. У. Др. X, 211.

Овде је у хронограф уплетен и летопис. После смрт Дечанског унесено је 5 бележака које имају и летописи друге групе (кад је завладао Душан, кад се родио Урош, кад је умро Душан, кад су Турци прешли на Калипољу и кад је завладао Лазар), па о Лазару по хронографу. Изгледа да је ту у оригиналу пишчеву био испао један лист, јер се прекида причање о боју Косовском, па се одмах у продужењу наставља о преласку турском на Калипољу (по други пут), о смрти Момчиловој, о Маричком боју и смрти Урошевој. Ту опет као да је у оригиналу испао лист јер се продужује (без почетка) о смрти Вука Бранковића. Од год. 1428 (кад се одеспотио Ђурађ) настаје до краја летопис. Сршава се годином 1517, али можда је било још, јер се последња белешка (смрт краља Владислава) налази на другој страни последњег листа у дну.

Од те белешке (од г. 1428) па до краја има 104 белешке од којих 9 има само у њега, а 8 још само у по једном ле-

топису. У 25 бележака је различна редакција према осталим летописима који те белешке имају. У 10 бележака слаже се редакција са летописима треће групе, а у 22 са понекима из прве, друге или из треће групе. У 30 бележака слаже се са свима, или готово са свима.

4. *Ковиљски* (ков.) — У рукопису Чешког Музеја бр. 26 (Сперански, Опис 80), у коме између осталих чланака има и хронограф у који је уплетен и после продужен летопис. Употребио га је Шафарик у своме Своду, а српски део хронографа у колико се разликује од текста у Изборнику А. Попова, и цео летопис издао сам у Споменику III, 145.

Као што је српски део у овом хронографу различан од н. пр. белопољског или житомишљићког, и представља самосталну прераду, тако је и овај на хронограф настављени летопис различан од онога у белоп. Он почиње Ђурђем Бранковићем, и нема оних бележака за раније догађаје које има белоп., и свршава се годином 1672. Али за тако дуг одсек времена има само 35 бележака, и то искидане као да је у 2—3 маха настављан. Први пут као да је лет. био доведен до год. 1464 (пад Босне), па онда има пет бележака између г. 1503 и 1526, одатле се скаче на г. 1564, па на 1595 и даље. — Због овако малог броја бележака, које се и редакцијом слажу или са свима или са многим летописима, немогуће је одредити на који се летопис он ближе наслања, те сам га зато издвојио као засебан, а не зато што би он био неке нарочите редакције. — Он има само једну белешку (бр. 996) коју други немају.

Групе међу собом.

Као што се из приложене табле види, има бележака које се налазе само у једној групи, а има их које су у две, а највише их је у све три групе. Тако само у првој групи има 15 (у првом делу 9, у другом 6), само у другој 11 (у првом делу 8, у другом 3), само у трећој 32 (у првом делу 8, у другом 24); у две групе, и то у првој и другој 15 (у првом делу 8, у другом 7); у првој и трећој 12 (у првом делу 1, у другом 11, понајвише из цет. летописа); у другој и трећој 39 (у првом делу 32, а у другом 7), у све три групе 83, и то у првом делу 62, а у трећем срега 21.

Пада у очи да бележака само у трећој групи има на-

рочито много у другом делу (24 према 8 у првом), и да бележака у другој и трећој групи и у све три групе има највише у првом делу (у другој и трећој групи 32 у првом, према 7 у другом делу; и у све три 62 у првом, према само 21 у другом делу).

Редакција ако није у свима групама једнака, обично је једнака код летописа исте групе. Али не увек.

Готово сви летописи имају по коју белешку (а неки и повише) које се само у њега налазе (в. таблу).

В.) Старији и млађи летописи међу собом.

Досад се сматрало да између старијих и млађих летописа нема никакве везе, да су то два самостална рада независна један од другога. Али то неће бити тачно. Иако су обликом различни и временом постанка растављени готово читавим столећем, они су ипак у вези и млађи се наслањају на старије.

Смрћу Урошевом пропало је и номинално јединство српског царства, а погибијом Вукашиновом на Марици источне и јужне провинције потпале су под турско вазалство. Тиме је завршен један период српске историје од Немање до 1371 године, који је у то доба „украткоʻ описао састављач првог старијег летописа, од кога нам се очувао најстарији препис у копорињском тексту од 1453 године (дакле на неких осамдесет година после његова постанка) и који углавном претставља оригинал, и у изводу у врхобрезничком тексту од године 1650. Пећки, студенички и цетињски текст, као што је горе речено, његова су продужења и прераде.

Падом Смедерева 1459 године пропала је државна самосталност српска, и тим је завршен други период српске историје, који је још краће у то доба описао састављач првог млађег летописа прве групе који нам је очуван у софиском првом летопису писаном око 1567 године. Остали текстови ове групе, кијевски, студенички, сарандапорски и цетињски само су његови попуњавачи и продужавачи. Сви они почињу бележење догађаја од смрти Душанове па даље, и ниједан ништа не говори о Немањи и Немањићима до Душана. То се, мислим, може објаснити само тако ако се узме да је састављач првог летописа (а и његови настављачи) сматрао да је његов задатак да настави, да допуни оданде где је са-

стављач првог летописа стао. Да су ово тако схватали и доцнији летописци, могло би се закључити и из тога, што се у рукопису у коме је студенички старији летопис одмах иза њега налази и овај студенички млађи, и што се и у рукопису у коме је цетињски старији летопис налази и овај цетињски млађи, истина нису један уз други, али су опет у истој књизи.

А што није дошло до тога да постане један продужен старији летопис, као што је пећки и студенички, а нарочито цетињски, то је дошло отуда што су млађи летописи састављани другим начином. Док су догађаји у старијем летопису излагани сразмерно опширно и само су понегде стављене године (а тако су радили и продуживачи, па се настављање слабо и осећа), састављач млађег летописа (који можда није ни знао за студ. и сар. продуживача, а цет. је и онако постао *после* његова рада) бележи догађаје кратким, сухим реченицама хронолошким редом стављајући испред сваког годину кад се десио. То је, вероватно, учинио зато, што тај летопис није постао изједна, као н. пр. копорињски, већ су скупљене у једну целину разне расуте белешке о појединим догађајима које су на тај начин биле забележене.

Али и поред свега тога старији летописи и прва група млађих чине једну органску целину, јер они скупа узети чине *целу* српску историју од Немање па до свога доба. Млађи сами за себе само су одломак, продужење без почетка, као што је старији, за доба кад су постали млађи, непотпун, само почетак без свршетка.

Ту неједнакост између прве половине од Немање до Уроша и друге од Уроша па даље уклонио је састављач првог летописа друге групе. Он је, наиме, из старијег летописа покупио податке о Немањићима заједно с годинама, редиговао их у кратким реченицама ставивши годину напред, и наставио је на њих ређање догађаја од Уроша као и у млађим летописима прве групе. На тај начин су се млађи летописи индивидуалисали као засебна целина према старијима, иако у самој ствари први део није никаква самостална обрада већ извод из старијег.

Ово индивидуалисање млађих летописа као независне целине према старијем нарочито је изведено код млађих летописа треће групе и код сеченичког, јер су се, говорећи о Немањи и о Немањићима, и садржином издвојили од старијих.

Они су за Немању направили извод (ко већи, ко мањи) из родослова, а и за остале Немањиће служили су се поред родослова и старијим летописом више него они из друге групе. О томе ће више бити говора доцније код извора.

Мислим да се из овога јасно види веза између старијих летописа и млађих и њихово развијање, а летописи треће групе стоје, поред тога, у вези и с родословима.

Г) Општа историја у летописима.

1. У млађим летописима прве групе.

а). Хамартолово „Сказаније.“

Грчки текст Хамартолове кронике не налазе се само у једној редакцији већ га има и с познијим додацима. Он је двапут превођен на словенски, и не по истој редакцији. Млађи превод, очуван само у српским рукописима с траговима средњебугарске рецензије (по чему се закључује да је њоме првобитно био писан), има на крају кратак преглед догађаја светске историје до цара Теофила Трофора (г. 842) с натписом **Сказанїе вькратцѣ сѹщїимь ѿ Адама до днь-шнꙗго врѣмене.** Такав преглед има и у грчким рукописима с истоветним натписом. Оба текста, који се потпуно не слажу, издао је по синодалним рукописима кнез Оболенски у Московским Чтенијама (1846, 4). Оно се налази и у другим рукописима Хамартола н. пр. у Бечком (варијанте према Григоровићеву летопису подвео сам у Спом. III, 110), па и скраћеном Хамартолу: **Лѣтовинкь ськраштенк и избрань ѿ лѣтовника Геѡргїа мниха и писца** (рук. у Акад. Наука бр. 24, штамп. Катал. бр. 106 стр. 175).

Доста рано пренесено је ово Сказаније из кронике у друге рукописе као засебан чланак. Најстарији досад познати препис је у српском требнику Синод. библ. бр. 374 из прве половине XV века (на последњем је листу рукописа паскалија од 1423 до 1430 г. — Гор. и Нев. Опис III, 1 стр. 197 и 198) са истим натписом као и у кроници. Разлика је само у томе што су од јеврејских царева између Азарије и Манасије испуштена тројица: Јоат, Ахаз и Језекија, и што је испред Константина Великог стављен као засебен натпис: **Хрїстїанско царстко.** У грчком оригиналу стоји Αρχὴ τῶν χριστιανῶν βασιλείας. На крају је додата белешка: **ѿ Адама до Стефана цара прьваго Србьлюемь вькѹпѣ лѣт ҂ѕѡнѕ индикта прьваго,**

сльнцоу кроуа ·кд·, лѹны кроугь ·ѕі· На завршетку, у дну стране, додато је истом руком. **И седмаго светаго сьбора иж(е) второю быс(ть) вь Нікеи рад светыих и чтныих образѣ при цари Константінѣ, и при матери его, ·тѯз· светыих ѿць.** (Варијанте према Григор. лет. подвео сам у Спом. III 110 по препису који ми је послао г. М. Н. Сперански). У том је рукопису испред Сказанија преписан и чланак: **Сумеѡна маггістра и логодета ѡ мирсцѣмь сьтвореніи ѿ различныих лѣтовникь и списателеи**, који се налази испред Сказанија и у Хамартоловој кроници. — Има и један препис у рук. XVII века у Нар. Библиотеци (бр. 313, штам. Кат. бр. 472 стр. 315), али нема ни почетка ни свршетка ни неких листова из средине; оно што је очувано слаже се с Хамартоловим текстом.

У рук. Прашког Музеја бр. 19, у коме је и Шафариков летопис, има чланак с натписом: **Се же родословь ѿ Адама до Аврамаа**, коме је прва половина ово Сказаније, а друга испис из Константинова Житија деспота Стевана од половине 13 главе (од: **Подобаеть вѣдѣти, іако сіа....**) до краја главе 22 (Гласн. С. Уч. Др. XLII, 256—262) с додатком на крају: **Конаць семоу.** И у њему (налик на синод.) има испред Константина Великог као засебан натпис: **Начело христьіанскымь благочьстивимь царем**, — што још ближе одговара грчком оригиналу. Иначе се, сем натписа, у свему слаже са Сказанијем не рачунећи ту ситна отступања неизбежна у сваком препису. У та отступања рачунам и случајне пропусте пишчеве, што је после **Маѯимиіань ·ѕ·** испустио **Филипикь ·ѕ·** (јамачно због два ·ѕ·), и што је после Ираклија ставио: **Костинь** (он тако пише и друге Константине) ·і·, место: **Костинь сынь Иракліевь ·зі· Їоустинь ·г·**, и напослетку, место: **Филипикь ·в·, Львь ·г·, Аѱимарь ·з·, Їоустиніань ·ѕ·, Филипикь ·в·, Анастасие....** прешао је од првог Филипика (јамачно због два; другог у грчком оригиналу и нема) одмах на Анастасија. Издао сам га у Спом. III, 101 под именом Шафариков „родослов“, како га је писац назвао.

Ово се Сказаније налази и испред три српска летописа, испред хаџи-Јорданова, Софиског првог прве и Григоровићева друге групе млађих летописа.

Испред хаџи-Јорданова је Хамартолов текст у целини преписан и чисто механички стављен испред српског летописа (који има свој засебан натпис), само је назван **Сказаніе ѡ Адамѣ**; ваљада је писац увидео да оно „до данашњег

времена“ не одговара више времену када је он састављао свој летопис (о коме ће бити говор доцније).

Кад су састављачи млађих летописа прве групе узели да продуже ређање догађаја оданде где је старији летопис стао, и пред њих су стављали општи део. Тако је писац оригинала соф. I летописа ставио ово исто Сказаније, али не онако механички као што је у хаџи-Јорданову. Он му је задржао исти назив иако му не приличи, јер оно „до данашњега времена“ не може се односити ни на време од кога је почео бележити догађаје, а још мање на време кад је завршио. Од почетка па све до Антонија Вира текст се, сем ситница, слаже с Хамартоловим, сем онога места код Мојсија. Док то место код Хамартола и осталих гласи: **сьи изведе люди ѿ Єгупта. — Ѿ Аврама до исхода Исраилева лѣть ·фд·, ѿ потопа же лѣть ·г·афод·; вькоупѣ ѿ Адама до Давида лѣть ·г·д8о·**, овде гласи: **сьи изведе людїи Їисраилюеви ѿ работи Фараѡнови, — Ѿ потопа до исхода Їисраилюева лѣть ·г·гфод·, вькоупѣ ѿ Адама до Давида лѣть ·г·дуо·** — На овом месту сви текстови отступају од грчког оригинала. Тамо стоји: Ἀπὸ Ἀβραάμ ἕως τῆς ἐξόδου ἔτη φθ', ἀπὸ δὲ τῆς ἐξόδου υἱῶν Ἰσραὴλ ἕως Δαβὶδ ἔτη ͵χμα. Muralt ово место наводи у преводу на грчки као варијанат очуван само у словенском преводу. (Уч. Зап. VI, 915). Између Антонија Вира и Диоклитијана испуштено је једанаест царева. А од после Константина Великог много је Хамартонов текст измењен. Белешке о саборима су опширније, каже се колико је на ком било св. отаца, кога су проклели, а шта су утврдили, и колико је година протекло од вазнесења до првог сабора, а колико од једног до другог. Сем тога од Јулијана „Преступника“ па до краја не помиње се двадесет и седам царева. Додат је цар Михаило и мати му и седми сабор. После Константина и Ирине и шестог сабора одмах наставља: **Михаиль и мати его ·ке· и два месеца. При сихь бысть ·з· сьборь, светыихь ѿць ·ти·, и проклеше, иже не покланяють се светыимь иконамь. Ѿ шестаго до ·з·-го ·ркв· лѣть**, а тога нема у Хамартола јер се он свршава његовим оцем Теофилом.

Писац је хтео да на то надовеже српски део, али је испало нешто збуњено. После Михаила и седмог сабора стоји: **Ѿ Адама до Костантина цара лѣть ·г·ѕѡмг·, до Стефана же срьбскаго цара лѣт ·г·ѕѡпѕ їндик'тїѡн ·а· сльнцꙋ кроугь ·кд·, лоунѣ ·дї· цара Стефана постиже сьмрьт, и не мала скрьбь бысть тогда.** Тако је у оригиналу по читању г. М. Н. Сперанског и пок. Б.

Цонева, а издавач је по другим летописима поправио: лѣть ѕѡнѕ — Вь лѣто ѕѡѯд индиктїѡнь а... итд. Мора бити да је првобитно ту била белешка о Душану каква је у синод. рукопису, па је неки од преписивача ту нешто збркао. После тога наставља се о погибији Вукашиновој, о расипању Николе Жупана итд. Тако је писац на неки начин преко Константина покушао да свој летопис веже за ово Сказаније.

У Григоровићев летопис пренесено је ово Сказаније какво је у соф. I., само нема оног одступања код Мојсија, а испала су (као код синод.) она три јеврејска цара, Јоат, Ахаз и Језекија. Карактеристично је и отступање на завршетку: ѿ шестаго до з-го лѣть ркв ѕсчѕ индиктѡн еі — ѿ Адама до Константина цара лѣть ѕѡмг до Стефана же српьскаго а цара, па даље нема ништа. Чисто би човек помислио да је преписивао са софиског текста, па видевши да је оно што даље иде бесмислице, прекинуо и није даље преписао.

И у овом је летопису (као и у хаџи-Јорданову) ово Сказаније чисто механички склопљено с летописом, који долази после њега с натписом: Ле(то)письць српьскихь господини и царь до зде кто би и царсткова и како сконча се, натпис, као што се види, потсећа на натписе у старијим летописима. Почиње с белешком о Ћирилу и словенским словима, и о отступању Латина од православља, па прелази на Немању.

б) Друга, опширнија и дужа редакција Сказанија.

Испред остала четири млађа летописа прве групе, испред кијевског, студеничког, сарандапорског и цетињског има једно опширније и дуже Сказаније (допире до Кантакузена и Калојована, 1354 године) са истоветним натписом у цетињском, тексту: Сказанїе вькратцѣ соущїимь ѿ Адама до дьньшнаго врѣмене. А тако је и у остала три с овим ситним отступањима: у кij. вькратцѣ лѣтомь ... врѣмене родомь! у студ. и кij. нынѣшнаго место дьньшнаго; и у сар. нема речи вькратцѣ.

Како је ово Сказаније гласило у првобитној редакцији, не можемо тачно знати, јер међу текстовима има отступања, па не можемо поуздано утврдити који од њих представља првобитну редакцију, а који измењену.

Главна је разлика међу њима између кij. текста с једне и остала три с друге стране у овоме:

а) Киј. је у почетку опширнији него остала три. У киј. гласи: Ѧдамъ, бывъ лѣтъ ·сл· роди Сифа, и прижитъ ·ѱ· лѣтъ и оумрѣтъ, житъ вьсѣхъ лѣтъ ·цл· — Сидъ, бывъ лѣтъ ·се·, роди Еноса, и прижитъ лѣтъ ·ѱз· и оумрѣтъ, и тако даље све до Исуса Навина; у друга пак три ређају само имена ко је кога родио: Ѧдамъ роди Сида, Сидъ Еноса итд. Поред тога киј. говори о трима синовима Нојевим и о потопу, о трима синовима Тариним и о Лоту, о дванаесторици синова Аврамових и Јаковљевих, и има две три хронолошке белешке чега свега у остала три текста нема. — Шта је првобитно, опширнија редакција у киј., или ова краћа у остала три? — Ја бих рекао да киј. текст претставља првобитну редакцију, а из ова два разлога.

Прво, што имају још два чланка слична овоме и писана по Хам. Кроници, и оба су ближа киј. тексту него осталима. — Један је у руском хронографу Петроградске Публ. Библ. испред кога је напред увезано неколико листова из неког српског рукописа на којима је чланак: Ѿ лѣтописца ѿ Ѧдама и о царехъ їоудеискыихъ и рымскыхъ, сложено вькратцѣ. И то је неко Сказаније које почиње Адамом, а свршава се царовањем Соломоновим. И у њему се не ређају само имена, већ се опширно говори о Ситу, после Ламеха о Ноју и о потопу, о његовим синовима и синовима његових синова, даље, о стлъпотворенїи, о Евире, и тако даље о другим патријарсима, о судијама, о самовластїю и о царевима Саулу, Давиду и Соломону. Ту се прекида и, према натпису, или рукопису није цео, или даље није ни израђен. Издао сам ти у Спомен. III, 112—118. — Други је испред ковиљског хронографа у прашком Музеју бр. 26 (Сперански стр. 82) с натписом: О родословїи ѿ лѣтописца сложено вькратцѣ. Он није издан, али ми је препис послао пријатељ ми г. Ђ. Поливка, на чему сам му врло захвалан, те сам видео да је сличан првом, само је краћи; после смрти Нојеве одмах прелази на стлъпотворенїе и о Евере, а после тога је нешто друго а не оно што је у петроградском. У оба су почеци као киј. само нема оно и прижитъ лѣтъ... Н. пр. у петрогр.: Ѧдамъ, прьвыи чловѣкъ бысть ·сл· лѣтъ и роди Сида (па нема и прижитъ ·ѱ· лѣтъ, већ само:) и житъ вьсѣхъ лѣтъ ·цл· и оумрѣтъ; или у прашком: Еносъ бывъ лѣтомъ ·се· роди Каинана (па нема и прижитъ ·ѱеі· лѣтъ, већ само:) и житъ всѣхъ лѣтъ ·це· и оумрѣ, итд. Године живота не слажу се увек с киј.

Друго (и главније) што је ово Сказаније (као што ћемо ниже видети) извод из Хамартолове кронике, па ако би узели да је првобитно био краћи текст, па доцније у киј. проширен, онда би овај посао морао бити двапут рађен, а то, држим, није вероватно. Текст је дакле у сар. студ. и цет. летопису доцније скраћен, или управо рећи замењен текстом Харматолова Сказанија, јер се с њим потпуно слаже сем што у њему има још напомена да је у дане Нојеве био потоп, чега у хам. нема.

б.) У киј. су белешке о васеленским саборима читави чланци који понекад заузимају читаву страну, док је у остала три о њима речено највише у 2—3 врсте. — Овим је киј. текст несумњиво доцније прошириван, или боље рећи уметани су преписи већ готових чланака. Колико је то уметање било чисто механичко, види се по томе што се, н. пр. код првог сабора вели: **При семь** (т. ј. цару Константину) **бысть и прьвы вьселенскыи сьборь иже вь Никеи** (као у остала три текста). па се наставља да је од вазнесења до првог сабора 318 година, а од почетка света године 5818 **бысть свѧтыи вьселенскыи сьборь иже вь Никеи при великѣмь цари Константинѣ** (понавља се што је већ речено) **вь і-тое лѣто царства јего, иже царствова лѣть ·ли·**, а испред тога говорећи о Константину речено је да је царовао **·ла· лѣто**. Тако су године царовања и осталих царева при којима су били сабори различне испред чланка о саборима и у самом чланку.

Још се сар. разликује од остала три што има опширне чланке о крштењу Бугара и Руса. И ово је несумњиво доцнија допуна за коју знамо и одакле је узета. У библ. Југослов. Академије има један велики Зборник који је писао познати Владислав ђак или граматик 1469 године и који је описао и неке чланке из њега наштампао Ђ. Даничић у Starinama I, 44. Ту је Владислав уз понеке чланке на маргинама додавао своје напомене као објашњење или тумачење онога што је у тексту. Те је напомене исписао и објавио М. Спермански у Сборнику бугар. мин. нар. просв. (књ. XVI и XVII, 325). — Уз чланак **Повѣсть польѕна ѡ Латинѣхь, когда ѿлоучише се ѿ Грькь** (л. 524—701) налазе се, међу осталима, и оне две белешке о крштењу Бугара и Руса, које се налазе и у саран. летопису. Истоветност је толика да не може бити никакве сумње да су одавде извађене. Само им је почетак мало прилагођен осталим белешкама у летопису. Тако поче-

так о криштењу Бугара у лет. гласи: **При тѣх жде и блгар'скыи начелникъ Боришъ вѣрова Христови и крьсти се съ въсѣмъ езыкомъ бльгарскыимъ**, а даље, **како же и коимъ ωбразом....** све до краја потпуно је једнако на оба места. Тако и о крштењу Руса: **При семъ кнезъ роушкын Владимиръ вѣрова въ Христа и крьсти се съ въсѣмъ езыкωм роушкыим**, па даље: **Ѡбразомь же сиковыим ....** па до краја опет једнако у оба.

Као што је Сперански показао, прва је белешка од речи до речи узета из Зонаре или Паралипомена (Starine XIV, 133, Паралип. 100), а друга је у првој половини проричана по Зонари, а у другој опет прост препис (Starine XIV, 149).

Остале разлике међу њима у главном су ове:

а) У киј. и цет.: **Съ** *(Нерон)* **оубитъ господни апостолы Петра и Павла, и прьвѣи гонюеніе на христїани начеть**; — у саран. **Сьи оуби врьховные апостоли Петра и Павла въ Римѣ; овωго оубω стрьмоглави на крьстѣ распевь, овωго же мьчемь оусѣкноувь, и прьвыи гонюеніе на христїаны подвиже**; — слично и студ. само обратним редом: **Съ прьвѣе подвиже гонюеніе на христїаны. Оубит же и апостолы господнѥ Петра и Павла, ового ѹбо распеть стрьмоглавь, ωвого же оусѣкноувь мьчемь.**

б) У цет. **При семь срацинъскыи лъже пророкъ Моухаметь явн се ѿ Христова оубо вьзнесенїа ·҂фчз· мимошьдьшимь лѣтомь, ѿ сьзданїа же мїроу вь лѣто ·҂зрл·**; — у остала три само: **При семь яви се срацин'скыи лъжепророкь Моамедь.**

в) У цет. и киј.: **При семь Римляни ѿстоупише ѿ Грькь и оудрьжаше (оудрьжа се** киј.**) Римь о себѣ даже и до селѣ**; — у студ..... **и о себѣ Римь сь прочими западними странами оудрьжаше даже....**; — у саран. **При семь Римь ѿстѹпи ѿ Грькь и о себѣ ѿ толѣ оудрьжа се даже....**

г) У цет. **Сьи лавроу славноую вь Светѣи Горѣ сьзда сь светымь Аданасїемь Адоньскымь. Сьи зданїе начьнь вь воеводьскомь саноу соущѹ емоу вь лѣто ·҂ѕуѯд·**; — у киј.: **При семь лавра начать здати се вь..... Адонскымь вь воеводскомь.....**; — у студ.: **При семь лавра велика вь Светѣи Горѣ Адона светымь Аданасїемь Адонскымь сьстави се** (без године); — у саран.; **Вь лѣто ·҂ѕуѯд· Аданасїе начеть здати лаврѹ црковницѹ.**

д) У цет. и киј.: **При сихь обнови се православїе и иконн светые вь црькви вьставише се пакы, и Бльгари христїаны быше, и словеса сьставише се светымь Кириломь вь лѣто ·҂ѕтѯ·**; тако и у саран. само о бугарском криштењу засебан опширан чла-

нак; — у студ. нема о Бугарима (као ни о Русима) а завршетак:.., — и словеса наша по ѥзыкꙋ нашемꙋ съставлѥна бышe. ....

ђ) И завршетак није у свима једнак. У њему има очевидних погрешака и поправака. Мислим да је оригиналу најближи студ. текст који гласи:

Михаиль Азимить, сынь его, Палеωлогь лѣть ·иі·

Андроникь, сынь Палеωлоговь ·л· лѣть.

Вькоупѣ ѿ Адама до здѣ лѣть ·ѕωлѕ·

Катакоузень Ипосиглитинь вькꙋпѣ и Калоїωаннь, сынь Андроника Палеωлога лѣть ·л·

Маноуиль сынь Їωанна Палеωлога ·ле· лѣть.

У цет. и сар. због понављања речи *Палеолог* прескочен је Андроник па остао само Михаил али са Андрониковим годинама владања: **Михаиль Азимить, сынь его Палеωлоговь ·л· лѣть**. Рекао бих да је у сар. то исто учињено и с последњом двојицом и остао Кантакузен и Калојован с Манојловим годинама владања: **Катакоузень...... Палеолога ·ле· лѣть.**

Година 6836 добра је за Андроника јер је он доиста владао до 1328 године. У киј. ту стоји година 6866 (1358), и била би приближно добра да је стављена *после* Кантакузена који је био принуђен да отступи 1354 (6862) године. Можда је преписач на њега и мислио, те тако и поправио годину 6836 не преносећи је, као што би требало, иза Кантакузена. У сар. се ова (6866) година заиста и налази на завршетку, и после ње се одмах наставља српски летопис: ва таже времена постиже смрт..... У цет. на том месту стоји година 6856 (1348). И овде је преписач јамачно хтео поправити годину и узео ову, која можда (како ћу ниже рећи), означава годину кад је први пут српском рецензијом преписан превод Хамартолове Кронике.

Последњи владалац Манојло владао је, истина, 35 година, али је то било од 1391 до 1425 године, те према томе ова белешка није могла бити у првобитном тексту већ је доцније уметнута.

За све ове, уосталом ситне, разлике можемо само толико рећи да је о овоме било говора и у првобитном тексту, а у којој управо редакцији, остаје нам непознато. Али је, према свему казатом, главно да сва четири текста воде к *једном* извору.

в) Разлике између ова два Сказанија.

Кад овако успостављену првобитну редакцију овог другог Сказанија упоредимо с Хамартоловим, наћи ћемо да се од њега разликује:

а) што му је почетак (од Адама до Исуса Навина) знатно опширнији;

б) што говори и о судијама израиљским;

в) што помиње већи број царева персиских и римских, а и оне, који се помињу у оба, често другим речима;

г) што су белешке о васеленским саборима опширније не само код киј. него и у остала три;

д) што се кронологија и број година владања појединих царева често разликује;

ђ) што говори о појави Мухамеда и о отступању Рима од православља;

е) што не помиње пророковање Михеја, Илије и Јелисеја за време Јосафата, ни плењење Јерусилима за време Јоакима;

ж) што је дуже.

Узевши све то скупа може се, држим, с поузданошћу закључити да је оно засебан рад који је могао постати угледањем на Хамартолово Сказаније, али не из њега попуњавањем и продужавањем.

г) Постанак другог, дужег Сказанија.

О постанку овог сказанија у кij. и цет. летопису расправљао је, у колико ми је познато, само J. Богдан штампајући кij. летопис. Али је он, по мом мишљењу, ударио странпутицом, па су му и закључци или сасвим погрешни, или тако слабо образложени да се никако примити не могу. А како је ово питање врло важно, јер од правилна његова решења зависи и правилно решење још увек нерешеног питања постанка летописа, то ћу ја, прво, мало подробније изложити његово гледиште, па после, критикујући га, рећи своје.

Он је за кij. текст рекао да је „прва досад позната бугарска редакција оног општег дела српских летописа који се налази у највише рукописа, било кратких анала, било кроника (ljetopisi), било генеалогија (rodoslovi) под именом Сказаніе вькратцѣ сѹщїимь ѿ Адама до дьншнаго времене“. Даље је рекао да му је најближи цетињски текст (остала два нису тад била позната), а разлику међу њима у првом делу

(до Исуса Навина) објашњава разним изворима Сказанија. „*Српској* редакцији (т. ј. цет. тексту) био је извор кратки хронолошки преглед светске историје који се налази на крају у неким рукописима грчког Хамартола с натписом Ἑρμηνεία ἐν συντόμῳ ἀπὸ Ἀδὰμ ἕως τοῦ νῦν καιροῦ. Потпуно слагање натписа и текста (!) *српског* Сказанија с грч. Ἑρμηνεία доказује да прво није ништа друго до превод другог.... За наше Сказаније (т. ј. киј. текст) морамо претпоставити неко друго Ἑρμηνεία које се од текста који је издао Muralt (Ученыя Записки VI) битно разликује тиме што је имало, место сасвим кратких података о патријарсима до Исуса Навина, онако како се у киј. тексту налази.... У другом делу (т. ј. после Исуса Навина) оба су текста једнака (осим чланака о саборима), и претпостављају неко Ἑρμηνεία, које је готово идентично с текстом који је издао Muralt, само је продужено до цара Манојла или до Михаила Палеолога(!).... Није вероватно да је ово продужење самостална компилација југославенског преводиоца; били су већ готови оригинали, а зна се да у оваким случајевима југословенски компилатори и преводиоци нису имали обичај мучити се да нова дела стварају." Према свему овоме закључује „с приличном сигурношћу" да су извори наше светске кронике (т. ј. киј. текста) били: „а) неко ἑρμηνεία по Хамартолу и патр. Нићифору продужено до Манојла Палеолога, б) Слово о свѧтыхь вьселенскыхь сьборѣхь из Крмчије или из неког Зборника. Од словенског компилатора потичу ови додаци: а) о покрштењу Бугара и Ћирилову састављању словенских слова, б) о покрштењу Руса, в) о оснивању св. Лавре на Светој Гори, можда још г) о латинском заузимању Цариграда. Три прва податка нема ни у Нићифора ни у ἑρμηνεία. а четврти има у оба у другој редакцији" (Arch. XIII, 483—86).

Прва је и основна његова погрешка што мисли да су киј. и цет. текст (с којима се слаже и студ. и сар.) потекли из *два* извора, и полазећи с тог погрешног гледишта, падао је из погрешке у погрешку, тако да је цело питање више замрсио него што га је расправио. Тај свој први закључак он је извео само из тога, што се почетак цет. текста слаже с Хамартоловим Сказанијем, а у киј. је опширнији. Да је он пажљиво и у целини упоредио оба текста међу собом и с Хамартоловим, видео би, прво, да тај почетак (или како га он зове „први део") који је у оба текста различан, не износи

ни једну десетину целог текста, а „други део“, који износи више од девет десетина, да је у оба текста *једнак*, а *различан* од Хам. (а није, како он вели, с њим „готово идентичан“) и својом опширношћу (као што је горе показано) и дужином; друго, нашао би да се оба текста слажу међу собом у оном у чему се разликују од текста у Кроници, н. пр. о Дарију Асуирову сину, или о Свендату и Киверију; треће: да оба текста имају белешку о Саманији (после Сампсона) и белешку о укупним годинама од смрти Навинове до Саулове, и од Ноја и потопа, и укупно од Адама, којих у Кроници нема. Па нашавши толику једнакост у оба текста, а разлику од Хамартолова Сказанија, тешко би могао рећи да су потекли из два извора, већ би морао извести једини правилан закључак да су потекли из заједничког извора, а разлику у „првом делу“ трудио би се да објасни на неки други начин. Али он на киј. и цет. текст гледа као да су првобитни оригинали, а они то нису.

Кад су, дакле, оба (или, сад се може рећи, сва четири) текста потекла из једног оригинала, кога немамо, и који смо поређењем ова четири преписа покушали да успоставимо, онда сва његова разлагања отпадају.

Он је, даље, рекао да је киј. Сказаније превод неког грчког готовог оригинала који још није пронађен, и то образлажава само тим, што мисли да јужнословенски књижевници нису били способни да тако нешто ураде. — Док се тај оригинал не нађе, могућна је друга и, по мом мишљењу, вероватнија претпоставка. А ево зашто. Богдан је уз кијевски текст упутио у нотама на паралелна места у грчком оригиналу Хамартолове Кронике, у њену српском преводу, и у још неким грчким текстовима. — Кад се упореди текст овог Сказанија са српским преводом Кронике, јасно се и несумњиво види да је на оба места превод *један и исти*, јер све што је у Сказанију с речи на реч потпуно се слаже с преводом у Кроници. Кад би ово био какав нов превод с неког другог грчког оригинала, макар буди он био извађен из самог Хамартола, толиког слагања апсолутно не би могло бити; било би макар каквих разлика, а њих ето нема никако. Сем тога, да је ово друго Сказаније било написано на грчком, тешко је претпоставити да би му био исти назив као у Хамартола; Богдан наводи да се сличан спис патр. Нићифора зове χρονογραφικὸν σύντομον, а онај минхенског кодекса, χρονολογικὸν σύν-

τομον, па би ваљда макар мало разлике било између Хамартолова назива и свог претпостављеног новог грчког оригинала.

Зато ја мислим да је Сказаније компилација неког српског писца, који је предузео да напише „въкратцѣ" преглед главних догађаја светске историје од Адама до *свога* („данашњег") времена, као што је Хамартол написао до свога, и зато је свом Сказанију дао исти назив као Хамартол своме. Али он није хтео наставити Хамартолово Сказаније где је он стао, и довести га до свога времена, већ је узео српски превод његове Кронике и из ње исписивао редом и *попуњавао* из његова кратког Сказанија на крају Кронике оним чега у Кроници није било, н. пр. колико је година прошло од Адама до потопа, о извођењу Израиља из Мисира и колико је година од Аврама дотле, о саздању Византије (уз Манасију), о ослепљењу Седекије и паљењу храма (уз њега), о смрти Александровој и колико је година од Адама до њега, о Птоломејима па све до Тиверија, и т. д. Тако је радио док је трајао српски превод (до Нићифора Фоке), па је даље продужио вадити из његова грчког оригинала (до Нићифора Вонијата), и напослетку, из неке друге грчке кронике. Последње владаоце, као своје савременике, није ни морао тражити по кроникама (а можда их тамо није ни било), већ је сам дописао.

Према овоме држим да се не може ни очекивати да ће се грчки оригинал наћи, јер га није ни било.

Питање је само да ли је словенски писац био кадар то израдити. Богдан је рекао да није, што се, божем, јужнословенски компилатори и преводиоци нису мучили да стварају нова дела. Тај приговор, дајбуди у колико се тиче српских писаца друге половине XIV и прве XV века, сасвим је неуместан. Против њега говоре горе поменута два чланка који долазе у исту врсту списа као и ово Сказаније, и за које ја држим да нису прости преводи, већ компликације по Хамартолу. А нарочито то мишљење опровргава Зонарин Паралипомен, у коме је (у предговору) његов писац, монах Григорије, показао тако широко познавање и класичне и византиске историске литературе, и поручени му спис написао и с планом и смишљено по Зонари и Хамартолу 1408 године.

Богдан је киј. текст назвао бугарском редакцијом (а цет. српском) што је писан „прилично чистом" бугарском рецензијом, а молдавски калуђери XVI века били су тако

мало упућени у разне словенске реценсије да нису били у стању српски оригинал превести на тако чисту средњебугарску реценсију. Допушта да је неко то и могао учинити, али је невероватно, што је српски део пун србизама иако се писац трудио да и њега обрне на средњебугарску рецензију. — Може бити да је пред молдавским преписивачем био неки средњебугарски текст, али према свему што је горе речено писац првог оригинала морао је бити Србин.

2. У млађим летописима друге треће и четврте групе.

Како су летописци ових група имали циљ да напишу само *српски* цео летопис, то су они и друкчије гледали на општу историју која је била испред летописа прве групе. Њима је она била нешто сасвим споредно, нешто што су задржали само по традицији, па су је зато свели на најмању меру. Изоставили су помињање свих владалаца сем неколико, (па и њих помињу догађаја ради који се за њих везују, а не њих самих ради), а задржоли су само белешке с годинама колико је година прошло од Адама до ког догађаја (или између једног догађаја и другог) и белешке о саборима. У томе је готово сваки поступао самостално без разлике којој групи припада, тако да се иначе различни летописи у српском, општем делу слажу, или се сродни разликују један од другога. Н. пр. сродни летописи јанк. и деч. или рув. II и соф. II разликују се општим делом, а различни, н. пр. маг. и сеч., слажу се. Нису им једнаки ни натписи.

Једнак је општи део у и иначе једнаким летописима дорп. рач. и рув. I с тринаест бележака и о саборима у којима се каже не само ради кога су јеретика и при ком цару сазвани, него и при ком римском папи и цариградском патријарху. — И у загр. има тринаест бележака, али нису у свему једнаке с овима, а о саборима се само каже колико је година протекло између једног и другог. Сличан је углавном општи део у шаф. беог. II, маг. јанк. соф. II (са рем. и вас.) и сеченичком. У свима има 19 бележака, од којих понеке само у по једном или у по два од њих, а у белешкама о саборима не помињу се папе ни патријарси. Беог. II не помиње саборе. Подг. је сличан овима по саборима, и од других догађаја помиње само четири. — Григ. вук. хил. и сен. имају само по две белешке, габ. још и трећу, а деч. само једну. Ниједан од ових не помиње саборе.

Сви ови изводи извађени су из другог Сказанија, јер у свима има бележака̑ којих у Хамартолову нема. Не бих рекао да је првобитно био један извод из кога су остали преписивали и понешто мењали, већ их је било најмање два, један као у дорп., и други као у осталима.

Сасвим засебну и јединствену редакцију има општи део рув. II летопис. И то је извод само врло опширан из другог Сказанија, али је писац имао пред собом и Хамартолово, јер помиње пророковање Михеја, Илије и Јелисија, чега у другом Сказанију нема. Од Адама до Саула има само четири белешке, даље је опширнији. Између Августа и Тита има великих уметака којих у Сказанијама нема, и које је писац сам којеоткуда покупио. Ту се говори о Ироду и његовим делими „ꙗкоже Їосифь глаголють“, о сину му Архелају о Антипи Ироду и његовим делима и о крштењу Исусову „ꙗкоже рече божьствени Лоука“, о Агрипи Ироду трећем, о Агрипи другом, о плењењу Јерусалима од Тита. Затим долази „Максимово Слово“, које се налази и засебно у рукописима, и овде је краће од онога што је штампао Ст. Новаковић (у Starinama X, 47), даље, шта је све Бог урадио у недељу, како је Јаков, брат господњи разделио стране апостолима где ће који проповедати, и колико су живели Јосиф и Аним и Ана. Иза тога се помиње неколика римска цара, па се прелази на саборе; помињу се и године кад је који био и понеки цар између сабора.

Немају ништа од општег дела врхобрезнички, кувеждински, београдски први, Остојићев и Верковићев, а ковиљском и белопољском општи је део хронограф.

И овај овако скраћен извод, и оно о саборима налази се — истина доста ретко — у неким рукописима и без српског летописа, н. пр. у рук. Нар. Библиотеке бр. 184 и 547, Прашког Музеја бр. 14 и 15 (у номоканонима).

3. У старијим летописима.

Ни испред једног досад познатог старијег летописа нема никаква ни дужег ни краћег прегледа догађаја светске историје, а да га је у првобитном тексту било, несумњиво се види из увода у коп. и пећ. летопис. Тај увод гласи:

Понеже вькратцѣ сложено бысть ѡ памети древнїихь вѣкь и скоротекꙋщих врѣменех и лѣтѣх, и ѡ бывших царех, како царствоваше ѿ начела и по потопе даже п до сихь послѣдних

врѣмен, подобно ѥсть въспоменѹти и ѡ срьбской земли, како оуврѣна бысть, кто ли начелствова въ нѥи и въ сїа послѣднаа наша врѣмена (у пећ. мало опширније: **како оуврѣна бысть вь началѣ, поѥже прьвѣи благочьстїа оугасиѹти проповѣди, како пакы и кимь второѥ вь прьвѣи, ꙗжа апостоломь проповѣданнѣе благочьстїа вѣры привлѣчена бысть, вь нѥиже и свѣтлѣѥ се зрить се и, поѥже пакы просвѣти се благочьстїю вь нѥи, кто нач'елствоваше сею вь сїа послѣдныа врѣмена**). — **Кь тѣмь бо намь слово прѣдлежить благолюбьзно и вьсакое почьсти достои'но, ꙗвише бо се въ нѥи велици свѣтил'ници мирѹ, ѡви апостоломь равночьстныи, дроузы муроточ'ци и чюдотвор'ци инїи ѹчителїе велици и архїереїе достоблажен'ны, и множьство прѣподобнїих и праведнїихь**). — Пећки се летописац, даље, пита: **ѿкоудоу оубо намь ѥсть и добрѣише сьтворити начело?** и одговара: **ꙗвѣ ꙗко ѿкоудоу же ѥсть и подобно**, т. ј. од Немање и објашњава зашто? У српској се земљи, вели, угасило прво благочашће многим јересима које су се умножиле од много година, а они који су у њој владали, нису се старали да искорене јересну плеву све до Немање, који обладавши самовласно њоме истреби јереси, насади благочашће, подиже цркве. итд. итд.

Што тога кратког прегледа светских догађа испред тих летописа сад нема, не мора значити да је он сасвим и пропао. Њега треба потражити међу кратким прегледима светских догађаја којих има и као засебних чланака по рукописима и испред готово свих млађих летописа. Ако се буде тамо где очувао, лако ћемо га познати по опису у горе наведеним уводима коп. и пећ. старијег летописа. Он треба да је *укратко написан* („сложен“, „списан“) *о успоменама древних векова и прошлих времена и година о бившим царевима од почетка*, т. ј. од Адама, *и по потопу, чак до ових последњих времена*, т. ј. до времена постанка првог старијег летописа (одмах после смрти Урошеве).

Држећи се тога описа не можемо узети у обзир оба горе поменута чланка у петроградском и прашком рукопису, јер су, прво, доста опширни, и, друго не допиру до „ових последњих времена“. То није могао бити ни извод из Хамартолове кронике: **Лѣтовникь съкращѥнь и избрань ѿ лѣтовника Геѡргїа мниха и писца** (рукопис у Акад. Наука бр. 24, штамп. катал. бр. 106 стр. 175) једно што је доста опширан, а друго што ни он не допире до „последњих времена“. То није био ниједан од оних многих кратких прегле̑да светских догађаја

испред млађих летописа друге и треће групе који, истина, почињу Адамом (као и горе поменути), али говоре врло мало о древним временима, а о царевима готово ништа (помињу свега два три) и свршавају се далеко, далеко испред смрти Урошеве. Хамартолово Сказаније ређа спомене о древним временима, говори о бившим царевима од Адама и по потопу, испуњава, дакле, све захтеве поменуте у уводима сем последњег: не допире до последњих времена, свршава се Теофилом Трофором, те и оно мора отпасти. — Друга пак редакција Сказанија, која се сад налази испред киј. студ сар. и цет. летописа испуњава и тај последњи захтев, доведена је до Кантакузена и Калојована (1358 г.), **до сїиχ послѣднꙑχь врѣмень**, *и ја као поуздано држим да је овај текст првобитно био испред првог старијег летописа.*

Кад је писац хаџи-Јорданова текста покушао (око 1440 г.) да састави летопис, направио је за Немањиће кратак извод из неког родослова, додао десетак бележака из доба после Немањића, које је нашао готове, и умешао неколико својих (или већ готових), па хотећи — јамачно по угледању на старији летопис — да има и општи део, ставио је испред њега Хамартолово Сказаније. — То је исто, и јамачно из истог разлога, само у мало измењеном и скраћеном облику, учинио и састављач првог млађег летописа прве групе, који је хтео да настави српски део где се старији летопис свршавао (соф. први), а од њега је то доцније узео и писац Григоровићева летописа. (Ниже ћемо видети — код извора — да је он и иначе купио у свој летопис белешке с разних страна). — Али попуњавачу и продужавачу првог летописа прве групе, претходнику киј. и др. летописа, учинило се згодније да место Хамартолова Сказанија узме оно друго што је било испред старијег летописа и да на њега непосредно настави српски летопис:

Катакоусень Ипосигклитинь вькоупѣ и Калоїωаннь, сынь Андроника Палеолога ·лѕ· лѣть.

Вькоупѣ ѿ Адама до зде ѕѡѯѕ· лѣть.

Вь таже врѣмена постиже съмрьть и благочьстиваго господина Срьблюемь цара Стефана, вь лѣто ѕѡѯд· ... итд. (сар. текст). Може бити да је због тога и почео свој летопис Душановом смрћу, а не догађајима после смрти Урошеве чиме је старији летопис завршен. На тај начин ово Сказаније добило је вид као да је нарочито састављено да

послужи као неки увод да би се на њега наставио српски летопис. Да оно пак није било написано ни за овај летопис, ни у време кад је он постао, види се по његову натпису. Оноређа догађаје „до данашњег времена“, а то „данашње време“ било је време Кантакузеново и Калојованово, а не око године 1460 кад је овај летопис постао.

Пошто је тако ово Сказаније из старијег летописа пренесено у млађи, доцнији преписивачи старијег летописа изоставили су га у својим преписима. Како се оно не налази већ у копорињском тексту писаном 1453 године, то мора бити да је то преношење, па и постанак млађег летописа са тим Сказанијем, до те године било извршено. Може бити да је преписивач копорињског текста био и састављач тог млађег летописа, па ставивши испред њега ово Сказаније, изоставио га је преписујући старији летопис. А може бити да је млађи летопис, у који је пренесено Сказаније из старијег, постао доцније, само ја онда не видим разлога зашто су га коп. и пећ. изоставили а задржали спомен о њему у уводима. Зашто и њих нису изоставили и одмах почели с Немањом као што су то учинили млађи преписивачи и продуживачи у студ. и цет. тексту, и тако затрли сваки траг да је пред њима била и општа историја.

Ако је ово тачно, могло би се и време постанка млађег превода Хамартолове Кронике, које Вајнгарт ставља у трећу, помаћи у другу четврт XIV века, јер је у трећој четврти морао бити већ готов не само средњебугарски превод већ и српски препис, по коме је у то доба састављено ово Сказаније и написан старији летопис. Ја бих ишао чак тако далеко да је први српски препис постао 6856 (1348) за време Душаново. На то ме упућује она белешка на завршетку преписа Хамартолова Сказанија у синод. требнику: ѿ Ядама до Стефана цара прьваго Срьблюємь вькоупѣ лѣть ·ѕѡнѕ· индикта прьваго сльнцоу кроуг ·кд· лѹны кроугь ·ѕі· (бр. 344). Она се налази и у соф. I. с погрешном годином (6887) и месечевим кругом (14), и погрешно везана за смрт Душанову (бр. 343). Без индикта и кругова има је и у летописном заметку у једном хиландарском рукопису (бр. 240), и у општем делу шаф. и сеч. летописа (бр. 370), а без године у григ. и рув. II (бр. 343, 358)., и, напослетку том је годином у дужем Сказанију цет. преписивач поправио 6836 годину студеничког текста. Та година за Душана не значи ништа; нити се он те године закраљио ни зацарио (то

су летописи тачно забележили годином 6854-том бр. 151, 339), нити се преставио, нити се игде у белешкама ове врсте помињу индикат и кругови. Они се стављају кад се за извесну годину фиксира какав догађај, а најчешће у поговорима писаца рукописа. Зато ја и мислим да је она извађена из првог српског преписа Хамартолове кронике. На овај начин превод Хамартола могао би бити савремен преводу Зонаре који се такође само у српским рукописима налази, и за који Розов вели да је постао 1332 године (Прилози V, 271). Па учинио бих још једну претпоставку, наиме, да су оба превода постала у Светој Гори.

Д) Постанак летописа.

После свега досад казанога неће бити тешко одговорити на питање како су постали летописи.

На то питање (уколико знам) једино је Јагић покушао одговорити. Он је, наведавши почетке увода у коп. и пећ. текст, рекао (у Archiv-у II, 68—70) да су они врло карактеристични, јер показују како се мора гледати на српске летописе „према рођеном схватању самих летописаца.“ По њиховим „јасно исказаним речима они хоће на компендиске прегледе главних догађаја опште историје, као на нешто опште, да наслоне српске догађаје, као нешто специјално.“ По њиховој, дакле, жељи „ваља увек почети ређањем главних догађаја од Адама до ‚ових последњих времена‘, и на њих надовезати помињање домаћих, српских.“ Што баш у ова два летописа тих општих прегледа нема, мора се, вели, мислити да су их доцнији преписивачи изоставили. Наслућујући за решење овог питања велику важност тих кратких прегледа који су „при издавању српских летописа обично изостављани, вели, да на њих ваља обратити нарочиту пажњу, јер су од велике литерарноисториске важности. Оно што је Шафарик из С и D (сеченички и рачански) објавио и сувише је незнатно да би се о овим ‚светскоисториским‘ набрајањима добила јасна претстава.“ — Мало је чудновато да он сам није тако поступио, а пред њим су била баш два најважнија текста, Хамартолово Сказаније испред Григоровићева летописа, и друго дуже испред цетињског млађег; он је издајући та два летописа општи део из оба изоставио. Да је мало дубље ушао у испитивање грађе о овим општим деловима коју

је имао пред собом, јамачно би његов одговор на ово питање био друкчији, и не би мислио да „они могу бити од пресудног значаја у питању постанка хронографа."

Ако је моје досадашње излагање о летописима тачно (а мислим да јесте), одговор на питање како су постали наши старији летописи био би овај.

Не много после преписа на српски Хамартолове Кронике, а јамачно по угледу на кратко Сказаније којим је завршена, и које је (као што је горе речено) брзо постало популарно, неки српски књижевник предузме да по истој Кроници састави једно ново, мало опширније, своје Сказаније, и да га по другим кроникама доведе до свога времена као што је Хамартол своје довео до свога, и назове га истим именом као Хамартол своје. Свршивши то и не нашавши у грчким кроникама ништа о Србима, а „подобно је поменути и о српској земљи како уверена би, ко ли у њој владаше и у *ова последња наша времена*, јер се у њој јавише велики светилници свету једни равночасни апостолима, други мироточци и чудотворци, трећи велики учитељи и достоблажени архијереји и мноштво преподобних и праведних", и држећи да је тако „слово благољубазно и сваке почасти достојно," напише **Житїе и жительство краль и цареи срьбскихъ, кои по комь или колико царствова** од Немање до свога времена, спис који ми сад зовемо старији летопис, и које ће му име јамачно и остати иако он у самој ствари то није.

Да је компилатор Сказанија и оригинални писац овог Житија једно исто лице, види се, мислим, јасно из горе наведеног почетка увода у копорињски летопис: како је укратко написано о памети древних времена ... итд., треба поменути и о српској земљи. Писац, пошто је свршио говор о другим народима, продужава да то рече и о Србима, и каже и разлог зашто то чини. Ни по чему се не може закључити да су то радила два човека и независно један од другога.

Није, дакле, ово житије српских краљева нека засебна целина, већ је целина **Сказанїе вькратцѣ** .... у коме је писац прво изређао главне догађаје од Адама до свога времена (до Кантакузена и Калојована), па се вратио натраг (каже и зашто се вратио) и допунио га српском историјом од Немање опет до свога времена (до смрти цара Уроша и краља Вукашина). Па чак ни ово обоје још није потпуна целина уколико се бар тиче пећког текста. У њему после летописа има чла-

нак О патрїарсѣх̑ землю срьбскыю са сличним уводом као испред летописа: Понеже вькратцѣ вьспоменоухомь вашеи любвы ѡ ктиторѣхь нашихь, господь землю срьбскыю, ѡ порождены светаго Симеона Неманю дльжно юсть и ѡ патрїарсѣхь тою землю мало что рещи, кы ѿ ныхь прьвы бысть, коих ли по сыхь благодѣть светаго доуха избра, не малоу бо пользоу приюмлють иже тѣхь светыхь и достоблаженныхь светитель вьспоминають, бише бо по истинѣ овы апостоломь равночьстны и светителюмь сьпрѣстолны и прѣподобнымь и праведнымь единогласны. Јединство се, како већ рекох, изгубило и Житије добило вид самосталног списа кад је доцније изостављен општи део и пренесен на летопис (прави летопис) од Душанове смрти па даље, а нарочито кад је изостављен и увод и промењен назив (студ. и цет. текст). Може бити да је и у првој редакцији било нешто и о архијепископима и патријарсима, али ми се чини вероватније да је ово допунио први продуживач првобитног текста. Али свакојако је за прототип пећког текста целина: 1) општа историја од Адама до Кантакузена и Калојована, 2) српска историја од Немање до преноса Лазарева тела у Раваницу (1391 г.), и 3) Сказаније о патријарсима од св. Саве до Спиридона. Спиридон је умро пре 1403 г., јер се око те године помиње као патријарх Данил, те је и ова редакција вероватно постала између 1391 и пре 1403 годане.

Мени се чини да ни прва ни друга редакција старијег летописа није постала у Србији већ у Хиландару. Јаких доказа за то немам, али неке наговештаје налазим у овоме. Прво, у коп. тексту се за синове Симеунове (Душанова полубрата), вели: иже и дньсь видими сѹть, ѡбаче по наших грѣсѣхь кромѣ своего ѡчьства ѡземльствовани быше, вьзырающе сь нами на благоѹтробїе вьседрьжителя бога могѹщаго и ѿ камене Їсраилю ѿцоу нашемѹ кѵрь Сїмеонѹ чеда вьздвигнѹти. Да су „и данас видими", пре је могао рећи много ближи им Хиландарац него какав из Србије, исто тако могао се пре какав Хиландарац надати на неку њихову рестаурацију (ја тако разумем завршетак) него човек из Србије. У пећ. тексту овде је изгубљен лист. Друго, писац пећ. текста за крај битке Косовске вели да не зна что истиною рещи ѡ семь, издан ли кымь ѿ своюго бывь хранюнїа или паче соудоу божїю ѡ семь сьбившоу се. Да је као савременик био у Србији, ја-

мачно би што позитивније знао рећи, а као Хиландарац могао је разне гласове чути, и не усуђује се да ишта позитивно тврди. И треће, у Сказанију о патријарсима за св. Саву вели да је ѿ младыхь ноктеи оставио оца и матер и браћу и по јеванђелском слову узевши крст „последовао Христу". Тај се израз налази и у повељи деспота Стевана у којој за себе вели: азь ѿ юностнаго ми вьзраста и младїихь ноктеи.... вь мнωгыихь злолютныхь и несьтрьпныихь искоушеныихь паче же сьмрьтехь попоущень быхь... и ѿ вьсѣхь избави ме господь, а тај је хрисовуљ издао на молбу хиландарских калуђера старца ћир Јована и попа ћир Теодора који су му били дошли и можда и саму повељу писали. (Mon. Serb. 331)

О постанку и развитку млађих летописа казано је већ напред. Прво су постали летописи којима се хтело да се српски догађаји продуже онде где је старији стао, и почели су бележење догађаја од Душанове смрти, а напред су ставили, по угледању на старији летопис, или Хамартолово Сказаније или пренели ово друго из старијег летописа (прва група). Тако су и познији српски преписивачи руског хронографа додавањем на његову завршетку већ готових летописа продужили ређање српских догађаја. Затим је учињен први покушај да се састави српски летопис у целини тиме што су из старијег летописа извађене кратке белешке о Немањи и Немањићима, а напред, као увод, по традицији ранијих летописа, стављен кратак извод из другог Сказанија (друга група). Напослетку је састављен потпун цео летопис тиме што су из родослова и из старијег летописа написани нови опширнији чланци о Немањи и Немањићима, а напред, опет по традицији, додани или исти или слични изводи као у другој групи из другог Сказанија (трећа група и сеченички из четврте).

Исто тако већ је речено да летописи свих група својом садржином показују извесно сродство од смрти Душанове до пада Смедерева (1355—1459) и да се после у многом разилазе, према чему њихов постанак пада око године 1460. — Кад упоредимо белешке тога времена у три белешкама најоскуднија летописа, у софиском из прве, шафариковом из друге и дорпатском из треће групе, наћи ћемо да од 88 бележака, 49 се налазе само у по једном од њих, и то у соф. 15, у шаф. 19, и у дорп. 15; да 29 бележака има у по два, и то: у соф. и шаф. 12 (од којих само три исте редакције), у соф. и дорп.

само две (обе различне редакције), и у шаф. и дорп. 15 (од којих 10 једнаке редакције); а да само 10 бележака има у сва три летописа, и ниједна није у сва три летописа једнаке редакције, а у по два једнаке су редакције у шаф. и дорп. четири, и у соф. и шаф. једна; осталих пет су разних редакција у сва три летописа. А из тога се, мислим, сме закључити да ови летописи нису постали из *једног* оригинала, већ их је било најмање два, а вероватно и више који су постали независно један од другога, и јамачно на разним местима.

У даљем развоју ови летописи су расли обимом састављањем два летописа разних редакција у један, и дописивањем познијих догађаја од савременика преписивача. Да су по два летописа састављана у један, може се закључити из тога, што се све белешке шаф. лет. налазе у григ. и у истој редакцији сем пет, и све белешке дорп. у рув. II опет у истој редакцији сем две. Још непосреднији доказ за то имамо у томе што се у григ. лет. налазе по две белешке у разним редакцијама о смрти Душановој и о смрти кнегиње Милице, а у белоп. две белешке не потпуно исте редакције о преласку Турака на Калипољу. — Дописивање преписивача познаје се по томе што иначе једнаки летописи не свршују се увек истом годином, већ их има који иду и даље, н. пр. киј. сар. студ. и цет. иду паралелно с малим разликама до г. 1486, па се разилазе, и белешке су им или о другим догађајима, или ако говоре о истим, друге су редакције, и сва четири допиру до разних година. Тако и дорп. рач. и рув. I, и остали. Има летописа у којима су доцније други писци продужили на старом оригиналу дописивање савремених им догађаја, н. пр. габ. и подг. У другима се то дописивање види што између последње белешке у оригиналу и преписивачева продужења има повећи размак у годинама, н. пр. у сен. 1529 и 1555, у соф. I чак 1461 и 1538. Код неких је летописа то дописивање вршено у више махова н. пр. у цет.

*

Тако је и у нас, као и у Руса, превод Хамартолове Кронике био повод да се развије домаћа летописачка књижевност, само што је то у Русији било у почетку друге половине XI, а у нас тек у почетку друге половине XIV века.

Ђ) Извори летописима.

1. Старијим летописима.

Први старији летопис постао је цео одједном одмах после 1371 године. Догађаје свога времена сам је писац као савременик забележио. За старије доба служио се Житијама Немањиним од Првовенчаног и од св. Саве, Савиним од Тодосија, и Драгутиновим, Милутиновим и Дечанског од Данила. Али ја нисам могао утврдити ни једно место које би било преписано из ма ког од ових Житије, већ је све писано напамет по сећању из читања и „укратко". Тако Немањино утврђивање православља и истребљење јереси опомиње на Житије од Првовенчаног, а благосиљање Стевана „као што је Исак благословио Јакова", на Житије од Св. Саве. Радослављеву „Далиду" помиње Теодосије у Савину Житију. Оно што говори о Драгутину, Милутину и Дечанском, начином излагања јако опомиње на Данилова Житија, али нема никакве директне позајмице. О подизању задужбина могло је такође бити узето из Житија, ако и у колико писцу није било познато и по традицији. Не види се траг да се служио и Доментијаном. Све остало је пишчево, као што је његова и цела композиција. — Први продуживач у пећ. тексту изриком спомиње Житије Немањино, и у колико се разликује од оригинала, сам је мењао, и не бих рекао да је одакле преписивао. Продужење о кнезу Лазару такође је сам као савременик саставио. — Треће и четврто продужење у студ. и цет. тексту о кнезу Лазару изгледа да је рађено по неком Слову о кнезу Лазару (има их очувана неколика, али није ни из једног од њих). Оно место где се за Лазара вели **на томь бо видѣше се по Констан-стантиноу всака добродѣтель** .... ако се односи на Константина Философа, значи да им је било познато и Житије Деспотово, али студ. из њега није ништа узео, а што се у цет. налази различно од студ., оно је извађено из Константина. — О деспоту Стевану у цет. све је израђено по Константину, а од деспота Ђурђа па до краја тако је кратко да је писац могао сам написати не позајмљујући ни од кога. У оба ова последња текста има о Немањи једна реченица која се налази и у Доментијана: **ꙗкоже мене видите твореща, тако и ви творите**, али није употребљена у истом реченичком склопу, а може бити да и није из њега, него онако.

2. Млађим летописима.

а) Од смрти Душанове па даље.

1. — Карактерна је одлика млађих летописа што они ређају догађаје по годинама (доста често и с датумима): ва лето то и то би то и то месеца и дана тога и тога. Око 1460 године имамо готову редакцију првог (или првих) летописа која обухвата време од сто и неколике године (1355—1460). За догађаје ближе писцу, рецимо за 20—25 година пре 1460, могао је писац као савременик сам знати њихову годину (и месец) не преписујући је ниодакле, као што су и настављачи уносили године о догађајима који су се за њихово време догађали. Али за раније доба писац није могао напамет знати које се године и месеца и дана који догађај догодио, већ је морао однекле преписивати. Колико се досад зна, од историских списа тога времена једино му је било на расположењу Житије деспота Стевана од Константина Философа. И заиста у њему, поред догађаја којих нема у летописима, има их доста забележених којих има и у њима. Н. пр. о Косовском боју и боју на Ровинама, о походу турском на Босну, о боју на Никопољу и под Ангором, о борби Деспотовој с Турцима и његовим нећацима, о смрти кнегиње Милице, о борби Стевановој с братом му Вуком, о смрти брата му Вука и нећака Лазара, о борбамя с царем „Мусијом" и његовој смрти на Искру, о повратку Ђурђеву из Солуна, о смрти нећака му Балше, о његову походу на Скадар, о смрти бугарског цара Константина, о походима турским на Влахе, о смрти Деспотовој, и још понешто. Али, прво, о свима овим догађајима у Житију је поменута година само код 5—6, а у летописима су све датиране; и друго, ниједна се белешка у летописима не подудара с текстом који је у Житију, док се исписи из Житија у карл. родослову и цет. старијем летопису готово потпуно слажу. Ако би баш и претпоставили да су баш из Житија узете, то није довољно, јер Житије не обухвата све време које је обухваћено летописима, и што у летописима има бележака о догађајима Деспотова времена којих у Житију нема. Морало је дакле бити још неких извора.

2. — Ти други извори били су *летописачке белешке* (замеци летописа, како сам их назвао), које се и обликом подударају с летописима, и које су, по мом мишљењу, биле углед и потстицај да се млађи летопису напишу. То су ни-

зови од по неколико бележака које су поједини писци по разним рукописима записивали, а од којих је до нас дошло (или досад објављено) дванаест, и који се овде поново издају у целини (I, II, IV—XIII, бр. 170—188, 206—287), али их је морало бити још много више, јер у овима што их знамо, има бележака које нису ушле у летописе или су унесене у другој редакцији, дакле из неких других низова. Таких је летописачких бележака вероватно било и у XIV веку, а до нас су дошле оне из XV и XVI века.

Неке од њих обухватају догађаје од неколико година и и јамачно их је записао савременик, н. пр. заметак XII има белешке од 1463 до 1482 г.; XIII од 1504 до 1520 (с белешком године 1622, која можда значи да су те године однекле преписане. Такав ће бити и зам. VIII, који, истина, има прву белешку колико је година од Адама до цара Стефана, другу до боја Косовског (трећа је нечитка), па онда белешке од г. 1419 до 1439. — Друге обухватају дужи период и морали су почеци бити преписани однекле и допуњени савременим догађајима. Такав је заметак II који почиње Душановом смрћу и завршава се смрћу кнегиње Милице (1355—1404), и X, од смрти Дечанског до пропасти Смедерева (1331—1459). Овај последњи има као неки мали увод, у почетку оштећен:... „(Сказаније) о последњем времену умилено зело полезно. Благослови оче!“ Такав је и XI, с првом белешком старијом (без године), а другом и даље од г. 1449 до 1522.

У некима су догађаји из српске историје надовезани на догађаје из опште. Тако I, најстарији очувани заметак почиње трима белешкама, колико је година прошло од седмог васеленског сабора, од св. Ћирила и од Немање до године 1416, па се наставља постављањем св. Саве за архијепископа до смрти Гргура, сина деспота Ђурђа (1218—1408). Прве три белешке написане су начином као код општих летописа: од тога до тога толико и толико година: а остале начином летописа: ва лето..... — У зам. VIII прва је белешка колико је година од Адама до цара Стефана, друга, до боја Косовског, трећа замрљана и нечитка па даље од г. 1418 до 1438. — У зам. IX, колико је година прошло од Адама до Христова рођења, од Христова рођења до вазнесења, од вазнесења до првог сабора, од првог сабора до седмог, од седмог сабора до цара Стевана и кад се преставио, од цара Стевана до заузећа Цариграда и кад је освојен. И ту̑ се и свршава. —

Још опширније везује се V зам. за општу историју, у коме после помена 11 догађаја од Адама до св. Ћирила наставља се све истим начином колико је прошло од Ћирила до св. Саве и Стевана првовенчаног, од Стевана првовенчаног до цара Стевана, и од Адама до њих, и од цара Стевана до Уроша, па је на крају додата савремена белешка о освојењу Београда 1521. — Овај цео заметак од речи до речи преписан је у VI, и додато је још пет бележака из г. 1386—1453 (не у хронолошком реду), три белешке о годинама Христовим и две из г. 1510. — У VII зам. преписан је општи летопис исти онакав као у дорп. рач. и рув. I и додате белешке о крштењу Руса, о св. Ћирилу и од отступању Рима од православља, па шест бележака о српским догађајима од св. Саве до другог заузећа Смедерева. Познији преписач из г. 1648 додао је још белешку о појави пророка Мухамеда и три из г. 1567, 1594 и 1597.

Занимљив је IV заметак писан несумњиво у Дубровнику, у коме су 7 бележака које се тичу Дубровника и једна о погибији Вукашиновој. Оне се све почињу као многи записи: Нека се зна ....

Од бележака у овим замецима неке се налазе само у по једном, а неке у два или у више њих. Већина их се налази и у летописима, и то неке у истој, или у сличној, а неке у различној редакцији. Како оне стоје и међу собом и према летописима, види се из таблице додате на крају књиге.

3. — Прелаз од ових заметака ка првим летописима чине покушаји да се састави летопис. У те покушаје ја убрајам хаџи-Јорданов и загрепски летопис.

Хаџи-Јорданов (јорд.) летопис је у рук. Нар. Библ. бр. 312 (штамп. Каталог бр. 471). За општи део писац је узео Хамартолово Сказаније, као што је горе речено. Српски део о Немањићима до цара Уроша управо и није летопис већ кратак извод из родослова без година који је вероватно сам писац извео, и тако га је назвао (Се же родословіе господь землю... итд.), а који сам ја овде међу родослове и уврстио (бр. 112—119). После тога непосредно је настављен летопис од смрти Дечанског до смрти влашког војводе Дана (1331—1432), али тако да су од г. 6864 до 6941 исписане све године редом, а само је уз 18 година забележен и догађај, а 59 су остале непопуњене. Не усуђујући се изводити никакве закључке, напомињем само да је тако писан и руски Лаврентијевски лето-

пис од кога сам почетак наштампао на стр. 165. Сасвим слично томе је и у зам. II, само што место празних година стоји лѣто ·а·, ·к·, ·г· итд. па година с догађајем. Једнакост је још и у томе што у оба после године стоји сие лѣто би то и то, а тога нема ни у једном ни заметку ни летопису. Зам. II свршава се смрћу кнегиње Милице, а јорд. има и даље још седам бележака. Докле иду оба текста, у зам. II има три белешке које у јорд. нема (бр. 189, 194 и 196), и у јорд. има три којих нема у зам. II (бр. 182, 183 и 187;) прва белешка о смрти Дечанског узета је из старијег летописа, а друга, о Душанову освојењу Босне, не знам одакле је. У осталим белешкама редакција је или истоветна или слична. Негде се не слажу године, и где се разликују, оне у II зам. тачније су. Све ово, мислим, показује да је пред писцем јорд. летописа био неки сличан текст II зам., али не истоветан, да дакле II зам. није био усамљен. Оба текста наштампао сам упоредо (бр. 182—205).

И *загребски* (загр.) летопис држим да је један покушај састављања летописа. Он се налази у рук. Југосл. Академије у коме и загр. родослов, и о њему је горе била реч. Ст. Новаковић је из њега подвео варијанте уз издање беог. II летописа, а у целини сам га наштампао у Спом. LXVI 277. Али нам он није очуван у првобитној редакцији, већ је двапут продужаван. Првих 17 бележака од краља Радослава до смрти Вука Бранковића (1399) мислим да претстављају првобитну редакцију. Карактеристично је да се овде помињу године рођења цара Стевана и Уроша, што је несумњиво извађено из старијег летописа. Прво продужење претстављају седам бележака из год. 1455 и 1456, а друго, последња белешка о заузећу Београда 1521 која је узета из V заметка. — Испред српског је дела општи, али се не може ништа рећи да ли је био у првобитној редакцији, или га је неки продуживач доцније дометнуо. (Општи део штампан је на стр. 164, а српски под XIV бр. 288—312).

Изводи из летописа (штампани под XV и XVI, бр. 313—333, и неколика млађа у Додатку) немају важности за ово питање.

4. — Има још један извор из кога су летописци црпли грађу, а то су поговори писаца у рукописима, у којима је понекад забележен и какав важнији савремени догађај. Таких бележака има приличан број, и кад би се све скупиле и поређале хронолошки, добио би се читав мали летопис. Тако у поговору превода Дионисија Ареопагита од монаха Исаије за

глад која је наступила у земљи после погибије Вукашинове вели се: ѩковыи же не бысть ѿ сложенїа мирꙋ, ниже потом таковыи, Христе милостивыи, да бꙋдеть. (Зап. и Натп. 4944), а то је од речи до речи пренесено у лет. дорп. на глад која је била 1358 (бр. 577б). Тако је и белешка о паду Београда из поговора гораждanског штампаног псалтира (у зам. V. бр. 217) одатле пренесена у лет. загр. (312) и у више летописа (бр. 875ж). Тако су, мислим, и друге белешке које се налазе само у по једном летопису, а старијег су датума него што је препис летописа, пренесене из неких таких бележака. Н. пр. у врх. лет. белешка о победи Турака над херцегом Степаном на реци Врхобрезници 1463 г. (бр. 742), и у беог. I о смрти Херцеговој 1466 г. (бр. 752). И неке савремене белешке налазе се и у рук. и у лет. н. пр. последња белешка у врх. лет. о зидању Колашинског града (бр. 986) налази се и у минеју од истог писца (Зап. и Натп. 1458). А несумњиво и белешка о смрти Мехмедовој 3 маја и Бајазитову ступању на престо 19 маја у суботу 1481 године у лет. прве групе (бр. 781а и б) стоји у вези са записом о томе у поговору једног рукописа (Зап. и Натп. 350), нарочито кад се узме у обзир да је тај рукопис писао Владислав граматик у Јежеву по наредби рилског игумана Теофана, и да ти летописи имају и других локалних бележака о ман. рилском и сарандапорском, по којима се може судити да су ти преписи ту и постали, и кад томе још додамо да су из другог једног Владислављева рукописа унесене у општи део белешке о крштењу Бугара и Руса, као што је напред речено.

б) **О Немањићима (до Душанове смрти).**

Већ сам рекао да је писац летописа прве групе сматрао свој рад као продужење старијег летописа, и зато не говори ништа о Немањићима до Душанове смрти, и кад се изгубила веза са старијим летописима додат је део о Немањићима да би се добио потпун српски летопис од Немање па даље. То је рађено двапут, први пут онако како је у летописима друге, а други пут како је у летописима треће и четврте групе.

α) **Летописи друге групе.**

У летописима ове групе бележака има мало и врло су кратке; сасвим у стилу бележака од Душанове смрти. — Прва нам редакција није очувана, а у шест преписа што су до нас

дошли она је различна и бројем бележака и њиховом редакцијом. Свега има 15 бележака. Највише их је у габ., 13, у беог. I и II и григ. по 12; у кув. 11; а у шаф. само 8. — У свима се налазе само три белешке: битка на Велбужду, Душаново постављање за цара и његова смрт (бр. 396, 399 и 400). Белешке о Душановој смрти нема, истина, у беог. II, али то је случајна погрешка пишчева, што у обе белешке о постављању и о смрти (које су једна до друге) стоји Стефань царь, па је писац с прве белешке прешао на другу изоставши њен почетак, и саставио њен крај с првом, те од две белешке направио једну: **В. л. ҂ѕѡмд· постави се царемь Стефань царь** (**В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефань царь дек. ·кд·**) **и царствова ·кд· лѣть.** — Ако претпоставимо да је писац шаф. лет. случајно испустио белешку о Душанову рођењу (бр. 398), а писац кув. о рођењу Урошеву (бр. 401), и да писац беог. I нема белешке о Немањи (бр. 386, коју имају *сви* млађи летописи друге, треће и четврте групе) зато што нема почетка, онда би у свима било свега шест бележака. Од осталих 9 нема: у беог. I и II Савино постављање за архијепископа (бр. 387 и 389); у шаф. и беог. I Стеваново ступање на владу (бр. 388); у шаф. габ. григ. и кув. његово постављање за краља (бр. 390); у шаф. беог. I и II његова смрт (бр. 391); у шаф. григ. и кув. Радослављево ступање на владу (бр. 392); у шаф. ступање на владу „Храпавог краља", Милутиново и Дечанског (бр. 393—95); у габ. беог. I и II смрт Дечанског (бр. 397). — Карактеристично је што ниједан не помиње краља Владислава ни краља Драгутина.

Прва и друга белешка веома је слична, готово истоветна, с белешкама у првом заметку:

Лет. бр. 386, 387.	Зам. I бр. 171, 172.
Вь лѣто ҂ѕхмз· (**҂ѕхм·** григ.; **҂ѕхмв·** кув.) **назва се Неманꙗ господинь Србьлюемь** (**Србьлюемь господарь** шаф.) **и царствова ·мв·** (**·мд·** беог. II, кув.) **лета.**	**Ѿколи се Сvмеѡн Неманꙗ назва господинь Србьлюемь до лѣта више писан'наго ҂ѕцкд·-го имать лѣт ·сои·**
Ва лѣто ҂ѕѱкз· постави се светы Сава архиепископомь.	**Постави се светы Сава прьви ар'хїепископь Србьлюем вь лѣто ҂ѕфкз·**

Кад од год. 6924 одузмемо 278 добивамо год. 6646, само за 1 различну од год. у лет. О Сави се године слажу. Не може

бити никакве сумње да су обе белешке узете ако не баш из овог, а оно из неког сличног заметка.

О боју на Велбужду узето је из старијег летописа. — Тако исто и све три белешке о Душану (рођење, постављање за цара и смрт) и о рођењу Урошеву несумњиво су узете из старијег летописа, што се нарочито види и по томе што нису у хронолошком поретку: 6820, 6854, 6864, 6845, а тако је и у старијем летопису. Из старијег су летописа у шаф. о смрти Милутиновој с годином, а у осталима је без ње, и о смрти Дечанског опет с годином, а у григ. и кув. без ње, а у осталима је никако и нема.

На овај начин излази да су прва и друга белешка узете у свима из неког заметка. Осталих шест бележака шаф. летописа, све из старијег летописа, а у осталима су по свој прилици доцније преправљане према летописима треће групе, а можда и доцније уношене, јер се и редакцијом разликују од шаф. — Према оволиким неједнакостима тешко је одредити да ли је првобитно био један извод, па га доцнији преписивачи различно преправљали, или је било више независних извода.

β) Летописи треће групе.

У овим се летописима говори о Немањићима много опширније. Ни у једном од очуваних летописа немамо првобитног текста; све су познији различно прерађени преписи.

О Немањи. У свима је почетак као у летописима друге групе, па се даље наставља дужим или краћим изводом из родослова бр. 3, 5 – 10, и то по неком тексту који је био близак загр., јер се у свима вели да је Константин био у сродству с Августом ћесаром за време кога се родио Христос. Али нити је задржан ред којим је причање у родослову, нити је у свима извод у истом обиму. Најопширнији је у рув. II. У иначе њему сасвим једнаким соф. II, вас. и рем. нема извода из бр. 5, 6, 9 и 10. У дорп. (с рув. II и рач.) нема из бр. 3, 6 и 7; вук. маг. и сен. из бр. 5, а у хил. јанк. (с деч.) из 5 и 6.

У дорп. (с рач. и рув. I) помињу се (у бр. 10 род.) и сви градови сем Козла које је Немања разорио, али ја мислим да то није узето директно из Житија од Првовенчаног, већ опет из неке редакције родослова која до данас није дошла. У вук. и хил. помиње се половина (7) градова.

У хил. и вер. (ост.) почиње се да је Немања примио владу у српској земљи 24-те године владања Манојла Комнена, а брат му Мирослав да је био кнез у хумској земљи; Далмацију су држали Грци. У вер. (ост.) додаје се да су тад 12 великих властела дигли гоњење на Бугаре и Грке и разрушили њихове градове. Одакле је то узето, не знам.

О св. Сави из род. бр. 11 у свима, али укратко: постао је архијепископ и при којим је црквама основао епископије. У рув. II и верк. да га је посветио патријарх Манојло, а не Ђерман као у Доментијана, Теодосија и др.

Одавде па даље почињу позајмице и из старијег летописа.

О Стевану Првовенчаном из род. бр. 12 и 14 да је подигао Жичу и родио четири сина, а то има и у летопису. У некима се вели да га је св. Сава венчао краљевским венцем.

О Радославу и о Владиславу као владаоцима у родослову се не говори ништа. У свима летописима каже се за Радослава само да је владао 11 година, а Владислава помињу само подг. и дорп. (са рач. и рув. I) и кажу да је сазидао Милешеву. То је могло бити узето из ст. летописа.

О Стевану Урошу I само се у дорп. (рач. рув. I) по ст. лет. вели да је био син Првовенчаног, а у свима осталим по родослову да је био „анепсеј“ Радославу, да је сазидао Сопоћане, и родио Драгутина и Милутина.

Сви (сем дорп. рач. рув. I и подг.) зову га Драгославом, што такође не знам откуда је.

О Драгутину се у рув. II, соф. рем. и вас. вели да је владао десет година, сазидао Рачу на Дрини, сатро ногу под Јелечем планином што је устао на свога оца, и да је предао царство брату Милутину. У рув. II још да је сазидао цркву „на Проте“ и обновио врата св. Ђорђу рашком, и Јелисавета родила „три сина: Вратка и Вука“. Ово је онакажен текст белешке која се налази у вер. (и ост.) бр. 494. — И у дорп. (рач и рув. I) се помиње да је сатро ногу на лову под Јелечем, и додаје се да се покалуђерио и добио име Теоктист, и да почива у Ђурђевим Ступовима. У подг. се само каже да је владао десет година, а у осталима се никако и не помиње. — Зидање Раче јамачно је узето по традицији, а да је сломио ногу под Јелечем, и да се покалуђерио, из Данила, јер се о томе не говори ни у род. ни у ст. лет.

О Милутину у свима по ст. летопису да је био много милостив, и које је поименце цркве подигао (у неком их је

више поменуто у неком мање), и да је родио Константина и Стевана који је од оца претрпео „много скрби".

И о Дечанском је по ст. летопису да је сазидао Дечане и родио Стевана и Симеона који је у Трикалу царовао. О његовој смрти, по Цамблаку, али не директно већ из хронографа, нарочито у дорп. тексту (бр. 463). — О боју на Велбужду опет из ст. летописа.

Тако је по ст. летопису и о Душану да је сазидао цркву св. Арханђела у Призрену и родио Уроша.

У врх. летопису се врло укратко говори о Немањићима и помиње их све и Радослава и Владислава и „синовца" му Драгослава и Драгутина, али Владислава и Драгутина без година кад су завладали. Писац је ово учинио јамачно зато што је испред млађег летописа већ био исписао и родослов и старији летопис, па није хтео опет понављати о појединим владаоцима што је у род. и ст. лет. већ о њима речено.

Тако је и родослов Вукановић потомака извађен из родослова само је стављен у хронолошки ред и проткан белешкама о другим догађајима.

γ) Летописи четврте групе.

Из напред изложеног упоредног прегледа о Немањићима у лет. треће групе може се као врло вероватно закључити да је првобитно био састављен један текст из кога су потекли сви остали с разним скраћењима и умецима било из првобитног текста, било један из другога по доцнијим преписима. У лет. четврте групе као да није тако било.

Иако се не може поуздано рећи да је писац сеченичког летописа сам по родослову саставио овај одељак, већ да је и пред њим био неки већ готов текст, може се слободно рећи да је он тај готов текст много слободније прерађивао него писци из треће групе. и да је пред собом имао и старији летопис и њему родослов прилагођивао и из њега више вадио него што су то остали чинили.

Тако о Немањи иде истим редом као и родослов, бр. 3, 5, 7—10. О св. Сави и Првовенчаном је као у летописима треће групе. Али се даље одваја. Не помиње ни Радослава ни Владислава као ни родослов, али му је Урош I син Првовенчаног као у ст. лет., а не унук као у род. О Драгутину говори после Уроша I као што је и ред, а не на крају после Душана и Уроша као што је у род. Каже да је сазидао цркву

„на Проте“ и врата обновио св. Ђорђу рашком, што је јамачно одавде унесено у рув. II. Одакле је пак узето, не знам. О потомцима му говори правилно као у врх. род. а не погрешно као у осталим или осакаћено као у рув. II. О сину му Владиславу вели да је „изгнан Дечанским краљем на Угре“ по ст. лстопису. О Константину Милутинову, да му свете мошти леже у граду Звечану, опет по ст. лет., као и о Симеону Дечанског да је царовао у Трикалу (што има и у неколика летописа треће групе).

У свима летописима треће групе после помена о Душану и Урошу долазе белешке (не у свима једнако) о зацарењу Урошеву, о његовој смрти, о гладној години, о преласку Турака на Калипољу, о пропасти Вукашиновој и о ступању на владу кнеза Лазара, па се понавља реченица из родослова испред бр. 25: „к преждним възвратим се“, и исписује се родослов потомака Вуканових до кнегиње Милице и синова јој и кћери, и која је за ким била. После се прелази на ређање других догађаја: да је кнез Лазар „расуо“ жупана Николу итд. — У сеч. пак говори се о рођењу Душанову и смрти му, о рођењу Урошеву, о постављању за цара и о смрти му, и о пропасти Вукашиновој, све из ст. летописа с годинама, датумима и недељним данима. Затим долази родослов Вуканових потомака, у коме се не помиње Вратко већ се вели да је Вратислав био таст Лазарев, и наставља се о кнезу Лазару, о Косовском боју, и да му тело лежи у Раваници, обоје с годинама и по старијем летопису. Даље се наставља говор о свима владаоцима, о њиховим женама и синовима и кћерима до смрти деспота Лазара, па тек онда стоји: „к преждним да възвратим се“, и прва је белешка о отступању Рима од православља, друга о гладној години, трећа о преласку Турака на Калипољу итд.

Као што се види, цела је композиција унеколико друкчија, виде се две половине: пошто је прво више мање опширно говорено о свима владаоцима од Немање до смрти деспота Лазара 6966 године, враћа се натраг на годину 6866 и ређају се, сад укратко, догађају од те године па даље. У овом даљем ређању, у хронолошком реду на свом месту, говори се, али укратко, и о догађајима већ поменутим н. пр. о боју Косовском, о смрти деспота Стевана итд. Она реченица „к преждним възвратим се“ која има места овде, а имала је места и у родослову, јер се враћа на Вукана, у летописима

треће групе чисто је механички уметнута, јер нема органске везе ни с оним што је испред ни што је иза тога.

У ковиљском хронографу овај део је, према руском, унеколико попуњен родословом и ст. летописом. Тако о Немањи је по род. бр. 7, 8 и 10, али мало краће него у осталим летописима. О св. Сави је као у осталим летописима. О Првовенчаном, Радославу, Владиславу, Предиславу, Урошу I и Драгутину онако је као у рус. хронографу (Изборникъ стр. 33—34, 37 и 38). О Милутину се по род. набрајају цркве које је подигао, па се наставља о Дечанском као у рус. хрон. (Изборникъ стр. 47) с додатком на завршетку по ст. летопису да је Симеон господовао у Трикалу и тамо се скончао. О смрти Дечанског опет као у рус. хрон. (Изборникъ стр. 51 и 52) с додатком на завршетку да је положен у Дечанима и да је царовао 19 година.

У белопољском хронографу, који је у главном једнак с житомишљиким а краћи од ковиљског, нема ништа из род. и ст. лет. већ је све по рус. хрон. само скраћено.

Е) Године, датуми и недељни дани у летописима.

1. У старијим летописима.

У старијим летописима нема година о Немањи, св. Сави, Првовенчаном, Радославу, Владиславу и Урошу I. Оне почињу тек од Драгутина и овим нехронолошким редом: 6825 смрт Драгутинова, 6829 смрт Милутинова, 6838 велбушка битка, 6840 смрт Дечанског, 6820 рођење Душаново, 6856 зацарење, 6864 20 децембра у недељу смрт, 6845 рођење Урошево, 6880 4 децембра смрт, 6879 смрт Вукашинова, и у пећ. и студ. 6897 Косовска битка и 6899 пренос Лазарева тела у Раваницу. У пећ. тексту изгубљени су листови, те нема година од смрти Милутинове до смрти Душанове. У цет. се године никако не помињу.

Како је ст. летопис постао одмах после 1371 године и од прве забележене године раставља га свега каких 50 година, то су му и године или сасвим тачне или врло близу правим годинама. — Данило вели да се Драгутин преставио „марта 12 треће недеље свете четрдесетнице у дан петак у девети час“, а то је све тако било 6924 године, дакле је у лет. забележена једна година више. — Јиречек је утврдио да

је Милутин био жив 1321 годиие, а како се, опет по Данилу, преставио 29 октобра, то би година од Адама била 6830, једну годину у лет. мање. — Година 6829. У Дечанском хрисовуљу (Гл. С. Уч. Др. II одељ. књ. XII, 2) Дечански вели да је са сином венчан на краљевство руком архијепископа Никодима године 6829, 6 јануара *индикта петог*, а пети индикат био је 6830 године. Година у лет. је дакле за 1 мања. — Година Велбушке битке 6838, тачна је, јер је тако забележена и у Деч. хрисовуљу (стр. 136) још и с датумом 28 јуна. — Година рођења Душанова, 6920, налази се, колико знам, први пут овде, и одавде је пренесена у неке млађе летописе и у српске прераде хронографа; и вероватно тачна је. — Година зацарења Душанова у врх. је 6854, и она је тачна, јер се у уводу Душанова Законика вели да је то било о ускрсу 16 априла 6854 године. У студ. тексту она се не помиње. У копор. је година 6856, и ја мислим да је то она година која је била на првом српском препису Хамартолове кронике, о којој сам говорио горе на стр. LXXVI—VIII. — Смрт Душанова у свима је 6866 20 децембра, а у коп. и врх. забележено је да је то било у *недељу*. И она је тачна, јер је недеља била 20 децембра те године. — Рођење Урошево, 6845, такође долази овде први пут, одакле је пренесено у неке млађе летописе. И она је вероватно тачна. У студ. се не помиње. — Смрт Урошева у пећ. и врх. је под г. 6880 4 децембра. У коп. се година не помиње, а у студ. је нешто покварено: „вь лѣто ҂ѕѡ҇ мѣсеца сеп. ·к·“. Датум 4 дец. је у заметку трећем (бр. 187); 2 дец. у Данилчеву типику (Зап. и Натп. 5022) у заметку првом (бр. 177), седмом (бр. 230) и у габ. беог. I, кув. и деч. летопису; у сеч. је и недељни дан четвртак, а 2 дец. те године била је недеља; 3 дец. у Романову и у још једном типику (Зап. и Натп. 5005 и 5022 нота): Јиречек узима 4 децембар. — Погибија Вукашинова у врх. је забележена под год. 6880 26 септембра у петак, који је и био те године тога датума. У пећ. се каже да је била исте године (6880) кад се Урош преставио, без датума, а у студ. се година не помиње. У коп. се каже да је погинуо год. 6879 у петак. У познијим преписима Дионисија Ареопагита преводилац, монах Исаија, најопширније је записао погибију Вукашинову и њене последице, па на завршетку вели да је превод довршио године 6879 деветог индикта. (Зап. и Натп. 4944). Индикат је те године заиста био девети, па је вероватно та година била и у оригиналном ру-

копису. Да не буде Исаија заборавио првим септембром помаћи 6879 на 6880 годину?

Године Косовске битке и преноса Лазарева тела с Косова у Раваницу јамачно су најстарији помени о томе на српском језику записани у пећ. летопису од савременика.

2. У млађим летописима.

а) О Немањићима.

У свима млађим летописима готово уза сваког владаоца забележена је година кад је завладао или кад се преставио (некад и датум), у доста њих су обе, и колико је година владао. Али како су они постали тек око г. 1460, то су им и године, у колико нису узете из старијег летописа, све погрешне.

У свима се почетак Немањине владе бележи годином 6647, а Савино постављење годином 6727. Савина је година тачна, а Немањина погрешна, и од ове погрешке потичу и све остале. Обе су године јамачно узете из неког летописног заметка налик на први, јер се обе те белешке и годином и текстом слажу с белешкама у летописима (в. горе стр. LXXXIX). — Одакле су узимали године колико је који владао, не знам, али су и оне погрешне.

α) Летописи друге групе.

Горе је речено да у овим летописима има мало бележака о Немањићима, и да су вађене из ст. летописа, али у некима има утицај текста из летописа треће групе. То се види и по годинама.

Ступање Немањино на владу у григ. је 6640, у кув. 6642, а у осталима 6647; у беог. I нема те белешке (можда је изгубљен лист). Владао је по беог. II и кув. 49 година, а по осталима 42. — Савино посвећење 6727, у шаф. је нешто покварено, а у беог. I и II нема. — Стеван првовенчани 6690, што је узето из лет. треће групе; у беог. II. 6700, у габ. у григ. и кув. без године је, а у шаф. нема. Постављен краљем у беог. I 6729, у беог. II 6727 и царовао 8 година; у осталима нема. Преставио се у габ. 6729 и царовао 42 године (а према постављењу 6690 требало би 39); у григ. и кув. без године, и да је владао „многа лѣта“; у осталим нема. — Радослав у габ. беог. I и II 6732 и владао 11 година, из лет. треће групе;

у осталима нема. — Драгослав „анепсеј“ му у габ. беог. I и II 6743 и владао 35 година; и то је из лет. треће групе; у осталима нема. — Милутин у габ. беог. I 6778, у беог. II 6770 (из лет. треће групе) у григ. и кув. без године, а у шаф. нема. Преставио се у шаф. 6729 (из ст. лет.): преставио се у габ. 25, а у беог. I 29 октобра, а у оба без године. Владао је у шаф. и григ. 42, а у осталима 47 година, — Дечански у габ. и беог. I 6825, у беог. II 6826; у сва три и у кув. владао 19 година, а преставио се у габ. и беог. I 11 новембра без године. У шаф. григ. и кув. преставио се 6840, 13 новембра (из ст. летописа). — Битка на Велбужду у свима 6838, такође из ст. летописа. — Душан у свима (сем шаф.) родио се 6820 Зацарио се у шаф. григ. и кув. 6854, из ст. лет.: у габ. беог. I и II 6844, из лет. треће групе. Преставио се у свима 6864. 24 децембра (кув. нема датума), и царовао 24 године. из ст, лет. — Рођење Урошево у свима (сем кув.) 6845, опет из ст. летописа. Зацарио се 6865 у габ. и беог. I и II; у осталима нема. Преставио се у свима (сем беог. II) 6880, опет из ст. летописа.

Као што се види у овим летописима у годинама је мешавина између година ст. летописа и летописа треће групе.

β) Летописи треће групе.

У лет. треће групе питање је сасвим упрошћено. На годину ступања на владу једног владаоца додају се (не знам откуд узете) године његова владања и збир претставља годину смрти му (или год. силаска с престола) и уједно годину ступања на владу наследника му. На ту годину додаду се године његова владања, и збир је година смрти му и ступање на владу трећег, итд. Тако Немања 6647 + 42 = 6689. Ову годину има само рув. II, а у осталима је г. 6690, а после иде све правилно: Стеван првовенчани (и у рув. II) 6690+42=6732; — Радослав 6732 + 11 = 6743; — Драгослав 6743 + 35 = 6778; — Милутин 6778 + 47 = 6825; — Дечански 6825 + 19 = 6844; Душан 6844 + 20 = 6864. О Урошу је различно, као што је различан и текст.

Али ово је доследно проведено само код вук. хил. и врх. иако се у овом последњем помиње и Владислав и Драгутин, али без година, тако да се године осталих нимало не ремете. У осталима има отступања. Тако у сен. не помиње се година смрти Душанове, и каже се да је владао 27 година. — У соф.

II, рем. и вас. Драгослав се преставио 6772, тада се закраљио Драгутин и царовао 10 година; Милутин се закраљио 6782 и царовао 42 године, а преставио се 6825, а не 6824 како би збир захтевао. — У подг. Владислав се закраљио 6743 г. и царовао 8 година и преставио се 6751. То лето „окрунио се" Стеван и царовао 35 година, а не помиње се година смрти. То лето (не помињући које) окрунио се Драгутин и царовао 10 година. То лето (опет не помињући које) окрунио се Милутин, царовао 42 године и преставио се 6825 г. — У дорп. рач. и рув. I не помиње се година смрти Радослављеве, а Владислав и Урош I без година кад су завладали и колико су владали, само се за Уроша I вели да се преставио 6778. После њега се помиње Драгутин без икаких година, а Милутин се закраљио 6782, царовао 42 године и преставио се опет 6825 (а не 6824). — Тако и у јанк. и деч. Милутин се закраљио 6778, царовао 48 год., а преставио се 6825 (а не 6826). — У рув. II имају још године 6667 (!) кад се постригао Сава, и 6880 кад се постригао Немања. — У маг. (по изводу судећи) не помиње се ништа после г. 6690 до 6825, ни г. 6864. — У верк. и ост. године су сасвим исквaрене, тако да о њима не вреди ни говорити.

γ) У летописима четврте групе.

У сеч. је мешавина година старијих и млађих летописа, па изишле недоследности. Не помиње се година отступања Немањина ни година смрти Првовенчаног, а Радослав никако, већ за ступање на владу Уроша I имају две године 6732 и 6743, владао 35 година, а не помиње се година смрти. После њега помиње се Драгутин без година, а за њим Милутин 6778 + 47 = 6825 као у лет. треће групе. Дечански завладао 6825, царовао 19 година (по млађем лет.), а преставио се 6840 (по ст. лет.) 11 новембра. Душан рођен 6820 (по ст. лет.), зацарио се 6844 (по млађем), царовао 24 године, а преставио се 6864, 24 дец. у недељу (по ст. лет.) Урош се родио 6845, зацарио се 6865, а преставио се 6880 (све по ст. лет.)

У ков. и белоп. о Немањићима је као у осталим српским хронографима, па година или нема или су као у хронографима. У ков. има година 6782 о Милутину и да је владао 42 г., а у белоп. из млађег летописа година 6844 кад се зацарио Душан, и из старијег рођење Урошево 6845 и смрт Душанова 6864.

*

У рув. II, хил. верк. и сеч. има и једна година од Христа: „Бист же од рождества Христова до Немање, иже бист жупан, лет 1117". Ја мислим да је ова година постала по загр. родослову у коме се вели (бр. 3) да је од рођења Христова до цара Константина било 340 година, па је писац летописа то пренео на Немању што је од г. 6647 одузео прво 30 година колико му је било кад се крстио и после 5500 колико је прошло од Адама до Христа, те добио годину 1117, ваљада као годину Немањина рођења.

Датум и недељни дани.

Датума уз године за ово доба у летописима има мало; недељних дана још мање. Ако нису забележени од савременика, могли су бити узети из типика у којима је често бележено кога дана коме ктитору ваља држати годишњи помен. Они се налазе у ст. летописима, у летописним замецима, у првој и другој групи млађих летописа, и у сеч.; у трећој групи само о смрти Вукашиновој. Нису у свима једнаки о једном истом догађају.

Смрт Милутинова забележена је у првом заметку (бр. 173) 6829, 29 октобра; без године под истим датумом у беог. I. Тако је и у Данилу и у свима типицима (Зап. и Натп. 5002, 5019), и тај је датум несумњиво тачан, а 25 окт. (без године) у зам. XIV (бр. 289) и у габ. погрешан.

Смрт Дечанског бележи шаф. григ. и кув. годином 6840 13 новембра; сеч. (бр. 530) исте године под 11 новембра, а под истим датумом без године и зам. XIV (бр. 290) и габ. и беог. I. Под 13 нов. је у свима типицима сем Данилчева, у коме је 15 нов. (Зап. и Натп. 5004, 5020). Али у првом заметку је *15 јула* г. 6840 (бр. 175). Код оволиких разлика вредно је на овоме се питању мало задржати.

Јиречек вели да је Душан у мају 1331 био на Требињу и сврађао у Дубровник (Ист. Срба 269), Данилов настављач каже да је архијепископ Данило крунисао Душана на Малу Госпојину (8. сеп.) *у недељу* (Данило 218—19), а недеља је тога датума била 1331 (6840) године. Према томе збацивање Дечанског било је између јуна и 8 септембра. По Јиречеку то је било у авѓусту. Ако он није имао нарочитих разлога за то, могло би се збацивање помаћи и у јули. Тако би од

*

збацивања до смрти му било протекло три (или четири) месеца, а то се не слаже ни с казивањем Данилова настављача ни с Цамблаковим. Данилов настављач каже да Дечански после збацивања „*малу времени минувшу*", промислом божим, изненада, нико не зна у који дан или час, предаде дух свој господу (Данило 214), а Цамблак, да га Душан, пошто га је затворио у Звечан, „*по днех неких* удављенија горчајшој смрти осуждајет" (Глас. С. Уч. Др. XI, 79). И ја би рекао да је Дечански одмах по збачењу лишен живота, јер таке се ствари свршавају брзо, у првој ватри, и ако се одмах не сврше, после се више не убија, н. пр. Радослав и Владислав живели су после збачења дуго и умрли природном смрћу. Па да не буде датум Данилчева типика, 15 јули, тачан, а 11 (или 13 или 15) нов. датум преноса тела му из Звечана у Дечане, после крунисања Душанова? — Ко зна да није иста судбина постигла и Уроша I, за кога Данило вели да је „отишао" у другу земљу, „и тамо конац житија *скоро* (у једном варијанту: „по мале времени") пријет". Тако би се могла објаснити Драгутинова силна грижа савести и кајање, које га је до смрти морило, јер само збацивање с престола (бар за оно време) није био тако велики грех да би тражио толику покору.

Смрт Душанова обележена је у ст. лет. коп. и врх. и у заметку трећем (бр. 184) 6864 г. 20 дец. у *недељу*, и како је те године 20 дец. пао у недељу, то је све и тачно. Исти датум без недељног дана има и ст. лет. пећ. и од млађих из прве групе киј. сар. студ. и цет. и заметак први (бр. 176). Тако је и у свима типицима сем једног, где је 18 дец. (Зап. и Натп. 5006 и 5021). Погрешан је, дакле, датум 24 дец. који се налази у зам. XIV (бр. 293), у свима млађим летописима друге групе и у сеч. (бр. 533, где такође стоји у недељу), и забуну су јамачно направиле 24 године његова царовања, које се у свима тим летописима налазе.

Урошеву смрт бележе пећ. лет. и зам. III (бр. 187) годином 6880, 4 дец.; 2.дец. је у зам. I (бр. 177), у свима мл. лет. друге групе и сеч. (бр. 536 „у четвртак"). Тако је и у типицима сем Романова и још једног где је 3 дец. (Зап. и Натп. 5005 и 5022). Други дец. има и деч. с годином 6870. — Четвртак сеч. летописа пада на 4 децембар, а ваљада ће то и бити прави датум.

Вукашинову погибију на Марици бележе датумима и мл. лет. треће групе. У врх. ст. лет. то је било године 6880,

26 сеп. у *петак*, и како је те године и тога датума био петак, то је све тачно. Исто је само без недељног дана и у киј. студ. сар. цет. габ. и сеч. (бр. 537). У беог. II је 27, у беог. I 20, а у рув. II, соф. II, рем. и вас. 6 септембар. Може бити да је у првом случају непажњом писац заменио ѕ са з, у другом испустио јединицу (·к место ·кѕ·), а у трећем десетицу (·ѕ· место ·кѕ). У Данилчеву типику је такође тај датум. Исти је датум с год. 6779 у зам. III (бр. 186), а у вук. хил. сеч. врх. рув. I дорп. и белоп. с годином 6870. С истом (6870) годином а датумом 20 у рач. и 6 у маг. где су писци такође испустили први јединицу, а другу десетицу. У подг. је 6882, 6 „октерца".

б) После Немањића.

Од смрти Душанове до Косовске битке у свима летописима скупа нема више од 16 бележака, на две године по једна. Заузимање Калипоља, које је у опширнијој редакцији у лет. прве групе написано по Деспотову Житију (Гласн. XLII, 260) стављено је у год. 6867, док Јиречек вели да је било 1354 (6862) 2 марта. Још је већа погрешка о смрти Момчиловој. Летописи је стављају у год. 6869, а Јиречек у г. 1345 (6853). У осталим белешкама године су или тачне, или врло близу правој.

За Деспотове владе има много више бележака. Од догађаја који се у њима помињу скоро две трећине помињу се и у Житију (поред других којих у Житију нема). Али у Житију године су забележене само уз десетак, и све се налазе и у летописима сем године кад је почето зидање Ресаве. Како је прва редакција првог млађег летописа састављена око 1460 године то писац није могао напамет знати године свих догађаја који су се десили на 100 година раније. Он је то могао знати само за догађаје којима је био савременик или сам, или старији од њега људи од којих је дознао. За старије догађаје морао је имати неке писане податке, а то су јамачно били летописачки замеци и друге какве белешке које до нас нису дошле. Још већи број бележака после смрти Деспотове објашњава се баш савременошћу писца који их је бележио.

Даље дописивање догађаја вршили су такође савременици и, разуме се, знали су кад се што догодило Према томе очекивали би да су године о истим догађајима у свима

летописима исте, али није тако. Има много бележака у којима су године у једном летопису једне, у другом друге, а понекад у трећем треће. Разлика је обично за једну годину, ређе за две, само код старијих догађаја има понегде веће разлике. Међу тим разним годинама готово увек има у неком летопису права година, врло ретко је у свима погрешна. Те разлике нису могле бити у првобитном оригиналу. Оне падају на терет познијим преписивачима, јер Бог зна колико је пута један летопис преписиван док је до нас дошао. Узроци тим погрешкама могли су бити различни. Како се све белешке почињу стереотипним „ва лето“, а кратке су, преписивачи су могли с једног „ва лето“ прећи на догађај из другог, и испустивши тако догађај под том годином, другом догађају приписати годину првог. Или су рђаво коју цифру прочитали, нарочито ѕ и з, а и д, а и д; или (код датума) испустили јединицу или десетицу; или место *јуна* ставити *јули*, место *априла, августа* и обратно, итд. Кад једну погрешку направи један, други је верно пренесе у свој препис, од њега трећа, итд. Међу оваким погрешкама има поуздано и штампарских, или погрешака самих невештијих или непажљивијих издавача. Ко пажљиво буде читао текст, наћи ће потврде за све оваке случајеве, те није потребно да их овде ређам. — Зато при употреби летописа, што се година тиче, ваља бити врло обазрив, и где се не може по другим изворима утврдити права година, ваља навести обе или све три.

III

Литерарна и историска вредност родослова и летописа.

О родословима и летописима изрекли су врло оштар и неповољан суд и историци књижевности и историци политичке историје. Историци књижевности незадовољни су њима што су као литерарни списи од слабе вредности, а политички, што у њима има мало па и то непоуздане историске грађе. По моме мишљењу тако претерано оштар суд они не заслужују.

С литерарне стране ми родослов и не можемо процењивати, јер оригинала немамо. Успостављен према различним прерадама он је изгледао, отприлике, овако. На првом се месту истиче српско порекло цара Ликинија. Затим се говори о римским царевима после Диоклитијана и Максимијана Јеркулија, о њиховим међусобицама и о победама „првог хришћанског цара“ Константина Великог одржаним над Максентијем и Максимијаном Галеријем, и после о односима Константиновим према зету му цару Ликинију. Ликиније се одмеће од хришћанства и мучи хришћане; међу њима и своју кћер Ирину. Константин покушава да га од тога одврати, и кад то не поможе, нареди те му отсеку главу. — Син Ликинијев од страха бежи у „готску земљу“ и тамо рађа потомство. Један од потомака враћа се у „српску земљу“ и добива сина Бела Уроша, кога „бугарски цар“ изагна из земље и он прибегне у Захумље. Ту роди два сина, Техомила и Чудомила, и сазидају цркву св. Стевана у Древима. Техомилов син Немања с браћом враћа се у Рашку, своје отачаство, да наследи дедовину, осваја је, постаје самодржавни господар и подиже цркве. То раде и његова браћа. Најмлађи му син Сава бежи у Св. Гору и калуђери се. И он пред смрт предаје владу сину, калуђери се, иде сину у Св. Гору и подижу Хиландар. Сава постаје архијепископ, враћа се у отаџбину, уређује самосталну цркву, поставља епископе и сав свештени чин, крунише брата краљевском круном, и уређује државно краљевско чиновништво. — Кад је писац тако доста опширно изложио порекло

Немањино и постанак независне државе и цркве, прелази на ређање Немањиних потомака од оба му сина, прво од Стевана до цара Уроша, па од Вукана до деспота Стевана. Све је то, истина, кратко, збијено, али је изложено јасно и чини округлу, логички изведену целину, која одговара циљу који је писац себи поставио: да напише *родослов* племена Немањина доводећи му порекло од цара Константина преко сестре му Константије и зета Ликинија, од које је лозе и владалац за време кога је и писао, деспот Стеван, ако не по оцу, а оно по матери. Тако посматран — а тако се с литерарне стране и мора посматрати, а не по унакаженим преписима и изводима — родослов није без литерарне вредносги, као што се могло и очекивати од списа једног Константина Философа (ако га је он писао). Што су доцнији преписивачи разним скраћењима и умецима покварили хармоничност његова дела, писац није крив.

И летописи, посматрани у првобитној редакцији, имају већу литерарну вредност него у овако истрганом стању како су до нас дошли.

У првобитном летопису писац је из грчких кроника извео сув, врло кратак извод опште историје о главним догађајима и личностима од Адама до свога времена (до византијских царева Кантакузена и Калојована). Ненашавши у својим изворима никаква помена о „српској земљи", саставио је кратак преглед српских владалаца од Немање до цара Уроша. Продуживач је (пећ.) наставио до Косовског боја и додао врло кратак преглед („тьчију имена") српских архијепископа и патријараха до тога доба. Тако је први летопис управо кратка општа историја заједно са српском, и композицији се нема ште забавити. — С литерарне стране о општем делу нема се шта говорити, јер је просто ређање имена, и ретко где има врло кратких помена о другим догађајима. Српски пак део, иако су белешке доста кратке, опширнији је. О сваком се владаоцу каже који су му били синови и шта је с њима било ако нису наследили престо; уз неке се помињу и жене им и од ког рода; помиње се уз неке и понешто шта су урадили, и уза свакога главне задужбине које су подигли (код Милутина више, јер их је највише и подигао). Све је казано јасно и прегледно, тако да има и своју литерарну вредност и поред све своје краткоће.

Кад би на старији летопис првобитног облика наста-

вили који млађи летопис прве групе, добили би општу историју са српском од Немање до пред крај XV века, што би опет чинило једну целину. Али то није учињено већ је првашња целина раскинута. На општу историју старијег летописа настављено је ређање укратко догађаја од Душанове смрти, те место првобитног облика добила се општа историја до Кантакузена и Калојовина и српска, као наставак од тога доба (од Душанове смрти па даље), која и начином излагања и сухоћом не пружа грађе да се о њој с литерарне стране може говорити. Још мање се о томе може говорити кад је (у другој групи) из дугачког општег дела и опширног српског направљен врло кратак извод и стављен испред летописа од Душанове смрти. То није поправљено ни у летописима треће групе, у којима је део о Немањићима проширен према ономе у лет. друге групе, али је тако неспретно и сакато изведен из родослова, и ст. летописа да се без њих не може ни како ваља разумети.

Све те промене и прераде литерарни историк нема чим похвалити; он може само констатовати декаденцију која је доцније наступила, и говорити само о првобитној редакцији. Али, с друге стране, он не сме заборавити да су летописи, каки су да су, једина веза која спаја нашу стару, у световним списима и иначе оскудну, књижевност с новом. Кад је у XVI и XVII веку скоро сасвим замрла свака књижевна радња, и само се преписивали стари рукописи (хвала буди писцима и на томе, јер нам њихови преписи данас замењују погубљене оригинале), летописи су не само преписивани већ и продужавани све до самог почетка XVIII века, те се вежу с Бранковићевом хроником на кога се наслања Рајић, и с њиме се већ улази у нову књижевност.

Мање права имају историци политичке историје да буду незадовољни родословима и летописима.

У првом одељку родослова они, истина, неће наћи ничега новога. Писац је све, заједно с Ликинијевим српством, позаімио од Зонаре и пропричао на свој начин. Једино је његово што је тракиског „царића" Ликинија из првог помешао с римским царем Ликинијем из четвртог века после Христа. Али ко зна да то није неко негде пре њега већ учинио, и он и то нашао готово. — Али прелазећи на српску историју писац је оригиналан, он се није задовољио да почне од Немање, већ му је пронашао и браћу и оца им и деда

Бела Уроша, потомка Ликинијева. Ово последње вероватно је његова комбинација или измишљотина. Како о браћи, оцу и деду Немањину није имао никаквих писаних споменика, то се несумњиво послужио народном традицијом која је живела у његово доба. Како је од деда Немањина прошло на 400 година, то није чудо што се традиција удаљила од историске истине. Али свакој традицији подлога је неки историски факт, па ма како он у дугу времену био измењен, и на историцима је да из традиције извуку оно што је истина и одвоје доцнија наслагања и измене. Тако је пок. Љ. Ковачевић врло духовито размрсивао помућену традицију да је тобоже Техомил био Немањин отац, а дед му Бела Урош. Његова комбинација да је историска подлога традицији била пропаст Србије 924 године налази неку потврду у пајс. родослову у коме се изриком вели да је бугарски цар прогнао Белу Уроша у Зету. Што пејат. родослов каже да се Техомил оженио сестром „фарватског" краља Званимира, то опомиње на бекство Захаријино у Хрватску. На истом месту он је начисто извео забуну у родословима о браћи и оцу Немањину.

И родослов Вукановых потомака писан је по народној традицији: Вукан — Дмитар — Вратислав — Вратко — Милица — Стеван. Сем Вратислава о свима има помена и у другим споменицима, те ће бити да је историски тачан. — У карл. и пајс. помиње се поред Милице и син Вратков жупан Никола. Он је можда исти с оним Николом који се 1369 године помиње као жупан у Виталини, и који је имао и свога „логопета" (Пуцић II. 29), и можда с оним жупаном Николом за кога се 1395 г. заузимао деспот Стеван код Дубровчана да му се плати неко његово потраживање (Пуцић I, 3, два писма). По пејат. род. он је био син Вратислављев и брат Вратков (што ће јамачно бити погрешно), и зове га жупан Никола *Покрајац*, а деспот Стеван је 1408 године слао у Млетке у некој мисији своје властеле некога Кузму и *Вука Покрајчића* (у Пуцића I 93 погрешно наштампано Покранчић, па тако унео и Даничић у свој Рјечник). Може бити да је то био син жупана Николе, и деспот му је као рођаку (брату од ујака) и поверио ту мисију. У осталом Николино време тако је блиско постанку родослова да је свака забуна о њему искључена. Што га пак не помиње Константин у свом родослову, ако није изостављен из тежње за краткоћом, могло је то бити учињено из политичких разлога.

По најкраћем (Новаковићеву) родослову од Вуканова је рода и Ђурађ Бранковић: Вукан — Дмитар и Завида; Завида — Ђуриц — Младен — Бранко — Ђурађ — Гргур, Стеван и Лазар. Завиду као другог сина Вуканова помиње и пејат. род. И ово је јамачно по народној традицији, и вероватно у почетку има забуне у именима; али да су и они били рођаци Стевановим потомцима може се закључити и по томе што је Младен био велики војвода краља Дечанског, а Душан је Бранку дао савастократорски чин и назива га *братом* (Зак. Спом. 632.)

Као што се из овога види, родослови нису тако без икаке вредности за политичку историју. Што те грађе нема више, писац се није ни подухватио да пише *историју*, већ само *родослов* владалачке куће. А што се при томе за старије доба, у недостатку икаких писаних споменика, послужио традицијом, и сачувао нам савремено историско знање о давној прошлости, за то га не треба кудити, већ само похвалити.

У старијим летописима о Немањићима мало чега има што не би било познато из житија или иначе, али оне што има, нарочито из XIV века као блиско времену пишчеву или савремено му, може се узети да је тачно. У млађим летописима о томе нема новог ничега, јер је све извађено из родослова и старијих летописа. Од смрти пак Душанове у све четири групе има много разних бележака о догађајима. Од почетка владе деспоте Стевана оне се, тако рећи из године у годину, све више умножавају, и највише их има између 1430 и 1460 године. Има их доста које се налазе и у Житију Деспотову, има доста које житије не помиње, а нарочито је важно што су све датиране, те се њима осветљава кронологија у Житију. Оне не бележе само догађаје који се тичу само Срба. већ све савремене редом и о Турцима, Угрима, Власима, Грцима и Персијанцима. Има их и таких које говоре о догађајима само у њима записаним и нигде више. — Тако у њима за историке има више грађе него у родословима. Сва им је мана што су фрагментарне и кратке, али „кад нема кише, добар је и град".

Свакојако наши се летописи не могу никако поредити с руским који су тако пуни историске грађе. Али, прво, руски је летопис постао у врло рано доба руске књижевности под непосредним утицајем превода Хамартолове кронике, и писац

се на њу угледао излажући руске догађаје опширно за 100 година. Доцнији продуживачи су тако и наставили. Наши пак постали су у доцнијем времену наше књижевности поводом новог превода Хамартола, и писац се, на жалост, угледао не на пуни текст кронике, већ на кратки извод на крају, који је, више мање, само попунио и продужио до свога времена, и на њега исто тако укратко наставио српску историју. И друго, руски и наши летописи две су разнородне ствари које се не могу упоређивати. Најстарији су оригинални списи у Руса *летописи,* а у нас *житија владалаца,* и ко хоће да упоређује руску историску литературу с нашом, мора упоређивати руске летописе с нашим житијама, и онда ће му тек закључак бити тачан.

I. РОДОСЛОВИ.

1. КАРЛОВАЧКИ

Исторїа вѫ крат'цѣ о срѫбскыихь цареи.

1 Глаголють истин'ны сьписатеље ꙗко Дикїю Срьбинꙋ бити родомь, Ел'лїнꙋ мꙋдрованїемь, и вса срьбска идолоу слꙋжаше Дагонꙋ, ѿ соудоу и Дагони и Дакы именоують се; ѿ Сера же Срьбле.

2 Вѫ врѣмена же моучителнаа сѫдрьжещїимь злочьстивыим царемь вѫстокомь и западомь, вѫ нихже Дїоклитїань, родомь ѿ Зете, владꙋщꙋ в'сь западь кѫ Римꙋ и Гер'маном и Истрꙋ и Европїю, Скїтїю, Трївалїю, Травꙋлїю, Далматїю, — Маѯїмїанꙋ Ї Еркоулїю вѫсток вcase Еладꙋ кѫ Солоунꙋ и Тракїю и Поморїа, — (К)онстѣ Зелѣномꙋ Бретанїю кѫ северꙋ, Сикелїю, Галїю, Иланїю и прочее. — Сѫи Конста благочьстивь имѣше женꙋ Өеωдорꙋ, дѫщерь Еркꙋлевꙋ, ѿ неєже имѣе сыни Гала, Дал'матїа, ѿ Елены великыи Кон'стан'тїнь. Ер'кꙋлие же имѣше женꙋ дѫщерь Дїωклитїановоу, ѿ неєже Өеωдора и Маѯентїе. Маѯимїань Галерїе, мнью, сынь быти Дїωклитїанов. — Сїи же моучителїе Дїоклитїань и Маѯимїань понѫнегда

2. ЗАГРЕПСКИ

Родословїе светыхь ктиторь и господь срьбскыхь.

Вь врѣмена же она моучителскаа сьдрьжещымь в'соу вселенноую злочьстывымь и великымь царемь свирѣпымь: вь Римѣ царствоующоу Максентїю моучителю, на вьсточнѣи же странѣ царствоующоу Гаалоу Максїмїаноу, по срѣдѣ же тѣхь царствоующоу нечестивомоу(!) Дїкунїю сѣвер'ными и западными странами, — что по сихь биваеть?

3. ПАЈСИЈЕВ

Вь врѣмєна она м8чителска, сьдрьжєши всоу вьселієнн8ю зло- чьстивїими цар'ми и свєрѣпими вь Римѣ оубо Максїмїаноу моу- чителю, на вьсточнои страни Гал8 моучителю Максїмїан8, по срєдѣ же ихь царств8ющоу Ли- кїаноу моучителю севѣрнїими и западними странами, єже Срьбинь ієсть.

4. ВРХОБРЕЗНИЧКИ

Сказанїє вь кратцє о срьб- скыхь господахь.

многы тамы оубывшемъ моученикы, и насищашим се крьве, юставлıают царство, егоже недостоинѣ имоуще, и въ простемь житы оустраıают се, идѣже и житїе злѣ развратише, лютѣ на мнозѣ ѿ бога показани быше ѿ благопоустнїе ıазвы. — Прїемници бывают тѣх злочьстїю Маѯентїе въ Римѣ, Галерїе Маѯимїань въстоком, лютѣише въздвигше на христїаны гонıенїе, их'же соуд' божїи на дльзѣ не юстави жити. Оудобно же низлагают се ѿ великаго цара и прьваго христїаномь Константина.

3

Бъсїаваеть благорасльнаа вѣтьвь ѿ корѣне благочьстиваа вел'ми, просїав'шомоу вь вѣрѣ благочьстивои првомоу и великомоу вь хрїстїанехь цароу Константиноу. Сь же благочьстывїи царь Кон'стантинь присваıаеть кь себѣ цара Лїкїнїа, вьдаваеть емоу сестроу свою Кон'стан'тїю вь женоу юго. Тогда же господь господцтвоуюющихь и царь царствоуюющыхь вседржи'тел'ною своею десницею вьроучаеть скуп'тро царствїа великомоу цароу Кон'стантиноу, семоу же просїавшоу благочьстывѣи лозѣ ѿ корене и племене рашьскаго господства и сьродства Авгоуста кесара, при немже по пльти роди се господь нашь Їус. Христось. Бысть же ѿ рождьства Христова до благочьстываго цара Константина ·тм· лѣть, и царь ·ле·, о нихьже писанїа ска-

Тогда въсїаеть благочьстива вѣтвь, прьвомꙋ въ хрїстїанѣх великомоу царю Константинꙋ. Ѳьже благочьстивїи Констан-тинь присваıаеть кь себе Ликїнїа, и вьдаеть емоу сестрꙋ свою Константїю въ женоу. Ѳе-

моу же благочьстивомоу царю просїавшꙋ въ благочьсти ѿ племене и господства и сьродства Ѧvгоуста кесара, при нїемже роди се господь нашь I. Хр.

•

Тъ же благочьстивы Кон'стан'тїнь по Ꙋмрьти ѡчеѣ прїем'никь бывает царьствїа. Еще живꙋщꙋ ѿцоу его, сего поставлает цара, могꙋша ѿтирати сльзы христїаном; братїю же его кесарїю оустрои. Присвоает же къ себе и Лїкїина цара срьбскаго, въдавает емꙋ сестрꙋ свою Кон'стан'тїю въ женоу велики царь Констан'тинь. — Къ семꙋ же присилають Римлане, еже роукꙋ помощи давати имь ѿ моучителства Маѯентїева. И абїе оустрьмив' се на Маѯентїа. И ть прѣмо емоу оуготовлает се, лъстивныи мость оустраает на тривꙋлстѣи рѣце, мне се на нıемь цароу погрез'ноути, идѣже паче самь погрезает. Сраженїю быв'шꙋ и прѣдидѣщꙋ прѣд вои Кон'стантїевѣми честномꙋ (крьстоу), побѣждает се Маѯентїе, иже и бѣгꙋнь бывает, на оухищрен'ныи мость ѿ него самь дошьд, погрѣзает въ рѣцѣ съ вои своими; прочїи прилагають се къ цароу. Онъ окаанѣ снѣд рѣцѣ и огню вѣчномꙋ бывает. Сѣт же, юже прострѣ иномꙋ, самь оувезе се въ неи. Царь же Римꙋ прїем'никь бывает, великои радости и праздньствꙋ христїаном поспѣшникь быв и истин'нѣи вѣрѣ поборник' сы.

зоують вь книгахь царскыхь, кто, и каково житїе прѣшьдь, скон'ча се. —

Сьи Кон'стан'тинь царь бысть моужь благон'равїемь кротькь, тихь, любе благочьстїе, посове родоу хрїстїанскомоу. Семоу же быв'шоу, еще дѣтищоу соущоу, егда вьроучено бысть емоу скуп'тро царствїа, и абїе оустрьми се на стрица своего цара Максентїа вь Рымь. Нь и ть опльчи се прѣмо емоу, надѣıе се на бѣси свое лоукавїе, и величае се множьствомь тысоущь вои своихь и многыми кораб'ли. И прѣиде рѣкоу глаголемоую Өївер. Потомь же бысть и сьнитїю ратномоу, вьсприем'шоу Констан'тиноу велико дрьзновенїе ѿ знаменїа на небеси ıавльшаго се чьстнаго крьста образомь прѣсвѣтлихь звѣздь, и гласоу слышав'шоу се на вьздоусѣ: цароу Кон'стантине, сымь пособїемь побѣждаи врагы своıе! Тогда исчезоше вси бѣсове Макентїеви, и вса сила его побѣждена бысть; воини же Констан'тїнови многые тисоуще из'сѣкоше вои Максен'тїевѣхь, инии же бѣгьствоу вьдаше се, и повиноуше се вь воинство цароу

Сь же Константин бысть благочьстивь и кроткь. Еще юнь си, врьоучаеть емоу скиптра царста ѿ своихь родитѣль, и абіе оустрьмлѧет сѧ на стрїца своѥго Максентїа, и бысть сьнитїю ратномо вь странахь Битинїискихь. Тогда и Константинь дрьзновенїе прїемь ѿ ѧвльшаго се знаменїа, и побѣди Максентїа.

И бысть вьнегда вьздвигноути се великомоу цароу Константиноу ѡ галїахь брѣтанискыхь на Маѯентїа Еркоулїа вь Римь, и оубивь его прѣеть Римь. И царствоуе вь немь имѣше болѧрина нѣкоего Срьбина, именемь Ликинїа. И вьдаеть емоу сестроу свою Константию вь женоу.

Константиноу. Окаянињ же царь Максентіе бѣг'ствоу се въдасть, къ своемоу градоу оустрьмляеть се, при немьже, мостоу испровргь'шоу се, и томоу въ тои рѣцѣ погрез'шоу.

4 Сїа слышавь въсточ'ныи моучитель, въ малѣ ѿ гоненїа съпрѣтав' се прѣста въ малѣ ѿ гоненїа, и пакы бранїю на цара оуправляет се. И оустрьмив'шꙋ се царꙋ Кѡнстан'тїнꙋ съ вои своими на въсточ'наго сего моучителя, имѣе съ собою и зета своего Ликинїа, и бывшꙋ сьраженїю въ странах витинїискыих брани, побѣждень бываеть моучитель сь вои своими. И царскоую багреницꙋ ѿврьгь, юже нѣдостоинѣ носивь, и ѿ васи въ вась крые се, и въ нѣкоеи храмины бывь, и по срѣдѣ падаеть, люто изнемагае, напрег се. И исхождаше ѿ оусть его плами, и многыимь чрѣвмь кыпещим ѿ въсѣхь оудѣх его, и очи емꙋ искочистѣ ѿ многые лютости, и тако злѣ конць въспрїетъ ѡкаанномꙋ своемꙋ животꙋ.

И яже вса выдѣвь иже тогда на вьстоцѣ царствоуюи Гал'ль Максимїань, подвыги великы вьздвижеть на царство Максен'тїево, и на благочьстиваго цара Константина оустроми се. Царь Константинь сь вои своими, имѣ сь собою и зета своего цара Ликунїа воююща, и опльчаеть се на цара Максимїана. Сьи же имѣе сь собою множьство тисоущь вои своихь, и бысть сьнитїю ратномоу вь странахь витынїискыхь, воини же Костантинови многые тисоуще из'сѣкоше вои Максимїановѣхь. Царь же Максимїань на тои брани сьвржень бысть сь коня своего, и вь оужасѣ велицѣ бивь, сьнимаеть сь главы своее царскы вѣн'ць, и ѿ вьси вь вьсь бѣгае, и вь нѣкоеи вьси вь храминоу прибѣгь, по срѣдѣ храмини тое падеть, люто изнемагае, исхождаше во ѿ оусть його пламень огн'ньны и многымь чрьвемь кипещымь по всехь оудесехь його, и очи йемоу из'скочиста ѿ многые лютости, и тако зле вьсприемлеть конць окаян'номоу житїю. Тогда же по вьсеи в'селиен'нѣи не обрѣте се моучителства.

Сїа же слышавь на вьстоцѣ. Галь Максїмїань, подвиг се на царство Максентїево и на царство Константїево. Оустрьми же се царь Константинь сь вои своими, призиваеть кь себѣ и зета своего Ликинїа цара, воююща и оплочающа се на Максїмїана. Исекоше многїе вое Максїмїановихь, и самь зле пропаде шкаано свое житїе скончае. И тогда по вьсеи земли не обрѣте се моучителство.

Слышавь же Маѯимїань Галерїе, царствоуеи на вьстоцѣ вь Никомиди, ꙗко оубїень бысть Константиномь Маѯентїе, и начеть готовити се кь Константиноу на брань. Константин же слышав се, сьбравь римскые вое грѣдеше на вьстокь на Маѯимїана, имѣе сь собою Ликинїа зета, егоже кесарства саномь почьль бѣше. Максимиан же имѣе сь собою множьство, изыде противоу Константиноу. И бысть сьнитїе ратное вь странахь битиныскыхь Воины же Константиновы многїе тысоуще изсѣкоше вои Маѯимиановѣхь. Царь же Маѯимиань вь тои брани сьврьжен сь конꙗ бысть, и вь оужасѣ велицѣ бывь, сьнемлеть сь главы своее царьскыи вѣнць, и ѿ вьси вь вьсь бѣгае, и вь нѣкоеи васи прибѣгь вь храминоу, и вь тои храмины падь люто изнемагаеть, исхождаше бо ѿ оусть его пламень шгньны, многымь чрьвѣмь кипещимь по оудѣсехь его, и шчи емоу искочиста ѿ многїе лютости, и тако злѣ изврьже доушоу.

5 По семь поставлꙗеть великы царь Ликуніа, зета своего, цара въстокоу въ Никомидіи вутиніистѣи, сам же въ Римь възвращает се. По семь царскы град съзидает, и прѣчистѣи владичици богородици възроучаеть, и въ ніемь ·к· лѣт царствова. И въ Римѣ толико насіа (!) послѣ быше. — Ликуніе же, ꙗко пріемь власт(ть), тъще се въставити елин'ство, и въздвиже гонѥніе на христіани, въ нѥмже и моучи светых Θеωдорь и дъщерь свою великомоученицꙋ Иринꙋ, ꙗже под многых чюдес єе многы тьмы привѣдѣ въ Христовꙋ вѣрꙋ, ꙗже богꙋ ѥдиномꙋ вѣдомыи. Прѣжде сего мꙋчи светых моученикь Єрмила и Стратоника, єще сы въ Дагони близ Истра, и иных многых.

По семь великы царь Константинь поставлꙗеть зета своѥго Ликуніа царствовати вь Римѣ и в' всѣхь странахь западныхь, самь же Константинь царьствоуѥть вь вьсточныхь странахь. — Ликуніе же вь томь царствіи вь благопокорни мало прѣбивь, прѣложи се на идолослоуженіе. и наче моучити хрістіани. — Цароу Константиноу шьствіе сьтвор'шоу на вьсточноу страноу сь своѥю матерію ІЄленою вь градоу Визан'тию. Сьи же градь Констан'тинь*) богомь даровани ѥмоу благонаравними и своими царскими великими законоположенми оукрасивь и оутврьдивь нарицаѥть вь имѣ свое Цариградь Коньстантиновь, посла матерь свою Єленоу вь Єроусалимь на вьзискание чьстнаго крьста Христова. Она же обрѣтши, принесе вь Цариградь сь вьсепреславними знаменми. — Коньстанти сестраа Коньстантина же цара роди сынь его, ѥмоуже власи глави его бише бели, и нарекоше име его Бела Оурошь; роди же Коньстантинь (!) дащерь именемь Филонофию, вь светемь крьщеніи нареченоую Ириноу. Тои чьстнои дѣвици и добропобеднои моученици бысть ꙗко ѿ моучительства изведенеи изь стльпа трапезарие. и штьцоу ѥи цароу Ликинию сію ноудещоу посагноути кь бракоу, шна же

*) Довде Руварчев, а одавде почиње загрепски текст.

По том благочьстивїи Константинь велики оставлıаеть зета своюего Ликинїа царствовати вь Римѣ, оньже отходить на вьсточнїе страни. — Ликинїе же вь томь мало прѣысть, прѣложи се на идолослоужен̈їе, и начет моучити христїане. Царю же Константинꙋ вь Византїи и сь матерїю своею. И посилаеть матерь свою вь Ієрꙋсалимь на вьзисканїе чьстнаго крьста Христова, и обрѣте и принесе вь Константинь градь. — Констанцїа же роди сины и дьщери, сестра Константинова. Роди же дьщерь Фїлїмїнїю, вь светѣмь крьщенїи нареченнꙋю Їрїноу. И оцемь нꙋдима бе кь бракꙋ, и не повиннꙋ се, и много мꙋчима бысть. и не покори се, и тако вь лютихь моукахь сконча се.

Царь же Константинь великыи поставлıаеть зета своего Ликинїа цара вь Никомиды, притварающа се христианствовати. — Ликинїе же вь томь царствы не прѣбысть вь благопокорѣнїи, нь прѣврати се на идолослоужен̈їе, и начеть моучити христїаны. — Константиа же сестра Константинова, жена Ликинїева, роди Ликинїю сына, емоуже власи главѣ его бише бѣли, и нарекоше име емоу Бѣла Оурошь. Роди же Константїа и дьщерь именемь Филонїю, вь светѣмь крьщенїи нареченноую Ириноу юже и моучи Христа ради послѣжде. Сїа же чюдодѣиствовавшїи многажди, и приведѣ кь Христоу ·рл· тьмь чловѣкь.

не вьсхотѣ того сатворїти, вьзненавиде штьца своего, и штвръже се вьсеҳь богь его, паче же изволи оунебьстити се вьсѣчьстномоу господоу жениҳоу Їу. Христоу. Ѡтьць же еи царь Ликиніе начеть многими томленми моучити ю, и повѣле вести сїю на всенародное позорищѣ, и прибиена бываеть кь конскои колѣсници на знакь, ꙗко да теми попрана бивши оумреть. И тогда стоещоу цароу Ликинию вь народе, единь конь штгрьже се ѿ колесницѣ и оустрамї се на цара, и ѿтрьже емоу десноую роукоу, и бысть царь мрьтавь. Предстоещи же народи ѿгвоздише светоую моученицоу Ириноу ѿ колѣснице, и глаголаҳоу еи: ѡ дѣво. вьзри и виждь ѿца своего оумарша. Ѡна же вьзамши роукоу царевоу и положи ю идѣже бѣ ѿтрьжена, и сьтвори его ꙗко здрава. — Сїа дѣва бо, добропобедна моученица Христова, многа знаменїа и преславна чюдеса сьтвори вь граде Ꙗмасисцеи и вь граде Калиничьстемь и вь градь Магдалини, ѿ негоже Магдалини Марїа, приведе вь вероу Христовоу множаство народа, ꙗко соущи ·р·и·л· тьмь.

6 Царь же Кон'стан'тин присилает емоу, сїа слышавь, овогда моле овогда прѣтѣ, прѣстати ѿ гонїенїа. Ть же неоутолимь бывает, нь и брани емлю се. И сем8 быв'ш8 и сѫраженїю брани вѫ Никомидїи, и побѣждень

Царь же Коньстантинь кь своемоу зетоу цароу Ликинию наче посилати изабрание коне (!) свое ѡвогда моле. ѡвогда прете емоу, книги вьписоуе, ꙗко да престанеть ѿ моучителства. Ликиние жь не вьсхотѣ того сьтво-

Царь же Константинь слышавь, начеть посилати кь зетоу своемоу Ликинїю изборнїе слꙋгы свое, овогда моле, и овога прѣте емоу, книги вьписꙋю, ꙗко да прѣстанеть оть моучителства. Ликиние не вьсхотѣ послоу-

Слышавь же царь Константинь, наче посилати кь зетоу своемоу Ликинїю избранные слоугы свое, ѡвогда моле его, ѡвогда же и прѣте емоу, и книгы вьписоуе ꙗко да прѣстанеть ѿ моучителства. Ликинїе же не

бывь ѿ вои царевѣх, жив приводит се кь цароу. И по многыих молиеніи сьмрьти прѣмениает се, и ѿлоучаеть емꙋ царь Солоунь. Он'же ни тамо шстаелает се, сьмоущеніе и гоненіе вьставлаеть. Повѣлѣвает царь главоу ѿеты моучителю, еже и бысть не по многѣ, и прѣста гонѥніе.

7 Сіа видѣвь сынь его Бѣла Оурошь, иже ѿ сестры царевы Констан'тіе, и бѣгствꙋ себе вьдаст, кь тврьдѣи земли Захльміа прибѣгь. И бракь кь себе пріемлиеть франченскаго кралıа дьщерь Ан'ною, и роди сь нею два сына, Техомила и Чюдомила. Сьтвори же и црьковь вь Дрѣвѣхь вь име светаго Стефана прьвомоученика. Тогда землие тоіе жителие високꙋ выю имоуще моудрованіемь и бледеще оукоризнами, нарекоше Теѡхо'мила попа, Чюдомила епископа. Техѡмил же роди ·д· сынове вьсачьскым ꙋкрашени и моужьствь'ныи, им'же имена сіа: Завид', Страцимирь, Прьвославь, Стефань Неманıа.

рити. Тогда посла царь Коньстантинь вое свое ѿ Рима, пре(се)ли его вь градь Солоунь, некли би се шставиль моучительства. Ѡномоуже паче на горше моучителство оустрьмившоу се, и бившоу емоу на реце Доунавсцѣи и моучии тоу вѣликіе вь моученицехь Ермола и Стратоника и иних множаство, ихьже имена вь книгахь животнихь. Царь же Коньстантинь, виде зета своего непреворимое жестосрьдие и томительство на хрістіанехь, повеле царь Коньстантинь ѿсещи Ликинию моучителоу главоу.

Сіа же видевь сын его Бель Оурошь вь велицѣи страхоу и оужасе биваеть, и се бѣгьствоу вьдаеть кь тврьдеи и западнѣи странѣ земли Захлмию, и бракоу себѣ женоу женитве сьчетаваеть, и родіи сь своею соупроужницею Ан'ною, сь дьщерию франьчьскаго кралıа двоа сына, имьже имена нарече, прьвомоу Техомирь, вьторомоу Чюдомиль; и си сьтворише црьковь вь Дрѣвесехь вь име светаго првомоученика Стефана на помощь себѣ. Тогда земле тое вѣлеречиви вь шхвалнои своеи грьдини и бледослови, сице рече вь поношение и оукоризноу симь, нарекоше Техомила попомь а Чюдомила епископомь. Техомиль же роди ·д· сынове васачьскими добротами оукрашеніи и храбраствомь моужаственимь, имьже имена сіа соут: Завида, Страцимирь, Прьвославь, Стефань Немань.

шати. Тогда посла цар Константинь прѣселити зета своего Ликиніа вь Солоунь, некли моучителства остати се. Ономꙋ же паче на горша оустрьмившꙋ се, и бывшꙋ емꙋ на рецѣ дꙋнавьсцѣи, и мꙋчи Ермила и Стратоника и иныхь множьство. Царь же Константинь слышавь зета своего неистовствоующа на христїане, и посла, и отсекоше главоу емоу.

Сїа же видѣвши синь его, бегоу ю се, и вь страсе и оужасе и себе бегствоу вдасть вꙿ готскоую землю, и тамо поживь, и роди сини по родꙋ и по колѣноу. И штоудоу прѣселникь бывь вь срьбскоую землю. И роди сина и нарѣкоше имѣ емоу Бела Ꙋрош, понюже имѣше власи бели егда роди се. Понюже изгна ихь бльгарьски царь, и прибегоше вь Зетоу, тврьдꙋю землю, еже юсть Захльміа, и бракь себѣ сьчетаеть, и вьзеть дьщерь франачаскаго кралꙗ, именемь Ꙗнноу, и роди сь нею два сина, имже имена сꙋть: прьвомоу Тѣхомиль, второмоу Чедомиль. И сы живѣста не мало врѣме, и сьтворише црьквꙋ вь Дрѣвсеѣхь вь име светаго моученика Стефана. Тогда велѣречиви люди землю тоие, вь велѣхвалнои своеи грьдини и вь поношенїи и оукоризноу, нарекоше Чедомила

вьсхотѣ того послоушати. Тогда посла царь Константинь свое вое ѿ Рима, и прѣселꙗеть его ѿ Никомидїе вь градь Солоунь, еда како оубоꙗвь се прѣстанеть ѿ моучителства. Ономоу же паче на горшее оустрьмившоу се, и бывшоу емоу на рѣцѣ Доунавсцѣи, и тоу моучи великые вь моученицѣхь Ермола и Стратоника и иныхь множьство. Царь же Константинь видѣвь Ликиниево жесточьство и томителство на христїанѣхь, и повелѣваеть ѿсѣщи главоу Ликинїю моучителю.

Сїа же видѣвь сынь его Бѣла Оурошь и оустрашивь се, бѣгаеть кь тврьдеи земли захльмскои кь западоу. И поемлеть себѣ кꙿ бракоу Ꙗнноу, дьщерь франьчаскаго кралꙗ, и роди сь нею два сына, имьже имена нарече прьвомоу Техомиль, втотомоу Чюдомиль И сьтворише црьковь близь града, иже наричет се Дрѣвеса, вь име светаго прьвомоученика Стефана на помощь себѣ. Тогда землю тое велѣречивїи вь охвалнѣи своеи грьдини и блѣдословїю вь поношенїе и оукоризноу симь нарекоше Техомила попомь а Чюдомила епископомь. Техомиль же поеть дьщерь чешкога кралꙗ, и роди сь нею ·д· сыны добри и храбры и моужьствны, имьже имена соуть сїа: Завида, Срацимирь, Прьвославь, Стефань Неманꙗ, иже и вьставь и опльчивь се прѣходить прьвое

8 Сь же Стефань вьнегда доспѣти вь сьврьшени вьзрасть моужьства доблести, и вь разꙋмь истин'ные вѣры приходить вь господа нашего Іоуса Христа, светые троици всечьстные, ѿца и сына и светаго доуха вь едином божьствѣ, ѿца без'начел'на, сына сьбез'начел'на, доуха сьприсносоущна, божьство едино и царство, не ѿцоу прѣшьдшꙋ вь рожденіе, ны сынꙋ прѣложьшꙋ се вь исхожденіе, нь доухь светы исхожденіе имат, троица вь единици и единица вь троици, три лица единь богь, тако исповѣдати и покланꙗти се и славити; такожде истин'но пѣти и славити прѣчистоую богоматерь господа нашего Іоус Христа, и вьсѣмь светымь о Христѣ оправдав'шим' се и вь вѣрѣ просіавшимь, их'же светаа сьборна и апостолска црьковь повелѣвает славити и тѣх кь себе вь молбꙋ приводити. Властію ѡпасꙋет се приходити вь свое прѣѿчьство землие рашкые, и вь сихь наслѣдникь быти прѣдѣдныих. И приходить вь црьковь светых апостолаа Петра и Павла, иже ѥст Рас'са, и тꙋ приемлет светое крьщеніе роукою в'сеосве-

Вьнегда быти емоу вь разоумени моужь сьвршень и всеми доблестакнаа, тогда ѿврьзоше се емоу доушевние ѡчи видети и познати ꙗваставно светоую троицоу славити вь единобожьстве ѿца и сына и светаго доуха; такожде же истин'но

пети и славитіи и покланати се пречистеи богородици соущои матери господа нашего Їу. Христа, и всесветимь ѡ Христе ѡправдавшихь се апостоломь и пророкомь и моученикѡмь и всеи же православнеи вери просиавшихь, ихьже света православнаа сьборнаа апостолскаа црьква повелеваеть прославати, и техь вь молбоу кь себѣ приводить. И опльчиві е (!) приходить вь свое ѿчьство прьвее земла рашкихь, и в сихь наследникь бити дедьними си. Приходить же прежде вь црьковь светихь и всехьфалнихь апостоль врьховнихь Петра и Павла, иже ѥсть по среде Раса. Тоу приемлеть

єпископа, а Тѣхомила попом. Тѣхомиль же роди ·д· сини, вьсачьскими добротами оукрашени и храбрьствомь и моужествомь, имже имѣна сȣть: Завида, Срацимирь, Прьвославь, Стефань Немана.

Вьнегда быти емȣ вь разȣмѣ, отврьзоста се емȣ дȣшевнѣи очи видѣти и познати светоую троицоу, оца и сина и светаго дȣха славити вь единомь божьствѣ, и покланяти се и почитати пречистȣю богородицоу, матерь господа нашего I. Ха и всемь светимь. И приходить прьвѣе вь црькве светїих архїстратигь силь беспльтнїих, и прїемь крьщенїе латинскїе ереси.

земль рашкыхь, и вь сихь на слѣдникь бысть дединьки (!).

Послѣди приходить вь црькве светыих апостоль Петра и Павла. иже єсть по срѣдѣ Раса, и тоу прїемлєть светое крьщенїе роукою прѣосвещенааго архїепископа

Приходить же прѣжде вь црьковь светыхь апостоль Петра и Павла, еже есть по срѣдѣ Раса, и тоу приємлєть светое крьщение роукою вьсеосвещеннаго

щен'наго епископа раш'каго Леѡ(н)тїа, взрастом си ·л· лѣтнь.

светое крьщение роукою всеѡсвещенаго епископа рашаскаго Леѡнтиа, вьзрастомь си ·л· лѣтнь.

Та же начеть здати светые божественые црькви. Прьвѣе сьзида црьковь светаго великомоученика Геѡргїа вз Рас'сѹ на высоцѣ мѣстѣ. По томь сзизида црьковь светаго архїерея Христова Николѣ оу Топлици. Близь же мѣста того сзизида црьковь прѣчистѣи богородици при рѣцѣ Косьницѣ. И пакы светаго Николѹ оу Ибрѣ. Многыим же иныим светыим мольбные храми вздвыже и об'нови вз своеи области. По сем начинает и сътвори светоу и прѣславнѹю црьковь богородици вз похвалѹ и оуспенїе вь дзброзрачнѣмз мрамори при рѣцѣ Стоудници, многым иноком жилища, и себѣ же и своимь костем оупокоенїе, идѣже и до нынѣ светые его мощи лежеть, муро многочьстно истачають вьсѣмь сз вѣрою приходещим мощем его.

Таже начеть зидати светие божьствение црькви. Прьвее саздаа црькви светаго великомоученика Геѡргїа ѡ двaa стльпа вь Расе на висоце мес'це. Потомь саздаа црькви светаго и скораго вь помощехь ерар'ха Христова Николи оу Топлици. Близь же места того саздаа црькви пресветие Богородицѣ према реце Косанице. И саздаа црькви светаго Николи оу Иброу. Многимь же инимь светимь молабние храми вьздвиже и ѡбнови вь своеи ѡбласти. По семь начинаеть дивноу и великоу црькви вь мльбоу и вь славоу пресветие богородици и вь похвалоу и оуспение вь мно(го)свѣт(л)ихь и многозрачнихь мрамори при реце глаголемеи Стоуденица, многимь инокомь вь жилище, себѣ же и своимь мощемь вь оупокоенїе, идеже и до нынѣ чьстние и светїе мощи его пребивають невредимѣ и миро многочьстно благовоно истачають вьсемь сь верою пристоу-

Лѣонтіа, тогда лѣтомь быст ·л·=тимь. И начеть воевати, и пріеть ѿ поморскіе земли Зетоу и сь градови, и (ѿ) Равна (треба Равна) Пилота оба, и ѿ грьчскіе ѕемлю Гацково (треба Патково) и Фостно све, и Подримю, и Костр'ць, и Дрьшковиноу, и Ситницоу, и Льбь, Липлянь и Дѹвочицѹ, Реке, Оушкѹ, и Поморавіе, Загрьлатоу, Лев'че и Белицѹ, та вса приобрѣте троудомь своимь. И сьзда прьвѣе монастирь оу Топлици светаго Николи и два стльпа спрѣда, и дрѹги храмь прѣсветые богородице на рѣке Косаници близь, и паки сьзда црьковь светаго Николи на рѣце Ибре иби (иже?) вь Кончюликоҳ. По том же сьзда монастирь дивнь, оуспеніе богородице, юже ють Белика Стоуденица.

епископа рашкаго Леонтіа вьзрастомь сы ·л·=лѣтнь.

Ть же начеть зидати светые црькви. Прьвѣе сьзида црьковь светаго моученика Георгїа ѿ два стльпа вь Расе на высоцѣ мѣсте. По томь сьзда црьковь светаго Николи оу Топлици. Близь же мѣста того црьковь светые богородице прѣмо рѣце Косаиници. И дроугоу црьковь светаго Николи оу Ибрѣ, и иніи многїи светые храмы вьздвиже вь своеи власти. Послѣдиже сьзда красноую црьковь прѣсветои богородици вь славоу оуспеніа ее при рѣце Стоуденици вь оупокоеніе мощемь своимь, инокомь же многымь вь жилище. —

По сих же начинает благочьстно и троудолюбно подвизае се добрым подвигом, оставлıает царство и славѹ его и прıемлет светы аггелски и иночьскы образ въ Стѹденици, и иде къ сыноу своемѹ въ Светоую Горѹ Адона, въ нюнже въздвиже многочьстны монастырь ѿ шснованıа въ похвалѹ прѣсветѣи богородици глаголюми Хиландарь въведѣнıа, и иные многые црькве обнови, ıакоже писанıе ѡ нıемь ѡповѣдѹеть. — Прѣжде сынь его Сава ѿходить въ Светѹю Горѹ, и тамо прıемлет иночьскыи образь.

паюшимь кь раце и мощемь его. По сихь жѣ начинаеть благочино троудолоубнимь подвигомь подвизати се. Ѡстави царство земльн'ное и славоу его, и приемь свети аггелски ѡбразь и иде вь Светоую Гороу, вь неиже вьздвиже многочьстноую црькквь (ѿ) ѡснованıа вь молбоу и похвалоу пресветеи богородици вьведенıа, глаголемоую Филоньдарь, и по неи многие црькви вьздвиже и ѡбнови вь Свети Гори.

9 Потом же и братıа его старѣиша начеше здати црькви. Завиди(!) сьзда црьковь светыих апостоль Петра и Павла въ Босны на рѣцѣ Лимѣ. Прьвославь сьзда црьковь светаго Геѡргıа въ Бѹдим'ли. Срацимирь сьзда црьковь богородици Градаць при рѣцѣ Мѡравѣ.

По том же ѡбразоу и старейша братıа начеше зидати црькви светıе вь помощь себѣ единоѡбраз'но. Завида сазида црьковь светихь апостоль Петра и Павла, ѡ двоа стльпь при рецѣ Лиме. Прьвославь саздаа црькквь светаго Георгıа ѿ двоа стльпа оу Боудимле. Срацимирь саздаа црькквь пресветıе Богородице Градаць ѡ двоа стльпа при реце Мораве.

10 Стефан' же Неманıа младеи бысть благоволюнıемь божıемь

Стефань Немань аще и младенши бысть вь брати своеи, на испльнишѣ се на немь глаголи светаго певца пророка цара Давида: боже, соудь твои цареви даждь, и правдоу твою

По сихь же оставлꙗєть власть земльноую и приѥмлеть светы и аггельскыи образь вь монастири Стоудєници, и идє вь Свєтоую Гороу, вь нѥиже вьздвижє многочьстьноую црьковь прѣсветѣи богородици вь похвалоу вьведєнїа єє, глаголѥмїи Хиландарь.

И минꙋвшимь · лз · лѣтомь владичьства єго, и роди сь сꙋпрꙋжницѣю своєю Анною · г · сина: Влькана великаго кнєза, и Стєфана и Растка.

Такождє и братїа єго старѣиша начешє здати светыє храми вь помощь себє єдинообразно. Завида сьзда црькꙋь светых апостоль Петра и Павла ѿ два стльпа при рѣцє Лимѣ. Прьвославь сьзда црькꙋь свєтаго Гѥѡргїа оу Боудимлє ѿ два стльпа. Срацимирь сазда црькꙋь прѣсветыє богородицє Градаць ѿ два стльпа при рєцѣ Моравє.

По томь же образоу и старѣишаа єго братїа начешє зидати светыє црькви на помощь себѣ. Завида сьзда црьковь светыхь апостоль Петра и Павла ѿ два стльпа при рѣцє Лимѣ. Прьвославь сьзда црьковь свєтаго Георгїа ѿ два стльпа оу Боудимли. Срацимирь сьзда црьковъ прѣсветыє богородицє, Градаць ѿ два стльпа при рѣцѣ, Моравѣ.

Стєфань жє Нєманꙗ, аще и младаиши бысть, нь на нѥмь испльни се пѣснопѣвца глаголь Давидовь: божє, соудь твои царєви дьждь, и правдоу твою сынꙋ царєвоу. Стєфань жє Нє-

Стєфань жє Нєманꙗ аще и юнєишїи бысть вь братїи, бысть

великы жоупан и самодрьжав'ны господинь всѣх срьбскых земль, такоже више рече се, поморіа къ западѹ, и Дїоклитїе, и Далмантїе, и Захльміа и Травѹнїе къ Истрѹ.

синоу царевоу, и пакы: маль бихь вь брати моеи и вь домоу ѿца моего, и богь благоволи ѡ мне. И бысть Стефань Немана вѣлики жоупань и сьмодрьжавни господинь вьсехь срьбьскихь земль и поморскихь, Диѡклитие, Дал'матїе, Травоунїе, Захламию.

11 Сѧ же Стефань Неманѧ съ своею съпроужницею Ан'ною роди ·г· сыны им'же имена сїа: Стефань, прьвовѣнчани краль, и Влькан, великы кнезь, Трети же сынь его Рас'ско ѿпрашает се ѿ родитель своих, възрастомь сы ·зі· лѣтом, въ нѣкою странѹ прѣдѣль землю их съ властели своими звѣры ловити, и ѿ всѣх оутаив' се Светѹю Горѹ достизает, миних ѹ нѣкоемѹ Роусиноу водѣщоу его, и въ роушкы монастирь бывь вь храмѣ светаго Пан'телѣимона моученика, идѣже и власи съ чюв'ствьв'ны мысли ѿтлож, ихже ѿ гонимых его ѿдает родителюм своим, прїемь светы аггелскы образ, нареченъ Сава монах. И по семь ѿходить въ свои их монастирь Ватопедь, идѣже и ѿць его приходить. Та же ѿ Ватопеда

Са же Стефань Немана сь своею соупроужницею Ан'ною и роди три сыни, имьже имена соуть: Стефань, прьвовѣнчани краль, и Вльканъ, велики кнезь; трети же сынь Растько ѡправдоуеть се оу родитель своихь, вьзарастомь сїи ·зі· лѣтнь, сь властели своимїи зверие ловити, и побеже вь Светоую Гороу, и постиже монастирь, глаголеми Ватопедь, и вь немь ѡстриже власи главн свое; и вьдасть ихь родителемь своимь; самь же вьсприемь светїи иночски ѡбразь и наречени бысть Сава монахь.

мания бысть жоупань великы и сьмодрьжьць всехь срьбскихь и поморскихь земль, Діоклітіе, и Далматіе, и Травоуніе и Захльміе.

жоупань и самодрьжавныи господинь вьсеи срьбсцѣи земли и поморсцѣи и Диоклитіи и Далматіи и Травоуніи и Захьлміи.

И ѡставлиаеть сина своего на прѣстолѣ кралюевства Стефана, а Елькань бысть кнезь великы, а Растко бегаеть вь Светоую Гороу и тамо пріемь агтелски свети образь, и призываеть и родителиа своего, и обнавлиаюють Хиландарь.

Сь же Стефань сь своею соупроужницею Анною родиста ·г· сыны, имьже имена соуть сіа: Стефань, прьвовѣнчанный краль, и Елькань, великыи кнезь; третіи Растко иже бисть инокь нареченны Сава, последи же архіепископь срьбскыи прьвы,

коупѹють мѣсто, идѣже свои (и)х монастирь съставлають Хиландарь. По сихь Сава избираєт се соудωм и съ съвѣтом цара грьчьскаго кур Алеѯїем и патріархом цариградскыим да боудет прот Светыє Горы, та же архїепископь херотонисѹет се своєи (и)х срьбьскыє землю. Иже пришьдь въ своє Ѿчьство, и просветивь землю люди своихь о въсакым правилѣ светихь апостоль и Ѿчьскых оуставь, и брата своєго помазавь кралювьствωм, таже єпископы и свещен'никы и дїакони и поддїакони и всь слоужьбнїи чинь, иже светы и въсечьстныи Ѿци на въселюнскых съборѣх оузаконише и прѣдаше. — Сьи же прѣосвещенїи и прьвы архїепископь срьбскы Сава поставлаєть по всѣх прѣдѣлѣхь своєго Ѿчьства вь божьственных црьквах, избрав чтныє моуже, сих поставлаєт пастырѣ црьков'ныє ї єпископы. Своим же роукоположенїємь поставлаєт прьваго єпископа оу Хльм'скои земли оу Стол'нѣ, въ храмѣ прѣсветыє богородици; в'тораго єпископа поставлаєт оу Зете дїωклитїискωм поморїа, въ храмѣ ар'хистратїга Михаила; третїаго поставлаєт въ Дьбрѣх, въ храмѣ светаго Николы; четврьтаго оу Боудими, въ храмѣ светаго Геωргїа; петаго оу Рас'соу, въ храмѣ светых апостоль; шестаго поставы оу Фоснѹ, оу Стоудѣницѣ Малѣ, въ храмѣ прѣсве-

По семь же поставлаєть се цароградскими царемь и патриар'хомь и протомь Светиє Гори, да єсть Сава архїепископь вьсехь срьпскихь земль. И приде прѣωсвещени курь Сава вь землю свою своєго Ѿчьства и просвѣти землю свого Ѿчьстка васакимь православиємь по правилѣхь светихь апостоль кралювствомь, архїепископьствомь, єпископи поставлаєть, и попи, и дїакони, иподїакони, и вась слоужабни чинь, иже светимь и всечьстними Ѿци на вьселенски сьборехь прежде предана испльнаєть. — Сьи же прєωсвещени прьви архиепископь Сава срьбьски поставлаваєть по всѣхь прѣдѣлехь своєго Ѿчьства вь божьственихь црькавахь, изабра всѣчьстниє моужи, сихь постав'лаєть пастирє божьствнїє єпископи. Своим же роукоположенїємь постав'лаєть ·а· єпископа оу Хльм'скои земли оу Стонехь пресветиє богородицы; ·в· єпископа постав'лаєть оу Зѣти, диωклитинскомь поморїю ва храмѣ архистратига Михаила; ·г· єпископа поставлаєть вь Дьбрѣхь вь храмехь светаго Николи; ·д· єпископа постав'лаєть оу Боудимли вь храмѣ светаго Геωргиа; ·є· єпископа постав'лаєть оу Расє светихь

И светы Сава поставлıает се архїепископом вь Константин8 градоу роукою патрїарха Ман8ила, царств8ющоу тогда благочьстивомоу царю Комнин8. И пришьдь вь Срьбск8ю землю, и сьзда манастирь Житчю сь братомь своимь Стефаномь вь имѣ вьзнесенїа Хрїста бога, еже ѿ Масличнїе Горы. И тоу вѣнча его вѣнцемь кралювства, и нарече се Стефань прьвовѣнчани краль. И тоу раздели митрополитѣ, и нарече енископе комоу где и чин и оустав, и оурежденїе кралювства по чин8 и степен8, ıакоже подобно юсть.

поставлıаеть же Сава царемь цароградьскыимь и патрїархомь и протомь Светые Горы. —

Пришьдь же прѣосвещенны Сава вь очьство свое срьбскоу землю юже и просвѣти вьсачьскымь православїемь и епископи, иже поставлıаеть вь светыхь црькваxь по вьсѣхь прѣдѣлѣхь ѿчьства своего.

Своимь же роукоположенїемь поставлıаеть: прьваго епископа вь Захльмскои земли оу Стонѣ, вь храмѣ прѣсветые богородице; втораго епископа поставлıаеть оу Зеты, дїоклитїискомь поморїю, вь храмѣ архистратига Михаила; третїаго епископа поставлıаеть вь Дьбрѣхь, вь храмѣ светаго Николи; четврьтаго епископа поствалıаеть оу Боудимли, оу храмоу светаго Георгїа; петаго епископа

тыє богородици; седмаго постави оу Призрѣноу, вь храмѣ прѣсветыє богородици; осмаго оу Грачаницѣ, вь храмѣ богородици; ·д·-го постави вь храмѣ светаго Николы оу Топлици; ·і·го ѹ Браничевѹ, вь храмѣ светаго Николы; ·аі· постави оу Бѣльградоу, вь црькви прѣсветиє богородици; ·ві·-го оу Моравицах, вь храмѣ светаго отца Ар'хиліа. И вь всѣх странах сых прѣѡсвещен'ны Сава дрьжати повѣлє тврьдо и непоколѣбимо православ'ноую светоую вѣроу светими оучители проповѣдан'нѹю, пакы отци вьселен'скыми сьбор'нѣ испльненѹ, и божьствьным црькквамь заповѣда тврьдо крьщеніє дрьжати и ина вса творити по заповѣдѣх светых.

12 По сих сьбороу быти повелѣ ѿ всѣх прѣдѣлѣх єго области вь великѹю ар'хіепископію Жичю, Стефанѹ прьвовѣнчан'иомѹ кралю и синклитѹ, и в'семѹ свещен'номоу чинѹ, и сьвѣтѡм всѣх вѣнчаваєт брата своєго великаго жѹпана чтїю и вѣнцѣмь кралєвства. Такождє и кь семоу оустраꙗєть вьсь син'клить коєгождо по степѣни своємь, вь слоужбѹ кралєв'ствѹ.

апостоль Петра и Павла; ·ѕ· епископа постав'лаєть вь храмѣ пресветиє богородицє оу Стоуденицє; ·з· епископа поставлаєть оу Призреноу вь храмє пресветїє богородицє; ·и· епископа поставлаєть вь храмє пресветїє богородицє оу Грачаницє; ·д· епископа поставлаєть вь храмѣ светаго Николи оу Топлици; ·і· епископа постав'лаєть вь храмє светаго чюдотворца Христова Николи оу Браничевоу; ·аі· поставлаєть епископа оу Беѡградоу вь црькви светїє богородицє; ·ві· поставлаєть епископа оу Моравицахь светаго ѿца Архїліа. И всехь техь странахь преѡсвещени курь Сава заповеда дрьжати тврьдо и непоколебимо православноу вероу светоую, светими апостоли проповеданїє, и паки светими ѿци вьселенскими оучители сабора неиспльненоу (!) божьствними црьквамь тврьдо сьблюдати крщеније и венчаније, ина вса творити по правилю и по законоу сихь.

По сихь же архїепископь Сава повелеваєть сьбороу сьвакоупити се ѿ вьсехь пре реченихь земла ѡбласти єго вь великоую архїепископїю Жичоу, Стефань прьвовенчаномоу кралоу и всемоу свещен'нїчьскомоу чиноу и всемоу синькльтоу, малимь, великимь; и сь теми свещеними молитвами венчаваєть брата своєго жоупань чьстїю велицемь (!) кралєвства, такождє же кь семоу оустраꙗєть вса синькλита, коєгождо по Сте-

поставлꙗеть оу Расѣ, вь храмѣ светыхь апостоль Петра и Павла; шестаго епископа поставлꙗеть оу Хвосноу, вь храмѣ прѣсветые богородицы оу Стоуденици; седмаго епископа поставлꙗеть оу Призреноу, вь храмѣ прѣсветые богородице; осмаго епископа поставлꙗеть оу Грачаници, вь храмѣ прѣсветые богородице; деветаго епископа поставлꙗеть оу Топлици, вь храмѣ светаго Николи; десетаго епископа поставлꙗеть оу Браничевоу, вь храмѣ светаго Николи; прьваго на десете епископа поставлꙗет оу Бѣлиградоу, вь црькви прѣсветыѥ богородице; втораго на десете епископа поставлꙗеть оу Моравицахь, вь храмѣ светаго Ахиліа. И вь всѣхь тѣхь странахь прѣосвеценныи кӱрь Сава заповѣда дрьжати тврьдо и непоколѣбимо православноую вѣроу.

По сихь же светыи Сава сьбиріеть вьсе тие епископы прѣдреченные повеліеніемь брата его прьвовѣнчаннаго кралꙗ Стефана и вьсь сьборь христіанскы ѿ вьсѣхь областіи его и вьсь синлить, малимь и великымь, вь великоую архіепископію Жичю, и сь тѣми свещенными молитвами венчаеть брата своего великаго жоупана Стефана чьстію вѣнцемь кралюєкства. Такожде и вьсь синлить оустраꙗеть когождо по

фани (!) своемь вь слоужбоу кралевствоу.

13 Влькашин (!) же, брать Стефанȣ прьвовѣн'чаномȣ кралю и Саве, роди сина Дмитра жȣпана. вь иночьскѡм образѣ наречень Давидь, иже съзьда црьковь светаго ѩвленіа при рѣцѣ Лимѣ въ мѣстѣ Бродаревѣ оу Боснѣ. Съи же роди сыны и дъщере' Братисава кнеѕа, и Братисавь Брат'ка кнеѕа, и Братко кнеѕь Николȣ жȣпана и Милицȣ кнегыню.

14 Стефан же прьвовѣнчани крал роди съ дъщерію кvр(а) Алеѯіа цара ·д· сынове: Радослава, Владислава, Стефана Прѣдисава.

Стефань жѣ прововѣнчаніи краль бысть сынь вѣликаго жоупана Немане; сь своею соупроужницею, дащерию крала грчкаго кур Алексіа, роди ·д· сынове имьже имена соуть: Радославь, Владиславь, последи же свещенически ѡбразь вьсприемь нарицаеть се Сава втори, архіепископь срьбьски.

15 Съ же Прѣ(ди)славь свещеничьскыи и иночьскы образ' пріемь и наречень бывь Сава в'торы, архіепископь срьбскыи.

16 Семȣ же брать Стефань, сынь прьвовѣн'ч'номȣ Стефанȣ кралю, роди сына и нарече его Бѣла Оурошь.

Семоу же брать Стефань, сынь прововѣнчаномоу кралоу наречени, роди сына, и нарече име емоу Бела Оурошь, вь име прадеда своего, сиречь Стефана крала.

17 Съи бысть прьвы Оурош, храпавыи краль и роди съ своею соупроужницею Еленою, дъщерію кралѩ ȣгрьскаго, Стефана кралѩ,

Оурошь сьи бысть пьрви Оурошь, храпави краль, и роди сь своею соупроужницею Еленою, дащерию оугарьскаго крала два

И роди Стефань прьвовѣнчани краль сь соупроужницею грьчьскаго цара кѵр Алексіа (дьщерію) роди · д · сина, имиже имена сȣть: Радославь, Владиславь, Стефань, Прѣдиславь.

Сьже Прѣдиславь послѣдова светомоу Саве и бысть трети архиепископь, и юсть вь великои цркьви и до дньсь вь гробници благоуханіа испоущае.

Радослав же пріемникь бываеть по очеве сьмрьти и вѣнчаеть его светы Сава архіепископь вь Житчи еще при животѣ ѿца своего првовѣнчана Стефана кралꙗ.

степени своемь вь слоужбоу кралевствоу.

Си же Стефань прьвовѣнчаны краль сь своею соупроужницею, дьщерію грьчьскаго цара Алеѯіа, роди ·д· сыны, имь же имена соуть сіа: Радославь, Владиславь, Стефань, Прѣдиславь иже послѣжде иночьскы образь приеть на себѣ и нарицаеть се Сава, и бываеть архіепископь срьбскы по светѣмь Арсеніи, вь всемь подобень стрію своемоу светомоу Савѣ.

Семоу же брать наречени Стефань, сынь прьвовѣнчаномоу кралю, роди сына и нарече име емоу Бѣла Оурошь вь име прѣдѣда своего, сиречь Стефань краль Оурошь.

Сь бысть прьви Оурошь, храпави краль, и роди сь своею соупроужницею Еленою, дьщерию оугрьскаго кралꙗ, роди два сына:

съдрьжещаго сремскоую землю ї ѹсор'скѹю; в'торыи сынь его Милѹтинь.

сына: Стефана крала сьдрьжещаго сремьскоую васоу землоу и оугорскоую; вьтори же сынь его Милоутинь последи же бываеть вєлики краль Стефань Оурошь втори, иже сьзда великоую црькьвь светаго Стефаноу прьвоу моученикоу вь оупокоение мощемь его при реце Банскои.

18 Четврьты же сынь Стефана прьвовѣнчанаго, Владисавь, краль бывь по очеве скончани, братан'ць светомѹ Саве прьвомѹ, иже и тѣло его прѣнѣсѣ ѿ Трьнова. и създа Милешевѹ, идѣже и тѣло светаго Савы лежить.

19 Оць же его, иже прьвыи крал речен'ныи, прїемь иночьскыи образь, егоже Сава въскресивь постріже, нарече Симеон монах. Лежет же мощи его въ Великои Стѹдѣници, идѣже и ѿць его Симеон. Въ кралев'ствѣ еще сы, прѣносить тѣло его ѿ Светые Горы, идѣже и до нынѣ обои лежет, цѣл'вы непрѣстан'ные прїходещым подавают въ славѹ Богоу прославльшомѹ их.

20 Прѣжде речены Милѹтинь крал, Стефан Оурош в'торыи, их'же (!) създа великѹю црьковь

Саи роди два сына: Коньстаньтина и Стефана и (!) крала, третіаго Оуроша, иже сьзда кра-

И тогда прїємь їночьскы образь, и наречень высть на очино име Симонь монахь, и тремь часомь миноувшимь, тѣло безьдꙋшно видимо бѣ. Дивнь богь вь светыхь своихь! И пришьдь светы Сава и помоли се ꙗкоже обичаи имѣше, и вь ть чась ожи дꙋхомь, и постризаєть єго, и паки вь малѣ оуспе, ꙗкоже и ва жїтїю єго пишеть.

Радославь же краль мало врѣме прѣдрьжавь, ·аї· лѣть, пакы низлагають єго, и поставлꙗють кралꙗ Бладислава на прѣстолѣ.

Стефань же храпави краль роди ·в· сина: Милꙋтина и Драгꙋтина ѿ Єлени иже выстъ франчашкаго кралꙗ дьщи, высть благочьстива.

Стефань же Милꙋтинь роди два сина: Стефана Дечанскаго и Константина.

Стефана сьдрьжещаго сремскоую землю и оусорьскоую; вьтори сынь єго Милоутинь, иже послѣжде вываєть велики краль Стефань Оурошь вьторы, иже сьзда великоую црьковь светаго прьвомоученика Стефана вь покоєнїє мощемь своимь при рѣцѣ Банскои.

Сьи роди два сына: Константина и Стефана кралꙗ, третїаго Оуроша, иже сьзда кра-

светомꙋ Стефанꙋ прьвомоучепикꙋ, оупокоеніе мощемь своим, при рѣцѣ Банскои. сьи роди два сына: Констан'дина и Стефана кралꙗ, третіаго Уроша, и ·м· лѣть царьствова, и ·м· велици монастиры сътвори: въ Ієросалимѣ архистратигѡмь и болницꙋ. Хиландарь разваливь прьвꙋ и ѿ основаніа болшꙋ въздвыже, иже до нынꙗ стоить, добротою прѣвьсходить всѣх, иже вь Светые Горы; Продрѡмь конь Сереза, — Косеницꙋ, — Хортіать кон Солꙋна, Сарандапорь светомоу отцоу Іѡакѵмꙋ, Пшин'скомꙋ Прохорꙋ, Нагоричино светомꙋ Геѡргію, троероучицꙋ скоп'скꙋ, призрѣнскꙋ митрополію, и ины многы, ꙗже намь невѣдомымь, нь богоу. Мощи же его лежеть нынꙗ оу Софіи срѣдьчкои, прьнѣсѣнѣ бывше ѿ Треп'че митрополитѡм Силоанюмь, прѣслав'на чюдеса и благооуханіа испоущае вѣрою приходещимь.

21 Сынь же его речен'ны Стефань, иже и Дечанскы имѣноуемь, третіи Оурошь, и сь сьзда црьковь прѣкраснꙋ светаго възнесеніа на рѣцѣ Бистрици на Дечанѣхь, идѣже чьстны его мощи лежеть цѣли и невредимы и сладкые воню изливают до дьньсь. Иже всакꙋ мысль прѣв'сходить добротою црьков же его, ꙗже за ·ві· лѣть сьзда се мраморіем и величьствомь и изваніами различ'ныхь видовь истꙋканныхь, ꙗже

сноую црькве светаго вьзнесеніа господна при реце Би(стри)це, Дечани, идеже чьстніе мощи его почивають, лице его невредно. И роди два сына Доушьмана и Доушаноу.

своую цръковь вьзнесенїа при рѣцѣ Бистрици, Дечани, идеже чьстные мощи его лежеть. — И роди два сына: Доушмана и Доушаноу.

не довлѣеть лѣто кь повѣданїю. Ввзор же цркввѣ всѣхь видове и ѡчи зрешихь трꙋждаеть ѿ зѣлные свѣтлости мрамора, ꙗкоже нѣкаꙗ ѕвѣзда дѣница изь оутра сїающїи. Сьписа же слꙋжбꙋ его и житїе Грїгорїе Цам'блакь. Глаголють бо, отцоу его Милꙋтинꙋ ослѣпив'шꙋ ради клетве мащехи его, егоже прѣславно богь пакы зрѣти оустрои великым чюдотворцемь ар'хїереѡмь Христовѣмь Николаѡм, и прѣемникь кралиекства бывь по очевѣ скон'чани. И оубывь бльгар'скаго цара Михаила на Белбꙋждїи, и црьковь светаго вьзнесенїа сьздати тоу, идѣже тѣн'та его бѣ, иже и до ныне стоить, вьсеи земли тои зрѣнїе доброты подаваеть. Сь же роди два сына: Констан'тина и Дꙋшмана и Дꙋшана.

22 Сь же Доушана бысть краль, и кралиев'ства вѣн'чань бысть на царство Србьлием и Грькѡм и далным странам. Сьтвори же и црьковь прѣслав'нꙋ светимь архїстратїгомь ꙋ Бист(р)ици выше Призрена, ѥиже тьчно под сльнцемь не мню быти ничтоже. И такова доброта грѣх ради моих близ есть разоренїа. Добротою же и хꙋдожьствомь прѣ-

Сьи же Доушана бысть краль, изь кралевьства венчань бысть на царство Србьлиемь и Грькомь и западнимь странамь.

Стефань же Дечански роди два сына: Д8шмана и Д8шана; и Д8шань оумираеть вь царств8ющоумоу град8, Доушмань же оц8 непокоривь и прѣст8пае заповѣди родитель своихь; третїи же синь его Сүмеонь, и двѣ дьщеры, прва дьщи его Єлача, втора Θеодора. (Даље види на стр. 40).

Сьи Доушань бысть краль, и кралєвьствова вѣнчань бысть на царьство срьбское и Грькомь и западнимь странамь.

РОД. КАРЛОВАЧКИ	ЗАГРЕПСКИ
въсходить Дечанскȣ црьков кромѣ мрамора, и величьствωм лȣчаша Дечанскаа. Тѣм жє и глаголют жителєю страни тоє ꙗко призрѣнскѣ црьквѣ патωс и Дечанскаа црькви, и пєкьскаа припрат, и бан'ско злато, и ресав'ско писанїє нє обрѣтаєт сє нигдєжє.	
23 Царь жє Стєфань роди сына Оурοша цара, быст ·д·тїи Оурошь. Съи създа црьковь рождьство богородици оу Скопїю; маты жє єго ȣ Чрьмныє Горы вышє Жєглигова. Сєго ȣморишє крал Влькашин и Оуглєш(а) дєспот и Гоико их'жє богь нє остави жити, нь чашȣ єюжє господинȣ своємȣ почрьпошє, тȣ сами по малѣ испишє ѿ Тȣр'кь гор'цѣ напоєни вышє. На Марицѣ близ Чрьномєна в'сє воин'ство их потоплюєно бысть, ѿ ·о· тысоущь малы нѣцїи осташє, идѣжє и самы падошє, правєдьнь соудь божїи прїєшє. Ѧщє нє бы божїи соуд', како могли бышє ·д· тысоущє ·о· одолѣти? Съ жє краль роди ·г· сыновє: Мар'ка, Дмитра, Ѧн'дрєꙗша. Сътворишє и црьковь свєтомȣ Димитрїю ȣ Соушицѣ кωн Скопїа.	Царь жє Стєфань роди сына, имє ємоу Оурошь царь. Сьи жє бысть чєтврьти Оурошь.
Пакы кь прѣдьнимь потєчємь ѿнȣдȣ жє изидохωмь.	
24 Стєфань жє крал. брат Милȣтинȣ кралю, Ѹрошȣ в'торомоу, ижє Срєм сѫдрьжашє, съ своєю соупроужницєю Каталєною, дъщєрїю кралꙗ оугрьскаго, Владислава роди, Ѹрошица ї Єли-	Стєфань жє краль, брать Милоутинь кралоу, Оурошоу вьторомоу, сь своєю соупроужницєю Каталиною, дащєрию крала оугарскаго, Владислава роди Оурошица и Єлисавєтоу.

Сь же Стефань роди сына, и нарече име емоу Оурошь царь. Сь бысть .д.-ти Оурошь.

Стефань же краль, брать Милоутиноу кралю, Оурошоу второмоу, сь своею соупроужни-цею Каталиною, дьщерїю кралıа оугрьскаго Вл҃адислава, роди Вла-дислава, Оурошица и Єлисавдоу.

вав'т8. Ї Єлисавта роди ·г· сыны: Стефана, босан'скога бана, Иносава и Бладисава. И Бладисавь роди Тврьдка бана и Бльбикю.

— Єлисавета роди тріи сына: Стефана, босанскаго бана, Инослава, Бладисава. — И Бладисавь роди два сына: Тврьткь бана и Бльбашина. (!)

Кь прежданимь да вьз'братимь се.

25 Пакы, іакоже выше рече се о прьвовѣнчаномь, кралю Стефана брат Бльканъ и егова прѣвьноука Брат'ко кнезь великы роди сыны и дьщеры, ѿ нихже бысть Милица кнегинꙗ, иже наречена бысть Єуgенїа монахїа, роди ·г· сыны: Стефана деспота, и Блька, и Лазара, и Мароу. И Мара имы Блька Бранковикꙗ, ѿ егоже Гюр'гь деспоть, и Лазар и Грьг8рь.

Сынь же великаго жоупана Немане Блькань, брата же прьвовенчаномоу кралоу Стефаноу и светомоу Савѣ, прьвомоу архїепископоу срьбскомоу, сьи же Блькашинь, велики кнезь, роди сына Дмитра жоупана, вь иночаскомь ѡбразѣ' наречено име его Давидь, иже сьздаа црквь светаго богоꙗвленꙗ при реце Лиме вь местѣ Бродаревѣ. Сьи же роди сыни и дащери: прьви сынь его Блатиславь (!) кнезь. — Братиславь роди сыни и дащери: прьви сынь его Брат'ко кнезь вѣлики. Сь же роди сыни и дащери: ·а· дащи его кнегина Милица, вь иночастемь ѡбразѣ наречена Єуgелїанїа (!) же роди сыни и дащери: ·а· сынь его Стефань. И бысть Стефань великы деспоть Срьблемь и сь ѡбою страноу Подоунавїа господинь.

— И Єлисавда роди ·г· сыны: Стефана, босанскаго бана, и Инослава и Владислава. И Владисавь роди два сына: Тврьдка бана и Воукића.

Пакы кь прѣждныимь вьзвратим се.

Сынь великаго жоупана Немание Вльканъ, брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефаноу, сь же Вльканъ, велики кнезь, роди сына Дмитра жоупана, вь иночьскомь образѣ наречены Давидь, иже сьзда црьковь светаго богоıавлениıа при рѣцѣ Лимѣ вь мѣстѣ Бродаревѣ. — Сь же роди сыны и дьщеры; прьви сынь его велики кнезь Вратко. — Вратко роди Вратислава. — И Вратиславь роди сыны и дьщери; прьваıа дьщи кнегиныа Милица, вь иночьсцѣмь образѣ наречена Євгениıа монахıа. — Сıа роди сыны и дьщери. Прьви сынь ее Стефань. И бысть Стефань великы кнезь деспоть Срьблюмь и обою страноу Подоунавію господинь. И прьваıа дьщи ее Мара, сестра великаго Стефана. — Сıа роди ·г· сыны. Сынь ее прьви деспоть Гоурагь.

Додатак к Пајсијеву тексту.

Пајсије, пошто је изређао децу Дечанског (Душмана, Душана, Симеона, Јелачу и Теодору), говори о боју на Велбужду, и прелази на Душана, Уроша и Вукашина. О ономе што о њима вели има неког трага у неким летописима, што ћу ниже код летописа поменути. На завршетку тога вели да су се скупили Срби који су остали да траже кога ће поставити на престо пошто се угасила лоза Немањина, и договорили су се да поставе кнеза Лазара, понеже бѣ вьзель Милицꙋ благочьстивоу госпождоу ѿ Елькановех сьродникь, ꙗкоже имаши по малꙋ оувѣдѣти. И да оувѣси сьродство здѣ да скажоу вьпрѣкы да нѣ невѣрствіемь ѡбдрьжеши се слиши и разоумеи тѣмель Срьблюемь и понавља родослов само у краћем облику:

26 Еще по разделеніи езикь имѣновани сꙋть Срьбинь ѿ нѣкоего Елена, иже Еладоу насели, и вь стлпотвореніи размѣшени быше езици, и ѡтолѣ прозва се Срьбинь, и ѡтолѣ мимошьдшꙋ много лѣть, Авгꙋсть царь. При семь роди се господ нашь Іи. Хс. Просьфте вь хрїстїанствѣ благочьствїи цар Константинь. Ликыніе же Срьбинь бѣ, и присваеть его кь себѣ и вьдаеть емоу сестроу свою, и оставлꙗеть его вь Римѣ царствовати, а самь отходить на вьсточные страни, Византїю глаголемꙋю. Ликиніе же на мꙋчитѣлство прѣврати се, и мꙋчи свою дьщерь Иринꙋ мꙋченицꙋ многими и лютими моуками, и инїих многихь. И роди Ликиніе сини и дьщери по родꙋ и колѣнꙋ и до Бѣла Ꙋроша, ꙗкоже и прежде сказахомь. И Бѣла Оурошь роди два сина: Техомила и Чедомила. Тѣхомиль роди четири сина: Завида, Срацимира, Прьвослава, Стефана Неманю. Роди светы Нѣманꙗ Стефана, првовѣнчана кралꙗ, и Елькана великаго, и Рашка, еже есть светы Сава.

И роди Стефан, прьвовѣнчани крал ·д· сина: Радослава, Прѣдислава, Владислава, Стефана. Стефань роди Милꙋтина и Драгоутина. Милꙋтинь роди Стефана Дечанскога и Константина. Стефань Дечанскы роди цара Степана и Дꙋшана. Царь Степань роды Оуроша; оста лоза бесплодна, ꙗкоже и спрѣди сказахомь.

27 Дрꙋга грана. Елькань, кнезь великь, роди Стефана. Стефань Димитріа, бысть инокь. Димитріе роди сини и дьщери; прьви Братко кнезь. Братко кнезь роди Николꙋ жоупана и кнегиню Милицоу, и вьдана бысть кнезꙋ Лазарꙋ.

Даље се говори о кнезу Лазару и синовима му, и мало о деспоту Ђурђу, што такође има понешто у летописима, о чему ће се тамо говорити.

Карловачки текст

(продужење)

28 Братїа же Стефана деспота Вльк и Лазар ѿбѣгоше на портꙋ царꙋ тоурʼскомоу, ихʼже наведоше на срьбскꙋ землю и поробише и плѣнь безчисльнь сътворише, иже и живота лишенїе мъздꙋ Тоурʼкь прїеше, на въскрьсенїе Христово ꙋбїени быше. Глаголют бо ꙗко не соущꙋ свещенʼникꙋ тꙋ близь погꙋбленїа ихь, ꙗблько раздѣлише себе въ име тѣла и крьви Христовїи прїеше, и помолʼше се главы имь ѿсѣкоше.

29 Нъ понеже послѣдованїе племѣне срьбскаго конʼць прїеть до послѣднꙗго Оуроша, и к томꙋ не въста кнезь въ них, развѣ Милицѡмь кнегїнѡмь занѥ сїа ѿ рода онога ведеше се, ѿ неѥже бысть Стефань деспоть.

30 Ѡць же его кнезь Лазарь съ Моуратом царемь бравʼ се на Косовꙋ, обои падают тамо и воинство бесʼчисльно много. Тѣло же его положено бысть въ Раваници монастирꙋ, еговѣмь трꙋдѡм ѿ основанїа съзиданимь въ славꙋ възнесшомꙋ се Христоу.

31 Стефань же деспоть не въстави сѣмене, благочьстно и благоꙋгодно поживь и многа писанїа прѣвѣдѣ ѿ грьчьскыих писанїи паче инѣх прѣжде бывших того. Създа же и монастирь достохваланъ светѣи Троици на рѣцѣ Ресавѣ въ положенїе мощемь своимь. Сътвори же и храброванїа и доблести и браны, присваꙗет се и цароу Паꙗзитоу, и въдает емоу сестрꙋ свою Деспинꙋ въ женꙋ. Тѣмʼ же съ нимь вʼторо воинʼствꙋеть въ Ꙗнʼкурꙋ на Демира, и падаеть Паꙗзить и вса егова въсхыщает Демирь, къ сим же и женꙋ его Деспинꙋ, иже ѿ Демира испитоует се ѿ которых родителе ѥсть и навикнꙋ ꙗко сестра прилꙋчи се быти Стефанꙋ деспотꙋ, оужасань бывь, видѣ бо доблести его и моужьство, и своим его спасенїе и побѣди ихже показаше на браны, тѣм же съ чьстїю и дарми велицѣми сїю почьть и словеси мирными къ ниемꙋ нарекова и къ своеи власти присваꙗе. Деспотʼ же тако и ть мирна ѿвѣтова, и къ Цариградоу приходить, и ѿ тꙋдꙋ тѣми провраждает се в Савроматїю,[1]) и съ великою чьстїю ѿ тѣхь

[1]) Са стране: въ влашкꙋ землю.

начелника прїемлет се, Мирчи воеводѣ, и дрꙋголюб'зно ꙋчреждаеть на многый дьнїи, къ своеи его земли проваждаеть, идѣже и дошьдь монастырь прѣслав'нь създавь, ꙗкоже выше рече се, съ мирѡмь скончавает се. Прѣемник власти бывает нети его Гюр'гь деспоть. Житїе же все по редꙋ написꙋет се Констан'тинь-философѡмь по мнозе оумолени синклить, паче же еговимь тремь ꙗвлен'ныимь запрѣщенїемь, еже и начань ѿ десетыхь словь мѡисеискаго законоположенїа, таже еговꙋ възрастꙋ и власти и благочьстїю оудобротворивь и оукрасивь плетен'ми и ветискыми глаголы, аще кто инь дрѣвныхь любомоудр'ць ꙗко великꙋ сладѡсть и ꙋмиленїе про(чи)тающїимь, и веа памети достоина написав и ꙋхытрив въспоминае же и тогда царствовавших где и кои и како, и оубїенїе Моусїино на Паликарїи и прочїих, ꙗже мы не довлѣемь къ повѣсти, тьчїю ѿ чести въспомѣноухѡм, дльготи слова оубѣжав'ше ꙗко же ѿ нѣкое поучины оужасни краи възеҳѡм, да не потопленїе ꙋма подимѣмь и прьва емлем' се, иже нам оудобна

32 Выше речен'ны Гюр'гь оуицѣ своемꙋ прѣемникь бывь, добрѣ и благочьстно поживь и довол'наа лѣта обладавь, съ миромь коньць жизни прїемь родивь съ своею соупроуж'ницею Ѥрыною ·г· сыны: Лазара и Грьгꙋра и Степана и Марꙋ и Катакꙋзинꙋ. — Лазарь бывь деспоть по очинѣ кон'чини мало и оумрѣт. — Грьгꙋр и Стефань бѣста оу цара Мꙋрата. — Бъдал' бо бѣше деспоть Гюргь, ѿць ихь, дъщерь свою Марꙋ вь женꙋ царꙋ, Катакꙋзинꙋ же цил'скомоу банꙋ Ѡр'лихꙋ. — Царь же, ꙗко имы сыны деспотови, сих ослѣпи, по мнозѣ къ ѿцоу ихь посилает.

33 И по ѡчинѣ съмрти ѿходить Степань въ Дал'матїю и тамо прїемлеть съврьстїе дъщерь Араниговѣх племень, Ан'гюелинꙋ, и съ нею роди два сына: Гюр'гꙗ, Їѡана, и по мнозѣх злострадан'ныих кон'ць жизны прїемлеть. И приходить съврьстїе его Ангюелїна съ сыновы своими Гюр'гемь, Їѡанѡмь въ Срѣмь въ град Кꙋпиникь носеше съ собою тѣлѡ ѿца своего въ ковчезе, и принесоше въ храм светаго апостола ї евангелїста Лꙋкы, благою воню испоущае и оумиленїе велїе и пол'зоу не тьчїю сыном его еще соущемь съ матерїю ихь, нь и ѿ въсꙋдꙋ прїиходещим на поклоненїе чьстным его мощемь. ꙗкоже нѣкоемꙋ свѣтилꙋ всакъ полꙋнощ'номꙋ токꙋ просвещати се съ ѡкрьстными странама видѣще новаго свѣтил'ника въ послѣднее дьнїи сїающа.

34 Брат же єгѡ Грьгꙋрь минхь бывает, наречень Германь, благоꙋгодно поживь съ миром почи. Тѣло же єго прѣносит се въ своихь монастыр Хилан'дарь.

35 Сестра же ихь Мара царица, по ꙋмрьти цара свободꙋ полꙋчив'ши, житїє имѣше близь Єфаить, многыим быв'шимь(!) застоупница, изрѣднѣ же Светые Гори Ядона, ꙗко близь соущи, и мнихѡм Светы Горы и иныимь монастиромь ꙗко мати обрѣташе се и ходатаица къ царствꙋющомꙋ, понеже ꙗко приснꙋю своею матерь царь Мꙋхамед любляше и почитоваше, аще и невѣр'нь сы, нь божїе всесъматраюшее око ꙋстрои сего ради прѣизрѣдного милованїе єє, и благости повол'на єи къ потребѣ посилаше. Присъвъкоуплꙗет же и сестрꙋ свою Катакꙋзинꙋ ѿ Пꙋлїє къ себѣ, и доволн'о врѣме в'ъкоупе имꙋще, и благочьстно житїє проходеще, и ѡ себѣ добрѣ оустроив'ше, и своих людех и монастырѣх ѿ своихь ѿрок опрѣдают се, ова въ Косаници монастирѣ, Катакꙋзина же оу Кон'че выше Стрꙋмици.

Пакы ѡ прѣдьречен'номь възвратим се.

36 Гюр'гꙗ, Їѡана, сыномь быв'шемь слѣпаго Стефана, ѡставлꙗеть имь краль вьгрьскы Срѣм въ нємь жити и господствовати. И не по мнозѣ пакы оставлꙗет Гюр'гь господство и славꙋ єго и прїємлеть светы аггел'скы и иночьскы образь въ градѣ Коупиникꙋ, Маѯїмь именꙋет се, въ храмѣ светаго апостола Лꙋкы, идѣже ѿць єго лежить, ѿ нѣкоєго єгꙋмена мѣсть Коучаискых. реком' же Жрело, постризает се нощїю ѿаи матере своєє Ан'гелины и брата своєго Їѡана. По сѣм же присилает писанїє митрополитꙋ софїискомꙋ Калевитꙋ, и съ приходит въ градь Кꙋпиник, и поставлꙗеть єго свещен'никомь. Иных мнозѣхь земле срѣмской постави свещен'никы и дїакони и подїакони. — Брать же єго Їѡань деспоть Срѣмꙋ бывает и прїємлє себе съврьстїє дьщерь Стефана Ꙗк'шикꙗ Єленоу, благочьстно и богоꙋгодно поживь, въ малѣ къ богꙋ прѣиде. — Маѯїм' же не могы жити въ Срѣмоу бѣзь брата своєго Їѡана, заньє краль прѣдавает Срѣм иномꙋ по племени своємꙋ господствовати и обладати, прѣходить съ матерїю своєю Аггелїною в Савроматїю къ начелникꙋ земле тоє Їѡанꙋ Радꙋлꙋ воєводѣ носе съ собою два ков'чега съ мощми ѡтца своєго Стефана и брата своєго Їѡанна.

5. КОНСТАНТИНОВ.

37 О родословии же намь слово. — Бѣше Конста Великыи, Зелены нареченыи, Великаго Коньстаньтина отьць, моужь по вьсемоу кротчаишии, благочьстие любе. Тѣмь же христиꙗни приемлꙗше, вь Бретании царьствие праве вь лѣта она, егда Диоклитиꙗнь и Максимиꙗнь Еркоулие, по еже побити тѣмь многые тьмы христиꙗнь, оставльша царство и вь простыихь житии бѣста, Максимиꙗнь же на вьстоцѣ оудрьжа, оу него же моучителꙗ Коньстаньтинь Великыи оу тальствѣ бѣше. Максентие же вь самомь велицѣмь Римѣ царьствовааше.

38 Великыи оубо Конста роди три сыны, Коньстаньтина, и Коньстаньтиꙗ и Коньстоу, и дьщерь Коньстаньтию, юже Великыи Коньстаньтинь вьдасть Ликинию вь женоу, емоуже и грьчьскоую честь отьдѣли царьствиꙗ, ꙗко послоушааше на моучительское раздроушение и сьпособьствовааше. Сьже Ликиние бѣше далматиискыи господинь, родомь Срьбинь, и роди оть Коньстантие сына Бела Оуроша. Бела-Оурошь же роди Тѣхомила, Тѣхомиль же роди светааго Симеона, светыи же Симеонь роди сь сьпроужьницею три сыны: Стефана прьвовѣньчанааго кралꙗ, и Вькана великааго кнеза и Растка, послѣдиже нареченааго Савоу, прьваго архиепископа срьбьскаго. Сь же брата своего Стефана вѣньча на кралевьство. Стефань же краль роди ·д· сыны: Радослава Владислава. Стефана, Предислава. И Стефань оубо наречень бысть Оурошь вь прѣдѣда своего, и сь есть храпавыи краль. Сь же роди два сына: Стефана и Милоутина, баньскааго кралꙗ. Милоутинь роди Коньстаньтина и Стефана Дечаньскаго. Дечаньскыи же роди два сына: Доушьмана и Доушаноу. Сь Доушана прѣстоупи прѣдѣлы отьць своихь, и поставлꙗеть се самовластьно царь. И роди сына Оуроша, и Оурошь не има дѣти, и оста безь памети лоза та.

39 А вторꙗ глава родословиꙗ: Вькань, вторы сынь светаго Симеона, брать же светомоу Савѣ, великы кнеꙁь, роди сына жоупана Димитра, вь иночьскомь же светомь образѣ Давидь. Сь же Давидь роди Вратислава кнеꙁа. Вратиславь же роди Вратка кнеꙁа. Вратько же роди дьщерь Милицоу. Сиꙗ же бываеть соупроужьница великааго кнеза Лаꙁара, и роди сыны три: великоименитааго сегѡ, глаголю, деспота Стефана, и Вька, и Добровоꙗ. И много оубо лоза та процвьте. Аще

Коньстаньтыею, аще ли же и Ликиниюемь, нѣсть чоудьно. Исаавь бо, рече, роди Рагоуила, Рагоуиль же роди Зара, Зара же роди праведьнааго Їова. Зры, коликь цвѣть израсти богь и здѣ Авраамоу и Исаакоу.

6. ПЕЈАТОВИЋЕВ

Начело лѣ(топи)са срьб'скыихъ г(осподь) и кралювь: .а.

40 Великы вь христїанехъ Константинь царь, егда побѣди Маѯентїа рим'скаго цара и Маѯимїана вьсточнаго цара, обрѣте Ликинїа на север'нихъ странахъ царствꙋюща. И сь бѣ ѿ царьскаго колѣна, вънꙋкь Олимбїадѣ, матере Алеѯандра Македонскаго цара, и много храбровавь при Константинꙋ царꙋ. И заповѣды ради възлюбы его царь, и дасть емꙋ сестрꙋ своюю Констонтїю въ женꙋ, и постави цара въ Римѣ, сам же царствꙋеть на вьсточ'ных странахъ.

Ликинїе роди сь Кон'стантїею сына, емꙋже быше власы бѣли врьхꙋ главы его, и нарече име емꙋ Бѣла Оурошь.

Сь же Ликинїе мало врѣме прѣбысть вь благочьсти; прѣврати се паки на идолослоуженїе, и начеть мꙋчити христїане. Пакы же по неистовси (!), прьвѣе мꙋчи дьщерь своюю Филонофїю, вь светѣм' же крьщенїи нареченꙋ Їрїнꙋ. Потомь начеть на самодрьж'ца ковь ставити, и вьздвиже вою на нь

41 Царь же Кон'стан'тинь слышавь ꙗко Ликинїе мꙋчить христїане и на брань гредеть на вьстокь, начеть посилати емꙋ овогда моле его, овогда прѣте емꙋ нѣгли мꙋчител'ства прѣстанеть. Ликинїе гор'шее ꙗре се на самодрьж'ца и мꙋчи великые вь мꙋченицехь Ермолаꙗ и Стратника при рѣцѣ Истросѣ вь Бѣлградѣ. Егда же оуслыша царь Константин бывшее жесточьство бꙋиство Ликинїево, надѣе се на силꙋ креста, посла вою своюю на Ликинїа прѣдидꙋщꙋ крестꙋ. И бывши рати, жива Ликинїа вь странахъ Бїдлѣем'скыхъ оухватише и кь самодрьжцꙋ приведоше. Благочестиви же Кон'стантин не вьсхотѣ поустити гнѣва и ꙗрость на нь, нь милосрьдовавь и постави вь Солꙋнѣ жити, тьчїю помышлꙗе, еда како покает се. Ть жде ѡкааныи гор'шее прѣльсти дрьже се оноюе, и пакы начеть на самодрж'ца льсть сьставлꙗти, и посла по вьсоудоу за ладїе вое наимати, хоте самодрьж'ца потрѣбити ѿ живїихь. Кон'стан'тин же оуслышавь сїе, посла вь Солꙋнь вою и ѿсѣкь главꙋ Ликинїю.

42 Сїа же слышавь Кон'стан'тїа вь велицѣ страсѣ и оужасѣ быв'ши, бѣгьствꙋ себѣ вьдаеть сь сыномь своимь Бѣла-Оурошемь кь твр̃ьдеи западнѣи странѣ Зах'льмїю, и оженивь сына своего вьзе дьщерь френ'чьскаго кралꙗ вь женꙋ емꙋ, еи же име Катарина. Сь нею же роди Бѣла Оурошь сына два, Техомила и Чюдомила. И сьздаше црькову вь Дрѣвесехь вь дворѣ своемь вь име светаго прьвомоученика Стефана. Бошнꙗне же вь поноствѣ и вь велицѣи грьдины нарекоше Техомила попомь а Чюдомила епископомь. Чюдомил же прѣбысть неплωднь; Техомил'же роди сь своею сꙋпроужницею сестрою Звонимира кралꙗ фар'ватьскаго (!) сыны ·д·: Завидꙋ, Срацимира, Прьвослава, Стефана Неманю.

43 Сьи же Стефань Неманꙗ православнь сїи, нь и еще не бѣ крьстил' се. И прьвѣе опльчив се на окрьстные себѣ, еже соуть Хрьвати, Словинѣ, Дал'матине, и сїихь побѣждь и иде низь рѣкꙋ Истрось, глаголемꙋю Дꙋнавь, и приемь все грады до мора ꙗже глаголют се Кюлїе. Пакы вьзьвращает се, и прьвѣе приходить вь ѿчьство сїи вь Рьшнїе (!) страны, вь црьковь светыихь апостоль Петра и Павла по средѣ Раса, еюже бѣше сьздаль Тїть апостоль, и прїемлеть светое крщенїе рꙋкою прѣосвещеннаго епископа раш'кааго Леωнтїа ·л·-лѣтьнь сы. — И ω семь оумышлꙗеть изредное оумышленїе, еже сьздати црковь на помощь себѣ и вь оутврьжденїе православїа. Прьвѣе сьзда црьковь светаго Геωргїа вь Расꙋ на висоцѣ мѣстѣ ω-два стльпа; по томь сьзда црковь светаго Николы оу Топлици; и еще сьзда црковь прѣсветые богородице на Косалници, и сьзда црьковь светаго Николи оу Ибрꙋ, и иныих светыих многые храмы вьздвиже ѿ темелїа и обновы вь своеи области. Сьзда же и великꙋю краснꙋю црковь при рѣцѣ Стꙋденице вь славꙋ оуспенїа прѣсветые богородице и мощемь своимь вь оупокоенїе. — По семь оставлꙗеть царство землное и вьсприемлеть светы аггельскы образь, и нарече́нь бысть Сїмωнь монах. И иде вь Светоую Горꙋ Адона, вь нюиже многые светые храмы обновїи и вьздвиже. Сьзда же и великꙋю црьковь ѿ основанїа вь мол'бꙋ и похвалꙋ прѣсветые богородици, еже есть Фїлиндарь.

44 По том же образꙋ и старенша его братїа начеше здати светые храми на помощь себѣ: Завида сьзда црковь светыихь апостоль при рѣце Лимѣ; Срацимирь сьзда црьковь прѣсветые богородице при рѣце Моравѣ, еже есть Градь (!); Прьвославь сьзда црковь светаго Геωргїа вь Боудими при рѣце Лимѣ.

45 Стефань Неманıа аще и младь бысть, нь сьбысть се на нюмь писаніе пѣснописца Давида глаголюща: боже, соудь твои цареви даждь; маль бѣх вь братіи моеи, нь благоволіи ѿ мнѣ богь, и помаза ме мастію помазаніа своюго. Назва же Стефань Неманıа великы жоупань и самодрьжавныи господинь всѣхь срьбскыхь зем'ль и помор'скыихь, Діоклитіе, Далматіе, Травоуніе, Захльміе вь лѣто ҂ѕхмз҃, и царствова лѣт мв҃.

46 Сь же Стефань Неманıа сь своею соупроужницею Ан'ною роди сыны г҃ и дьщерь а҃: Стефана, прьвовѣн'чанаго кнеза и Раска и Елькана. — Раско же сынь великаго жоупана Неманю, зі҃-лѣт'нь си, оукраде се оу своих родитель ѿпросив се звѣры ловити, и поиде вь Светоую Гороу, и остриже власи главы своеıе вь монастиры Роушкомоу, и одѣа се светымь аггельскыимь образомь, и нареченнь бысть Сава монах. По сем' же поставлıает се ар'хіепископомь Сава цароградскыим царемь Алеѯіемь и патріархомь кvрь Гюрманѡм и протѡм Светые Горы всѣх срьбскыих зем'ль и помор'скыихь вь лѣт ҂ѕѱкз҃ — Сьи же прѣосвещенныи Сава архіепископь по прѣданію светыих апостоль свое ѿчьство православіемь оутврьдивь и прочими санови оукрасивь: архіепископстви, юпископи и всакым црьковныим чинѡм; властми различними: кралювствомь и кнежьствомь, деспота, жоупанством, воевоством и иніими прочими санови различними по оуставоу царскыих домов, ıако же лѣпо юсть быти. — По семь же избра великы кvрь Сава по всеи своеи области моуже честныи и светолѣпныи свещенствомь оукрашеніи и иночьствомь и поставлıаеть сіих епископи вь своем ѿчьствіи и области: а҃ вь хльмскои земле вь Стоне вь храмѣ прѣсветые богородице; в҃ оу Зете вь храмѣ светыих архістратигь; г҃ вь Дьбрюхь вь храмѣ светаго Николи; д҃ вь Боудимли вь храмѣ светаго Гюоргіа; е҃ вь Рас'сѣ вь храмѣ светыих апостоль Петра и Павла; ѕ҃ вь Хвостноу вь храмѣ светые богородице Стоуденици; з҃ вь Призреноу вь храмѣ светые богородице; и҃ вь Топлици вь храмѣ светаго Николи; ѳ҃ вь Браничевоу вь храме светаго Николи; і҃ вь Бельграде вь храмѣ прѣсветые богородици; аі҃ вь Моравицах вь храме светаго Ахиліа; ві҃ вь Грачаници вь храме светые богородице.

47 По семь великы архіепископь кvрь Сава повелеваеть всемь архіепископомь брати се вь великоу архіепископію Житчю. И сіимь сьбравшим се и всемоу сьборѡу срьб'скомоу и светеми свещенними молитвами вѣн'чаваеть брата своего втораго жоупана честію и вѣнцем кралювьства оуправи.

Родословіе Стефана прьваго кралꙗ.

48 Стефан' же прововѣнчаніи краль, сынь великаго жоупана Неманю, сь своею сѫпрѫжницею Маріею, дьщерію грьчьскаго цара Алеѯіа, роди сыни ·д·: Радослава, Владислава, Стефана, Прѣдислава. — Сь же прьвовѣнчаны Стефань краль обложень бысть скиптромь срьбскимь ѿ родителꙗ своего Стефана Неманю вь лѣт. ҂sѱпд· и царствова ·мв· лѣт., и прѣиде кь господоу.

49 По прововѣнчанѣм' же кралю Стефанѫ прѣѥ кралев'ство сынь его Радославь краль вь лѣт. ҂sѱла·, и царствова ·аі· лѣт., и прѣбысть бесплодьнь, и ѡстави скип'тро кралев'ства сыноу брата своего Драгославѫ.

50 Сь же храпави краль Радославь (!) бысть прьвы Оурошь вь име прѣдеда своего.

51 Прѣдислав' же брать кралꙗ Радослава вьзеть иночьскы образь, и наречень бысть второы Сава, архиепископь ·г·=ти.

52 Владислав' же прѣнесе светаго Савѫ стрица своего оукрадь ѿ Бельграда (! јамачно место ѿ Бльгарь?)

Ѡ храпавомь кралю Оурошѫ.

53 По Радославѫ кралю прѣѥ кралевство Драгославь, братанць его, храпавы краль, прьвы Оурошь вь лѣто ҂sѱмs· и царствова ·ле· лѣть, и оумреть. Сь же храпави краль роди сь своею соупрѫжницею, дьщерію оугрьскаго кралꙗ, Еленою, роди сына два: Стефана кралꙗ сьдрьжещаго Срѣм и Оусор'скоую землю, и Милѫтина срьб'скаго кралꙗ, и сьзыда честнѫю црковь храмь светые троице при рѣце Рашкои

Родословіе Милѫтина кралꙗ срьбскаго.

54 По храпавомь кралю прѣѥ кралевство сынь его Милѫтинь краль, втори Оурошь, вь лѣт. ҂sѱои· и царствова ·мз· лѣт. Сь же Милоутинь краль роди сыни два: Константина и Стефана, и оумреть. Сьзда же храмь светаго прьвомоученика Стефана при рѣцѣ Бан'скои. Ѡ дивьство! ѡле чюдо! ѡ христолюбіе сего благочьстиваго кралꙗ Милоутина! Где не досеже роука его милостинею и добротою?!

Родословіе Стефана кралꙗ сына Милѫтинова.

55 По Милѫтинѣ же кралю прѣѥ кралевство сынь его Стефань трети Оурошь, вь лѣто ҂sѡке·, и царствова лѣт. ·ді· и оумреть. Сьи же Стефань краль третіи Оурошь, роди сына ·г· Доушмана и Доушаноу и Сем'шѫ и Елачю. Сьзыда же и храмь многочьстнь вь славѫ вьзнесеніа господнꙗ при рѣцѣ Бистрице, рекома Дечани.

Ѡ трьпѣніѥ светаго сего кралꙗ

56 Єгда бысть вь сьврьшенномь мѹжьствѹ и роди сыны, оклеветань бысть материю оу отца своѥго Милѹтина кралꙗ ꙗко хощеть, его оубивь, кралюев'ство вьзети. И наважденїемь его бѣсовскыим лоукавоѥ оною женѣ Милѹтина кралꙗ, аще и свеҭь и многомилостивь, ослѣпи сына своѥго Стефана кралꙗ, и заточи его вь Цариградь. Сьи же благоговѣиныи моужь вса трьпѣше, ꙗко же овче ношаше крот'це. И егда бысть вѣдомь кь Грькомь на Ѡвчю Полю ѿ троуда почившеи близь црькве светаго Николе, и стѹживь прїиде сьтворити поклонюнїе. И проплакавь прѣд храмомь светаго Николы, гор'ко вьстоуживь и абїе оус'ноу. И вь с'нѣ же ꙗви се емѹ великы Николаю чюдотвор'ць носе вь роуцѣ свои ѕеницє его, и милосрьдовавь о нюмь, вьдѣноу очи его вь главѹ емѹ, и егда вьспреноу ѿ сна, бы зрѣ и видѣ. Сьи же прослави светаго, и завѣсивь очи, ꙗко и слѣпь вѣдомь, и прїиде вь Цариградь. И прѣбывь тамо нѣколико врѣме, пакы же раскаав се Милоутинь ѿць его, вьзврати его вь Србьлю. Не вѣди ꙗко имѣти емѹ очи, Константина же на кралюевство оутврьждаше. И бысть ино врѣме прилѹчи се нѣкои рати, и шьд Кон'стан'тинь наемати вою ѿ Грькь и ѿ Бльгарь и закьснѣ тамо, Милоутинь же ѿць его оумреть. Стефан' же бѣ вь Димѣ, и слышавь ꙗко ѿць их Милоутинь краль прѣиде ѿ житїа вьнезапоу, сьбравь вою своюи области вь Димѣ и прїиде вь петькь и стемоу(!) кралюев'ства вьзложи на главѹ свою. По тѡм посла Константинѹ вь Грькы, моле его разделити землю и господствовати по ждребїю. Ѡн'же не вьсхоте, нь абїе оукори его много, глаголю: слѣпа цара нѣсть нигде; слѣпьць не можеть царствовати, и рече готовити се емѹ на бои, не бѣхоу бо ѿ едине матере. Браны же сьразивши се под Звечанюмь градомь на Дмитровичкомь полю, побюждень бысть Константинь и оубиюнь. И такѡ вьцари се Стефань краль слѣпы

Родословїе ѡ Доушане кралю, иже бысть Стефань прьвовѣнчани царь.

57 По Стефаноу же кралю слѣпомѹ, третїем Оурошѹ, прѣю кралювство сынь его Дѹшана. Оудави отца своѥго Стефана кралꙗ слѣпаго вь лѣт. ҂ѕѡмд· Сьи же слѣпы краль рече егда хотехѹ его оудавити вь Звечаню градоу: оувы! слыши, небо, вьноуши, земле! Ѿць ме ослѣпы, а сынь оудавїи!

58 Сьи же Дѹшана прѣю кралюв'ство вь лѣт. ҂ѕѡмд· По семь прѣложи име ѿ кралю'ства на царство, и бысть Сте-

фань царь прьвы срб'скы. И царствова Стефань царь Дꙋшана ·кд· лѣта и оумрѣть. Сьзыда же и храмь многочьстнь светым архїстратигомь Михаилωм вь Призреноу. Роди же сь своею сꙋпрꙋжницею Еленою сына, и нарече име емꙋ Оурошь вь име прѣдѣда своего.

Родословїе ω Оурошꙋ царꙋ второмꙋ.

59 По Стефаноу же цароу царствова сынь его Оурошь. Дрꙋгою же честїю Романїею и Зетомь, Поварьдарїемь, обладаше рабь его Воукашинь краль. Прѣбысть же Оурошь неплωдьнь сь соупрꙋжницею. — Вьцари же се Оурошь вь лѣт ҂sωѯє· — Сьзида же и многочьстныи храмь прѣсветые богородице вь Скопїю. Прѣстави се Оурошь царь вь лѣт. ҂sωп· мѣсеца дек. ·в· ѿтрꙋвень ѿ своего слꙋге Дамїана.

Родословїе Стефана кралꙗ срѣмскаго, брата Милꙋтинꙋ кралю.

60 Стефань же краль Сремꙋ и Оусоре, сынь храпавога кралꙗ, брать же стареи Милꙋтина кралꙗ, сь своею соупроужницею, оугрьскога кралꙗ Владислава, роди сына Оурошица и Елисав'етꙋ дьщерь единꙋ. Сьи Оурошь младь кь господоу ωтиде. — Елисав'та же роди сыни три: Стефана, (бо)сьнскаго бана, и Инослава и Владислава. — Владиславь роди ·в· сына: Тврьдка бана и Вькыкꙗ.

Родословїе Вькана кнеза, сына Неманина.

61 Вькань кнезь, сынь великаго Неманѥ жоупана, роди сына ·в·: Дмитра жоупана и Завидꙋ.

Родословїе Дмитра жоупана.

62 Дмитрь жоупань вꙁеть иночьски образь и наречень бысть Давидь монах. Сьзда же црьковь светаго богоꙗвленїа при рецѣ Лимѣ вь Бродаревѣ.

63 Братиславь кнезь роди Братикꙗ кнеза великаго и Ꙗлтомана и Ѯенїю, Николꙋ жоупана Покраица.

64 Браткω кнезь роди сыны и дьщеры. Прьва дьщи его кнегинꙗ Милица. Сїа же кнегинꙗ Милица оброучена бысть кнезоу Лазароу светомꙋ и великомꙋ. И родише сына ·в· и дьщере ·е·: Стефана, великаго деспота прьваго срьбскаго, и Вька, и Оливѣрꙋ и Марꙋ и Драганꙋ и Елоу и Өωдорꙋ. Оба же сына их прѣбыше бесплодни. Мара же обрꙋчена бивши Вькꙋ Бранковикоу, Оливера Деспина царꙋ Баритꙋ (!); Драгана наречена бысть Ꙗлеѯандроу цароу бльгар'скомꙋ; Елена обрꙋчена бысть Балте (!), по томь Сандалю кралю оугрьскомꙋ.

Лѣтовникъ срьбскыихъ господь и царь.

65 Въ лѣт. ҂ѕтѯ҃ написаше се наша словеса Курилом фїлософом и оучителюм чловѣчьскыим (!),

66 Въ лѣт. ҂ѕтчд҃ быст ҃з съборь на Флешїа.

67 Въ лѣт. ҂ѕфнв҃ ѿлꙋчише се Латины ѿ православнѣи вѣрѣ кь азимити.

68 Въ лѣт. ҂ѕхмз҃ назва се Неманꙗ господинь Срьлюмь, и царствова ҃мв лѣте.

7. ЂОРОВИЋЕВ.

Родословѣ срьбскых господь.

69 Бѣла Оурошь бивьшы господинь срб(с)кые земли изгнань бисть б(л)гарскымь царемь и прибѣгь вь Зетꙋ землю. Тамо роди Өехомила и Өеломиль роды Стѣф'на Неманю, иже ест светы Симеѡнь вь мѣсте рекомы Рибница. И приеть тамо крщенные ланьтиньское вь храмехь светих архистратигь. И ѿтꙋдꙋ пришадь въ Рась и приеть вь ҃в крьщенїе вь храме светихь апостоль ѿ епускоупа прьвопрестольнаго кур Леѡнтїа, и миромь его помазаю. И бисть господинь срьбскои земли и боугар'скои и поморию и западнымь странамь, и приѡбрѣте трꙋдомь своимь и бысть сьмодрьжац. И сьзда прьви манастирь Оуплицоу (!) светаго Николоу, и храмь богородице. Пакы сьзда храмь светаго великомоученика Геѡргїа вь Расѣ, и посл(е)ди же сьзда манастирь дивань светїе богородице оу Стоуденици. И миноув'ши же ҃лз леть владичьства его и прѣдасть владичьство синоу своемꙋ Стѣфанꙋ прьвовеньчаномоу кралю. И сашадь вь монастирь Стꙋденицоу, и приеть свети аггельскы ѡбразь мали же и беликы вь лето ҂ѕ ти ҃ѱг мѣсеца марта ҃ке ѿ епископа Калин(и)ка. Вь тажде дьнь и соупроужница его Ана приеть свети аггельски ѡбразь, и бисть Анастасїа монахїа, и иде вь Рась к црькви светїе богородице вь женьскы монастирь близь епископїе рашкые и тоу пребисть, и богꙋ доухь его предасть. И по оуспени же пренесенаа бисть и положенаа вь Стоуденици. — И прѣподобни же Симеѡнь иночь(с)твоующи добре и пребисть вь Стоуденици ҃в лѣта, и пакы шадь вь Светоую Горꙋ Адона вь лето ҃ѕѱѕ мѣсеца ѡк. ҃и вь монастирь Вьхдопеждѣ (!) ноемра ҃е дьнь. И пребисть вь томь монастирю лето ҃а и ҃е мѣсець, и самь ѡбнови запꙋстевши Халаньдарь. И пришадь вь него, и поживѣ вь немь ҃и мѣсець, и почи ѡ господи, и положень бисть вь немь фрьварїа ҃гı —

*

Минмошадьшом8ˇ·и· лѣть светомоу вь гробе, и бише метежи вь езицехь многїе и пришадше Латине вьзеше Ц(а)риградь и вьлезоше вь Светоую Гор8. И свети Сава видевь метежи многїе и подобно време и моленїе брати своеи Стефан8 кралю и Вльканоу великомоу кнез8, ѿврьзох си гробь преподобнаго си штца и шбретохь ничимь же вреждена. И вьзам светїе мощи и придохь скрозе многїе езикы и метежи вь страны тои, ꙗкоже скрозе шгнь и вод8, и невредимь ѿтоуд8 проидохомь застоу(п)ленїемь прѣчистїе богоматере и молитвами преподобнаго шца. И пришадьшоу ми вь землю срьбскоую вь место рекомы Фосно, и тоу срете его сьмодражавьнь кралъ Стефань и великы кнезь Влькань сь еписк8пи иг8мены и вьсемь благороднимн, и поклон'ше се ем8, и приеше его и принесоше вь монастирь Стоуденицу, и положише вь мраморы. Сие же пренесенїе бысть мѣсеца фьрьварїа ·дı· дьнь. — Оуведети же ш семь блаженемь шцемь нашимь и хтиторомь и господином Симешномъ ѿ рождастве даже и до конца. Рождство его бисть вь Зете оу Рибници, и крьщеноу бивьш8 емоу вь ереси. И пришадш8 ем8 вь митрополыю вь црьковь светих апостоль и прїемь тамо вьторое крьщенїе ѿ прьвопрестолнаго еписк8па кур Лешньтїа ѿ рождьства его бивьш8 ем8 ·мѕ· леть. И т8 абие ког8 изволивьш8 и прить (!) влатичаства (!), и пребисть вь немь ·лз· леть, и прїеть светы аггельскы шбразь. И поживе вь томь шбразе ·г· лета, и вьсего живота ем8 ·пѕ· лѣт. Преставленїе еже бисть блаженоум8 ѿц8 и ктитор8 и господин8 Сїмешноу вь лето ·ѕ· тищ. ·ѱи· месеца фервьварїа ·гı· дьнь, и преложи се кь вечнимь шбителемь.

Ѡ родословїю срьбьскихь господнь.

70 Бела Оурошь роди Θехомила. Θехомиль роди Неманю, иже есть свети Симешнь, иже оутврьди православїе, ереси ѿагна. Сїмешнь роди ·г· сини, Стефана, прьвовенчанога кралꙗ и Вылькана великаго кнеза, Раска, глаголеми свети Сава.

71 Стефань же роди ·д· сини, Радослава и Владислава и Стефана и Пре(д)нслава. Стефань наречень бисть прьви Оурошь, сьи ю(сть) храпави краль. Предиславь ·г· синь Стефана поревнова стрїю своемоу светом8 Сави, и бисть ·г· архиеписк8пь по светемь Арьсенїю.

72 Храпави краль роди ·в· сина, Стефана и Мил8тина баньскаго.

73 Краль Мил8тинь роди Канст(ант)ина, Стефана дечаньскаго крала.

74 Констаньтинъ (!) же роди ·з· сина, Д8шьмана и Д8шана.

75 Сь Д8шань престоупаеть предели ѿца своего и поставлает се самовластно царь Стефанъ, и роди сина Оуроша.

76 И Оурошь не име ю деты, шста лоза бес памети.

77 Стефань же Оуроша храпаваго краля синь роди ·в· сина, Владисава краля и Оурошица. И толикы же и вьдрлекь (!) бисть Орошиць вь до(б)родетелехь, и яко ѿ гроба его и миро истекаеть. Стефань ѿць его поставляеть брата своего на кралество, сы ю(ст) Мил8тинь, втори Оурошь; сьмь скон'ча се вь лѣт. ·ѕѡке·.

78 Влакань (!) великы кнезь, брать светога Савве, роди сина ж8пана и (!) Димитріа, вь иноцехь Давидь. Сьи Давидъ роди Христислава (!) кнеза. Христиславь Храка (!) кньза. Хратко роди дащерь Милиц8. Сия же Милица бисть соупр8жница кнеза Лазара, и роди ·г· сини великоименитаго Стефана и В8ка и Добровоя.

Сии родословь исписа свети Сава вь житие своемь. И техь светихь молитвам(а), боже, помил8и насъ, амин.

8 РУВАРЧЕВ.

Оуказь ѡ срьбскихь царехъ и кралюхь и деспотехь и великихь кнезехь.

79 Првее оубо корень лопатою слова откопавше и ѿ корене древо васемь покажемь, и сладость плода словомь представимь ѿ коудоу бисть велики господарь срьбски Стефань Неманя. —Константина цара великаго дащерь его беше за Ликиніемь, ѿ нее роди Ликиніе Бѣла Оуроша крала иже бисть васи не мецкои земли краль И Бела Оуроша роди три синове, Техомила. Техомиль роди великаго Стефана Неманю, иже есть светыи Симеонь мироточаць. Саи крьсти се по среде срБъскіе земли оу црькви светыхь апостоль Петра и Павла, еже сазда Өить апостоль, Павловъ оученикъ, яко срБьска земля еще ѿ апостоль крстила се. И Стефань Неманя роди три синове: Стефана, прьвовенчанаго краля, и мощи его цели и нероушими ва монастири живоначалніе троице зовоми Сопоћани. — И првовенчани краль роди ·д· синове: Радослава и Бладислава и Стефана и Предислава.

80 И Радославь родивь се бисть краль, и бисть малооумань, и оставивь кралювьство и постригь се.

81 И бисть брать его Бладиславь краль и оумре безчедань. И мощи его цѣли и нероушими. Положень бисть вь монастирь его вьседржителга вьзнесенїа господнга зовомь Милешева, идеже и мощи почивають светаго Савви.

82 И бисть по немь трети брать его Стефань Оурошь краль, иже зоветь се храпави краль.

83 А ·д· брать его Предиславь постригь се и бисть ·в· светыи Савва, еже есть трети архиепископь васои србьской земли. И его мощи цели и нероушими.

84 Храпави же краль Стефань роди два сына, Стефана и Милоутина Оуроша.

85 И Милоутинь бисть краль ·м· и ·в· лѣта. И Милоутинь роди два сина, Стефана и Константина. И Милоутинь прѣстави се, и мощи его цели и нероушими.

86 И Стефань синь его бысть краль, и еже ѿць его краль Милоутинь ослепи, и свети моу Николае паки очи даде. И Стефань, иже бысть слѣпїи, роди два сына, Стефана цара, иже венча се на царство васои земли србьской, и прѣда(с)ть оца своего оудавленїю, кралга Стефана, и мощи его цали и нерѹшими вь монастироу Дечанехь.

87 И Стефнь царь роди два сина, Оуроша Стефана и великаго кнеза Лазара. И царь Стефань прѣстави се.

88 И сынь его Стефань младооумань беше, и велможїе его прѣдаше оудавленїю.

89 И велики кнезь Лазарь побеже вь волоунскоую землю. И Лазар не беше ѿ законїе царице рождень, на ѿ некоторїе книгиніе блоудомь роди царь Стефань.

90 А ти велможїе иже оудавленїю прѣдаше царева сина Оуроша бѣхоу три врата, прьви болгари Мрнгавчевиѣи зовоми: Оуглієша Їwань и Боукашинь и Гоико воевода. И разделише срьбьскоу землю на ·г· чести, и правимь соудомь божїимь прѣданїи више вь роуце безаконїихь Агарень, и оубиени ѿ нихь, и срьбскоу землю агаренска чеда вьсхитише.

91 И по томь вазврати се вѣлики кнезь Лазарь, синь цара Стефана, и бисть велики кнезь и господарь васи земли србьской и наследникь ѿчьства своего. И роди сина Стефана деспота и дьшерь великоую Мароу. И велики кнезь Лазарь бра(ь) се са царемь тоурскимь Моуратомь, воевода Лазаревь Милошь Кобиличь ножемь проправь цара Моурата на Косовоу. Тогда велики кнезь Лазарь крвїю венцемь вѣнча се, и света его глава ѿсечена бысть. И положени више мощи его са главою вь его-

кемь монастїре, вь велицеи лаури Раваницє, храмь вазнесенїа господнıа. И моции его цели и нероушними, и вѣлика исцѣленїа точеть.

92 По томь сынь его Стефань деспоть бисть въсеи земли србьскои господарь и вѣлико православїе просїа вь нїемь И при нıемь въ лѣта его повеленїемь книгоу словенскоую вътороє последоваше и граматїгїю грєчаскоую на срьбски езикь преписаше. И на Тоурке храбрає воевавь, и безчедань престави се ка господоу. И положен бысть вь монастирь живоначельнїе троице въ гробници иже самь сазда ва велѣславоущомоу градоу Бельградоу.

93 А сестра его вѣлика кнегїнıа Мара дали е бехоу за Воука Бранковича, за во(л)шаго вѣльмоужа великаго кнеза Лазара, и ѿ нее роди се Ђоурађь деспоть. И деспоть Ђоурађь роди Стефана деспота и Ђоурьђа или Грьгоура, и дащерь Мароу, и даде ю за соултань-Моурата. И посла Ђоурађь деспоть сини своє кь соултань-Моуратоу въ царствоующи градь видети имь сестроу свою. И онь, преластнїи змїи, по истине бездоушни коумирь, видевь храбарство ихь и добротоу лица ихь оужасань бивь, и въси вѣльможїи и саветнїци глаголахоу емоу: се желаема въ роуце твоихь предасть тебе господь богь, и пооучавахоу его прѣдати их ороужїю. Онь же не васхоте, на повеле ослепити ихь. И ослепи ихь, и отпоусти ихь въ своıа си. И слишавь Ђоурађь деспоть, многие печали и скрби испланивь се, по врѣмени преиде ка господоу.

94 Синь же его Степань деспоть слепи бисть господарь Србьлıемь, а брать его Грьгоурь деспоть слѣпи роди сина Влька дѣспота, и бисть храбарь и воинь ѕело великь. И по томь же ѿць его слепи шадь въ Светоую Гороу въ монастирь Хиландарь, и постригь се ва иноце Герасимь, и таже почїи ѡ господи, и ıави его богь чоудна.

95 Стефань же деспоть ѿ диоклитианскїе странїи, иже есть арбанашка земльıа, ѿ Чрноевича госпождоу поеть Аньгелїю себе соупроужницоу, и роди са нею два сина, деспота Їоанна и Ђоурђа деспота. И Степань деспоть слѣпїи, ѿць ихь преставии се и моцни его цѣли и нероушними, и положенї ва его-вем монастири прѣчистїе благовѣщенїе, зовоми Кроушедоль въ Фроушкои Гори.

96 И по немь бисть господарь Србьлемь синь его Їѡань деспоть. И поеть себе женоу соупроужницоу Єленноу госпождоу, дащерь Стефана воеводе Якьшиђа, сестроу Анни кнегини

Глинскои. — И деспоть Ђоурађь брать Їωанна деспота не хоте причестити се бракоу, но постригь се и бисть митрополить белиградскїи, и почи о господи. И мощи его светы и нероушими и велики источникь целбамь. И тамо положень бисть ва томь монастироу иже емоу и отаць свети Стефань. — Деспотъ Иовань не име сина такьмо дащери, и почи о господи, и мощи его целе вь томь монастире идеже и ѿць его и мати и брать его.

97 Послѣжде ихь престави се мати ихь деспотица Ангелїа, и мощи ее цели и нероушими. И положена бисть въ томъжде монастири идеже и господарь ее слѣпи Степань деспоть и синове ее.

98 И послежде въсехь оста Елена деспотица, соупроужница Їоанна деспота, са дащерими своими, еже есть сестра кнегини Глинскои. И она давъши дащере свое за моужи, прьвоую дащерь свою Марїю даде за Пѣтра воиводоу влашкога, а две дащери свое оу Литовьскоую землю, единоу за кнеза Ивана Виш'нювачькога, а дроу(гоу)ю за кнеза Феодора Вадимирьскога. Послѣжде прѣстави се кь господоу деспотица Елена, и мощи ее цели и нероушими. Въ том'жде монастири петоре мощи цели и нероушими и славими. Притекающимь ка рацехь мощеи ихь приемлють ицеленїе многи славеще и благодареще бога, иже прославлгаеть оугодники свое прославлгающихь его.

99 И сїе написахь родословие такмо сина по оцоу, сїиречь господара по господара, а братїю ихь црькви (?) и кралювскихь не родословихь, гако многихь братїи по братїи господствовавшихь и безчедни бехоу, и мнози ратовавше се о васприети господства дроугь дроуга и брать брата оубиваше, и мнози ѿ нихь светыи и чоудотворени. И сихь не написахь, такмо сїе написахь еже верїи (!) имаше синове и ѿ оцевь власть и господьства. Темже и сїа симь и симь подобнага повелѣниемь господьствовати написахь, елико изь оусть по инехь и сїе вемь истино. — И паки о семь вѣдомо боуди чатоущимь о Стефаноу воиводе Якшићоу.

100 Якшићи бехоу болши велможи оу царь и оу кралевь и оу воиводи србскыихь даже и до деспоть, и ѿ племене ихь и ѿ родовь, вѣдеше се, кралювскаго. — Стефань воевода роди Марка воеводоу и Стефана и три дащери: кнегиню Глиньскоую, и Еленоу даспотицоу, и Ириноу госпождоу, иже бисть за моужемь за херцегомь господаремь Миклеоушемь Баоши-

ћемь на западнюмоу поморїю, и роди са нюю Николоу херцега, инначе жив вꙿ оудое (!) своемь, и вельми храбарь и доброродань собою. — Вьтора же дащи Стефана Якшића кнегиня Анна: иже ю поеть за себе кнезь Василие Лавовичь ва литовскомоу кралювствоу. И роди кнезь Василїе и кнегиня Анна великоу кнегиню Єленоу. По томь благовѣрнїи господарь кнезь Василїе Ивановичь, самодржаць васеи Роусїи поеть себе соупроужницоу великоую кнегиню Єленоу, и роди ѿ нюе два сина, цара и великаго кнеза Ивана, самодрьшца васеи Роусїи, по истине великаго Константина, еже ваздвиже новаго и вꙿскреси вѣнаць царски васего новаго Исраиля, и поискавь древньняго васего отачаскаго наслюдия и благолепїя. Понеже прежде Єлена царица србскаго роди цара Константїна благочестиваго васем Грекомь, на последакь же вьтора Єлена царица, велика кнегиня срьбска, роди цара и вѣликаго кнеза Ивана Василїевича, самодрьжьца васеи Роусїи, надеждоу васего новаго Исраиля. И вꙿтораго роди сина кнеза Геωргїа, иже и почи о господи. — По томь третїа дащерь Стефана воеводе Якшића, сестра Аннина, кнегини Глинскои, бисть за деспотомь Їоаннемь, србскимь господаремь, якоже више рехомь ω неизи. — Потомь Марко воевода, сынь стараго воеводе Стефана Якшића бѣше благообразань и васакимь благочастїемь оукрашень, томь же родань беше брать кнегини Глинскои. Ї ωнь оженивь се ѿ (В)ѣнецие (?) и роди трїи дащери и сына, и онь почи ω господи и са синомь его. А ина же госпожда его Полиѯенїа сꙿ трими дащерми обладаеть землею и градовими даже и до последнихь вꙿ оугарскои земли и проча.

9. НОВАКОВИЋЕВ.

Рωдωсловїе срьбскихь господахь.

101 Царь Костандинь, вь христїанехꙿ прьви царь, имаше сестроу свою Костандию, и вьдасть ю Ликїнїю царю вь женоу его, и рωди сь нюю сына, именемь Бела Оурωшь.

102 Бела Оурωшь роди ·в· сына, Тихωмилаа и Чюдомила.

103 И Тихомиль рωди ·д· синове: Завида, Срацирь, Прьвослава, Стефана Неманю.

104 Стефань же Неманя рωди ·г· сини и единоу дьщерь, именемь Кльκоу; ·а· сынь Стефань краль, ·в· Вльκань, ·г· Растько, еже свети Сава Милешевски.

105 Стефань же краль рωди ·д· сынове: Радослава, Владислава, Стефана, Прѣдислава.

106 И рωди Стефань Драгослава, сиречь храпави краль. — Краль же храпави роди ·в· сына Стефана, Милоутина крала.

107 Милоутинь же краль роди ·в· сына Доушмана и Доушаноу, еже юсть царь Степань.

108 Царь же Степань рωди Оуроша.

109 Влькань же, ·в· сынь Неманѣ, рωди ·в· сына: Дмитра и Завидоу.

110 Дмитрь же рωди Вратислава. — Вратиславь рωди Вратка. — Вратко рωди кнегиню Милицю. — Кнегиніа рωди Стефана деспота.

111 Завидь же сынь Влаканωв (!) роди Гюр'гїца. — И Гюргиць рωди Младена. — И Младень рωди Бранька. — И Бранко рωди Влька. — И Влькь роди Гюргаа деспота. — Деспоть Гюргь рωди Грьгюра и Стефана и Лазара.

10. ХАЏИ-ЈОРДАНОВ.

Се же родословїе господь земли тривїльскые еже юс(ть) срьбскые, начьнь ѿ светаго Симеона, вѣдомо да ес(ть).

112 Светаго Сїмеона роди Техомильименемь, иже ѿ светаго Константїна великаго цара родословїимь сы. — Техомила же роди Бѣло Оурошь. — Оурошь же бысть сынь Лїкїнїа моучителıа, иже ѿ сестры светаго Константїна цара.

113 Светыи же Сїмеонь ѿ рода того сыи и ѿ племене светаго цара Константїна. — Роди же Сїмеонь Неманıа сь соупроужницею своею Анною три сына: Стефана прьвовѣнчанного кралıа, и Влькана великаго кнеза, и Раска, иже на послѣдакь бысть велико просвѣщенїе земли своеи. — Оставль царьство и ѿца и матерь и постизаеть гороу Адонь и тамо бываеть минхь ıако прѣити емоу многыихь высотою житїа, иже тамо живоущїихь. — И по лѣтѣхь многыихь поставлıает се архїепископь срьбскои земли царемь и патрїархомь Константїна града. И область испросивь светыи Сава еже поставлıати вь земли своего ѿчьства епископы и вcь црковныи чинь по прѣданїю светихь ѿць седмыхь сьборовь. И приходить вь землю свою, и поставлıаеть по светыхь црьквахь епископы. попове же и дїаконы, и прѣдавь им пасти црьковь божїю и

поучивь ꙗкоже ѿць чеда своꙗ. поставлꙗеть имь брата своего старѣга Стефана, и своею роукою вѣнчаваеть его кралꙗ.

114 Стефань же кралк прьвовѣнчанныи роди ·д· сыны: Радослава, Владислава, Стефана, Прѣдислава.

115 Стефань же нарѣчень высть Оурошь, еже сь юсть храпавыи краль. Сь же краль роди два сына: Стефана и Милоутїна, банскаго кралꙗ.

116 Милоутинь роди ·в· сына: Константиниа, и Стефана Дечанскаго.

117 Дечанскы же роди ·в· сына: Доушмана и Доушаноу.

118 И Доушана оубо раждает се вь лѣто ҂ѕѡк· и биваеть кралюмь. Таже достигь грьчьскыю земле и сїю повиноукь подь се, прѣстоупивь же прѣдѣлы ѿць своихь поставлꙗеть се самосилїемь царь вь лѣто ҂ѕѡнд· — И роди сына Оуроша

119 Оурошь же не роди сыни, и сста безродна кь томоу лоза та.

II. ЛЕТОПИСИ.

А. СТАРИЈИ ЛЕТОПИСИ

1) О ВЛАДАОЦИМА.

1. КОПОРИЊСКИ

Житїє
и жителство краль и ца-
реи сръбских; кои по кωм
или колико царствова.

120 Понюже въ кратцѣ сложено
быс(т) ω памети древнїих вѣкь
и скортекꙋщих врѣменех и лѣ-
тѣхь, и ω бывших царех, како
царствоваше ѿ начела и по по-
топе и до сихь послѣдних врѣ=
мень, подобно юс(т) въспоме=
нꙋти и ω сръбскои земли, како
оувѣрена быстьь, кто ли начел=
ствоваше въ нюи и въ сїа по=
слѣднаа наша врѣмена.

Кь тѣм бω намь паче слово
прѣдлежит влаголюбьзно и въ=
сакоє почьсти достоино. Ꙗвише
бо се въ нюи велици свѣтил'=

2. ПЕЋКИ

Житїа и начелства србь=
скыхь господ' кои по
ким колико царствова.

Понюже сьписанно бысть ω
памети дрѣвныхь вѣкь и ми=
мотекоущїихь врѣменѣхь и лѣ=
тѣхь и ω бывшыхь царехь како
царствоваше ѿ начела и по по=
топѣ даже и до сїихь послѣ=
дныхь врѣмень, подобно юсть
вьспоменоути и о скрьбскои (!)
землы, како оувѣрена бысть вь
начелѣ, поюже прьвѣи благо=
чьстїа оугаснꙋти проповѣды, како
пакы и киимь второю кь прь=
вѣи, ꙗже апостоломь пропо=
вѣданнѣи благочьстїа вѣры при=
влѣчена бысть, вь нюиже и свѣ-
тлѣю се зрит се, и поюже пакы
просвѣти се благочьстїю вь нюи,
кто начелствоваше сею вь сїа
послѣдниа врѣмена.

Кь тѣм' бо намь паче прѣд=
лежїить слово благолюбьзно и
вьсакоє почьсти достоино. Ꙗви=
ше бо се вь нюи велици свѣ=

3. СТУДЕНИЧКИ

Повѣсть

ѡ господахь србьскыхь земль, колико кои пожить, и како прїими господство и колико царствова, и кто по кымь бысть, и каковымь концемь прѣиде, ѿ великаго жоупана Неманю.

4. ЦЕТИЊСКИ

Повѣсть

изложена ѡ србскыхь господьь, иже поживше вь земли србьстѣи ѿчьства своего, колико к'то пожить и ѿ коуду начелство прозебе, и кто по кымь бысть и каковымь концѣмь.

ныци мирꙋ, ѡви апостолом равночьстныи, дроуѕи мурѡточ'ци и чюдотвор'ци, инїи ꙋчителлїе велици и архїерѥїе достоблажен'ны, и мнѡжьство прѣподобнїих и праведнїихь.

тилныци мироу, ѡвы апостоломь равночьстны, дроузы мироточци и чюдотворци, ины оучителию велици и архиѥрею достоблаженны и множьство прѣподобныхь и правьдныхь моужии.

Ѿкоудоу оубо намь ѥсть и добрѣише сьтворити начело? Явѣ ꙗко Ѿноудоу же ѥсть и подобно. Поѥже, ꙗкоже рѣхь, прьвѣи благочьстїа оугасноути проповѣды прѣданнѣи светыими апостолы вь землы срьбсцѣи и ѥресемь различнымь оумножившїим се вь нѥи на лѣта многа, и никако же начелствоующїи ѡ истреблюныи ересныихь плѣвель попѣкше се, даже и до врѣмене вь нѥже ꙗви се великы жоупань Неманꙗ, иже и самовластно землею тою ѡблада, ꙗкоже вь житии тамо емоу идѣже ѡбрѣтают се пише ꙗже ѡ нюмь, како богоꙋгодно пожить мирскоѥ житию проходе, и како славоу царствїа земльноую ꙋмети вьменивь и сїю ѡставль, господнь крьсть по писанномоу вьзьмь и распетыхь житию постничьскѡмоу боголюбивыхь инокь примѣсивь себѣ жити люботроуднѣ, ѡтрѥк се земльныхь, вь Горѣ Ядонсцѣи изволи, вь нѥиже и проча лѣта подвызав се кь желаемомоу прѣиде. Ѿоудоу же пакы и вь свое Ѿчьство дрьжавы боголюбивыми ѡтрасльми, сыны, глаголю, своимы, чьстнѣ мирѡмь мощеи своихь светыхь оумащаю, прѣнесень бысть, ꙗкоже зрит се и дньсь.

121 Бъ нихже ꙗви се великыи ѿць нашь и прьвы свѣтил'никь тое землю, светыи Сїмеѡн Неманꙗ, новыи муроточьць, оутврьдивь православїе; потрѣбивь ереси своего ѿчьства срьбскые землю.

При животѣ же и вь начелствы еще соущоу емоу, потрѣбы ересы вьсе дрьжавы своюе землю срьбскыю, и насады благочьстию.

Роди же и сыны ·г·: Стефана прьвовѣнчаннаго кралꙗ, и Влькана, кнеза всои Зете и Хльмскои земли, и светаго Савꙋ, прьваго архїепископа.

И елика мнѡга добродѣанїа и милостиню сътвори, и храмы въздвиже и православїе въсѣа, нѣсть моще изрещи, ѡбаче сама благодать светаго доуха на нюмь изьꙗви.

Създа же и црькви великые, Стꙋденицꙋ же, глаголю, великꙋю лаврꙋ, прѣсветые богородице, и ꙋ Топлици храмь прѣсветые богородице, и светаго Николы храм

И црькви сьзда многы. Сьзда же и великоу црьковь Стоуденицоу Великоую, домь прѣсветыю богородице, и на Топлици црьковь светомоу Никѡлаꙋ. Тоу-

Сръблꙗ царъ ·а· — Съ послѣ(д)и. нарѣчень бысть Сѵмеѡнъ въ мнишьскомь ѡбразѣ, иже и дѣла достоина имени показа. Сьи светыи Сѵмеѡнь оутврьди православїе вь земли срьбсцѣи, ереси бо потрѣбы, и ꙗкоже нѣкыи оучитель, ѡво ꙋче, ѡво своимь житїемь исправлꙗе и наказоуе, ꙗкоже би рещи и томоу по своемь оучители и ѡбщаго владыкы гласоу: ꙗкоже мене видите твореща, сице и вы творите.

И тако богоꙋгодно прѣбываե, и ѿчьство свое правѣ, роди три сыны: Стефана, прьвовѣнчаннаго кралꙗ, и Влькана, кнеза вьсеи Зете и Хльмскои земли, и светаго Савоу, прьваго светителꙗ и оучителꙗ срьб'скаго.

И еликы добродѣтели сьврьши и исправи! И кь инымь вьсѣмь прѣмного милостивь бысть. И храмы вьздвиже, и иныхь по бозѣ троудовь колико подвиже, нѣсть мощно подробнꙋ сказати. Нъ аще и мы нынꙗ ѡ семь не простирѣсмо въ дльготоу слова, рекыи: славещее ме, прославлю, ть своего ꙋгодника прославлꙗе, паметь его вь рѡд и рѡд сътвори. И мы ѿ того добрыих тьщанїи малаа сповѣмы. Сьзда црькви великыи: единоу прѣсветѣи владичици нашеи богородици, Стоуденицꙋ, великоу лаврꙋ оу Расоу, и дрꙋгоую светомоу архїереꙋ и

·а· Немања. — Стефань Немања, великы жꙋпань, сьь нарѣчень бысть вь мнишьскѡмь образѣ Сїмеѡнь иже и дѣла дѡстоина имени показа. Сьи светыи Сїмеѡнь ꙋтврьди православїе вь земли Далматїе, Дакїи, глаголемыхь Срьбль, и ереси потрѣби, и ꙗко нѣкыи ꙋчитель, ѡвѡ ꙋбѡ своимь житїемь исправлꙗе и наказꙋе, ꙗкоже би рещи и томꙋ по своемь ꙋчители и ѡбщаго владыки гласꙋ: ꙗкоже мене, рече, видите твореща, сице и вы творите.

И тако богоꙋгодно прѣбываѥ и ѿчьство свое праве, роди же и три сыны: Стефана, прьвовѣнчаннаго кралꙗ, и Влькана, кнеза вьсои Зете и Хльм'скои земли, и светаго Саввꙋ, прьваго светителꙗ и ꙋчителꙗ срьб'скаго

И еликы добродѣтѣлы сьврьши и исправи! И кь иннымь вьсѣмь прѣмнѡго милостивь бысть. И храмы вьздвиже, и иныхь по бозѣ трꙋдѡвь елико показа нѣсть мощно подробнꙋ сказати. Нь аще и мы нынꙗ ѡ семь вь дльготꙋ слова не прострѣхѡмь, рекыи бо славещее ме прославлю, ть своего ꙋгодника прославлꙗ(ю)ть и паметь его вь родꙋ и родь сьтвори. Тѣм же и мы ѿ того добрыхь тьщанїи мала сьповѣми. Сьзда црькви великые: Хїландарь вь Светѣи Горѣ Аѳон'стѣи, и Стꙋденицꙋ, великꙋю лаврꙋ, идеже и чьстные его мощи лежеть,

*

митрополїꙋ, и иныѥ божьствные храмы, ихже не доспѣхомь въспоменоути.

жде виноу на Топлици цркковь прѣсветѣи богородици, и инїе светыѥ храмы по землы своеи.

И ина елика многа добраа дѣла и милостыни сьтвори и ѡ православыи и ѡ прочихь дѣлѣхь богоꙋгодныхь, изрещи мощно нѣсть, ѡбаче сама благодать светаго доуха проꙗви на нѥмь.

Роди же и сыны ·г·: Стефана, прьвовѣнчаннаго краліа, и Влькана, кнеза всои Зете и Хльмскои землы, и светаго Савоу, ꙗже и прьви архиепископь и оучитель по проповѣди и по ꙋтвръждены благочьстии ѿца своѥго вь землы срьбсцѣи бысть.

122 Стефань же, сынь ѥгѡ, прїемь благословенїе ѿца своего по Іѧковꙋ, по въсѣмꙋ подобьнь быст ѿцоу своемоу, глаголю же боголюбивь, милостивь, благь, кротькь, благоразꙋмьн, и елика сим подобна, добрѣ праве и сьблюдае ѿчьство свое. Роди же и сыни ·д·, Радослава, Прѣдислава, Владислава и прьваго Оуроша. Съзыда же и великꙋ цркквь архїепископїꙋ Жидчю съ инными мнѡгыми храмы. Ѡставлꙗет же кралѥвство синоу своемоу Радославꙋ.

Стефан же сынь ѥго приѥмь благословенїе ѡца своѥго, ꙗкоже Їакѡвь Їсаака ѡца своѥго, по всемоу подобьнь бысть ѡцоу своѥмоу, глаголю же, боголюбивь милостивь, кротькь, благоразоумивь, и ѥлика сїимь подобнаа, добре праве и сьблюдаѥ свое ѿчьство. Роди же и сыны ·д·, Радослава, Прѣдислава, Владислава и Оуроша прьваго. Създа же и великоую цркковь архиепископїю Жичоу, и иныхь много. Ѡставлꙗет' же кралѥвство сыноу своѥмоу Радославоу.

123 Прилꙋчи же се Радославꙋ кралю жена Далида ѡна, или рещи новы

Прилꙋчи же се Радославоу кралю жена Далида ѡна, или

чюдотворцоу Николѣ, иже на Топлици, и светѣи богородици црьковъ, и иные божьственые храмы по своеи земли.

мvро благовон'но изливающе, вьсакымь страстемь исцѣленїе подавають. И светомꙋ ар'хїереꙋ и чюдотворцꙋ Нїкѡлаꙋ на Топлицы и ꙋ Расꙋ мїтрѡполїю вь ѿчьстви си и светѣи богородици, и мнѡгы божьственые храмы по своеи земли.

Ц а р ь ·в· — Стефан же, сынь его, прїемь по ѡци своемь, с того благословенїемь (кралевство), по въсемоу подобнь быст ѿцоу своемоу, глаголю же боголюбиемь и милостивь. и кротькь, благоразоумивь и єлика симь подобнаа, и добрѣ правѣ и сьблюдае ѿчьство свое, роди же и сыны ·д·, Радослава, Прѣдислава, Владислава и Оуроша прьваго. Сьзда же и великоую црьковь архїепископїю Житчю и иных много. Ѡстави и сь кралеѕство сыноу своемоу Радославоу.

Ц а р ъ ·г· — Прилоучи же се Радославоу кралю жена Далида

·в· П р ь в о в ѣ н ч а н и к р а л ь. — Стефан' же сынь его по томь прїемлеть по семь сь того благословенїемь кралюев'ство, и по всѣмꙋ бысть подобьнь ѿцꙋ, глаголю же боголюбїемь и вьсѣми добрими дѣтели, и милостивь и кротькь и благоразꙋмивь, и єлика сїими подобна. И добрѣ ꙋправль и сьблюдь ѿчьство си, роди же и сыны четыри, Радослава, Предислава, Владїслава и Оуроша прьваго. Сьзда же и великꙋю црьковь архїепископїю Жит'чю и ины мнѡгые. Остави и сьь кралюев'ство сынꙋ своемꙋ Радославꙋ.

·в· Р а д о с л а в ь. — Прилꙋчи же се Радославꙋ кралю жена Далїда

Єзавель, и елика пострада, нь ѡбаче не сьнѣден быст ехїдною.

рещи новы Єзавель, елика пострада, ѡбаче не сьнѣдень быст ехыдною.

124 Владиславь же по нием прѣемлет кралевство. И ть же богоꙋгодно и благочьстно поживь, съзида же и храмь велик и чьстьнь, славное възнесеніе Христа бога нашего, глаголеми Милешева.

Владиславь же брат его прѣемлеть кралевство. И ть же богоугодно и благочьстно поживь, сьзда же и великоу лавроу вьзнесенїю Христа бога нашего, глаголемоую Милешеваа.

125 По семь прѣемлет кралевство брат его прьвы Ꙋрошь, иже и наречен'ны храпавы краль. И ть благочьстно поживь и добрѣ праве православїе ѿць своих, многа же ѡзлобленїа и скрьби ѿ ꙋгрьскаго кралꙗ приемлет, по пророчьскомꙋ словꙋ: многїи скрьби праведнїим, нь ѿ вьсѣхь избави его господь. Роди же и сына два, Драгꙋтина и Милꙋтина, иже нареченных Стефан краль и Оурош краль. Сьзида же и црькви великые, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и ина достодивнаа исправленїа сътвори, ревнꙋе православїю своих родителїи.

По сем же прѣемлет кралевство брать его Оурошь првы, именоуемы храпавы краль. И благочьстиво поживь и добрѣ праве православие ѿць своихь, многа же озлобленїа и скрбы ѿ кралꙗ оугрьскаго прѣеть по пророчьскомоу словоу: многы скрьбы праведнымь, нь ѿ всѣхь ихь избавить ю господь. Роди же и сына ·в·, Драгоутина и Милоутина, иже нареченыхь Стефана кралꙗ и Оуроша кралꙗ. Сьзда же и црькви велие, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и ина достодивнаа исправленїа сьтворы ревноуе православию своихь родитель.

126 Прѣдислав' же, сынь прьвовѣнчаннаго кралꙗ Стефана, топлою вѣрою раз'горѣв се и божьствьнымь светаго доуха распалив се ѡг'нием, и вьса краснаа вѣка сего ничтоже вь-

Прѣдиславь же, сынь Прьвовѣнчаннаго кралꙗ Стефана топлою вѣрою раждегь се и божьственымь светаго доуха огнюемь распалив се, и вса краснаꙗ мира сего ни вь чтоже вьмѣнивь, из-

ѡна, или рещи новыи Ѵезавель, и многаа пострадавъ, ѡбаче не снѣдень бысть ехыдною.

Царъ ·д· — Владислав же брать его приеть по нюмь кралевство. И ть же боголюбць богоѹгодно поживь и благочьстно, създа же и великѹю лаврѹ Христа бога нашего, Милешевѹ.

Царъ ·е· — По сем же прїеть кралевство брать его Оурошь прьвыи, именоуемыи храпавыи краль. И благочьстно поживь, и добрѣ правѣ православїе вь ѿчьствїи своемь, многаа же ѡзлобленїа и скрьбы ѿ оугрьскаго кралꙗ прїеть, по пророкоу рещи: многы скрьбы праведнымь, и ѿ вьсѣхь ихь избавить ю господь. Роди же и два сына, Драгоутина и Милоутина, иже и нареченныхь Стефана кралꙗ и Оуроша кралꙗ. Създа же и црькви великы, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и иннаа достодивнаа исправленїа сътвори, ревнѹе православїю своихь родитель.

Прѣдислав же, пръвовѣнчаннаго кралꙗ Стефана сынь, топлою вѣрою раждегь се и божьствнымь светаго доуха распалив се ѡгнюемь, и вьса красна мира сего ни вь чьто же въмѣнивь,

ѡнаа, или рещи новыи Єзавель, и мнѡга пострадавь, ѡбаче не сънѣдень бысть ехїдною.

·г· Владиславь. — Владїслав же брать его прїемь по нюмь кралев'ство. И ть же бл(а)гоѹгодно и благочьстно поживь, създа же и великѹю лаврѹ, глаголемѹю Мїлешева, идеже и светые мощи его лежеть. Пренесе же и еще при животѣ своемь и мощи светаго Сав'ви, и положи вь прѣдрекомѣмь храмѣ Милешевѣ, иже и до дньсь стоеть ѡбои цѣли и нераздрѹшими.

·д· Оурошь прьвы. — По сем же прїеть кралев'ство брать его Оурошь прьвыи,именѹюмыи храпавыи краль. И благочьстно поживь и добрѣ ѹправль православїе вь ѿчьствїи своемь, многа же ѡзлобленїа и скрьбы подюемь ѿ вѹгрьскаго кралꙗ, по пророкѹ рещи: мнѡгы скрьбы праведнымь, и ѿ вьсѣхь избавить и господь. Роди же два сына, Драгѹтина и Мїлѹтина, иже наречен'ыхь Стефана кралꙗ и Оуроша кралꙗ. Създа же и црькви великые, Сопокꙗни, глаголю, и Градьць, и ина достодивна исправленїа сьтворь, ревнѹе православїю своихь родитель.

Предиславь. — Предїслав же, сынь прьвовѣнчанаго кралꙗ Стефана, топлою вѣрою раждег' се и божьстьвныимь светаго дѹха ѡгнюемь распалив се, и вьса крьсна мира сего ни вь

мѣнивь, изволи иночское житїе. Послѣди же поставлѥть се архїепїскопом вь своѥмь ѿчьствѣ по светѣмь Ар'сенїи, третыи по светомь Савѣ, стрїи своѥм, и тъ же Сава нареченъ бываеть, и въ всемь подобнь стрїꙋ своемꙋ.

воли иночскоѥ житиѥ. Послѣди же поставлѥть се архиепископомь своѥмь ѿчьствѣ по светѣмь Арсенїи, трѣты по светѣмь Савѣ, стры своѥмь, такожде и сь Сава зовомь бываеть, и по всемоу подобьнь бысть стрию своѥмоу.

127 Стефан же, Оурошев сынь, по своѥм ѿци прѣемлет кралевство, и пач(е) на любовь божїю и на православїе распалѥе се и достохвал'но и благооучьстно съблюдае ѿчьство си, пожить богоꙋгодно житїе, иноныихь любе, стар'це почитае, младыих питѣе. Вьсакꙋ же правдꙋ и истинꙋ испльнѥе, кь сим же постом и молитвою свое тѣло ꙋдрꙋчае, елико изрѣщи нест мощно, роди же и сына два, Владислава кралѥ и Оурошица. — Ть же Ꙋрошиць свѣтло въ благочьстыи кончинꙋ прїемь, гробꙋ прѣдавает се. Положен бысть въ митрополїи ахїл'ской, и благодатїю светаго доуха мvро изливаеть, ѥкоже ѥсть вѣдомо въсѣмь. — Владислав' же изгнань бысть Дѣчанскымь кралѥм на Ꙋгрѣ и тамо коньц прїемлют. — Стефань же краль, сихь ѿць прѣжде речен'ныи, сьздавь цркь светаго Гиеωргїа оу Расꙋ, и блаженнꙋю кончинꙋ постизаеть измѣнивь земльным царство небесное, вь лѣто ҂ѕωке. Сь же Стефань краль, похваленїи ѿ дѣль своих, при животѣ своѥм призываеть брата своего, све-

Стефань же, Оурошевь сынь, по своѥмь ѿци прѣѥмлеть кралевство, и паче на любовь божию и православиѥмь распалѥе се, и достохвално и благочьстно сьблюдаѥ ѿчьство си пожить богоугодно житиѥ инокыхь любе, старыхь почитоуе, мадыхь питѣѥ, вьсакоу же правдоу и истиноу испльнѥе, кь симь же постомь и молитвамы свое тѣло оудроучае, елико немощно ѥсть изрещи. Роди же и сына ·в·, Владислава и Оурошїца. Ть Оурошїиць свѣтло вь благочьстїи кончиноу приѥмь, гробоу прѣдавает се. И положено бысть тѣло его вь митрополїи светаго свещенномоученика Ахилїа, и благодѣтию светаго доуха миро изливаеть, ѥкоже всѣмь ѥсть вѣдомо. — Владиславь же прогнань бысть Дѣчанскымь кралѥмь на Оугре и тамо коньць житїа приѥмлеть. — Стефань же краль, сїихь ѿць прѣжде реченны, сьзда црьковь светаго Георгїа вь Расѣ, и блаженноую постизаеть коньчиноу, измѣнивь земльнимь царствомь небесное, вь лѣто ҂ѕωке. Сь же Стефань краль, похваленны ѿ

изволи иночьское житїе. Послѣди же поставлѣет се архїепископь въ своемъ ѿчьствѣ по светѣмь Арсенїи, третїи по светѣмь Савѣ, стрици своемь, и такожде и съи Сава зовомъ бываеть, и по въсемоу подобнь быстъ стрїи своемоу.

Царь ·ѕ· — Стефан же, сынь Оурошевъ прїемлють по своемоу ѿцоу кралюество, и съи ревноуе ѿцемь своимь, имѣше любовъ и вѣроу кь богоу, и православїе облобизае и достохвално и благочьстно съблюдае ѿчьство свое, поживе богоугодно житїе зде, инокы любе, старыхь почитае, младихь питае, и просто въсѣхь милоуе. Послоуша бо и съи владыкоу рекша: милоуеи, помилованъ боудеть, и въсакоу правдоу и истиноу испльнѣе, кь сим же постѡмь и молитвою свое тѣло оудроучае, заднѣа забывае, въ прѣднѣа же простирае се по апостолоу. Роди же два сына, Владислава кралѣ и Оурошица. Съ же Оурошиць свѣтло и вѣрно поживъ, вь благочьстїи конць житїю прїеть, и гробоу прѣдавает се. Положено же быстъ тѣло его въ митрополїи, идѣже юсть храмъ светаго свещенномоученика Ахилїа, и благодѣтїю светаго доуха мvро истачаеть, ѣкоже и нынѣ свидѣтельствоують видѣвшеи. — Владислав же прогнань быстъ Дѣчаньскымь кралюемь на Оугрьскоую землю, и тамо коньць

чтоже вьмѣнивь, изволи иночьское житїе. Послѣжде поставлѣет се архїепископь вь своемь ѿчьствѣ по светѣмь Арсенїи, трети архїепископь по светѣмь Савѣ, стрїи своемь и такожде и съи Саваа именоуемь, и по въсѣмоу подобьнь быстъ стрїи своемь.

·е· Стефань краль. — Стефан же, сынь Оуроша прьваго, прїемлет' по своемь отьцоу кралювство, и съи ревноуе ѡтьцемь своимь, имѣаше любовь и вѣроу кь богоу, и православїе любе, и достохвално и благочьстно сьблюдае ѿчьство свое поживе благоугодно житїе зде, инѡкы любе, старие почитае, младыхь питае, и просто вьсѣхь милоуе. Послоуша бо и сьи владыкоу рек'шаго; милоуеи, помиловань боудеть, и вьсакоу правдоу и истиноу испльнѣе, кь сїим же молитвою и постѡмь свое тѣло оудроучае, заднѣ забывае, вь прѣднѣ же простирае се по апостолоу. Роди же два сына, Владислава кралѣ и Оурошица. Съи же Оурошиць свѣтло и вѣрно поживь, вь благочьстїи коньць житїю прїеть, и гробоу прѣдает се. Положено же быстъ тѣло его въ мїтрополїи, идеже юсть храмь светаго свещеномоученика Архїлїа и благодатїю светаго доуха мvро истачаеть, ѣкоже и нынѣ свѣдѣтельствоують видѣвшеи. — Владиславь же прогнан быстъ Дет'чанскымь кралюемь' на воугрьскоую землю и

тарго кралꙗ Оурроша, и томꙋ въроучаеть правити кралевство ѿчьства си.

дѣль своихь, при животѣ своемь призиваеть брата своего Оуроша, и томоу вьроучаеть правити краевство своего ѿчьства сы.

128 Сь же в'торыи Ꙋрошь прѣемлеть кралевство, мнѡгь си въ милостини быст, ꙗкоже инь ѿ краль и царь никто ни прьвѣе ниже по сих.

Сь же втори Оурошь прѣемь кралевство, многь сїи вь милостини бысть ꙗко инь ѿ краль и царь никтоже ни прьвѣіе ни по сыхь.

И где бо не слышаше се егова милостинꙗ и правда по вьсѣх ецыцѣх?! Достызаеть же и вьсточнїе страны, глаголю же Іеросалимь и Синаю и Египтьскꙋю землю и по вьсои грьчьской и словенской земли, даже и ѡстрови помѡрскые и заморскые, тамо вьсꙋдꙋ егова милостинꙗ достиже, и ревность и любѡвь ꙗже ѡ бозѣ, ѡбꙗви се.

Гдѣ бо не слыша се егова милостина и правда по всѣхь езыцѣхь?! Достизает же и вьсточные страны, глаголю же Цариградь и Їероусалимь и Синаискоую Горꙋ и Египьтскые страны и ѡстровы поморские и заморьскые и по всѣи грьчьской и срьбской земли вьсоудоу егова милвстинꙗ и ревность и любовь, ꙗже ѡ бозѣ, ѡбꙗви се.

— И цркввы съзыдаше се и бол'нице счинише се, ꙗкоже тамо живꙋщїимь быти вь оудивленїи.

—И црькввы сьздаше се и болнице сьчинше се, ꙗкоже и тамо живꙋщїимь быти вь оудивленїе.

житїа прїеть. — Стефан же краль, сыихь ѿць прѣдреченныи, създа црьковь въ име светаго великомоученика Гешрьгїа оу Расоу. И ть блаженноую кончиноу постизаеть измѣнивь земльное царьство небесьнымь въ лѣто ҂ѕѡке҇. Съ же Стефань краль похвалюенїе ѿ дѣль приемь, при животѣ своемь призываеть брата своего Оуроша, и семоу въроучаеть правити кралювьство ѿчьства ихь.

·в· Ѹрошъ, царъ ·з· — Съ же Оурошь вторыи приемь кралювство и многь въ милостыни быст, ꙗкоже ѿ царь и кралювь никтоже до сего врѣмене не ѡбрѣтесе, по сых же аще боудеть не вѣми; единомоу вѣдомо вѣдещомоу когождо прѣжде рожденїа его. И где бо не слышасе егова милостинꙗ и правда?! Вѣсть бо, рече, добродѣтель прославлꙗти стезавшаго тоу. Досезаше бо того мылостинꙗ и по вьсточныхь странахь, глаголю же Цариградь и Їероусалимь и Синаискоую Гороу, Єгүптьскоую землю и острови морьскые, еще же и ѡб онꙋ странꙋ, идѣже слышаше придобити, ꙗкоже добрыи что коупьць,

ꙗкоже вь своеи земли, сице и по вьсоудоу въсѣхь милꙋе. Таковоу бо любовь кь нищимь, сицевоу ревность по бозѣ стежа. — И црькввы сьзда мнѡгыи, и болнице оустрои, ꙗкоже и тамо живоущїимь дивити се.

тамо коньць житїа прїемлеть. — Стефан же краль сїихь ѿць прѣдреченныи сьзда црьковь вь име светаго великомꙋченика Геѡргїа ꙋ Рассꙋ. И тьи божьствннꙋю кончїнꙋ постизаеть измѣнивь земльнымь царство небесное. Сьи же Стефань краль похвалюенїе ѿ дѣль прїемлеть, при жиоотѣ своемь призываеть брата своего Оуроша, семꙋ вьрꙋчаеть правити кралев'ство ѿчьствїа ихь.

·ѕ· Оурошь вьторыи. — Сьи же Оурошь вьторыи прїемь кралювство, и многь вь милостыны бысть, ꙗкоже ѿ царь и кралювь никтоже и до сего врѣмене не ѡбрѣте се, по сїих' же аще бꙋдеть, не вѣми, единомоу вѣдомо вѣдѣщомꙋ прѣжде рожденїа его когождо. И где бо не ꙋслиша се егова милостынꙗ и правда?! Вѣсть бо, рече, добродѣтель прославлати стежавшаго ю. Досезаше бо того милостынꙗ и по вьсточныхь странахь, глаголю же Константїновь градь и Їерꙋсолїмь и Сїнаиска света Го- и Єгүптьска земла и ѡстрѡви мор'скые, еще же и ѡбонь поль мора, идеже где слышаше что придобити, ꙗко добрыи кꙋпьць или ловьць где искꙋснѣише обрѣщет ловь. ꙗко бо вь своеи земли, сице и по вьсꙋдꙋ милꙋе. Таковꙋю любовь кь нищїимь и сицевꙋ ревность по бозѣ стежа. — И црькви сьзда мнѡгы и вь тꙋжыхь земль, и болнице ꙋстрои, ꙗкоже и тамо сꙋщїимь дивити се.

Понеже и богъ Ѹмножи царьство его царьствова бꙍ лѣт(а) ·мв·. Сꙁзида же въ Ѿчствѣ своєм црькви великые и чьстные и сих оукраси, ꙗкоже и до нынꙗ видимо ѥсть, глаголю же вь Светои Горѣ великѸю лаврѸ, домь прѣчистые богородице хиландарские, и светаго прьвомоученика Христова Стефана при градоу Звечани, еже ѥсть Банска, идеже и светыѥ его моши лежеть, а въсе стѣни златом оукраси, ꙗкоже мнѣти се полите или позлащен'нѣ быти, еще же и црьквь епископїю градчанскѸю, и Ѹ Призрѣне митрополїю, и светаго Стефана, и

оу Скопїи ТроерѸчицѸ,

и светаго Гешргїа на Скравѣ, и въ Нагоричине светаго Гешргїа. И въ СолѸне светѸю троицѸ създавь и оукрасивъ, и полате вьздвигь и хрїсовоуль оутврьдивь оу царь грьчьскыих, ꙗко да ѥсть въ шбласть домѸ прѣсветые богородице хиландарскые.

Сего ради богь продльжи кралѥвство ѥго лѣть ·мв· Сьзда же и вь своѥмь Ѿчьствѣ црькви великыѥ и многочьстныѥ, и сыхь оукраси, ꙗкоже и до нынꙗ видимо ѥсть, глаголю же вь Светѣи Горѣ домь прѣсветыѥ богородице хиландарьскыѥ.

И вь Солоуны црьковь светыѥ троице сьздавь оукрасы и полатѣ чьстны и келїе при нѥи инокшмь сьтворы и оу царь грьчьскыхь хрисовоули оутврьды, ꙗко да ѥсть вь шбласть домоу прѣсветыѥ богородице хиландарскыѥ.

Вь Їерꙋсолимѣ светымь Архїстратїгѡмь, Хорїать кѡн' Сѡлꙋна, Косеницꙋ богородици, Продрѡмь кѡн' Сереза, вь Кон'стантинѣ градѣ архїстратигѡмь и болницꙋ.

Понеже и господь ꙋмножи царьство его ·мв· лѣте. Сьзда же и вь своемь Ѿчьствїи црькви великы и красни ꙗкоже и донынꙗ видимо есть.

Понеже и господь ꙋмножи царство его ·мв· лѣтѣ. Сьзда же и вь своемь Ѿчьстви црькви велики и красни, ꙗкоже и до нынꙗ видимо есть.

Кои града Ѕвѣчана храмь въ име светаго прьвомоученика и архїдїакона Стефана, и златомь оукраси доволно, и иными красными потрѣбами, идѣже и светые его мощи лежеть,

и еще оу Градчанице епископїю, и оу Призреноу митрополїю, дроугоую црьковь светаго прьвомоученика и архїдїакона Стефана, и ꙋ Скопїю храмь пресветѣи богородици, глаголемыи Троероучица, и храмь вь име светаго великомꙋченика Геѡргїа на глаголемои Сераве, и дроугоую въ Нагоричиноу. И оу Солоунꙋ црьковь въ име светые троице сьзда и оукраси и полати въздвиже и хроусоволе съ цари грьчьскыми оутврьди, ꙗко да есть въ обаасть домоу светые богородице хиландарскые. Сьзда бо вь Светеи Горѣ монастирь великь глаголемыи Хиландьрь, прѣсветѣи владичицы нашеи богородици, и достоино сьзданїю таковаго

Мїтрополь Грачаницꙋ, и ꙋ Призрень мїтрополь, и дрꙋгꙋю црьковь светаго архїдїакона Стефана ꙋ Призренꙋ, и ꙋ Скопїю храмь богородици, глаголемыи Троерꙋчица, и на Серавѣ светаго Геѡргїа и дрꙋгꙋю вь Нагоричини.

И вь Солꙋнꙋ црьковь светые троица сьзда и ꙋкраси, и пѡлаты вьздвиже и хрїсовꙋли ꙋ царь грьчьскыхь оутврьди, ꙗко да есть вь ѡбласть домꙋ прѣсветые богородице хїландарскые.

И Хїландарь Ѿ основанїа развали и болше вьздвиже и достоино сьзданїю таковаго монастыра вьсѣми потрѣбами и приложщи по срьбстѣи и бль-

Сѫзда же и вѫ богосьзданнѣмь Константине градѣ цръкви, и болнице вѫздвиже, и кто можеть сих вѫ кратцѣ изрещи елика сѫзида и ѡбнови по иных землıах, что же ли ѥст вѫ сих вѫспѣти? Ѡбаче бльгочьстно и богоѹгодно поживь, блажен'ны коньць постизаеть вѫ лѣто ҂ѕѡкд· — Роди же и сына два, Стефана кралıа Дечанскаго, Оурошa третїаго, и Кон'стантина, иже вѫ Звечани градоу лежеть светые моци ѥго.

129 Стефань же Оурошь мнѡгые скрьби и озлобленїа прѣтрьпѣ ѿ ѿца своего, вь Цариградѣ дрьжимь и вѫ Татарехь прѣжде бывь. И по сьмрти ѿца своего кралевство прѣемлеть

И добль вѫ ѿчьствѣ своем показа се. Побѣди же и езыкы мнѡгы, ıарещих се и градѹщїихь на ѿчьство его. Вѫ лѣто ҂ѕѡли· изиде начелникь скид'скыи, глаголемы Михаиль царь сѫ силою мнѡгою, и сѫ нимь ѡкрьстныи езыци, глаголю же Татари, Басараби сѫ прочими, и тѣхь веди

Сьзда же и вь — — — — — — (нема листова) — — —

монастира въсеми потрѣбами и приложци по срьбсцѣи и бльгарсцѣи земли дасть изобылно.

Създа же и въ богозданнемь Константиновѣ градѣ црькви, и болнице въздвиже, еже нѣсть мощно изрещи по единомь елики храмы създа и обнови по своихь и иныхь землꙗхь. Сице же благочьстно и богоугодно поживь, блаженныи конць постиже вь лѣто ҂ѕѡкд. — Роди же и сына два, Стефана, кралꙗ Дечанскаго, еже юсть третїи Оурошь и Костантїна, иже въ градѣ Звечанѣ лежеть светые мощи его.

·г· Урошъ, царъ ·и· — Стефан же Оурошь многи скрьбы и ѡзлобленїа немала ѿ своего ѿца пострада: вь Цариградѣ дрьжимь и въ Татарѣхь прѣжде бывь. По съмрьти же ѿца своего приеть кралꙗевство.

И доблїи вь ѿчьствїи своемь бывь. Побѣждаеть многы езыкы ꙗрещих се и гредоущихь на ѿчьство его. Въ лѣто же ҂ѕѡли· изыде начелникь скутскыи, глаголюемы Михаиль царь, съ силою многою, и сь нимь ѡкрьстныи езыци, глаголють же ꙗко, и Татарѣ и Басарабы поютъ съ

гарстѣи земли дасть изьѡбилно. И вь име светаго прьвомоученика Стефана и златомь украси ѡбылно, идеже и светые его лежеть мощи его светые (!).

И инїи елики мнѡгы обнови по своихь и туждихь землꙗхь, нѣсть мощно изрещи. Сице же благочьстно и благоугодно поживь, блаженныи коньць постиже. — Роди же и сына два, Стефана, кралꙗ Детчан'скаго и Константина, иже вь градѣ Ѕвечанѣ лежеть светые мощи его.

·з· Оурошь трети. — Стефан же сьи бысть трети Оурошь и мнѡгы скрьбы и ѡзлобленїа не мала ѿ своего ѿца пострада: очїю изводѣнїе, и вь Цариградѣ вь заточени дрьжимь, и въ Татарѣхъ прѣжде бывь. По сьмрьти же ѡтьца своего прїемь кралꙗевство, и прѣжде сьмрьти ѿтьца своего богь дарова ему пакы очи, и никтоже не увѣдѣ, дондеже въцари се. И доблыи вь ѡтьчьствїи своемь бывь, побѣждаеть мнѡгы юзыкы ꙗрещїих се и гредущїихь на ѿчьство его. Изыде же и начелникь скут'скыи глаголюемыи Мїхаиль царь сь силою многою и сь нимь ѡкрьстни езыци глаголю же ꙗко и Татаре и Басарабе поють съ собою. И сице устрьмив' се вьс-

съ собою оустрьми се въсхитити ѿчьство его, и тъ самь нечьстиво и оукоризньне падаеть, ıакоже здѣ събыти се пророчьскомꙋ словꙋ глаголющꙋ: ровь изри и ископа и въпаде въ ıамꙋ, юже сътвори, и въ дѣлѣхь рꙋкꙋ своею оувезе грѣшникь. Сь же поживть цѣломꙋдрьно и благочьстно и богоꙋгодно. И велик и чьстнь храмь сздавь, въседрьжителю богꙋ, еже ѥсть Дечани, въ нюмже и светыѥ его мощи лежеть. Постизает кончинꙋ ѿ сына своего сьмрьтїю моученичьскою вь лѣто ҂ѕѡм҃ и съ моученикы равночьстїе полꙋчи.

Сь же третьи Оурошь роди сына два, Стефана, прьваго цара и прѣдоблıаго Сїмеѡна, иже въ грьчскои земли вь градоу Трикалѣ царствова. и тамо коньць житїю прїемлѥть. Роди же и сына два, иже и дьньсь видимы сꙋть, ѡбаче по наших грѣсѣх кромѣ свое о ѿчьства ѡземльствовани быше, възырающе съ нами на благоꙋтробїе въседрьжителıа бога могꙋщаго и ѿ камене Ісраилю

СТУДЕНИЧКИ

собою. И сице оустрьми се въ-
схытити ѿчьство его, нь по-
грѣшивъ начинанїе, оукоризннѣ
падаеть нечьстивыи, ꙗко и здѣ
събыти се по пророчьскомꙋ словꙋ
глаголющоу: ровь изри и ископа,
и въпаде се въ ꙗмоу, и въ дѣ-
лѣхь роукꙋ своею ꙋвезе. Благо-
чьстивыи же краль Стефань
пожить цѣломоудрьно и бого-
ꙋгодно. Сьзда же и великоую
лавроу Дечанскоую, въ нѥиже
и светые мощи его лежеть. По-
стизает же его конць житїа
моученичьскою съмрьтїю. Сїю
же прїеть сыномь своимь и ѡ
семь тежко ѥсть въ дльготꙋ
слово простръти, вѣдет бо вьси
ꙗко таковаа вещь ѥстьство чло-
вѣчьское поноуждаеть сльзити.
И самь бо симь образомь сьмрьть
прѣдь очима зре, пророчьское
провѣща реченїе: слыши, рече,
небо и вьноуши, землѥ. И мно-
зи вѣдеть того коньчное сїе
проглаголанїе. И тако смрьти
прѣдает се въ лѣто ҂ѕѡм҃, и
вѣроуемь, ꙗко съ моученикы
равночьстїе полоучи. Сьи третїи
Оурошь роди два сына, Сте-
фана прьваго цара, и прѣдо-
блꙗго Сумеѡна, иже въ грь-
чьсцѣи земли вь градѣ Три-
калѣ царьствова, и тамо коньць
житїа прїеть. Роди же и два
сына, о нихже не оувѣдѣхь из-
вѣстно что писанїю прѣдати,
тьчїю слышахь, ꙗко и тїи по
иныихь землꙗхь прѣтикахоу се.

ЦЕТИЊСКИ

хытити ѿчьство его, нь по-
грѣши искомаго, ꙋкоризьннѣ
падаеть нечьстивыи, ꙗко ї зде
събыти се пророчьскомꙋ словꙋ
глаголющꙋ: ровь изри и ископа
и, и вьпаде се вь ꙗмꙋ, и вь
дѣлѣхь рꙋкꙋ своею ꙋвезе. Благо-
чьстивыи же краль пожить цѣло-
мꙋдрьнно и богоꙋгодно. Сьзда
же и великꙋ лаврꙋ Детчанскꙋю,
вь нѥиже светые мощи его ле-

жеть. Постизает' же коньць
житїа мꙋченичьскою сьмрьтїю,
сїю же прїеть ѿ сына своего, и
о семь немощно ѥсть слово въ-
дльготꙋ простръти, вѣдѣт' бо
вьси ꙗко такова вещь естьство
човѣчьское понꙋждает сльзити.
Сам'бѡ ꙋбѡ сьмрьть прѣдь
ѡчима ꙋзре, пророчьское про-
вѣща глаголанїе: слыши, рече,
небо и вьнꙋши, землѥ. И мнѡѕи
вѣдѣть того коньчное прогла-
голанїе. И тако ꙋдавою сьмрьти
прѣдает се и вѣрꙋемь, ꙗко сь
мꙋченикы равночьстїе полꙋчи.

Сьи третїи
Оурошь роди сына два, Сте-
фана прваго цара и прѣдоблꙗ-
го Сїмеѡна, иже вь грьчтѣи
земли вь градѣ Трикалꙋ цар-
ствова и тамо коньць житїа
прїеть. Роди же и сьи два сы-
на, о них'же не ꙋвѣдѣхь из-
вѣстно что писанїꙋ прѣдати,
тьчїю слышахь ꙗко и тїи по
иныхь землꙗхь прѣтикахꙋ се.

ѿцоу нашемꙋ кѵрь Сїмеѡнꙋ чеда въздвигнꙋти.

130 Прѣвисокы же и благочьстивы Стефань царь прьвы роди се въ лѣто ҂ѕѡк҃, и бывь кралюемь, таже достигь грьчьскые землюе и сїю повинꙋвь, поставлıаеть се въ нюи царемь въ лѣто ҂ѕѡнѕ҃. И вел᾿ми свое ѿчьство прославивь, и почьть землю срьбскꙋю, и ѿ вьсоудоу распрастранивь и разширизь, и ѡкрьстные езыкы повинꙋвь, брани въздвизае и побѣди творе, и великꙋ тишинꙋ и благодьньствїе своемꙋ ѿчьствꙋ подаде. Божьственые храми въздвизаю и понаклıае, ѡ благочьстїи подвизае се, ѿчьство свое красе, властеле свое дароуе свѣтлыми свитами и поıаси златими царскыми. И тако веселещоу се емоу вь чьсти царства своего оумысливь и създа великь домь архїстратигꙋ Михаилꙋ и Гаврїилꙋ въ градѣ Призрѣне, идеже по скончании своемь прѣнесени выше мощи его. Прѣбывь же похвално и благочьстно коньц постизаеть въ лѣто ҂ѕѡѯд҃ дек. ·к· в нед., ѡставив великꙋ жалость и плачь срьбскои земли.

— — — — — — — —

и понавлıаıе и ѡ благочьстїи подвизаю се, ѿчьство своıе оукрашаıе. И тако ıемоу прѣспѣвающоу вь чьсти царьства своıего оумисливь и сьзда великы домь архистратигоу Михаилоу и Гаврїилоу при градѣ Призрѣне, идѣже по скончаны ıего прѣнѣсени выше мощи ıего. Прѣбывше похвално и благочьстиво коньць постизаеть вь лѣто ҂ѕѡѯд҃ мѣсеца декемврїа ·к· дьнь ѡставивь великоу жалость ѿчьствоу своıемоу и плачь землы срьбскои.

131 Роди же и сына прѣкраснаго Оуроша въ лѣто ҂ѕѡме҃. Съ же Оурош по истинѣ красьнь и достодивнь видѣнїем, млад же смыслом, прѣизлиха милостивь и кротькь ıави се, старьчьскые съвѣти ѿмѣще, младих же съ-

Роди же и сына Оуроша четврьтаго вь лѣто ҂ѕѡме҃. Ть же Оурошь красьнь и достодивьнь видѣниıемь, млад же сьмисломь, бѣ же прѣизлиха кротькь и милостив, старьчьскыıе сьвѣти ѿмеще, младих же сьвѣти при-

Царь ·д· — Прѣвысокыи же и благочьстивыи Стефань, царь прьвы, роди се въ лѣто ҂·ѕѡк·, и бывь кралıемь дондѣже повиноу грьчьскоую землю, и поставлıает се царемь в нıеи. И велми свое ѿчьство прославивь, и почьть землю срьбскоую, и и ѿвъсоудоу распространивь и и окрьстные езыкы повиноувь, и браны въздвизае и побѣди творе, и великоу тишиноу и благодьньство своем8 ѿчьствоу подаде. И божьственые храмы въздвизае и обнавлıае, и о благочьстїи подвизае се, и ѿчьство свое оукрашае.

·и· Царь Стефань. — Прѣвысокыи же и благочьстивыи царь Стефань прьвыи бывь кралıемь дондеже повин8 грьчьск8ю землю и тамо вь нıеи поставлıает се царемь. И вел'ми свое ѿчьство прославивь, и почьть землю срьб'ск8ю, и ѿ вьс8д8 распространивь и ѡкрьстные ёзыкы повин8вь и брани вьздвизае и побѣды творе, и велик8 тышин8 и благодьнство своем8 ѿчьств8 подае, и божьственые храмы вьздвизае и ѡбнавлıае, и ѡ благочьстїи подвизае се, и ѿчьство свое 8крашае

И тако емоу веселещоу се въ чьсти царства своего създа и великыи храмь въ име светыхь бесплътныихь архїстратигь Михаила и Гаврїила, въ градѣ Призренѣ, идѣже по скончанїи его прѣнесене быше мощи его. Прѣбыст же жизнь свою похвално и благочьстно, и конць постизаеть его въ лѣто ҂·ѕѡѯд· мѣсеца дек. ·к· не малоу ѡставивъ скрьбь ѿчьствоу своемоу свое прѣставленїе.

И тако ем8 веселещ8 се вь царстви своемь, сьзда и великыи храмь вь име светыхь архїстратїгь Мїхаила и Гавїила вь градѣ Прїздрѣнѣ; идеже принесени быше мѡщи его по скончаны его. Прѣбысть же жизнь свою похвално и благочьстно и коньць житїа прїеть, не мал8 ѿставивь скрьбь ѿчьств8 своем8.

Царъ ·ї· Роди же и сына Оуроша, его же глаголють красна бывша тѣломь, нь не и разоумомь ѡбаче и сь милостивь бысть аще кто инь и кротькь ıави се. Нь, ıакоже рече се, младоумнь сы, старьчскые ѿмеще

·д· Оурошь послѣднїи. — Роди же сына Оуроша, егоже глаголють красна бывша тѣлѡмь, нь не и раз8момь, ѡбаче и сьи милостивь бысть аще кто инь, и кротькь ıави се. Нь, ıакоже рече се, младоумьнь сы старь-

вѣти приѥмлю и͵ люѥ, тожде полȣчи, ꙗкоже и Ровоамь ѡнь, или рещи ꙗкоже Михаиль царь грьчьскыи ѿ своего раба Василїа пострада, подобно же и сь ѿ своѥго храниѥнїа пострада, и многа ѡзлобленїа и мьсти и томлѥнїа прѣтрьпѣ, глаголю же ѿ Влькашина и Оуглюше. Съ же Влькашинь сподоби се ѿ нѥго чьсти деспотьскаго сана, потомь же и вѣнчаваѥть ѥго, послѣди же и съринȣ его съ прѣстола ѿчьства своего, и възлагаѥть на се вѣньць кралѥвства срьбскаго, братȣ же своѥмоу Оуглѣши въручаеть страны землю грьчьскые съ саномь деспот'скые чьсти. Ть же праведны, аще и пострада вь изгнанїи царьскые чьсти ѿчьствїа своѥго, нь по срѣдѣ свое землю въ своеи чьсти царской славно къ богȣ исходить.

ѥмлю и люѥ, тожде полоучи, ꙗкоже и Ровоамь ѡнь, или рещи Михаиль ѡнь царь грьчьски ѿ своѥго раба Василїа пострада, сице и ѡнь многа ѡзлоблѥнїа и мьсти и томлѥнїа приѥть ѿ своихь рабь Влькашина и Оуглюше. Сь же Влькашинь сподоби се ѿ нѥго чьсти деспотатскаго сана, по томь же и вѣнчаваѥть ѥго, послѣди же и сьриноу ѥго сь прѣстола царьскаго и вьзлагаѥть на се вѣньць кралѥвства срьбскаго, братоу же своѥмоу Оуглюши вьроучаѥть страни землю грьчьскыѥ сь саномь деспотатскыѥ чьсти. Тьи же беззлобивыи моужь, аще и пострада вь изьгнаныи царскыѥ чьсти ѿтчьства своѥго, нь пакы по срѣдѣ землю своѥе вь своѥи земли и чьсты царской кь богоу прѣходить, въ лѣто ҂ѕѡп· мѣсеца декѥврїа ·д· днь, коньчноу жалость земли срьбской ѡставивь.

132 Въ лѣто ҂ѕѡод· погибе Влькашинь и Ꙋглюша въ Македонїи въ петьк дьнемь.

Крај.

Вь тожде прѣжде тогѡ прѣставлѥнїа лѣто сьгнавшеи ѥго ѿ царства Влькашинь краль и Оуглюша деспоть ѿ сыновь Измаилѥвѣхь сь прѣмногымь множьствомь вои своихь побиѥны быше на рѣцѣ, глаголемѣи Марица, ꙗкѡ ни тѣлесемь ихь обрѣсти се.

133 По сїих же вьсѣхь прѣѥмлѥть начелство благочьстивыи кнезь Лазарь ни же сынь ни же вьноукь

съвѣти, прилежаше съвѣтомь подобныхь себѣ, полоучает же нѣчто подобно Ровоамоу ѡномоу, или ѩкоже слыша се о Михаилѣ цари грьчьсцѣмь, что пострада ѿ раба своего Василїа. Сь бо Ѹрошь многаа злаа подеть ѿ рабь своихь Влькашина, глаголю, и Оуглеше. Ть бо Влькашинь рабь сы и навѣтникь ѩви се, сподоби бо се ѿ господина своего чьсти деспотскаго сана по том же и вѣнчаваеть его, послѣди же съгна его сь прѣстола царьскаго, и възлагеат на себѣ вѣнць кралевства срьбьскаго, братоу же своемоу Оуглеши вьроучаеть страны земле грьчьскые съ саномь деспотскые чьсти. Сь же праведныи, аще и пострада таковаа, нь вь своеи земли славно къ Господоу изыде вь лѣто ҂ѕѡ· мѣсеца сеп. ·к· И сь многȣ скрьбь ѡстави ѿчьствоу своемоу ѡво ѡ изгнанїи, ово же прѣставленїемь своимь. И въ тожде лѣто въ нюже съгнань бысть, сьмрьтїю прѣмѣни его господь здшныхь

И не много междоу сими Влькашина кралѩ воискы, и того брата Оуглеше деспота, и ти сами братенци побиени быше ѿ множьства Тоурьць въ Макюдонїи, ѩко ни тѣлесемь ихь не ѡбрѣсти се.

Кнезъ ·аї· — По сих же въсѣхь приемлеть начельство благочьстивыи и христолюби-

чскые ѿмеще сьвѣти прилежаше же сьвѣтомь подѡбныхь себе, полȣчает' же нѣчто подобно Ровѡамȣ онѡмȣ, или ѩкоже слыша се о Михаилѣ цари грьчьстѣмь, что пострада ѿ раба Василїа. Сьи бо Оурошь мнѡга зла подеть ѿ рабь своихь, Влькашина, глаголю, и Оуглеше. Ть бо Влькашинь рабь сы и навѣтникь ѩви се, сподоби бо се ѿ господїна своего чьсти деспотатскаго сана, по том же и вѣчавает его, послѣди же сьгна его сь прѣстола царскаго и вьзлагаеть на себѣ вѣнць кралев'ства срьб'скаго, братȣ же своемȣ Оуглеши вьрȣчаеть страны земле грьчьскые сь саномь деспотат'скые чьсти. Сьи же праведныи, аще и пострада такова, нь вь своеи земли славно кь гоподȣ прѣиде ѿ житїа сего и многȣ скрьбь ѡстави ѿчьствȣ своемȣ, ѡво о изгнани, овѡ прѣставленїемь своимь. И вь то ȣбо лѣто вь нюже сьгнань бысть, сьмртїю прѣмѣни его господь ѡть здешныхь.

И не мнѡго мѣждȣ сїими Влькашина кралѩ воисцѣ, и того брата Оуглеше деспота, и тїи сами братенци побїени быше ѿ множьства агарань вь Македонїи, на рѣци Марицѣ, ѩко ни тѣлесемь ихь ѡбрѣсти се, нь вь снѣдь ѕвѣрѣмь и птицамь да бȣдȣть.

·а· кнезь Лазарь. — По сїх же вьсѣхь прїемлеть благочьстивыи и христолюбивы и са-

прѣжде реченныхъ цареи плѣме-не кого, нь тоѥ земли срьбскыѥ ѿ прѣродитель своихъ рожденїе вьспитѣниѥ бѣ не ѿ прѣпростыхъ. Родители того бѣахоу велмѡжьи, нь прьвы вь полатѣ царсттѣи прѣжде реченныхъ цареи, и саномь почтени же, и ѡбладающе вь домѡхъ царскыхъ зрехоу се. Ближикы же вь сьродствѣ нѣци самодрьжцемь бѣахоу, аще ꙗкоже прилоучаѥт се ѿдаливше се сьлоучи се тѡгда, Жена же того ѿ самыѥ крьве царскыѥ.

Нь да не кто зазираѥ вьзьмнит' се зазирае сьпрѣжению сыимь, имѣюи разѹмь и рассоуждениѥ никако же семоу зазрыть. Ѥсть бо рассоудителними повелѣно моужмы ѡ сьродникѡхъ, кымь вьзимати се, кых же ли ѹдалꙗти се рады крьвомесїа. Сего ради и зде рассоудивше, ꙗкоже паче таковымь сьроднымкѡмь прощено ѥсть вьзимати се, ѥже и быстъ — Сьи же приѥмь прѣжде реченноую дрьжавоу земли срьбскыѥ,

вый и самодрьжьць бываеть кнезь Лазарь Не бѣше бо ѿ царьскые крьве,

модрьжьць бываеть кнезь Лазарь. Не бѣше же ѿ царскиее крьве,

тьчїю жена его ѿ прѣжде поменоутыхь царь племенѣ бывши.

тьчїю жена его ѿ прѣжде помѣнѹтыхь царь плѣмене бывши: Вльканъ, великыи кнезь, сынь светаго Сїмеѡна Немане, брат же светомѹ Савьѣ, роди сына жѹпана Дїмїтра, вь иночьскѡмь же светомь ѡбразѣ Давидь. Сь же Давидь роди Вратислава кнеѕа, Вратислав же роди Вратка кнеза, Вратко же роди дѫщерь Милицѹ. Сїа же бываеть сьпрѹжница великаго сего и благочьстиваго Лазара.

бѣ же моужь благь, кротькь, смѣрен же прѣизлиха, якоже и се являють того прѣмногоѥ смѣрениѥ. Сѣдшоу же томоу на дрьжавнымь прѣстолѣ цареи прьвыхь, никако ѹбо вьзвысив се потьща се поставити себѣ царѣм же или кралюемь или деспотомь, нь вь смѣреныи своюмь благоразоумнѣмь прѣбысть даже до дне исхода своюго, носе име богом' же и царемь емоу прьвѣѥ (данноѥ). Прѣжде бо самодрьжьць, цара Стефана глаголю, ѿдѣливь юще при животѣ своюмь страноу единоу своего царства, томоу вьроучаеть, сею довлити се и кнезь страны они нарицати се. Иже и вь чьсть самодрьжанїа царьскаго вьзьшьдь, не хоте измѣнити кнезьчьскаго нарицанїа, нь се ѡбносе ничим' же мьн'шии вь всѣхь прьвьствоующїихь кралюи же и царь прѣжде того бывшїихь показа се, инокыхь любе, старыихь почитѹѥ, младыхь питѣѥ, нищиѥ милоуѥ, якоже множѣмь имѣти того Давида и доушоу Аврaама нищелюбиваго имѣе видѣше се.

Милостивь бо велмы бѣ, не тьчїю бо по земли Срьбьской тоговы милостыниѥ зрѣахоу се, нь и вь все вьсточниѥ страны прострѣше се, вь страни же Егупьтьскыѥ и Синаю, Їероусолимь до-

Сѣ же ничим же мьнши вѣ добродѣтелных тьщаных ꙗви се изволıенїемь прѣжде того бывшых царь и кралıевь, иночьствоуюштих любе, старыихь почитоуе, младыхь сь милованїемь питае, нищихь сь оусрьдїемь милоуе, вѣ кротости сы и светѣи простотѣ таковѣ, ꙗко мноѕѣмь того именовати кроткаго Давида. На том во видѣше се по Костантиноу вѣсакаа добродѣтель, юже аще речеши. И сицевѣ вѣ милостины бысть, ꙗко не тьчїю вѣ своеи земли нищихь и требоуюштихь миловати хотѣше, нь и до Свеныте Горы простирати се, и даже до Ієроусалима. Вѣ всемь

Сѣи ѹбо ничим же вь добродѣтел҃ных҆ тьщанїи скѹдьнь ꙗви се изволıенїемь прѣжде того бывшихь царь и кралıевь, инѡчьствѹющїихь любе, старыхь почитае,

нищїихь сѣ ѹсрьдїемь милѹе, вь кротости сы и истѣи простотѣ таковь, ꙗко мнѡго именовати того кроткаго Давида. На том҆ бо видѣше се по Кѡн҆стан҆тїнѹ вѣсака добродѣтель юже аще речеши. И сицевь вѣ милостыни бысть, ꙗко не тьчїю вь своеи земли нищїихь и трѣбѹющїхь миловати хотѣше, нь и од Їерѹсолима. Вь всѣмь миловании подобникь сы милостивомѹ.

сежаахоу и плънѣхоу се творимие.

Създа же и цръковь великоу тако и съ градомь светомоу Христа бога нашего вьзнесению вь Петроусѣ, на рѣцѣ глаголемѣи Равьнница, вь нюиже и ѡбщее мнихомь съставы житию, и инию божьствныю храмы, ѡвѣхь понавлаю, дроугии же ѿ основаніа вьздвизаю. Роди же и сына ·в. Стефана, иже и деспоть, и Вълка.

134

И сице вь всѣмь добрѣ и благочьстно бѣ прѣспѣваю, вьстаюеть иже вьсего вьстока царь ѿ сыновь Измаилевѣхь, Моурать име имоуща, и всоу Грьчьскоую и Бльгарскоую землю прѣюмь, и на сего приходить, бесчислно множьство веды сь собою: сынове

Агарины сь Татары, Карманѣ же сь Сарханиты, Грькы же и Бльгаре и Арванити.

Томоу же сь поганими настоупающоу езыкы, семоу же благочьстие не попоущающоу попрати и светилища божьствьнаа и крьсть оуничиживше ѡскврьнити, и сьражению междоу ѡбоими бывшоу, и вь сьражени томь нечьстивы

милованїемь подобникь сы милостивомоу и желае да и ѡнь съ праведными оуслышить господа призывающа и глаголюща: прїидѣте, благословенїи Ѿца моего. И еже съ сими и къ симъ црькви прѣизлиха помагаше и въсакымь окрьмленїемь подвиже и ѡбнавлꙗе. Създа же и монастирь великь вь дьбри горы Коучанне, вь странѣ Петроушсцѣи, глаголемыи Равьница, въ нюи же ѡбщее житїе състави. Създа же и иные божьственные храмы, ѡвѣхь понавлꙗе, дроугыѥ же ѿ основанїа възавизае. Роди же и два сына, Стефана деспота и Влька.

И сице добродѣтелнѣ и вь благочьстїи прѣбывае, и вь добродѣтелеѥхь прѣспѣвае, въстаеть иже Агаренѡмь царь амира Амоуратъ,

и много вьсточныихь странь, по божїю попоущенїю, приемь въ наше наказанїе, паче же за прѣстоупленїа въ ѿмьщенїе. И их же прїимии съвираеть въсе съ тоурскыми множьстви и Татарь и иные въсточные єзыкы и глаголемые Кармїане, Грькы же и Вльгары и Басарабы с Арбанаси, исходить на сего благочьстиваго кнеза Лазара, хоте и сего подь собою оучинити. Семоу же не ѡставлꙗющоу вънити нечьстивымь въ светилище божїе, и сице възбранꙗющоу, ѡномоу же настоупающоу, съраженїю же бывшоу падлеть нечьстивыи ѡнь по срѣдѣ на нием же състаше се

Кь сиїмь и црькви прѣизлиха дарꙋваше и вьсакымь окрьмленїемь подвизае и обнавлꙗе. Сьзда же и монастырь вь добри чести гори Кꙋчаинскые, вь странѣ Петрꙋсцѣи, глаголемыи Равьн'ница, вь нюиже и общее житїе сьстави. Сьда же и инїи божьствные храми, ѡвѣхь понавлꙗе, ѡвѣхь ѿ основанїа вьздвизае. Роди же трїи сыны: Стефана деспота и Влька и Добровоꙗ.

И сице добродѣтелнѣ и вь благочьстїи прѣспѣвае и прѣбывае, вьстает же иже Агаренѡмь царь амера Амꙋрать, сынь Оркановь, вьнꙋкь Ѡсмана пращꙋа их и покори множаиших странь вьстѡчных по божїю попꙋщенїю, и исходить на сего благочьстиваго кнеза Лазара. Сьбыраеть вьсе сь тꙋрскыми множьствы и Татаре и инїи вьсточнїе єзыкы и глаголемїе Караманїе сырѣчь Ачамїе,

хоте и сего подь собою оустроити. Семоу же не ѡставлꙗющꙋ нечьстивимь вьнити вь светилище божїе и сице възбранꙗющꙋ, кь сьраженїю времени приспѣв'шоу глаголѣть благочьстивыи Лазарь кь своимь:

насилникь падаеть ѿ мьча посрѣдѣ разбою и тѣлωмь и д8шею сь мнωжьствωмь своихь богопротивныхь кои. Ѡстаеть же того сынь единь.

поли Косовоу. Стает же въ мѣсто его сынь Паїазить. Сьи же

благочьстивыи, ѿ своихь съ ними же имѣише въ мысли своеи или животь едино да имають, или кь ноужди пришьдьше ѡ Христѣ аще боудеть и сьмрьть по братїи своеи и сътродникѡхь по пльти, въса да имами, глаголаше, въ славоу божїю. Поньеже, рече, слышимъ, избраннаго Христомь господемь нашимь съсоуда Павла, ꙗко не тькмо сию видимоую съмрьть не хотещꙗ приети, нь и анаѳема быти ѿ Христа молꙗше се. И пакы нѣкако моученичьскыи провѣщаваше глась: Станѣмь моужьскы, братїе, възпїе, не прѣдадимь благочьстїа нашего не тькмо по сьродникѡхь нашихь, нь и чьстныихь ради мѣсть ѡнѣхь, въ нихже дьнь и ноць въсилают се молбы ѡ нась къ господоу. И еже имамы прѣвысокые стльпы по земли ѿчьства нашего, доуховные моуже, ѡвы и намы познаваемы, ови же единомоу вѣдоми вѣдѣщомоу срьдца и оутробы човѣкомь, да везь сьмоущенїа и въ тишинѣ прѣбывающе, и ты ѡ нась оумолеть владыкоу нашего Ісоу Христа. Къ симь вѣсте ꙗко и пастыра и оучителꙗ нашего и иныихь имамы испороучникы за нась аще кто ѿ нась жити зде прѣмѣнит се, не тьчїю бо ищемь

Станѣмь мѫжьскыи, братїе, не прѣдадимь благочьстїа нашего, не тькмо по сърѡдникѡхь нашихь, нь ради и чьстныхь мѣсть ѡнѣхь, вь нихже вьзсилают се мѡлбы ѡ нась кь господоу. И еже имамы прѣвысокые стльпы по земли ѿчьства нашего, дѫховнїи же моужїи, ѡвїи нами познаваемы, ѡви же единомоу вѣдоми вѣдѣщомѫ срьдца и оутробы чловѣкѡмь, да без сьмѫщенїа и (въ) тишинѣ прѣбывающе, и тїи о нась ѫмолеть владыкѫ господа нашега Іисоу Христа. Къ сїимь вѣсте, ꙗко и пастыра и ѫчителꙗ нашего и инныхь испѡрѫчникы за нась имамы.

И кь концꙋ сьраженїа того, не вѣмь что истинноѥ рещи ѡ семь издан ли кымь ѿ своѥго бывь хранюенїа, или паче соудоу божїю ѡ семь сьбившоу сь, и вь рꙋкахь того вьзима и по многихь мꙋкахь самь чьстнꙋю и благоговѣиннꙋю главоу ѥго ѡтсѣче. И по томь подрꙋчникы вьзима всѣхь.

своихь си, нъ многыхь ползоу да спасѹт се. И много поѹчивь и къ моужьствоу въдвигь, вънидоше, и что по срѣдѣ сихь съ таковою надеждею вънидє благочьстивы кнезь Льзарь, ꙗкоже би рещи имѣє чистоу съвѣсть къ богоу и чловѣкωмь. Нъ иже съ нимь ωвы въшьдьше въсприєше блаженныи концъ; нѣцїи же страха ли ради или невѣрїа ради своєго бѣгоу се еше.

И сице сътворшемь тѣмь, ꙗкоже и здє пророчьское ωно рещи кь симъ, аще волею сїє сътворише, еже: ꙗдыи хлѣбь мои възвеличиль ѥсть на ме такова коварствїа, и езыкь ихь мьчь ωбоюдоу ωстрь; аще ли страха ради, чловѣчьскоую немощь вѣдеще, не вьсѣхь чловѣкь, глаголю, нь иже въ таковѣмь произволенїи бывшимь,

И много поѹчивь и къ мѹжьствѹ вьздвигь вьнидωше, и что посрѣдѣ сїихь сь тако надеждею вьнидє благочьстивыи кнезь Лазарь, ꙗкоже би рещи имѣю чистѹ сьвѣсть кь богѹ и чловѣкω'мь. Нь иже шьдше сь нимь блаженныи вьсприєше коньць, нѣцїи же страха ради или невѣрїа ради бѣгѹ ѥше се. Мѹж бω нѣкто благородьнь, егоже ωбльгахѹ завидѣщеи и невѣр'на мѣнꙗхѹ кь благочьстивомѹ, абїе врѣме подобно ωбрѣть, ѹстрьми се кь самомѹ начелникѹ ꙗко ωбѣзае. Єгда же близь бысть, и абїе опльчает се и вьнзи мьчь вь того самаго грьдаго и страшнаго и сама дрьж'ца. Тѹ же и самь ω нихь падаеть, богѹ тако попѹстившѹ, ꙗко да великыи сь мѹченїа вѣнцѣмь ѹвезет се и иже сь нимь. Блаженныи же коньць постизаеть ѹсѣченїемь главнымь.[1])

[1]) Овај је уметак узет из 19-те главе Константинова Житија деспота Стефана, али скраћен тако да се завршетак (од: богоу тако попоустившоу) овде односи на тога мужа, док се по Житију то односи на кнеза Лазара. (Гласник С. У. Д. 42, 261).

Прѣжде бо того сьмрьти вь лѣто трѣтїе сльнце вь тмꙋ прѣложи се, ꙗко и ѕвѣздамь вь пладнѣ ꙗвити се и лоунѣ вь крьвь, показꙋю бѣдоу хотещꙋю быти ѿ сыновь Измаилевѣхь.

чловѣчьско нѣчто и сїи пострадаше. Сьи же блаженныи имже оучаше, сїа и сьтвори, и полагаеть доуш8 свою ѡ людехь своихь. и того бѣше видѣти по рекшомоу: мнѣ бо еже жити Христось, и еже оумрѣти приѡбрѣтенїе; добродѣтелное бо житїе крьсть и сьмрьть вьмѣнhает се. И сице тескнымь поутемь шьствоующїимь сладкь ѥсть гласъ ѡнь пророчьскы, еже: изведи ис тьмници доушоу мою, и прочаа, или сьи апостольскыи глась: кто ме избавить ѿ тѣла сьмрьти сее, и раздрѣшити се желають, и еже сь Христомь быти. Сице же, ѩкоже рече се симя бывающимь, вь роукахь езычьскыхь сихь ѕвѣровидныихь видѣше се овче словеснаго и светаго стада Христова, егоже самь амира своею роукою чьстноую сьнѣмлеть и светоую глав8. Таже и землю срьбскоую повиноуеть, и нѣкы дани ѿ тое приемлють, грѣхь бо нашихь ради сїа пострадахомь и бесчисльные бѣди по того сьмрьти подехѡмь. Глаголют же, ѩко прѣдь того сьмрьтїю сльнце вь тмоу прѣложи се толико, ѩко и ѕвѣздамь вь полоудьне ѩвити се, показоуе бѣдоу хотещоую по сихь быти. Сице моученичьскыи исходить сьи новыи и великыи вь моученицѣхь и по господню гласоу сїе бываеть, еже рече: мнозыи боудоуть послѣдныи прьвыи, и прьвыи послѣдныи. И сего вь послѣднымь родѣ прьваго вь

Сице, ѩкоже рече се, сїимь бывшїимь, вь р8кахь езычьскыхь сїихь ѕвѣрѡвидныхь видѣше се ѡвче словеснаго и светаго стада Христова, егоже самь амира Ил'дрм Баазить, ньчелника падшаго сынь своею р8кою чьствн8ю сьнемлеть и свет8ю его глав8. Таже и землю срьб'ск8ю повин8еть, и даны нѣкїе ѿ тое прїемлють, грѣхь бѡ ради нашихь сїа пострадахѡмь и бесчисльнїе бѣды по того сьмрьти подюхѡмь. Глаголют' же, ѩко прѣдь того сьмрьтїю сльнце вь тм8 прѣложи се толико, ѩко и ѕвѣздамь вь пол8дне ѩвити се, показ8е бѣд8 хотещ8ю по сїихь быти. Сице м8ченичьскыи исходить сьи новыи и великыи вь м8ченицѣхь и по господню глас8 сїе бивает' еже рече: мнѡѕи б8д8ть послѣдни прьвїи и први, послѣдни. И сего вь послѣднихь рѡдѣхь прьваго вь м8ченицѣхь

135

И вь прилежещіимь тамо градѣ погрѣбено бысть тѣло юго светоює, вь лѣто ҂ѕѡqз·

И по ниємь приємлють начелство сынове юго Стефань деспоть, еще же и матеры юго соуще, и нашыхь рады грѣхь ѹбившомоу ѡца ихь бывають подроучници. И того завѣщаније сь клетвою сынове юго видѣвше ѡт того реченное; ꙗко гдѣ любо коньць житїа постигнѹ, нигдѣ же инде тькмо вь троудѣ зданїа моюе · црькве положити ми се, юже и сьтворише сь сьвѣтωмь патрїарха и митрополїитьь и игоуменьь и поустинно проходещіихь житїе. Вьсы сьбравше се кь рацѣ моужа ѡткрывають гробь и ѡбрѣтають светыює мощи юго цѣли и нерѹшими, и много благовонїе испоущающе, ꙗкоже и нынꙗ видими соуть. И прѣнѣсше и вь неже ѡт нюго сьзданнѣмь монастири чьстнѣ положише вь лѣто ҂ѕѡ· и ·ҁд·.

Крај.

моученицѣхь положено бысть светоѥ его тѣло вь прилежещимь мѣстоу градѣ, на нѥм же сїа быше, вь лѣто ҂ѕѡҁз·

Царь ·вї· Приѥмлет же началство сынь его сь матерїю своѥю деспоть Стефань. И не по мнозѣ времени вьсхотѣше прѣнесенїе сьтворити новаго вь моученицѣхь и славнаго вь подвизѣхь светаго кнеза Лазара. Сь сьвѣтом же патрїарха и вьсего свѣтлаго сьбора срьбскаго сїе бываеть. Ѿкриваають оубо рак8, идѣже светаго тѣло лежааше, ѡбѣтоше же то нераздроушено, нь вьсачскы цѣло и много благовонїе издавающе вь похвалоу и славоу и застоуплеиїе и освещенїе вьсеи Срьбсцѣи земли иже вѣрою пристоупающимь, ıакоже и нынѣ видит се. И прѣнесше положише вь сьзданнемь ѿ нѥго монастиры, вь лѣто ҂ѕѡҁд·

Крај.

положено бысть светоѥ его тѣло вь прилежещимь мѣст8 градѣ, на нѥмже сїа быше·

·β· Деспоть Стефань. — Прїѥмлет' же начел'ство сынь его сь матерїю своѥю деспоть Стефань. И не по мнозѣ врѣмени вьсхотѣше прѣнесенїе сьтворити новаго вь м8ченицѣхь и славнаго вь подвизѣхь светаго кнеза Лазара. Сь сьвѣтѡмь патрїарха и вьсего свѣтлаго сьбора Срьб'скыѥ землѥ сїе бываеть. Ѿкрываають 8бо рак8, идеже светоѥ тѣло лежаше, обрѣтоше же то нераздр8шино, нь вьсачьскыи цѣло, и мнѡго благовонїе издавающе вь похвал8 и слав8 и заст8плѥнїе и ѡсвещенїе вьсеи земли и вѣрою прист8пающїимь, ıакоже и нынѣ видит се. И прѣнес'ше положише вь сьзданнѣмь ѿ нѥго мѡнастыри.

Цетињски.

(Продужење.)

136 Сынь же его Стефань сь благочьстивою госпождею и
сьвѣтомь патріарха и вьсѣхь свещенныхь сьбора, хѡдатаем'
же сьгласившїимь о дьщери юе мьньиои Оливерѣ, вьдаеть сїю
кь женꙋ амерь великѡмꙋ, вь еже спасено быти стадо христѡ=
именитно ѿ вькь гꙋбѣщїихь ю, ѡ начелствѣ же вещеи ма-
терными одѣвает се молитвами и ѿчьское дѡстоинство наслѣ=
доуеть. И тако ꙋбо ѡбходе землю ѿчьствїа своего и ѡкрьстна
сьмиривь дрꙋгы створи, и ѿ древлю нарек̔ша се тьчїю срьб'=
ска вь нѣка врѣмена, и та кь себѣ привлѣче, нѣка же и
покори. Милостинею же оградь се и добродѣтелїꙋ, сьзда же
и црьковь мїтрополїю вь Белградѣ; сьзда же и страннопрїем=
ницꙋ; сьзда же и дрꙋгꙋю црьковь вь Бел'градѣ вьнꙋтрь града.
Таже сьтвори великꙋю црьковь вь мѣстѣ глаголемѣмь Ресава.
— Брать же его прѣдреченныи Вл'кь ѿ сего ѿбѣгае и кь
амире вьсходить и просить ѿ цара вѡи мнѡжьство, и изьшьдь
плѣнꙋеть землю ѿчьствїа своего. Послѣжде амира и Мꙋсїа,
брать прѣждереченаго, послѣди амїре Илдрьмꙋ, заклавь Влька
и нетїа его Лазара, иже вь мѣсто тѣла и крьви ꙗблько раз=
дѣлише, причестише се. Мꙋсїа же плѣнꙋаше страны его; ѡни
же сь зетомь своимь Илдрьм Паазїтомь странꙋ его побарахꙋ.
Оубїен же бысть Мꙋсїа амира, о ѿ толѣ жительство и вещи
вьса мирна сьстоанїа вьспрїеше. — И благодаре бога ѡ вьсѣхь
их же сьтвори вь все днїи живота своего, и бѣ дѣло его ми=
лостынꙗ непрѣстанна, елико самь исходити вь нощи по сть=
гнахь и халꙋгахь своею рꙋкою нищїимь издааше, и тьчїю еди=
ного носещаго злато или сребро сь собою поемлꙗше. Единою
же томꙋ раздающꙋ пришьдь нищь, подасть емꙋ, егоже бла=
женныи познавь прѣдтек'ша, пакы вьторою подасть емꙋ мнѡ-
жаю, и пакы третицею познавь пакы того пришьдша, еда и
мнѡжае подасть емꙋ, таже подасть сїа рекь: на хыщниче.
Ть же ѿвѣща: не азь хыщникь ни вльхва, нь ты иже земль=
нымь царствомь небесное вьсхыщаеши. Сице твораше вь все
дни живота его, ꙗко и ѿ окрьстныхь страны прїити нищїимь
и свещенаго недꙋга сꙋщїимь. Бѣ же свѣтль вь всѣхь, и что
рекꙋ, добродѣтели же злоба ꙋделѣти не ꙋделѣ. При животѣ
же емꙋ сꙋщꙋ поставлꙗеть нетїа своего Геѡргїа, и тако бла=
женныи коньць вьспрїеть. И тако погрибает се вь сьзданномь
ѿ нюго монастыри Ресавѣ.

137 г. Деспоть Гюргь. — Благочьстивы же Гюргь вьспрїемь скуптро деспотскаго сана и бысть кротькь и милостынею рѹка прострьта кь нищимь. и мнωга зла ѿ Измаилтѣнь пострадавь, вь гльбоцѣ старости житїа блаженныи прїеть коньць. Роди же два сына Стефана и Геωргїа, их'же юмь амира Мѹрат' хань ωслѣпи.

138 д. Деспоть слѣпь. — Стефань же сынь его бывь деспоть по ωтьчевѣ скончани и благоѹгодно поживь и цѣломѹдрьно вь рѹцѣ божїи дѹшѹ прѣстави. Роди же и сь сына два Їωана деспота и (... име истругано).

139 Грьгѹрь. — Геωргїе же вьспрїеть светыи иночьскыи образь нарекнь Германь монахь. И тако вь рѹцѣ богѹ дѹхь прѣдасть.

140 е. Їωан. — Їωан же деспоть бывь по ωчевѣ скончани и сьдрьжитель вьсеи срем'скои земли, и исправлюнїа благоѹгодна богови показавь, кь вѣчнымь прѣиде ωбытелюмь.

141 ѕ. Маѯимь Г... (истругано) же бывь вь иночьстѣмъ образѣ и митрополить вьсои срем'скои земли; по прѣставлюнїи же брата его Їωанна сьдрьжитель бываеть вьсои срем'скои земли, Їωанѹ же чеда не ωставльшѹ. И благоѹгодно господеви послѹживь и поработавь, сь мирωмь кь господѹ ѿиде. Мощи же ихь лежеть вь сьзданнѣмь ѿ нихь монастыри, глаголюмѣмь Крѹшедолѣ.

Сїихь светыхь молитвами избави нась, владыко Христе, вѣчнаго мѹченїа.

5. ВРХОБРЕЗНИЧКИ.

Пакы начнемь о Немани Стефаноу, прьвомоу господиноу србьскомоу, иже недокончана накончати елико мощно.

142 Велики Симеонь Немана роди ·г· сыны: Стефана прьвовѣнчанаго крала, и Вькана кнеза вьсеи Зети и захльмьскои земли, и Растка, иже бысть Сава инокь, прьвы архиепископь срьбскы.

143 Стефань же прьвовѣнчани краль роди ·д· сыны: Радослава, Владислава, Прѣдислава, Стефана.[1]) Сьзида же великоую црькову Жичю. Оставлаеть же кралювьство сыноу своемоу Радославоу.

[1]) Саcтругана једна или две речи па написано ω Драгославѹ крал.

144 Прилоучи же се Радославоу кралю жена Далида или рещи нови Єльзавель, еюже снѣдень ӕкоже ехидною.

145 Владиславь же по немь прѣемлеть кралевьство. Моужь благочьстивь и богооугоднь, иже сьзда храмь вьзнесенїа господа бога нашего вь Милешевѣ.

146 По семь же прѣемлеть кралевство синовць его Оурошь ·а·, сынь Стефановь наречены храпави краль. Многа же озлобленїа и скрьби подеть ѿ оугрьскаго кралӕ. Роди же два сына: Драгоутина и Милоутина, иже наречени Драгоутинь Стефань краль и Милоутинь Оурошь краль. Сыхь же отць храпавы краль сьзда же црькви великые, Сопокӕне, глаголю Градць.

147 Стефан же, иже и Драгѹтинь, по своемь ѿци прѣемлеть кралевьство. Роди же и два сына: Владислава кралӕ и Оурошица. — Сь же Оурошиць добрѣ вь благочьсти подвизавь се, и скончa се. Погребень выcть вь митрополїи ахилїиской, и такови благодѣти сподоби се, ӕко и миро изливати ѿ гроба своего. — Владиславь же прогнань выcть дечанскымь кралемь на Оугрѣ и тамо конць приемлеть житїю. — Стефань же сихь ѿць сьзыда црьковь светаго Георгїа оу Расѣ. — По семь призиваеть брата своего Милоутина, втораго Оуроша, и томоу вьроучаеть правити кралевьство ѿчьства си, и тако скончa се вь лѣто ҂ѕѡке·.

148 Милоутинь же, иже и Оурошь втори, по братѣ своемь Стефанѣ преемлеть кралевство. Многь сы вь милостини, ӕкоже ѿ краль никтоже ни прьвѣе ни по сихь. Егова же милость доспе вь Светоую Гороу и Синаискоую и Іероусалимь и Егїпть, и по вьсоудоу црькви и болници сьчинише се; сего ради и Богь оумножи кралевство его лѣть ·мз· Сьзыда же и вь ѿчьствѣ црькви многы, рекоу же и вь Светѣи Горѣ великоу лавроу Филандарь оукрасивь и распространивь и сьздавь. И светаго прьвомоученика Стефана црьковь близь града Звечана, идѣже мощи его лежеть. Еще же црьковь епископию грачаничкоу, и оу Призреноу митрополїю и светаго Стефана, и оу Скопїю троероучицоу и светаго Георгїа на Ресавѣ (!), и оу Нагоричиноу светаго Георгїа и вь Солоунѣ светоую троицоу сьздавь, и полате вьздвигь, и хрисовоулѣ оутврьдивь царь грьчьскыхь ӕко да есть вь область светые богородице хиландарскые; и многа ина исправленїа показа. — Роди же и сына два: Стефана и (!) кралӕ дечанскаго, сиречь третїаго Оуроша, и Константина, его же мощи светые лежеть

вь градѣ Звечанѣ. — Стефань же Оурошь многые скрьбы и озлобленїа прѣтрьпе ѿ своего ѿца, вь Цариградѣ дрьжимь и вь Татарѣхь прѣжде бывь. — Его же ѿць Милоутинь конць житїю приеть вь лѣто ҂ѕѡкд,

149 По оци же своемь Милоутинѣ Стефань, иже есть третїи Оурошь, кралевьство приемлеть, и добль вь ѿчьствѣ своемь показа се. Побѣди же и многые езыкы ѩрещихь се и гредоущихь на ѿчьство его. — Вь лѣто ҂ѕѡли· изыде начелникь скитскы, глаголемы Михаиль царь, сь силою многою и сь иными окрьстными езыки, глаголю же Татари и Басарабы, и тѣхь ведыи сь собою оустрьми се вьсхитити ѿчьство его, и нечьстивно тамо падаеть; тоуждa желаеи и своѩ погоубы. — Сь же Стефань сьзда великоую лаврoу Дечанскоую вь оупокоенїе мощем своимь. Приемлеть же конць ѿ сына своего сьмрьтїю моучительскою вь лѣто ҂ѕѡм·, и сь моученики равно сьчетаваеть се.

150 Сь же трети Оурошь роди сына два: Стефана прьваго цара и прѣподобнага Симеона, иже вь грьчьсцѣи земли вь градоу Трикалоу царьствова, и тамо концъ приемлеть. Роди же и сына два, иже и дьньсь видими соуть, обаче грѣхь ради нашихь кромѣ своего ѿчьства погребени выше.

151 Прѣвысокы же и благочьстивыи Стефань царь прьвы роди се вь лѣто ҂ѕѡк·, и бывь кралемь, таже достигь грьчьскые землю и сїю повиноувь, поставлѩеть се вь нюи царемь вь лѣто ҂ѕѡнд·. И велми свое ѿчьство прославивь, и землю срьбскоу ѿ вьсоудоу распространивь и разширивь, и повиноувь окрьстьныю езыки брани и побѣди творѣ, и тишиноу своемоу ѿчьствоу подае и храмы вьздвизае. И сьзда храмь архистратигоу Михаилоу и Гаврилоу вь градѣ Призренѣ вь оупокоенїе своимь мощемь, идѣже и положень бысть скончавь се вь лѣто ҂ѕѡѯд· месеца декемврїа ·к· дьнь вь неделю, многь плачь оставивь срьбскои земли. — Роди же и сына прѣкрасного Оуроша вь лѣто ҂ѕѡме·.

152 Сь же Оурошь по истинѣ красень и достодивень видѣнїемь, младь же сьмысломь, прѣизлиха милостивь и кроткь ѩви се, стьрчьскые сьвѣти ѿмѣще, юныхь же сьвѣты приемлю и любѣ, пострада ѩкоже и Ровоамь ѿ Оуа, или ѩкоже грьчьскы царь Михаиль ѿ раба своего Василїа Макюдоа, многа озлобленїа и томленїа прѣтрьпе, глаголю же, ѿ Влькашина и Оуглеше. Сь же Влькашинь сподоби се ѿ нюго чьсти деспотскаго сана, по томь и вѣнчаваеть его. Влькашинь же

сьриноу его сь прѣстола ѿчьства своего и вьзлагаеть на се вѣнць кралıевства срьбскаго; братоу же своемоу Оуглıеши вьроучаеть страны землıе грьчьскые сьномь деспотства почьть и. — Правѣдны же Оурошь аще и пострада изгнаніе ѿ чьсти царьскые ѿчьства своего, нь посрѣде свое землıе кь господоу исходить вь лѣто ҂ѕѡп҃ месеца декемвріа ·д· дьнь, великоу жалость оставль ѿчьствоу.

153 Вь лѣто ҂ѕѡп҃ месеца сектемвріа ·кѕ· дьнь оубиень бысть Воукашинь и Оуглıеша ѿ Тоурακь вь петькь дьнемь вь Македоніи.

2) О ПАТРИЈАРСИМА.

1. Пеħки.

О патріарсѣхь землıе срьбскыıе.

Понıеже вькратцѣ вьспоменоуχомь вашеи лıубвы ѡ ктиторѣхь нашихь, господь землıе срьбскыıе, ѡ порождены светаго Симеона Неманıе, дльжно ıесть и ѡ патріарсѣхь тоıе землıе мало что рещи, кы ѿ ныхь прьвы бысть, коих ли по сыхь благодѣть светаго доуха избраа, не малоу во пользоу приıемлıуть, иже тѣхь светыхь и достоблаженныхь светитель вьспоминаıуть, выше во по истинѣ овы апостоломь равночьстны и светителıемь сьпрѣстолны и прѣподобнымь и праведнымь единогласны.

154 Сьинхь (Вь нихь?) же бысть прьвы светитель и оучитель светы Сава, сынь светаго Симеона мироточьца иже и Неманıа, иже ѿ младыхь ноктеи ѿца и матерь и братїю ѡставль, царьство же и славоу земльноую ни вь что же вьмѣнивь. по еугельскомоу словесы вьзьмь крьсть, послѣдоваа Христоу, и Светоую Горꙋ Аѳѡна постиза(ıеть), и вь нıеи агглскы поживь, и огнıемь лıубве и светаго доуха рьспалıаемь силоıу, вь ѿчьство сы приходить, и сїихь апостольски наоучаıеть и крьщаıеть ѿ правиıе вѣры оуклонших се, и всакоу ересь истреблıаıеть, и царьствїа вѣнцемь землıу срьбскоую оукрашаеть, себѣ же сь многомь поноужденииемь архїереѡмь поставлıаıеть не искы своихь сы почьстїи, нь всѣи землы тои просвѣщенїа и спасенїа. Что же по сихь? Пакы Светоую Гороу постизаıеть, по сїихь и вь Цариградь приходить второе, та же вь Палѣстиноу и вь Їероу=

салимь и вь Дамаскь и на Синаю и всоу егоупьтьскоую землю и поустиню обьшдь, достизаеть и великы Вавилонь, и Ѿтоудоу вьзвращает се и вьходить пакы вь Їероусалимь и множьство светыхь и чьстныхь мощїи сьвькоупивь и иныхь црковныхь и царскыхь потрѣбь сьбравь своюмоу Ѿчьствоу приносить. Сїихь же светыхь мѣсть и по два крати обтекь, якоже орьль високопарны по висотѣ небеснѣи вьзлѣтае богооугодно поживь блаженны коньць постизаеть апостоломь равночьстие полоучивь.

155 При животѣ же своемь поставляеть архиепископа своего оученика светаго Арсенїа. И ть великь чюдотворьць и свѣтильникь явїи се вь животѣ и по сьмрьти.

156 Поставляет же се по Арсенїи Сава вторы, сынь прьвовѣнчаннаго краля Стефана.

157 Таа же Їоаникыю светы, иже лежить цѣль вь Сопокянѣхь.

158 И по семь свети Еустатїе, иже и до ныня подаваеть исцѣленїе.

159 По семь бываеть Їаковь. — Таа же дроугїи Еустатдыю. — И посемь Сава трѣтїи.

160 И по сыхь светы Никодимь, иже и црькзь сьзда светаго Димитрїа вь патрїархїи, идѣже и светыю мощи юго лежеть вь ковчезѣ.

161 И по семь светы Данїиль бываеть архиіереи великь. — Таа же Їоаникыю вторы. — И по семь Сава четврьтїи.

162 И по сыхь всѣхь светы Ефремь, и оставляеть прѣстоль и на безмльвию Ѿлоучаеть се. — И по нюмь Спиридо(нь) вьводить се.

Сїихь светыхь великыхь свѣтитель тьчїю имена.

(Издан у Спом. III, 96).

2. Даничићев.

Сказанїе о архїепископехь срьбьскыхь иже вь Пеки бывшихь.

163 Арьхїепискоупь Сава прьвосветитель. — Архїепископ ·в· Арсенїе. — Арьхїепископь ·г· Сава ·в· го. — Арьхїепископь ·д· Еустатїе. — Арьхїепископь ·е· Никодимь. — Арьхїепископь ·ѕ· Данииль. — Арьхїепископь ·з· Їоаникїе. — Арьхїепископь ·и· Ефремь. — Арьхїепископь ·ѳ· Спиридонь. — Арьхїепископь ·ї· Їаковь. — Арьхїепископь ·аї· Евстатїе. — Арьхїепископь ·кї· Сава.

164 До здѣ выше арьхїепискѹпи въ Пек(и) до цара Стефана, и поставлѩют се патрїарьсїи. И зде изѩвимь како више, и како се поставише. — Благочьстиви царь Стефань възимаеть власть и начельство въ земли штачьства своего и поставлѩеть свога логофета на прѣстоле светаго Сави, арьхїепискѹпа кѵрь Їѡаникїа, и прѣбысть въ архїепискѹпьстве ·и· лѣть. Тогда же гѡсподинѹ кралю Стефанѹ въ тѡмь врѣменїи прїемьшѹ многїе земле и градовѣ грьчскїе: прьвеѥ прїеть градь славьнїи Охридь, и градь славьнїи Прилѣпь идеже и царскы дворь себе въ прѣбиванїе съгради и въздвиже, и градъ славьни Костѹрь, градь Стрѹмицѹ, градь Хлеринь, градь Железньць, градь Боднь, градь Чьмрень. Сїа вса прїеть въ ·г· лѣта кральства своего, и венча се на царьство оу градоу Скопїи, арьхїепискѹпа кѵрь Їѡаникїа постави патрїархѡмь, и поживѣ въ светительстве на прѣстоле светаго Сави лѣть ·sї· и [·и·] мѣсець, и сь мирѡмь ѹспе о господи мѣсеца сек. ·г· дьнь въ ·ѕ· часъ нощи.

О поставлѥнїи вьтораго патрїарха Срьблюмь кѵрь Сави.

И по прѣставлѥнїи........ и прїеть пакы црькви свое благолѣпїе.

Исто што и у Данилу стр. 380—83., па се паставља:

165 И тако выше Срьблюмь патрїарьсы: Патрїарахь ·г· Єфремь, — Патрїархь ·д· Спиридонь. — Патрїархь ·е· Данилъ. — Патрїархь ·ѕ· Савва, — Патрїарх, ·з· Кѵрїиль. — Патрїархь ·и· Никѡнь. — Патрїархь ·ѳ· Ярьсенїе. — Патрїарахь ·ї· Никодимь. — Патрїархь ·аї· Макарїе. — Патрїархь ·вї· Паѵль. — Патрїархь ·гї· Ян҄донїе. — Патрїарьхь ·дї· Герасїимь. — Патрїархь ·еї· Саватїе. — Патрїархь ·ѕї· Никанѹрь. — Патрїархь ·зї· Їѡаннь. — Патрїархь ·иї· Паѵсеи. — Патрїархь ·ѳї· Гаврїиль. — Патрїлрхь ·к· Маѯѵмь. ҂зроз· — Патрїархь ·ка· Ярьсенїе.

У рук. Акад. Наука бр. 25. Издао Ђ. Даничић у Гласнику С. У. Др. XI, 160.

3. Драгосављевићев.

166 Сказанїе краткоѥ ѿ летописца србскаго изbранно егда ѿ Греков ѿ вьселенскїе светїе въ-

4. Руварчев.

О патриарсе.

Сказанїе краткое ѿ лѣтописца србскаго избранна, е(г)да ѿ Грековь ѿ всточнїе светые црь-

	ДРАГОСАВЉЕВИЋЕВ	РУВАРЧЕВ
	сточніе цркве Блгари и потомь Срьбіи приемше светое крьщеніе, и по крьщеніи гръчцими епископмы и свещеничъскими въсеми оуставми оучими и наказаеми бѣхоу къ богоразоумію Їисоус Хрїстови вѣри.	кви прьве Блгари приеше светое крщение въ лѣто ·фѯ·, потомь Срьби вь лѣто ·фч· и грческими епископи(и) свещеники оучима биваxоу ва благоразоумню вѣрїи Христови.
167	Потом же божіим чловѣколюбіемъ Србіи и Боулгари егда обладавше и покорише ороужіемъ многіе земле и езики и страніи, тогда събравъше съборъ доуховныи благословеніемъ светеишаго въселенскаго патриархи константинополскаго, кірvа, кірvа, кірvа Еманоуила, тои бо еротонисалъ светаго Савоу србскаго на архієпископство, и даде емоу въсоу архієпископскоую власть, и еvнгеліе, и архієпископскіи жезалъ съ крстомъ, и митроу положилъ на главоу его омофоромъ инъ въсъ чинъ дастъ емоу съ самовластїемь да митрополити и епїскопи ѿ Србовъ еротонисаетъ, и царе и крале да венчаваетъ и самъ, и по немъ бившіи въ вѣкіи. Сеи же бистъ при благочстивеишем константинополцем грчцем цари Алексїи Доуце и Ѳеодори Бласкаре лета ѿ бїтїа ҂ѕѱаї· то Сице починае то.	Потомь божимь изволенїемь Србъли и Бльгаріи обладаше многїми странами. Тогда сабравше саборь доуховнїи благословенїемь светеишаго васеленскаго патриарха кvрь Маноуила. Тои хеџетоунисавь светаго Савоу архиепископомь срьбскимь въ лето ҂а·и·с·, по осми леть прѣставьленїа оца своего дасть емоу самовластїе да митрополите и епископе ва землы србьсцеи поставлıаеть, и царе и кралю да вѣ(н)ча(ва)еть самь, и по нюмь бивши ва вѣки. Се же бисть при благочастивомоу цароу грчаскомоу Алеѯїи Доуце и Ѳеодороу Ласкароу ва лето ҂ѕѱаї·
168	Светїи Сава први архїепископь србскїи постави се въ лѣто ѿ битїа ҂ѕѱкв· Арсеніе свети ·а҃· ·в· Сава ·е҃· ·г· Еvстратїе ·а҃· ·д· Никодимь ·д҃· ·е· Архїепи	Свети Сава архиепископь србски постави се лето битїа ҂ѕѱкв·. По немоу же бисть прьви по именоу Арсеніе, вьтори архиепископь србьскїи ·к· Сава ·г· архиепископь. ·а· Еvстатїе ·д· архиепископь. ·а· Никодимь ·е· архиепископь.

Драгосављевићев

			Скопи србскїи
Данилъ	·а҃·	·ѕ·	
Їоаникїе	·а҃·	·з·	
Єфремъ	·а҃·	·и·	
Спиридонъ	·а҃·	·ꙋ·	
Ꙗковъ	·а҃·	·і·	
Єустратїе	·в҃·	·аі·	
Сава	·г҃·	·ві·	

169 Ѿ зде почеше се поставлꙗти и имати въсоу патрїꙗршскоую титоулоу, и именованїе и почтоу въсоу патриаршскоую србсци патриархси при благочьстивомъ цари србсцемь Стефанѣ,ͦ сине светаго кралꙗ и моученика, иже въ Дечанѣхъ.

Сїе имъ почело:

			Патриархи
Їоаникїе	·в҃·	·а·	
Савва	·д҃·	·в·	
Єфремъ	·в҃·	·г·	
Спиридонъ	·в҃·	·д·	
Данилъ	·в҃·	·є·	
Сава	·є҃·	·ѕ·	
Кирилъ	·а҃·	·з·	
Никонъ	·а҃·	·и·	
Никодимъ	·в҃·	·ꙋ·	
Ꙗрсенїе	·в҃·	·і·	

			србскїи
Макарїе	·а҃·	·аі·	
Павалъ	·а҃·	·ві·	
Ꙗнтонїе	·а·	·гі·	
Герасимь	·а҃·	·ді·	
Саватїе	·а҃·	·еі·	
Никаноръ	·а҃·	·ѕі·	
Їоанъ	·а҃·	·зі·	

Руварчев

·а· Даниль ·ѕ· архиепископь.
·а· Їоанїкїе ·з· архиепископь.
·а· Єфремь ·и· архиепископь.
·а· Спиридонь ·ꙋ· архиепископь.
·а· Иаковь ·і· архиепископь.
·в· Євстатїе ·аі· архиепископь.
·г· Сава ·ві· архиепископь.

Ѿ зде почеше се поставлꙗти (и) имати васоу патриаршаскꙋю титоулоу

при благочастикомоу дароу србьскомоу Стефаноу, синоу светаго кралꙗ и моуч. иже ва Дечанехь.

·в· Їоаникїе, ·а· патриархь србьски.
·д· Сава, ·в· патриархь србьски.
·в· Єфремь, ·г· патриархь србьски.
·в· Спиридонь, ·д· патриархь србьски.
·в· Даниль, ·є· патриархь србьски.
·є· Сава, ·ѕ· патриархь србьски.
·а· Кириль, ·з· патриархь србьски.
·а· Никонь ·и· патриархь србьски.
·в· Никодимь, ·ꙋ· патриархь србьски.
·в· Ꙗрсенїе, ·і· патриархь србьски.

При семь патриархоу примише Ꙗгарени блгарскоую и србьскоую землю, и наложише велики данакь на патрїаршскоую власть,

По семь висть
·а· Макарїе, ·аі· патрїархь.
·а· Павль ·ві· патрїархь.
·а· Ꙗндонїе, ·гі· патрїархь.
·а· Герасимь, ·ді· патрїархь.
·а· Саватие, ·еі· патрїархь.
·а· Никанорь, ·ѕі· патрїархь.
·а· Їоаннь, ·ѕі· патрїархь.

ДРАГОСАВЉЕВИЋЕВ			РУВАРЧЕВ
Пауcеи	·а҃· ·иі·	Патриарси срвски	·а· Пауcеи, ·иі· патріархь.
Гаврилъ	·а҃· ·ді·		·а· Гаврилъ, ·ді· патріархь. Сеи свщеномоученіе скончаь житіе свое неправедно оклеветань бисть и повешень бисть ва Нікеи сконча житие, тамо же и гробь его. Родомь ѿ Расіе, иже нынѣ глаголеть се Старіи Влахь, ѿ веси Щиткова.
			Посемь бисть
Максимъ	·а҃· ·к·		·а· Максимь, ·к· патріархь.
Арсеніе	·г҃· ·ка·		·г· Арсеніе ·ка· патриархь, зо-

При Арсеніи (·в·) патріархоу (·і·) приміше Агарянѣ благарскоую и срвскоую землю царство и кралевство и наложише Тоурци великоую соуммоу на патріаршкоую власть.

Гаврилъ ·а҃· ·ді· патріарха срвскїи оудавленъ бисть ѿ Тоуркъ неправо оклеветань.

Блаженеишїи Арсеніе ·г· Чръноевиђъ вѣ правѣ прѣстолом патриархшскимъ въ Пеђїи въ лѣто же ѿ въплщенія господа нашего Ісоуса Христа ·҂ахпг·.

вожи Чрноевичь, заніе бисть ѿ Чрьніе Гори и рода славна, и бисть ка лето господнѣ ·҂ахпг·

Агаренскїи безбожни амира съ его боговорнимъ съвѣтники съвѣтоваше оумислише и подвигоше вѣликоую и лютоую брань. Великаго безбожника амири повеленіем великїи пас. (!) везиръ Кара-Моустафа баша изиде ѿ Константинъ.

·а· Калиникъ, ·кв· патриархъ. Родомь бисть ѿ Скопиіа.

·а· Атанасіе, ·кг· патріархь.

·а· Моисеи, ·кд· патриархъ. Родомь ѿ Расіе, славна рода бисть. Прѣжде же бившоу емоу митрополитоу рашкомоу, и ваз-

веденъ бисть на престолъ србски ва лѣто господнє ҂аѱві· митрополитомъ тогда обретающимъ се оу србьской земли: Мелетіє, захлмски или херцеговачкїи; Моисеи, босански, последи бисть бѣлградски; Константїнъ, скопски; Григоріє, архилскїи; Іоаникіє, епископъ бѣлоцр(к)вѣньски и нишки; Данилъ, самоковски. — И поставлꙗетъ сїє своєю роукою: прьвеє Темишвароу Іоаникїа, митрополита темишварскаго; Моисеꙗ епископа себишкага; Арсенїа, митрополита Захлми; Арсенїа, митрополита рашкога; Кѵрила, митрополита скопскаго; Досиѳеꙗ, епископа валевскога; Кѵрила, митрополита Призреноу; Ісаию, митрополита архилскаго; Досиѳеꙗ, епископа самоковскога; Висаріѡна, епископа Коласїи; и паки Єфрема, епископа Коласіи; Савоу, митрополита Скендерїи; Стефана, епископа Далмацїи.

*

И у Милорадовићеву рукопису има чланак о патријарсима, али је издавач изређао само имена њихова. Разлика је од ова два што је од патријарха на трећем месту поменут Спиридон, а на четвртом Јеврем; седмога (Ћирила) место је непопуњено; једанаести је Никодим (по други пут, место Макарије); дванаестога (Павла) место је непопуњено; Атанасије је 23-ћи а Мојсије „Чурла" 24-ти додат је још и Арсеније, и са стране доцније дописани као 26 и 27. Јанићије Грк и Атанасије (Лет. М. С. 181. 44.)

Б. МЛАЂИ ЛЕТОПИСИ

1) ЗАМЕЦИ И ИЗВОДИ ИЗ ЛЕТОПИСА.

I.

У Данилчеву типику писаном 1416 год. у Нар. Библ. у Београду бр. 590 (Archiv XXIII 633. — Записи и Натписи 5134—46).

Ѿ седмаго вьселюн'скаго сьбора до лѣта ҂ѕцкд·го лѣт ·хд·

170 А ѿ коли се прѣвед(е) срьбскаа книга Кvрїилѡм до лѣта ҂ѕчкд·го ·vдї· лѣт.

171 Ѿ коли се Сvмеѡн Немања назва господинь Срьблюем до лѣта више писан'наго ҂ѕцкд·го имать лѣт ·сои·

172 Постави се светы Сава прьвы ар'хїепископь Срьблюем вь лѣто ҂ѕѱкѕ·

173 Вь лѣт(о) ҂ѕѡкд· ѡк. ·кд· прѣстави се светы крал Милѹтинь.

174 Вь лѣт(о) ҂ѕѡли· оубише Срьблю царја Михаила.

175 Вь лѣт(о) ҂ѕѡм· прѣстави се слѣпи краль їюлја ·еї· дьнь.

176 Вь лѣт(о) ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефан царь дек. ·к·

177 Вь лѣт(о) ҂ѕѡп· прѣстави се царь Оурош дек. ·в·

178 Вь то лѣто оубише Тѹрци кралја Влькашина и брат(а) мѹ Оуглешѹ.

179 Вь лѣт(о) ҂ѕѡпе· прѣстави се Гюргь Бальшик ген. ·д·

180 Вь лѣт(о) ҂ѕѡҁз· прѣстави се великы кнезь срьбскы Лазарь, оубише га Тѹрци на Косовѣ Поли їюн. ·еї·

181 Вь лѣт(о) ҂ѕцѕї· прѣстави се Грьгѹрь монах Герасим.

	II.	III.
	На једном листу у Нар. Библ. у Београду (Прилози Ш 46 — Записи и Натписи 9918—31).	Хаџи-Јорданов летопис (Starine XIII, 174).
182		Вь лѣто ҂ѕѡм· Стефань краль дечанскь кончинꙋ постизаеть ѿ сина своего и сь моученикы равночьстїе полоучи.
183		Стефань же царь срьбскы прѣжде сьмрьти своее на ·гї· лѣть воева на Босноу, тако и сь царицею своею и сїю вьсоу повиноувь под се.
184	Вь лѣто ҂ѕѡѯд· благочьстиваго и великаго цара Стефана христианомь постиже сьмр҆ть.	Постизаеть кончиноу вь лѣто ҂ѕѡѯд· мѣсеца дек. вь нед. рыданїе и плачь оставль срьбской земли.
	Вь лѣто ҂ѕѡѯе· (празно).	Вь лѣто ҂ѕѡѯе· (празно).
185	На третию годинꙋ. Вь лѣто ҂ѕѡѯѕ· Сие лѣто бисть гладна година.	Вь лѣто ҂ѕѡѯѕ· Сїе лѣто гладна година быс(т).
	Лѣто ·а·в·г·д·е·ѕ·з·и·ѳ·ї·їа·вї·	Вь лѣто ҂ѕѡѯз· ҂ѕѡѯи· ҂ѕоѯѳ· ҂ѕѡо· ҂ѕѡоа· ҂ѕѡов· ҂ѕѡог· ҂ѕѡод· ҂ѕѡое· ҂ѕѡоѕ· ҂ѕѡои· (празно).
186	На третие на десето лѣто. Вь лѣто ҂ѕѡоѳ· Сиѥ лѣто бисть бои кр(а)ла Вꙋкашина и деспота на Марице.	Вь лѣто ҂ѕѡоѳ· Сїе лѣто краль Вькашинь и деспоть Оуглѥша оубїены быше вь Македоныи ѿ Тоурць на Марїцѣ рѣцѣ, ꙗко и тѣлесемь ихь не обрѣтеном быти, сек. ·кѕ·
187		Вь тожде лѣто прѣстави се царь Оурошь дек. ·д·
	Лѣто ·а·в·	Вь лѣто ҂ѕѡп· ҂ѕѡпа· ҂ѕѡпв· (празно).
188	На ·г· лѣто. Вь лѣто ҂ѕѡпв· Сиѥ лѣто распа кнезь Лазарь жꙋпана Николꙋ.	Вь лѣто ҂ѕѡпг· Сїе лѣто расыпа светы кнезь жоупана Николоу.
	Лѣто ·а·в·г·д·е·	Вь лѣто ҂ѕѡпд· ҂ѕѡпе· ҂ѕѡпѕ· ҂ѕѡпз· ҂ѕѡпи (празно).

189 На ·ѕ· лѣто. Въ лѣто ҂ѕѡпи· Сие лѣто кириѡ писа (= кириѡпасха).	
190 Въ лѣто ҂ѕѡпѳ· Сие лѣто бисть Чрѣповь бои на Дꙋбравнице.	Вь лѣто ҂ѕѡпѳ· Сіе лѣто бысть Чрѣповь бои на Доубравици.
Лѣто ·а·в·г·д·	Вь лѣто ҂ѕѡҁ· ҂ѕѡҁа· ҂ѕѡҁв· ҂ѕѡҁг· ҂ѕѡҁд· (празно).
191 На ·ѕ·(!) лѣто. Въ лѣто ҂ѕѡҁд· Сие лѣто побеже Мꙋрать и кнезь Лазарь с Плочника ис Топлице.	Вь лѣто ҂ѕѡҁе· Сіе лѣто побеже Амоурать и светыи кнезь с Плочника.
Лѣто ·а·в·	Вь лѣто ҂ѕѡҁѕ· ҂ѕѡҁз· (празно).
192 На ·г· лѣто. Въ лѣто ҂ѕѡҁз· Сие лѣто кнезь Лазарь сьтвори бои на Косовꙋ сь Амꙋратомь мѣсеца ꙋниа ·еі· дьнь, и Мꙋрата ꙋби	Вь лѣто ҂ѕѡҁи· Сіе лѣто мѣсеца іоуна ·еі· дань светыи кнезь бои сьтвори на Косовоу, и аміроу оуби, и самь ѿ нихь паде. Тогда плачь и рыданіе.
·а·в·г·д·е·	Вь лѣто ҂ѕѡҁѳ· ҂ѕц· ҂ѕца· ҂ѕцв· ҂ѕцг· ҂ѕцд· (празно).
193 На ·ѕ· Въ лѣто ҂ѕцг· Сие лѣто Тꙋрци на Влахе воеваше и Марко и Костадинь погибоше.	Вь лѣто ҂ѕце· Сіе лѣто Тоурци воеваше на Влахе и краль Марко и Костадинь погыбоше.
194 ·в· Въ лѣто ҂ѕцд· Сие лѣто Тꙋрци на Ꙋгрѣ ходише. Дмитровце прѣселише ꙋ Брꙋсꙋ.	
	Вь лѣто ҂ѕцѕ· (празно).
195 ·е· Въ лѣто ҂ѕце· Сие лѣто Тꙋрци ꙋ Боснꙋ ходише и погибоше.	Вь лѣто ҂ѕцз· Сіе лѣто загыбоше Тоурци оу Боснѣ.
196 ·ѕ· Въ лѣто ҂ѕцѕ· Сие лѣто изгорѣ Равьница.	
Лѣто ·а·в·г·д·	Вь лѣто ҂ѕци· ҂ѕцѳ· ҂ѕці· ҂ѕцаі· ҂ѕцві· (празно).
197 ·е· Въ лѣто ҂ѕцаі· Сие лѣто погибе царь Паазить подь Ангꙋромь ѿ Демира.	Вь лѣто ҂ѕцгі· Сіе лѣто загыбѣ Ваазить ѿ Демира подь Ангоуромь.
Лѣто ·а·	Вь лѣто ҂ѕцді· ҂ѕцеі· (празно).
198 ·в· Въ лѣто ҂ѕцгі· Сие лѣто прѣстави се благочьстива гѡспога Евгениа	Вь лѣто ҂ѕцѕі· Сіе лѣто прѣстави се госпогіа Еѵгліа (!)

	Въ лѣто ҂ѕцзі· ҂ѕции· (празно).
199	Въ лѣто ҂ѕцѳі· Сїе лѣто плѣнише Тоурци съ Вълкомь сръбскоу землю.
200	Въ лѣто ҂ѕцк· Сїе лѣто заклаше Вълка и Лазара, месеца маїа ·еі·
	Въ лѣто ҂ѕцка· ҂ѕцкв· (празно).
201	Въ лѣто ҂ѕцкг· Сїе лѣто царь Моусїи погыбе.
	Въ лѣто ҂ѕцкд· ҂ѕцке· ҂ѕцкз· (празно).
202	Въ лѣто ҂ѕцки· Сїе лѣто постиже сьмрть воеводоу Мирчю.
	Въ лѣто ҂ѕцкѳ· ҂ѕцл· (празно).
203	Въ лѣти ҂ѕцла· Сїе лѣто оумрѣ соултань Кrїжчи.
	Въ лѣто ҂ѕцлв· ҂ѕцлг· ҂ѕцле· (празно).
204	Въ лѣто ҂ѕцлѕ· Сїе лѣто прѣстави се господинь Срьблюмь деспоть Стефань мѣсеца їоулїа ·иі· оставивь великоу жалость срьбскои земли. Тогда плачь и рыданїе
	Въ лѣто ҂ѕцлз· ҂ѕцли· ҂ѕцлѳ· (празно).
205	Въ лѣто ҂ѕцм· Сїе лѣто прѣстави се Дань воевода храбровавь доблюстьвнѣ на Измаилти
	Въ лѣто ҂ѕцма· (празно).

IV.

На последњем листу ћирилицом писаног лекционара у Доминиканском ман. у Дубровнику. (Срђ, 1904, 776).

206 Нека се зна кад се по[оче Дѹ]бровникь градити ѿ града Цапатата на ·ҳкг· 626 годища Христова.

207 Нека се зна када се донесе глава ѿ св(е)тога Власи ѹ Дѹбровникь на ·чiв· 1013 лиета Христова.

208 Нека се зна када се п(о)че света Госпоћа сидати ѹ Дѹбровникѹ по едномѹ кралѹ и кралици ѿ Иньглитере и сида се й годища и коста ·п· тисѹћа на ·ҷрѯ 1160.

209 Нека се зна како дарова царь Стиепань Дѹбровникѹ градь Стонь на ·ҷтлг· 1333 лиета Христова.

210 Нека се зна како Ѹглеша деспота и брата мѹ Вѹкашина виеше боие на риеци Марици днемь ѹ петакь на ·ҷтѯа· 1361 лиета.

211 Нека се зна како има Дѹбровникь рать с Николомь жѹпаномь на ·ҷто 1370 лието.

V.

У Гораждинском псалтиру с часловцем штампаном 1521 год. 25 октобра (Arhiv XXIII, 308. — Записи и Натписи 5589, 90).

Оукazь лѣтомь вѣчнымь колико ѿ кого вѣка.

ѿ Адама до потопа лѣт ·в· тисѹще ·смв·
ѿ потопа до стльпотворенїа лѣт ·флѕ·
ѿ стльпотворенїа до Аврама лѣть ·фнв·
ѿ Аврама до исхода лѣт ·ул·
ѿ исхода до Давида лѣт ·ум·
ѿ Давида до прьваго прѣселюенїа Їероусалима лѣт ·уми·
ѿ прѣселюенїа до Алеѯандра цара лѣт ·тиі·
ѿ Алеѯандра до светаго рож. господа нашего Їсоус Христа лѣть ·тлг·

Вьсѣхь лѣт ѿ Адама до Христа ·е· тисоущь ·ф·
ѿ Христова рож. до Констандина цара Христїаном лѣть ·тиі·

212 ѿ Константина цара до Кѵрила Философа сьтворшаго слова юзыкоу словѣнскомоу, и Мѣтодїа епископа, брата юго, лѣтъ ·фмв·

Вьсѣх же лѣт ѿ Адама до Кѵрила ·ѕ· тисоущь ·тѯ·

*

213 Ѿ Кѵрила философа до светаго Савы прьваго архїепископа, оучителıа и прьвосветителıа срьбскаго, новаго по истинѣ апостола, и брата его Стѣфана прьвовѣнчанаго кралıа срьбскаго лѣт ·сп·, ѿ Адама же лѣть ·з· тисоущь ·хм·

214 Ѿ Стѣфана же прьвовѣнчанаго кралıа до цара Стѣфана, благочьстиваго и христолюбиваго и мнихолюбиваго прьваго цара срьбьскаго ·са·

215 Всѣх же лѣть ѿ Адама до царства Стѣфана цара лѣт ·ѕ· тисоущ ·шнг·

216 Ѿ цара Стѣфана до сына ıего цара Уроша лѣт ·еї·

Коньць ·з· момоу вѣкоу, почело шсмомоу вѣкоу послѣдним лѣтωм.

217 Вь лѣто ·зкд· Сїıе лѣто паде соултань Соулеимень на рѣкоу Савоу сь множьством Измаилтень, и прѣхождахоу рѣкѹ Савоу, ıакоже по соухоу сїирѣчь по мωстоу на ωн поль Срѣма, и инїи же вь корабли преплоуше, ıакоже не бѣ мошно ни рѣкамь тѣмь силнимь Измаилтене оудрьжати, ıеже Оугринь имѣше надеждоу на теи сил'не рѣке, глаголю Савѹ и Доунавь. И ωнстѹпише ѿвьсоудѹ словоуще Бельградь ї иннїе ωкрьсниıе гради, и лѣтехоу ıакоже змиıе крилате села и градове палеще. Ѡле чюдо тогда такωвои скрьби земли тои имоущи! И вь тои земли, глаголю Срѣме, дивна места и села запоустеше, а црькви и градове разорише, а словоущи Бѣльградь и неволеıю Оугрин' прѣдасть Измаил'теном, и вьнидоше вь нь ѕѕциевωпд чеда мѣсеца авгоуста ·ки· дьнь. — А госпожда Ѥлена быв'ша деспотица и неволеıю ωстави славни градь Коупїникь и дадѣ се бѣгствоу прѣко рѣке Доунава оу вьноутрьнѹ Оугрїю, а славноу и дивноу землю деспотовоу Тоурци попленише, а лепи градь Коупиникь разорише мѣсеца сек. ·д· дьнь.

VI.

У рукопису Нар. Библ. у Београду бр. 491. Ово под V од речи до речи преписано са овим продужењем (Записи и Натписи бр. 9969—80):

218 Вь лѣто ·ѕцѯ· прие црар'(!) Мехмедь царство, а на ·ѯа· лѣтѣ прим ї Цариградь.

219 Вь лѣт(о) ·ѕца· приеше Тѹрци Трьновь.

220 Въ лѣт(о) ҂ѕѠчд҃ помрьче сльнце.
221 И вь то лѣто исходи царь Мурать на Плочникь.
222 Въ лѣто ҂ѕѠчз҃ бисть бои на Косову кнѣзи сь Муратомь, мѣсеца июниꙗ ·еі҃· дьнь.

Ѿ Адама до вьчловечениа Христова лет ҂еф҃·
Царствова Тиверие ·кв҃· лѣтъ и мѣсець ·з҃· Въ ·и҃· же лето царства его крсти се господь нашь Исус Христос и еугьлское учение наче(т)ь и вь ·иі҃· лето царства его пострада нась ради волнꙋю с'трасть
Ѿ Адама до господне вьзнесение леть ҂ефлг҃·

223 Вь лѣт(о) ҂зиі҃· бис(ть) трусь великь вь Константине граде.
224 То же лето и снегь паде мѣсеца июлиа по горах ·д҃· педи.
Ѡбрете гр'чькꙋю книгꙋ Меркурие.
Колико душь исходить на дьнь и на нощь ·ві҃· тисуще и ·кд҃· душе; толико же и раждает се.

VII.

У рукопису Нар. Библ. бр. 100 има општи летопис потпуно једнак с дорп. рач. и рув. првим (Спом. III, 123—24) и с истим заглављем, али после седмог сабора има ово продужење (Зап. и Натп. бр. 9943—59):

225 Роусь кр'сти с(е) прѣзь Володимера ѿ Грькь вь лѣто ѿ сьзданіа свѣта ҂ѕуче҃, ѿ рожства Христова ·цпз҃·, ѿ крщеніа ·хки҃·.
226 Вь лѣто ҂ѕтѯ҃ сьставише се наша словеса светымь Куріломь.
227 Вь лѣто ҂ѕфнв҃ ѿ стоупи Римь ѿ православіа
228 Вь лѣто ҂ѕѱкз҃ постави се светыи Сава архіепископѡмь.
229 Вь лѣто ҂ѕѠѯз҃ пріидоше Тоурци на Калиполѣ.
230 Вь лѣто ҂ѕѠп҃ прѣстави се царь Оурошь.
231 Вь то лѣто оубыше Тоурціи кралꙗ Вькашіина на Марици.
Вь лѣто ҂ѕѠч҃ (празно).
232 Вь лѣто ҂ѕѠчз҃ погибѣ кнѣзь Льзарь.
233 Вь лѣто ҂ѕцли҃ пріими царь Моурать Солꙋнь.
234 Вь лѣто ҂ѕцѯа҃ пріе царь Мехмедь Цариградь.
235 Вь лѣто ҂ѕцѯз҃ пріими царь Мехмедь Смѣдерево.

На новој страни:

236 Въ лѣто ҂зсле҃ бысть Мухамедь тꙋрскы пророкь въ дніи Константіна цара вьноука Ираклїева
237 Въ лѣто ҂зое҃ помрьче сльнце априлїа ·ѕ҃· дьнь оу полꙋдне въ срѣд(оу).

Среда је ове године била 16 априла и можда је место .s. било .si. па рђаво преписано из оригинала.

238 Вь лѣто ҂зре҇ рать Гатачка, Дервїшь бѣгь
239 Вь лѣто ҂зрв҇ Хасань паша Кловꙋчаревић на Тꙋровꙋ.
Сїе приписахь (јамачно се односи на четири последње белешке) вь лѣто ҂зрнѕ҇ Тогда бѣ ѿ битїа ҂зрнѕ҇ кроуг сльнцꙋ ѕі҇ а ѿ рож. Христова ҂ахми҇ лꙋн. ві҇ слово знамено л҇.

VIII.

У рукопису ман. Хиландара (псалтир) бр. 94 (Записи и Натп. бр. 9960—68):

240 Ѿ Адама же ҂ѕѡнѕ҇ до Стефана же прьваго цара Срьблюемь.
241 Ѿ Адама же до бога кнеза Лазара на Косовꙋ еже сь Измаилти, лѣто ҂ѕѡчз҇

— — — — — — — — — — — —

242 ҂ѕцкѕ҇ Сїе лѣто постиже сьмрьть Мѣрчю воеводꙋ.
243 Вь лѣ(то) ҂ѕцкз҇ прѣстави се патриарх Кvриль.
244 Вь лѣ(то) ҂ѕцки҇ прѣстави се ѥѯархь Исидорь.
245 И тожде лѣ(то) амира сꙋлтан прїе Влашкꙋ землю.
246 Вь лѣ(то) ҂ѕцкд҇ оумрѣ Крvсчїа амира и Костандинь царь бльгарскыи, и Балша Зѣтски, и деспоть прїе Арбанасе.
247 Вь лѣто ҂ѕцлѕ҇ прѣстави се деспоть Стефань мѣсеца їꙋлїа иі҇ дьнь. Тогда плачь и рыданїе.
248 Вь лѣто ҂ѕцмѕ҇ изде амира.... и расипа градь Борьчь.... и градь Равьницꙋ расипа и пожеже..... плачь и риданїе. И подаде имь деспот Гюр҇гь на сьмиренїе Ждрѣло и Би(ше?)славь градове.
249 Тогда и преселюенїе многим инокѡм ѿ своих виталищь. ꙋби (ꙋви?).

IX.

У рукоп. ман. Крушедола (Е. V. 23; Лествица има у почетку на првом листу општи натпис. Опис рук. м. Кр. 149. — Записи и Натписи 9981, 82).

Ѿ Адама до Христова рожьства.....
Ѿ рожьства Христова до вьзнесенїа.... лг҇ лѣта.
Ѿ вьзнесенїа господнꙗ до прьваго сьбѡра Констатина цара..... лѣта ті҇ лѣть.

ѾТ прьваго сьбора до се(д)маго четыри ста и седамь десеть и осамь лѣта.

250 ѾТ се(д)маго сьбора до прѣставлениа Стефана цара срьбьскаго ·фнѕ· лѣта, а прѣстави се Стефань царь вь лѣто ·ѕѡ· и ·ѯд·.

251 ѾТ прѣставлениꙗ Стефанова до прїимлениꙗ Цариградꙋ деве(де)сеть и ·е· лѣт.

252 Вь лѣто ·ѕцѯа· прїими царь Ме(х)ме(д) Цариградь маиꙗ ·кд· вьто(к).

X.

На једном листићу с врха сасечену у два ступца записан је овај заметак летописа; не зна се је ли било продужења. (Лет. 25, 20. — Записи и Натписи 9932—42).

.......златостаро......ѡ последнемь времѣни ꙋмилено ѕело полазно. Ѿче благослови.

Кто не дивит се и не чꙋдит се векꙋ семꙋ, како ѡставлена сꙋ врѣмена сиꙗ за преꙋмноженииꙗ греха чловѣкомь! Вь недра станемь нѣзи вѣси ꙗкоже рождени.

253 (Вѣ лето .... пре)стави се Дечани......

254 Вѣ лето ·ѕѡ(ѯ)з· Тꙋрци на Калиполи.

255 Вѣ лето ·ѕѡп. погибоше Мрѣнꙗвчић.

256 Ва лето ·ѕѡчз· погибе кнезѣ Лазар.

257 Вѣ лето ·ѕцмз· (прими цар Смедерево?)

258 Вѣ лето ·ѕцнв· оузе ѡпеть Ђꙋрађѣ Смедерево.

259 Вѣ лето ·ѕцнз· разби царѣ Ꙗнка нѣ Косовꙋ.

260 Вѣ лето ·ѕ(ц)чг· престави се Вꙋкѣ деспоть.

261 (Вѣ лето ..,.) прими царѣ Мехмед Цариградь.

262 Вѣ лето ·ѕцѯѕ· престави се Стефань (!) десподѣ.

263 Вѣ лето ·ѕцѯз· паки прими царѣ Мехмедѣ Смедерево.

XI.

У рукопису Нар. Библ. у Софији бр. 313 (Цонев, Опис рук. 122. — Записи и Натписи 9983—39).

264 Доиде црѣ на Ивѣна.

265 Вѣ лето ·ѕцнѕ· доиде царѣ на Скедерѣ-бега и ꙋзе мꙋ Свети Гратѣ.

266 Въ лето ҂ѕчӡе· доиде Ӕсе-бекъ на Деборъ.
267 Въ лето ҂ѕцод· доиде царъ Мехмет-бекъ на Деборску землу на Скедеръ-бега; Цидну порωби и посече, месеца маа ·д· днъ въ суботу.[1])
268 Въ лето ҂зкд· и узе царь Селимь гратъ Мисеръ, и уби цара Къзльбаша.
269 Въ лето ҂злв· и узе царь Сулемань гратъ Рωдωсъ.
270 Въ лето ҂злд· ωтиде царь Сулема(нъ на землу Угаръско на Будимь и расипа Будимь.

[1]) Мај 9 ове године пао је у петак а 6975 у суботу.

XII.

У рук. цркве Никољца у Бијелом Пољу (Записи и Натписи 5219 25):

271 Летω ҂ѕцӡ(=)· года (ходи?) царь Мех .... на Босну и прїием градь Йице и ине градови босанске.
272 И тожде лѣт(о) ходи на Влахе.
273 И прїими землю Ямурею з градовїеми.
274 Вь лѣто ҂ѕцов· ходи царь Мехмед на Босну и разбише га под Йицемь.
275 Вь лѣто ҂ѕц(пд?)· оумрѣ царь Мехмедь у Натолїе.
276 И тожде лѣт(о) воцари (!?) се сыну (!) моу Баıазить.
277 Вь лѣто ҂ѕцҁ· погибе Йкшикь на мосту Езавскωму вь Смѣдереву ·н'мь. ·ѕ·

XIII.

У рукопису Румјанцовског Музеја у Москви бр. 1478 (Записи и Натписи бр. 3235—44).

278 ҂з· тїсуч. ·вї· зима люта и снѣжна.
279 И на този лѣто градише град Драчь.
280 Таазы годїна гладна, а ланска морнаа.
281 Лѣт(о) ҂з· тїсуч. ·гї· доиде коѣ жїто за ·рк·?
282 ҂з· тїсуч. ·ка· прїе царство Селимь-ага.
283 (Т)оже лѣто умрѣ царь Паıазит.
284 (҂з·) тїсу. ·кв· уби се царь Селїм со (!) Кьзликаши.
285 (҂з·) тисоущ ·кг· оуби царь Селим .... Надовлїю.

286 Лѣт(о) ,ѕзке· пріе царь Селим-ш(ах) Місерь.
287 Лѣт(о) ,ѕзки· прѣстави се Селилим (!) прие царство царь Соулеиман.
В лѣто ло(!) ,з· тїсꙋч. и ·р· и ·л·[1])

[1]) Ова последња белешка можда означава годину кад је написана.

XIV.

Загрепски летопис.

А се ѿ битна кажеть.

Ѿ Адама до потопа .... итд. до вазнесења Христова дванаест бележака. Затим од вазнесења до првог сабора, од првог до другог... од шестог до седмог. Непосредно иза тога:

288 Вь лѣт(о) ,ѕѱмг· приеть начелство анеѱеи Радославь, храпавїи краль, и царства (! тако и даље) ·м· лѣт.
289 В. л. ,ѕѱои· вькрали се Милоутинь, краль банскїи, и царства ·ми· лѣт, и оумре ѡк ·ке·.
290 В. л. ,ѕѡке· вькрали се Стефань, краль дечански, и царства ·дї· лѣть. и оумре ноемрїа ·аї·
291 В. л. ,ѕѡли· оуби краль Дечански Михаила, цара бꙋгарскаго на Велблꙋждꙋ.
292 В. л. ,ѕѡк· роди се царь Стефань.
293 В. л. ,ѕѡѯд· престави се дек. ·кд·, царствова же ·кд· лѣт.
294 В. л. ,ѕѡме· роди се Ꙋрошь.
295 В. л. ,ѕѡпв· расипа кнеза Лазарь Николоу жꙋпана.
296 В. л. ,ѕѡѯз· преидоше Тꙋрци на Калиполе.
297 В. л. ,ѕ[ѡ]ҁд· исходи царь Моурать на кнеза Лазара и прими Нишь.
298 И вь тои лето помрьче слнце.
299 В. л. ,ѕ[ѡ]ҁз· погибѣ светїи кнезь Лазарь на Косовꙋ мѣсеца їюнїа ·еї·, царства ·зї· лѣт.
300 И вь тои лето прие начелство сынь его велики деспоть Стефань.
301 В. л. ,ѕца· примише Тоурци град Трьново.
302 В. л. ,ѕцг· погибѣ Баѧзить на Власїехь, и сь нимь Марко Кралевикь и Констадинь.
303 В. л. ,ѕце погибоше Тоурци на Вос'не.
304 В. л. ,ѕцз· престави се Воукь Бранковикь.

305 В. л. ҂ѕцѯг· оухвати Никоуль Феризбеговикь оу Кроушевцоу, ѡк. ·в·.

306 И тои лето оуби Дмитарь Радоевикь Петра Ковачевика посред брьницомь (= под Сребрьницомь) маа.

307 И тои лето при[ми] царь Мехмедь Ново Брьдо, и все градове ситничке.

308 В. л. ҂ѕцѯд· оухвати Свилаевикь Михаила деспота Гюр'га, и свеза га оу Бельгра(доу) дек. ·зі·

309 И тои лето вькрали се Владисавь краль, сынь, Албете (!) крала, мр ·зі·

310 И тои лето разби Николь цара Мех'меда подь Бельградомь.

311 И тои лето оумре Никоуль оу Бельградоу мѣсеца ав'гоуста ·аі· дьнь оу средоу.

312 Коньць ·з· момоу вѣкоу.... исто што и бр. 217.

Споменик С. К. Ак. LXVI, 227.

XV.

У рук. Прашког Музеја бр. 19. (Спом. III, 105; Записи и Натписи 5245—53).

Сь летопись когда оузеше се градови подоунавсціи, Тоур'ци кадь ихь примише.

313 Белиградь лѣто ҂з·к·и·

314 Варадинь лѣто ҂з·л·

315 Боудимь лѣто ҂з·н·г·

316 Ѳемишварь лето ҂з·ѯ·а·

317 Сегеть лето ҂з·о·в·

318 Сегединь лето ҂з·п·

319 И высть соушна година ҂з·ч·в·

320 Бечкерекь вь лѣто ҂з·р·

321 Вь лето ҂з·р·в·, вь дьніи Пер'скаго цара вьзеть высть светитель Сава вь петакь великы, оуви мнѣ грѣш'номоу.

XVI.

У старој штампаној књизи у Карл. библ. (Записи и натписи број 5155—66).

Да се зна колико е ѿ каде сѹ Тоур'ци прѣш'ли на ѡвѹ странѹ мора.

322 ѿ Калипола ҂с·п·з· лѣт.

323 ѿ Косова и кнеза Лазара ·с·н·д· лѣт.

324 ѿ Смедерева ·с·з· лѣт.

325 ѿ Цариграда ·р·ч·д·

326 ѿ Белиграда ·р·к·ѕ· лѣт.

327 ѿ Темиш'вара ·ч·е· лѣт.

328 ѿ Сегет'вара ·п·а· лѣт.

329 ѿ сѹш'нѣ године ·ѯ·г· лѣт.

330 ѿ Сис'ка ·н·д· лѣт.

331 ѿ Бечкерека ·н·г· лѣт.

332 ѿ Мар'ка Кралѥвиħа и Кон'стина Жеглиговца ·с·н·а· лѣт.

333 ѿ Солѹна ·с·ѕ·і· лѣ(т)ь.

Писах ·з·р·н·д·

2. ОПШТА ИСТОРИЈА

а) У летописима прве групе, хаџи-Јорданову и Григоровићеву

Софиски први, Григоровићев, хаџи-Јорданов, Хамартолов и Синодални.	Кијевски, студенички, сарандапорски и цетињски.
Сказаніе (Оуказаніе соф.) вькратцѣ сѹщимь ѿ Адама до дьньшнıаго (нынıашнıаго соф.) врѣмене (Сказаніе ѡ Адамѣ јорд.)	Сказаніе вькратцѣ (лѣтомь киј.) соущимь ѿ Адама до дьньшнıаго (нынѣшнѣго киј.) времене (родомь киј.)
Адамь роди Сида.	Адамь (бывь лѣть ·сл· киј.) роди Сида (и прижитъ ·ѱ· лѣть и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·цл· киј.)
Сидь Еноса, (же Еноха јорд.)	Сидь (бывь лѣть ·се· киј.) роди Еноса (и прижить лѣть ·ѱз· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·цві· киј.)
Енось (Енохь јорд.) Каинана,	Енось (быстъ лѣть ·рҁ·, роди киј.) Каинана (и прижить ·ѱеі· лѣть; жить вьсѣхь лѣть ·це· киј.)
Каинань Малелеила,	Каинань (быстъ лѣть ·ро·, роди киј.) Малелеила (и прижить лѣть ·ѱм·, и оумѣть; жить вьсѣхь лѣть ·цл· киј.)
Малелеиль Иареда,	Малелеиль (быстъ лѣть ·рѯе· роди киј.) Иареда (и прижить лѣть ·ѱд·, и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·ѡҁе· киј.)
Іаредь Еноха,	Иаредь (быстъ лѣть ·рѯв· роди киј.) Еноха (и прижить лѣть

Єнохь Мадусала,

Мадусаль Ламеха,

Ламехь Ноа,

Ное Сима (григ. јорд, хам. син.)

(Соуть оубо григ. јорд. хам. син.) ѿ Адама до потопа лѣть ·ѕвсмв· (·ѕкмв· јорд.)

Ное роди Сима (соф.)

По потопе же Симь, сынь Ноевь, роди Арфаѯада (Симь Арфаѯада соф.).

·ѡ·; бысть вьсѣхь лѣть ·ц҃дв· киј.)

Єнохь (бысть лѣть ·рѯе· роди киј.) Мадоусала (и прижить лѣть ·с· Сь не оумрѣть, нж прѣставлень бысть, іакоже богь вѣсть, быв вьсѣхь лѣть ·тѯе· киј.)

Мадусаль (бысть ·рѯз· лѣть, роди киј.) Ламеха (и прижить лѣть ·ѡв·; жить вьсѣхь лѣть ·цѯд· киј.)

Ламехь (бысть лѣть ·рпи· роди киј.) Ноа (пожить лѣть ·фѯе· и оумрѣть; бысть вьсѣхь лѣть ·ѱнд· киј.)

Ное бысть лѣть ·ф· роди ·г· сыны: Сима, Хама, Афета. По рожденіи за ·р· лѣть дѣлаа ковчегь и вьниде вь нь дьждоу шедшу ·м· дьнеи, и вьсѧ землѣ покрьвена бысть водж выше вьсѣхь горь ·еі· лакьть. Дьніи ·рк· плаза ковчегь по водѣ ·зі· мѣсѧца и ·аі· дьнь и бысть ·х· лѣть исплънь. Вь прьвое лѣто седмаго ста житіа своего Ное изыде ис ковчега и прижить лѣть ·тн· и оумрѣть, живь вьсѣхь лѣть ·цн· (Ное Сима. Вь дни же Ноеви бысть — бываеть — студ. — потонь студ. сар. цет.)

(И сар. цет.) соуть оубо (же киј.) ѿ Адама до потопа лѣть ·ѕвсмв·

(По потопѣ же студ.) Симь (прьвыи киј.) сынь Ноевь (бысть лѣть ·рв· минжвшимь ·в·-ма лѣтома настоѧщу ·г· лѣту киј.) роди Арфаѯада (и прижить лѣть ·ф· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·хв· киј.)

Арфаѯадь Каинана,

Арфаѯадь (бысть лѣть ·рлв киј.) роди Каинана, (прижить лѣть ·ѵг·; жить вьсѣхь лѣть ·фли· и оумрѣть киј.)

Каинань Саала,

Каинань (бысть лѣть ·рлз· роди киј.) Саалꙋ, (прижить лѣть ·тл· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·ѵѯз· киј.)

Сааль (Сала же јорд.) Євера,

Саала (бысть лѣть ·рл· роди киј.) Єѵера (и прижить лѣть ·ѵг·; жить вьсѣхь лѣть ·флг· и оумрѣть киј.)

Єверь Фалека.

Єверь (быст лѣть ·рлд· роди Єкта и киј.) Фалека. (Вь дьни Фалекови сьздашѧ стльпь за ·м· лѣть до поль высоти небесныи, и тогда раздѣли богь землѣ ·ов· ѧзыкома по числꙋ начальникь, и бышѧ вь несьгласнь ѧзыкь киј.)

Фалекь Рагава. Вь дни Фалекови разделена бысть землꙗ. При семь стльпотворенїе сьтвори се.

Фалекь бысть лѣть ·рл· роди (Р)агава, прижить лѣть ·сѳ· оумѣть; жить вьсѣхь лѣть ·тлѳ· (киј. — Фалек Рагава. Вь дни Фалекови раздѣли се землꙗ. При семь и стльпотворенїе бысть (цет. — сьтвори се сар. — сьтвори се и езици размѣсише се студ.)

Сѫть оубо ѿ Адама до потопа лѣть ҂·всѯв·, ѿ потопа до раздѣленїа ѧзыкь и до скончанїа Фалекова ·флѕ· (киј.)

По Фалецѣ Рагавь роди Сероуха,

Рагавь бысть лѣть ·рлв· роди Серꙋха, прижить лѣть ·сз· и оумрѣть; жить вьсѣхь лѣть ·тлѳ· (По Фалецѣ Рагавь роди Серꙋха студ. сар. цет.)

Сероухь Нахора,

Сероухь (бысть лѣть ·рл· роди киј.) Нахора, (и прижить лѣть ·с·; бысть вьсѣхь лѣть ·тл· Сь Нахорь начѧть прьвѣе елин=

Нахорь Өара,

Өарь роди Аврама.

(Ѿ Адама до Аврама соф.) вь коупѣ (григ. јорд. хам. син.) лѣть ҂гтві·

Аврамь роди Їсака,

ское оученіе прьвыхь начѧлникь мѫжьства ихь и хытрословіа киј.)

Нахорь (бысть лѣть ·од· роди киј.) Өарꙋ, (прижить лѣть ·ркв·, оумрѣть бывь вьсѣхь лѣть ·сн· Прѣбысть идольска прѣлъсть ѿ Серꙋха до дьни сего Өарри киј.)

Өара (бысть лѣть ·о· и роди киј.) Аврама (и Нахора и Їира, ѿца Лотова. Сь Їиарь оумрѣть прѣжде ѿца своего Өарри, и по семь пожить Өарра лѣть ·рле·, бысть вьсѣхь лѣть ·се· И сътворишѧ богы ѿ дрѣва и каменіе киј.)

До сего бысть родь ·к· ѿ Адама, а лѣть ҂гүмв· (Вь коупѣ бывають лѣта — бываеть лѣть цет. — ѿ Адама до Аврама ҂гсоз· студ. сар. цет.)

Лоть роди сына два ѿ двою дьщерю своею, Моава и Амона, ѿ нихь же Моавите и Аманите (киј.)

Авраамь роди Измаила ѿ Агары рабыни своѧ сѫщее ѿ Египтѣнины, и ѿ Измаила роди сѧ ·ві· сыновь: ·а· Неваодь, ·в· Кvдарь, ·г· Навеиль, ·д· Масисань, ·е· Мазма, ·ѕ· Дꙋма, ·з· Масси, ·и· Ходадь, ·ѳ· Идесемань, ·і· Нетоурь, ·аі· Нафесь, ·ві· Кедма, иже бышѧ кнѧѕи ѩзыкомь. — Пріиде Авраамь ѿ Междоурѣчіа, ѿ градь Ахараань а ѿ домꙋ ѿчаа, вь землѧ Ханааньскѫ, иже есть Палестина, идеже рече емꙋ богь (киј.)

Авраамь (бысть лѣть ·ое· киј.) роди Исака (вь земли Ханаанстѣи - киј.)

Ісакь (роди григ.) Іакова,

Іаковь Левїа,

Левїа Каада,

Каадь Аврама

Авраамь Мωусеа (соф.) пророка.

Сьи изведе людїи ѿ Єгупта (л. Іисраилеви ѿ работы Фараωнови соф.)

Ѿ Аврама до исхода Ісраилева лѣть ·фд·, ѿ потопа же лѣть ҂афод· въкоупѣ ѿ Адама до Давида лѣть ҂дѹ· (ѿ пото-

Ѿ раздѣленіа ѧзыкь до пришествіа Аврааму въ Хараань и рождьства Ісаакова лѣть ·χѕі·, бысть въ Ханаанѣ лѣть ·ке·, живь въсѣхь лѣть Авраамь ·рое· кij.)

Исаакь (бысть ·ѯ· лѣть роди Исаак(в?)а и кij.) Іакова (и прижить лѣть ·рк·; бысть въсѣхь лѣть ·рп· кij.)

Іаковь бысть лѣть ·пе· роди ·ві· сыновь, иже глаголѧть сѧ ·ві· патріарси: Рувемь, Сїмеонь, Левїа, Іоуда, Исахарь, Завоулонь, Гаадь, Іосифь, Бениаминь, Дань, Нефталимь, Асирь. — Сего Іакова нарече аггель пръвы Іздраиль, иже бра сѧ съ нимь и видѣ лѣствицѫ (Іаковь Левїю студ. сар. цет.)

Левїа (бысть лѣть ·ме· роди кij.) Каада, (прижить лѣть ·ς· и оумрѣть; жить въсѣхь лѣть ·рл· кij.)

Каадь (бысть лѣть ·ѯ· роди кij.) Амврама, (прижить лѣть .о· и оумрѣть; жить въсѣхь лѣть ·рл· кij.)

Амврамь (бысть лѣть ·о· роди Арона и кij.) Моусеа (пророка студ. сар. цет.) (и прижить лѣть ·н· и оумрѣть; жить въсѣхь лѣть ·рлз· И съ пророкь Моуси изведь люди Іздраилеви ѿ Єгупта. кij.) — (Сь изведе люди ѿ Єгупта студ. сар. цет.)

Ѿ Авраама до исхода Іздраилева лѣть ·фд·. а ѿ потопа ҂афод· (Соуть оубо ѿ Авраамова прѣселюніа вь землю Ханаанску

па до исхода Їисраилюва лѣть ҂гфор҃ вькоупѣ ѿ Ядама до Давида ҂доу҃ соф.)

до исхода Исраилюва ѿ Єгупта лѣть ·vл·, а ѿ скончанїа Їсуса — Навина студ. цет. — ·vςе· ѿ Ядама же лѣть ҂гψод҃ студ. сар. цет.)

По Їсоусѣ же Навїне соудїами спасаше богь людїи оскрьблıаемыи ѿ окрьстныихь иноплѣменикь, вь нихь же прьвѣе начьнь Їоуда, соудїи людемь ·з· лѣть.

По Їоудѣ же бысть соудїа Годониль ·н· лѣть.

По Готонилѣ же Яводь ·п· лѣть.

По Яводѣ же Самегарь ·з· лѣть

По Самегарѣ же Баракь и Девора пророчица, жена Лафидонова (Фалїдωнова студ.) ·м· лѣть.

По Барацѣ же Гедеонь ·м· лѣть.

По Гедеωнѣ же Явимелехь, сынь его, лѣта ·г·

По Явимелесѣ же Θωла лѣть ·кг·

По Θолѣ же Иаирь ·кв· лѣть.

По Иаирѣ же Єфдае лѣть ·s·

По Єфдае же Євсевонь лѣть ·з·

По Євсевонѣ же Єгломь лѣть ·і·

По Єгломѣ же Ядонь (Лавдонь сар. студ.) лѣть ·и·

По Явдонѣ (Лавдонѣ сар. студ.) Самψонь лѣть ·к·

По Самψонѣ же облада людми Саманїи лѣто едино (едно студ. сар.)

И по сихь бысть безвластїе вь Євреехь ·м· лѣть.

	По томь же Иліи їереи облада людми ·к· лѣть.
	По Иліи же Самѹиль (пророкь киј. студ. цет.) прѣемь светительство и власть дрьжа лѣть ·л·
	Бывають оубо ѿ скончанїа Їсоусова до Самоуиловы съмрьти лѣть ·хї·, а ѿ Ноа и ѿ потопа лѣть ҂·врк·, а ѿ Адама же ҂·дтпв·
	По Самоуилѣ же цьрствова Саоуль ·м· лѣть.
Давидь (же јорд.) роди Соломона и царствова ·м· лѣть. (дрьжа царство за ·м· лѣть хам. син.)	По Саоулѣ же Давидь лѣть ·м·
Соломонь роди Ровоама и царствова ·м· лѣть. (·ли· л. григ.)	По Давидѣ же Соломонь, сынь его, лѣть ·м·
Ровоамь царствова ·зї· лѣть	Ровоамь, сынъ его, лѣть ·иї·
Авїа ·г· лѣта	Авїа, сынь Ровоамовь, лѣть ·ѕ·
Аса ·м· лѣть	Асса ·ма· лѣто.
Їосафать ·лд· лѣть. При семь пророчьствова Михеа и Илїа и Елисеи.	Иосафать лѣть ·ке·
Иоарамь лѣть ·д·	Їоарамь ·и· лѣть.
Охозїа лѣть ·а·	Охозїа едино лѣто.
Готолїа, мати Охозїева лѣть ·з·	Годолїа ·и· лѣть.
Їωась лѣть ·м·	Їоась ·м· лѣть.
Амесїа (лѣть соф. хам.) ·кд·	Амесїа ·кд· лѣть
Азарїа (Захарїа јорд.) ·нд·	Озїа (и Азарїа киј. цет.) ·нк· лѣть.
Їоадь ·л· (хам. јорд. соф.)	Їоадамь ·ѕї· лѣть
Ахазь ·ѕї· (хам. јорд. соф.)	Ахазь ·ѕї· лѣть
Езекїа ·кд· (хам. јорд. соф.)	Езекїа ·кд· лѣть
Манасїа ·нв· При семь сьзда се Византїа	Манасїа ·не· лѣть. При семь създа се Византїа.
Амось ·в·	Амось ·в· лѣтѣ.
Їосїе ·ла· (·лѯ·?! соф.)	Їосїи ·ла· лѣто
Їωахазь ·а·	Їоахазь месеце ·г·

Ïωакυмь ·дï· (При семь бысть плѣненïе Ïероусалимꙋ — прьвое григ. — ѿ Навоухοдоносора соф. григ.)

Ïехонïа лѣть ·а· (нема јорд.)

Седекïа ·дï· Сего ослѣпивь Навоукодоносорь, плѣника вьзеть, и храмь ωгнюемь попалюень бысть ѿ Навꙋзардана.

Ѿ начела царства Соломонова до плененïа Ïоудова иже вь Вававилонѣ лѣть ·фдï· (григ. хам. син. јорд.)

Навоухοдоносорь лѣть ·кд·

Оулемародахь, сынь, его ·е·

Валтасарь ·г·

Дарïе ·зï·

Кυрь ·ла·

Камвись ·кд·

Дарïе в'торы (дрꙋги григ. хам. син.) ·ки·

Артаѯарѯь ·лг· (·лд· јорд.)

Дарïе (трети григ. јорд. соф.) ·дï·

Артаѯерѯь Дльгороукы ·лд·

Ïоакïмь ·аï· лѣто.

Ïехонïа месеце ·г·

Седекïа ·аï· лѣто. Сего ослѣпивь Навоухοдоносорь (царь сар.) плѣника вь Вавυлонь заведе, и храмь господнь зажежень бысть ѿ Навоузардана.

Бывають оубо ѿ Саоула, прьваго цара Евреомь до плѣненïа Ïоудова Навоухοдоносоромь ·фдï· лѣть (лѣть ·ѕ· студ. сар.), а ѿ скончанïа Ïсоуса Навина ҂ар· лѣть, а ѿ Ноа и потопа ҂вх· лѣть, а ѿ Адама ҂дωв·

Навоухοдоносорь же, по еже плѣнити емоу Ïероусалïмь и разорити, царствова лѣть ·ке·, а прѣжде того ·дï·, ꙗко быти вьсѣхь лѣть царства его ·мд· лѣта.

По Навоухοдоносорѣ царствова Маролахь, сын его, лѣть ·вï·

Валтазарь, брать его, лѣть ·д·

Дарïе, Асоуировь сынь, лѣть ·зï·

Кυрь Персенинь ·ла· лѣто.

Камвись ·и· лѣть.

Есфендать и Кïвердïе, брата и вльхва, Миденина родомь, вьставша царствоваста месець ·и·

Дарïе Истаспь ·лѕ· лѣть.

Ѯерѯь, Дариевь сынь, лѣть ·к·

Артаванк месець ·з· (месеца ·к· студ.)

Артаѯерѯь Дльгороукыи ·ма· лѣто.

Охось ·ка·

Арисїсшхь ·в·

Дарїе Арсамь ·ѕ· лѣть. Сего оубивь Алеѯандарь Македонянинь и разорь Перьское царство, и царствовавь лѣть ·вї·, и скончасе вь Вавvлонѣ, сы лѣть ·лв· Покорї же варварскыхь езикь ·кв· и колена елинска ·гї·

Вькоупѣ ѿ Адама до Алеѯандра (цара соф.) лѣть ·ѕ҃ерпи·

По скончани же сего Єгvптомь и Алеѯандрїею царствова Птоломеи (Потоломеи јорд. тако и даље) лѣть ·кд·

Птоломеи Филадельфь (Дрѹгии Пт јорд.) — сиречь братолюбць (соф. григ.) ·л· При семь еврейские свещенїе книгы вь еладскы, (рекше грьчскы, григ. соф) езыкь прѣписаше се.

Птоломеи Євергеть (П. треты јорд.) ·ке·

Птоломеи Филопарть ·зї· (И по семь четврты П. јорд.)

Єпифань ·кг·

Филомиторь ·ле·

(Дроуги хам. соф. григ.) Евергеть ·кд·

Фискь ·ѕї·

Ѯерѯь втори месеца ·в·

Содїань месець ·з·

Дарїе Люводѣичищь лѣть ·дї·

Артаѯерѯь, сынь Дарїевь, ·мв· лѣтѣ.

Артаѯерѯь, нареченныи Ихось, ·кв· лѣтѣ.

Нарсїе лѣта ·д·

Дарїе Арсамь лѣть ·ѕ· Сего оубивь Алеѯандрь Макиедонскыи, разори царство Перское, дьржавшеие вьсѣхь лѣть ·т· И царствова лѣть ·вї· и ·ѕ· месець. Скончасе вь Вавvлонѣ, сы лѣть ·лв· Покори же варварьскыихь езыкь ·кв·, и колѣна елинскаа ·гї·

Вь коупѣ ѿ Адама до Алеѯандра лѣть ·ѕ҃ерпи·

По скончани же Алеѯандровѣ Єгvптомь и Алеѯандрїею царствова Птоломѣи Лагоевь лѣть ·м·

Птоломеи Филадельфь ·ли· лѣть. При семь еврейскые свещеные книгы вь еладскыи езыкь прѣписаше се.

Птоломеи Євергеть ·кѕ· лѣть.

Птоломеи Филопаторь лѣть ·зї·

Птоломеи Єпифанїе ·кг· лѣть.

Птоломеи Филомиторь ·ле· лѣть.

Дроугы Євергеть лѣть ·кд·

Птоломеи Фѹсконь лѣть ·зї· и мѣсец ·ѕ·

Сидиритъ ·д·

Алеѯандръ ·г·
Птоломеи Сотиръ ·и·

Дїонѷсїе ·ки·

Клеопадоръ (Клеопатра хам.) ·кв·

Въ третїе же лѣто сего прьвѣе единоначелствова по законоу Гаие Їюль, кесарь, ѿ него же кесарїи и прочи царїе нарекоше (начеше григ. јорд. хам. син.) звати се.

Просиг'гъ ·д·

Кесарь Авгоустъ ·нѕ· Въ ·еі· лѣто царьства его Клеопатра (Клеопатроу хам.) оубивь, прьвѣе низложи Итоломеѣево царство, иже царствоваше лѣта доволнаа (лѣтъ ·си· јорд. хам. син.)

(Бываютъ оубо григ. јорд. хам. син.) ѿ Адама до начела царства Авгоустова по извѣстнихъ лѣтописаць лѣтъ ҂еѳнз·

Въ ·мг· лѣто царства его роди се пльтїю господь нашь Їсоусъ Христосъ ѿ светые богородице. Куринъ же съвѣтомь велмоужїи посланъ бысть въ Їоудею ѡписанїе сътворити имениемь и жителѣмь

ѿ Адама до вьчловѣченїа Христова лѣтъ ҂еф·

Птоломеи нареченны Алеѯа ·ї· лѣтъ.

Алеѯандръ ·г· лѣта.

Птоломеи наречины Спасъ лѣтъ ·и·

Птоломеи нареченны Новы Дїонѷсїе лѣт ·л·

Клеопатра, Новаго Дїонѷсїа дъщи, ·кв· лѣтѣ.

Въ четврьтое же лѣто сие царства прьвѣе единоначельствова по законоу Гаїе Їюль, кесарь лѣта ·д· и месець ·з· ѿ нюго же и прочїи царїе римсцїи кесари начеше звати се.

По Їюлїи же царствова Авгоустъ ·нѕ· лѣтъ и месець ·д· Въ четврьто на десетое лѣто царства своего Клеопатроу оубивь и Егупть вьсь повиноувь. прьвѣе низложи Птоломеиское царство дрьжавшее лѣтъ ·сҁ·

И бывають оубо ѿ Адама до начела царства Авгоустова по извѣстныхъ лѣтописцехъ лѣтъ ҂еѵни·

Въ ·мв· (четири на десетое сар.) же лѣто Авгоустова царства роди се пльтїю господь нашь Їсоусъ Христосъ ѿ светые богородице. Киринъ же посланъ бысть въ Їоудею съвѣтомь велмоужїи ѿписанїе (ѡписанїе сар,) сътворити имениемь и жителюмь.

ѿ Адама (же бывають студ.) до вчловѣченїа Христова лѣт ҂еф·

Тиверіє царствова лѣть ·кв·

Вь ·еі· лѣто царства его їеугельское оученіє начеть господь, и вь ·дї· пострада нась ради волноую страсть (сьмрьть григ.)

(Соуть же григ. јорд. хам. син.) ѿ Ядама до господнꙗ вьзнесеніа лѣть ·ефлг·

Гаи (царствова јорд.) лѣть ·д·

Клавдіє ·дї·

Нерон ·дї·, и бежавь погрѣбе себѣ жива, (прѣложи се вь вепрь соф. григ.)

Оуеспасіань ·ї· Вь второе лѣто царства его бысть плѣненіе Їероусалимоу ѿ Римлꙗнь, по ·мв· (·м· син хам. јорд.) лѣть господа нашего Їсоуса Христа вънесеніи.

По Явгоустѣ царствова Тиверіє, сынь его, ·кв· лѣтѣ и месець ·з·

Въ ·еі· лѣто царства его крьсти се господь наш Їсоусь Христось (ѿ Їоана въ Їордани и студ.) їеугельское оученіе (слово сар.) начеть, и зь ·иї· лѣто царства его (тогоже цар. студ.) пострада нась ради волноую страсть (смрьть киј. сар.)

Соуть же ѿ Ядама до господнꙗ вьзнесеніа лѣть ·ефлг·

По Тиверію царствова Гаіе лѣть ·г· и месець ·ї· (·е· студ.)

Клавдіє, ·гї· лѣть и месець ·е·

Неронь ·гї· лѣть и месець ·и·, и бѣжавь погребе себе жива. Съ оубить господни апостоли Петра и Павла, и прьвѣе гоненіе на христїани начеть. (Съ прьвѣе подкиже гоненіе на христїаны. Оубит же и апостолы господнє Петра и Павла, овогo ꙋбо распеть стрьмоглавь, ѿвого же оусѣкноувь мьчемь студ. — Сьи оуби врьховные апостоли Петра и Павла въ Римѣ, овꙍго оубꙍ стрьмоглави на крьстѣ распевь, овꙍго же мъчемь оусѣкноувь, и прьвыи гоненіе на христїаны подвиже сар.)

Галвась месець ·ꙫ· и ·еі· дьніи.

Ооонь месець ·г· и ·и· дьніи.

Виталіє лѣто едино.

Оуеспасіань ·ї· лѣть. И вь въторое лѣто царства его бысть плѣненіе Їероусалимоу ѿ Римлꙗнь по ·м·томь лѣтѣ господа нашего Їсоуса Христа възнесеніи.

Тить (царьствова соф. син.) ·г· лѣть.

Доментїꙗнь ·еі·

Нерви (лѣто хам. син.) ·а·

Траїань ·иі·

Андріань ·ке· (·ка· хам. син. јорд.)

Тыть Антонь (Антонинь соф. хам. син.) ·ке· (·к· јорд. хам. син.)

Марко, сынь его, ·ѕі·

Антоніе Вирь ·з·

Комодь ·ві· (хам. син. јорд.)

Антоніе дрѹгіи ·д· (хам. син. јорд.)

Севирь ·иі· (хам син. јорд.)

Антонинь месеца ·в· (хам. син. јорд.)

Алеѯандарь Мамаль ·гі· (хам. син. јорд.)

Макѯиминъ ·з· (хам. син. јорд.)

Фїлипь ·ѕ· (хам. син. јорд.)

Декіе едно (хам. син. јорд.)

Аврїлїанъ ·ѕ· (хам. син. јорд.)

Провъ ·з· (хам. син. јорд.)

Тїть лѣтѣ ·в· и месець ·г· (·и· сар.)

Доментїань ·еі· лѣть и месець ·аі·

Нерва лѣто едино и месец ·д·

Траїань ·дї· лѣть и месец ·ѕ·

Андріань Єліе ·к· лѣть и месець ·аі·

Андонинь Благочьстивіи ·кд· лѣть.

Марко Андонинь ·дї· лѣть.

Комодь ·ві· лѣть и месець ·е·

Пертинаѯь дьніи ·пз·

Їоулїань Дидіе дьни ·ѯѕ·

Севирь ·зі· лѣть и месець ·и·

Антонинь, сынь Севировь, лѣть ·ѕ·

Маркинь лѣто едино и мѣсеца два.

Авить ·г· лѣта и месець ·д·

Алекѯандрь Мамеи ·гі· лѣть и месець ·и·

Маѯиминь лѣть ·ѕ·

Маѯимь и Балвинь дьни ·кв·

Гордїань лѣть ·ѕ·

Филипь ·е· лѣть.

Декіе ·в· лѣтѣ.

Галь и Воулоусіань лѣтѣ ·в· и месець ·и·

Ємилїань ·д· месеце.

Оуалеріань и Галлинь, сынь его, ·еі· лѣть

Клавдіе лѣто едино.

Киндиль, брать Клавдїевь, дьніи ·з·

Авриліань лѣть ·ѕ·

Такить лѣтѣ ·в·

Провь и Флоріань лѣтѣ ·в· и месеце ·в·

Карꙿ ·в· (хам. син. јорд.)	Кар и Каринь и Ноумеріань лѣтѣ ·в·
Діоклитіань ·ке· (·к. хам. син. јорд.)	Діоклитіань и Мажиміань Єркоуліє ·ка· лѣто.
Константинь Великы ·ла· (лѣто григ.)	Константіє ·в· лѣтѣ.
	Константинь Великы ·ла· лѣто, Сꙿи великыи царствоующїи градь вь Византїи вь свое име ѿ Рима пришьдь сьзда вь ·ке· лѣто своего царства, ѿ сьзданїа же мира вꙿ лѣто ·єωлз·
334 При семь бысть прьвїи (и вꙿселюенскы јорд.) сьборь (јорд. соф. хам. син.) иже (Прьви сьборь. Сьборь оубо прьви григ.) вь Никеи, ·тиї· светыхь ѿць, иже проклеше Аріа и проповѣдаше вѣроу непороч'нꙋю и православноую. (ѿ вьзньсенїа — по вьзнесенїи соф. — до прьваго сьбора лѣть ·тки· ·в· месеца григ. соф. — Соуть оубо ѿ господа нашего вьчловѣченїа до ·а·го сьора ·тиї· хам. син. јорд.)	При семь бысть и прьвы вьселюенскыи сꙿборь, иже вь Никеи ·тиї· богоносныхь ѿць, на Аріа богоборнаго сꙿводещаго нечьстивнѣ вь (вꙿводещане сар.) тварь сина божїа, и расѣцающа вꙿ сьзданна и несьзанна еже по оци и по синѣ и светомь доусѣ покланıаемое единобожьство. Соуть оубо ѿ господа нашего (Їсоу Христа студ.) вь человѣченїа до прьваго сьбора, иже вь Никеи ·тїи· лѣть (студ. сар.), ѿ Алеѯандра же Македонıанина ·хлѕ· лѣть (цет.)
	(Сꙿборь великы и прьвы. — При семь бысть и прꙿвы вꙿселенскыи сꙿборь иже вꙿ Никеи. Ѿ вꙿзнесенїа Христова до прꙿваго сꙿбора лѣть ·тиї·, а ѿ начѧла мироу вꙿ лѣто ·єωиї·. Бысть свѧтыи вꙿселенскы прꙿвы сꙿборь вꙿ Никеи при велицѣмь цари Константинѣ вꙿ ·ї·тое лѣто царства его, иже царствова лѣть ·ли·. Старѣишины же бѣхѫ сꙿборꙋ Силивестрꙿ, папа рїмскы, Алеѯандрꙿ Константинѣ града, при Митрофанѣ патрїарсѣ, Але-

ѯандрь, папа алеѯандрьскы, Ѥѵстадїе, патрїархь антиохїискы, Макарїе, їероусалимскы. Сьнидоша же сѧ на Арїа соуемждрьнаго, презвитера бывшаго алеѯандрїискыѫ црькве, хоулѧща сына божїа господа нашего Їсоуса Христа, истиннаго бога, тварь того глаголааше нечистиви и не единосѫщна ѿцоу. Тѣмь же сего ꙗко врага истиннѣ коупно и сь единомысльникы его свѧты сьи сьборь проклѧть и ѿврьже, и Ѥѵсевїа никомидїискаго, и Македонїа и Ѥѵномїа, аще бо и словесы разлѫчахѫ сѧ, нѫ подобно Арїеви ѿ истинны ѿпадошѧ. Правовѣрнѫѧ же вѣрѫ оутврьдивьше свѧтїи ѿци единосѫща ѿцꙋ проповѣдавше творца вьсѣчьскымь, а не тварь, и бога истиннаго и владыкѫ и господа, по пророкꙋ глаголѧщꙋмꙋ: ис чрѣва прѣжде денницѫ родихь тѧ, ꙗкоже изложенїе вѣры имать, сирѣчь, вѣрꙋѫ вь единаго бога, еже вьдьхновенїемь свѧтаго доуха прогласишѧ. Оуставы же сьи свѧтыи и вьселенскы сьборь и свѧтѫѧ пасхѫ празновати намь, ꙗкоже нынѣ по обычаю дрьжимь, нѣцїи бо ѿ прѣжднїихь вь ·дї· мартїа мѣсѧца празноваахѫ пасхѫ. киј.)

Ѥкончавь се сыи лѣть ·ѯе· Великыи Константинь, остави тремь сыновомь своимь (сыномь соф.) царство: Костѣ, Константинꙋ и Костантїю, иже и царствоваше лѣть ·кд·

И скончак се (Великыи Константинь киј. студ.) сыи лѣть ·ѯе· (·ѕемв· сар.) и остави тремь сыномь своимь царство: Констѣ, и Константꙋ (Константинꙋ студ. сар. цет.) и Констанїю иже и царствоваше лѣт ·кд·

Їоуліань Прѣстѹпникь двѣ лѣтѣ.

Иоувїань ·д· мѣсець (јорд. хам. син.)

Оуалентїань Великыи лѣть ·ї· (јорд. хам. син.)

Їоуаль (јорд. хам. син)

Гратїань ·ѕ· (хам. син.)

Оуалентїань ·еї· (хам. син.)

Ѳеωдосїе Великы ·ѕї· лѣть.

335 При (Гратїань ·ѕ·, егоже рѣше быти Ѳеωдосїа Великаго, при јорд.) немь бысть ·в· сьборь (јорд. хам. син.) вь Кон'стан'тинѣ градѣ, светыхь Ѿць ·рн· иже проклеше Македонїа доухоборца и проповѣдаше троицѹ единосѹщнѹю. Ѿ прьваго сьбора до в'тораго лѣть ·ѯ· (соф. григ.)

По Константїю же (По сихь же студ. — Таже по нихь сар.) царствова Їоулиань Прѣстоупник лѣтѣ двѣ.

Їоувїань лѣто едино и мѣсець ·и·

Оуалентинїань ·гї· лѣть.

Оуаль (брать его студ. сар. цет.) лѣта ·г·

Гратїань ·г· лѣта.

Ѳеодосїе Великы ·зї· лѣть

При семь (нюмь сар.) бысть ·в· сьборь вь Константине граде, ·рн· светыхь Ѿць, на Македонїа доуховорца Константина града, вь тварь сьводещоу доухь светы разсѣцающоу ничимь же мьнше семоу вь сьзданна и не сьзданна единo божьство. Ѿстоить же вторы сьборь Ѿ прьваго лѣтѣ ·нв· студ. сар. цет.)

(Ѿ прьваго сьбора до ·в·го лѣть ·нв· — Вторы же свѧты и вьселенскы сьборь бысть вь Константинѣ градѣ вь лѣто ·ѕωод· вь царство Ѳеодосїа Великаго вь лѣто ·в· царства его, иже царствова лѣть ·зї· Бѣхѫ же свѧтыи Ѿци сьшедшеи сѧ числомь ·рн· Старѣишины же бѣхѫ того сьбора Дамась, папа римскы, Нектарїе, патрїархь Константина града, Кѵриль, патрїархь їероусалимскыи, Тимоѳеи, патрїархь алеѯандрїискыи, Мелетїе; патрїархь антїохїискыи, Григорїе нисїискы и Григорїе Богословь правѧ прѣстоль Константина града,

иже въ вторѣмь святѣмь съборѣ распри бывши своеѫ волеѫ прѣдь съборомь ѿрече ся прѣстола, и сътворивь о оставлени прѣстола слово, и о пришестви тѣхь святыхь ѿць и прочьть прѣдь въсѣмь съборомь ѿиде въ Нанзїазонь. Сънидоша же ся сїи ·рн· святї ѿци на Македонїа доухоборца, иже разбоиничьскы прѣстоль Константинѣ града въсхытившаго, хоулящаго доухь святы, глаголааше вь того тварь быти, а не бога, и не тогожде сѫщьства егоже ѿць и сынь, и тоуждаго ѿ божьства. Сь во Македонїе еще живь сы подовно Арїеви хоулѣше. Сего оубо ꙗко врага православнѣи вѣрѣ сь Савелїемь ливїискымь, и сь Аполинарїемь лаод(ик)їискымь, и единомыслъникы ихь проклаша и осѫдиша святїи ѿци ꙗко сьдоушна плъть господа нашего Їсоуса Христа глаголящомꙋ и не оумна, не того же тъкмо, нѫ въ тридьневои мрътвости тѣлесе господнѣ съ тѣломь и божьствоу оумрѣти глаголаахѫ. Святыи ѿци сѫдѫшнѫ и оумнѫ плъть господа нашего быти извѣстиша, доушѫ имяща нашимь доушамь единосѫщнѫ, и бога истиннаго и господа животворящаго прѣсвятаго доуха оуꙗсниша единосѫщна ѿцꙋ и сынꙋ того быти проповѣдаша и того же божьства и силы, ꙗже святое изложенїе вѣрѣ прѣдрьжить, еже ти ꙗснѣе святаго доуха благодатїя и глаголаша киј.)

Аркадїе (сынь Өеодосїевь соф. григ.) ·д·

Өеодосїе Малїи (лѣть соф. григ.) ·мв·

336 При семь бысть третїи сьборь (јорд хам. син.) вь Ефесе. Светыхь Ѿць ·с·, на Несторїа егоже проклеше и приповѣдаше прѣчистоую дѣвоу богородицоу. Ѿ втораго сьбора до третїаго лѣта ·н· (соф. григ.)

(По Өеодосїи же царствова кіј. цет. — По семь студ.) Аркадїе (сынь его цет. кіј.) ·кв· лѣть.

Өеодосїе Малїи (сынь Аркадїевь кіј. цет.) ·лг· лѣта.

При семь бысть третїи сьборь вь Ефесѣ, ·с· светыхь Ѿць, на Несторїа, патрїарха Константина града, еже по сьставоу сьединение Ѿмѣтающоу на Христѣ того божьства и чловѣчьства, и юже гако вь истиноу рождшоую бога, дѣвоу богородицоу никако же глаголати хотѣщоу. Ѿстоить же Ѿ втораго сьбора третїи ·ма· лѣто. — (Ѿстоить сї втори Ѿ третїега лѣть ·ма· цет.)

(Ѿ втораго сьбора до ·г·-го лѣть ·ма· — Третїи же свѧтыи вьселенскыи сьборь бысть вь Ефесѣ кь лѣто ·ѕецеї· вь царство Өеодосиа Малаго вь лѣто три на десѧтое царства его, иже царствова лѣть ·мв· и два мѣсѧца. Сьи же сьборь ·г· прьвы вь Ефесѣ бысть. Сьшедшеи сѧ свѧтїи Ѿци бѣхѫ числомь ·с· Старѣишины же бѣхѫ сьборꙋ Кvриль, папа алеѯандрьскы, правѧ и прѣстоль Келестина, папа римскаго, и Оувеналїе, патрїархь їероусалимскы и Мемнонь, епискпь ефесьскы. Сьниде сѧ сьи сьборь на Несторїа злочьстиваго, епископа Константїнѣ града, оу чловѣка вѣроужщаго Христа, раздѣлѣжщаго и прѣсѣцажщаго проста бо того чловѣка быти глаго-

лдаше, а не бога въплъщьша сѧ, два сына о единѣмь Христѣ бозѣ глаголѧ и два състава, и единаго оубо быти иже ѿ ѿца рожденаго слова, дрѹгаго же ѿ Маріа рождешаго сѧ чловѣка, по любвы же съвъкоуплъша сѧ словѹ и тъзоименитомѹ сынаименѹѧ, тѣмь ни богородицѫ, нѫ христородіцѫ прѣчистѫѧ дѣвѫ Маріѫ рождьшѫѧ того господа нашего и бога Ісоуса Христа именовлаше. Того ради и съ свѧты съборь прѣбываѫща того въ таковѣмь хоулени изврьгошѧ ꙗко жидовскаа съмыслѧщѹ въ чловѣка вѣроужщаго Несторіа и рѣснотѫ истиннѫѧ богородице пречистѫѧ дѣвѫ показашѧ, и ѿ неѫ бе-сѣмене въплъщьшаго сѧ господа нашего Ісоуса Христи, сына божіа и бога истиннаго проповѣдашѧ; Несторіе же изгнань бысть въ Оасинь. киј.)

Маркіань (царствова син.) ·ѕ· лѣть.

337 При нюмже бысть ·д·-тіи сьборь (јорд. хам. син.) и си вь Цариградѣ и вь Халкидонѣ (и сыи вь Константинѣ вь градѣ вь Халкидоне григ.) светыихь ѿць ·хл·, на Єутихіа и Діоскора, ихь же проклеше, и проповедаше сьврьшена бога и сьврьшьна чловѣка господа нашего Ісоу Христа. ѿ ·третіаго сьбора до четвртаго лѣть ·і· (соф. григ,)

По Ѳеодосіи Малимь царствова Маркіань лѣть ·аі· и мѣсець ·е·

При семь бысть ·д· сьборь вь Халкидонѣ, ·хл· светыхь ѿць, на Євтіхіа и Діоскора, едино естьство иа Христѣ прѣдающіихь ѕлѣ. Ѿстоить же ·д· сьборь ѿ третиега лѣть ·л·

(Ѿ третіаго же събора до ·д·-го лѣть ·л· — Четвръты же свѧтыи и въселенскыи съборь бысть въ Халкидонѣ въ лѣто ·ѕцме· при цари Маркианѣ въ ·в·-е лѣто царства его, иже царствова лѣть ·ѕі· и мѣсѧць ·ѕ· Бѣхѫ же съшедшеи сѧ свѧтіи ѿци числомь

·хл· Старѣишины же бѣхѫ съборꙋ Леонтїе, папа римскыи, и Анатолїе, патрїархь Константинѣ града, и Оувеналїе, патрїархь їероусалимскы и Маѯимь, патриархь антиохїискы, Анастасїе митрополить солоунскы, Стефань, ефесьскы. Съврашѧ сѧ на Дїѡскора, бывшаго патрїарха алеѯандрьскаго и на Еутихїа, архимандрита Константинѣ града. Сїа бо спаса и бога нашего Їсоуса Христа вчловѣченїа ѿмѣтаста до конца, ѿнждь того привидѣнїемь плъть понесша баснословѣста глаголѧща, ꙗко плъть господнѣ единосѫщна намь нѫ ѿ двою оубо естьствꙋ съединенїю быти, единомоу же съвръшити сѧ по съединени, и къ божьствꙋ страсти прилагаяста. Того бо ради сїа въ таковѣи прѣлъсти прѣбывающа съ свѧтыи съборь извръже и проклѧть изгласивше съвръшена бога и съвръшена чловѣка того въ двою естьствꙋ несмѣсно и нераздѣлно господа нашего Їсоуса Христа, двѣ же рекше естьствѣ. киј.)

Львь Великїи ·иї·

По Маркїанѣ же царствова Лъвь Великыи лѣть ·иї·

Лъвь Малы, вънoук его, лѣто едино.

Зинонь ·зї· (јорд. хам. син.)

Зинонь, ѿць его, лѣть ·зї·

Анастасїи ·кз· (јорд. хам. син.)

Анастасїе Дикорь ·кз· лѣть

Їоустинь (Їоустїань соф. — Ѳраѯь јорд. хам. син.) ·д·

Їоустинь Траѯь ·д· лѣть.

Дроугыи (соф. хам. јорд.) Їоустїань (Иоустинь син. — Їоустїнїань Великы јорд.) ·гї·

Їостиниань Великыи ·лд· лѣть.

338 При семь высть ·е҃·тїи сьборь (јорд. хам. син.) вь Цариградѣ. Светыхь ѿць ·рѯе·, на Оригена и Евгарїа, ихь же проклеше светїи ѿци. ѿ҃ четврьтаго до петаго (сьбора соф.) лѣть ·р· (соф. григ.)

При немьже бысть петїи сьборь вь Константинѣ граде, ·рѯе· светыхь ѿць, на Феодора нѣкоего и Дїодора тааждe Несторїева моудрьствоующїих и сь писанми оногова оутврьждающихь, Оригена же и Дидима и Евагрїа нѣкоего ветхымь оубо соущемь баснословнаа же нѣкаа въ божїю црьковь привьвести начинающимь. Ѿстоить же петїи сьборь ѿ четврьтаго лѣть ·рв·

(ѿ҃ ·д·-го же сѫбора до ·е·-го лѣть ·рв· — Пѧты же свѧты сѫборь бысть въ Константинѣ градѣ въ лѣто ҂ѕмз· при цари Їоустинїанѣ Древнымь, въ лѣто ·кѕ· царства его, иже царствова лѣть ·ли· и мѣсѧць ·з· Бѣхѫ же сѫшедшеи сѧ свѧтїи ѿци, числомь ·рѯе· Старѣшины же бѣхѫ сѫборꙋ Вигїлїи папа римскы, Еѵтихїе, патриархь Константинѣ града, Аполинарїе алеѯандрѣскы, Домень антиохїискы, Еѵтихїе їероусалимскы, Дамїань созополитскы. Сѫ светыи сѫборь сѫвръши оубо иже вѫ Халкидонѣ сѫбора и правовѣрнаа и спасна повелѣнїа его вѫсѧ сѫвръшено оутврьди и вѫзрастьшѫѧ ересь проклѧть и ѿвръже. Такожде же проклѧть пръвообразно же оубо Орегена безꙋмьнаго и вьсѣ нечьстиваа его писанїа, Евгарїа же и Дидима древле бывшаа и изложеннѫѧ ѿ нею главы, рекьше сѫписанїа, ꙗко оученика Оригенꙋ и единомыслѧщїа и сѫ еллиньскыми смѣшена повелѣнїи, ибо

симь тѣлесемь, иможе нынѣ обло=
жени есмы, безоумнѣ рекошѧ не
въскрѫсѧти, и еще же къ семоу
блѧдѧхѫ глаголюще, ꙗко доушѧ
прѣвѣкишѧѧ сѫть тѣлесе и прѣ=
жде тѣлесе родишѧ сѧ, и ѿ
еллинскыхь начинаѭще повелѣ=
нїи прѣхожденїе доушамь ѿ
тѣла въ тѣло оучахѫ; конець
же быти вѣчнѣи мѫцѣ глаго=
лаахѫ, и бѣсомь пакы въ прѣ=
выи сань оустроити сѧ; и Хри=
ста подобна намь быти, и
ничто же разлѫчно имѣти ѿ
нась хꙋлѣхѫ трѫокааныи; раи
же оклеветаахѫ ꙗко нѣсть съ=
творень ѿ бога, ни быти емꙋ;
и еще же къ томꙋ глаголаахѫ
ꙗко ни въ плѫти създань бысть
Ядамь, и ина дроугаа тъмами
хоулнаа исписавьше обличени бы=
шѧ. И многы ѿ црѫкве гоу=
бѧще ꙗже съписанїа не ꙗвѣ и
ꙗсно проꙗвлѣхѫ сѧ, нѫ ѿ нѣ=
кыихь въ таинѣ дрѫжима бѣхѫ,
ниже до конца обличени быше на
четврѫтомь съборѣ, аще и нѣ=
цїи ѿ свѧтыхь ѿць сїа ѿмѣ=
таахѫ, ибо прѣжде того събора
бѣхѫ были трїе еретиѕи враѕи
проклѧтїи. Егда же въ многы
люди такова лѫкава начѧшѧ
сѧ развѣвати оученїа, тогда съи
събра сѧ свѧтыи съборь пѧти,
сихь же и единомыслѫникы ихь
и хоулнаа ихь съписанїа про=
клѧшѧ, и еще же и мемѱоуе=
стїискаго Өеодора и Несторїа
оученика его съ хоулними его
съписани ꙗко скврѫныѧ плѣвы
и извръгошѧ. кıј.)

Тиверїе ·г· (јорд. хам. син.)
Маврикїе ·к·
Фока ·и·
Ираклїе ·л·
Константинь сынь Ираклїевь царствова лѣть ·ʒї· (хам. син. — сынь его ·ʒї· јорд.)

По Їоустинїанѣ же Їоустинь Малы царствова (Иоустинь Малыи сар.) ·гї· лѣть.
Тиверїе ·е· лѣть.
Маврикїе ·к· лѣть.
Фока Кападокь ·и· лѣть.
Ираклїе ·л· лѣть.
Константинь, сынь его, лѣто едино.

Ираклона съ матерїю си коупно Мартиною месеце ·д·
Конста, (сынь Константиновь, вьноукь Ираклїевь сар.) ·кз· лѣть.

338а

При семь гави се срацинскы лъжепророк Моухаметь (ѿ Христова оубо вьзнесенїа ·фчз· мимошьдьшимь лѣтомь, ѿ сьзданїа же мїроу вь лѣто ҂ѕрл· цет.)
Константинь, сынь Констинь ·ʒї· лѣть.

339

При семь бысть шестїи сьборь вь Константине граде, ·ро· светыхь ѿць, на Сергїа и Пира и Павла, Константином градом начельствоующихь ѿметающїихь на Христѣ, еже коемоуждо двою естьствоу двѣиствѣ и двѣ хотѣнїи. Ѿстоить же шестїи сьборь ѿ петаго лѣть ·рмд·
(Ѿ ·е·-го же сьбора до ·ѕ·-го лѣть ·ркд· — Шесты же свѧты вьселенскы сьборь бысть вь Константинѣ градѣ вь лѣто ҂ѕоѕ· при цари Константинѣ и ѿци оубо Їѹстинїановѣ, вноуцѣ же Ираклїевѣ, вь лѣто ·гї· царства его, иже царствова лѣть ·ʒї· Бѣхѹ же сьшедше сѧ свѧтїи

ѿци числомь ·ро· Старѣишины
же вѣхꙋ съборꙋ Агадонъ, папа
римскы, Георгіе, патріархъ Кон=
стантинѣ града, Ѳеофанъ, ан=
тіохіискы, и Петръ, мнихъ ѿ
Алеѯандріѧ, понеже вдовствова=
ше тогда прѣстолъ алеѯандрь=
скыѧ цръкве. Събрашѧ же сѧ
на обновившѫѧ сѧ ересь въ
свѧтѣи съборнѣи и апостол=
стѣи цръкви, глаголѧ же на
фаранскаго епископа и на Оно=
ріа римскаго и Кѵра алеѯандръ=
скаго, на Сергіа же и Пира,
Павла и Петра, бывшѫѧ епи=
скопи Константинѣ града, и
еще на обновившѧѧ сѧ ересь
прѣжде написанныхъ еритикъ на
семь свѧтѣмь съборѣ, се на
Макаріа. именованнаго антіохіи=
скаго прѣвосѣдалника и на Сте=
фана оученика его и на побор=
ны ихъ. Сіи бо прѣжде реченіи
еретици Ѳеодоръ и Оноріе, Пиръ
же и Сергіе, Кѵръ, Павелъ, Пе=
тръ, Макаріе же и Стефанъ,
оученикъ его, дръзнѫше рещи
единѫ волѧ и едино дѣиство
имѣти господꙋ нашемꙋ Іисоусоу
Христоу и по въплъщени сѫзь
правовѣріа раздрѣшити въсхо=
тѣвшѧ. Сего ради свѧтыи въ=
селенскы съборъ прѣжде писан=
ныѧ еретикы ꙗко богоборцѧ
проклѧть и въсехоулна ихъ по=
велѣніа и вьсѣхъ тѣми подобно
мꙋдръствоуѫщихъ или мꙋдръ=
ствовати хотѧщихъ и безъ по=
каанїа прѣбываѫщихъ, съ тѣми
же и Полихроніа младоумнаго
старца, иже мрътвыѧ въставити

	въ таковѣи ереси велерѣчиюжща, тишины же полоучивша и вънегда не въздвигн8ти и еще болшаго хоуленїа, таковжж ересь обличивше, проклжшж, правовернаа же повелѣнїа ıаснѣе съ свжтыи съборь изгласивь двѣ воли, сирѣчь хотѣни, и двѣ естьствѣ и дѣиствѣ извѣстишж имѣти по въплъщени господоу нашемоу Їсоусоу Христ8, и въ раздѣлени лица не бжди то, нж понеже ни едином8 естьств8 Христовоу безь волж, рекше безь хотѣнїа, и не дѣиствн8 быти, ико такова ѿ естьств8 отемлжще собства. киј.)
Їоустинь ·ї· (јорд. хам. син.)	По Константинѣ царствова сынь его Їоустинїань (Їоустиань цет. — Оустинїань, сынь Константиновь сар.) лѣть ·ї·
Філїпїкь ·в· (јорд. хам. син.) Львь ·г· (јорд. хам. син.) Тиверїе Аѱимарь ·з· (јорд. хам. син.) Иоустинїань ·ѕ· (јорд.хам.син.)	Леонтїе ·г· лѣта. Аѱимарь ·з· лѣть. (Паки Їоустини цет.) Їоустинїань вторицею ·ѕ· лѣть.
Філїпїкь ·в· (хам.син.— ·е· јорд.) Анастасїе Артемь ·в· (јорд. хам. син.) Өеодосїе ·а· (јорд. хам. син.) Львь Кононь ·а· Иконоборьць (јорд. хам. син.)	Филипикь Варданїе ·в· лѣта. Артемїе иже (же киј. и Анастасїе сар. киј. студ.) ·в· лѣтѣ. Өеодосїе ·в· лѣтѣ. Львь Канонь Иконоборць ·кд· лѣть.
340	При семь Римлıане ѿстоупише ѿ Грькь и оудрьжаше (оудрьжа се киј.) Римь о себѣ (и о себѣ Римь сь прочи(ми) западными странами оудрьжаше студ. — Рим ѿстоупи ѿ Грькь, и о себѣ ѿ толѣ оудрьжа се сар.) даже и до селѣ.

Константїнь, сынь его ·иї· (јорд. хам. син.)

Львь сынь Константина ·є· (јорд. хам. син.)

Константинь с православною матерїю своєю Їрїною ·ї· лѣть.

341 При сихь бысть ·ѕ· сьборь (јорд. хам. син.) пакы вь Цариградѣ. ·ро· светыхь ѿць на Сергїа и Пира, ихь же проклеше светы ѿцы. ѿ петаго сьбора до шестаго лѣть ·рл· (соф. григ.)

Константинь Гноеимениты ·лд· лѣть.

Львь, сынь его; ·є· лѣть.

Константинь с православною (си сар.) матерїю Ириною и лѣть ·єї·

При сихь бысть седмїи сьборь вь Никеи вьторы ·тѯз· светыхь ѿць, на иконоборце. ѾОстоить же седмїи (сьи студ.) сьборь (сьбор сїи сар.) ѿ шестаго лѣть ·рк·

(Ѿ шестаго сьбора до седмаго лѣть ·рк· — Седмыи свѧтыи и вьселенскыи сьборь бысть вь Никеи второе, вь лѣто ҂ѕсҁѕ·, вь царство Константина и Їрины, матере его, вь лѣто ·и· царства его, иже царствовл лѣть ·кв· Сьи оубо свѧтыи сьборь никеискы градь имѣше послоушалище ·рѯз· свѧтыхь ѿць бѣ оукрашень, чиноначѧлникы же имѣше свѧщеннаго того оплъчениїа Андриана, папы римскаго, иже вь себѣ мѣсто посла Петра, благоговѣинаго презвитера свѧтыѫ римскыѫ цръкве, и дроугаго Петра презвитера, игѹмена иже вь Римѣ чьстнаго монастирѣ свѧтаго Саввы, и еще же Їоанна и Ѳомѫ, оба мниха и презвитера правление имѧща вьсточныхь апостолскыхь прѣ-

столь и еще же къ тѣмь Тарасіе, патріархь Константінѣ града, и Политіань, папа алеѯандръскы. Събраша же сѧ на ѿмѣтающихь свѧтыхь и чьстныхь иконь покланѣніе. Тіі бо окааніи Христа истиннаго бога нашего до конца хоулити дрьзнѫша, дѣлесы всѣко досажденіе и хоуленіе промышлѣѫще, идола покланѣемѫѧ иконѫ его дрьзновено и безбожно нарицаѧще, его же ради идолскаа лъсть ѿгонить сѧ киј.)

Константинь (единь хам. син.) ·и· лѣть (јорд. хам. син.)

Михаиль и мати его ·ке· (·е· јорд. хам. син.) лѣтъ и мѣсеца ·в·

342 При сихь бысть ·з· сьборь. Светыхь ѿць ·ти·, и проклеше иже не покланяють се чьстьнимь иконамь. Ѿ шестаго сьбора до ·з·-го лѣть ·ркв· (соф. григ. — ҂·ѕсçѕ· индиктонь ·еі· григ.)

343 Ѿ Адама до Константина цара лѣть ҂·еѡмг·, до Стефана же срьбскаго ·а· цара (григ. — срьвскаго цара лѣть ҂·ѕѡпѕ· індіктіонь ·а· сльнцꙋ кроугь ·кд· лоунѣ ·ді· цара Стефана постиже сьмрьть, и не мала скрьбь бысть тогда соф.)

Крај соф. и григ. текста.

Никvфорь ·з·

По Костантинѣ же и Иринѣ (киј. цет. — По сихь студ.) Никифорь (дѣверь Иринин студ. сар.) ·и· лѣть и мѣсець ·д·

Ставракіе лѣто едино и мѣсець ·в·

Ставракіе лѣто ·а· и мѣсеца ·в·

Михаиль лѣто едино и мѣсець ·д·	Михаиль Благочьстивы лѣтѣ ·в·
Львь ·з· лѣть и мѣсець ·е·	Львь Арменень лѣть ·з· и мѣсець ·е·
Михаиль лѣть ·и· и мѣсець ·д·	Михаиль Аморреи лѣть ·и· и мѣсець ·д·
Ѳеофіль Ѳрофорь царствова лѣть ·зі· и мѣсець ·ѕ·	Ѳеѡфиль, сынь его, лѣть ·ві·
Крај јорд. и хам. текста, а у син. има још:	
344 Ѿ Адама до Стефана цара прьваго Срьблюемь вькоупѣ лѣт ҂ѕѡнѕ· индикта прьваго сльнцоу кроуг ·кд·, л8ны кр8гь ·ѕі·	

Књевски, студенички, сарандапорски и цетињски

(продужење.)

Михаиль, сынь Ѳеофиловь сь матеріѭ си Ѳеодорою лѣть ·ке·, и сь Василіемь Македономь лѣто едино и мѣсець ·д·

345 При сихь обнови се православіе, и икоии светые вь црькви вьставише се паки, (и Бльгари христіаны выше кij. студ. цет. — При тѣхжде и блгар'скыи начелникь Боришь вѣрова Христови и крьсти се сь вьсѣм езыкѡм бльгар'скыимь. Како же и коимь ѡбразом Бльгаре быше христіане, да речет'се вьмалѣ зде. Приключи же се нѣкогда ѩкоже имѣхоу честіе междоу собою рати Бльгаре сь Грьци и нѣнише Грьци сестр8 начелника бльгар'скаго и дрьжаше ю вь Цариградѣ вь полатѣ оучеще ю книзѣ. Послѣжде ю крьстише сію. Посла брать ее просити сію оу цара грьчьскаго, и ѿпвсти сію царь. Ѻнаже пришдши кь брат8 своем8, и вьсегда оучаше его христіан'ств8, и дивлѩаше се чин8 христіан'ском8. Сь же начелникь бльгар'скыи и прьвѣе поучаемь бѣ христіан'ств8 нѣкыимь глаголемыим Коуфара. Приключи се недоугь проказ'нь вь Бльгарѣх, и о семь оубо'а(в)ше се, крьстише се вьси, нь не прѣста ѿ них смр'тоноснаа болѣз'нь ѡна, нь мнозѣм оумирающіим не бѣ помощи ниединое, и скрьблѩаше вел'ми о семь начелник ыхь. Послѣжде наоучи его сестра его Христови, и пріеть поученіе и авіе прѣста смрьтоносныи недоугь ѡнь. Оувѣдѣ(в) же начел'никь бльгар'скыи, ѩко помощію божіею исцѣлѣше ѿ ѩзвы,

посла молбы вѣ Кон'стан'тинь град, да пришьд архїереи ѿ тоуд8 и крьстить сего. Видѣвше же сего Бльгарѣ крьстивша се, подвигоше се на нь оубити его. Ѡнже дрьзн8вь крьстныим знаменїемь, бори се и побѣди ихь, прѣдхождааше бо прѣд нимь крьсть. И сем8 бывш8 вьси Бльгарѣ христїанство вьзлюбише и крьстише се. Иже и по сих послаа господинь ихь кѣ царици Ѳеѡдоре просити землю Бльгаром оу Римлıань, понеже оутѣшнıаах8 се, и прошаах8 заедно воин'ствовати сѣ Римлıани. И испльни прошенїе ихь Ѳеѡдора царица, ѿ страны бѡ глаголемые желѣзные даже до Велда дарова сим. Велд же ес(ть) близѣ Одрина града. И сїе вьсе наслѣдоваше Бльгарѣ дарованїемь Ѳеодоре царице, и именоваше Загорїе. И ѿ толѣ быс(ть) мирно оустроенїе на западныхь странах до нѣколико врѣмене сѣ езыкѡм бльгарскымь. сар.), и словеса словенска сѣтавише се (и словеса наша по езык8 нашемоу сѣставлıена выше студ.) светымь Кириломь вь лѣто ≠ѕтѯ҃. (киј. студ. цет.)

Василїе Македѡнь ·дї· лѣть.

346 При семь Роуси крьстише се и выше христїане (киј. студ цет. — При семь кнезь роушкыи Владимирь вѣрова вѣ Христь и крьсти се сѣ вьсѣмь езыкѡм роушкыим. Ѡбразѡм же сыковыим Роуси прѣложише се на христїан'ство. Вѣ царство прѣдреченнаго Василїа Македѡна подвигоше се Роуси сѣ начелникѡм своим бранїю окроужити Цариградь, иже и придоше сѣ великою силою до царствоующаго града. Царь же Василїе посла кѣ нимь и кѣ кнез8 ихь мирное оустроенїе искыи сѣтворити сь ними. Кнезь же прїемь посланїе царево, оумегчи се прѣмоудрѣишими его словеси, ибо мнѡгь бѣше вѣ таковыих Василїе царь многые бо ѿ Оудеи приведе кѣ христїан'ствоу. И тако прѣста прочее ѿ начиннанїа и приложи се кѣ христїан'ств8 сѣ всѣмь езыкѡм роушкыим, и обѣща(в)ше се крьстити се просеше ар'хїереа. И посла кѣ нимь царь архїереа. И вьнегда хотѣах8 крьстити се, пакы оуныше и ѡлѣнише се, и рѣше ар'хїерею: аще не видим знаменїе кое любо чюдно ѿ тебѣ, не хощемь быти христїане. Ар'хїереи же ѿвѣщавь рекь: просите еже хощете. Ониже рѣше: хощемь да вьврьжеши вѣ ѡгнь светое еѵглїе, иже оучить вѣрѣ христїан'сцѣи, и словеса Христова, да аще сѣхранит се и неврѣдимо боудеть ѿ огнıа, оутврьдим се и мы вѣ христїанство, и елика наоучиши нас, ты ар'хїерею, сѣхранимь сїа, и не боудемь прѣстоупници запокѣди твоеи. И рече ар'хїереи: елико просите, испльнит се вамь. Повелѣ, и сѣтворише 'ѡгнь велеи. По томь по-

стави светое еѵглїе на ѡгнь, и много врѣмена прѣби(в) въ нюмь, не прикосноу се емѹ ѡгнь ни мала. Сїе видѣвше Роусы, оудивише се чюдещїе се силѣ Христовѣ, и тако вси крь-стише се сар.)

Лъвь Прѣмоудрыи ·ке· лѣть и мѣсець ·и·

Алеѯандрь, брать его, лѣто едино и мѣсець.

Константинь, сынь Лъвовь ·нд· лѣта.

Романь. сынь его. лѣта ·г·

Никїфорь Фока ·ѕ· лѣть и мѣсець ·ѕ·

347 При семь лавра начѧть здати сѧ (въ) Светѣи Горѣ (Съи лавроу славиоую въ Светѣи Горѣ създа съ цет.) светымь Аѳанасїемь Аѳонскыимь (Съи зданїе начьн цет.) въ воеводскомь саноу (еще киј.) соущоу емоу въ лѣто (же цет.) ҂ѕѵѯѳ· (кић. цет. — При семъ лавра велика въ Светѣи Горѣ Аѳона светымь Аѳанасїемь Аѳонскымь сьстави се. студ. — Въ лѣто ҂ѕѵѯѳ· Аѳанасїе начеть здати лаврѹ црковницѹ сар.)

Їоаннь Цимискыи лѣть ·ѕ· и мѣсець ·ѕ·

Бывають оубо ѿ Адама до Цимискїа лѣть ҂ѕѵпд· (студ. нема).

(По Цимискїи царствова кић. студ.) Басилїе Порфирогень лѣть ·н·

Константинь, брать его (Багродныи сар.) ·в· лѣтѣ и мѣсець ·аї· (кић. испуштен и месеци додати предходном).

Романь Аргиропоуль ·е· лѣть и мѣсець ·е·

Михаиль Пафлагюнь ·з· лѣть (студ. сар. у цет. испуштено).

Михаиль Калафатинь мѣсеце ·д· и ·е· дьнїи (у кић. испуштене године првог Михаила, и име другога, па месеци, и дани додати првом).

Константинь Мономах ·вї· лѣть.

Теодора Багродна лѣто ·а· и мѣсець ·д· (у цет. испуштени месеци; у сар. нема).

Михаиль Старьць лѣто едно (у сар. и цет. испуштено).

Комнинь ·в· лѣтѣ и мѣсеце ·г· (у сар. испуштено).

Константинь Доука ·з· лѣть и мѣсець ·ѕ·

Еѵдокїа, жена его, съ сынови своими мѣсець ·з· и мало днїи.

Романь Дїогень лѣта ·г·

Михаиль, сынь Константина Доуке лѣть ·ѕ·

Никифорь Вотанїать лѣта ·г·

Алеѯїе Комнинь ·лѕ· лѣть.

Їоаннь Багродни, сынь его ·зї· лѣть.

Манѹиль Багроднїи, сынь его ·лз· лѣть.

Бываютъ оубо ѿ Адама до сего царства ҂ѕхпд· лѣтъ.

Алеѯіе, сынъ Маноуилювъ (его студ. сар.) Багрородніи ·г· лѣта.

Андроникъ Комнинъ ·в· лѣтѣ.

Исакіе Аггелъ ·з· лѣтъ.

Алеѯіе, братъ его, ·кѕ· лѣтъ.

Алеѯіе Моурцѹфло дьніи ·о· И неоустроенію бывшѹ въ градѣ, въсташе ѿ въсоудоу на градъ, и пріеше Фроузи градъ въ лѣто ҂ѕѱі· И побѣже Алеѯіе Моурцоуфло, а Фроузи градъ дръжаше лѣта не мала (доволна цет.). И въздъхноуше Грьци видѣвше възмоущеніе въ градѣ, и поминахоу папоу римскаго на прьвыихъ помени господи.

(По Алеѯіи Мѹрцоуфалоу студ.) царствова же Θеωдоръ Великы Ласкаръ лѣтъ ·иі·

Їоаннъ, зеть его, ·лв· лѣтъ.

Θеодоръ Малы Ласкаръ, сынъ его, ·д· лѣта. Сіи же въкоупѣ съ Фроугы.

Михаилъ Палеологъ ωте градъ ѿ Фроугъ въ лѣто ҂ѕѱнѕ· и даıати данъ Гръком обѣщаше се.

Андроникъ, сынъ Михаила Палеолога (сынъ его студ. сар.), по сьмрьти ωца своего царствова при патріарсе Їосифѣ лѣтъ ·к·

Михаилъ Азимитъ, сынъ его, Палеологъ лѣтъ ·иі·

Андроникъ, сынъ Палеологовъ (сынъ его Палеологъ киј.) ·л· лѣтъ (у цет. и сар. испуштене су године Михаилове и име Андрониково па изашао само један: Михаилъ Азимитъ — митинъ сар. — сынъ его Палеологовъ ·л· лѣтъ).

Катакоузинъ ипосигклитинъ, въкоупѣ и Калоїωаннъ, сынъ Андроника Палеолога ·л· лѣтъ (·ле· сар.)

Въкоупѣ ѿ Адама до здѣ ҂ѕωѯѕ·, лѣтъ (у киј. студ. и цет. година је испред Кантакузена, у цет. ҂ѕωнѕ·, а у студ ҂ѕωлѕ·)

Маноуилъ (посемъ киј. — по сихъ цет.), сынъ Їоанна Палеолога ·ле· лѣтъ (сар. овога нема).

Въ таже врѣмена постиже сьмрьть и благочьстиваго господина Србьлюмъ цара Стефана. . . . .

б) У летописима друге, треће и четврте групе, и загрепском.

1. Руварчев други.

Летопись ѿ царствїа сїи юсть.

Ѿ Адама до потопа лѣть ·в· тисоуще ·с҃ѯв·

Ѿ потопа до рождьства Аврамова ҂·гтлв·

Ѿ Адама до исхода сынов Израилевь лѣть ·ф҃ѕі·

Ѿ исхода сыновь Израилевь до Саоула цара ·а҃-го лѣть ·ф҃мз·

Царствова же Саоуль лѣть ·м· — Давидь царствова лѣть ·м· — Соломонь ·м· — Ровоамь, сынь Соломоновь, лѣть ·зі· — Авїа ·г· лѣть. — Акимь лѣть ·м· — Їосафать ·лд· лѣть. При семь пророчаствова Михеи и Илїа и Елисеи. — Їоарамь царствова ·д· лѣть. — Хозїа ·а· лѣть. — Месїа ·кд· лѣть. — Їоакїмь ·дї· лѣть. — Седекїа ·дї· лѣть. Сего ослѣпи Навхоудоносорь царь, и храмь емоу сьжеже.

Ѿ Соломона и плѣнюнїа Їоудова и Вавулона лѣть ·ф҃дї·

Дарїе Арарамь лѣть ·ѕ· Сего оуби Алеѯандрь Македонски и разори Перско царство. И скончасе сїи вь Лине лѣть ·лв·; покори же и варварски езикь лѣть ·кв·, и елико колѣно лѣть ·гї· (!)

Вькоупе ѿ Адама до Алеѯандра ҂есд· лѣть.

Пдоломеи ·кд· лѣть. — Птоломеи Филаделфь лѣть ·л· По семь еврейскїе свещенїе книги кь еладски езикь прѣписаше се. — Птоломеи Евергеть лѣть ·ке· — Птоломеи Филопатрь лѣть ·ле· — Фиськ лѣть ·ѕі· — Сидирить лѣть ·д· — Алеѯандрь лѣть ·г· — Птоломеи Онсотирь ·м· лѣть. Вь тридесетое лѣто сего прьвое единоначелствова по законоу Гаїе Августь кесарь. Ѿ него кесари начеше звати прочи ·гггнгд· (!)

Кюсарь Августь лѣть ·нз· Вь ·еї· лѣто царствїа его, Клеопа оубивь, прьвѣе низложи Птолеомово царство, еже царствова ·си· лѣть.

Бываеть ѿ Адама до Августа по извѣствованихь лѣтописаць ҂е8нз·

Царствоваше же Авгоусть вь Римѣ лѣть ·нз·, Ірод же вь Иерсьлимѣ лѣть ·лз· Прьви бо властелинь ѿ иноплеменикь беше Іоудеомь Іродь, Арватинь си ѿ Идоумеіе, и та архіереа постави Аннаиа, иноплеменика си, ꙗкоже Іосифь глаголеть. Сей же младенце изби и оубица вьсемь своимь сьродничаствомь бисть. И оуби Оуркана, стараго архіереꙗ, и многіе изби, и ꙗзвою божіа гнѣва воднимь троудомь обѣеть бывь и чрьвемь кипещимь ѿ оусть его, и тако моучимь зле оумрѣ. Царствова же лѣть ·лз·, вьсѣх лѣть жить ·о· Тогда и господь нашь Ісоусь Христось, лѣт ·е· си вьзрастомь, сьниде ѿ Єгупта вь землю Ізраилевоу.

Авгоусть кюсарь Архелаꙗ, сына Иродова, Іоудеомь цара постави, братію же его ·д· соуще раздѣли на ·д· чести давь владати вь своеи чести комоуждо, четворовластелац же сихь нарече. Тогда гладь бисть вь Римѣ великь, ꙗкоже коупити кабьль пшеници за ·кз· златиць. Оумрьшоу же Авгоустоу кюсароу, Архелаю заточен бисть ѿ Римаꙗнь вь Венноу, град(оу) галилеискомоу. И царствова лѣть ·д· Тогда беше Ісоусь Христось ·еі· лѣть вьзрастом.

Пріемлеть же по Авгоустоу римское царство Тиверіе кюсара Андипа Ирода ·к· лѣть (!). Беше господь наш Ісоусь Христось вь ·еі· лѣто царства Тиверіа лѣто ·л·, по пльти господь нашь крьсти се ѿ Іоана вь Іордани, ꙗкоже рече божьствени Лоука· вь ·ді· лѣто царства Тиверіа божьствени крьсть и животворивое бисть вьскресеніе. — Антипать Иродь цьрствова лѣть ·кд·, ꙗкоже сь юсть Иродь оусекноуви Прѣтѣчоу, и при божьственіе страсти вь Іероусалимѣ обрѣте се, и посоуди господа, ибо по вьскресени ·е· лѣть царствова. Заточень бисть вь Логданъ, градь галилеиски, и вь послѣдниꙗ нищетоу достигь, и сь любодѣицею оба зле оумреста. Саломію же плесавшоую отроковицоу живоу землꙗ пожреть, дроузи же реше, ꙗко езероу помрьзшоу се на лѣдоу играше, лѣдоу же раседшоу се и тои оутапающи, глава оубо ѿрезана бивши лѣдомь, тѣло же погрезноуть вь гльбиноу.

По томь же царствова Агрипь Иродь третіи, вьноукь стараго Ирода Сей юсть и Петра, врховнаго апостоломь, вьсадиви вь тамницоу и хоте оубити юго оугаждае Іоудеомь. Царствова же ·з· лѣть.

По томь царствова Агрипа дроуги. При нюмь же оубише Павла вь Кюсари и ѡписига (?) ·кз· лѣть.

И по томь Ѳить разби градь Ієроусалимь и плѣни. Сѣчитаеть се ѿ спасенїа страсти господа нашего Ісоуса Христа до плененїа Ієроусалскаго ·иї· лѣть. Оубїенихь же ѿ град(а) оумрьшихь Єврене написоують ·т· тамь. Дрьжа же се градь вь остои ·вї· лѣть, ӕко ѿ тоудоу и чеда своӕ ӕсти.

Мафумово слово. — Бысть благовѣщенїе прѣчистїе богородице и приснодѣви Марїе вь лѣто ҂єфа· вь неделю вь ·в· чась дьне. Ѿ тое нетлѣнїе рождаство господа нашего Ісоуса Христа вь ·д· дьнь, еже ѥсть срѣда, кроугь сльнцоу ·ї·, а лоуни ·ї·; неделӕ ·а· дьнь ѥсть, и ѿ тое чатоуть се дни искони. Оувѣдѣхомь бо ӕко вь иже дьнь сътвори богь ·в· свѣтилѣ велицѣ, вь таи дьнь роди се Христось, истиное слово и свѣтило и истинни богь нашь, сльнце праведное, вь ·д· бо дьнь свѣтиле сътвори. Такожде и крьщенїе Христово вь лѣто ҂єфл· вь четврьтакь. Пакы же спасное Христово распетїе вь лѣто ҂єфлд· вь пек. Сице по пльти господа нашего Ісоуса Христа лѣть ·лг· и дьни ·пд·, Іоанна же крьстителӕ лѣть ·лг· и дьни ·фз·, манше во числомь прилоучають се дьнїе ·кв· ѿ спаса нашего Ісоуса Христа.

А се колико дѣль сьтвори господь вь дьнь благовѣщенїа, сирѣчь вь недели: прьво прьсть вьзьмь ѿ земле сьзда чловѣка; ·в· извѣдѣ Ноӕ ѿ ковчега; ·г· ӕви се Аврамоу подь доубомь мавриским; ·д· провѣдѣ Моусеӕ сь сыни Исраилеви скрозе Чрьмнїе море; ·е· вьдасть Моусеови скрижали завѣта, иже оубо вь вѣтцемь законе бише, вь новѣмь же бысть намь вь дьнь таи; ·ѕ· благовѣщенїе прѣсветые богородице; ·з· спасьное вьскрьсенїе господа нашего Ісоуса Христа.

Ӕковь же, брать божи, по вьзнесени жить ·ки· лѣть. Сьи же Ӕковь раздѣли страни апостоломь, и завѣща комоуждо ихь вь свою страноу оучити и посилати кь нѥмоу писанїемь на всако лѣто да гласоуеть се пропокѣдь Христова. — Їосиф же оброучникь старь велми оумре си лѣть ·рї· — Їоакимь, ѿць светїе богородице, оумре си лѣть ·п·, мати же Анна ·од· лѣть.

Ѿ Адама до вьзнесенїа господнӕ лѣть ҂єфлг·

Неронь лѣть ·дї·, и бежавь погребе себе жива. — Оуельпасїань лѣть ·гї· Второе лѣто бысть пленїенїе Ѥроусалимоу ѿ Рима. — Диоклитїань лѣть ·к·

Ѿ вьзнесенїа до Константина цара лѣть ·тои·

Христїанское царство. — Ѿ Адама ҂єωг· — Ѿ Адама до цара Лава ҂ѕиї·

Ѡ седмихь сѫборехь оуказь.

348 Прьви сѫборь высть, светыхь ѿць ·тиї·, вѫ Никеи на злочастиваго Аріа, лѣть ·ѕѡоа·, вѫ ·дї· лѣто Великаго цара Константина. Сѫи же Константинь царствова лѣть ·ла·, и бисть вѫсехь лѣть ·ѯе·

Константинь Велики синомь раздѣли царство, крьсти се (!) Константинь и Константіа, иже царствоваше лѣть ·кд· — Їоуліань врать его, ·ѕ· лѣть. — Оуалентіань ·їг· лѣть. — Ѳеодосіе Велики царствова ·ѕї· — Аркадіе ·д· лѣть.

349 Бысть втори сѫборь светыхь ѿць вѫ лѣто ·ѕеца·, светыхь ѿць ·рн·, вѫ Цариградоу, на Македоніа доуховорца, при Вѣликомь цари Ѳеодосіи.

Ѳеодосіе Мали царствова ·мв· лѣта.

350 Вѫ лѣто ·ѕцпе· бысть ·г· сѫборь, светыхь ѿць ·с·, иже вѫ Ефесе, на злочастиваго Несторіа, при цари Ѳеодосіи Малемь.

Ираклїе ·л· лѣть. — Константинь, сынь его, ·зї· лѣть.

351 Бисть ·д· сѫбор, ·ѕецч·, светыхь ѿць ·хї·, иже вѫ Халкидонѣ, на злочастиваго Диоскора, при цароу Маркіаноу.

352 Вѫ лѣто ·ѕѕрми· бысть (·е·) сѫборь, светыхь ѿць ·рѯ·, вь Цариградоу, на злочастиваго Оригена, при цароу Їоустїаноу Великомь.

353 Вѫ лѣто ·ѕѕрна· бысть пѣрски смѣтць (!) Моухамедь, тоурски пророкь, вѫ дни цара Константина, вьноука Ираклїева.

354 Вѫ лѣто ·ѕѕрни· бысть ·ѕ· (сѫборь), светыхь ѿць ·ро·, иже вѫ Цариградоу, на злочастиваго Сергіа, при цари Константине Брадатемь.

355 Вѫ лѣто ·ѕѕсм· ѿстоупи Римь ѿ православіа сѫ прочимь западнимь странами, при цари Львє Исьврє Иконоборци.

356 Вѫ лѣто ·ѕѕсче· бысть ·з· сѫборь, светыхь ѿць ·ѕѕрнг· (!), иже вѫ Никеи, на Полинаріа злочастиваго иконоборца, при цари Константине (и) Иринѣ матере его.

357 Вѫ лѣто ·ѕѕтѯ написаше се наша словеса Курилом Философомь на бльгарски езикь, при цари грьчаскомь Михаиле и Ѳеодори, матере его, иже оутврьдише кланати се светымь иконамь.

358 Ѿ Адама до Стефана ·а·-го господина Срьблюемь.

2) Дорпатски, Рачански и Руварчев први.

Лето ѿ сьтворенїа мироу ѿ летописца вькратце избранны.

Ѿ Адама до потопа леть ҂всмв·

Ѿ потопа до разделенїа езикь леть ·фл·

Ѿ стльпотворенїа до Аврама леть ·фнз· (·фнв· рач.)

Ѿ Аврама до исхода ѿ Єгупта леть ·фе·

Ѿ исхода Їзраилева до оумртвїꙗ Давидова лет ·ха· а ѿ Адама ҂дѹнз·

Ѿ начела царства Соломона до пленենїꙗ Їероусалима леть ·рми·, а ѿ Адама лет ҂дцѕ·

Ѿ пленюенїа Їероусалимл до оумртвїа цара Алеѯандра летѣ, ·сѯа· а ѿ Адама летѣ ҂ерѯи·

А ѿ пленենїа Їероусалима до рождаства Христова леть ·фл·

Ѿ оумртвїа Алеѯандрова до Авгоуста ·ски·

А ѿ начела царства Авгоустова до рождаства Христова леть ·мв·

А ѿ Адама до рождаства Христова леть ҂еф· — Роди (се) господь нашь Їсоусь Христось вь лето ҂еф· годѣ, декемврїа ·ке· кроугь сльнцоу тогда бе ·гї·, а лоуне ·ї· дьнь же неделꙗ, Пострада же спасенїа ради чловѣча вь лето ҂ефлг· кроугь·, сльнцоу тогда бе ·е·, а лоуне ·аї· (·дї· рач.), индикть ·еї·

Ѿ рождьства же до вьзнесенїа леть ·лг·

А ѿ вьзнесенїа господнꙗ до Великаго Константина леть ·тѕ·

(А ѿ прьваго лѣта Константина Великог рач.) до прьваго сьбора леть ·тиї·

359 А ѿ Адама до прьваго сьбора леть ҂еѡна· Тогда светїи ѿци оуставише пасхоу праздновати последеже Їюдеию, кроугь сьставише на ·флв· лета; нѣцїи бо праздновахоу тогда марта ·дї· сь Їоудеи. Тогда бе начелникь сьбороу Силївестрь, римскїи папа. Светихь ѿць ·тиї·, на Арїа Христа тварь глаголюща.

360 Лета ѿ рождьства Христова ·тп·го при Θеодосїи Велицемь бисть вторїи сьборь вь Цариграде, на Македонїа доухоборца. Светихь ѿць ·рн·, при Дамасе, папе римскомь и при Григорїю, патрїарсе цариградскомь.

361 Лета ѿ рождьства Христова леть ·ѹла· бисть третїи сьборь вь Єфесе при Θеодосїи Маломь на Несторїа заочьстиваго,

проста чловѣка нарицающаго бити Христа. Светихь ѿць ·с·, при Келестине, папе римскомь, и Кѵрїле алеѯандрискомъ.

362 Лета ѿ рождьства Христова ·ѹна· бисть четврьти сьборь при Маркиане царе вь Халкидоне на Диоскора и Евтихїа, едино естьство вь Христе исповедающихь. Светихь ѿць ·хл·, при Львe, папе римскомь и Антонїи цариградскомь.

363 Лета ѿ рождьства Христова ·фнг· бисть петїи сьборь вь Константїне граде при Оустинїане Великомь на Оригена, коньць моуце глаголюще, и на инихь. Светихь ѿць ·рѯе·, при Вигилїи папе римскомь и Еутихїи цариградскомь.

364 Лета ѿ рождьства Христова ·хп· бисть шестїи сьборь вь Константине граде при цари Константине Брадатомь на Сергїа и Пїра, единоу волю вь Христе глаголющихь. Светихь ѿць ·ро·, при Агадоне, папе римскомь и Гїеоргїи констанїинопольскомь.

365 Лета ѿ рождьства Христова ·ѱчз· бисть седмїи сьборь вь Никеи при Ирине и Константине, сыне ее, на иконоборцовъ. Светихь ѿць ·тѯз·, при Андреане, папе римскомь и Тарасїи цариградскомь.

366 Роуси крьстили се при Владимироу ѿ Грьковь лета ѿ сьзданїа света ·ѕѹче·, а ѿ рождьства Христова лета ·цпз·

На завршетку летописа:

367 Вь лето ·ѕсм· ѿстѹпи Римь ѿ православїа сь прочими западними странами при цари Льве Исаври Иконоборци и царствомь и верою (дорп. рув.)

368 Вь лето ·ѕзѹдї·, а ѿ седмаго сьбора ·кв· лето, вь лето ·вї·тое царства Льва Премѹдраго Константинь (последи же наречени рув.) Философь и брать его Мефодие преложише светие книги ѿ грьчьскаго езика на словенски (дорп. рув. — Вь лѣто ·ѕтѯ· написаше се наша словеса светымь Кѵриломь Философомь и оучителюемь блъгарскаго юзыка, при цари грьчьскомь Михаилѣ и Ѳеѡдори, матери его, иже оутврьдише кланяти се светымь иконамь рач.)

369 Вь лето ·ѕрка· междоу шестимь и седмимь сьборомь светимь и вьселенскимь бисть богомрьски и льжни пророкь, тоурски сметаць (!) Моухамедь, вь днїи цара грьчьскаго Константина, вьноука Ираклиева (дорп. рув.)

3) Шафариков, Београдски други, Сеченички, Магарашевићев, Јанков, Софиски други, Реметски, Васићев и Подгорички.

Съ богомь починаюемь летописникь ѿ Адама вькоупѣ лѣтѣ (шаф.) — Лѣтопись ѿ царствїа сїи юесть ѿ Адама (рем.) — Сїе лѣтопись ѡ царствїахь (вас.) — Начело лет господни ѿ Адама (маг.) — Начело лѣтописьць въ врат'це (беог. II). — Начело летописоу (јанк.) — Лѣтописьць начело (сеч.)

Ѿ Адама до потопа ҂всѯв лѣта (шаф. беог. II, сеч., маг., јанк., соф. II., рем., вас.)

Ѿ Ад, до стл'потворенїа 2800 (маг.)

Ѿ Ад. до разделени езикь леть ҂гсо (јанк.)

Ѿ Ад. до рождьства Аврамлѣ (до Аврама сеч.) ҂гтлв (҂гѹлв јанк. — 3700 маг.) лета (шаф. беог. II, сеч. маг. јанк. соф. II, рем.)

Ѿ рождьства Аврамлѣ до исхода сыновь Їсраилювь (до исхода Їсраилюва ѿ Єгупта беог. II — Ѿ Адама (Аврама?) до исхода прьваго цара Їсраилева сеч.) ·фе· (·фл· беог. II) лѣть (шаф. беог. II, сеч. соф. II. рем. вас.).

А ѿ Ад. (до исхода маг.) же вь коупе (коупно соф. II. рем. вас. — вькоупе до исхода Їсраилюва беог. II, јанк.) лѣть ҂гѡлз (шаф. беог. II, маг. јанк. соф. II, рем. вас.).

Ѿ исхода сыновь Їсраилювь (Їсраилюва беог. II.) до Саоула (прьваго шаф.) цара Їсраилюва (до цара Саоула беог. II) ·фмз· (·флз· беог. II) лѣть (шаф. беог. II. сеч.)

А ѿ Ад. (вькоупе шаф. — коупно сеч.) до (цара маг.) Саоула (беог. II. сеч. — прьваго цара Исраилева јанк. соф. II. рем. вас.) леть ҂дтпд· (шаф. беог. II. — ҂дтпв· јанк. маг. — ҂дѹнз сеч. соф. II. рем. вас.)

Ѿ Ад. до Давида цара ҂дѹнѕ· (шаф. беог. II. маг. — ҂дѹне јанк. — ҂дѡ· соф. II. — ҂д· и ·ѹо· рем. вас.) лѣть.

Ѿ Ад. до Навахододсора цьра ҂дѡли· (јанк. соф. II. вас. — 4839 маг.) леть.

Ѿ Ад. до Алеѯандра цара (македонискаго беог. II. — великаго Македонскаго храбра соф. II. — и въсега свѣта соф. II. рем. вас.) лѣть ҂есд· (шаф. беог. II. сеч. маг. јанк. соф. II. рем. — ҂ескд· вас.)

Ѿ Ад. до (Ћесара јанк.) Августа ҂еѹнз· (маг. јанк. рем. вас. — ҂еѹни· соф II).

Ѿ Ад. до Христова въплъщенїа (рождьства маг. соф. II. рем. вас. — рож. господа нашего Їсоуса Христа јанк. — въплъщенїа господнꙗ беог. II.) ҂еф҃ѳ (5509 маг.) леть (шаф. беог. II. сеч. маг. јанк. соф. II. рем. вас.).

А ѿ спасьнию страсти господа нашего Їсоу Христа (ѿ въплъщенїа до спасоноснеи страсти господни и до вьзнесенїа сеч.) ҂ефлг лета. Кроугь сльнцоу тогда бысть кг҃, а лоуне і҃ (гі҃ сеч.). Вьскрсе господь наш Їсоусь Христось месеца марта ке҃ (сеч.) курьпасха (шаф. — Ѿ Ад. до страсти господа нашего Їсоуса Христа лѣть ҂ефлг соф. II. рем. вас. — у јанк. празне године. — Ѿ страсти Христови кроугь сльн'цоу бысть тогда кг҃, а лоунѣ е҃ беог. II. — Ѿ васкрес господь месеца мар. 25 маг.).

Ѿ вьскрьсенїа Христова (ѿ васкрсен. јанк. — ѿ възнесенїа сеч. — господнꙗ сеч. јанк.) до (цара маг. — великаго цара беог. II. — прьваго цара сеч.) Константина (цара јанк. — прьваго цара христїаномь шаф. соф. II. рем. вас.) спе҃ леть (шаф. беог. II. — леть тм҃ и царствова ле҃ сеч. — тов҃ лета јанк. соф. II. рем. вас. — 5930 маг.).

А ѿ Ад. вькоупе (коупно соф. рем.) леть (ѿ Ад. до — цара сеч. јанк. — Константина беог. II. сеч јанк.) ҂еѡмг (шаф. беог. II. сеч. јанк. — ҂еѡг соф. II. рем.).

Ѿ Ад. до (А до беог. II.) Льва цара (моудраго беог. II) ҂ѕиі (шаф. рем. — ҂ѕи беог. II — ҂ѕаі сеч. — ҂еѡиі соф. II.) лѣть.

370 Ѿ Адама до Стефана цара ср'бскаго ҂ѕѡнѕ лѣть (шаф. сеч.)

371 Ѿ Ад. до бога кнеза Лазара иже сь великымь Моуратомь, пер'скимь царомь, ҂ѕѡчз лето, кроугь саньцоу тогда бысть аі҃, а лоуне а҃ индиктионь же гі҃ (шаф)

Подгорички

Ѿ саздані а мироу знати лета.

Ѿ Адама до рождства Христова леть ҂еф҃

Ѿ Христова рождства до васкарсениа господа нашего Исоуса Христа леть лг҃

Ѿ васкарсениа Христова до Константина парваго цара христианскаго лѣть тов҃

Ѿ Адама до цара Лава ҂ѕіи҃

Више нема, већ се прелази на саборе.

О седмїихь сьборехь светыхь ѿць (сеч.) — О седмихь сьборехь оукazь (соф. II. рем.) — Ѡ седамь светихь саборехь (јанк.), — ѿ седамь сборехь сказанїе (подг.)

(шаф. и маг. без натписа, а беог. II не говори о њима).

372 Вь лѣто ѕ҃ѡ҃ѯ҃в (шаф. — ѕ҃ѡ҃ сеч. — ѕ҃ѡ҃о јанк. — ѕ҃ѡ҃оа соф. II. рем. — ѕ҃ѡ҃оі‑то подг.) бысть ·а· сьборь, ·тиі· светыхь ѿць, (вь Никеи сеч. јанк. соф. II. рем. подг.) на (безбожьнаго шаф.) Арїа (злочастиваго јанк. соф. II, рем. подг. — и на иних ·е· — ·ѕ· сеч. — ерѣтиг шаф. сеч.) вь ·ді· лѣто (великаго сеч. јанк. соф. II. рем. подг.) цара Константина (шаф. сеч. јанк. соф. II. рем. — маг. помешао са седмим в. ниже).

373 Вь лѣто ѕ҃ѡ҃нв· (сеч. — ѕ҃ецл· маг. јанк. подг. соф. II. рем.) бысть вьтори сьборь, светыихь ѿць ·рн· (ва Константине граде маг. јанк. — вь Цариградоу соф. II. рем. подг.) на Македонїа (злога подг.) Доухоборца (вь Цариградоу сеч.) при (великомоу јанк. маг. соф. II. рем. подг.) цари Өеодосїи. (сеч. маг. јанк. соф. II. рем. подг. — Вь лето ѕ҃ѡ҃ов сьбра се ·в· светы сьборь, ·рн· светыхь ѿць, на Македонїа доухоборца, вь ·ді· лѣто Өеѡдосиꙗ цара Великаго вь Цариградоу шаф.)

374 Вь лѣто ѕ҃ѡ҃ч҃г· (сеч. шаф. — ѕ҃ецла· маг. јанк. ѕ҃ецпе соф. II. рем. подг.) бысть (сьбра се шаф.) ·г· сьборь·, светыихь ѿць ·с· (на Несториꙗ шаф.) в Ефесѣ, (на Несторїа злочастиваго маг. јанк. соф. II. рем.. подг.), при (цари маг. јанк. соф. II. рем.) Өеѡдосїи (маг. — Малемь сеч. јанк. соф. II. рем. — младомоу подг. — при Өеодосию цароу Маломь шаф.)

375 Вь лѣто ѕ҃ѕкг· (шаф. сеч. — ѕ҃ецоа· маг. јанк. — ѕ҃ецч· соф. II. рем. подг.) бысть ·д· сьборь; светыихь ѿць ·хл· на Диоскора (злочастиваго маг. јанк. соф. II. рем. подг.) вь Халкидоне, при цари Маркїана (сеч. маг. јанк. соф. II. рем. подг. — на нечастиваго Диоскориꙗ вь ·а· лѣто Маркиана цара и Полоухеркые сестрїи Өеѡдосиеви, вь Халкидоне шаф.)

376 Вь лѣто ѕ҃зрке· (шаф. сеч. — ѕ҃зрми· маг. јанк. соф. II, рем. подг.) бысть ·е· (светы шаф.) сьборь; светыихь ѿць ·ѯ҃е· (·т҃ѯе· јанк. — ·рѯ· соф. рем. подг. — маг. без цифре), на Оригена и Дидима (сеч. Ѡрѹћена маг. — Ориђена јанк. — Оригена соф. II. рем. — злочастиваго маг. јанк. соф. II. рем. подг.) вь Цариградоу (ва Костантиноу градоу јанк.) при цари Оустїани (сеч. — Ѹстиниане Великаго на нечастиваго Оригена и Дидима ерѣтигы шаф.).

377 Вь лѣто ҂ѕрлє (шаф. — ҂ѕслє сеч. — ҂ѕрна соф. II. рем. јанк. — 6250 маг.) бысть (изидѣ шаф. — и пер'скы светаць соф. II. рем. подг.) Моухамедь, тоурски пророкь (лажепророкь јанк. маг.) вь дьни цара Костантина (сеч.), вьноука Иракливва (шаф. маг. соф. II, рем. јанк. подг. — Вь лѣто ҂ѕслє, вь дни Костан'тина цара, вьноуки Іраклієва, бысть Моухамедь Сарацинωмь вождь беог. II.)

378 Вь лѣто ҂ѕспд (сеч. — ҂ѕсд шаф. — ҂ѕрни јанк. маг. соф. II. рем. подг.) бысть (светы шаф.) ·ѕ· сьборь; светыихь ѿць ·ро·, вь Цариграде (ва Костантиноу градоу јанк.) на Сергїа и Пира (на Серѓиıа злочастиваго јанк. маг. соф. II. рем. подг.) при цари Константине (сеч. — Брадатемь јанк. маг. соф. II. рем. — и братии подг. — вь ·гі· лѣто цара Константина, брата его (= Брадатемь?) вь Цариградоу на Сергиıа и Опирра и Химонота сеч.)

379 Вь лѣто ҂ѕтѯ (ѿ рождства Христова 360 маг. Написаше се (наша шаф. — срьпска маг. јанк.) словеса (по срьскомоу езикоу подг.) светымь Куриломь (сеч.) Философомь, оучителемь словеньскимь (шаф. беог. II — К. Ф. ѿ грьчаскаго езыкь при цари Михаиле и Өеωдори, матери его, иже оутврьдише кланıати се светымь иконамь јанк. — К. Ф. Славинца (= Солунцем? в. ниже деч.) при цароу итд. подг. — К. Ф. оучитела блгарскимь езикомь при гр'часким царем Михаиле итд. маг. — К. Ф. на бльгарскы езыкь, при царе грьч'ском Михаиле итд. соф. II. рем. вас.).

380 Вь лѣто ҂ѕтѯд (шаф. сеч. — ҂ѕсчє јанк. соф. II. рем. подг.) бысть ·з· (светы шаф.) сьборь, светыхь ѿць ·рѯ· (шаф. — ·тн· сеч. — ·рнг· соф. II. рем. — ·тѯз· подг. — јанк. без цифре), (иже вь Никеи соф. II, рем. подг.) на Иолинариıа (сеч. — ерѣтига шаф. — Аполинарїа злочастиваго Иконоборца, при цари Костантине и Ирини матери его јанк. соф II. рем. — Елени подг. — у маг. помешан с првим: Ва лето 6265 быст 7 саборь, светих ѿць 363, ва Никеи, на Арїа злочастиваго Иконоборца, при цари Кωстантине и матери егω Елени).

381 Вь лѣто ҂ѕѱнв (сеч. беог. II. — ҂ѕсм маг. јанк. соф. II. рем.) ѿ стоупи Римь ѿ православїа (беог. II. сеч. после одељка о Немањићима. — и ѿ Грькь, при цари Лаве јанк.) сь прочими западными странами (јанк.) при цари Лаве Исавре Иконоборци (маг. соф. II. рем. — Вь лето ҂ѕѱнв ѿлоучише се Латини ѿ православніе верїи трькьлетимь Петромь Гоугнивимь шаф.).

Ѿ прьваго сьбора до ·з·-маго лѣть ·ѹои· (сеч.).

382 Ѿ седмаго сьбора до прѣставленїа цара Стефана лѣть ·ѳнз· (сеч.).

4) Загрепски.

А се ѿ битїа кажеть.

Ѿ Адама до потопа ·в· тисоѹще и ·с· и ·д· лѣт.

Ѿ потопа до разделенїа език ·ф· и ·к· и ·д· лѣт.

Ѿ разделенїа език до Авраама тисоѹща и ·с· и ·о· и ·ѕ· лет.

Ѿ Аврама до исхода Израилева ·ѯ· и ·е· лѣт.

Ѿ исхода Израилева до Давида цара ·ф· и ·о· и ·д· лѣт.

Ѿ Давида цара до пресел(ен)їа вавилонскаго тисѹща и ·ч· и ·е· лѣт и ·г· месеци

Ѿ пресел(ен)їа вавилонскаго до Алеѯендра цара тисѹща и ·г· лѣт, а всеѥх лѣт ѿ Адама ·е·(и)·сд· лѣт.

Ѿ Алеѯендра до Христова рождаства ·с· и ·д· леть.

Ѿ рождаства Христова до Константина цара ·т· и ·м· и ·г· лѣт.

Ѿ Адама до рождаства Христова ·е· тисѹщь и ·е· сать лѣт.

Ѿ Адама до вьзнесенїа ·е· тисѹщь и (·е·) сать ·мг· лѣт.

Ѿ вьзнесенїа Христова до ·а·-го сабора вьсе(ле)нскаго ·тї· лѣт.

Ѿ прьваго сабора до ·в·-го сьбора ·з· лѣт и два месеца.

Ѿ вьтораго до ·г·-го сабора.

Ѿ третїа до ·д·-го сабора ·ѕ· лѣт.

Ѿ четврьтаго до ·е·-го сабора ·ѯ· и ·г· лѣт.

Ѿ петаго до шестаго ·р· и ·гї· лѣт и ·д· месеци.

Ѿ шестаго до седмаго сабора и до Михаила царь ·мд· лѣт.

5) Габровски, Григоровићев, Вукомановићев, Хиландарски, Сенички и Дечански.

383 Вь лѣто ·ѕтѯ· написаше (сьставише григ.) се наша словеса светымь Кѵриломь Философом (и габ.) оѹчителемь словенскымь (габ. григ.).

Написаше се наша словеса (вук. — словеса срьбскаа сен. — словенская писмена хил.) К. Ф. оучителемь бльгарскаго єзика при цари (грьчаскомь сен.) Михаиле и матери его Өеодори (хил.), иже оутврьдише (тьи царь Михаиль оутверди сен.) кланѣати се светимь иконамь (вук. сен.) — славенска слова, по просто србска, светимъ Кириломъ Философомъ, Солунцемъ, ученикъ цариградскій одъ греческаго єзыка, при цари греческомъ Михаіле и матери его Өеодори, ониже утвердише кланяти се святым іконамъ деч.].

384 Вь лѣто ҂ѕтѯа҃ бисть ·з· сборь светыхь ѿць, на Аполинаріа и инѣхь еретикы (габ.).

385 Вь лѣто ҂ѕсм҃ (҂ѕфнв҃ григ.) ѿстоупи Римь ѿ православіа (григ. хил.) сь прочими западними странами (вук. — ѿ православніе вѣри сь васеми странами западними сен. — ҂ѕфнв҃ ѿлоучише се Латины ѿ православніе вѣры кь азимитичьствоу габ.).

Немају општег дела Кувеждински, Београдски први (можда нема почетка), Врхобрезнички, Остојићев и Верковићев, а Белопољском и Ковиљском општи је део хронограф.

*

У руском лаврентијевском летопису, после подужег увода о свима Словенима, руски летопис почиње овако:

Въ лѣт ҂ѕ҃т҃ѯ҃ индикта ·еї· дн҃ь наченшю Михаилу цр҃ствовати нача сѧ прозывати Руска землѧ. ѡ семь бо увндѣхомъ. ıако при семь цр҃и приходиша Русь на Цр҃ьгородъ. ıако пишетсѧ в лѣтописаньи Гречьстѣмь. Тѣмже ѿ селе почнем. и числа положимъ.

Iако ѿ Адама до потопа лѣт ·҂в·с·м· и ·в· (у једном варијанту 2242).

А ѿ потопа до Ѡврама лѣт ҂а· и ·пв·

А ѿ Аврама до исхоженьıа Моисѣева [лѣтъ ·ул·

А (отъ) исхожеіа Моисѣова] до Двда лѣт х· и ·а·

А ѿ Двда и ѿ начала цр҃ства Соломонѧ до плѣненьıа Iерл̃млѧ лѣт ·у·м·н·

А ѿ плѣненьıа до Ѡлексанъдра лѣт т·иі·

А ѿ Ѡлексанъдра до ржва Хва лѣт ·т·гі· (у једном варијанту 333).

[А отъ Христова рождества до Коньстѧнтина лѣт ·т·иі·]

Ѿ Консѧнтина же до Михаила сего лѣт ·ф·м·в·

А ѿ перваго лѣта Михаилова до перваго лѣта Ѡлгова Рускаго кнѧзѧ лѣт ·к҃д·

А ѿ перваго лѣт Ѡлгова понеже сѣде в Киевѣ до перваго лѣта Игорова лѣт ·л҃а·

А ѿ перваго лѣт Игорева до перваго лѣта Свѧтьславлѧ лѣт ·г҃і· (у другим варијантима 33).

А ѿ перваго лѣт С҃тославлѧ до перваго лѣт Ꙗрополча лѣт ·ки·

А Ꙗрополкъ кнѧжи лѣт ·и҃·

А Володимеръ [кнѧжи] лѣт ·л҃ѕ·

А Ꙗрославъ кнѧжи лѣт. ·м҃·

Тѣмже ѿ смр҃ти С҃тославлѧ до смр҃ти Ꙗрославли лѣт ·п҃є·

А ѿ смр҃ти Ꙗрославли до смр҃ти С҃тополчи лѣт ·ѯ·[1])

Но мы на преженье возъвратимсѧ [и] скажем што сѧ оудѣꙗло та си ꙗкоже почали бѧхомъ первое лѣто Михаиломъ а по рѧду положимъ числа.

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·а·

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·в·

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·г·

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·д·

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·є

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·ѕ· Михаилъ цр҃ь изиде с вои брегомъ. и моремъ на Болгары .... итд.

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·з· [И]маху дань Варѧзи изъ заморьꙗ на Чюди ... итд.

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·и·

Въ лѣт ҂ѕ·т·ѯ·ѳ·

[В лѣт ҂ѕ·т·о· Изъгнаша Вараги за море ... итд.

итд. итд. итд.

(Полное собрание русских летописей, издание второе, Ленинград 1926, стр. 17—19.)

[1]) Све су то владаоци о којима се говори у летопису. Ако ове бројеве саберемо и додамо 6360 добијамо годину 6626, а последња година на завршетку летописа јесте 6624.

3. О НЕМАЊИЋИМА (ДО СМРТИ ДУШАНОВЕ).

а) У летописним замецима.

Ѡ коли се Сумеѡн Немань назва господинь Срьблюемь до лѣта више писан'наго ҂ѕцкд҇го имать лѣт ·сои· (I, 171).

Постави се светы Сава прьвы ар'хїепископь Срьблюем вь лѣто ҂ѕѱкѕ· (I, 172).

Вь лѣто ҂ѕѱкз· постави се светыи Сава архїепископѡмь (VII, 228).

Ѿ Кѵрила философа до светаго Савы прьваго архїепископа, оучителя и прьвосветителя срьбскаго, новаго по истине апостола, и брата его Стефана прьвовѣнчанаго краля срьбскаго лѣт ·сп·, ѿ Адама же лѣть ·з· тисоущь ·хм· (V, 213).

Вь лѣто ҂ѕѱмг· приеть начелство анеѱеи Радослав(л)ь, храпавїи краль, и царства ·м· лѣть, (XIV, 288).

Вь лѣто ҂ѕѱои· вькрали се Милоутинь, краль банскїи, и царства ·ми· лѣт, и оумре ѡк. ·ке· (XIV, 289).

Вь лѣто ҂ѕѡк· роди се царь Стефань (XIV, 292).

Вь лѣто ҂ѕѡкд· ѡк. ·кд· прѣстави се светы крал Милоутинь (I, 173).

Вь лѣто ҂ѕѡке· вькрали се Стефань краль дечански, и царства ·дї· лѣть и оумре ноемрїа ·аї· (VIV, 290).

Вь лѣто ҂ѕѡли· оубише Срьблю царя Михаила (I, 174).

Вь лѣто ҂ѕѡли· оуби краль Дечански Михаила, цара бугарскаго на Белблужду (XIV, 291).

Вь лѣто ҂ѕѡм· прѣстави се слѣпи краль їюля ·еї· дьнь (I, 175).

Вь лѣто же ҂ѕѡм· Стефань краль дечанскь кончину постизаеть ѿ сина своего и сь моученикы равночьстїе полоучи (III, 182).

(Вь лето . . . пре)стави се Дечани . . . . (X, 253).

Нека се зна како дарова царь Стиепань Дубровнику градь Стонь на ·ч҃т҃л҃г· лиета Христова (IV, 209).

Вь лѣто ҂ѕѡме· роди се Урошь (XIV, 294.)

ѿ Стѣфьна҄ же прьвовѣнчанаго кралꙗ до цара Стѣфана благочьстиваго и христвлюбиваго и мнихолюбиваго прьваго цара срьбьскаго ·са· — Всѣх же лѣть ѿ Адама до царства Стефана цара лѣт ·ѕ· тисѹщ ·ѡнг· (V, 214, 215).

ѿ Адама же ҂ѕѡнѕ· до Стефана же прьваго цара Срьблюемь (VIII, 240).

б) У Летописима друге групе.

Како су сви више или мање сродни штампају се упоредо и то Шафариков и Габровски засебно, а београдски први и други заједно с обележеним у загради разликама међу њима. Београдски први као да нема почетка, јер нема ни натписа нити ишта од општег дела. Исто се тако заједно штампају и Григоровићев и Кувеждински. Од ова четири летописа код које белешке на крају у загради стоји чија је, значи да је у оном другом нема.

	Шафариков.	Габровски.
386	В. л. ҂ѕχмз· назва се Немана Србьлемь господарь, и царьствова ·мв· лета.	В. л. ҂ѕχмз· назва се Немања господинь Србьлюемь, и царствова ·мв· лѣта.
387	В. л. ҂ѕχ — — постави се светы Сава архиепископомь.	В. л, ҂ѕѱкз· постави се светы Сава архїепископомь.
388		В. л. ҂ѕχч· прѣе начельство србьско Стефана Немање втори Стефань жоупань.
389		
390		
391		В. л. ҂ѕѱкд· прѣстави се Стефань жоупань вторы сынь Неманинь и царствова и ть ·мв· лѣта.
392		В. л. ҂ѕѱлв· прїе кралевство сынь его Радославь, и царствова ·аі· лѣть.
393		В. л. ҂ѕѱмг· прїе начелство анеѱеи Радослаль, храпави краль, и царствова ·ле·

Београдски први и други.

В. л. ҂ѕхкз· назва се Немања господинь Срьблюмь и царствова ·мд· лѣть (беог. II).

В. л. ҂ѕѱ· прїе начелствова (!) сынь его Стефань (беог. II).

В. л. ҂ѕѱкд· (҂ѕѱкз· беог. II) постави се (кралюмь беог. I) Стефань жȣпань (вьторїи сынь Неманинь, и царствова ·и· лѣть и мѣсець беог. I).

В. л. ҂ѕѱлв· прѣие кралюевьство сынь его Радославь (краль беог. II), и царствова ·аї· лѣть.

В, л. ҂ѕѱмг· прѣие кралюевьство (вькрали се беог. II) анеѱеи юего (Драгославь беог. I) храпави краль, и царствова ·ле· лѣть.

Григоровићев и Кувеждински.

В. л. ҂ѕхм· (҂ѕхмв· кув.) назва се Нѣманя господинь Срьблемь (срьбскы кув.), и царьствова ·мв· (·мд· кув.) лѣтѣ (леть кув.)

И по семь прѣда си кралевство синȣ своемȣ прьвовѣнчаномоу кралȣ Стефанȣ. (По семь сынь его пр'вовѣнчани краль Стефан кув.)

В. л. ҂ѕѱкз· постави се светы Сава архїепископь

Стефань же прьвовѣнчаныи краль господствова много лѣта, (и кув.) постизаеть его конац, оставлiаеть же кралев'ство (и оставлiаеть царьство кув.) сыноу своемоу Стефанȣ Оурошȣ храпавомȣ кралю (кралоу Стефаноу Оурошоу кув.)

394	В. л ҂ѕѡкд· прѣстави се краль Банькскїи Милѹтинь, и царьствова лѣть ·мв·	В. л. ҂ѕѱои· вькрали се Милоутинь, краль Банскы, и царствова ·мз· лѣть, и прѣстави се месеца окт. ·ке·
395		В. л. ҂ѕѡке· вькрали се Стефань краль Дечанскы и царствова ·дї· лѣть, и прѣстави се месеца ноемвр. ·аї·
396	В. л, ҂ѕѿли· оуби краль Дечаньски Михаила Бльгарскаго.	В. л. ҂ѕѡли· оубы краль Дечанскы Михаила цара бльгарскаго на Вельбоуждоу.
397	В. ҂ѕѡм· прѣстави се краль Дечанѫскы ноемвриа ·гї·	
398		В. л. ҂ѕѡк· роди се Стефань царь·
399	В. л. ҂ѕѡнд· постави се царемь Стефань царь	В. л. ҂ѕѡмд· постави се Стефань царь царемь.
400	В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се царь Стефань, дек, ·кд·	В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефань царь декемвр. ·кд·, и царствова ·кд· лѣть.
401	В. л. ҂ѕѡме· роди се Оурошь царь.	В. л. ҂ѕѡме· роди се Оурошь царь.

В. л. ҂ѕѱои· прѣю кралевьстко сынь его (҂ѕѱо· вькрали се беог. II) Милѹтинь, краль Баньскы, и царствова ·мз· лѣть (и прѣстави се ѡхтомврїа мѣсеца ·кд· беог. I).

(Ть господствова многа лѣта григ.), прїемлеть (и постизаеть кув.) его конаць, оставлıает же господство (и ѡставлаеть царьство кув.) сыноу своемоу кралю Милѹтинѹ. — Милѹтинь же краль царствова ·мв· лѣта, прїемлеть его кон'ць житїа (И царьствова Милоутинь ·мз· леть кув.)

В. л. ҂ѕѡке· прѣю кралѣвьство сынь его (҂ѕѡкѕ· вькрали се беог. II) Стефань, дечански краль (краль дечан'скы беог. II), и царствова ·дї· лѣть, (и прѣстави се мѣсеца ноемврїа ·аї· дьнь беог. I).

По сем (же прїемлеть кралев'ство григ.) сынь его Стефань (Ст. Оурошь григ.), дечанскыи краль.

В. л. ҂ѕѡли· оуби краль Дечанскы (сь же краль Дечанскы оуби беог. II) Михаила, цара бльгарскаго (на Вельбоужьдоу беог. II)

Сь же краль (Дечански григ.) оуби Михаила (·а· григ.) цара бльгарскаго (на Вѣлбоужьдоу кув.) (вь лѣто григ.) ҂ѕѡли·

По сем же навожденїемь дїавольскымь и злыхь сьвѣтникь (злихь саветомь кув.) ѿ сына своего (кралıа Стефана григ.) прїемлеть коньчинѹ вь лѣто ҂ѕѡм· (прїемлеть конаць кув.) вь градѣ Звечанїи (месеца кув.) ноемврїа ·гї· (дьнѧ, и царьствова ·дї· леть кув.)

В. л. ҂ѕѡк· роди се Стефань царь (царь Стефань беог. II).

В. л. ҂ѕѡк· роди се царь Стефань.

В. л. ҂ѕѡмд· постави се царемь (Стефань царь, и царствова ·кд· лѣть беог. II).

В. л. ҂ѕѡнд· постави се (царемь григ.) Стефань царь (царь Стефань кув.)

В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се Стефань царь дек. ·кд·, и царствова ·кд· лѣт (беог. I).

В. л. ҂ѕѡѯд· прѣстави се царь Стефань (дек. ·кд· григ.) (и царьствова ·кд· лѣть. И ѡставлаеть царство сыноу своемоу Оурошоу кув.)

В. л. ҂ѕѡме· роди се Оурошь царь (Оур. краль беог. II).

В. л. ҂ѕѡме· роди се Оуошь царь (григ.)

в) У Летописима треће групе.

1. Врхобрезнички.

Пакы хощоу начети ѿ Стефана Немање и въса възглавити.

402 В. л. ҂ѕхмз· назва се Немања господинь Срьблюм и господова лѣть ·мв·

403 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефань Немања и отиде вь Светоую Гороу.

404 И тожде лѣто наче господовати сынь его Стефань и господова лѣть ·мв· Сь бысть ·в· жоупань и сьзда храмь вьзнесенїа Жичю.

405 В. л. ҂ѕѱкз· постави се светы Сава архиепископь срьбскы.

406 В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се прьвовѣнчаны краль Стефань

407 Тожде лѣто окрали се сынь его Радославь, и кралюва лѣть ·аї·

408 В. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се краль Радославь.

409 И по нюмь окрали се брать его Владиславь.

410 По Владиславоу окрали се синовць его Драгославь, нареченны храпавы краль. Сы юсть прьвыи Оурошь, и кралюва лѣть ·ле·

411 В. л. ҂ѕѱон· прѣстави се Драгославь храпави краль.

412 И по нюмь кралюва сынь его Драгоутинь.

413 По Драгоутиноу окрали се брать его Милоутинь, и кралюва лѣть ·мз· Роди же и два сына: прьви сынь его Стефань, иже есть трети Оурошь; вторы сынь его Константинь. Стефань же миогы скрбы и озлобленїа прѣтрьпе ѿ ѿца своего.

414 В. л. ҂ѕѡке· прѣстави се Милоутинь краль.

415 Тожде лѣто окрали се сынь его Стефань, третыи Оурошь, и кралюва ·дї· лѣть. Роди же два сына: прьвы сынь его Стефань, иже бысть Срьблюмь прьвы царь; вторы сынь его Си-

мешнь, и ть господова вь грьчьсцѣи земли вь градꙋ Трикалоу, и тамо конць пріеть.

416 Б. л. ҂ѕѡли· оуби краль Стефань Михаила цара бльгарскаго и прими Бльгаре.

417 Б. л. ҂ѕѡмд· прѣстави се краль Стефань моученіемь ѿ сына своего вь градѣ Звечанѣ.

418 Тожде лѣто вьцари се сынь его Стефан Дꙋшанⁿ и царьствова лѣть ·к· Сь же Стефьнь роди сына Оуроша.

2. Руварчев други, Софиски други, Васићев и Подгорички.

α) РУВАРЧЕВ ДРУГИ.

419 Б. л. ҂ѕχмз· вьздвиже се Немана господинь Срьблюмь и царьствова ·мв· лѣт(ѣ) — Бысть великь жоупань ѿ племена благочастива корене ветавь, и прѣвьноукь Константіе сестри великаго цара Константина и племена рашкаго господства сьродства Авгоуста кесара, при нюмь же по пльти роди се господь наш Ісоусь Христось

420 Бысть же ѿ рождаства Христова до Неманю, нже бысть жоупань, лѣть ҂арзі·

421 Беше род Константинь ѿ рода и лозе великаго цара Алесандра. И даде царь Константинь сестроу свою Костадію цароу Ликинію, и даде моу царьствовати вь Римоу и вьсемь западним странам. — Костадіа сестра цара Константина роди сь царемь Лнкиніемь сына и бѣхоу емоу на глави бели власи, и нарекоше име емоу Бели Оурошь. — Ликиніе же мало прѣбывь вь благочьсти, начеть моучити христіани. Царь же Константинь начеть посилати книги кь нюмоу по избраних слоугах молещи се и прѣтещи емоу да не моучить христіани, и не хоте того послоушати. И посла царь Константинь вое свое и ѿсекоше емоу главоу, Ликvнію.

422 И виде сынь его Бели Оурошь великь страх и оужасе се, и побеже кь тврьдои западнои страни, захлмскои земли, и тамо оузрасте доволань. И испроси женоу себе именемь Анноу, дьщерь крала франчаскаго, и роди сь нею ·в· сына, и нарече старееюмоу име Тєхомиль, а младіемоу Чедомил И нарекоше Техомила попомь, а Чедомила митрополитомь. — Техомиль роди ·д· сына, именемь Прьвославь, Давидь, Страцимирь, Стефан, ѿць светаго Саве. — Си же бише ѿ рода Неманю

благочстиваго Константїна и Ликүнїа моүчителıа, ѿ нıего же бысть моүчена Ирина моүченица, дащи его.

423 Стефанъ же младеи беше брать, нь благоволи богъ о нıемь и бисть Неманıа Стефанъ велики господинь и самодрьжьць вьсеи срьбскїе землıе и поморске Диоклитїе, Далматїе, Травоүнїе, Захлмїе, зове се землıа съ вьсеми околними странами. — Съи же више речени велики господинь Стефанъ въздвигь се ѿ захлмскїе землıе, приходить вь ѿчьство свое рашкоү црькови светыхъ апостоль Петра и Павла, еже юсть по срѣдѣ Рима (!), и тоү крьсти се роүкою митрополита рашкаго Леонтїа. И наче здати светые црькви; ·а· сьзда црковь светаго Георгїа ѿ два стоүпа; ·в· сьзда црьковь светаго Николоү оү Топлици; ·г· сазда црьковь светоүю Богородицоү прѣмо Реници (!); ·д· сьзда светаго Николоү оү Иброү; ·е· сьзда Стоүденицоү, храмь прѣсветые Богородице, иже и мощи его лежеть, и многїе цркве . . . . и обнови вь своеи области. — Роди же ·г· сына съ Анною: Стефана и Елькана, иже бисть велики кнезь; трети сынь его Рашко, наречени Сава, иже бысть арх·епископь Срьблıемь.

424 Е. л. ҂sхп· постриже се Стефань Неманıа, наречени Симешнь, и отиде вь Светоүю Гороү и сьзда великы и чьстни храмь вьведенїе прѣсветїе Богородице, зовомь Хиландарь.

425 Такожде и братїа его начеше здати светые црькви. Давидь сьзда црковь на Лимоү ѿ два стоүпа светыхъ апостоль кодь Николца. Срацимирь сьзда црьковь на Морави ѿ два стоүпа.

426 Е. л. ҂sх҃з· постриже се Рашко въ Светеи Горѣ, и нарече се Сава. И слишавь сего патрїарь константинополски Еманоүиль ıако имѣеть многоү добродѣтель въ себе, и постави его архїепископа срьбскои земли. И своимь роүкоположенїемь... итд. — Повелѣ же свети Сава држати тврьдо и непоколѣбимо светоүю вѣроү.

427 Е. л. ҂sхпд· прѣстави се клагочьстивїи господинь Стефань Неманıа, иночаски Сүмеонь мүроточьць, и царьствова ·мв· лѣта.

428 Е. л. ҂sхч· прїеть кралıевство срьбское Стефань ·в· Неманıа и жоүпань. Архїепискоүп Сава вѣнчаваеть брата своего вѣнцемь кралıевства. Сь же Стефань, прьвовѣнчани краль, сьзида црьковь Жичю, и инїи многи храми. — И роди ·д· сына: Радослава, Прѣдислава, Владислава, Стефана.

β) СОФИСКИ ДРУГИ, РЕМЕТСКИ И ВАСИЋЕВ.

Ꙗ се о царїехь (соф. II).

429 Б. л. ·ѕ· тисоуще ·ҳмз· назва се Неманꙗ господинь Срьбьлемь, и царствова ·мв· лѣта. — Быстъ же великы жоупань ѿ племена благочастиваго корене вѣтьвь его и превьноукь Константїе сестры великаго цара Коньстантина Зеленаго одь дащери Клавдиеви ѿ племена рашьскаго господьства и сьродьства Ꙗвгоуста кесара. — Бысть родитель его вь Захльмїи Теомиль и стрїа Чоудомиль, сихь же родитель Бѣла Оурошь емоуже бѣхоу бѣлы власы врьхоу главы его, и мати ихь Ꙗнна дащи кралꙗ фран'часкаго. Сего же родители и предѣды Неманѥ благочастиваго Коньстаньтына и моучителꙗ Ликинїа, ѿ него же бысть моучена дащи его. — Сьи же Стефань роди ·г· сына: ·а· сынь его Стефань, иже бысть прьвовѣньчани краль; ·в· синь его Вльканъ, иже бысть великч кнезь; ·г· сынь его Рашько, нареченн Сава, иже бысть архиепископь Срьблемь.

430 Б. л. ·ѕ· тисоуще ·ҳч· постриже се Стефань Неманꙗ, наречени Симеонь, и отиде вь Светоую Гороу и сьзида храмь велики и частьни вьведенїе пресветые Богородици, зовомь Хиландарь.

δ) ПОДГОРИЧКИ.

Ѿ сазданиꙗ мироу знати лета.

(Општи летопис — в. стр. 161 — после чега се непосредно наставља):

Лет(о) ҂ѕҳмз· назва се господинь Неманꙗ Србле́м, и царова ·мв· лет. — Бист велики жȣпань ѿ племена благочстиваго корена ..... его прашнȣкь Костантие и ѿ сестре великаго цара Костантина Зеленога, ѿ кћере Клавдиеве, ѿ племена рашкога госпоства и царства Ꙗвгоуста кесара. — Бист родител вь Захлмию Техомилъ и стариа Чȣдомил, и них родител Бела Оурошь, коемȣ бехȣ власи бели на врх главе, и мати Ꙗна кћи крала франачкога. И них родители и прећеди Немане благочьстиваго Костантина и моучитела Ликина, и ѿ него же мȣчена бист кћи негова. Сан Стефань роди ·г· сина: први сынь неговь Стефань, кои быст прьвовенчани крал, дрȣги сынь Бладка (!), кои би велики кнезь свози земли зецкои и страни, и сазида чесни храмь богородицȣ, зове се Морача, трећи сынь Рашко, наречени Сава, кои би прави архиепискȣпь Срблем.

Лет(о) ҂ѕҳч· постриже Стефань Неманꙗ, наречени Симеон, и поће оу Светȣ Горȣ. Сагради велики и часни храм введение богородице, зове се Филендар.

431	Тождє лѣто вькрали се сынь его Стефань и царьствова ·мв· лѣта, иже бысть вьтори жоупань. Саи Стефань сазида великы храмь и частьны вьзнесеніа Жичоу.	То лето ѡкрали се сынъ негов Стефан, и царствова ·мв· лѣта. Дрȣги сынь негов велики кнезъ и Стефанъ сагради и великȣ и часнȣ црков ваведение богородице ȣ Жȣпȣ.
432	В. л. ·ѕ· тисоуще ·ѱкз· постави се Сава прьвы архиепископь Срьблюмь, и своимь роукоположеніемь поставлıаe: прьваго епископа вь захльмьскои земли вь храм светые Богородице, втораго оу Стоне, діѡклитіанскомь поморію вь храмȣ архистратига Михаила, третіаго вь Дабрȣ, въ храмȣ светаго Николи, четв(р)ьтаго оу Бȣдимли вь храмь светаго Геѡргіа, петаго вь храмь светихь апостол Петра и Павла, шестаго оу Стȣденици вь храмȣ пресветые богородице, седмаго оу Призренȣ вь храмȣ пресветые богородице, ѡсмаго оу Градчаници, деветаго оу Топлици вь храме светаго Николи, десетаго оу Браничевȣ, единадесетаго ȣ Моравици вь храмȣ светаго Архилиа. два на десетаго ȣ Белиградȣ вь храмȣ пресветые богородице. — Повелѣ же кvрь светы Сав'ва дрьжати тврьдо и непоколебимо светоую вѣроу христіанскоую.	Лет(о) ҂ѕѱкз· и постави се Сава први архиепискȣп свози земли, и своѡмь рȣкомь постави прьваго владикȣ захламскои земли и црквȣ свете бородице ȣ Стонъ дивоклетианскомȣ приморȣ; ·в· ȣ цркве светаго архистратига Михаила; оу Деврȣ ȣ манастирь светаго Никилие ·г· владикоу; ·д· оу боудимскȣ землȣ ва храмȣ светаго Георгие; ·е· цркве светаго апостола Петра и Павла; ·ѕ· ȣ Сдȣденицȣ ȣ манастир пресвете богородице; ·з· ȣ Призренȣ ȣ свете богородице; ·и· ȣ Грачаници; ·ѳ· ȣ Топлици ва храмь светаго Николе; ·і· ȣ Браничево; ·аі· ȣ Моравици ȣ црков светаго Архилие; ·ві· ȣ Белиградȣ ва храм свете богородице. И заповеда господинъ Сава држати твардо и непоколебимо православнȣ верȣ.
433	Си же Стефань роди ·д· сына: прьвы сынь его Радославь, иже бысть краль, втори сынь его Предиславь, треты сынь его Владиславь, четврьти синь его Стефань, иже саи Стефань Оурошь.	Свети Стефань роди ·д· сина: ·а· сын негов Радосав, ·в· сынъ негов Предисав, ·г· синъ Владисавь, ·д· синъ Стефан, хритави (!) кралъ.

γ) СВА ЧЕТИРИ.

434	В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се Стефань, прьвовѣнчани краль.	Ва лѣто ҂ѕѱлв· престави се Стефан правовенчани крал.

435	Тожде лѣто вькрали се сынь его Радослав, и царствова ·аі· лѣть.	Тожде лѣто ѡкрали се син негов Радосавъ; царствова ·аі· летъ.
436	В. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се Радославь краль.	Лето ҂ѕѱмг· престави се Радосав крал.
437		Тожде лето ѡкрали се Владисав, и царствова ·и· лет. Си Владисавь сагради велики манастир, чтно Милешево, вазнесение господн(е). Тȣ Владисавȣ и данась моши почиваю.
438		Во лето ҂ѕѱна· престави се Владисав.
439	Тожде лѣто вькрали се анеѱеи его Драгославь, наречени храпави краль и царьствова ·ле· лѣть. Сьзида же црьковь Сопоћани сьшьствїе светаго доуха. Сии Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Драгоутинь, ·в· сынь его Милоутинь. наречени Оурошь.	И то лето ѡкрȣни се Стефан храпави, и царава (!) ·ле· летъ. Сагради царковȣ сасатшие светаго дȣха. И та Стефанъ роди ·в· сына: преви (!) синъ неговь Драгȣтин, дрȣги сынъ Милȣтинь наречени Оурошь.
440	В. л. ҂ѕѱов· прѣстави се Драгославь, храпави краль.	
441	Тожде лѣто вькрали се сынь его Драгоутинь, и царьствова ·і· лѣть. Сии же сьзида храмь вьзнесенїе, зовом Рач'чȣ вь Ѿдрѣх на рѣце Дрине. И сатрь ногоу подь Єлечомь планиномь заню вьста на ѿца своего, и братоу дасть Милоутиноу царьство. (Бисть Оурошь; създа црьковь на Проте и врата обнови светаго Георгїа рашкаго. Єлисавеѳ роди ·г· сына: Братка и Влька. рув. II).	То лето ѡкрȣни се Драгȣтинь сынъ негов, и царова ·і· лет.
442	В. л. ҂ѕѱпв· вькрали се Милоутинь, ·в· Оурошь, и царьствова ·мв· лѣть. Много си вь милости бисть и мнозѣми странами обладаше. Сьзида же црь-	То лето ѡкрȣни се Милȣтинь, дрȣги Оурошъ. и царова ·мв· лета. Многим милостинама и милосардиемь беше и многим землам ʼи град(о)вом ѡбладаше.

*

ков светаго прьвомоученика Стефана, иже ѥсть Банска, идеже мощи его лежеть (почивають, рем.) и оу Призреноу митрополїю светаго прьвомоученика Стефана, и оу Скопїю храмь светоую богородицоу троероучицоу, нынѣ же нарицаеть се митрополїꙗ (и оу Ск. храмь светоую троицоу рем. вас.), и оу Нагоричиноу на Жеглигово црьков светаго великомоученика Георгїа, и вь Солоуноу храмь светоую троицоу, и вь Цариградоу црьковь (светые соф. рем. вас.) богородице. И болнице сьтвори и хрисокоули оутврьдивь да ѥсть (вь вас.) область Хиландароу. — Сь Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Стефань, иже бысть ·г· Оурошь, ·в· сынь его Константинь. Сь Стефань многи скрьби и озлобленїа ѿ ѿца своего прѣтрьпѣ.

И сагради црков светаго пр(в)омȣченика Стефана, ко е ȣ Банскȣ, ге мȣ мощи почиваю, ȣ Призринȣ митрополиꙗ, и ȣ Скоплȣ дрȣгȣ црквȣ светȣю троицȣ, и Нагоричани на Жиглевоу (!) ·г· црквоу светаго мȣченика Геѡргие, ȣ Солȣн ·д· светȣю троицȣ, ·е· ȣ Цариград светȣю и пречистою, и болнице сатвори христолȣбию, и оутварди да е ва ѡбласт Филендарȣ. — Саи и Стефань роди ·в· сина: ·а· его Стефан, ·в· Оуроші. — Си Стефан многȣ скрабь и ѡзлобление претрепе ѿ ѡца своего.

443 Б. л. ҂ѕѡке· прѣстави се краль Милоутинь.

Ва лето ҂ѕѡке· престави се краль Милȣтинъ.

444 Тожде лѣто вькрали се сынь его Стефань ·г· Оурошь, и царьствова ·дї· лѣть. И сьзида велики и чьстни и ѕѣло красни храмь вьзнесенїе Дечани, идеже и мощи его лежеть. Сьи Стефань роди ·в· сына: прьви сынь его Стефань, иже бисть ·а· царь Срьблѥмь, нарицаеми Доушань (Доушана соф. вас.); ·в· сынь его Сумеонь иже вь Цариградоу и коньць прїеть прѣдь оцемь своимь.

И лето то ѡкрȣни се синъ негов Стефанъ и царова ·г· лета. То лето ѡкрали се Ȣрȣшъ, царова ·дї· летъ. Сагради велики и частни храм вазнесение Дечани, ге моу мощи почиваю. Си Стефан роди ·в· сина: преви синъ негов Стефан, кои би приви цар Сраблем, наречени Доушанъ; ·в· негов синъ, кои пође оу Леванатъ ȣ грачкȣ землȣ, и поиде ва градъ и прими калоуђерство и тамо се престави.

445 Б. л. ҂ѕѡли· оуби Стефань краль Михаила цара бльгарска-

Ва лето ҂зѡли· оуби краль Дечански Михаила цара бȣгар-

	го на Велбоужждоу, и прими Бльгаре.	скога на Велъбѹждѹ, и прими све царство бѹгарско.
446	В. л. ҂ѕѡмд· прѣстави се краль Стефань и царствова ·ді· лѣть ѿ сына своего сьмрьть прїеть (Стефань, оудави бо его сынь Стефань соф. рем. вас.) вь граде Звечаноу.	Лето ҂ѕѡмд· престави се крал дечански Стефанъ; оудави га сынь негов оу градь Звечанъ.
447	Тожде лѣто вьцари се сынь его Доушань (Дѹшана вас.), и царствова ·к· лѣть. Сьзида же црковь светаго архаггела (архистратига соф.), вь градоу Призрѣноу. Сьи Стефань роди сына Оуроша (и царьствова ·з· лѣть. соф.).	И то лето ѡкрѹни се син негов наречени Дѹшанъ, и царова ·к· леть. И сагради цраков светаго архистратига Михаила ва градѹ Призренѹ. — И ти Стефанъ роди сина Ѹроша.

3. Дорпатски, Рачански и Руварчев пр.и.

О срьскых царех и кралех и деспотех и великых кнезех.

448 В. л. ҂ѕхмз· назва се Немања господинь Сръблюемь и царствова ·мв лѣть. Бысть же родитель его вѣ Захлъмїи Техомиль и стрїа Чѹдомиль; сихь же родител Бела Оурошь емоуже власи бели връхоу главы его, и мати ихь Анна дъщи кралѣ фрaнческаго.

И ѿ тоудоу вьздвиг се Стефань Немања прїиде вь ѿчьство рашко вь црьковь светыхь апостолъ Петра и Павла, и тоу крьсти се ·л· лѣтьнь. И тоу сьзида црьковь (на Хл'мѹ дорп. рув.) вь име светаго великомѹченика Геѡргїа ѿ два стлъпа, и оу Топлици црьковь светаго Николи, и прѣма Косанице храмь прѣсветые богородице. и оу Ивроу црьковь светаго Николы, и храмь прѣчьстые Стоуденицоу, идеже мощи его лежеть.

Такожде и (рач.) братїа его стареиша начеше зидати светие црькви: Завид (Давидь рув.) сьзида црьковь на Лимоу светыхь апостоль Петра и Павла ѿ два стлъпа; Срацимирь сьзида црьковь на Мораве, храмь пресветые богородице ѿ два стлъпа; Првославь сьзида црьковь оу Боудимли светаго великомоученика Геѡргїа ѿ два стлъпа.

Сьи же Стефань Неманга бысть младеи (вь рач.) братїи своеи и бысть самодржжаць вьсѣхь срьбскыхь и поморскыхь землѣ и поморїа, Диоклитїе и Далматїе и Травунїе и Захлѣмїе, и расипа Грькомь градь Срѣдьць и Петрьникь и Землѣнь и Велбоуждь и Житомискь и Скопль и Лешекь и Градаць и Призрень и градь славнїи Нишь и Сврьлигь и Равно и дроуге градове и землю прїеть ѿ Грькь. — Стефань Неманга (рув.) роди ·г· сыны: Стефана иже бысть прьвовѣнчанїи краль, и Влькана, иже бысть великїи кнезь, и Раска, нареченны Сава (иже свети Сава наречени рув.), иже бысть (пьрвїи рач. дорп.) архиепикоупь (вьсемь рув.) Срьблюемь.

449 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефань Неманга вь Светѣи Горѣ, и нарече се Сїмеѡнь, и сьзида велики и чьстныи храмь вьведенїа пресветие богородице Хиландарь.

450 Тожде лѣто вькрали се сынь его Стефань, и царьствова ·мв· лѣте. Сьи Стефань сьзида великїи и чьстны храмь вьзнесенїа, архїепископїю Жичу.

451 В. л. ҂ѕѱкз· постави се Сава архїепископь Срьбюемь, и своимь роукоположенїемь поставляеть ·а·-го епископа вь захлѣмскои земли, вь храмоу прѣсветые богородице; ·в·-го оу Стонѣ дїоклитїанскомоу поморїю, вь храмоу светаго архїстратига Мїхаила; ·г·-го вь Дьбру, вь храмѣ светаго Николы, ·д·-го оу Боудимли, вь храму светаго Геѡргїа; ·е·-го вь Расе, вь храмѣ светыхь апостоль Петра и Павла; ·ѕ·-го оу Стоуденици, вь храмѣ прѣсветые богородице; ·з·-го у Призрену, вь храмѣ прѣсветые богородице; ·и·-го оу Грачаници, в' храмѣ успенїа прѣсветые богородице; ·ѳ·-го у Топлици, вь храмѣ светаго Николи; ·ї·-го оу Браничеву; ·аї·-го у Моравици, вь храмѣ светаго Архилїа; ·вї·-го оу Белиграду, вь храмѣ прѣсветые богородице. — Повелѣ же светы Сава држжати тврьдо и непоколѣбимо свету вѣру.

452 Сь же Стефань роди ·д· сына: Радослава, и Прѣдислава, и Владислава, и Стефана, иже бысть сь Стефань ·а· Оурошь.

453 В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се Стефань, прьвовѣнчаны краль (нареченни Сумеонь монахь дорп. рув.).

454 Тожде лѣто вькрали се сынь его Радославь, и царствова ·аї· лѣть, и остави кралевство и постригь се.

455 И бысть брать его Владиславь краль, и оумрѣ безчедьнь. — Сь сьзида храмь вьзнесенїа, зовомь Милешева, идеже мощи его почивають.

456 И по нюмь бысть трети брать его Стефан (краль рач.), нареченни храпави краль (и прьви Оурошь, вь име предеда своего дорп. рув.). Сьзида же црьковь Сопокıани, сьшьствие светаго доуха. — Сьи же Стефань роди ·в· сына: Драгоутина и Милоутина, иже бысть сьи Милоутинь ·в· Оурошь.

457 В. л. ҂ѕψои· прѣстави се (Стефань дорп. рув.) храпави краль.

458 Тожде лѣто вькрали се сынь его Драгоутинь, и мало држжавь, сътрь бо ногоу (на лове дорп. рув.) подь Елечемь планиномь, заню вьста на ѿца своего, и дасть царство братоу (своемоу дорп. рув.) Милѹтинѹ. Сь же постригь се и (нарече нь дорп. рув.) бысть Ѳеоктисть монахь (и почиваеть вь Геωргиевскихь Стльповѣхь вь Расе дорп. рув.).

459 В. л. ҂зψпв· вькрали се Милоутинь ·в· Оурошь, и царьствова ·мв· лѣта. И много сы вь милостини бысть и мнозѣми странами обладаше. Сьзида же црьковь светаго прьвомоученика Стефана, иже юсть Банска, идеже и моши его лежеть, и оу Призреноу (сьзида дорп. рув.) митрополїю светаго прьвомоученика Стефана, и оу Скопїю храмь светыю троице, и оу Нагоричноу на Жеглиговоу црьковь светаго моученика Геωргїа, и вь Солоуни храмь светыю троице, и вь Цариграде црьковь прѣсветыю богородице (и ине многие числом ·мв· дорп. рув. црькве дорп.), и болнице сътвори, и хрисоволи оутврьди да юсть вь област Хиландарѹ. — Сьи Стефань (сиречь Милоутинь дорп. рув.) роди ·в· сына: Стефана, иже бысть ·г· Оурошь и Константина. Сьи Стефань многые скрьби и ослѣплюнїе подет (прїеть рач) ѿ ѿца своего наваждепїемь мащехи своею Грекини (! тако у сва три).

460 В. л. ҂ѕωке· прѣстави се краль Милоутинь.

461 Тожде лѣто вькрали се сынь его Стефань ·г· Оурошь и царствова ·дї· лѣть. И сьзида велики и чьстны храмь вьзнесенїа (господнıа рув.) Дечани, идеже и моши его лежеть. Сьи Стефань роди в· сына: Стефана, иже бысть ·а· царь Срьблюмь нарицаеми Доушана, и Сѵмеона, иже вь грьчьской земли вь градѹ Трикалѹ господствова; тамо и коньць прїеть,

462 В. л. ҂ѕωли· оуби краль Стефань Михаила цара блъгарскаго на Велбоуждоу, и прими Блъгаре.

463 В. л. ҂ѕωмд· прѣстави се краль Стефань оудавою ѿ сына своего Стефана вь градоу Звечаноу (царства ради; сынь кѹпно и наветникь. Оле тогда немилосрьдїю и безчловечїю! Како не помилова ѿчьскѹю ѹтробѹ! Како не ѹщедри родител-

скоую старость! Како не помен8 рекшаго: чьти Ѿца и матерь! Како же злие др8ги злаго владики смеше възрети на свещенолепно оно лице, и того светини прикосн8ти се 8бистьнима р8кама! Како не изсьхоше техь скврьние р8ки и како ѡчи не ослепише дорп. рув.).

464 Тожде лѣто вьцари се сынь его Стефань Д8шана, и царствова ·к· лѣть. Сьзида же црьковь (светаго рач.) архистратига Михаила вь градоу Призрѣноу. Сь Стефань роди сина Оуроша.

4) Вукомановићев (и др.), Сенички и Магарашевићев.

Лѣтопись царемь срьбскымь. (Л. царь србскїихь сен.).

465 Б. л. ѕ·ѯхмз· назва се Неманꙗ господинь Срьблюмь и царьствова лѣть ·мв· — Бысть же великыи жоупань Ѿ племена благочьстиваго и коренѣ вѣтьвь, прѣвьноукь Константїе сестры великаго Константина (Б. ж. в. жоупань превьноукь Константина цара грьчаскаго сен.), Ѿ племена рашькаго господьства и сьродьства Авгоуста кесара. — Бысть же его (Б. ж. родителе сен.) вь Захлъмїю Тєхомиль и стрїа Чюдомиль. Сихь же родитель Бѣла Оурошь ем8же власы бѣлы (врьх8 вук.) главы его, и мати ихь (Анна вук.), дьщи кралꙗ фра-

5) Хипандарски.

6647 Во время Емман8ила Комнина в' 24 лѣто владѣнія его Неманя пріятъ началство в' земли сербстѣй ѩже глаголется Рась. Братъ его Мирославъ князь бѣ в' земли холмской; Далматію же Греки придержаху. —

Быстъ же Ѿ рождества Христова до Стефана перваго господина Ср'блемъ 1117 лѣтъ, царствоваше лѣтъ 42.

Быстъ же великій жупанъ Ѿ племене благочестиваго и корене вѣтвъ, правн8къ Констинтій, сестри Великаго Константина, Ѿ племене рашскаго господарства и сродства Августа кесаря. Бѣ бо в' Захолміи Теомилъ и стрія Ч8домилъ. Сихъ же родитель Бела Урошъ, ем8 же власи бѣли верху главы его, и мати их' Анна дщи краля франачскаго. Сего убо благочестиваго Неманѣ прадѣди и родители Ѿ племене бях8 Кон-

начаскаго. Сего же родителы и прѣдѣды Немане благочьстиваго Константина и Ликиніа (Ликіана сен.) моучителıа. ѿ него же моучена бысть дъщи (егова сен.) Ирина моученица. — Тогда царь Константинь въ Цариградоу оустрьми се на Ликніа м8чителıа и съраженію бывш8 (Тогда благочьстивы царь Костантинь ѿ Цариграда брань подвиже на Ликіана моучителıа зета своего сен.).

стантина великаго и Ликінія м8чителя, его же Константинъ великій поразивъ разсипа за гоненія бывшая ѿ него на христіани.

Видѣвь же сынь его Бѣла Оурошь, и ѿбѣже (отбегь сен.) вь землю Захлъмію. И ѿ т8д8 вьздвигь се Стефань Неманıа пріиде въ ѿчьство (свое сен.) рашко въ црковь светыхь апостоль Петра и Павла, и тоу крьсти се · л·толѣт'нь. И т8 сьзида црьковь светаго Геωргіа ѿ два стлъпа, и оу Топлици црьковь светаго Никол8, и прѣмо Косанице (и оу Сеницахь сен.) храмь прѣсветые богородице, и оу Ивроу црьковь светаго Никол8, и храмь прѣсветые богородице Ст8дениц8, идеже и мощи его лежеть (тоу мощи его почиваюь сен.).

Сражающимся имъ видѣ синъ его Бела Урошъ, ѿбѣже в' землю холмск8ю, и т8 провождаше жизнь свою. По многомъ же времени воздвигся Стефанъ Неманя пріиде во отечество рашко в' церковъ святых апостолъ Петра и Павла и т8 крестися 30-лѣтенъ. И созда церковъ святаго Георгія ѿ два столпа, и у Топлици церковъ святаго Николи и храмъ прѣсвятыя богородици прѣмо Косаници, и у Ибр8 церковъ святаго Николи, и Студениц8, идѣже и мощи его лежат.

Такожде и братіа его старѣиша начеше зидати светыю црькві Давидь съзида црьковь на Лим8 Петра и Павла ѿ два стлъпа (Срацимирь съзида црьковь на Морави прѣсветые богородице ѿ два стлъпа вук.[1]).

Братія его были Давидъ, Срацимиръ. Первославъ. Давидъ созда церковъ на Лиму свят. апостолъ Петра и Павла ѿ 2. столпа, а Срацимиръ на Морави, прес. богородици ѿ 2. столпа, а Первославъ у Б8-

[1]) Може бити да је ово било и у сен. лет. па слагач испустио због понављања речи „од два ступа", али како је тога рукописа нестало из Нар. Библ. то нисам могао проверити.

Пръвославь съзида цръковь оу Боудимли светаго Геωргїа ѿ два стлъпа.

димли ст҃а Георгіа ѿ 2 столпа.

466 Съ же Стефань Немаnа бысть младеи въ братїи своеи, и бысть самодръжаць вьсѣхь срьбскыхь и поморскые земли и поморїа (всеи србсцеи и поморсцеи земли сен.) Дїоклитїе и Далматїе и Травѹнїе и Захлъмїе. — Съи же Стефань расипа Грьком градь Средьць и Петрьникь и Стобь и Земльнь и Велбоуждь и иные, и градь Призринь и градь славныи Нишь, и дроугїе градове и землю прїеть (Сь же Стефань Немаnа расипа грьчаскомоу цароу множаство много градова, и землю его приложи кь своемоу царствоу сен.) — Съи же Стефань роди ·г· сыны: ·а· сынь его Стефань, иже бысть прьвовѣнчаныи краль; ·в· сынь Вльkь иже бысть великы кнезь; ·г· сынь Рашко, нареченыи Савва, иже бысть ·а· архїепископь Срьблюмь.

Сей Стефанъ Неманя быстъ юнѣйшій братій своихъ, и бысть самодержецъ вьсеи сербскія и поморскія земли и Поморія, Діоклеи, и Далматіи, и Травуніи, Захолміи. Воюя же на Греки, разсипа ѿ градъ: Средацъ и Петр'ник, и Стѹбъ, и Землънъ, и Велбуждъ и Призренъ и Нишъ, и другія многія гради, и землю их пріятъ. — Междѹ тѣмъ роди три сини. Перви быстъ сынъ его Стефанъ, иже бысть первовѣнчанный краль; вторій синъ его Волкъ, иже бысть великій князъ; третій синъ его Рашко, нареченный Савва, иже быст первый архиепископъ Серблемъ.

467 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефань Немаnа (нареченъ Симеонь сен.), и ωтиде въ Светѹю Горѹ, и съзида монастирь Хиландарь, храмь въведенїе богородице (и сьзида велики храмь вьведенїа Хиландарь сен.).

6690 постриже се Стефанъ Неманя, господинъ Серблемъ, и ѿиде во Святѹю Горѹ, и созда монастиръ Хилендар.

468 Тожде лето ωкрали се сынь его Стефань, и царствова лѣть ·мв·, иже бысть ·в· жоупань. Съзида же (велики сен.) храмь възнесенїа (Христова вук.) оу Жичи.

Тожде лѣто окрали се синъ его Стефанъ, а царствова лѣтъ 42, иже бысть вторыи жѹпанъ. И созда храмъ на Морави, рекомый Жича.

469 В. л. ҂ѕψкз· постави се (светы сен.) Савва архїепископь (Срь-

6727 постави се Савва архіепископъ сербскій в' Констан-

блюемь сен.). Своимь же роукоположенїемь поставлаеть (и своею роукою поставлаеть епискоупи вь васеи срьбсцеи и приморсцеи земли сен): ·а· епископа въ хлъмскои земли, въ храмоу прѣсветые богородице (·а· епискоупа поставлаеть вь земли диоклитисцеи вь храмоу светаго Николи син.); ·в·-го епископа оу Стонѣ, дїоклитианскомꙋ поморїю (·в· оу Стоноу оу приморїю далматинскомоу сен.), въ храмꙋ архаггела (архистратига сен.) Михаила; ·г·-го вь Дъбрꙋ, оу светаго Николи; ·д·-го оу Боудимли оу (вь храмоу сен.) светаго Геωргїа; ·е·-го въ Ресавѣ оу светыхь апостоль (вь храмоу апостоль Петра и Павла; ·ѕ·-го оу Стоуденици, вь храмѣ прѣсвeтые богородице; з·-го ꙋ Призринꙋ, въ храмь прѣсветые богородице (·з· оу Призреноу сен.); ·и·-го ꙋ Грачаници; ·ѳ·-го ꙋ Топлици въ храмь светаго Николи; ·ї·-го ꙋ Браничевꙋ; ·аї·-го ꙋ Моравицахь въ храмѣ светаго Архила (светыхь архангель сен.); ·вї·-го ꙋ Бѣльградоу въ храмѣ прѣсветые богородице. Повелѣ же кврь (светыи сен.) Савва дръжати тврьдо (и непоколѣбымо сен.) светꙋю вѣрꙋ (православноую вѣроу сен.).

тинополи, и прія благословеніе еже не приходити епископомъ в' Цариград рукоположенія ради, но тамо поставляти епископи. Своимъ же рукоположеніемъ поставляетъ перваго епископа в' Захолмій, втораго в' Устонѣ (!), діоклейскаго поморія, третіяго в' Дабрѣ, четвертаго у Бꙋдимли, петаго в' Ресавѣ, шестаго въ Студеницѣ, седмаго в' Призринѣ, осмаго у Грачаници на Косовꙋ девятаго у Топлици, десетаго у Браничевꙋ, единадесетаго на Моравици, два на десетаго у Белградꙋ.

470 Съи же Стефань роди ·д· сыны: прьвыи сынь его Радославь, ·в· (сынь вук.) Прѣдиславь, ·г· Владиславь (Радиславь сен), ·д· Стефань, иже бысть (съи Стефань вук.) ·а· Оурошь.

Сей Стефанъ роди 4 сини: 1) Радослава, 2) Предислава, 3) Владислава, 4) Стефана, иже бысть первій Урошъ.

471	В. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се пръвовѣнчанїи краль Стефань.	6732 престави се первовѣнчанный краль Стефанъ.
472	Тожде лѣто окрали се сынь его Радославь, и царствова лѣть ·аі·	6732 окрали се синъ его Радославъ, и царствова 11. лѣт.
473	В. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се краль Радославь.	6743 прѣстави се краль Радославъ.
474	Тожде лѣто ѡкрали се анеѱеи его Драгославь, наречени храпави краль, и царьствова лѣть ·ле· Съзида же црьковь Сопоћани, (храм вук.) съшьствїе светаго доуха. Сьи же Драгославь роди ·в· сына: ·а· сынь его Драгȣтинь, ·в· Милоутинь, иже бысть сьи Милȣтинь ·в· Оурошь.	Тогож лѣта окралн се анеѱій его Драгославъ, нареченный храпавый краль, и царствова лѣтъ 35. Созда же церковъ Сопоћани. Сей Драгославъ роди два сина: 1) Драгȣтина, 2) Милутина, ижа быстъ вторый Урошъ.
475	В. л. ҂ѕѱои· прѣстави се Драгославь, храпави краль.	6778 престави се Драгославъ храпавый краль.
476	Тожде лѣто ѡкрали се Милоутинь (сынь его сен.) и царьствова лѣть ·мз· Много сьи вь милостыни бысть и могыми (Сьи бысть ·в· Оурошь. Сьи Милоутинь многїе милостины раздавае нищїимь, и мноземи сен.) странами ѡбладаше. Съзида же црьковь светаго прьвомоученика Стефана (иже ѥсть сен.) Банска (идеже и мощи его лежеть вук.), и оу Призринȣ (Призреноу син.) митрополїю (тожде сен.) (светаго вук.) моученика Стефана, и оу Скопїю храмь светȣю троицȣ, и вь Цариградоу црькви (мнѡги вук.) (вьздвиже сен.) и болнице, и хроусоволю оутврьдивь дасть его вь ѡбласть Хиландарȣ (дьсть ѥ вь область богородици оу Хиландарь, иже ѥсть вь Светеи Горѣ сен.). — Сьи же Стефань (Сь же Милоутинь сен.) роди ·в· сына: ·а· сынь	Тогожъ лѣта окрали се Милȣтинъ, и царствова лѣтъ 47. Велми милостивъ бѣ, и нищимъ и къ монастиремъ многія милостини и в' далныя страни посилаше, и многими странами обладаше. Созда церковъ, иже глаголется Банска, идѣже и мощи его лежатъ, и ȣ Призренȣ митрополію, и у Скоплю; у Цариградȣ многія церкви и болници воздвиже. — Сей Милутинъ роди два сина: 1) синъ его Стефанъ, иже бысть 3. Урошъ, 2) Константинъ. Сей Стефанъ многи скорби претерпѣ ѿ оца своего.

	єго Стєфань, иже быть (Стє-фань вук.) ·г· Оурошь; ·в· сынь єго (втори сен.) Константинь (благочестїємь и добродєтєлїы, сен.). — Сьи же Стєфань мнwгы скрьби и wзлоблєнїа прѣтрьпѣ ѿ ѿца своєго (прѣтрьпє; ѿць єго Милоутинь того ослѣпи, а сынь єго Стєфань послєжде оудави, и кь богоу отидє. сен.)	
477	В. л. ·ѕwкє· прѣстави сє Милоутинь краль.	6925 престави се Мил8тинъ краль.
478	Тождє лѣто wкрали сє сынь єго Стєфань ·г· Оурошь (иже быть ·г· сен.), и царьствова ·ді· лѣть. Сьзида же храмь (великы сен.) вьзнєсєнїа Христова Дєчани (вьзн. господнѣ зовом Дєч. сен.) идеже и мощи єго лєжєть (почивають сен.). — Сьи же Стєфань роди ·в· сына: ·а· сынь єго Стєфань иже быть ·а· царь Срьблюємь, нарицєть сє Доушана; ·в· сынь єго Сумєонь вь грьчькои зємли вь градоу Трикал8, и царьствова тамо, и коньць прими (... сє Доушань и царстова ·кз· лѣть; ·в· Сумєонь; сьи отшадь вь грьчьскоую землю, и царствова тамо и коньць прїєть сен.)	Тоежъ лѣто окрали се синъ его Стефан III Урошъ; царствоваше лѣтъ 19. — Созда Дечани, идѣже и лежатъ мощи его. Роди два сина: 1) синъ его Стефан, иже бысть и царь Серблемъ, нареченный Д8шань, ѿ толѣ начаша звати се сербскій патріарси; 2) синъ его бѣ Симеон, в' греческой земли в' граду Трикалѣ, и царствова тамо и конецъ прія.
479	В. л. ·ѕwли· оуби краль Стєфань Михаила цара бльгарскаго (оуби краль сь сыномь своимь Доушаномь ц. Мих. бльг. сен.) на Вєлбоужд8 и прими (моу сен.) Блъгарє.	6838 уби краль Стефанъ Михаила, цара болгарскаго на Велбужд8, и пріятъ Болгарію,
480	В. л. ·ѕwмд· прѣстави сє краль, Стєфань оудави бо сынь єго (Стєфань сен.) вь градоу Звєчан8.	6844 престави се страдалацъ Христовъ краль Стефанъ, удави бо его синъ его в' градѣ Звечани.

481 Тожде лѣто вьцари се сынь его Стефань Доушана (Доушань сен.), и царьствова лѣть ·к· (кз лѣть сен.). Сьѕида же храмь (же црковь великоу сен.) архистратига Михаила оу Призрин8 (вь градоу Призреноу сен.). — Сьи же Стефань (Степань сен.) роди (единога сен.) сына (именемь сен.) Оуроша.

Тогожъ лѣта воцари се Стефанъ Д8шань, оц8 именемъ, дѣли же неподобенъ, и царствова 20 лѣтъ. — Созда храмъ архистритига у Призрин8. Имѣ единаго сина Уроша. — На Агаряни воеванъ много, ихже гоняше до самаго Египта.

———

У *маг.* има општи део: Начело лет господни ѿ Адама, који се готово потпуно слаже с *јанк.*, а за њим Начело срб'ско гωсподство — у колико се по оном врло кратком изводу у Летопису види — слаже се с *вук.*

6) Верковићев и Остојићев.

Родословие сербскихь православныхь цареи (верк.)
Ѿ Срьблюхь (ост.)

482 (Вь ·кд·-е лѣто царства его ост.) приемь (прїать верк.) начелство Немана вь земли срьбсцеи (сербскиа верк.), (иже ост.) глаголет (се ост.) Рась. Брать же его Мирослав беше кнезь земли хлмскои (клименскои земли верк.), и Далматию прѣдржавахоу Грецы.

483 И вь то лѣто избыста рода своего 12 велики властель, и тогда воздвигоше гонение на Греке и Болгаре и разроушиша гради ихь.

484 В. л. 6360 списашаша сѧ славено-сербска словеса светомь Кирилломь философомь и оучителемь славенскимь.

485 В. л. 767 (҂ѕѱпв· ост.) ѿст8пи Римь ѿ православїѧ (Грѣковь и Сербовь верк.).

486 (Ѿ Срьблюхь. — Ѿ Адама до Стефана прьваго господина Срьблюмь. ост.).

487 В. л. 6547 (҂ѕхмз· ост.) подвиже сѧ Неманѧ господинь Сербовь и царствова 42 лѣта. — Бисть велики жоупань ѿ племе(не) благочестива и корене вѣтва, правн8кь Константїе,

сестре Костадина царя ѿ племене Рашкаго господства и сродства Авгѹста кесаря, при немьже роди ся господь нашь Исоусь Христось.

Быст же ѿ рождества Христова до Неманѣ ѕ҃арзі҃ лѣть.

Быст же имь родитель ва Захолми, и роды сины 6: первыи его Тиомиль, 2. Чоудомирь, 3. Завида, 4. Рацимирь, 5 Православь, 6. Стефань Неманя. И сихь же родитель Бела Оурошь, емоуже власи бѣли верхѹ главы его, и мати ихь Анна дщи краля врачинскаго. Его же родители и прадѣди Неманѣ благочестиваго Костандина и Ликиния моучителя, ѿ него же моучена бысть дщи его Ирина моученица. Тогда царь Костандинь ѿ Цариграда оустреми се на него вь Римь. Саставшоу же се емѹ на Дѹнаистѣи рѣцѣ главѹ ѿсече царю Ликинию, и воискѹ его разби.

Видѣвше синь его Бела Оурошь и ѿбѣже во Захолмию. И ѿ тѹдѹ воздвиже ся Неманя, и приде во отечество рашко, вь црковь светых апостоль Петра и Павла и тѹ крсти ся перваго[1]) лѣта. И тоу созда црковь, храмь светаго Георгия ѿ два столпа; и оу Топлици светаго Николая храмь, и Стѹденицѹ храмь пресветыя дѣвы богородицы, идѣже и мощи его лежать. И подвиг се и ѿиде во Светоую Гороу, и созда Хилиндарь, храмь воведеніе пресветыя Богородицы и присно дѣвы Маріи.

Такоже и братиа его начаше здати светыя црквы. Завида созда црковь на Хлимоу кодь Николца, храмь светых апостоль; Срацимирь созда црковь на Морави ѿ два столпа, храмь пресветыя богородицы; и Православь сьзда црковь оу Бѹдимаи (!), храмь светаго Георгія ѿ два столпа. — Сеи же Стефань Неманя бысть млађи во братіи своеи.

488 В. л. 6551 ѡжени се Стефань Неманя, и бисть самодержаць вьсеи земли сербскои и Поморію и Далматию и Диоклитию и Травоунію и Захолмию, и роди сь Анною 3 сины. Стефана, Воука и Раска.

489 В. л. 6563 постриже се Раско во Светои Гори, и нарече нь бысть Савва инокь. Слышавь сего патриархь цариградскіи Маноуиль, яко имѣя многоую добродѣтель, призва его себѣ и постави его сербскои его земли архиепископа. Савва же роукоу поставляеть надь епископи вь сербстѣи земли: прво вь

---

[1]) Јамачно ·л҃· прочитано као ·а҃·.

захолмиской земли, 2° оу Стойнѣй Диоклианомь поморїи, 3° вь Дебрѣ светаго Николаꙗ, 4° вь Расѣхь светых апостоль храмь, 6° оу Стѹденицы храмь пресветыꙗ богородицы храмь, 8мы оу Топлицы, 9ты оу Грачаницы на Косовѹ, 10тѹ оу Браничевѹ, 11тѹ оу Белиградѹ, пресветыꙗ богородицы храмь, 12ты оу Моравицы, храмь светаго архистратига Михаила. Повелѣ же господинь Савва держати твердо и непоколѣбимо светоую вѣрѹ.

490 6579 престави се Стефань Неманѧ, иночески Симеонь мироточаць, и царствова 42 лѣта.

491 Лѣта 6578 приать кралѣство Стефань втори жоупань. Вѣнчавает брата своего вѣнцемь кралевства. Сеи же Стефань, прьвовѣнчаны краль, созда Жичѹ манастырь, и ини многи храми И роди 4 сины: Радослава и Предислава, и Владислака, и Стефана.

492 В. л 6580 престави се Стефань, первовѣнчаныи краль.

493 Радославь старии сынь его, и царствова 11 лѣть.

494 6743то анепсїи его Драгославь, наречен̈ии краль храпавы, и царствова 35 лѣть. И созда церков Сопоћане, сошествие светаго доуха храмь. Сеиже Стефань роди 2 сына: Драгѹтина и Милѹтина и дащерь Єлисаветѹ. И созда цркові на Протесь, и врата ѡбнови, и светаго Геωргїꙗ рашкаго. Єлисавета роди 3 сыны: Стефана, Инослава и Владислава.

495 Лѣто 6773 престави се Драгославь, храпави краль.

496 И того лѣта прими кралѣвство Стефань, втори Оурошь. Сеи же Стефань много сихь ѩви сꙗ ва милости, и многимь странамь владѣаше. И созда во Светои Горы лаврoу глаголемоу Хилиндарь, и болныце, и всꙗ веткаꙗ измѣнивь. И оу Банской ѡбнови храмь, светаго первомѹченика Стефана церков, идѣже и мощи его почивають; и оу Призрѣноу митрополию, светаго Стефана храмь; оу Скопю светыꙗ троицы храмь, и вь Цариградѣ цркве, и хрисовоуле оутвердивь, и дась во бласть Хилиндароу. Сеи Стефань роди и 2 сына: Стефана и Костандина.

497 Сеи Стефань многи скорби прѣтерпѣвь: вь Татарѣ пленень быхь (!), пакы ѿ штьца своего Милѹтина ѡслеплень бысть, и вь Цариградь послан бысть ѿ рода своего и земли вь заточенїе, и паки оцемь своимь Милѹтиномь призвань бысть. И ѿ тѹдѹ идѹщѹ емоу, и на Овчемь Полю светыи Николае очи емѹ дарова вь цркви По ѡбѣщанїю и тѹ црковь емѹ воздвиже, и сь оцемь прощение приать.

498 Въ л. 6824 престави се краль Милутинъ, и царствова 47 лѣта.

499 И то лѣто поставленъ бысть на кралѣвство синъ его Стефанъ слѣпи, дечански, лѣто 6827· И созда велики храмъ вознесенскіи, Дечане превисоке, идѣже его и мощи лежат.

500 (Лѣто ҂ѕѡлв· ост.) изъиде началникъ (скитски ост.) Михаилъ, царъ болгарски, са силою и Татари и со иными окреснимъ ѩзыкы хотѧху возхитити ѿечество его. Сеи же блаженыи Стефанъ оустреми сѧ проту его, и разби его на Велбужду полю.

501 Лѣто 6844 престави сѧ краль Стефанъ, приатъ конецъ жизни своеа ѿ сына своего Стефана; приатъ оудавление во градѣ Звечанѣ на полю Косову.

502 И в то лѣто поставлѧетъ сѧ царъ Сербомъ синъ его Стефанъ превисоки. И созда храмъ светаго архистратига Михаила оу Презрѣноу.

503 Лѣто 6883[то] (҂ѕѡнг ост.) разби царъ Стефанъ кралѧ Лауша маџарскогъ на Дунаистѣ рѣцѣ; оузе землю оунгарскую, и много обителѧ воздвиже по оунгарско (Лаоуша на Доунавоу, и оузе землю оугарскоую ост.).

7) Јанков и Дечански.

504 В. л. ҂ѕхмз· воздвиже се Неманѩ господинъ Србълюмъ и царствова ·мв· лета. — Бысть же великы жоупанъ ѿ племене благочьстиваго и корѣне вѣтьвь (и деч.) прѣвьноукъ Коньстантїе сестры великаго цара Константина, ѿ племена рекъшаго господства и сродьства Августа кесара. Бысть же родитель его въ Захльмїю ·а· Тихомиль, ·в· Чюдомиль, ·г· Завида, ·д· Срацимиръ, ·е· Прьвославъ, ·ѕ· Стефанъ. Сихъ же родитель Бѣла Оурошь, емуже власи бѣли връху главы его, и мати ихъ Анна дъщи кралѩ францоускаго. Сего же родителы и прѣдѣды Неманю благочьстиваго Константина и Ликинїа моучителѩ, ѿ нюгоже бисть моучена Ирина моученица дащи его.

Сьи же Стефанъ Неманѩ роди ·г· сына: ·а· сынъ его Стефанъ, иже бысть прьвовѣнчаныи краль; ·в· сынъ Елькань, иже бысть велики кнезь (созда монастиръ Морачу и Добрунь црквy кодъ Вишеграда, близь рекь Дринь деч.); ·г· сынъ Рацко (илити правіе Рашко деч.), нареченыи Сава, иже бысть ·а· архїепископъ Србълюмъ и Поморию.

505 В. л. ҂ѕхч· постриже се Стефанъ Неманѩ, наречени бысть Симешнъ монахъ И отиде ва Свету Гору, и сьзида велики и чьсти храмъ вьведенїе богородице, Хиландаръ. (Сіи Неманѩ

созда и Студеницу манастир, и свете Георгіевске столпове више Новога Пазара, и у Куршумлиіи храмь светогь отца Николая деч.).

506 Тожде лѣто ѡкрали се сынь его Стефань и царствова ·мв· лѣта, иже бысть (а вѣнчни краль перви деч.). Сьзида же храмь вьзнесенїа Христова (Сазида сей велики и честни храмь вазнесеиіе господне деч.) архиепископию Житчоу (послежде и храмь вознесеніе господне втори архіепископію, пренесе століцу у Дарданске пределе ва Ждрело хвостанское Пећь. збогъ миого пећина названа градъ, садашня патріяршіа сербска деч.).

507 Б. л. ҂ѕѱкз· постави се Сава ·а· архїепископь Срьблемь и поморскимь странамь. Своимь же роукоположенїемь поставляеть ·а· епископа ва захльмскои земли (ва Захлміи деч.) вь храмоу прѣсветые богородице (у Невесинѣ деч.); ·в·го епископа оу Стонѣ, дїоклитианскомоу поморїю, вь храмоу (светаго деч.) архистратига Михаила (и Гаврила деч.); ·г·го епископа вь Дьброу, вь храме светаго Николи; ·д·го оу Боудимли оу светаго (великомученика деч.) Геѡргїа (названа и сада зовет се Васоевићски Ђурђеве стубове деч.); ·е·го епископа вь Расе (рашке древне цркве светогъ апостола Тvта деч.), оу светыхь (врховнихъ деч.) апостоль Петра и Павла; ·ѕ·го (епископа деч.) оу Призреноу, вь храмѣ прѣсветые богородице (успенске деч.); ·з·го (епископа деч.) оу Призреноу, вь храмѣ прѣсветые богородице (благовещенске деч.); ·и·го ȣ Грачаници (осмаго епископа у Липляну на Косову, при рецѣ Ситници ва храме пресвяте богородице введенске деч.); ·ѳ·го (епископа деч.) оу Топлици (данашня Куршумлия, близь Прокупля деч.), вь храмь светаго (отца деч.) Николи (пренесеніе мощей одъ Мірь во Барь деч.); ·і·го ȣ Браничевȣ (ва храме свете троице пятидесятнице деч.); ·аі·го (епископа деч.) ȣ Моравицахь вь храмѣ светаго Архилиıа (Архілина деч.); ·ві·го (епископа деч.) ȣ Бѣльградоу вь храме прѣсветые богородице (рождество деч.), — Повелѣ же кvрь Сава дрьжати тврьдо и непоколебимо светȣю вѣрȣ (источно-нікейскогъ собора деч.).

508 Б. л. ҂ѕхч· прїеть кралевство срьбское Стефань Неманıа ·в· жоупань. Свети же Сава вѣнчаваеть брата своего венцемь кралювства, и бисть прьвовѣнчани краль. И роди ·д· сыны: прьви сынь его Радославь, ·в· сынь Прѣдиславь, ·г· Владиславь (треги сінъ Драгославъ деч.), ·д· Стефань (иже бысть сьи Стефань ·а· Оурошь іанк.?)

509 Ѣ. л. ҂ѕѱлв· прѣстави се прьвовѣнчанїи краль Стефань (прімши на смерти, воскресе его братъ его свети Сава, монашески чинъ, названи Сімонь, отецъ его Симеонъ, ови Сімонъ по чину премѣнена имена ихъ (!) деч.)

510 Тожде лѣто шкрали се сынь его Радославь и царствова лѣть ·аї·

511 Ѣ. л. ҂ѕѱмг· прѣстави се краль Радославь.

512 Тожде лѣто шкрали се анеѱеи его Драгославь, нареченыи храпави краль (и Урошъ перви быстъ деч.) и царьствова лѣть ·ле· (Сіи краль сазида у призренскомъ предѣлу веліки мостъ деч.) Сьзида же (и сазида деч.) црьковь Сопоћани, храмь сьшьствїе светаго доуха. — Сьи же Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Драгоутинь, ·в· Милоутинь, иже бысть (сьи Милоутинь јанк.?) ·в· Оурошь

513 Ѣ. л. ҂ѕѱои· прѣстави се Драгославь, храпави краль (Урошъ перви деч.)

514 Тожде лѣто шкрали се Милоутинь, втори Оурошь, и царствова лѣть ·ми· (Тожде лето вокралі се Драгутинъ краль синь. Преузе силою одъ отца нуждею на брани на Гацки у Захолміи навожденіемъ таста му кралѧ унгарскаго. Мало быстъ; пріими кралѣвство Мілутинъ, Стефанъ 5ᵗᵃ, Урошъ втори. Пренесе столѣ у Дарданію подъ Шаръ-планину, зовоми Призренъ, и царствова 48 летъ. деч.). Много сы вь милостыни бысть и многыми странами шбладаше. Сьзида же црьковь светаго прьвомоученика Стефана, иже есть Банска, близь града Звечана, идеже и мощи его лежеть, и оу Призреноу митрополїю светаго прьвомоученика Стефана, и оу Скопїю храмь светꙋю троицꙋ, и на Ресавѣ[1]) храмь светаго Геωргїа, и вь Солоуноу храмь светїе троице, и вь Цариградоу црькввь пресветые богородице, и болнице, и хроусоволе оутврьдивь дасть его вь шбласть Хиландарꙋ (Млого бысть и многіми странами созида цркве: 1-ву церкву светого первомученика Стефана архидіакона, иже естъ Баньско, близь града Звечана, идѣже и мощи его лежетъ; 2-гу у Призрену, мітрополію светога спаса, 3-ћу цркву у Прищнно на Косову, Грачанице, 4-ту у Скопїю храма свете троице, близь градске стене, 5-та у Цариграду, храмъ пресвете богородице, 6-та црква на Ресаве[1]) светогъ Георгіа, 7-ма у Солуне, свете тројице. Цариградску и Солунску утврди са хрісовуле да є во областъ

[1]) Уместо Серавѣ.

церкви хілендарской деч.). — Сьи же Стефань (Ст. Мілутинъ деч.) роди ·в· сына: ·а· сынъ его (перви бысть деч.) Стефань (иже бысть Стефань јанк.) ·г· Оурошь, ·в· сынь (его јанк.) Константинь. — Сьи же Стефань многи скрьби и озлобленіа прѣтрьпѣ ѿ ѿца своего (Мілутина Стефана оклеветаніемъ мачехе свое Грчкинѣ Сімониде деч.)

515 В. л. ᵃ·ѕѡке· прѣстави се Милоутинь краль.

516 Тожде лѣто ѡкрали се сынь его Стефань ·г· Оурошь, и царствова ·ді· лѣть. Сьзида же (велики и часни и преизрадни украшени деч.) храмь (вьзнесеніа Христова јанк.?), Дечани, идеже и мощи его лежеть (почиваютъ деч.). — Сьи же Стефань роди ·в· сына: ·а· сынь его Стефань, иже бысть ·а· царь Срьблюемь, наречеть се Доушана; ·в· сынь Сvмеонь, иже кь грьчьскои земли ѡтиде, и царьствова тамо, и коньць прими (Сеи же Стефанъ одъ прве жене роди два сина, Душана и Душица. Когда бысть у заточеніе въ Цариградѣ Душица умре. Одъ вторе жене трети синь, иже ка греческой земли отиде, тамо бысть началникъ братствени, иже тамо и конецъ пріетъ. Први синь его Душанъ Стефань, иже бысть перви царь Сербблемь и Гркамь и Албанïи деч.)

517 В. л. ᵃ·ѕѡли· оуби краль Стефань Михаила цара бльгарскаго на Велбоужду полю, и пріми Бльгаре (и пр. болгарско начелство деч.)

518 В. л. ᵃ·ѕѡмд· прѣстави се (напрасно изненадежь) краль Стефань (Урошъ трети деч.), оудави бо (сынь јанк.) его вь градоу Звечаноу (померче бо солнце въ той часъ по васои землѣ, и 10 церкве разрушише се одъ основаніе. Чудо и страхъ за 10 дней деч.)

519 Тожде лѣто вьцари се сынь его Стефань Доушана, и царьствова лѣть ·к· (Сьзида же храмь архистратига Михаила оу Призрѣноу јанк.) — Сьиже Стефань роди сына Оуроша.

г) Летописи четврте групе

1) Сеченички

Лѣтописьць господ срьбскых.

520 В. л. ҂ѕҳмз· назва се Немана господинь Срьблюемь, и царьствова лѣт ·мв· — Быс(ть) вѣликы жоупань ѿ плѣмене благочестиваго корене ветьв, прѣѹнѹкь Костантїю, сестры цара Костантина, ѿ плѣмене рашкаго господьства и сьрѡдства Августоу кесарѹ, при неиже роди се господь наш Ісоус Христось. Быс(ть) ѿ рождьства Христова до Неманю, иже быс(ть) жоупань ҂арзї· лѣть.

Бысть же родителїю вь Захльми Техомли (!) и строїа Чюдомли (!). Сїих же родителїю Бела Оурош, емоуже власи бели врьхоу глава (!) юго, и Яна дьщи крала франческааго. Сего же родителїю и прадеди Неманю благочестива Константїа и Ликинїе моучител. Ѿ него же быс(ть) моучена дьщи юго Ирина моученица. Тогда цар Костантинь вь Цариград(оу) оустрьми се на него вь Рим. Ставшоу же обоим на реце глаголюемемь Доунавѣ, и тоу Ликинїю главѹ ѿсек.

521 Видѣвши же то сынь юго Бела Оурошь, и ѿбѣг вь землю Захльмїе. Ѿ тоудоу вьздвиг се Стефан Немана прїидѣ вь ѿчьство рашко вь црькевь светыих апостоль Петра и Павла, и тоу крсти се ·л· лѣтнь. И сьзда тоу црьковь ѿ ·в· стл'па светаго Геѡргїа, и оу Топлици светаго Николоу; прѣма Косници храмь прѣч(и)сте, и оу Ивроу светаго Николоу, и храмь прѣч(и)сте оу Стоуденици, идѣже мощи его прѣбывають. Постриг се ѡтиде вь Светоу Гороу и сьзида храм вьвѣденїе, Хиландар.

522 Такожде и братїа юго стареиша начеше зыдати: Завида сьзыда црькозь на Лимоу ѿ ·в· стальпа светыих апостоль Петра и Павла, Страцимирь на Моравѣ, храмь прѣсветые богородице ѿ ·в· стальпа, Прьвославь оу Боудимлю светаго Геѡргїа ѿ ·к' стальпа.

523 Сьже Стефань Немана быс(ть) младеиши вь брати и быс(ть) самодрьжавць всѣхь срьбскыихь земль и помѡри Диѡ-

клитие, Далматїє, Травоунїє, Захльмїю. И роди сь Анною ·г· сыны: Стефана прьвовѣнчанаго крала, и Вълка, брата кнѣзꙋ Лазарꙋ; трети Раско, иже бысть Сава.

524 В. л. ꙃѱкз· поставлıает се Сава архїепископь срьбскы. Своимь же роукоположенїемь поставлıаеть: ·а· епископа вь хльмскои земли оу Стоне, вь храме прѣсветые богородице; вь епископа оу Стоне, диωклитискомоу поморїю, вь храмь архїстратига Михаила; ·г·го епископа вь Дьбрѣ, храм светаго Николи, ·д·го епископа оу Боудимли, храмь светаго Геωргїа; ·е·го епископа вь Расе, храм светыих апостоль; ·ѕ·го епископа оу Стоуденици, храм прѣсветые богородице; ·з·го оу Призрѣноу, храм прѣсветые богородице; ·и·го Грачаници; ·д·го оу Топлици, храм светаго Николи; ·ї·го оу Браничевоу; ·аї·го вь Белградоу, храм прѣсветые богородице; ·вї·го оу Моравицах, храм светаго Архилїа. Повелѣ кур Сава дрьжати тврьдо и непоколебимо светоу вѣроу.

525 Сьже Стефань, прьвовѣнчани краль, сьзыда црьковь епископїю Жичю, сь ным и многы храми. Венчаваеть брата своего Стефана честїю и вѣнцемь кралства, и бысть в'тораи жоупань вѣлики.

526 В. л. ꙃѕхч· прїемь начельство срьбско Стефань Прьвовѣнчани, втори жꙋпань. — Сьже Стефань роди ·д· сыны: Радослава, Прѣдислава, Владислава, Стефана, иже бысть сь Стефаинь прьви Оурошь, наречени храпави краль.

527 В. л. ꙃѱлв· прїие начельство кралевьства сынь жꙋпана Стефана прьвїи Оурошь, наречени храпави крал. Прїемлıеть кралıевство вь лѣто ꙃѱмг·, и царьствова лѣть ·ле· — Сьзыда же црковь Сопокан(е), сьшьствїе светаго доуха. Сь же Стефань сь кур Єленою роди ·в· сына: Дроугатина (!) и Милоутина, иже нареченых Дроугатина (опет!) Стефана крала, а Милоутина Оуроша крала.

528 Сь же Стефань краль сьзыда црковь на Проте, и врата обнови светаго Геωргїа рашкаго. — И ть роди сь Каталеною ·в· сына: Владислава крала и Оурошица и Єлисавдоу. — Владиславь же изгнань бысть на Оугрѣ кралıемь Дечанскемь; тамо конць прїемлıет. — Єлисавда роди ·г· сыны: Стефана бана босньскаго, Иносава, Владисава. Владисава роди ·в· сына: Тврьтка бана и Вльчика.

529 Стефань же вьторы Оурошь Милоутинь бански прїеть кралство вь лѣто ꙃѱои· и царствова лѣт ·мз·, кончиноу прїемлıеть мѣсеца ωк. ·кд· вь лѣто ꙃѕωке· — Сь же Сте-

ѳанъ .втори Оурошъ много сїи въ милостины быс(тъ), мнозѣми странами обладаше. Съзыда же и болници, въ Светои Горѣ лавр8 дом прѣч(и)стїе богородиц хиланьдарьскыѥ, и црьковь прьвомоученика Стефана, ѥже ес(тъ) Банска, идѣже мощи его лежеть, и епископїю грачанскоу, и оу Призренѣ митрополїю, и светаго Стефана, оу Скопю троероучиц8, и на Серавѣ Георгїа, и въ Нагоричине Георгїа, въ Солоуне светоую троицоу, и въ Цариград(ь) црьквы и болници, и хрисоволь оутврьди да ѥс(тъ) въ шблас(ть) богородице хиландарьскїе. Сь же Стефанъ в'тори Оурошъ роди ·в· сына: Стефана, крала дечанскааго Оуроша третиего, и Константина иже въ Звѣчаню градоу лежеть светые мощи.

530 Сь же Стефанъ Оурошъ много скрьбы и шзлобленїа прѣтрьпе ѿ ѿца своего и въ Цариград(ѣ) дрьжимъ, и въ Татарех прѣжде бывъ. И по сьмрьти шца своего въ лѣто ҂ѕшке· въкрали се Стефанъ, кралъ дечанскы, ·г·ти Оурошъ, и царствова лѣт ·дї·, и кончиноу прїемъ ноѥм ·а· въ лѣто ҂ѕшм· ѿ сына своего сьмрьть. Сьзда же вѣлик чстнъ храм, еже ѥс(тъ) Дечани, възнесенїѥ, въ нѥмже и светыѥ мощи лѣжеть.

531 По семь изыдеть начелныкъ скутскы, глаголѥм(и) Михаилъ, царь блъгарскы, сь силою многою, глаголю же Татари, Касараби сь ными шкрстнимь езыци, хоте въсхытити ѥго сь ѿчьсткомь. Сь же блажени оустрьми се прѣмо емоу, и оубивь ѥго въ лѣто ҂ѕшли· на Белбоужоу.

532 Сь же Стефанъ ·г·г Оурошъ роди ·в· сына, Стефана прьваго цара срьбьскаго, иже наричет се Доушана въ лѣто ҂ѕшк·; вьтори сынъ Оурошов Сїмешн, иже въ грьчскои земли въ град(8) Трикал(ѣ) царствова; тамо кон'ць прїѥть.

533 Стефанъ же прьвїи царь срьбскы Доушана поставлıаеть се царемъ въ лѣто ҂ѕшмд·, и царствова лѣт ·кд· — Сьзыда же храм архїстратитоу Михаилоу въ граде Призрене. Постиже его коньць въ лѣт(о) ҂ѕшѯд· дек. ·кд· въ нед.

534 В. л. ҂ѕшке. роди се прѣкрасни Оурошъ цароу Стефаноу.

535 В. л. ҂ѕшѯе· поставлıаѥть се Оурошъ царемъ, и царствова лѣт ·зї·

536 В. л. ҂ѕшп. постизаеть конць цара Оуроша мѣсеца дек. ·в· чек.

537 Си же безакони Влькашинъ и Оулѥша, иже сьтворише, тоже и вьспрїеше, и обои погыбоше въ Македони на Марици въ пек. на Їшана Богослова сеп. ·кѕ· въ лѣто ҂ѕшп·, тоже лѣто въ коѥ Оурошъ.

538 Сынь же великаго жоупана Немане Влькан, великы кнѣзь, брат прьвовенчаномоу кралоу Стефаноу и Раскоу, Савѣ, сь же Влькань роди сына Дмитра жоупана, быс(ть) инокь наречени Давидь, сьзыда црковь богоꙗвленїе на рѣцѣ Лимоу, вь мѣс(тѣ) Бродаревѣ. Сь же Дмитрь роди сына Вратка, быс(ть) велики кнѣзь Сь Вратко роди сына Вратисава, иже быс(ть) тьсть кнѣзоу Лазароу. Сь Вратисак роди дьщерь Милицоу, иже быс(ть) монахїа. Сїа же Милица быс(ть) вьноука ѿ племене колене Неманина, вьдана быс(ть) вь женоу великомоу самодрьжцоу кнѣзоу Лазароу.

539 В. л. ·ѕѡп· благочстивїи кнѣзь Лазарь, нь и доиде и до Їероусалима и до Светые Горы. Быс(ть) же ѿчьство его град Прилепць. Сьзыда же црьковь светаго вьзнѣсенїа, Равнїцоу.

540 По семь вьстанет ѿ вьстока царь Моурат, прїемь всоу землю грьчскоу и бльгарскоу. Бившоу же сьнитїю и сьраженїю на полю глаголюемем Косовоу, тоу падѣт ѡн нечстивїи царь по срѣдѣ разбою мрьтвь. Тоу быс(ть) сынь юго Баꙗзить главоу юмоу ѿсекь, вь лѣто ·ѕѡчз· прїемь кончиноу светыи кнѣз Лазарь їюн. ·еї· на Видовь дань, царствова лѣт ·зї· Честною тѣло лѣжит вь Равьницѣ вь лѣто ·ѕѡчд·

541 Сь же благочстиви кнѣзь Лазарь род(и) ·в· сына и дьщере ·е· Прьвїи сынь Стефань, и быс(ть) велики деспоть срьбскые земли и зетскои страни и босьньскои и оугрьскои; (·в·) зовѣми Влькь Кнѣжикь. Бысть Влька девьствьникь, не имею жени, и сего Моусїа закла, и сестричика моу Лазара оу Пловдиноу. ·а· дьщи Мара быс(ть) вьдана вь женоу Влькоу Бранковикоу, ·в· дьщи дана цароу Шишманоу бльгарскомоу, ·г· дьщи дана оу Зетоу за Балшоу, ·д· дьщи Деспина же быс(ть) вьдана цароу Баꙗзитоу, ·е· на Оугрѣ за Загарювикюм на Цилешеме.

542 Сь же Стефань, сїнхь брать и кнѣзоу Лазароу сынь, прїеть начелство срьбско вь лѣто ·ѕѡчз·, и быс(ть) велики деспоть. Привѣдена же быс(ть) госпо(ж)да ѿ града Галата, дьщи Катакоузина Палеѡлога, сїи же бесплодни, именоуюма госпожда Ѥлача.

543 Благочьстиви кнѣзь Лазарь дас(ть) дьщерь свою Мароу Влькоу Бранковикоу Роди же сь нею ·г· сыне: ·а· Гюргь деспоть, ·в· Грьгоурь деспоть, ·г· Лазарь. Сїнхь ѿць Влькь ѡтроувен быс(ть) вь Македоне. Бысть брать его вь Светои Горѣе зовѡм Радоня, иночьскы Герасим, тамо шьдь и вьздвигь мощи и вь Светоую Election Гороу.

544 Стефань же велики деспоть, ꙗко быс(ть) безь плодствїа, вьроучаеть деспотство сестричикю своемоу Гюргю та

же кончиноу пріємь вь лѣто ҂ѕцле· їюл. ·ді·, и царствова лѣт ·ли·.

545 По семь же пріємлют начелство срьбско Гюргь Вльковикь, и быс(ть) втори деспоть великы вь лѣто ҂ѕцлѕ·, и царствова лѣт ·кд· — Сьже благочстно поживь, и роди сыны и дьщери. ·а· сынь єго Грьгоурь; ·в· Степань, ·г· Лазарь; дьщерь ·а· Мара вьдана быс(ть) сь женоу цар8 М8рат8, ·в· дьщерь Кадак8зина вьдана быс(ть) на Угрѣ 8 Немьцѣ за Шрлиха. — Сїи же сыны деспотови ·в· Грьгоурь и Степань слѣпотою ѡдрьжими быше ѿ цара Моурата.

546 Младшаго же брата Лазара, пренесена же быс(ть) емоу жена Єлена, и вѣнчають юго чстїю вѣнцемь деспотства вь лѣто ҂ѕцне· дек. ·иі·; царств8ют же сь ѿцемь своимь ·і· лѣть, самь же царств8еть ·а· лѣто и ·кѕ· дьни.

547 В. л. ҂ѕцѯє· сконча се сего ѿць благочстивы господинь Срьблюємь деспоть Гюргь дек. ·кд· в пек.

548 В. л. ҂ѕцѯѕ· сконча се сынь его деспоть Лазарь гюн. ·кв· в чек.

2.) Белопољски.

Ѡ родослови ср̓бских деспоть.

549 Бело Оурошь роди Техомила. Техомил же роди Неманю, иже юс(ть) свети Сvмешн, иже и оут̓врди православїє и ереси ѿг̓на. Сvмешн же роди са с8пр8жницею Аною ·г· сини; Стефана, пр̓вовен̓чанаго крала, и Вл̓кана великаго кнеза васои Зети и захл̓мскои зем̓ли и Растка, иже наречень бис(ть) Сава.

550 Синь же Симешновь Стефань краль роди ·д· сины: Радослава, Владислава, Стефана, Прѣдислава. Стефань оубо наречень бис(ть) Оурошь ва име прѣдеда своего. Сеи юс(ть) храпави краль.

551 Прѣдиславь же ·г·ти синь Стефановь, поревнова стрїю своем8 светом8 Сави, и бис(ть) минхь, и наречень бис(ть) Сава, ва васем быс(ть) подобань стрїю своем8 светом8 Сави, и по светомь Ар̓сенїю бис(ть) трети архиеписк8пь србски.

552 Стефан̓ же Оурошь, иже юс(ть) храпави краль, роди два сына: Стефана и Мил8тина, банскаго крала.

553 Стефан же роди два: Д8ш̓мана и Д8шана.

Сьи Д8шань прест8пи предели ѿць своихь, и поставлают се самовласно царь. И роди сина Оуроша.

554 Оурош не име дети; ѡста бес памети лоза.

555 Стефан̓ же Оурошевь, храпаваго крала снь, роди два сина: Владислава крала и Оурошица. Толик же бивь ва до-

бродители Оурошиць, іако ѿ гроба его мvро истекаеть. — Стефань же, ѿць его, поставлıаеть брата своего Оуроша на кралевство, саи ıес(ть) втори Оурошь, сам же скон'ча се вь лето ҂ѕѡке.

Второе родословіе.

556 Елкань, втори синь светаго Сvмеѡна, а брать светаго Сави велики кнезь, роди сына жоупана Димитріа, ва иночскомь образе наречень бысть Давидь. Саи Давидь роди Братислава кнеза. Братислав' же роди Брат'ка кнеза. Братко же роди дащерь Милицꙋ. Сіа же бис(ть) сꙋпрꙋж'ница великаго кнеза Лазара, и роди ·г· сини: великоименитаго Стефана деспота, и Вл'ка, и Добровоıа,

557 Ва лето ҂ѕѡмд· поставї се царемь Стефань, Дꙋшань рекоми. Саи прьви царь Ср'блемь бис(ть).

558 Вь лето ҂ѕѡме· роди се Оурошь, синь цара Стефан Дꙋшань.

3.) Ковиљски.

О родословіи срьбскыхь деспоть

559 Бѣла Оурошь роди Техомила. Техомиль роди ·д· сынъ: прьвы Зѣвидь, иже сьзида цркьковь на Лимоу светыхь апостолъ Петра и Павла ѿ два стлъпа; ·в· Срацимирь, сь сьзида цркьковь на Мораве, храмь прѣсветые Богородице ѿ два стлъпа; ·г· Прьвославь. Сьзида цркьковь оу Боудимли, светаго великомоученика Георгіа ѿ два стлъпа; ·д· Неманıа Стефань, иже ıес(ть) светы Сvмеонь.

560 Пріиде вь ѿчьство рашко, и вь цркьви светыхь апостоль Петра и Павла крьсти се ·л· лѣтнь. И тоу сьзида цркьковь светаго великомоученикоу Геѡргію ѿ два стлъпа, и оу Топлици цркьковь светаго Николы, и прѣма Косанице храмь прѣсветые богородице, и оу Иброу цркьковь светаго Николы, и храмь прѣчистыıе Стоуденицоу, идеже мощи его лежеть. — Сь же Стефань Неманıа бысть младеи вь братіи своеи и быс(ть) самодрьжаць вьсѣхь срьбскыхь и поморскыхь землъ и поморіа, Діаклитіе и Далматіе и Травоуніе и Захлъміе. — И роди сь соупроужницеıю своеıю Анною ·г· сыни: Стефана, прьвовѣнчанаго кралıа, и Влъкана великаго кнеза, и Растка, иже наречень быс(ть) вь иночаскомь образѣ Сава.

561 В. л. ҂ѕѱкз· постави се Сава ·а· архіепископь Срьблемь, и своимь роукоположеніемь.... итд. Повелѣ же светыи Сава дрьжати тврьдо и непоколѣбимо светоую вѣроу.

562 Сынь же Сvмеоновь Стефань краль роди ·д· сыни: Радослава, Владислава, Стефана и Прѣдислава. И Стефань оубо

нареченъ быс(ть) Оурошь вь име дрѣдѣда своего, се ес(ть) храпавїи краль.

563 Прѣдиславь же трети сынь Стефановь поревнова стрїю своемоу светомоу Сави и быс(ть) мнихь, и нареченъ быс(ть) Сава, въ въсемь же быс(ть) подобнь стрїю своемоу, светомоу Савѣ, и по светомь Арсенїю быс(ть) трети архїепископь срьбскы.

564 Стефань же прьвовѣнчаны крал сьзида великїи и чьстьны храмь вьзнесенїа, архїепископїю Жичю, господствова ·мв· лѣть. По томь же болѣвь и молыаше светаго облѣщи его вь иночьскы образь. Светомоу же ѿлагаюшоу и ѿшьдьшоу вь епископїю, и посилаеть кь нюмоу Стефань сь слъзами, ыако оуже, рече, не имаши мене видѣти вь живыхь. Светы же прїиде сь тьщанїемь, и обрѣте брата оумрьша, и ѕѣло оскрьбив се, и много помоливь се сь слъзами, и вьскрѣси брата, и облѣче его вь иночьскы образь, и причестивь светымь таинамь, пакы оусноути повелѣ рекь: прїими, господи, доушоу его вь мїрѣ. Приведе же сына его Радослава вь роукоу его и благослови его кралюевьствомь. И тако вь р8к8 архїепископа вьсемь зрещимь прѣдас(ть) доухь свои бог8 Стефань краль нареченнїи вь иноцѣхь Сvмюнь, и положи его вь Стоуденици вь монастири прѣчистые сь оцемь его Сvмеономь.

565 Радославь же, аще и благь бѣ вь всемь прѣжде, послѣди же быс(ть) непокоривь (! = женопокоривь?), ѿ нее же врежденъ быс(ть) оумомь. Властели же о несьставлюни оума его негодоваше, и ѿ нюго ѿстоупише вь маншемоу братоу Владиславоу. Светы же положи сїа на божїю волю. И абїе Радославь изгнанъ быс(ть), и вь Драчь градь прибѣгь. Хотенїемь же красоти роди лица жены его обьеть бывь, Фроузин же обладаеи градомь ѿюеть юю ѿ нюго, и вьсхоте его оубити. Быс(ть) сїа нова Далида своемоу кралю. Радославь же краль оувѣдѣвь сїа, и избѣгь, и приходить кь светомоу архїепископоу Сави. Онь же пооучивь его и иночьскымь образомь оукрашаеть вь монастири Стоуденици.

566 Владислава же вѣнча на кралювьство, и бракомь причьте емоу дьщерь Асеныа цара блъгарскаго и загорскаго. И оумрѣ безчедьнь. Сь сьзида храмь вьзнесенїыа, зовомь Милешева идеже и мощи его почивають.

567 Стефань же Оурошь, иже юс(ть) храпави краль, роди ·в· сына: Стефана, иже юс(ть) Драгоутинь, и Милоутина, банскаго кралыа, иже быс(ть) вторыи Оурошь.

568 Стефань же Оурошевь, храпаваго кралꙗ сынь, роди два сына: Владислава кралꙗ, и Орошица. Толикь же бывь вь добродѣтели Орошицѫ, ꙗко ѿ гроба его мѵро истекаеть. Стефань же ѿць его поставлꙗеть брата своего Оуроша на кралевьство и постриже се, и наречень быс(ть) Ѳеѡктїсть, и прѣстави се въ лѣто ҂ѕѡке·

569 Второе родословїе (као бр. 556, само се за Давида вели: и съзида цръковь светаго богоꙗвленїа на Лимоу).

570 В. л. ҂ѕѱпв· вькрали се Милоутинь, ·в· Оурошь, и царьствова ·мв· лѣть. Много сы въ милостини быс(ть) и мнозѣми странами обладаше. Съзида же црковь светаго пръвомоученика Стефана, иже ѥс(ть) Банска, и оу Призрѣноу митрополїю, храмь светаго пръвомоученика Стефана, и оу Скопїю храмь светыѥ троице, и оу Нагоричиноу на Жеглиговоу црковь светаго великомоученика Георгїа, и вь Солоуни храмь светыѥ троице, и въ Цариградѣ храмь прѣсветые богородице; и болнице сътвори и хрѵсоволи оутвръди да ѥс(ть) въ област Хиландароу. И раждаеть оубо съ Стефана великаго благочьстїа стлъпа . . . . . (као у хронографу, Изборникъ стр. 47. с овом разликом: . . . сь двоими его дѣтьми, Стефаномь, нарицаеми Доушана, иже быс(ть) прьви царь Сръблюмь и Сѵмеономь, иже въ гръчьскои земли въ градоу Трикалоу господствова, тамо конць прїеть.

571 О съмръти Стефанове . . . . као у хронографу, Изборникъ 51, 52. с оваким завршетком: и тако блаженоую свою доушоу въ роуцѣ господеви прѣдасть, и положень быс(ть) въ своемь монастири къ обители въседръжителꙗ, на мѣсте глаголемемь Дечани. Царствова ·дї· лѣть.

572 О деспоту Стефану као у хронографу, Изборникъ 72—75, с оваким завршетком: . . . . вь гробници еже самь създа. Господствова же лѣть ·ли·

573 Съи же деспоть Гюрагь сынь бѣ Влъка Бранковикꙗ, и господствова ·кд· лѣта. И роди три сына: Гръгоура и Стефана и Лазара, и дъщери две: Мароу, ꙗже быс(ть) дана цароу Моуратоу въ женоу; ·в· дъщи его дана быс(ть) оу Немце за Орхїла крала.

574 Сїи же сынове деспотови Гръгоурь и Стефань слѣпотою одръжими бише ѿ цара Моурата. И по семь Гръгоурь шьдъ въ Светоую Гороу, въ монастирь Хиландарь, и постриже се.

В. л. ҂ѕцли· прїими царъ Моурать Солоунь . . . . итд.

4. СВОД

свих летописа (и заметака) од смрти Душанове па докле који траје.

575 а. Въ таже врѣмена (ѕѡ҃ѯз) постиже съмрьть и благочьстиваго господина Срьблюемь цара Стефана, вь лѣто ѕѡ҃ѯд дек. к дьнь (кij. студ.) їндїктїѡнь а коугь сльнцѹ кд лоунѣ ѕі (саран. — лоунѣ ді цет.).

б. ѕѡ҃ѯд (благочьстиваго и великаго II, 184) (їн'диктїѡнь а, сльньцѹ кроугь кд, лоунѣ дї соф. I без год.) цара Стефана (христїаномь II 184) постиже сьм'р'ть (II, 184), и не мала скрьбь бисть (григ.) тогда (соф. I.)

в. Стефань же царь срьбски прѣжде съмрьти своее на гі лѣть воева на Босноу, тако и сь царицею своею и сїю вьсоу повиноувь под се. Постизаеть кончиноу вь лѣто ѕѡ҃ѯд мѣсеца дек. вь нед, рыданїе и плачь оставль срьбскои земли (III, 183, 184).

г. Постиже его коньць вь лѣто ѕѡ҃ѯд, дек. кд вь нед. (сеч. 533).

д. ѕѡ҃ѯд (ѕѡ҃ѯз jанк. — ѕѡ҃ѯи рув. II, рем. вас.) прѣстави се царь Стефань (вук, хил. врх. jанк. рув. II, рем. вас. — Дѹшань белоп.), дек. кд (шаф. и григ. 400 по други пут. — дек к I, 176); царствова же кд лѣть (XIV, 293, беог. I и габ. 400).

ђ. прѣстави се царь Стефань, и царствова кд лѣть и ѡставлаеть царьство сыноу своемоу Оурошоу (кув. 400).

е. ѕѡ҃ѯе прѣстави се Стефань превисоки, и царствова к лѣть (верк. ост.).

ж. 6867 представи се царъ Стефанъ близъ Цариграда, якоже глаголютъ предсилни (!), неки вапиютъ оправленъ (отравлен?) бысть (деч.)

з. Ѿ се(д)маго сьбѡра до прѣставлюенїа Стефана цара срьбьскаго фнѕ лѣта, а прѣстави се Стефань царь вь лѣто ѕѡ и ѯд (IX, 250).

576 а. ҂ѕѡѯе· постави се (царь Оурошь габ. — поставлюеть се Оурошь сеч.) царемь (габ. беог. I.), и царствова ·зї· лѣть (беог. II. сеч. 535).
б. вьцари се сынь его Оурошь (вук. хил. врх.), и царствова ·зї· лѣть (рув. II, соф. II, рем. вас. јанк. — ·з· лѣть подг.).
в. И то лѣто [҂ѕѡнг·] постави се царь Оурошь сынь его (ост.)
г. И то лѣто [6865] поставлень бысть на царство син его млади царь Оурошь (верк.).
д. ҂ѕѡѯ· вьцари се Оурошь Стефановић, младь сїи вьзрастоиь. Сего Оуроша оубише Мрьнявчићи (сен.).
ђ. 6864 воцари се синь его Урошъ, и быстъ гладна година, и всюду бисть несогласіе, непокорни владѣтели сербски своемъ цару; бысть царъ само титуломъ, и царствова 17 лѣтъ; уби его Влкашинъ Мрнячевићъ (деч.).
е. ҂ѕѡѯе· вьцари се сынь его Оурошь, и мало царствова еще младь си ѕѣло, и ѿ болярь Мрнявчевикя оубиень бисть (декемврїа ·в· рач.). И оудрьжаше начелство три братінца, Оуглѥша, Влькашинь (Вльканъ рув. I) и Гоико воевода, и разделише землю срьбскоую на три чести. И правимь соудомь и божїимь прѣданиемь вьскоре бише вь роуцѣ беззаконихь (Агарень, сїречь дорп. рув. I) Тоурокь, и ѿ нихь оубиени бише (дорп. рув. II. рач.).
(и на лѣто [после ҂ѕѡнг·] изневери се цароу Оурошоу ост.) три Мрнявчевика, и бысть Оуглѣша деспоть и Вукашинь краль и Гоико воевода, три брата родна (ост. верк.).
577 а. ҂ѕѡѯѕ· (Сие лѣто II и III 185. — По сьмрьти цара Стефана сеч.) бысть гладна година (II и III 185, сеч, цет. григ. вук. сен. врх. јанк. вас. — 6865 хил.), вь второе лѣто царства Оуроша цара (беог. I. — царствования Оурошева габ. — вь дни Оуроша беог. II).
б. бисть гладь великь (рач.), якови же не бысть ѿ сложенїа мироу, ї иже по томь такови, Христе милостиви, да не боудеть (дорп. рув. I).
578 а. ҂ѕѡѯз· Турци на Калиполи (X, 254).
б. прѣидоше (прїидоше — дођоше подг.) Тоурци (у Европу хил.) на Калиполю (Калиполи) (VII 229, XIV 296, шаф. габ. кув. сеч. вук. хил. врх. дорп. — ҂ѕѡѯѕ·

• григ. — ҂ѕѡѯѕ· рув. II, рем. вас. подг.), ва ·г· лето Оурошa царa (белоп.)

в. прѣидоше Тоурци (море беог. I), и прїимише Калиполю, вь ·г· лѣто Оуроша (белоп. по други пут — царства Оурошева беог. I).

г. прѣидоше Тоурци преко мора на Калиполю, и почеше примати срьбскоу землю (сен.)

д. (навожденіемъ Грековъ деч.) прѣиде царь Ѿмань преко мора, и прими Калиполю (јанк. — Галиполе деч. — 6863 ... мора на Калиполю верк. ост.).

ђ. И тремь по томь мимошьдьшимь (изьшьдьшїимь студ.) Ѿ създанїа (сьтворенїа студ.) же (сего студ.) мира (киј. студ. саран.), вь лѣто ҂ѕѡѯз· Тоурци прѣидоше Калиполю, и прїимише бродь, и прїеше многые страны кь западоу поуть прѣжде сего Ѿ ѡные съ нѣкымь прѣдоустроивше страны Сеидїемь при више реченнѣмь цари Андроницѣ, сынѣ Палеѡлоговѣ, рать имоущь сь братомъ студ.). И Ѿ толѣ сьтвори се сьмоущенїе (и неоустроенїе киј. студ. саран.) велїе, и пагоуба по мѣстохь христїанскых. Бише же и троуси велици по землıахь (киј. студ. саран. цет.)

579 а. ҂ѕѡѯд· погыбе Момчило (григ. кув. беог. II, сеч.).

б. Таже двоимъ прѣшьдьшїм лѣтом Ѿнели же Тоурци прѣидоше Калиполе (киј. студ. саран.), вь лѣто ҂ѕѡѯд· погыбе Момчило перитор'скыи (киј. студ. сар. цет.)

в. ҂ѕѡѯд· погꙋбише Тоурци храброга Момчила, и прїимише Periторь мѣсеца ап. ·кг· (беог. I, белоп.)

г. оуби царь Ѿмань храброга (снажнога витеза подг.) Момчила, (периторскаго воиводоу јанк. деч. верк. ост.) и прїими Периторь (вук. сен. врх. верк. ост.) априлїа ·кг· дьнь (јанк. — ·к· дьнь деч. — ҂ѕѡо· мѣсеца авгоуста ·кг· дьнь рув. II, рем. вас. подг. — ·г· дьнь соф. II).

580 Нека се зна како има Дꙋбровникь рать с Николомь жꙋпаномь на ·ч҃т҃о· 1370 лието (IV, 211).

581 а. Осьмдесетомоу же текоущоу съврьхоу ѡсмыих стотинь кь шестїим тисоущам лѣть (киј. студ. сар. — ҂ѕѡп· цет.) оумрѣ царь Оурошь (киј. студ. сар. цет.)

б. ҂ѕѡп· постизаеть коньць цара Оуроша мѣсеца декемврїа ·в· в чек. (сеч. 536).

в. прѣстави се царь (мади хил.) Оурошь (VII 230) дек. ·в· (I, 177, шаф. григ. — ҂ѕѡпв· рув. II, соф. II, рем. вас. — ҂ѕѡо· јанк. — ҂ѕѡо· декемвріа вук. — мѣсеца хил. врх. — ҂ѕѡоѳ· дек. ·д· III 187).

г. прѣстави се Оурошь царь дек. ·в·, и царьствова лѣть ·зі· (габ. беог. I. — ҂ѕѡоѳ· без датума ост.)

д. ҂ѕѡоѳ· постизаеть сьмрьть цара Оуроша, и царствова ·зі· лѣть (белоп.)

ђ. Декемврїа ·в· дьнь ҂ѕѡп· оумираеть царь Оурошь нѣправѣдно ѿ Влкашина, и васприемлеть царство, и назва се краль. И то лѣто соудомь божїемь испив чашоу, юже показа господиню своемоу, и погибе ѿ Тоуракь на рѣце Марицѣ (кув.)

е. ҂ѕѡ҃ѯи· преставн се царь Урошь, изгоуби га краль Вукашинь у Призрену (подг.)

ж. 7870 уби Влкашинъ цара Уроша 2гь декембра месеца (деч.)

з. ҂зѡпг· оуби краль Воукашинь цара Оураша вь полѣ, и царствова ѿ рожденїа своего лѣть ·зі· (верк.)

и. ҂ѕѡо· оуби аУга (слУга?) цара Уроша повеленїемь краліа Вукашина. И ва то лѣто вькрали се краль Вукашинь. И ва то лето Убїенъ бист ѿ Отмань-бега и деспотъ Углеша на реце Марице, септемврїа ·ѕ· дьнь, прими Дреноноле (маг.)

ј. оубише Мрьнıавчићи цара Оуроша младога. На семоу Оурошоу преста и сконча се царство срьбско (сен.)

582 а. ҂ѕѡп· погибоше Мрнıавчићи (X 255).

б. оубише Тоурци краліа Вльканшина на Марице (VII, 231, шаф.) септ. ·кѕ· (габ. — сеп. ·к· беог. I)

в. (҂ѕѡп·) оубише Тоурци краліа Влькашена и брат(а)му Оуглешу (I, 178).

г. оубише Тоурци краліа Влькашина на Марици и Оуглеша деспота (григ.), сеп. ·кѕ· дьнь (киј. студ. сар. цет. — ·кз· дьнь беог. II).

д. ҂ѕѡоѳ· погибе краль Влькашинь и Оуглюша деспоть (соф, I).

ђ. сию лѣто бисть бои краліа Вукашина и деспота на Марици (II, 186).

е. сїе лѣто краль Влькашинь и деспоть Оулюша оубїены бише вь Македоныи ѿ Тоурць на Марїцѣ рѣцѣ, ıако ни тѣлесемь ихь необрѣтенномь бити, сек. ·кѕ· (III 186).

ж. ҂ѕѡп· оуби царь Ѡтмань кралꙗ Коукашина (Мрьнꙗвчиһа сен.) и деспота Оуглюшоу на Македонїи на (рѣцѣ хил. деч.) Марици сект. ·ѕ· (рув. II, соф. II, рем. вас. — ҂ѕѡо· сек ·кѕ· вук. хил. сен. врх. рув. I, дорп. — сек. ·к· рач. — деч. јанк. без датума), и прими Дренополе (сви).

з. ҂ѕѡпв· оуби царь кралꙗ Вꙋкашина, деспота Ꙋглешꙋ на Македонию на Марици мѣсеца октерца ·ѕ· дань; прими Отмановиһь Дрѣнополе (подг.)

и. ҂ѕѡо· оубї царь Ѡтмань крала Вꙋкашина, Оуглѣшꙋ вь Македонии на Марици, сек. кѕ· И тожде лето прими Дрѣнополе. Сїи же безакони Вꙋкашинь и Оуглѣша иже сьтворише, тожде и вьспрїеше (белоп.).

ј. оуби Ѡтмань Коукашина кралꙗ на Марици (рецы верк.) и прїими (Ѡтмань верк.) Дрѣнополю. Сїа же ·г· брата еже сътворише зла господиноу своемоу (царю верк.), тожде и прїеше (ост. — И по томь оуби.... лѣто 6879 верк.).

к. Сїи же безакони Влькашинь и Оуглеша иже сьтворише, тоже и вьспрїеше, и обои погыбоше вь Македони на Марици вь пек на Їоана Богослова, сеп. ·кѕ· вь лѣто ҂ѕѡп· тоже лѣто вь кою Оурошь (сеч. 537).

л. Нека се зна како Ꙋглеша деспота и брата мꙋ Вꙋкашина биеше боие на риеци Марицы днемь ꙋ петакь на ·ч҃т҃ѕ҃а҃· 1361 лиета (IV, 210).

583 а. ҂ѕѡп· прїими (прѣю, вьсприемлеть) начельство (скуптро беог. II, кув. — кралевство маг.) срьбско кнезь Лазарь (беог. I, кув. габ. дорп. белоп. — ҂ѕѡо· вук. сен. хил. врх. јанк. маг. — ҂ѕѡод· беог. II, верк. ост. — ҂ѕѡпв· рач. рув. I и II, соф. II, рем. вас. подг.) и бысть господинь Србьлюмь (беог. I. — и б. велики кнезь верк. ост.).

б. (6880) прїими начелство кнезь Лазарь, сербско кралевство, но три краля бысть сербска у то време: у Призренъ Лазаръ, у Босни Стефанъ Твартко, у Прїлепъ Марко Влкашиновъ (деч.).

в. (҂ѕѡо) прїими начелство срьское кнезь Лазарь. — Сь же кнезь Лазарь ходи вь Їероусалимь и вь Светоую Гороу. Роди же и три сыны и петь дьщери. Прьвыи сынь его Стефань, ·в· Воукь, ·г· Доброvои. Стефань бысть безь дѣти, имѣе женоу неплоди. Прьва дьщи Лаза-

рева Мара, юже дана бысть Елькоу Бранковикоу, втора же дана оу Зетоу за Баошоу. ·г· цароу Шишманоу бльгарьскомоу, ·д· на Оугрѣ за Загаревика Целиша, пета дана бысть цароу Паюзитоу (врх.).

584 а. Сынь же вѣликаго жоупана Намане Елькань, вѣликыи кнѣзь, брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефанꙋ и Раскоу, Савѣ сь же Елькань роди сына Дмитра жоупана; бысть инокь наречены Давидь, сьзыда црьковь Богоявленіе на рѣцѣ Лимоу, вь мѣстѣ Бродаревѣ. Сь же Дмїтрь роди сына Вратка, бысть вѣлики кнѣзь. Сь Вратко роди сына Вратислава, иже бысть тьсть кнезоу Лазароу. Сь Вратиславь роди дьщерь Милицоу, иже бысть монахїа. Сїа же Милица бысть вьноука ѿ плѣмене колене Неманина, вьдана бысть вь женоу вѣликомоу самодрьжцоу кнѣзоу Лазароу. — Вь лѣто ·ѕѡп· благочьстивїи кнѣзь Лазарь нь и доиде и до Їероусалима и до Светые Горы. Бысть же ѿчьство его градь Прилепць. Сьзида же црьковь светаго вьзнесенїа, Раваницоу. — Сь же благочьстивїи кнѣзь Лазарь роди ·в· сына и дьщерїе ·е· Прьвїи сынь Стефань и бысть вѣлики деспоть срьбскые земли и зетскои страни и босьнскои и оугарскои; (·в·) зовѣми Ельвь Кнежикь; бысть Ельвь девьстьвникь, не имее жены. И сего Моусїа закла и сестричика моу Лазара оу Пловдиноу. ·а· дьщи Мара, иже бысть вьдана вь женоу Елькоу Бранковикоу, ·в· дьщи дана цароу Шишманоу бльгарскомоу, ·г· дьщи дана оу Зетоу за Балшоу, ·д· дьщи Деспина же бысть вьдана цароу Паюзитоу, ·е· на Оугрѣ за Загаревикіемь на Цилешме (сеч. 538, 539, 541).

б. Второе родословїе. — Елкань втори сынь светаго Сумеѡна, а брать светаго Сави, велики кнезь, роди сына жоупана Димитрїа, ва иночскомь ѡбразе наречень бисть Давидь (и сѫзида црьковь светаго богоявленїа на Лимоу ков.). Сан Давидь роди Вратислава кнеза. Вратислав' же роди Врат'ка кнеза. Вратко же роди дащерь Милицꙋ. Сїа же быс(ть) сꙋпрꙋж'ница великаго кнеза Лазара, и роди ·г· сины: великоименитаго Стефана деспота, и Ел'ка и Добровоя (белоп. 556 ков. 569).

в. Кь преждним вьзвратимь се. — Великаго жоупана Стефана Елкань, втори сынь, а братство (брать све-

томоу?) Сави, велики кнезь, роді сына жоупана Діимитріа, вь иночьскомь же светомь образе Давидь, и сьзида цръковь светаго богоявленіа на Лимоу. Сьи Давидь роди сына Братислава кнеза; Братиславь же роди Братка кнеза; Братко иже роди дьщерь Милицоу, иже бысть монахіа Еугеніа. Сіа же Милица бысть вьноука ѿ племене и колена Неманина, вьдана же бысть вь женоу великомоу самодр'жцоу кнезоу Лазароу, и роди ·г· сини: великоименитаго Стефана деспота и Елка и Доброкоя, и роди дьщери ·е· Прьви сынь его Стефань, иже бысть велики деспоть срьбской земли и зетской страни и босанской и оугарской; втори сынь его Елкь бисть девставникь не имею жени. Прваа дьщи его Мара, иже бисть вьдана Ел'коу Бранковикоу вь женоу, втораа дана бисть оу Зетоу землю за Баоша, третію бльгарскомоу цароу Шишманоу, четвртоую оу Оугре за Загаревикя Целиша, петаа дана бысть, именемь Оливера, за тоурскаго цара Паязита (дорп. рув. I).

г. Великаго жоупана Стефана сынь Елькань (Елькь кув. хил.), велики кнезь, брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефаноу и Рашкоу, Сави (и светомоу Сави рач. вук.), сь Елькань (Ельк вук). роди сына жоупана Дмитра (Димитріа кув.), иже бысть инок, нареченіи Давидь, и сьзида цръковь светаго богоявленіа на Лимоу. Сьи Давидь (Дмитарь вук.) роди сына Братка, иже бисть великы кнезь. Сь же Братко роди сына Братислава, иже бисть тасть (великомоу кув.) кнезоу Лазароу. Сь же Братиславь роди дьщерь Милицоу, иже бысть (коя би дана оу манастирь подг.) монахіа Еугеніа (кув. нема посл. реченице). Сіа же Милица бысть вьноука ѿ племене и колѣна Неманина (ѿ плем. благочьстиваго Симеона Неманю вук.), вьдана же бысть вь женоу великомоу (самодрьжцоу кув. подг.) кнезоу Лазароу. (маг. даље нема). — Сь же кнезь Лазарь ходи вь Ієроусалимь и вь Светоую Гороу. Бысть же ѿчьство его градь Прилепаць (ѿьць же его Прибаць вук. хил. — кув. нема ово даље). — Сь же кнезь Лазарь роди ·в· сына и дьщери ·е· Прьви сынь его Стефань, иже бысть велики деспоть срьбской земли и зетской страни и босанской и оугарской; втори сын его Елькь иже бысть девставникь не имее жени.

Прьваıа ·дьщи его Мара, иже бысть вьдана Вл'коу Бранковикоу вь женоу, втораıа дана бысть оу Зетоу землю за Баоша, третїю бльгарскомоу цароу Шишманоу, четврьтоую оу Оугре за Загаревикıа Целиша, петаа дана бысть (именемь Оливера рач.) за тоурскаго цара Паıазита (рач. рув. II, соф. II, рем. вас. вук. — хил. мало украће казано, али све — ·д· за Радоула воеводомь, ·е· 8 Ѹгре за Загаревићемь Исцелиıашем Ѹгарскимь подг.).

д. (Пакь деч.) кь прѣжднимь вьзвратим се (къ родословїю Неманиномь деч.) — Великаго жоупана Стефана Вльк (Влькань деч.) великы кнезь, брать прьвов'ѣнчаномоу кралю Стефаноу же и Раскоу (Рашкоу деч.) нареченномоу Савѣ, сьи же Влькань роди сына Дмитра жоупана, иже бысть инокь, нареченны Давидь монахь. Саи же Давидь сьзида часни храмь светое богоıавлюнїе близь реки Лима, (еже есть светога великомоученика Георгїа, названа свете Георгїевске стлпове деч.). Сьи же Дмитрь роди сына Братка, иже бысть велики кнезь. Сь же Братко роди ·в· сына Братислава и Мослава (Милослава деч.). Сьи же Братиславь роди дьщерь Милицоу и бысть тасть кнезоу Лазароу, послѣди же бысть Єѵгенїа монахїа. Сїа же Милица бысть ваноука ѿ колена Неманина, вадана же бысть вь женоу великомоу кнезоу Лазароу. — Сьи же кнезь Стефань (јанк.) Лазарь ходи и вь Їероусалимь и вь Светоую Гороу (Атонскооую деч.). Бысть же ѿачаство его градь Прилець (или Прилепець деч.) ѿць же его Прибаць. Сьзида же храмь вьзнесенїа господнıа, Раваницоу. — Сьи же Лазарь (на венець кралевства Стефань назва се деч.) роди ·в· сына и дьщери ·е· Прьви сынь его Стефань, иже бысть (по паденїю царство срьбско деч.) великыи деспоть срьбскои земли и поморскои, босанскои и сремскои; ·в· синь его Влькь; бысть Влькь дѣвстваникь не имѣе жени; ·а· дьщи его Мара, иже вадана бысть Влькоу Бранковићоу (поклетомоу деч.), ·в· дьщи его дана бисть оу Зетоу за Балш8; ·г· дьщи его дана цароу Шишманоу бльгарскомоу, ·д· дьщи дана бисть на Ѹгре за Загаревића (Лозаревића деч.) за Ц'ѣлиша, ·е· дьщи его дана бисть цароу Паıазитоу (јанк.) тоурскомь преко ноужда одь свога зета

Бранковића, и одь тоурскога цара, и одь брата своего Влька (деч.).

ђ. Великаго жоупана Стефана Вльк великы кнезь брать прьвовѣнчаномоу кралю Стефаноу и Рашкоу, Саве, сь же Влькь роди сына ·в·, Дмитра и Стефана. Сьзидаше Стефань црковь оу Морачи, храме оуспенїа пресветые богородице. Сь же Дмитарь бысть инокь, Давидь нареченьі. сьзидаше црьковь нь Лимоу светаго богоıавленїа. Сь же Дмитарь роди сына Вратка, иже быcте великы кнезь. Сь же Вратко роди Вратислава. Вратиславь роди Николоу жоупана и кнегиноу Милицоу, иже бысть тасть кнезоу Лазароу. Сь же Вратиславь роди Милицоу, ıаже бысть монахїа. Сїи Милица бысть вьноука и племене и корене Неманю, вьдана же бысть вь женоу великомоу кнезоу Лазароу. — Сь же Лазарь ходи вь Светоую Гору и вь Ероусалимь. Бысть же отчьствомь ѿ града Прилепца, ѿць же его Прибаць. Лазарь сьзида великы храмь вьзнесенїа, Раваницоу, идеже мощи его почивають. Сь же Лазарь роди ·в· сына и дащери ·е· . . . . . (као горе) (сен.).

е. Великаго жоупана зри на (?) Стефана Волкь кнезь, брать Первовѣнчаномоу кралю, сеи же Волкь роди Димитрїа жѹпана, и бысть инокь Давидь монахь и созда церковь просвещенїе светаго Богоѧвленїа храмь на Лимѹ. Сеи же Димитрїи роди Вратка, и Вратко роди сина Вратисава. Сеи Вратисавь роди дащерь Милицѹ. Сїѧ бысть внѹка ѿ племене и колѣна Неманинѧ. — Лѣто 6881 шде кнезь Лазарь во Ерѹсалимь и во Светѹю Горѹ. И бысть ѿечество Прилипь градь, ѿець же его быст велики Прибець, его же приблизь бываше любовию царю Стефанѹ превисокомь. Созда же кнезь Лазарь црковь, храмь вознесенски, нарицаеми Раваница. — Лѣто 6885 вьдана бысть Милица кнезоу Лазароу сѹпрѹжество, и роди сь нею 2. сына, Стефана и Волка, и дащери 5. Стефань бысть велики деспоть сербской земли и босанской и оунгарской. И Волкь бысть дѣственикь не ими женѹ. Первоу дащерь его Видосавѹ даль бысть за Вѹка Бранковића; втора дащи его Елена дана бысть за Милоша Обилића, трета дащи его дана бысть за цара Шишма болгарскаго, четврта дащи его дана бысть за Маџара за Загарчевића за

Целꙋша, пꙗта дана бысть за цара тꙋрскогь Пащзита (верк. ост.)

585 ҂ѕѡпа· прѣстави се (сконча се сеч. — велики беог. I, габ.) Гюргь Балшикь (габ. беог. I) генвара ·д· (григ. сеч. — ҂ѕѡпе· ген. ·д· I, 179).

586 а. ҂ѕѡпв· (Сие лѣто II и III 188) расипа (светыи сеч.) кнезь Лазарь (светы кнезь III 188. — кнезь беог. II) жоупана Николоу (II и III 188, XIV. 295, соф. I, шаф. кув. беог. I. и II, габ. сеч. — ҂ѕѡпг· III, 188. — ҂ѕѡпа· верк. ост. без речи кнезь Лазарь) оу Оужицю (јанк. деч. — ҂ѕѡпд· рув. II, соф. II, рем.).

б. расипа (светы киј. студ. сар. цет.) кнезь Лазарь жоупана Николоу, и ослѣпи его (киј. студ. сар. цет. сен. — тогда .... без године вук. врх.)

в. ослѣпи светы кнезь .... (прекид. григ.).

587 ҂ѕѡпз· расипа кнезь Лазарь Радича (Радка подг.) Бранковића (сеч. беог. II. — ҂ѕѡпе· кув. — ҂ѕѡҁ· габ. беог. I) оу Браничевоу (рув. II, соф, II, рем. врх. подг. вук. хил. јанк. деч.).

588 ҂ѕѡпи· бысть кvрїопасхa (II, 189. студ. сар. цет. шаф. рем. беог II. вук. јанк. врх. — ҂ѕѡпк· киј. — ҂ѕѡҁд· кув. — ҂ѕѡпд· сеч. деч.).

589 а. ҂ѕѡпд· (Сие лѣто II и III 190) бысть Црѣповь бои на Дꙋбравнице (II и III 190, киј. студ. сар. цет. кув.).

б. оуби (разби подг.) Црѣпи Битомирь Тоурке на Доубравнице (сеч. рув. II, соф. II, рем. подг. вук. јанк. деч. маг. врх.), дек, ·ке· дьнь (габ. беог. I и II).

590 а. ҂ѕѡҁд· помрьче сльнце (VI, 220, XIV, 298, киј. студ. сар.) генвара ·а· дьнь (шаф. кув. габ. беог. I).

б. помрьче сльнце по всеи земли генвара ·а· дьнь (рув. II, соф. II, рем. вас. рув. I, дорп. рач. врх. сен. вук. јанк. маг. — генварь трети деч. — ноем. ·а· дьнь подг.).

в. помрьче сльнце и бысть тма по вьсеи вселенеи генвар. ·а· (сеч.)

г. помрьче сльнце генвара ·а· дьнь вь ·д· чась дьне вь память светаго Басилиа, елико и звѣздамь видѣти се (цет.)

д. (҂ѕѡҁг·) помрьчэ сльньце мѣсеца гюнарїа ·а· дьнь, ·д· чась дьне на светаго Басилїа, елико видѣти се ѕвѣздамь небесныамь неѡбычноую свѣтлость испꙋщающимь, нꙋ

огн'но видѣніе и крьваво видно нѣкако, и оумилѣніи зраки ıавлıающе, и болѣзнь показоующе, и крѫвемь излитіе прѣжде бив'шихь и паки послѣжде еже излїати се ѿ безбожнıаго и богѡмь попоущенаго грѣх ради наших Їсмаилıа, ıакоже излїаше се на Косов8 и на Оугровласѣх, и пакы сь Зымити на рѣцѣ Роситѣ оу Никополю, и на Косовѣ сь Срьбли и начелникѡм ихь присноспоминаемим и христолюбивимь господиномь и светыим кнеѕѣмь Лазаремь; сь Оугровласи же послѣжде им'же начелникь бѣ Мирча воевода, и пакы сь Зымити, имже начелникь бѣ краль Жигмоундь. И си вси побѣждени быше Измаилїтїи грѣх ради наших (соф. I.)

591 а. ҂ѕѡчд҃ исходи царь Моурать на Плочникь (VI, 221, киј. студ. сар.)

б. исходи Моурать царь на кнеза, и врати се опеть ѿ Плочника (беог. II)

в. исходи царь Моурать на Плочникь, и прїемлеть Нишь (кув.)

г. исходи царь Моурать на кнеза Лазара и прими Нишь (XIV 297, габ. беог. I)

д. прими Моурать (градь сеч.) Нишь (шаф. сеч.)

ђ. (Сие лѣто II и III 191) побеже (царь сеч.) Амоурать и (светы соф. I) кнезь Лазарь (светыи кнезь III, 119) ѿ (сь II III 191) Плочника (III, 191) ис Топлице (II, 191. — ҂ѕѡчг҃ соф. I. — ҂ѕѡче҃ III 191, сеч.)

е. ҂ѕѡче҃ побѣже царь Моурать ѿ (испредь вук. јанк. врх. маг.) кнеза Лазара ѿ Плочника ис Топлице (вук. јанк. деч. хил. сен. врх. маг. подг. рув. II, соф. II, рем. вас. — ҂ѕѡчд҃ верк. ост.)

592 а. ҂ѕѡчд҃ прїими царь Моурать Пловдинь и дроуге градове, и плѣни (пороби подг. — много деч.) Бльгарскоу землю (дорп. рув. I, рач. вук. сен. хил. подг. врх. рув. II, соф. II, рем. вас. деч. јанк. маг.)

б. приими царь М8рьть градь Пловдинь и ине градове гречке и болгарске. И на лѣто Нышь прими (верк. ост.).

593 а. ҂ѕѡчз҃ прѣстави се великыи кнезь срьбскы Лазарь; оубише га Тоурци на Косовѣ Поли, їюн. ·еі· (I 180).

б. погыбѣ (светыи XIV, 299) кнезь Лазарь (VII, 232, X 256 — и соултань Моурать кув.) на (полю кув.)

Косовѹ, мѣсеца їюнїа ·еі· дьнь (·еі· Видовь дань сеч.), и царьствова (Лазарь кув.) ·зі· лѣть (XIV, 299, габ. сеч. кув.).

в. По семь вьстанет ѿ вьстока царь Моурать, прїемь всѹ землю грьчскоу и бльгарскѹ. Бившѹ же сьнитїю и сьражeнїю на полю глаголемем Косовѹ, тоу падѣт ѡн нечьстивїи царь по срѣдѣ разбою мрьтвь. Тѹ быс(ть) сынь его Баıазить главѹ емѹ ѿсекь, вь лѣто ꙃ·ѕѡчз· прїемь кончинѹ светыи кнѣзь Лазарь їюн. ·еі· на Видовь дань; царствова лѣть ·зі· Чстное тѣло лѣжит вь Равьницѣ, вь лѣто ꙃ·ѕѡчд· (сеч. 540).

г. оуби царь Моурать кнеза Лазара на Косовоу, и ѡнь погибе, їюнїа ·еі·; царьствова кнезь ·зі· лѣть, а Моурать ·иі· (ост.)

д. бысть бои на Косовѹ кнези (сь Мѹратомь VI, 222) мѣсеца юнїа ·еі· дьнь (VI, 222), и Ямоурата оуби, и и самь блаженоую кон'чиноу ѿ Тоурькь прими (киј. студ. сар. цет.)

ђ. бысть бои (кнеза Лазара беог. I) на Косовѹ (и погибе кнезь Лазарь и Ямоурать беог. II) їюнїа ·еі·; и царьствова ·зі· лѣть (беог. I и II).

е. бысть бои на Косовоу, и погибе царь Моурать, и блажены кнезь Лазарь на том бою кон'ць прїеть, їюнїа ·еі· (врх.).

ж. Сьıе лѣто кнезь Лазарь сьтвори бои на Косовѹ сь Ямѹратомь, мѣсеца ıѹнїа ·еі· дьнь, и Мѹрата ѹби (II, 192).

з. ꙃ·ѕѡчи· Сїе лѣто мѣсеца їоуна ·еі· дань светыи кнезь бои сьтвори на Косовоу, амїроу оуби, и самь ѿ нихь паде. Тогда плачь и рыданїе (III, 192).

и. ꙃ·ѕѡчз· сьтвори кнезь Лазарь бои на Косовѹ сь нечьстивїми Ягаранїи мѣсеца їюн. ·еі·, и Мѹрата оуби, и самь ѿ нихь божст'внѹю прїеть кончинѹ. Тогда плачь и рїданїе велїе (соф. I.)

ј. бысть сънитїе и сьраженїе на Косовѹ, и тѹ погибе царь Моурать и кнезь Лазарь ѿ нього же блаженїи коньць прїеть, иоунїа ·еі· (рач. вук. рув. II, соф. II, рем. вас. сен. маг.)

к. бысть же сьнитїю и сьраженїю (на Косовоу деч.) кнезоу Лазароу и цароу Моуратоу. Тоу погыбе царь Моурать (одь Мїлоша Обилића деч.) и кнезь Лазарь

(на Косовоу деч.), їюнїа ·еі·; и царствова кнезь Лазарь ·зі· лѣть, а Моурать ·иі· лѣть (јанк. деч.)

л. быстъ сънитие и сьраженїе (бысть велика брань рув. I) на Косовоу, и тоу погибе царь Моурать ѿ слоуги Лазареви, именемь Милошь (ѿ Милоша Кобилиħа рув. I), и тоу блаженни кнезь Лазарь коньць приеть иоунїа ·еі· (дорп. рув. I).

љ. ҂зц·(!) би бои, велико крвопролитие и погибаль на Косово. Тоу погибе велики господинь кнез Лазаръ и Југа Богдановиħъ и Милош Ѡмилевиħъ и Мусиħ Стѣпан и Милии Косанчиħъ и многа храбрах витезовахъ господе тоу погибе, а Вукь Бранковиħ побеже су ·з· тисоуħ воеске, и учини неверу своми господину кнезу Лазуру. И та дань погибе царъ Муратъ, уби га Милош руком своиωмъ у цареву тамвору, и много турске воиске погибе, месеца июниιа ·еі· дань (подг.)

м. 690 и послѣ тогь времена[1]) зри 139 лѣта ѿ Косова юлїа 15 дань. По времени паки приде царь Мурать са множествомь Агарань ιако нѣсть мноцно исчислити, и тогда оубы кнеза Лазара на Косову, и ωнь окаιаны погибе ѿ воеводи Милоша мѣсеца юна 15 ѿ лозданиιа(!) мира 69[аго] года ѿ рождества же Христова 139го года. И царствова кнезь Лазарь 17 лѣть, а Моурать 18 лѣть (вер.)

н. Ѿ Адама же до боιа кнеза Лазара на Косову еже сь Измаилти лѣто ҂ѕωчз· (VIII, 241).

њ. Ѿ Адама до боιа кнеза Лазара иже сь великымь Моуратомь, пер'скимь царомь ҂ѕωчз· лето, кроугь сльнцоу тогда бысть ·аі·, а лоуне ·а·, индиктиωнь же ·гі· (шаф. 371).

о. 6897 бысть сраженіе веліе на Косову. Ту погибе царъ Муратъ и кнезъ Лазаръ іунія 15. Бяше воинствующых со князомъ не менше 100.000, со иноплемеником же 300.000, три бо языка съ нимъ бяху.

594 а. (҂ѕωчз·) приe начелство (срьбско кув.) сын его (велики деспоть XIV 300, габ. беог. I) Стефань (беог. II. — деспоть кув.) (XIV, 300, габ. беог. I и II, кув.).

б. прїемь (и по томь приать вер.) царство Стефань Лазаревичь, а тоурско Паιазить. И сьзида Стефань црьковь троицоу, Ресавоу, и царствова ·ли· лѣть

[1]) Мисли се на догађај бр. 591е.

(ост. — црькьвоу, храмь сошествїе светаго доуха, именѹет сѧ Ресава или Манасиа верк.)

в. одеспоти се сынь его (деспоть врх.) Стефань и царьствова (господова врх.) лѣть ·ли· Сьже Стефань сьзида великы храмь светѹю троицѹ на Ресавѣ (вук. хил. сан. врх. маг.)

г. Сам Стефань, сїнхь брать, и кнѣзоу Лазароу сынь, прїеть начельство срьбско вь лѣто ·ѕѡчз·, и бысть вѣлики деспоть. Приведена же бысть госпо(ж)да ѿ града Галата, дьщи Катакоузена Палеолога, сїи же више беcплодни, именоуема госпожда Єлача (сеч. 542).

д. одеспоти се сынь его Стефань (о. Ст. сынь великаго кнеза Лазара јанк. деч.) и царьствова ·ли· (·ле· рув. I) лѣть. (И то лето деч.) приведена же (емоу рув. I) бысть госпожда (его јанк. деч.) ѿ града Галата (Галата Цариграда деч.) дащи Катакоузина (Палеолога дорп. рув. I. рач. рув. II. соф. II. рем. вас.) именоуема (госпожда јанк. деч.) Єлена. Сам (сїа деч.) же беше бесплодна (неплодна деч. — и више бесчедни рув. I, дорп. рач. — сы быше бесплодни рув. II, соф. II, рем. вас.). Сьи Стефань сьзида велики и чьсни храмь светоую троицоу (Манасїе деч.) на Ресави (јанк. деч. рув. I, дорп. рач. рув. II, соф. II, рем. вас.).

ђ. (·ѕц·) ѡдеспоти се Стефань, синъ Лазаревъ, и царова ·ли· лет. Он би си праветанъ и богобоязань, а жена мѹ госпожда беше ѿ града Галата, и ѡни више неплодни. Господинь Стефань сьгради велики, часни храмь светѹю троицѹ на Ресавѹ (подг.)

595 а. ·ѕца· примише Тѹрци Трьновь градь четврьто лѣто деспотсва Стефанова (беог. I)

б. прїеше (примише) Тоурци (град габ.). Трьнов'ь (VI, 219, габ. кij. студ. сар. цет. шаф. — Трьново беог. II. — град Трьново XIV 301) мѣсеца юла ·кз· дьнь (кув. — юлїа ·зї· сеч.).

в. прими царь Паязить Трьновь (градь сен.) и дроуге градове (сен.) їюнїа зї (рув. II. соф. II. рем. вас. — їюлїа ·зї· дань вук. јанк. деч. маг. хил. вас. подг.).

596 а. ·ѕцг· (Сие лѣто II и III 193) Тѹрци на Влахе воеваше и (краль III. 193, кij. студ. сар. цет.) Мар'ко и Костадинь погыбоше (II и III 193, кij. студ. сар. цет. — загыбѣ соф. I — ·ѕце· III 193).

б. прѣгю Баıазить на Влахе, и погибе Марко и Костадинь (беог. I).

в. погибѣ Баıазить на Власїехь, и сь нимь Марко Кралевикь и Костадинь (XIV 302. габ.)

г. ходи Паıазить на Влахе, и погыбе Мар'ко Кралювикь и Костадинь Жеглиговаць на Ровинахь (беог. II)

д. разби Мирче, воевода влашки цлра Паıазита на Ровинахь (шаф.), и тоу погибе Мар'ко Кралевикь и Костадинь (верк. — Коста Жеглиговаць кув. — и Андреа деч.) и Драгашь (ост. врх. вук. хил. кув. маг. сен. — Драгошь јанк. — и Комнень деч.), октоврїа ·ї· дьнь (сеч. дорп. рув. I, рач. рув. II, соф. II. рем. вас. јанк. деч.). Велми царъ оскорбѣ о погибели их, паче и убоя се, не бѣ бо таковых во всемъ воинствѣ его, ниже бысть послѣжде (хил.)

ђ. разби Мирчета, воевода Угричићъ, цара Паıазита на Ровинахъ, и тоу погибе Марко Кралевићъ, оуби га Иовань Докмановићъ; и тоу погибе Костадинъ Жеглиговацъ и Драгашъ соу осам тисућ воиске и ·г· воеводе кои воевахѹ при царѹ Паıазитѹ на цареве бе и на христианске (подг.)

597 ·sцд· разби царь Паıазить (разбише Тоурци киј. студ. сар. цет. кув.) кралıа Жигмоунда (мађарскога верк. ост.) на Никополю (киј. студ. сар. цет. кув. врх. вук. хил. маг. подг. рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч. — на Калиполю сеч. – 69(0)5 верк. ост.)

598 ·sцд· Сию лѣто Тѹрци на Угрѣ воеваше, Дмитровце прѣселише ѹ Брѹсѹ (II 194).

599 а. ·sце· позебоше (погибоше XIV. 303, киј. студ. габ.) Тоур'ци на (оу беог. II) Боснѣ (XIV, 303, киј. студ. сар. цет. кув. габ. беог. I и II).

б. Тоурци оу Босне загыбоше (соф. I, сеч. — ·sцз· Сїе лѣто загыбоше Тоурцѣ оу Боснѣ III 195).

в. Сию лѣто Тѹрци ѹ Боснѹ ходише и погибоше (II. 195).

г. И на лѣто (после г. 6905) ωде Мамѹть паша на Боснѹ и погибе тамо (верк. ост.)

600 а. ·sцѕ· (Сию лѣто II 196) изгоре Равьница (II 196, беог. I. рув. II. соф. II. рем. јанк. сен. — ·sце· подг. — кнеза Лазара задоужбина верк. ост.) авгѹста ·ѕ· (сеч.)

б. ·sцѕ· из'горе Раванїца и Ново Брь'до (соф. I).

в. И третие лѣто потомь (после 6904) изгоре Раваница (врх. вук. хил. маг.)

601 (҂ѕцѕ·) царь Баıазить извѣдѣ цара Страцимира ѿ Бдына (сеч.)

602 (҂ѕцѕ·) пріими царь Паıазить Бдинь (Бидинь верк. ост.) — Бѹдимъ подг.) и Никополю (врх. сен. рув. II. соф. II. рем. вас. вук. јанк. деч. маг. хил. верк. ост. — ҂ѕцє· подг.)

603 а. ҂ѕцз· прѣстави се Блькь Бранковикь (шаф.), ωχт. ·ѕ· (XIV, 304, григ. кув. габ. беог. I, сеч.)

б. прѣстави се Боукь Бранковићь (врх. — неверни верк. ост. — проклети отравлень бысть одь Паıазита деч.) оу Белиградоу (подг. рув. I, дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вас.) октомвріа ·ѕ· (·є· врх.) — Сь же Блькь роди ·г· сыны (сь Бидосавомь, дащерию кнеза Лазара верк. ост.): прьви сынь его Гюргь, иже бысть деспоть, втори Грьгоурь, трети Лазарь (рув. I. дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вас. вук. врх. хил. маг. сен. подг. верк. ост. јанк. деч.)

в. Благочьстивіи кнѣзь Лазарь дасть дьщерь свою Мароу Блькоу Бранковикоу. Роди же сь нею ·г· сыны: ·а· Гюрьгь деспоть, ·в· Грьгоурь деспоть, ·г· Лазарь. Сіи(х) ѿць Блькь отроувень вь Македоне. Бысть же брать его вь Светои Горѣ, зовоми Радонıа, иночьскы Герасимь, тамо шьдь и вьздвигь мощи и вь Светоую Гороу (сеч. 543.)

г. .... и даше Грьгѹрѹ Бѹковићѹ. Сь же Боукь ωтрѹвень бисть вь Маћедоніи, иже бисть брат его, зовоми Радонıа, инокь Герасимь, и тамо шьдь вьздвигнѹ мощи вь Светѹю Горѹ. Блк' же роди ·г· сини: Грьгоура и Ђюр'ћа и Лазара (белоп. У рук. је испао лист који је био пред овим, јер се испред овога говори о смрти Урошевој па се непосредно надовезује ово).

604 а. ҂ѕцаі· би Демировь бои (соф. I).

б. (Сие лѣто II и III 197) погибѣ царь (амира киј. студ. сар. цет.) Паıазить (загыбѣ Баазить III 197) подь Ангоуромь ѿ Демира (II 197 — ҂ѕцгі· III 197), іюніа ·кд· дьнь (студ. сар. цет. — ·ді· киј.).

в. ҂ѕці· оуби (разби кув. — царь сеч. габ.) Демирь (цара сеч.) Паıазита подь Ангоуромь (шаф. кув.), іюніа ·кд· дьнь (григ. габ. сеч. — ·д· дьнь беог. II. — ил. ·кд· дьнь беог. I. — ҂ѕцаі· габ.)

г. царь Демирь (татарски деч. — Темирь Якзакь рув. I дорп.) оуби цара Паıазита подь Янгоуромь. (Оуби царь Баıазить цара емира подь Явгоромь маг.); издаде во его деспоть Стефань (дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. вук. јанк. деч. хил. врх. подг. маг.)

д. ҂ѕцд· воева царь Паѧзить со Стефаномь Лазаревичемь преко мора градь Демирь царѧ Паѧзита. — И ѿ тꙋдꙋ возвратисѧ царь Стефань и своза Георгіа Бꙋковича оу Цариградꙋ (ост.), и заточи его вь тамницꙋ, своего женеѣѧка за невѣ(р)ствие его (верк.).

605 ҂ѕці· своза (оухвати подг.) деспоть Стефань Гюрьга Вльковикıа (деспоть Гюрьга беог. I, подг. — сестричища кув. беог. II. — Боука Бранковиѣа рув. II, соф. II, рем.) оу Цариградоу (беог. I и II, кув. габ. сеч. врх. вук. хил. јанк. деч. маг. сен. подг. дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем.).

606 а. ҂ѕцаі· оукраде Родопь (Радоуль рув, II, соф. II, рем. — Ѣакъ подг.) Гюр'га (деспота јанк. — Вльковиѣıа рув. II, соф. II, рем. дорп. рач. рув. I) оу Цариградоу (беог. II вук. хил. врх. маг. јанк. подг. рув. II, соф. II, рем. дорп. рач. рув. I. — Голаѣанинь деч. без године. — ҂ѕці· изь Цариграда, авгоуста ·ла· беог. I.)

б. (҂ѕці·) септемвріа ·г· оукраде Родопь Гюрьга (Вльковика габ.) и-соужанства оу Цариградоу (сеч. — ҂ѕцаі· габ.)

в. (҂ѕцаі·) Єдронь оукраде Георгіа изь соужанства (верк. ост.)

607 Приать царство Мосіѧ (верк. ост. без године).

608 а. ҂ѕцаі· бысть деспотовь бои на Триполю (шаф.), ноемвріа ·ка· (григ. беог. I. сеч.) сь Гюрьгемь (Вльковикюмь габ.) и сь Тоурци (сеч. — ҂ѕцві· ноем ·к· габ. беог. II.)

б. разби деспоть Стефань (цара подг.) Моусію на Триполю (кув. — (6912) хил. — на Дренополю ноем. ·ка· дань дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. врх. подг. вук. хил. јанк. деч. маг.)

в. разби Моусіѧ Стефана на Приполю (верк. ост.)

609 И на лѣто ожени сѧ Стефана Лазаревичь ѿ града Галата, дащи Катакꙋзина Палеωлога (верк. ост.)

610 ҂ѕцві· плѣни деспоть (Стефань габ. врх. рув. II, соф. II, рем. хил. подг.) Ситницоу (габ. григ. беог. I и II, хил. — (҂ѕцаі·) врх. кув. рув. II, соф. II, рем. вук. јанк. подг. хил. маг. врх.) на Косовоу (деч. без године).

611 ҂ѕцді· прѣстави се Никодимь Грьчикь на рождьство Христово (беог. I.)

612 а. ҂ѕцдї (Сиѥ лѣто II. и III) прѣстави се (благочьстива II 198) госпогꙗ Еѵгеніа (II 198, соф. I. киј. студ. цет. григ. — ҂ѕцгї II 198. — ҂ѕцѕї Еѵліа III, 198).

б. прѣстави се кнегинꙗ Милица (шаф. григ. по други пут, кув. габ. беог. I. врх.) (зовома сеч.) иночьски (кѵра сеч.) Еѵгеніа (верк. ост.) мати Стефанꙋ деспотꙋ (вук. јанк. деч. подг. — мати деспотоу дорп. рач. рув. I. — мати деспотова вас. подг.) мѣсеца ноемвріа ·аї· дьнь габ. беог. I. вук. деч. јанк. маг. хил. дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. подг. сеч. верк. ост. — ҂ѕцеї шаф. кув. габ. беог. I, сеч. — ҂зцк врх. — подг. без године).

613 а. ҂ѕцѕї прѣстави се Грьгꙋрь. монахь Герасимь (I, 181).

б. сконча се Грьгоуровикь, брать деспотоу Гюргоу, марта ·дї (сеч.)

в. прѣстави се Грьгоурь (Ђꙋрађь соф. II — Вльковикь габ. беог. I, вук. деч. јанк. рув. II, соф. II, рем. врх. сен. верк. ост. — втори сынь Бранковикь дорп. рач. — Вльпь ·в· с. Бр рув. I) марта ·дї (шаф. григ. габ. беог. I. — ҂ѕцдї хил. врх. сен. јанк. вук. неки летописи једнаки с вук. имају год. 6915, а цариг. 6911 што је јамачно погрешно прочитано ·а· место ·д·)

614 ҂ѕцѕї бысть злаа зима (киј. студ. сар. цет. шаф. григ. беог. I, габ. сеч. рув. II, соф. II, рем. деч. — ҂ѕцзї соф. I)

615 а. (҂ѕцзї) и сїе лѣто бысть Вльков плѣнь (соф. I)

б. ҂ѕцзї плени Вльпь (Кнежикь беог. I. — втори сынь кнеза Лазара дорп. рач. рув. I. — деспоть подг.) Срьблюе (шаф. григ. беог. I. врх. дорп. рач. рув. I. вук. сен. хил. рув. II. соф. II. рем. — срьбскоу землю киј. студ. цет. кув. — подг. без године).

в. (Сїе лѣто III 199) плѣнише Тоурци сь Вльком Срьблюе (габ. сеч. — срьбскоу землю III 199).

г. плени Мꙋсїа сь Волкомь Разаревичемь (!) сербскоую землю (верк. ост.)

616 а. ҂ѕциї заклаше Влька (соф. I).

б. ҂ѕцк Сїе лѣто заклаше Влька и Лазара месеца маїа ·еї (III, 200).

в. ҂ѕциї закла Моусїа Влька (Кнежевика беог. II) и Лазара (їюна ·ѕ· дьнь киј. студ. сар. цет.) оу Пловдиноу (шаф. — ҂ѕцдї беог. II), їюн. ·гї (григ.).

г. З. М. царь Влька Кнежевића (Кнежића подг.) и Лазара (Воуковића подг.), брата Ђоурђоу деспотоу

(Ђ8рђева подг.) оу Пловдиноу (подг. без године) мѣсеца їюл. ·ѕ· (кув.)

д. З. М. Б. Кнежика (сына кнежева Елька габ.) и Лазара сына Елька Бранковикја оу Пловдиноу їюл. ·ѕ· дьнь (беог. I. — їюн. ·ѕ· габ.)

ђ. (їюн. ·ѕ· сеч.) з. М. Б. (Кнежевића рув. II. соф. II. (рем. и Лазара (Ельковика врх. дорп. рач. рув. I и II. соф. II. рем.) сестричика моу, брата же Гюрьева оу Пловдиноу (сеч. врх.) иоулїа ·ѕ· (дорп. рач. рув. I и II. соф. II, рем. — иоулїа ·ѕї· вук. маг. хил, — подг. без године и датума).

е. з. М. Волка Лазаревича оу Пловдиноу, юнїа ·е· (верк. ост.)

617 а. ҂ѕцдї· (амира Челевїа киј. студ. сар. цет.) Чалапїа оубїень бысть (соф. I, киј. студ. сар. цет.)

б. юна ·е· Моусїа Чалапїю оудави (сеч.)

в. оудави (царь подг.) Моусїа (григ. беог. I, подг.) брата си Челебїю їюл. ·е· дьнь (григ. беог. I и II. — июнїа ·е· габ. — июлїа ·д· дань подг. — ҂ѕциї· їюл ·е· врх. вук. хил. маг. јанк. деч.).

г. оудави Моусїа царь брата своего Чалапїю, а брать его Кршчїа оугонезноувь ка дѣспотоу Стефаноу (кув.).

д. закла брата свога Челебию (ост. — Ч. М8ю верк.)

618 а. ҂ѕцк· (генвара ·ї· сеч.) ходи (доходи григ. — догїе сеч. габ. — проклети деч. — царь подг.) Моусїа подь (градь габ.) Ново Брьдо (григ. беог. I и II габ. сеч. вук. хил. маг. врх. деч.) и не прими га (подг. без године).

б. ҂ѕцка· Моусїа ходи на Ново Брьдо (киј. студ. сар. цет.)

619 ҂ѕцка· доиде Гюр'гь изь Солоуна (беог. II, вук. врх. хил. маг. јанк. дорп. рач. рув. I и II. соф. II. рем. — града деч. — подг. без године), ѡхтомврїа ·кг· (габ. беог. I. сеч.)

620 ҂ѕцка· царъ Моусїа разби (разби Моусїа вук. хил. маг. јанк.) Стефана деспота на Брьвници, и расипа Кроушевацъ и Петроусь (вук. маг. врх.) и Сталакь и Копїань (и Ст8лакь и Кипрїань подг. — и Скопїе и Копрїань верк. ост.) и дроуге градове, и безь числа множьство рода христїанскаго оуби (погоуби верк. ост. — оуби и посече рув. II. — исече врх. вук. хил. — покла и изгоуби подг. без година) саблом (вук. јанк. деч. маг. дорп. рач. рув. I и II. соф. II, рем. вас.) М8сїа (верк. ост.)

621 ҂ѕцка· Мѹсїа ·расипа Бльгаре (соф. I. беог. II. григ. кув. — А после (6921 г.) испоустив едно лѣто расипа Бльгаре киј. студ. сар. цет.), и прѣсели, априла ·кг· (сеч.)

622 а. (҂ѕцка·) И шнь тожде лѣто заклань бысть (ѿ Милоша соф. I. — на рѣцѣ Искрѹ киј. студ. сар. цет.) їоул. ·е· (григ.)

б. ҂ѕцкг· Сїе лѣто царь Моусїа погыбе (III 208.)

в. (҂ѕцка·) оудави Крисчїа брата Моусїю на Искроу, июл. ·е· (беог. II.)

г. ҂ѕцка· оудавише Моусию (шаф.)

д. оубише Моусїю цара подь Копрьтаномь на Искроу їюнїа ·е· дьнь (габ.)

ђ. оуби Кришїа Мѹсїю їюлїа ·е· на Искрѹ рѣцѣ (беог. I.)

е. погибе царь Моусиа ѿ брата Кричие на Искри реци (подг. без године).

ж. загибе (погибе верк. ост.) царь Моусїа ѿ брата (своего дорп. рач. рув. I, верк. ост.) Крикчие и ѿ деспота Стефана (врх. — Лазаревиѣа верк. ост.) на Искре реце (сеч. дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вук. јанк. деч. маг. хил. врх. ост. — на Искрице рув. I.).

з. сътвори бои Стефань деспоть са царѣмь Моусїомь на полю Совїе, и тоу бых кр'вемь пролитїе велико. Та же съшдолеваеть Стѣфань деспоть цароу Моусїи, и царь Моусїа бѣгствоу себе вадаеть. Тогда же деспоть съ раврими вои постизаеть на рѣце Искроу, и прѣдасть его братоу его Кршчїи. Сего же Кршчїа тако кревемь повина, и наводить на нъ оудавленїе, лютоую самртъ. И тако биваеть паметь его са шоумомь (кув.)

623 (҂ѕцкв·) оцари се Кришчїа (верк. ост.)

624 а. ҂ѕцкв· ожени се Гюргь Бльковикь (габ.)

б. ҂ѕцкг· ожени се (господинь григ.) деспоть Гюр'гь, дек. ·кз· (григ. — ген ·л· кув.)

в. ҂ѕцкв· Принесоше госпождоу деспотицоу Єленоу ѿ Солоуна деспотоу Гюргю вь женоу, декемврїа ·кз· (сеч.)

625 а. ҂ѕцкз· сьздана бысть Ресава (киј. студ. сар. цет.)

б. оуселише се ѹ новѹ лаврѹ Ресавѹ, светые Троицѣ (беог. I.)

626 а. ҂ѕцкѕ· Сїе лѣто постиже сьмрьть Мѣрчю воеводѹ (VIII, 242. — ҂ѕцки· в. Мирчю III 202.)

б. прѣстави се велики воевода оугровлахїиски Їѡ Мирча (соф. I. — Мирче григ. — Мирчо студ.), ген. ·ла· дьнь (киј. студ. сар. цет.)

в. . оумрѣ Мирча воевода (влашки кув. — ѕцкз· габ. беог. I).

г. ѕцкз· феврара ·д· оумрѣ Мирча, господинь Влахомь (сеч.)

д. прѣстави се Мирчета (велики подг.) воевода влашки (беог. II, вук. хил. врх.) мѣсеца генвара ·ла· (рув. II. соф. II. рем. јанк. верк. ост. — ген ·а· деч. — ноемврї ·ла· дань подг. без године).

627 ѕцкз· прѣстави се патрїархь Кvрилъ (VIII, 243).

628 ѕцки· прѣстави се еѯархь Исидорь (VIII, 244).

629 а. ѕцкд· плѣни соултань (шаф. григ. беог. II. — соулта царь беог. I. — цар соултань габ. — соултань Кришчїа сеч. — царь Кр. рув. II. соф. II. рем. јанк. — и дрȣго лѣто — после г. 6927. — вук. хил. врх. — подг. без године) Влахе (сви горњи. — влашкоу землю габ. деч.) и самь оумрѣ (григ.)

б. плени деспоть Стефань на Власе (маг.)

в. (ѕцки·) амира соултань прїе влашкȣ землю (VIII, 245).

630 ѕцл· оумре (прѣстави се беог. II. верк. ост.) Бальша (беог. II. — априла ·кз· беог. I) господинь Зете (врх. вук. јанк. хил. маг. — Зете землю рув. II. рем. — зец'кои земли соф. II. — зетски деч. верк. ост. — ѿ Зете подг.)

631 а. ѕцкд· оумре Бал'ша зет'скыи, и царь соул'тань, рекомыи Крисчїа (киј. студ. сар. цет.).

б. ѕцл· оумре Бал'ша и сȣлтань (григ.)

в. априла ·ки· оумрѣ Бал'ша, господинь Зете, и соултань їюнїа ·в· (сеч.)

632 а. (ѕцл·) оумре сȣлтань царь (габ. — ѕцла· беог. II). їюн. ·вї· (беог. I).

б. оумре (погибе подг.) соултань Кришчїа (III 203, врх. вук. јанк. хил. маг. подг. — ѕцкд· кув. — Крїс-чїа царь тоурски деч. — Кришчїа рув. II. соф. II. рем.)

в. и Кришчиѧ оумре. Воцари се сынь сего Мȣрать (верк. ост.)

633 ѕцла· (септемврїа ·зї· сеч.) оумре Костадинь царь бльгарскыи (сеч. беог. II).

634 ѕцкд· оумрѣ Кrvсчїа амира, и Костандинь, царь бльгарскыи, и Балша зетски, и деспоть прїе Ярбанасе (VIII, 246).

635 а. ѕцла· ходи (доходи григ. подг. — иде хил.) деспоть Стефань подь Скадарь (григ. сеч. врх. вук. хил. маг. подг. — без речи Стефань рув. II, соф. II, рем. вас.), и не полоучи ничто (јанк. деч.).

б. ҂ѕцл· оде Стефань Лазаревичь под Скадарь (верк. ост.)

636 а. ҂ѕцлв· прѣстави се госпогꙗ Мара (шаф. кув. — априла ·дї· габ. григ. беог. I. — Бьковица дорп. рач. рув. I, подг. — пр. се М. Бль. рув. II, соф. II, рем вук. хил. врх.) мати деспота Гюргꙗ (киј. студ. сар. цет. — ҂ѕцлг· беог. I, рув. II, рем. вук. хил. врх. подг. — ҂ѕцле· соф. II).

б. ҂ѕцлд· априлїа ·дї· конча се госпогꙗ Мара, сестра деспотоу Стефаноу, а мати деспотоу Гюргю (сеч.)

637 а. ҂ѕцлд· плѣни Амоурать царь Србьлꙗ (киј. студ. сар. цет.)

б. ходи (царь рув. II, соф. II, рем.) Моурать подь Кроушевьць (беог. I) и плени (пороби подг.) Србьлꙗ (рув. I, дорп. рач. рув. II, соф. II, рем. врх. вук. хил. маг. подг. — ҂ѕцлг· деч. — ҂ѕцле· јанк.)

638 а. ҂ѕцле· постиже блажен'нѹю кон'чинѹ благочьстиви господинь деспоть Стефань юлїꙗ ·к· на светаго Їлїа (соф. I).

б. прѣстави се Стефань деспоть юлїа ·дї· (шаф. григ. — іюлїа ·и· беог. II. — їюн. ·дї· беог. I) и царьствова ·лв· лѣть (беог. II)

в. прѣстави се деспоть Стефань, господинь Срьблꙗмь мѣсеца їюлꙗ ·дї· дьнь (киј. студ. сар. цет.) и царьствова ·ла· лѣть (кув.)

г. ҂ѕцлѕ· прѣстави се деспоть Стефань мѣсеца їюлїа ·иї· дьнь. Тогда плачь и рыданїе (VIII, 247).

д. Сїе лѣто прѣстави се господинь Србьлꙗмь деспоть Стефань мѣсеца їоулїа ·иї· оставивь великоу жалость србьскои земли. Тогда плачь и рыданїе (III, 204).

ђ. ҂ѕцле· престави се велики господинь Србьлꙗмь и всемь странамь подоунавскымь деспоть Стефань їюн. ·дї· вь петк вечерь свитающои соуботѣ, и господствова ·кд· лѣть (габ. — по надељном дану треба да буде месец јули).

е. їюла ·дї· прѣдь Илинемь дьноу прѣстави се благочьстивы господинь Србьюмь деспоть Стефань, и царьствова лѣть ·ли· (сеч.)

ж. Стефань же велики деспоть, ꙗко быс(ть) безь плодствїа, врьоучаеть деспотство сестричикю своемоу Гюргю, таже кончиноу прїемь вь лѣто ҂ѕцле· їюл. ·дї·, и царствова лѣт ·ли· (сеч. 544).

з. прѣстави се Стефань Лазаревиħь. Многь плачь Србьлꙗмь остави. Стефань же деспоть врьоучаеть господство сестричищоу своемѹ Гоургоу Бльковиħоу (сен.)

и. прѣстави се Стефанъ деспотъ юліа ·ді· (юніа рув. II, соф. II, рем. дорп. рув. I, рач.) и многъ плачь Срьблюмь остави. Сь же (велики деспоть вук. јанк.) Стефанъ, ꙗко быти емоу бесплодноу, вроучаеть деспотство (землю рув. II, соф. II, рем. вас.) сестричищоу Ђоурьђоу Бльковиђю (рув. II, соф. II, рем. вас. дорп. рув. I, рач. врх. вук. маг. јанк деч. хил.)

ј. преставі се деспотъ Стефанъ мѣсеца июли, многи плачь и жалость Сарблемъ wстави, защо не има чеда, и wста земла безъ главе, веђе имаше сестричиђа Ђоурђа Бѹковиђа, те остави на нега землѹ свою да ш ном оклада (подг.)

к. преставі се царь Стефанъ Лазаревиђ (ост.) во градѣ Белградѣ, и воланъ бысть 3 лѣта ѿ ногѹ, господинъ Сербовъ, и wстави многъ плачь родѹ христіанскомѹ, и царствова 38 лѣтъ. Сеи же Стефанъ Лазаревиђь бысть неплоданъ. Вроучаеть господство и деспотство сестричию своемоу Геωргїю (вер.)

639 а. ҂ЅЦЛЅ· прѣке начелство (срьбско габ. беог. II) Гюргъ Бльковикъ габ. беог. II.) и тоже се лѣто постави деспотомь (беог. I година испуштена)

б. васпріемлеть срьбско начелство Ђоурађь, Бл'ка Бранковиђа сынъ, а ваноукь кнеза Лазара (кув.)

в. постави се деспотомь Ђюр'ђь Бѹковиђь. Сь же благочстіви роди сыны и дащери: ·г· сына, Грьгѹра и Стѣпана и Лазара. Дащерь ·а· Мара вьдана бисть царѹ Моуратѹ; ·в· дащерь Кадакѹзінѹ вьдана бисть ѹ Нем'це за Ор'хїла, кнѣза немач'каго (белоп.)

г. wдеспоти се Ђюрађь Бльковикь и царьствова (господствова дорп. рув. I, рач.) ·кд· лѣть (·ді· лѣть рув. II. соф. II, рем. вас.). Сьи Ђоураћь роди (И роди дорп. рув. I. рач.) ·г· сыны и дъщери ·в·, ·а· сынь его Грьгоурь ·в· Стефанъ, ·г· Лазарь; ·а· дъщи его Мара иже дана бысть вь женоу царѹ Мѹратоу (Паꙗзитоу вук.), ·в· дъщи его дана бысть оу Нем'це за Орхїлїа (вук.) кралꙗ (дорп. рув. I. рач. соф. II, рув. II, рем. вас.) немачкаго (хил.)

д. По сем же пріемлеть начелстсо срьбско Гюргь Бльковикь, и выс(ть) втори деспоть великы вь лѣто ҂ЅЦЛЅ·, и царствова лѣт ·кд· — Сь же благочстно поживь, и роди сыны и дьщери, ·а· сынь его Грьгоурь, ·в· Сте-

*

панъ, ·г· Лазаръ; дъщеръ ·а· Мара въдана быс(ть) въ женоу царꙋ Мꙋратꙋ, ·в· дъщеръ Кадакꙋзина въдана быс(ть) на Ꙋгре ꙋ Нѣмьцъ за Ѡрлиха (сеч. 545).

ђ. Сѕи же деспотъ Гюрагъ сынъ бѣ Влъка Бранковикꙗ, и господствова ·кд· лѣта. И роди три сына: Гръгоура и Стефана и Лазара, и дъщери двѣ: Мароу, ꙗже быс(ть) дана цароу Моуратоу въ женоу; ·в· дъщи его дана быс(ть) оу Немце за Орхїла крала (ков. 573).

е. (҂ѕцле·) ѡдеспоти се Ђꙋрађ Вꙋковиђь и царова ·дї· лет. И та Ђоурђь деспоть има ·г· сина и кћри двие. Синь преви (!) неговь Гргꙋр, дрꙋги Стефанъ, ·г· Лазарь; кћери Мара коꙗ би дата за цара Мꙋрата, дрꙋга би дата ꙋ Немце за Охрила крала. И ти синови деспотови пођоше за сестромъ ꙋ походе, и ꙋздража их цар Мꙋрат, зет них, Гръгоура и Стефана, и цар них ѡба ѡслепи, и нима ѡчи извади (подг.)

ж. Сь Гоургь деспотствова (И царствова Ђоурагь деспоть сен.) ·кд· лѣть, и роди три сыны и дъщери двѣ. Прьви сынь его Грьгоурь, вторы Стефань третїи Лазарь, а дъщери его прьва Мара, ꙗже дана бысть цароу Моуратоу (Паꙗзитоу врх.), дроуга дана бысть оу Немце за Орхилїа (врх. сен.).

з. (҂ѕцле·) Поставлень бысть на деспотство Геѡргїе, и роди ·г· сына сь сꙋпрꙋгою своею Ѥриною госпођомь: Стефана и Геѡргїѧ и Лазара, и дащери 2: Марїю и Катакꙋзинꙋ. Марїю даде за цара тꙋрског Амꙋрата. (И испроси Марїа ѿ цара Мꙋрата землю код Солꙋна позаради читлоука манастиремь, и то даде, и до данась содержать монастири светогорски, и сотимь ѡкормлѣнїе имѣють вер.) Втора дащи дана бысть Нѣмцемь за Орхила (вер. ост.).

640 Сьи же синови деспотови (·в· сеч.) Грьгоурь и Стефань слѣпотою одрьжими быше (ослѣплени быше јанк. деч. маг.) ѿ цара Моурата дорп. рач. рув. I и II, соф. II, рем. вас. јанк. деч. маг. белоп. сеч. 545). И по семь Грѣгоурь шьдъ вь Светоую Гороу въ монастирь Хиландарь и постриже се (ков. 574).

641 а. ҂ѕцлѳ· ѿврьже се Ѥремїа оу Голоув'цоу (беог. II) и даде (прѣдаде кув.) се (га беог. I) Тоуркомь, и плѣнише (Тоурци кув.) Браничево (беог. I, вук. маг. хил. — ҂ѕцлз· белоп.) дек. ·в· дань (кув. вас. јанк. деч. — ·а· рем. — ·аї· соф. II, — ·д· рув. II).

б. ҂ѕцле· отврьже се Єремиıа оу Голꙋбацъ и поѣе Т(ꙋ)рком на слꙋжбꙋ и плениши Браничево ноември ·а· данъ (подг.)

642 а ҂ѕцли· гюнвара ·а· понедельникь[1]) оупали се цехь срѣдникыж (сеч.)

б. (҂ѕцлд·) оупали се среднікыжь оу Запланїню (белоп.)

643 а. ҂ѕцли· сьзида Грьгꙋрь (!) Смедерево (белоп.)

б. сьздань бысть градь Смедерево вь ·г· лѣто царства деспота Гюрьга (беог. I)

644 а. ҂ѕцли· прїеше Тоур'ци Солоунь (студ. сар. цет.)

б. прими царь Моурать Солоунь (VII, 233, ков. рув. II. соф. II. рем. вас. дорп. рув. I. рач. вук. јанк. деч. врх. — шаф. григ. беог. II. хил. без речи царь) марта ·кд· дьнь (беог. I габ. кув. — мар. ·д· григ.)

в. царь Моурать прими Солоунь (по силѣ сеч.), и бысть многоу пролитїю крьве, вь недѣлю цвѣтноую (сеч. — ҂ѕцмв· вер. ост. — ҂ѕцлд· нед. цвѣтоносїа белоп.)

645 ҂ѕцлд· оумрѣ Тодорь Ђоурђа деспота сынъ (кув.)

646 ҂ѕцм· Сие лѣто прѣстави се Дань воевода храбровавь доблюестьвнѣ на Измаилти (III 205).

647 ҂ѕцм· ходи (царь сеч.) Моурать (на Оугре григ. сеч.) под Брашево (григ. сеч. — Брачево белоп. — Башарево рув. II. — Брашо соф. II. — Барашево рем. — Брашомь маг.)

648 а. ҂ѕцма· помрьче сльнце (҂ѕцм· беог. II. сен.) июнїа ·зї· (сен. — июлїа ·зї· подг.)

б. помрьче сльнце по въсеи земли июнїа ·зї· (дорп. рач. рув. I. ков. врх. јанк. — ҂ѕцм· деч. — иоулїа ·зї· рув. II. соф. II. рем. вук. маг.)

в. мѣсеца їюн. ·зї· помрьче сльнце ·з· чась дне, и быше оусови мнозы ѕѣло (беог. I.).

г. помрьче сльнце по вьсеи вьселенїе ıако звѣздам ıавити се їюнїа ·зї·, вь чась ·з· дне, и више ꙋсови мнози (белоп.)

д. їюла ·зї· марена (!) помрьче сльнце по вьсеи вьселенеї, и звѣздамь ıавльшимь се ıако вь нощи, и више оусови мнози (сеч.)

ђ. ҂ѕцм· помрьче сльнце въ полоудне ıакоже бысть ıавлено свѣтити звѣздамь небесныимь, ıако вь полоуноши месеца їюнїа ·зї· дьнь (габ.)

---

[1]) Према недељном дану година треба да буде 6939.

е. ҂ѕцма· (Сїе лѣто григ.) помрьче (помрачи се соф. I) сльнце мѣсеца їюнїа ·зї· дьнь вь. ·д· час дне вь срѣд. и быс(ть) мракь на часѣ мнозѣ, кроугь сльнцꙋ ·ке· лун. ·ѕ· (григ. соф. I.)

ж. помрьче сльнце и бысть тьма и ѕвѣзды видѣше (ꙗвише сар.) ꙗко вь нощи їюнїа (юлїа сар.) ·зї· дьнь (студ.) вь срѣдꙋ дьнемь (киј. сар. цет.)

649 ҂ѕцмв· априла ·к· оудаде деспоть Гюрьгь дьщерь свою Кадакоузиноу за Орлиха (сеч.)

650 ҂ѕцмг· декемврїа ·ѕї· потресе се землꙗ (сеч.)

651 ҂ѕцмд· оудаде деспоть (Гюргь (сеч.) дьщер свою (Мароу сеч.) царꙋ Моуратоу (сеч. белоп.)

652 ҂ѕцме· конча се Калоꙗнь Роусота априла ·ѕї· (сеч.)

653 а. ҂ѕцме· попалише Оугри градь Кроушевацъ, и бои бише сь Тоурци на полоу Годоминоу (кув.)

б. и попалише Оугри тоурска дрѣва подь Кроушевцемь (киј. студ. сар. цет.) и разбише Али-бега подь Смедеревомь (шаф.) на Годоминоу (григ. сеч.)

в. ҂ѕцмг· попали Зоупровићь (Вꙋкашинь белоп.) царева дрѣва оу Крꙋшевцꙋ, и разби Али-бега на Годоминоу (белоп.) Аврамовика (беог. I.)

654 а. (҂ѕцмд·) оумре (липса рув. II.) краль (мацарски јанк. деч. верк. ост.) Жигмоундь (студ. сар. цет. беог. I. габ. григ. вук. хил. врх. — ҂ѕцмѕ· беог. II. — Жиг. царь рув. II. соф. II. рем.)

б. ҂ѕцмд· оумрѣ Жигмоунть краль (октомврїа ·і· сеч.), и Радославь Михалиевикь вѣликыи воевода (белоп.), гюнвара ·д· (сеч.)

655 а. ҂ѕцме· ходи (прегие габ.) Моурать (шаф. григ.) царь (на Оугре шаф. григ.) подь Сибинь (шаф. григ. беог. I. габ. вук. хил. врх. рув. II. соф. II. рем.)

б. ходи Мꙋрать с Власи под Сибинь (белоп.)

в. бысть прѣшьствїе цара Моурата сь Власи на Оугрѣ под Сибинь (сеч.)

г. ходи Моурать подь Сибинь и зле пропаде, воиска моу махомь изгибѣ, а самь оутече (јанк. деч.)

д. (҂ѕцмд·) побеже царъ Мꙋрать испод Сибина. — То би зли понеђелникь (подг.)

656 ҂ѕцме· бысть зли понедѣльникь (киј. студ. сар. цет. григ. беог. I. рув. II. соф. II. вук. белоп.)

657 а. ҂ѕцмѕ· пороби Моурать Срьблє (студ.) и прими Бор'чь (шаф.) и Рав'ницоу (киј. сар. цет. григ.)

б. августа ·а· царь Моурать плѣни и попали Коучєво и Браничєво, и прими Борьчь и Равьницоу (сеч.)

в. разби Мꙋрать (Срьблє) и плѣни Браничєво (белоп.)

г. ҂ѕцмд· августа ·а· разби Мꙋрать царь Срьблє и прими Борьчь и Равьньницꙋ (беог.)

д. ҂ѕцмѕ· прими Моурат Бор'чь, и пороби Срьблє, и прїє Раваницоу (беог. II.)

ђ. ҂ѕцмє· прїє Мꙋрат Борьч и Раваницꙋ, и разби их и приє Смєдєрєво (соф. I.)

е. ҂ѕцмд· пороби царь Моурать зємлю срьбьскоу, и разби Борчь и прими Раваницоу (габ.)

ж. прими Мꙋрать Борачь и расїпа Острьвїцꙋ (белоп.)

з. царь Мꙋрат пороби Борча и расипа Остравицꙋ и манастирь Раваницꙋ (подг.)

и. ҂ѕцмѕ· царъ Моурать плєни србскоу зємлю, а прїємлєть Борачъ и манастирь Раваницоу разби и развалы и црькоу пожєжє, августа ·а· (кув.)

ј. ҂ѕцмд· царь Моурать плѣни Срьблє и расипа Острьвицоу и монастирь Раваницоу (вук. врх. маг. хил.)

к. плѣни Мꙋратъ Срьблє и прими Островицоу и Борьчꙋ и манастирь (вер.) Раваницоу (ост.)

л. Моурать плѣни Срьблє и прїими Борачь и расипа Островицоу и манастирь Раваницоу (рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч.).

љ. И по ·д· лѣтоу (после 6940 г.) плѣни царь Моурать Срьблє и монастирь Раваницоу (сен.)

м. ҂ѕцмѕ· изидє амира .... и расипа градь Борьчь .... и градь Равьницꙋ расипа и пожєжє .... плачь и риданїє. И подадє имь дєспоть Гюр'гь на смирєнїє Ждрѣло и Ви[шє?]славь градовє. Тогда и прѣсєлєнїє многимь инокомь ѿ своихь виталищь, ꙋби (ꙋви? — VIII, 248, 249).

658 (҂ѕцмѕ·) изгорѣ Скопїє и вь нємь мнѡго доуш сьгорѣ (киј. студ. сар. цет.).

659 а. ҂ѕцмз· оубишє Тоур'ци Новобрганє на Триполю (цет.)

б. ҂ѕцмз· (августа ·ѕ· на прѣображєнїє сеч.) оуби Єсє-бєгь Авранєзовикь Новобрьѣанє на Триполю (сеч. — авгоус. ·ѕ· белоп.)

в. (҂ѕцмє·) сьтворишє вои Новобрьганє на Триполю, и сами побѣждєнїи бишє ѿ Агарѣнѣх грѣх ради наших (соф. I.)

660 а. ҂ѕцмз· прими царь Моурать Смедерево (шаф. рув. II, соф. II, рем. вас. јанк. деч. вук. хил. сен. подг. врх. дорп. рув. I, рач. ков. — ҂ѕцмѕ· беог. II — X 257 само година, остало оштећено) авгоуста ·ії· (беог. I. — апрл. ·кз· григ.)

б. пр. ц. М. См. авгоуста ·кз·, и изведе Грьгоура и Θомꙋ (киј. студ. сар. цет.)

в. пр. ц. М. См. а Ђоурђа деспота истера (кув.)

г. пр. М. См. и Ресавоу (габ.)

д. ҂ѕцми· плѣни Мꙋрать Кꙋчево и прими Смедерево (вер. ост.)

ђ. (авгоуста ·кз· сеч.) пр. М, См. и плѣни оугар'скоу землю и градове разби, и ходи подь Беѡградь (сеч. белоп.)

661 (҂ѕцмз·) (маїа ·в· сеч.) оумрѣ краль Ялькерта (киј. студ. сар. цет. григ. беог. I, габ. сеч. белоп. — маџарски јанк. деч. — ҂ѕцме· маг. — ҂ѕцмѕ· беог II. — ѕцмд кув.)

662 ҂ѕцми· ходи (пођe подг.) царь Моурать подь Белиградь (шаф. григ. габ. беог. I. II, вук. хил. маг. сен.) и не оуспе ничтоже (дорп. рач. рув. I, II, соф. II. рем. вас. ков. — и ничто не полоучи јанк. деч. — и вьзврати се тащь кув. — и врати се и не ѡправи нища подг.)

663 а. (҂ѕцми·) догю деспоть Гюргь ѿ Оугрь оу Барь и оу Зетоу (киј. студ. соф. цет.).

б. деспоть излѣзе оу Зетоу (соф. I).

664 а. ҂ѕцми· загыбе новобрьдска воиска на Мькрешꙋ (соф. I)

б. и избише Тоур'ци новобрьдскоу воискоу на Макрешоу (цет.)

665 (҂ѕцми·) и оумрѣ Дань воевода. їюла ·а· (сеч. в. бр. 646).

666 а. ҂ѕцмд· свеза (царь григ.) Моурать Грьгооура на васкрьсеніе (шаф.) христово (григ.)

б. ҂ѕцми· свеза царь на вьскрсеніе Грьгоура и Стєпана (сеч.) и Θомꙋ (киј. студ. сар. цет.)

в. (҂ѕцмд·) свеза Моурать царь Грьгоура и Стефана на вьскрьсеніе (Христово вер. ост.) по томь ослѣпи ихь маїа ·и· (врх. вук. — ҂ѕцлѕ· маг. — ѕцми ..... по томь мѣсеца маїа ослѣпи его Грьгоура и Стефана ·в· по пльти брата сен. — ѡслепи Стефана деспота вер. ост.)

г. ҂ѕцмд· свѣза царь Моурать сынове деспотове Грьгоура и Стефана на вьзнесеніе и прими Ново Брьдо (и) ине градове (кув.)

д. ҂ѕцмз· свезаше Грьгꙋра (соф. I).

ђ. (҂ѕцѯѕ҃) свеза Грьгоура и Стефана, сыновѣ деспотовѣ (беог II.)

667 ҂ѕцѯд҃ Ѿиде деспоть пакы из Доубровника на Оугре (киј. студ. сар. цет.)

668 а. ҂ѕцѯе҃ їюла ·ка· вьторникь[1]) прими Хадомь паша градь Ново Брьдо (сеч.)

б. прими паша Ново Брьдо (шаф.) їюла ·кз·[1]) (киј. студ. сар. цет. григ.), и ины градове (шаф. григ.)

в. прими Хадомь паша Ново Брьдо и дроуге (ине габ. — остале соф. II) градове (рув. II. соф. II. габ. вук. хил. маг. јанк. деч. — гр. срьп'ске беог. II. — и све срьбске градове беог. I. — wкрьсне свѣ градове белоп. — градове и земле подг. без године).

669 ҂ѕцн҃ оуби (разби григ. рув. II. соф. II.) Инкоуль (воевода кув.) Мезить-бега (и оуби его тоу на мѣсто рув. II. соф. II) на Власѣхь (киј. студ. цет. шаф. рув. II. соф. II. рем. сен. подг. — ҂ѕцна҃ сар. — на влашкои земли јан. деч. маг.) марта ·ке· (габ. беог. I. сеч. белоп. — оу неделю григ. — мар. ·к· беог. II.)

670 ҂ѕцн҃ ходи (бысть сеч.) паша (Хадоумь паша белоп.) подь Белиградь и сьзида (градь сеч.) Жрьновьнь (шаф. григ. габ. беог. I. сеч. — ҂ѕцна҃ киј. студ. сар. цет.) на Доунавоу (кув. беог. I.)

671 а. ҂ѕцна҃ септемврїа ·ѕ· бои бысть Инкоуловь и баши на Иловницѣ и башоу оуби (сеч.)

б. разби Инкоуль (воевода јанк. деч. сен. — Инко воевода кув. подг.) Хадоум-пашоу (пашоу шаф. григ. габ. — башоу на влашкои земли киј. студ. сар. цет.) на (рѣце беог. II.) Иловницѣ (киј. студ. сар. цет. шаф. рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч. подг. — на рѣцы Ловницы кув. — ҂ѕцн҃ сен. вер. ост.) сек ·ѕ· (григ. — сек ·в· габ. беог. II. — сек. ·ке· беог. I).

в. ҂ѕцн҃ оубише Власи Агаренех на Власѣхь месеца сек. ·ѕ· дьнь вь неделю (соф. I. Тога датума није била недеља.)

672 а. (҂ѕцна҃) свезаше Тоурци Влада воеводоу и поставише Мирчоу. Изиде (велики вер. ост.) Басарабь, и главоу емоу Ѿсече (҂ѕцн҃ свеза Моурать .... и приать господство сеи вер. ост.). И тога ради пленише Тоур'ци влашкоу землю, и Трьговище попалише (сеч. белоп.)

б. пленише Тоурци влашкоу землю (рув. II. соф. II. рем. вас. подг. јанк. деч. сен.)

---

[1]) Ове године уторник је пао *27 јуна.*

в. (ѕ҃цн҃) свезаше Дракꙋла (соф. I.)

673 а. ѕ҃цнв҃ воева деспоть и краль Владиславь и Іинкоуль до Златици ноемврїа ·г· (сеч)

б. изиде деспоть (шаф. — сь Оугри беог. I. — сь кралюмь беог. II. — сь кралюмь Владиславомь и Іинкоуломь габ. белоп. — Ђоурађь деспоть и краль Владиславь кув.) на Златицоу.

в. изиде (излезе соф. I) краль Владиславь и деспоть Гюр'гь на цара Моурата (Мехмеда григ.) на Златицоу.

г. изведе деспоть кралꙗ Владислава и Іинкоула (и Іинка воеводꙋ подг.) на Златицоу (рув. II. соф. II. рем. вас. вук. јанк. деч. маг. хил. врх. подг.)

д. изыде деспоть Гюргь сь Оугри Доунавь прѣшьдь (преко Доунава сар.) на Златицоу и разби башоу подь Нишемь (киј. студ. сар. цет.)

674 ѕ҃цнв҃ разбы деспоть и Іинкоуль (воевода подг. сен. — Іинко подг.) Хадоумь (Іинкоуль Ядамь вер. ост.) пашоу оу Коуновици (рув. II. соф. II. рем. вас. вук. јанк. деч. маг. хил. сен. подг. врх. вер. ост.)

675 а. ѕ҃цнв҃ феврара ·аі· оуторникь плѣни тоу (Таоуть?) Изгоуровикь и пороби и исече Ново Брьдо (сеч.)

б. (ѕ҃цнв҃) и ѡборише Тоурци Нѡво Брьдо и тожде лѣто плѣни его Таоуть и изсѣче воискоу срьб'скоу на Сытницѣ (киј. студ. сар. цет.)

в. (ѕ҃цнв҃) и тоу зимоу погыбе новобрьдска воиска на Рибарѣхь (беог. II.)

676 (ѕ҃цнв҃) оумири се (деспоть григ.) сь царемь мѣсеца авгоуста ·еі· (григ.) на оуспенїе Богородици (соф. I.)

677 а. ѕ҃цнв҃ оузе ѡпеть Ђоурађь Смедерево (X 258.)

б. (ѕ҃цнв҃) прїими Смедерево (беог. II.)

в. прїими опеть Смедерево деспоть авгоуста ·кв· (киј. студ. сар. цет.)

г. прими опеть Срьблю и оулезе оу Смедерево авгоуста ·кв· (шаф. — авгоуста ·ки· беог. I. — оузе Смедерево априла ·кв· григ.)

д. прїими деспоть Срьблю и оулезе оу Смѣдерево авгоуста ·кв· (сеч.)

ђ. и прїими пакы срьбскоу землоу и оулезе пакы оу Смѣдерево мѣсеца авгоуста ·кв· дьнь (кув.)

е. врати се оу Срьблю и прими Смедерево авг. ·кг· (габ.)

ж. врати (повратн сен. — възвратн ков. дорп. рач. рув. I) Моурать (царь дорп. рув. I. рач. сен.) деспотоу Ђоурьђоу (деспотоу врх. белоп. — Ђоурьђоу рув. II. соф. II. рем. вас.) Смедерево (и Ново Брьдо дорп. рач. рув. I. I. рем. вас. ков. јанк. деч. сен. вер. ост.) и вьсоу срьбскоу землю (вук. маг. хил. врх. и сви горњи), и оулезе оу Смедерево авгоуста ·кв· (белоп. рукоп. као вук.

з. врати царь Мурать Гаргуру Смедерево и даде му и Кұпиново и Ново Брьдо, и свуколику србску землу и државу (подг.)

678 а. ҂sцнг· излезе краль Владиславь и Јанкуль воевода, и би бон на Вар'нѣ, и загыбе краль Владиславь (соф. I. григ.)

б. погибе (загибе габ.) краль Владиславь на Варнои (шаф. кув. — на Варне киј. студ. сар.) мѣсеца шктомвріа ·кв· дьнь (габ. беог. I. сеч. — ·кг· беог. II.)

в. оуби царь Моурат (оуби М. вук. јанк. маг. хил.) кралı Владислава (оуби М. Вл. рув. II. соф. II. рем) на Вар'новоу (Варномоу врх. — Варни хил.) — (белоп. сен. подг. и сви горњи.) и плени бльгарскоу землю (деч.)

679 а. ҂sцне· ожени се деспоть (великы рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. сен. — Деспотовикь дорп. рач. рув. I. ков. белоп.) Лазарь и постави се деспотомь (киј. сар. цет. вук. маг. хил. врх. — ож. Л. Ђоурђевићь и поставлıеть се деспоть кув. — и постави се краль подг. без године) Срьблıемь (сен.) дек, ·кз· данъ (дорп. рув. I. рач. вас. јанк. деч. подг. сен. — дек ·к· ков. — дек. ·зі· рув. II. соф. II. — дек ·иі· габ. беог. I. II. белоп.)

б. декемвріа ·иі· донесоше госпождоу Єленоу ѿ Моуріѥ Лазароу и вѣнчаше ю и сьномь деспотства (сеч.)

в. Младшаго же брата Лазара, принесена же бысть емоу жена Єлена. И в'нчають его чьстїю в'ѣнцемь деспотьства вь лѣто ҂sцне· декемвріа ·иі·; царьствоуѥть же сь ѿцемь своимь ·д· лѣть, самь же царьствоуѥть ·а· лѣто и ·кз· дьнь (сеч. 546.)

680 (҂sцне·) и потресе се землıа два поута (киј. сар. цет.)

681 ҂sцнs· доиде царъ на Скедеръ-бега и узе му Свети Грать (XI 265.)

682 ҂sцнs· ходи царь Моурать на Моурею (киј. студ. сар. цет)

683 а. (҂sцнs·) и разби Ѳома кралıа босанскаго Ѳомаша (киј. студ. сар. цет.)

б. (҂ѕцнз·) разби Ѳома кралꙗ Томаша (шаф. кув. рув. II. соф. II рем. вук. маг. врх.) сект. ·ѕі· (габ. беог. II. — сек ·ѕ· сеч. беог. I. — дек. ·зі· григ.)

684 ҂ѕцнз· разби ꙗнкꙋль Бедин (вер. ост.)

685 (҂ѕцнз·) прѣстави се епископь Крꙋпничкыи Їаковь тогожде мѣсеца ѡх. ·в· (цет.)

686 а. (҂ѕцнѕ·) излезе Ин'кꙋль воевода на цара, и бысть бои на Косовѣ, и разби царь Ин'кꙋла воевода (соф. I.)

б. ҂ѕцнз· ѡктомвріа ·иі· бысть бои на Ситници, царь Моурать и Инкоуль, и оубіень бысть Инкоуль (сеч.)

в. разби царь Инка на Косовꙋ (X 259.)

г. разби Моурать (царь киј. студ. сар. цет. габ.) Инкоула (Инка воеводꙋ подг.) на Косовоу (шаф. рув. II. соф. II. рем. врх. вук. јанк. деч. маг. хил. вер. ост. белоп. подг. без године) ѡк. ·иі· (киј. студ. сар. цет. беог. I. габ. — ѡк. ·и· григ.)

д. ҂ѕцнѕ· разби царь Моурать Инкоула воеводоу на Косовоу, и сътворише бои ·г· дни и ·г· нощи, и съсекоше Тоурцы Оугре и Чехе (кув.) ѡк. ·иі· (беог. II.)

687 а. ҂ѕцнѳ· оумрѣ (липса соф. II) царь Моурать (соф. I. кув. вер. ост. — врх. вук. маг. иза г. 6957. — (҂ѕцнѳ·) хил. — ҂ѕц· и ·ѯ· погыбе... подг.) феврара ·д· (киј. студ. сар. цет. габ. григ. беог. I. сеч. рув. II. соф. II. рем.)

б. оумрѣ царь Моурать (фер. ·ді· белоп.), и царьствова ·кѳ· лѣть (јанк. деч. белоп.)

688 а. По семь приемлеть началство сынь его Челепіа Мехмед (белоп.)

б. (҂ѕцнѳ·) оцари се Мехмедь царь (јанк. деч. верк. ост.)

в. ҂ѕцѯ· прие царь Мехмедь царство (V, 220).

г. пріими царь Мехмед (бегь студ.) царство (царь Мехметь царство пріемь киј. сар.), и съгради Новы Градь выше Цариграда (киј. студ. сар. цет.)

689 (҂ѕцнѳ·) врати Мехмедь (цар габ. — деспотоу деч.) Топлицоу (габ. беог. I, јанк. деч. — ҂ѕцѯ· белоп.)

690 а. (҂ѕцнѳ·) врати Грьгоура и Стефана (јанк.) ослеплени (деч.)

б. и врати Мехметь деспотꙋ Геѡргїю синове его изь сꙋжанства, Стефана слѣпогь и Геѡргїа (вер. ост.)

691 а. По семь пріемлеть царьство сынь юго Чалапіа Мехмедь, и оустрьми се сь многою тисоущою вои и светы Цариградь пріюмлеть, и тѣлеса светыихь много ськроуши вь лѣто ҂ѕцѯа· маіа ·кѳ· вьторьникь (сеч.)

б. ҂ЗЦѮ· прие цар' Мехмедь царство, а на ·ѮА· примі Цариградь (VI, 218).

в. ҂ЅЦѮА· пріими (пріє VII, 234) царь Мехмедь (=бегь киј. студ. сар. цет.) Цариградь (VII, 234, IX. 261, рув. II, соф. II, рем. вас. подг. јанк. маг. вук. хил. дорп. рач. рув. I, врх, верк. ост. белоп. ков. — одь Грке деч. — одь Костантина цара грьчаскаго сен.) мѣсеца маиа ·КД· дьнь (студ. шаф. кув. григ. габ. беог. I) вьторникь (киј. сар. цет.)

г. прими Мехмедь царь Цариградь, и тоу бысть излитіе крьве грьчьскіе, маіа ·КД· (беог. II.)

д. Ѿ прѣставлениꙗ Стефанова до пріимлениꙗ Цариградꙋ де(ве)(де)сеть и ·Е· лѣть. Вь лѣто ҂ЅЦѮА· пріими царь Ме(х)ме(д) Цариградь маиꙗ ·КД· вьто(к), (IV, 251, 252).

ђ. ҂ЅЦѮ· піе царь Мехемедь Цариградь; и бысть раз'миріе междꙋ деспотомь и междоу Тоур'ціи (соф. I).

692 а. И прежде того о пролетію паде слана всоудоу и озноби всꙋ землꙋ (григ.)

б. Прѣжде того примоутіа, априла ·Ѕ· паде слана всоудоу и оузьноби (сеч.)

в. (҂ЅЦѮА·) оузноби слана землю (габ. беог. I).

г. (пролѣѣа вер. ост.) оуби слана землю (вер ост. белоп. — бысть слань оуби свою землю деч.)

693 ҂ЅЦѮВ· оузе Мехемедь царь (шпеть беог. I, белоп.) Топлицоу (габ. беог. I, белоп.)

694 а. ҂ЅЦѮВ· іюліа прими царь Остръвицоу и плени до Смедерева и збегь омольскы (сеч.)

б. плѣни (пороби киј. студ. сар. цет. шаф. григ. габ. беог. I. белоп. — пріими сен.) царь Мехмедь (=бегь киј. студ. сар. цет.) Србьлю и расипа (разби белоп. — разагна подг.) Остръвицоу (дорп. рув. I, рач. рув. II, соф. II, рем. вук. маг. хил. јанк. врх. ков. и сви горњи. — ҂ЅЦѮА· сен. — 1455 г. деч.) мѣсеца іюліа ·Л· дьнь григ. габ. беог. I).

в. пороби царь Мехмедь срьбскоу землю и Ситници расписа (!) и Ѻстровицоу (кув.)

695 6955. 1454 (!) па Мехмедь царь плени Радича болгарскаго воеводоу оу Софіи (деч.)

696 (҂ЅЦѮГ·) и Скобаликь оуби Тоурке оу Баню септемвріа ·КД· оуторникь (сеч.)

697 а. по томь ноемврїа ·sї· приге баша на Кислине и Скобалика оухвати, и бысть плѣноу многоу (сеч.)

б. (҂sцѯв·) и баша плѣни Кислиноу и Скобаликіа Николꙋ оухвати (кij, студ. сар. цет.).

698 ҂sцѯг· оухвати (оухити вук. маг. хил. jанк. ост.) Инкоуль (Инко воевода кув. — Никола подг.) Феризьбеговикіа (Феризь-бега рув. II, соф. II, рем. вук. маг. хил. jанк. деч. подг.) оу Кроушевцоу (кij. студ. сар. цет. шаф. григ, беог. I, II, белоп. и сви горњи) окт. ·в· (VIII, 305. григ. габ. сеч,) и прими царь Бихорь оу Загорїю (ост.)

699 а. (҂sцѯг·) и погыбе Петрь Ковачевикь подь Сребрьницомь одь Дмитра Радоевикіа маїа ·е· (сеч.)

б. оуби Дмитрь Радоевикь Петра Ковачевикіа подь Сребрьницомь (подг. — ҂sцѯв· вук. маг. хил. деч. jанк. врх.) вь Босни (деч.) маиа ·е· (габ. рув. II, соф II, деч. — ·еї рем. — ·ѕ· белоп. — маиа XIV, 306.)

700 а. ҂sцѯг· їюнїа ·а· на покладе прими царь Мехмедь Чалапїа градь Ново Брьдо (сеч.)

б. Таже їюнїа ·д· прими царь Призреньць, и Призрень стары їюнїа ·ка· вь соуботоу, и Быхорь оу Загорю (сеч.)

в. (҂sцѯг·) прими Мехмедь Призрень и Бихорь оу Загорїю (белоп.)

г. прими царь Мехмедь Ново Брьдо и все ситничке градове (XIV, 307, белоп. у рук. као вуком.) їюнїа ·а· (габ.).

д. пр. ц. М. Н. Бр. и ине градове срьбске (кув.) їюнїа ·дї· (беог. II.)

ђ. пр. ц. М. Н. Бр. и Ситницоу (jанк. — и Сит. сь окрьстными градови кij. студ. сар. цет. — и Сит. градь Липлıань на Косовоу деч.)

е. пр. ц. М. Н. Бр. и вьсоу Ситницоу (шаф.), и погыбе Петрь Ковачевикь (григ.)

ж. ҂sцѯг· прими царь Мехмедь Ново Брьдо и Призрень и Бихорь (и вьсю Ситницоу врх.) и дроуге (остале рув. II, соф. II, рем.) и множьство рода хрїстїанскаго пораѕи (изсѣче врх. — покла и изгꙋби подг,) — (дорп. рув. I. рач. вук. маг. хил. и сви горњи — 6961 деч, — ҂sцѯв· сен.).

701 ҂sцѯд· оухвати (оухити вук. хил.) Михаиль Свилоевикь (Силоıагюевић Михаиль сеч. габ. — Миха Свилавчевић кув. — Михаиль Силаћи хил. — Силагюевић

киј. студ. сар. цет. — Свилагиевић григ. — Силагиевикь Михаиль габ. вук.) деспота Гюргıа оу Коупиникоу (оу срѣ. днωмь григ. беог. II, — и рани га оу роукоу беог. II) и свеза га оу Бѣлградоу (вук. хил. јанк. деч. подг. врх. ков. дорп. рув, I, рач. рув. II, соф. II, рем. — сен. без речи оу Бѣлградоу) дек. ·зı· (XIV, 308, киј. студ. сар. цет. сеч. григ. беог. II, габ.)

702 ҂ѕцѯд· гienвара ·еı· вьторникь конча се воевода велики Дмитрь Краиковикь (сеч.)

703 (҂ѕцѯд· вькрали се Владиславь краль сынь кралıа Алберте (киј. студ. сар. цет. белоп.) марта ·еı· (сеч. — ·зı· XIV, 309. — ·з· габ. — ·иı· григ.),

704 И митрополить курь Аданасïе Фрамакь. И воевода Воукосавь Гокѣдиникь (сеч.)

705 а. ҂ѕцѯд· ïоулïа ·кв· разбыень бысть царь Мехмедь подь Београдомь ωдь Іанкоула (сеч.)

б. разби Іанкоуль цара Мехмеда (Мехмедь-бега киј. студ. сар. цет. шаф.) подь Бѣльградомь (XIV, 310. шаф. беог. II, врх. вук. хил. маг. белоп. — ҂ѕцѯг· сен.) ïюлïа ·кв· (григ. рув. II, соф. II, дорп. рув. I. рач. ков. јанк. деч. — вь чек рем. — сь крьстоуши ïюлïа ·кв· киј. студ. сар, цет. — Тогда сь Іанкоуломь бѣше множьство крьстоушь ïюнïа ·кв· вь чек. габ. треба јула).

в. разби Іанко воевода цара Мехмеда подъ Белиградомъ и оуфати мȣ пашоу (подг.)

706 а. (҂цѯд·) по ю(трени?) ·г· неделе вь срѣдоу авгоуста ·аı· скончасе вѣлики воевода Хон. Іаношь (сеч.)

б. оумрѣ (прѣстави се рув. II, соф. II, — витезь ост.) Іанкоуль (белоп. — воевода сен. — Іанко воевода подг.) оу Белиградоу (шаф. ост. — Стоиномь врх. вук. хил. маг.) авгоуста ·аı· (киј. студ. сар. цет. габ. беог. II, дорп. рув. II, рач. рем. јанк. подг. — оу срѣдоу XIV, 311. — ·вı· рув. II, соф. II, — ·кд· деч. — апр. ·еı· григ. — ҂ѕцѯг· сен.)

707 а. (҂ѕцѯд·) и истекоше (стоıаше сеч.) ·в· ѕвѣздѣ опашате, една од вьстока а дроуга од запада (григ. сен.)

б. оуказа се репата звезда коıа досезаше до земле (подг.)

в. ıави се (изïде белоп.) опашита звѣзда (рув. II, соф. II, рем. врх. вук. маг. јанк. деч. белоп, — ҂ѕцѯг· сен.)

708 а. (҂ѕцѯд·) и чоума бысть по всеи (овои рув. II, соф. II, рем.) земли (вук. маг јанк. деч. подг. белоп. — ҂ѕцѯг· сен.)

б. бысть с'мрьтоносїе оу Новемь Брьдоу (сеч.)

709 (҂ѕцѯд·) бысть гладь крѣпькь по вьсоудоу (цет.)

710 (҂ѕцѯд·) изгоре Ресава (белоп.)

711 а. ҂ѕцѯе· загибѣ Орлихь оу Београдоу одь Свилоiагевика и одь Ласлова Їанкоуловика ноемврїа ·д· вь срѣдоу; крала Владислава свезаше (сеч.)

б. загоуби Силагь Михаиль Орьлиха оу Бѣльградоу ноемврїа ·д·, а кралıа Альбертоу и Ласлова Їанкоуловикıа свеза (габ.)

в. закла Ласловь Орхїла кнеза (крала подг.) немьчкаго (подг.) ѹ Бьльградоу (рув. II, соф. II, вук. маг. хил. јанк. деч.) и кралıа Владислава свезаше (рукоп. као вуком.)

г. убише Оугри (оугрьска господа григ.) кнеза цилскога (немьчкаго шаф. григ.) оу Бѣльградоу, и кралıа Владислава свезаше (киј. студ. сар. цет. шаф. григ.)

д. оуби Їанкоуловићь Ласловь сь Огури Ѡр'хїла кнеза немачкаго оу Беѡградѹ и кралıа Владислава свеза (белоп.)

712 а. ҂ѕцѯе· декемврїа ·кд· вь петькь ·з· часъ дьне скончасе благочьстивїи господинь Гюрьгь и царьствова лѣть ·кд· (сеч.)

б. скончасе сего (т. ј. деспота Лазара) ѿць благочьстиви господинь Србьлюемь деспоть Гюргь, декемврїа ·кд· вь пек. (сеч. 581).

в. прѣстави се Гюрьгь, дек. ·кд· (беог. II.)

г. прѣстави се (господинь габ. деч. — гос. срьбски шаф. — гос. Србьлюемь григ.) деспоть Гюрьгь дек. ·кд (студ. шаф. вук. маг. хил. јанк. деч, дорп. рув. II, сен. врх. ков. — ҂ѕцѯд· рач.), оу петькь днемь (киј. сар. цет.), ·з· часъ дне (григ. — ·е· часъ дне габ.)

д. погибе деспоть Ђюрђь (подг.)

ђ. погибе деспоть Ђюрђь, дек. ·кд· оу Доубровникоу (рув. II, соф. II, рем.)

е. прѣстави се (оумре верк. ост.) Гоурђь деспоть и царствова (деспотова верк. ост.) ·кд· лѣть (верк. ост. белоп.)

713 (҂ѕцѯе·) по томь гюнвара ·и· воевода Дмитарь Радоевикь (сеч.)

714 а. (҂ѕцѯе·) постави се деспотомь Лазарь, сынь Гюрга деспота (сынь Ђюрђевь Лазарь деспотомь деч.) Србьлюемь (јанк. деч.)

б. одеспоти се Лазарь. сынь Геѡргїевь млаЂи (верк. ост.)

715 (ѕцѯе) оумири се Мехмедь царь и деспоть Лазарь генвара ·еі· (сеч.)

716 а. (ѕцѯе) ослободи се краль от соужаньства оу градоу Боудимоу, и оуби вьсе невѣрникы свое, марта ·гі· (габ.)

б. закла краль Владиславь ІѦнкѹловїЋа (Ла)слова оу Бѹдїмѹ и ине невѣр'нїки (белоп.)

в. и оубиј (закла врх.) краль Владиславь Ласлова ІѦнкоулокика (краль Ласлова сеч.) оу Боудимоу и Матиіаша свеза (шаф. григ. сеч. врх. рук. као вуком.)

г. закла (краль рув. II, соф. II, рем.) Владиславь Ласлова оу Боудимоу (рув. II, соф. II, рем. вук. маг. хил. јанк. деч.)

д. закла краль Владислава оу Боудимоу (подг.)

ђ. .... крала Владислава оу Бечѹ (белоп.)

717 а. (ѕцѯе) (априла ·ка· григ.) прими Лазарь деспоть Ковинь и вьсе побрѣжие (шаф. григ. врх.)

б. прими (господинь деспоть габ.) Лазарь (градь габ.) Ковинь и ине градове побрежьке, априла ·кд· (габ. сеч.)

в. прими деспоть Лазарь (Лазарь ДеспотокиЋь вер. ост.) Ковїно (белоп. — Ковинь вь Банатѣ вер. ост.)

718 (ѕцѯе) прѣстави се (конча се сеч. — благочьстива госпоґа габ. — госпоґа киј. цет. сеч.) деспотица Ѥрина (студ. беог. II. — госпожда Єрина белоп.) оу Роудникоу мѣсеца маїа ·г· (киј. студ. сар. цет. габ. врх.) вьторникь (сеч. — маїа ·гі· шаф. беог. II. — оуторникь григ.)

719 а. (ѕцѯе) и вь тоу нощь одбеже одь Роудника кь цароу на порьтоу Грьгоурь и царица Мара и Ѳома сїихь оуіаць (сеч.)

б. и вь ть дьнь (маїа ·г·ты дьнь шаф.) побѣже Грьгоурь и царица Мара сестра Лазарова цароу Мехмед-бегоу (царица сестра деспота Лазара ка царѹ Мехмедоу шаф. григ. врх.) на пор'тоу (киј. сар. цет. шаф. григ. врх.)

720 (ѕцѯе) погибе ср'бьска воиска на Тамишоу (шаф. врх. верк. ост.) маїа ·ке· (белоп. — маїа ·зі· ѹ неделю григ. Недеља је била 16 маја.)

721 ѕцѯе доиде Єсе-бекь на Дебрь (XI, 266).

722 а. ѕцѯѕ оумрѣ (прѣстави се шаф. григ.) краль Владиславь, сынь Ѧлбертинь (краліа Ѧл'берте киј. студ. сар. цет.),

ноемвріа ·кг· (шаф.) оу Чесехь (сеч. — оу Чениехь григ. — ·ѕцѯз· сеч.)

б. (·зцѯз·) оумре краль Владисавь 8 Gесех, сынь Албертинь. Вьзкрали се Мадеіашь (белоп.)

в. (·ѕцѯе·) оумре краль Владиславь (деч. — маіа ·кг· габ. — ·ѕцѯз· рув. II. соф. II. рем. вас. сен. подг. верк. ост.)

723 а. ·ѕцѯѕ· прѣстави се деспоть Лазарь (дорп. рач. рув. I. вук. хил. маг. белоп. ков.)

б. прѣстави се (господинь шаф. — гос. Срьблюмь григ.) деспоть Лазарь гюнвара ·к· (студ. шаф. григ. рув. II. соф. II. рем. вас. врх. јанк. сен. — ·ѕцѯе· деч. подг.)

в. прѣстави се деспоть Лазарь генѹаріа ·к· вь петькь днемь (цет.) ·г· чась нощи (киј. сар.)

г. прѣстави се деспоть Лазарь генвара ·к· дьнь, и господствова сь родителюмь ·ї· лѣть (беог. II.)

д. прѣстави се деспоть Лазарь гюнвара ·к· вь петькь, ·д· чась нощи, и царьствова ·а· лѣто (габ. — и цар. сь ѿцемь ·ї· лѣть и ·кѕ· дьны сеч.)

ђ. скончасе сынь его деспоть Лазарь ген. ·кв· вь чек. (сеч. 548. Недеља је била 22. јануара).

е. (·ѕцѯе·) престави се деспоть Лазарь и госпожа Ерина, мати его (верк. ост.)

ж. ·ѕцѯѕ· прѣстави се Стефань (!) деспоть (X, 262).

724 а. (·ѕцѯѕ·) вькрали се Мадеашь Анкоуловикь месеца їюнї (габ.)

б. (·ѕцѯз·) постави се Матиіашь краль (вер. ост.)

725 (·ѕцѯѕ·) прими начелство срьбско Михаиль Абоговиђь (Богоевиђь рув. II. — Анђеловиђь габ. сеч. јанк. деч.) ферара ·г· (·кг· габ. сеч.) бивши велики воевода оу деспота Лазара, и царствова (господствова дорп. рач. рув. I.) вькоупе (заедно подг.) сь госпождомь Еленомь деспотицомь и сь господиномь Стефаномь, братомь деспота Лазара (Лазаревемь габ. — до марта ·ла· сеч.). И низложень (ськрьжень подг.) бысть Михаиль (сеч.) мартіа ·ла· (габ. дорп. рач. рув. I, II, соф. II. рем. вас. јанк. ков. — ·ѕцѯе· марта ·ка· деч. подг.)

726 а. (·ѕцѯѕ·) и царь Мехмедь Аморею пріими и многые градовы тамо мьчю (ороужїю студ.) прѣдасть (киј. студ. сар. — и царь на Моурею воева цет. па по други пут: ·ѕцѯи· пріими царь Мехмедь бегь Моурею и многые градовы вь немь мьчю прѣдасть).

б. ҂ѕцѯи· плѣни царь Мехмедь Аморею ѿ конець и до конець ·тѯ· градове прїе. И прѣдаде се царь амореискыи кyрь Димитрїе, и дьщерь свою тогда даде цар8 Мехмед8 (соф. I.)

727 а. (҂ѕцѯз·) прѣдаде се црьква Рѣсава, вь нюи же лежит благочьстивїи господинь деспоть Стефань (соф. I.)

б. прими баша градь Ресавоу мѣсеца маїа ·ї· (киј.) вь срѣдоу днемь (а оутрѣ вьзнесенїе господне бѣше студ. сар. цет.) По томь же и Голоубьць (киј. студ. сар. цет.)

в. прими Махмоуть баша Ресавоу и (градь габ.) Вишеслав и Голоубьць и Жрьновань (маїа ·ла· габ.) и Бѣлоу Стѣноу (҂ѕцѯз· рув. II. соф. II. рем. подг. јанк деч. вук. хил. маг. врх.)

г. прими баша Р. и В. и Ж. и Бѣлоу Стеноу маїа ·ке· плени Сремь и попали Дмитров'це (григ.)

д. (҂ѕцѯз·) прими М. в. г. В. и Г. и Ж. и Р. и Бѣлоу Стѣноу, и плѣни Срѣмь и попали Дмитровицоу (сеч. белоп.)

ђ. прими царь Гол8бaць (белоп.)

е. ҂ѕцѯз· прими баша (царь Мехмедь градь григ.) Гол8б'ць сек. ·дї· (григ. сеч.)

ж. (҂ѕцѯз·) прими Махмоуть баша Вишесавь. И то лѣто и Голоубаць и градь Ресавоу и многе градове сербске. — Геωргїи деспоть роди Воука деспота, именовань змаи Воукь деспоть, а Стефань брать его слѣпи роди со Ангелиномь госпоћомь ·в· сына Геωргїа и Їоана (вер. ост.)

728 (҂ѕцѯд·) постави се Матїашь деспотомь, и оуби Влька оу Срѣмоу. И расипа Воукь Ковинь (ост.)

729 а. (҂ѕцѯз·) октомврїа ·еї· свеза Мадеашь краль Силогаевика оу Веоградоу (сеч. после тога опет: Краль Мадеашь бысть, сынь Јанкоуловь, иже свѣза оуица. Прѣжде того вькрали се їюла ·к·)

б. свѣза Мадеашь Свїл(ое)вїћа оу Беωград8. Краль же бысть Јанкоуловїћь (белоп.)

в. свеза Матїашь (краль габ. рув. II. соф. II. рем. вас. — М. Јанкоуловићь крала подг.) Михаила Свилоевића (Силагювића габ. подг. вук. маг. — Силаћи хил.) оу Бѣлиградоу (врх. јанк. и сви горњи — ҂ѕцѯе· деч. — оу Карловцехь габ.)

г. ҂ѕцѯд· оуфатише белоградскаго господара Свилаевича Михаила, Ѩнкꙋлова шꙋрꙋ, и не мала скрьбь бысть тогда (соф. I.)

730 (҂ѕцѯз·) пленише и оужегоше Тоурци монастирь Милешевоу, ноемврїа ·иї· (врх.)

731 а. (҂ѕцѯз·) прїють начелство срьбско зеть Лазаревь кнезь Стефань (сеч.)

б. прѣе начельство срьбско кнезь Стефань, сынь крала Ѳомаша, марта ·ка· вь средоу великоу (габ.)

в. (҂ѕцѯѕ·) прїими начельство срьб'ско сынь Томаша кралꙗ Стефань марта ·ке· (беог. II.)

732 ҂ѕцѯз· бысть кѵрїопасха (киј. студ. сар. цет. габ. беог. II, сеч. вук. врх. јанк. белоп. соф. II. рем.) сиречь господьствна пасха (рув. II.)

733 ҂ѕцѯз· оудаде деспотица дьщерь свою Єленоу за кнѣза Стефана, сына Ѳомашина, крала босьньскога (сеч.)

734 а. (҂ѕцѯз·) сьриноуть бысть сь прѣстола ѿ своего хранениїа Стефань, брать Лазаревь. Изгнань бысть изь ѿчьства априла ·и· (сеч.)

б. изьгнаше господина Стефана изь ѿчьства родитель своихь трьклѣти и злочьстны невѣрници, априлїа ·и· (габ.)

в. (҂ѕцѯѕ·) изагнаше властелице сынове деспотове Степана и Грьгоура изь ѿчьства, и властелице зле погыбоше їоул. ·еї· (беог. II.)

735 а. (҂ѕцѯз·) (паки X, 263) прими царь Мехмедь (Чалапїа сеч. — ꙋзе Мемед Челепїа белоп. — Мемед-бегь шаф. григ.) Смедерево (VII 235, X 263. шаф. рув. II. соф. II. рем. вас. сен. подг. вер. ост. белоп. — деч. без године.) дроуги поуть (врх. — втори поуть вук. хил. маг. јанк.) їюнїа ·к· (сеч. — їюл. ·к· григ. — їюлїа ·к· вь средоу днемь габ. по нед. дану треба јуна).

б. прїеше (примише беог. II.) Тоурци (пакь беог. II.) Смедерево (студ.) їюнїа ·еї· (҂ѕцѯѕ· беог. II. — ҂ѕцѯз· їюнꙗ цет. — їюн. ·ѕї· сар. — юлїа киј.)

в. ҂ѕцѯѕ· прѣдадеть се Смедерево царꙋ Мехемедꙋ (соф. I.)

736 ҂ѕцѯи· октомврїа ·еї· понедѣльникь падоше ширине оу горнемь цехоу и погыбоше много людїи, мнозы же и не знадоше се (сеч.)

737 а. ҂ѕцѯи· октомврїа кончаa се Грьгоурь деспота Гюрьга (сеч.)

б. прѣстави се Грьгоурь (господинь Гѹргь григ.) сынь деспота Гюрга (аггелскимь образомь цет. григ.) прѣименованы Герьмань (врх.) монах (шаф.) ѡхт. ·зї· (григ. — ·ѕцо ѡхт. ·зї· цет.)

в. прѣстави се Грьгоурь Деспотовикь (рув. I. рач.)

г. оумрѣ Грѣгѹрь, сынь деспота Ђюрђа (белоп.)

738 ҂ѕцѯд· їюнїа ·кв·, ·а· часъ нощи помрьче мѣсець (сеч.)

739 а. ҂ѕцѯд· ходи (бысть) Мехмедь царь на Оузоун=Хасана (сеч. рув. II. соф. II. рем.) и не полѹчи нищо (белоп.)

б. воинствова (воева кијев. цет.) царь Мехмедь=бегь вь Анатолїю, и прїими градь Синопь. И тако иде на Юзьмь=Хасана, и вьзврати се на градь Трапезонь. И вьзеть его (кij. студ. сар. цет.)

в. ҂ѕцо· ходи царь (Мехмедь сеч.) на Синапь и прїе (прими сеч.) Трапезонть (габ. — ҂ѕцоа· сеч.)

г. ҂ѕцоа· прими царь Мехмедь Трапезонть (рув. II. соф. II. рем. вук. хил. врх. маг. јанк. — ҂ѕцог· деч. — ҂ѕцѯї· подг.)

740 а. ҂ѕцо· ходи царь Мехмедь на Влахе и на Влада воеводѹ и ничто не полоучи (рув. II. реф. II. рем. белоп. — јанк. и деч. без године).

б. бысть царь Мехмедь на Влахе, на Дракоулoвика Влада. Бысть же сь царемь и брать его Радоуль (сеч.)

в. ходи царь Мехмедь=бегь на влашкоу землю и прогна Дракоулoвика Влада из землю (цет.).

г. (҂ѕцоа·) ходи на Влахе и разби га Дракоула (га Драговик беог. II) прѣзь нощь (габ.)

д. ҂ѕцѯд· пођe царь на Влахе и на воеводѹ Владисава (подг.).

741 а. ҂ѕцо· февруара ·кд· загибѣ конь Воучиега Трьна одь санжака бега Марко Трикалски и Марко Атомановикь и Дмитарь Ѳомашикь (сеч.).

б. (҂ѕцов·) код Вѹчїтрьна погїбе (Мар)ко Атамановїћь и Дмїтарь Томашикь (белоп.).

742 (҂ѕцоа·) разбыше Тоурци господина херцега Стефана оу Херцеговини на рѣцѣ Брѣзници и прїимише захльмскоую землю (врх.)

743 а. ҂ѕцоа оузе Мемедь Трапезонь и ходи на Мѹрїю (белоп.)

б. (҂ѕцоа·) прїми Моурею (беог. II, — землю Амоурею габ.)

в. ходи (пође подг.) цар на Моуреию (сеч. рув. II, соф. II, рем. вук. хил. маг. врх.) и ничто не полоучи (јанк. — ҂ѕцог· деч.)

г. (ѕцѯ) ходи на Влахе и прїими землю Амуреꙗ з градовїеми (XII, 272, 273).

744 а. ѕцоа прими царь Мехмедь бегь вьсꙋ Боснꙋ (и доходи оу манастырь Сарандапорь на Кривои Рѣцѣ сар.) и кралꙗ (босньскога сар.) оухвати и закла (киј. студ. сар. цет.)

б. ѕцов прїими царь Мехмедь Босноу и оухвати кралꙗ Стефана (ков. дорп. рув. II. рач.)

в. ѕцоа ходи царь Мехмедь на Боснꙋ и прими (прїемь XII, 271) градь Ꙗице и ине градове босанске (габ. беог. II. — ѕцѯ XII, 271).

г. ѕцов воева (иде вук. хил. маг. јанк. врх. — пође подг.) царь Мехмедь (прѣко Дрине рув. II, соф. II, рем. јанк.) на Босноу и оухвати (оухити вук. хил. маг. јанк.) кралꙗ Стефана и прїими Бововаць и Ꙗице (Ꙗиць рув. II, рем. — Ꙗыць соф. II, подг.) и дроуге градове босанске, и прїиде вь Скопье (и дође на Скопле подг.) їюлїа з (сви сем соф. II: з дьнь)

д. воева (ходи белоп.) царь (прѣзь Дриноу сеч.) на Босноу и оухвати Стефана, зета деспота Лазара (и(же?) дасть цароу Смѣдерево, и главоу же емоу отсече сеч.), а брата моу и сестроу зароби; госпожда же его (и та зовома деспотица Ѥлача сеч.) дьщи Лазарева бегьствоу вьдасть (побеже белоп.) на Оугре са ризницею своею. Тоже царь прими Голоубьць (! — а оузе царь Бобоваць белоп.) и Ꙗице и ине (остале белоп.) градове (босньске сеч.) плени и приде вь Скопие їюлїа зї (сеч — юнїа зї белоп.)

ђ. ѕцпа оде царь на Боснꙋ и оувати Стефана, деспота и Лазара зета, а брата мꙋ и сестрꙋ зароби (вер. ост.)

е. (ѕцог) па ево царь Мехмедь воевода преко Дрине на Босноу и прими Бобоваць и Ꙗице и дроуге градове босанскїе — — — прими босанско Скопїе (деч.)

745 а. ѕцоа прѣстави се Θома Катакꙋзинь іюн. (їюл. григ.) ке (киј. студ, сар. цет. григ.)

и игоумень рил'скыи їеромонахь Їѡасафь, мѣсеца маїа к вь петькь вь ї чась дне (цет.)

б. (ѕцов) прѣстави се Θома шꙋра деспота Ђюр'ђа (рув. II, соф. II, рем. вук. хил. маг. белоп. — деспотоу Гюрьгю и Гргоуроу сеч.)

746 ѕцов декемврїа иї оумрѣ оу Южевоу конь Сереза Оливерь Големовићь (сеч.)

747 а. (҂ѕцов҇) изневери (ѡневери подг.) се цароу (Мемедоу јанк. вук. хил. врх,) градь Ѩице (белоп. — Ѩыць рув. II, соф. II, рем. подг. — ҂ѕцог҇ сеч. рув. II, соф. II, рем. јанк. вук. хил. врх.) и ини градови (сеч.)

б. (҂ѕцоа҇) примише Оугри (Тоурци сар.) градь Ѩице и прогнаше (прѣгнаше киј. сар.) Мачвѹ (киј. студ. сар. цет.)

748 а. ҂ѕцов҇ ходи царь Мехмед на Боснѹ и разбише га под Ѩицемь (XII, 274, габ. беог. I.)

б. разбише цара подь Ѩицемь сеп. ·а· (беог. II).

в. пакы ходи царь на Босноу, и градь Ѩице не вьзмогь (ратїю киј. цет.) оузети, побѣже испод њего. И Оугри Звоникь рьчаше и не примише (прїеше цет.) њего (киј. студ. сар. цет.)

г. ҂ѕцог҇ вторїцею ходи царь (на Боснѹ и не полѹчи) нїщо (белоп.)

749 (҂ѕцов҇) закла царь господоу босньскоу (габ.) їюл. ·кв· (беог. II).

750 (҂ѕцов҇) прѣлете ꙗко огнь ѿ кьстока на западь, сек ·а· (габ.)

751 а. ҂ѕцод҇ доиде царь Мехметь-бекь на Деврскѹ землѹ, на Скендерь-бега, Циднѹ поробы и посече месеца маа ·д҇· днь вь сѹботѹ (XI, 267. Субота је била 10 маја а год. 6975 9-ог.)

б. воева (воинствова сар.) царь (Мехмед-бѣгь сар.) на Ꙗрбанасе, и плѣни ихь, и многаа множьства из'сѣче (ихь студ. — ѿ нихь киј. сар.) и Скендера (изь землю киј. цет.) изьгна, и сьзида тамо градь рекомыи Конюхь (киј. студ. сар. цет.)

в. ходи царь Мехемедь-бегь на Скендер-бега арбанашкога, и сьзида Нови Градь (беог. I).

г. ходи царь оу Ꙗрбанасе на Скендера, бегьствоу вьдасть. Таже и градь сьзида Конюхь (сеч.)

д. ходи царь (Мехмедь врх.) на Ꙗрбанасе на Скендербега, и прѣдь нимь побѣже (хил.), и градь сьзида (оу Ꙗзїю деч.) Конюхь (рув. II, соф. II, рем, јанк. деч. вук. маг. врх. — Конюже белоп.)

ђ. и пође царь Мехмедь на Ꙗрбанию, и Скендербегь Ивановић предь ниме побеже. Царь сьгради градь Коноужь (подг.)

е. оде царь тоурецки на Ꙗрбанасе, на Скадар-бега, и побѣже предь нима бесь (!), и тѹрецки царь создл градь Коню (вер. ост.)

ж. ҂ѕцоѕ҇ расипа царь Ꙗрбанасе и сьзида Конюхь (габ. беог. II).

752 (҂ѕцод҇) оумрє херцегъ Стефанъ (беог. I).
753 (҂ѕцод҇) оузеше Тоурци цръковь шашькоу оу Новемь Брьдоу (сеч. — сашꙋ оу Новомꙋ и оучинише мечить белоп.)
754 а. ҂ѕцоє҇ паки ходи царь дроугы поуть на Арбанасѣ и плѣни Томорьницꙋ (киј. студ. сар. цет.)
б. вторицею ходи царь на Арбанасе (на Скендер-бега рув. II. соф. II. рем. — ҂ѕцоѕ҇ маг. — вук. хил. без године) и не полꙋчы нищо (белоп.)
в. ҂ѕцп҇ опеть дрꙋги пꙋть доходи цар на Арбанию и Скендер-бега Ивановика (подг.)
755 (҂ѕцоє) месеца ап. ·аі· бысть прѣселюеніє градоу Новомꙋ Брьдꙋ оу Цариградь и по васехь пределехь поморскихь (сеч. белоп.)
756 а. ҂ѕцоѕ҇ ходи царь Мехмедь(-бегь сар.) на Карамана и разби градь Гавалоу и иніє многыє градови (гради студ.) тамо (киј. студ. сар. цет.)
б. ходи царь Мехемедь бегь на Карамане, и сьзида Коньдрадь (беог. I.)
в. бысть царь прѣзь море на Карамановика, и ѿ тоудоу вьзкративь се оузе Махмоутоу баше башьство (сеч. белоп.)
г. ходи царь на Карамановиħа (маг. — на Романовиħа и не полоучи ничто јанк. деч. без године).
757 (҂ѕцоѕ҇) оумрѣ Скендер-бегь (габ.) арбанашки (беог. I.)
758 (҂ѕцоѕ҇) бысть сьмрьтоносіє оу градоу Новемь Брьдоу и иноуде (сеч.)
759 а. ҂ѕцои҇ прими царь (Мехмедь сеч. — градъ белоп.) Негрипь (киј. студ. сар. цет. белоп. — Негрипонть сеч.) їюла (сеч. — аvг. ·зі· габ.)
б. ходи царь Мехмедь-бегь на Егривозь бнетьчки, и приюмь главни градь... (беог. I. датум избледео.)
в. ҂ѕцоз҇ прими царъ Егрибѡзь (Негрипось јанк. деч.) на мороу (маг. — јан. деч. без године)
г. ҂ѕцод҇ оузе царь тꙋрецки Негрить на морꙋ (вер. ост.)
760 (҂ѕцои҇) донесоше и Римлѣне светога ѿца Їѡанна ѿ Трьново оу монастирь рылскы (цет.)
761 ҂ѕцоѳ҇ бысть гладь и соуша по мѣстох, ѩко многаа мѣста прѣити вь прѣхранꙋ (сар.)
762 а. (҂ѕцп҇) оумре Радоуль воевода влашки (вук. јан. — оугровлашки деч.)
б. (҂ѕцпв҇) прѣстави се воевода оугровлахїискый Радоуль (цет.)

763 а. ҂ѕцп· ходи Ахмать паша на Карамановиђа, и оуби га и оузе мꙋ ризницоу (вук. — Романовиђа јанк. деч. без године)

б. ҂ѕцпв· ходи Ахмать=баша на Карамановика (и оубї га белоп.) и прими (оузе белоп.) моу ·д· градове и вьзьмь женоу его и именїе (сеч. белоп.)

764 ҂ѕцпа· ꙗви се ѕвѣзда свѣтла с троусомь (трꙋлωм студ. сар.) месеца ген. ·кв· дьнь (кијев. студ. сар. цет.)

765 а. (҂ѕцпа·) воева царь (Мехмедь сар.) на Юзꙋмь=Хасана, и тамо загыбе баша романїискыи Хась=Моурать и ины мнозїи сь нимь на рѣцѣ Єфратоу месеца авгꙋста ·д· дьнь (студ.) вь срѣдоу днемь (кij. сар. цет.)

б. ҂ѕцпа· ходи царь Мехмедь=бегь на вьсточнꙋ странꙋ и разби Оузоу.... и ходи прѣко Єфрата. В том бою оубише романискога башꙋ Хасана (беог. I.)

в. ходи царь Мехмедь прѣзь море на Оузꙋнь Хасана (григ.)

г. ходи царь на Оузоунь=Хасана (прѣз море вук. јанк. — преко мора деч. — и оуби га вук. белоп.) и прими (ꙋзе белоп. — мꙋ вук.) градь (Карась сеч. — Корась белоп.) и прѣкиде рѣкоу Єфрать (сеч. вук. белоп.) и паша романиски тамо загибе (јанк. — погибе деч. оба без године).

д. ҂ѕцпв· ходи царь Мехмедь (на) Оузоунь=Хасана и сьтвори бои на Єфратоу (габ.)

ђ. ходи царь на Оузоунь=Хасана и разби га (беог. II.)

766 (҂ѕцпв·) оудави Махмоудь=башоу (габ.) оу Цариградоу (беог. II.)

767 а. ҂ѕцпв· ходи баша на Скьдрь и не прими га (кij. студ. сар. цет. сеч.)

б. (҂ѕцпв·) ходи Соулимань=баша подь Скадарь и сьтвори јагмоу и не прими га (габ.)

в. (҂ѕцп·) ходи Хадом=паша подь (на јанк. деч.) Скадарь (вук. хил.) и тамо га разбише (јанк. деч. оба без године.)

768 а ҂ѕцпг· ходи баша на Блахе, и разби га Карабогдань (габ.)

б. (҂ѕцпв·) оуби га Стефань воевода молдавскїи на своеи земли (кij. студ. сар. цет.)

в. ҂ѕцпг· ходи баша на Богдан'чевꙋ землю, и ѿ тоудоу посрамлюнь вьзврати се (белоп.)

г. ходи Хадоумь=паша на Карабогдана и посрамлень отиде ѿ тоудоу (јанк. деч. без године.)

д. (ѕ·ѕцп·) поиде Мехмедь паша на Стефана молдовскаго и ничтоже не полоучи нь разбїень оутече, а воискоу м8 Власи мьчю прѣдаше и (остале јанк.) поробише (вук. јанк.)

ђ. посла царь Мехмедь са великомь воискомь на Стефана воеводоу молдавскаго, и не полоучи нища, но разбїень оутече, а воискоу моу Власи прѣдаше мачоу, а остало поразбише (деч.)

е. иде Мехмет-паша на Стефана молдавскаго, и разбїень бысть, и оутече (хил.)

769 ѕ.ѕцпг· прѣстави се прочгоумень рыл'скыи їеромонахь Дамїань ноем. ·л· (цет)

770 ѕ.ѕцпг· примише Тоурци Кефоу (киј. студ. сар. цет.)

771 а. ѕ·ѕцпд· изиде краль Матеашь и Воукь деспоть и прїеше Заслонь февр. ·еі· (габ.)

б. прими Вл'кь деспоть и Мадеашь краль (М. к. и В. д. дорп. рув. I. рач.) Заслонь градь на (рѣце дорп. рув. I. рач.) Саве (вук. хил. врх.) фер. ·к· дьнь (дорп. рув. I. рач. белоп.)

в. (ѕѕцпд·) Узе краль Мадеашь Заслонь на Савѣ, и пославь воискоу попали Срѣбрьниц8 оу Боснѣ, и плѣнивь прѣгна оу Бѣльградь (цет.)

г. прими Мадеашь краль и Воукь деспоть Заслонь градь на Сави (еже зовет се по грьчьскомоу езикоу Шабась рув. II, рем. вас. — зовоми Шабаць по србскомоу езїкоу деч. — иже зовет се Шабаць соф. II. маг.) фер ·к·, и посла воискоу и плѣни (поплѣни рем. јанк.) Срѣбрьницоу и прѣгна оу Срѣмь (рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. маг. — деч. без године).

д. Прими краль Матиіашь и В8кь деспоть Заслон град на Сави коіа (!) се зове Шабаць и пороби Сребрниц8 и прегна 8 Сриемь (подг. без године).

ђ. ѕ·ѕцпи· прими Воукь деспоть и Матиашь краль маћарски градь Заслонь на Сави, зове се Шабаць. И расипа Воук деспоть Ковинь оу Банат8 прама Смедерева (верк. ост.)

772 а. ѕ·ѕцпд· ходи царь Мехмедь-бегь на Карабогдана и разби га. — И т8 ихь зим8 бише Угри, и сьградише два града на Годоминском Полю. — И т8 ихь зим8 разби царь Мехмедь-бегь, и приеть теи градове, и разби ихь (беог. I.)

б. ходи царь на Карабогдана, и разби га. И то лѣто зиме ходи на Доунавь на ·г· кащели, и развали их (беог. II.)
в. ходи царь Мехмедь-бегь на Стефана воеводꙋ молдовскаго (мовдол'скога сар.), и разби га, и възвращь се ѿ тоудоу разобори (разби сар.) Оугром' Витежскоу Трапезоу на Доунавꙋ (киј. студ. сар. цет.)
г. разори царь Оугромь Витешкоу Трьпезоу на Доунавоу (јанк. деч. без године).
д. (҂.ѕцпд·) ходи Мехмедь на Богданчевꙋ землю.... ходи царь на бана и прими Витешкꙋ.... (белоп.)
ђ. ҂·ѕцпе· ходи царъ на Карабогдана (маг.) и не полоучи ничто (деч. јанк. без године).
773 (҂·ѕцпд·) бысть зла зима (беог. II. белоп. — деч. јанк. без године) и люта (беог. I.)
774 (҂·зцпд·) и кралица Лазарова дъщи, опаде госпогю Кан'такоузинꙋ оу царa, и одоузе ю царь, и мꙋчи ю (цет.)
775 а. (҂·ѕцпд·) сьзида царь град Подгорицꙋ оу Зети (белоп.)
б. ҂·ѕцпе· ходи (пође подг.) царь Мехмедь оу Зетоу (землю рув. II. рем. — зецкоу землю соф. II.) и сьзида (сагради подг.) градь Подгорицоу (рув. II. соф. II. рем. маг. — деч. јанк. без године).
в. (҂·ѕцѯд·) сьзида Хасань-паша градь Подгорицоу оу Зети (ост.)
776 ҂·ѕцпд· ходи царь Мехмедь прѣз' мꙍре на Оузꙋнь-Хасана (григ.)
777 а. ҂·ѕцпе· прѣстави се господинь Стефань Деспотовикь (шаф. врх.)
б. прѣстави се господинь (се деспоть сар.) Стефань сынь деспота Гюргıа (цет.) мѣсеца ѡктомвріа ·д· (киј. студ. сар.)
778 а. ҂·ѕцпѕ· закла царь Ѩню и братїю и синове мꙋ, и ѿнесе их Палеѡлогь оу Галатꙋ, и се оуконаше, сек ·ѕї· (белоп.)
б. погоуби царь Мехмедь Ѩнїю Катакоузина сь братїею и сынови (габ.)
в. оудави царь Ѩню и братїю юмоу и сынове емоу оу Цариградоу (рув. II. соф. II. рем. — и таде (҂·ѕцпе·) оудави.... подг.) сектемвра ·ѕ· (деч. јанк. без године.)
г. оудави царь Ѩню и сынове моу оу Цариградоу дек. ·ѕ· (маг.)
д. (҂·ѕцпд·) оумори Ѩню новобрьдскога сь сыновы (беог. II.)
ђ. оумори царь Мехмедь Ѩню Кан'дакоузиновика сь два брата и ·и· сыновь вь Цариградоу. И бысть боура ветрьна, ıако и градꙋ колѣбати се (цет.)

779 а. ҂.ЅЦПЅ· ходи царь Мехмедь-бегь на Скадрь и многые кьзни градоратные на немь сьдѣлавь и стѣни нызложивь (и воиньство бесчисльное сар. — много студ. — мн. подь нимь киј. — погоубивь киј. студ. сар.) не възможе его по силѣ прїети, нь съмиривь се потомь з Бенетци (з. Б. потомь сар. студ.) и оутькмивь, пролѣтїю наставшоу предавают емоу сего (юго Тоуркомь киј.) кромѣ жителеи и потрѣбь соущїихь (иже сар. киј. студ.) въ немь (киј. студ. сар. цет.)

б. прими Мехмедь Скьдрь градь (беог. II.)

в. ҂.ЅЦПЗ· ходи царь подь Скадарь и не прими га, а Дривось прими и Криноу. И пакы подстоупи Скадрь и прими га (рув. II. соф. II. рем. — и пакы прими Скадрь на дроуго лѣто вук. врх.)

г. ——— ходи царь подь Скадарь и не прими га, а Грипось прими и Криноу. Ѿдьстоупи царь Мехмедь Скадарь (по дроуги поуть приде подь Скадарь деч.) и прими га (јанк. деч. без године).

д. ——— и поѣе цар Мехмедь подь Скадарь, и не прими га. И поѣе подь Ӕндропось, и прими га, и дрѹго место Краинѹ. И поѣе царь Мехмедь, постѹпи Скадарь тварди на Боѩнѹ, и прими га (подг. без године).

ђ. ҂.ЅЦПЗ· ходи царь на Скадарь и не ѹзе га, а Дрївось прими и Крїнѹ (белоп.)

҂.ЅЦПИ· постоупи царь Скадарь, и прими га (белоп.)

е. прими царь Скадрь на вѣрѣ, и ѿпоусти вьсе люди целѣ, априла ·г· (габ.)

ж. прими Мехмедь царь Скадарь (вер. ост.)

780 а. ҂.ЅЦПД· землѩ потресе се вь сѹботѹ днемь ѡх. ·ки· и тако тресеше се ·рн· дни (григ.)

б. тресе се землѩ ѡк. ·ки·, дрѹги пѹть їюн. ·кд· (габ.)

в. (҂.ЅЦПИ·) бысть трѹсь по вьсеи земли (вер. ост. белоп. — деч. јанк. без године).

781 а. ҂.ЅЦПД· оумрѣ царь Мехмед-бегь прѣко мора прѣшьдь ѿ Цариграда сь воинствомь маїа ·г· а Баѩзить сынь его прїими царство мѣсеца тогожде ·дї· вь соуботоу днемь (цет.)

б. оумрѣ царь Мехмед-бегь прѣко мора прѣшьдь сь воинствомь (М. ц. п. м. п. сь в. и оумре мѣсеца киј.) маиа ·г· (въ чек, днемь ·в· час дне сар.) а Баѩзить, сынь его, прїими царство мѣсеца тогожде (цар.

маиа киј.) ·ді· (въ соуб днемь сар.), и Чема брата си прогна (киј. студ. сар.)

в. оумре Мехмедь царь маїа ·г·, и прїими царство сынь его соултань Пагазить (беог. II).

г. оумре царь Мехмедь маїа ·г·, и царствова ·л· лет, и приемь сынь его начелство Багазить (белоп.)

д. (҂sцпд·) оумре царь Мех'медь, април. ·кд· вь вторникь, и постави се царемь Ил'дьрѣмь Багазить (григ.)

ђ. ҂sцпд· оумрѣ царь Мехмедь априла ·ні· чек. (није био четвртак), и наче царствовати Багазить (габ.)

е. оумре царь Мехмедь, и Пагазить сѣде на царьство, ·ді· маиа оу соуботоу (врх.)

ж. оумре царь Мехмедь-бегь преко мора прѣма Цариград8, и наста сынь юго Пагазить (беог. I).

з. ҂sц = = оумрѣ царь Мехмедь 8 Натолїе; вьцари се сынь м8 Багазить (XII, 275, 276).

и. ҂sцпд· оумрѣ Мехметь царь т8рски, а Пагазить ѡцари се (вер. ост.)

ј. оумре царь Мехмедь и царствова ·л· лета; оцари се сынь его Пагазить (јанк. деч. без године).

к. ҂sцпд· оумре царь Мехмедь (рув. II, соф. II, рем. вук. маг.)

782 а. (҂sцпд·) плени (поплени јанк. деч — пороби подг.) Боукь деспоть Браничево (рув. II, соф. II, рем. врх. вук. хил. маг. — подг. јанк. деч. без године.)

б. ҂sцов· плени Боукь Грьгоуровик (Георгїевићь верк. ост.) Браничево, и расипа Кроушевацъ (вер. ост. — јанк. деч. без године).

783 (҂sцпд·) ходи Багазить на брата си Жемь-соултана прѣко мора на Карамане, и разби м8 воиск8, и оузе м8 ризниц8 (беог. I.)

784 (҂sцпд·) бысть чюма многа за ·г· лѣта (григ.)

785 (҂sцпд·) по много земле бысть с8родица оу пшенице, и дрьжа за ·г· лѣта (григ.)

786 ҂sцч· оубише Тоурцы Тоур'це на Д8нав8, и хватише воєвод8 (григ.)

787 а. ҂sцч· посла царь Багазить Яхмать-башоу на Чема и прогна га (пр. и киј.) из Янатолїе (киј. студ. сар. цет.)

б. ходи царь Багазить-бегь преко мора опет на брата си Жемь-соултана, и прогна га из Карамански-земле, и ѡпеть се врати, и зимова оу Дренополоу, и т8и зим8 оумори везира Яхметь-паш8 мѣсеца декемврїа ·з· дьнь (беог. I.)

788 а. (҂ѕцҁ·) ѹдавлень бысть Ахметь=паша ѿ цара оу Дрѣно=полю, дек. ·ѕ· (киј. студ. сар. цет.)

б. ҂ѕцҁа· закла Баıазить (царь габ. беог. II) Ахмать=пашоу (белоп. — ҂ѕцҁ· габ. — ҂ѕцпд· беог. II.)

789 а. ҂ѕцҁа· ходи Мехмедь=паша на Дѹнавь и сьзида ·в· града, Храмь и Коуличь (беог. I, — в. бр. 857).

790 а. ҂ѕцҁв· ходи царь (Баıазить прѣко Доунава беог. I) на Карабогдана и прими градь Келїе (белоп.) славни и добрїи (беог. I.)

б. ходи царь Паıазить на Кара=богдана и прїими Кюлїе и Бельградь на мороу (и све деч.) градове Стефана молдавскаго (врх. вук. маг. — деч. јанк. без године.)

в. ходи царь Баıазит на градове молдовскаго Стефана, на Кюлїе и Бѣльградъ и прими ихь (сар. — киј. студ. цет. ҂ѕцҁа)

г. ҂ѕцҁг· прими Баıазить Кюлїе и Бѣлиградь (габ.)

д. ҂ѕцҁв· ходи царь на Карабогдана и прїими град Кюлїе ї Акгер'ме (беог. II).

791 (҂ѕцҁв·) оумирише се царь и краль (беог. II.)

792 а. ҂ѕцҁг· оумре Елькь Грьгоуровикь вь Срѣмоу (беог. II.)

б. оумре деспоть Вѹкь . . . . (прекид. беог. I)

в. (҂ѕцҁд·) оумре Воукь деспоть (студ.)

г. ҂ѕцҁг· прѣстави се Воукь деспоть (X 260. рув. II. рем. вас. дорп. рув. I. рач. врх. вук. маг. белоп. подг. — ҂ѕцҁ· соф. II.) и царствова (владѣвь хил.) ·кѕ· лѣть (хил. — ҂ѕцог· вер. ост. — јанк. деч, без године).

д. (҂ѕцҁд·) сконча се Елькь деспоть наречени Грьгѹровикь на Оугрехь април ·ѕі· (киј. сар. цет.)

793 а. (҂ѕцҁг·) (ѡть Херделю хил.) доидоше синови Стефанови (оу Срѣмь хил. ост.) Гюраль (Грьгѹрь белоп.) и Іовань (белоп.) деспоть (хил. ост.)

б. прїидоше сынови слѣпаго Стефана Деспотовик(а) оу Сремоу, Гюргь (и) Їѡань. И постави крал Їѡана господьствовати въ Сремоу. Гюр'гь постригь се нарече̑нь бысть Маѯимь, и светителıа сѫномь почтень бысть; Їѡань же не по мнозѣ прѣставлıаеть се (беог. II.)

в. доидоше сынови Стефанови оу Сремь, Ђоураћ и Иѡаннь, и бысть Иѡаннь деспоть. Постриже се Ђоураћь, нарече̑нни Маѯимь, и бысть владика (јанк. деч. без године.)

794 ҂ѕцҁд· постриже се Гюраћь и нареченъ бысть Маѯимь (хил.). Їоань роди дацере ·в· (ост.)

795 а. (҂ѕцчд҃) бысть прѣнесеніе мощемь светаго страстотрьпца, моученика Стефана деспота, сына деспота Ђюрьђа вь град Коупникь (сен. ост. — Коупиново ҂ѕцчг҃ подг.) фер. ·еі· (рув. II. рем. вас. маг. — фер. ·і· соф. II.)

б. пренесоше мощи Стефана, оца Маѯимова и Їоваинова в' Кѹпиникь (хил.)

796 ҂ѕцчд҃ разбише Мисиране Анатолію (киј. сар. цет.)

797 ҂ѕцчд҃ разбише Татари цареве зетове и своу воискоу цревоу (габ.)

798 а. ҂ѕцче҃ загоубише Тоурци Дмитра Якшића на Смедеревьскехь кратехь (цет.) октомвріа (киј.) ·а· (студ. — ѡк ·д· сар.)

б. ҂ѕцчд҃ погибе (загибе врх. вук. сен.) воевода Дмитрь Якшикь оу (градоу деч. јанк.) Смедеревоу (врх. вук. маг. сен.) ноем. ·и· дань (вук. рув. II. соф. II. рем. вас. — ·ѕцчг· подг. — јанк. деч. без године.)

в. (҂ѕцчд҃) престави се воивода Дмитарь Якшићь оубїенїемь оу Смедеревоу (хил.)

г. (҂ѕцч) погибе Якшикь на мостоу Езавскомоу вь Смедеревоу (габ.) н'мь ·ѕ· (XII. 277.)

799 ҂ѕцче҃ оуморише ·в· попа и ·зі· людихь ѿ села Поуко . . . а на порти цареве (белоп.)

800 ҂ѕцче҃ згради се Битешка Трьпеза каменомь (габ.)

801 ҂ѕцче҃ прими краль Мадеашь Бечь (ост.) априліа ·зі· (сен. — гі· маг. — деч. јанк. без године.)

802 а. ҂ѕцчѕ прѣстави се (благочьстива сар.) царица Мара дѣспота Гюргя дъщи оу Ежевѹ мѣсеца сеп. вь пек. днем. (сар. — на Крьстовь дьнь сеп ·ді· вь пет'кь ѹ Ђжевѹ цет.)

б. прѣстави се (госпогя киј.) царица Мара, дьщи деспота Гюрга (оу Ежевѹ киј.) мѣсеца сеп. ·и· (студ. — септемвріа ·ки· киј.)

в. прѣстави се (госпогя габ.) царица Мара (шаф. врх.) сент. (габ.)

803 ҂ѕцчѕ потресе се земля сент. ·ки· (габ.)

804 (҂ѕцчѕ) бысть трѹсь прѣвелик и страх. ноем. ·кг· пек. (габ.)

805 ҂ѕцчѕ· прими краль Мадеяшь Нови Градь, авгоуста ·кз· (рув. II. рем. вас. сен. маг. — ҂ѕцчз· соф. II. — деч. јанк. без године.)

806 а. ҂ѕцчѕ оубише Аравлянѣ и Мисиране (сь Мисираны 'киј.) цара Баязита воискѹ на своеи земли (сар. — ·ѕцче· киј.)

б. (҂ѕцҁѕ҇) воеваше Тѹрци кромѣ цара на Єгуптѣны и ѹбїени быше тамо мнѡѕїи, и вь работѹ вьсхыщенїи, а иже вьзвратише се, сѹетнїи и своихь лишенїи (цет.)

807 (҂ѕцҁѕ҇) прѣстави се игоумень сарандапор'скыи кvр Ар'сенїе (сар.)

808 (҂ѕцҁѕ҇) Мел'никь изгоре (цет.)

809 ҂ѕцҁз҇ мѣсеца генара бысть трѹс велїи въ Цариградѣ при цари Паıазитѹ, ıако и самь царь Баıазить избѣже ис полаты своее, и стоıати нѣколико дни оу периволи, докле прѣста троусь (сар.)

810 ҂ѕцҁз҇ паки Аравлѣне и съ Мисирцы оубише цара Баıазита на своеи земли (кij.)

811 ҂ѕцҁз҇ прѣстави се воевода Стефань Иакшић оу (великомь градѣ јанк. деч. ост.) Бечю (рув. II. соф. II. рем. врх. вук. хил. маг. подг. ост.) генв. ·л· въ полоунощи (јанк. деч. без године.)

812 И на лѣто ходи Їѡань деспоть и Матїашь на Немцѣ (ост.)

813 а. ҂ѕцҁи҇ оумре краль Матеашь во великомь градоу Бечоу, априлиа ·ѕ· ва вторникь велики маг. — јанк. без године) оу часни пость (деч. без године.)

б. мѣсеца априлїа ·е· оу понеделникь великыи днемь оумрѣ краль великыи оуг'рскыи Мадеашь оу великемь Бечю, сынь Инкоулѡвь (сар.)

в. оумрие краль Матиıашь Инковићь ѹ градѹ Бечѹ марта ·ѕ· дань (подг.)

г. оумре краль Матиашь оу Бечоу (вук. хил. сен. ост. — ҂ѕцҁз оу Боудимѹ белоп.)

д. оумрѣ краль Мадеашь, сынь Инкоула воеводе оу великомь Бѣчоу (студ.)

ђ. ѹмре краль Мадеашь Анкѹловикь (цет.)

е. оумре краль оугръскы Матїашь (кij.)

814 (҂ѕцҁи҇) сьбраше се (рув. II. соф. II. рем. — браше се јанк деч. — скѹпише се подг.) оугарска господа васа, много множаство люди (и господе подг. — на поле на Ракоушь јанк. — на Ракѹшь=поле подг. — на Ракошь поле деч. — на поле Рашкоу рув. II. рем. — браше се мацарска господа бысть множаство люди на полю Ракошѹ маг.) и веђаше много (рув. II. соф. II. рем.)

815 ҂ѕцҁи҇ поби снѣгь роупнике оу Запланїню (габ.)

816 (҂ѕцҁи҇) ходи царь на Арбанасе (студ.)

817 а. (ѕцчи) быше громове велици по земляхъ, и многѣхъ чловецѣхъ оуби громь и (у) Цариградꙋ треснꙋ кюкю гром оу неделю днемь, оу кое стоехꙋ биліа лоубар'дна, и много люди поби оназы, и цркви до ·е· тысоущь людіи и веще (сар.)

б. и оу Цариградꙋ знаменіе веліе сьтвори се, мльніа бо сьвише огнепалнаа низшьдши, ꙗкоже иногда на Содомытѣны, и попали биліе пращное и ороужіа царскаа вь единои оть црьковь хранимо соуще, и съ иже близь окрьсть мѣста того зданіи соущими и храминами тꙋрскымі многымі, и съ иже въ нихь просто тако живꙋщими вьсѣми (киј.)

818 ѕ.ѕцчд· шкрали се синь крала лешкаго..... (белоп.)

819 ѕцчд· изыде царь Баꙗзить съ воин'ствомь до Македоніе, и стоꙗ три мѣсеца вь градѣ Філип'пꙋсѣ, и пакы распоустивь вое възврати се въ Цариградь (сар.)

820 а. ѕ·з· изиде царь Баꙗзить пакы съ воинствомь, и стоа кон града Сардакіе, глаголюміи Софіа. ·е· недель, и ѿ тоудоу пошьд плѣни Ярбанасе, рекоміи Кроуелеши (сар.)

б. ѕ·за· изиде царь до Софіи, и прѣбысть ·ві· днїи, и на Крꙋолешь; кьзвращ' се плѣни свою землю за нѣкою сьгрѣхꙋ (цет.)

в. исходи царь Баꙗзїтъ с воискомь на Софїю. Тожде лето ходи на Ярванасе и прѣгна их прѣз море (белоп.)

г. (ѕ·за·) исходи царь сь воискомь на Софїю, ап. ·е·; и то лѣто на Яр'ванасе (беог. II)

821 .... поклїсари лешкаго кралꙗ вь Цариград...... соултана Баꙗзита, и поврати неколико (белоп.)

822 ѕ·за· доходише поклисари оугрьскы въ Цариградь (беог. II.)

823 (ѕ·за·) ходи Мехмедь паша на Дꙋнавь и сьгради два града. Коуличь и Храмь (цет. в. бр. 789.)

824 (ѕ·за·) бысть сьмрьтоносїе по вьсеи земли царевѣ (цет.)

825 ѕ·зв· из'гна царь поклїсарїе в'нет'чкаго балїа (белоп.)

826 (ѕ·зв·) прими (ꙋзе ост.) краль Франачаскїи (Врачански ост.) землю Поулїю (белоп. — ѕ·зи· Полїю ост.)

827 а. ѕ·зв· оучинише мечеть въ соулоунске црькве светаго Димитрїа, авгоуста ·и· дьни (беог. II.)

б. (ѕ·зв·) оузеше Тоурци (Ягарене ост.) црькьвь светаго Димитрїа вь Сꙋлꙋне (граде белоп.), и оучинише мечить (белоп. — ѕ·зз· хил. ост.)

828 (ѕ·зв·) враше аничаре по земли (беог. II.)

829 (҂ЗГ) плѣни Игꙋ-паша Харвате, и бана Деренжꙋла жива оухвати на Крьбаве (цет.)

830 а. ҂ЗГ ꙋмре воевода калꙋгюрь Ꙋгровлашкыи, и Радоуль, сынь его, прѣемникь его бываеть (цет.)

б. ҂ЗД оумре воевода влашки калꙋђерь, а сынь мꙋ Радоуль wста на столꙋ (белоп.)

в. оумре Владь воевода влашки (ост.)

831 (҂ЗД) тогда съгради царь велике корабе въ Цариградоу (ост.)

832 ҂ЗД потопи рѣка люд(и) (габ.)

833 ҂ЗЕ побѣже Гюр'гь Црьноевикь кь дꙋждꙋ царю, и бысть сь нимь лѣто едино. И видѣвь тѣх прѣлъсть и скврьнꙋю вѣрꙋ ихь, и многою хытростїю пакы тѣх избѣгь, прїиде къ царю Баꙗзитꙋ, и прими га съ радостїю, и дасть емоу воеводство въ Анатолїи (сар.)

834 ҂ЗЕ вракаше бегалце ѿ Дꙋнава и бист скр'б вѣлка на чловецех (белоп.)

835 а. ҂ЗЅ плѣнише Тꙋрци Рꙋсе (цет. — роушкꙋ землю сар.)

б. плѣнише Тоур'ци Роусе и Лѣхе, и поробише и сьтрише землю (беог. II.)

836 а. ҂ЗЗ позебоше (погибоше габ.) Тꙋр'ци на Рꙋсѣхь (цет. габ.)

б. позебоше Тꙋрци на роушкои землє, ꙗко не знати се числwм ѿ оумершїих прѣко Доунава (сар.)

в. пакь сьбраше се Тоур'ци многw wк. мѣсеца wстав'шее Роусѣ плѣнити. Wни-хь ощоутише, бѣжаше, и Тоур'ци без'дѣл'ни вьзкратише се, имоущи прѣдь собою начел'ника Ман'коча. И гладь и з(и)ма нал'же на ных, и коне ꙗдоше, и зими ради помрѣше мнwзи; неколици wзебли и пѣши прѣидоше, марта мѣсеца (беог. II.)

837 ҂ЗЗ пленише Тоурци оугар'скꙋ землю (белоп.)

838 а. ҂ЗИ прїими царь (Баꙗзить сар.) Єнедах'ти (цет. — ҂ЗЗ Єнебакти сар.)

б. ҂ЗА ходи царь на Арбанасе, и прими Єнебахти и Моутоумь (сен. — Єневахти и Моутонь рув. II. соф. II. рем. Єдибатꙋ и Мwтꙋны маг. — Єнепахти и Мотоунь јанк. деч. без године).

839 ҂ЗИ прїими ц(ар)ь градове Модꙋнь и Кwрꙋнь (сар.)

840 ҂ЗІ прїими царь Медїwламь и Кwриндь (цет.)

841 ҂ЗАІ прѣстави се Їовань деспоть (сынь благочьстиваго Стефана вук. сен. врх.) декемврїа ·І· (рув. I. рач. рув. II. соф. II. рем. ков. вук. сен. врх. — ҂ЗИІ дорп. — дек. ·ЕІ· вас. — дек. ·АІ· јанк. деч. без године, а у подг. год. замрљана).

842 ҂заі҃ браше аничаре по всѣхь земляхь, и тогда бысть и прикладно (беог. II.)

843 а. ҂зві҃ быст зла зима и дръжа ·еі҃· недель (сар.)

б. зима люта и снѣжна (XIII, 278).

844 (҂зві҃) градише градь Драчь (XIII, 279).

845 (҂зві҃) таазы година гладна, а ланска морна (XIII, 279).

846 ҂зві҃ оупали се цех запланинскы, и помори роупніке, іюл. ·ді҃· (габ.)

847 ҂згі҃ доиде коб. жіто за ·рв҃· (XIII, 281).

848 ҂зsі҃ изиде Ахмать соржіи (сь орѹжіи?) и издавы множьство хоусареи (сар.)

849 ҂зsі҃ оумре (прѣстави се ост.) Радоуль влашки воевода (белоп. сек. ост. — ҂ззі҃ вук. хил. — јанк. деч. без године.)

850 (҂зsі҃) прими брать его Елад (Калѹ)ђеровићь (белоп.)

851 ҂ззі҃ бысть соуша и гладь и тоуга (сар.)

852 (҂ззі҃) бысть троусь великь въ Цариградѣ, яко великыимь стѣнамь пасти се и храмомь, и многіи чловѣци побіены быше, яко числоу не знати се, и самомѹ царю Баязитѹ избѣгнѹти оу Дрѣнополѥ. И съгнавь землю сь великою ноуждею, и съгради опеть градь (сар.)

853 ҂зиі҃ оуби Дмитрь Якшићь Михнѹ (Дмитарь Михаила рув. II. соф. II. — Д Михаль рем.) воеводоу оу Сибиню (вук. хил. маг. сен. — ҂ззі҃ рув. II. рем. ост. — ҂зді҃ соф. II. — деч. јанк. без године) и съ нимь конаць пріеть (ост.)

854 ҂зиі҃ быше прѹзи и гоусенице без числа по мѣстох морскыхь (сар.)

855 ҂зиі҃ бысть трѹсь великь вь Константине граде (VI, 223.)

856 (҂зиі҃) и снегь паде мѣсеце июлиа по горах ·д҃· педи (VI, 224.)

857 ——— | съ воин'ствωм и съ та ..... | царство възети ѿ ни..... | събравь воискоу бел...... | бесчисльно погоубив...... | гыбнѹти, и бѣгств..... | пакы на свою земли...... | воинствою ратію нас...... | щеть веліе съмоущен..... | крьвемь пролитіе и в....... | събравъ вое ѿ въсѣх стран....... | чловѣкωмь и конюемь, и прѣдас....... | а самь царъ Баязить избѣг..... | поути быст нѣкако вѹра и....... | доухь съ великою ноуждею..... | царство. И въ то лѣто и....... | бесчисльныим и свыим п...... | ль послávь на землю дан....... | ωд лютыих бѣдь дьнь и н....... | ви иже не пости-

гост . . . .˙. | (сар. Две или три белешке на последњој страни прецепљеној уздуж на пола).

858 а. ҂зді· бысть бои цара (сѹлтана белоп.) Баıазита (рем.) съ сыном Селим-шахомь (Селимшωм белоп. — Селимомь вук. врх. маг.) їюл. ·ла· (рув. II. соф. II. — јанк. деч. без године).

б. ҂зк· бысть Селимовь бои (беог. II.)

в. ҂зка· би бои велики са синомь Селимшомь юлиıа ·ла· (подг.)

859 а. ҂зк· оумре царь Паıазить (рув. II. соф. II. — ҂зді· цет.) — ҂зка· XIII, 283) юлиıа ·д· (маг. — јанк. деч. без године).

б. оумре царь Баıазить, и царствова ·лв· лета (белоп.)

860 а. (҂зді·) вьцари се (оцари се јанк. деч.) сынь его Селимь (цет. — јанк. и деч. без године).

б. (҂зк·) седе на стωль сынь его [Селимь], ап. ·кг· (белоп.)

в. ҂зка· пріе царство Селимь-ага (XIII, 282).

861 а. ҂зка· оудави царь Селимь-шахь (Селимша рем. — Селимь вук. маг. врх.) Коурта (Коуркоута рув. II. — Коркоута соф. II. рем.) и Яхмата и вьсоу братїю свою и вьсь родь свои до корѣна (рув. II. соф. II. рем. вук. маг. врх. — до конца јанк. деч. без године).

б. оуби царь Селимша Коркѹта и Махмѹта и васѹ братию нихь (подг.)

в. оумори Селимь братїю и братаньце (беог. II)

г. ҂зкв· закла Селїмъ царъ Хамада бега и в'сѹ братию свою (белоп.)

862 ҂зка· плѣнише Тоур'ци, априла ·кг·, на Мехадїе христїанѣ, и оупалише имь градь и мнωзи съгорѣше (беог. II.)

863 а. (҂зка·) ѹби Мехметь-бегь Влада воеводѹ на Власѣхь (вук. маг. подг.) генвара ·ке· (рув. II. соф. II. рем. — деч. јанк. без године.)

б. ҂зка· закла Ялїбеговићь сь Бар'бωлшомь Владоу воеводоу Калѹђеровића на Власехь (белоп.)

864 а. ҂зкв· ходи царь Селим-шахь на Шех-Исмаила Казль-баше, и разби га оу нıегови земли авгоуста ·еі· (рув. II. соф. II. рем. — деч. јанк. без године. — аѵгѹста ·ві· маг.)

б. мѣсеца маїа, и иде Селимь царъ прѣзь море на Казаль-башь (беог. II.)

в. ҂зкг· ходи царь Селимь на шаха Смаилıа К'заль-баша, и разби га на нıегови земли, и прїмї мѹ ·г· града (белоп.)

г. ҂зкв· ȣби се царь Селïм со Козли=баши (XII, 284.)

д. ——— поѣе Селимша на Шехъ-Ислам=Казал=баша, и разби га Казалъ=баша цара ȣ негокои земли (подг. без године.)

865 а. (҂зкв·) изиде Секоула и Ђюрагь сь Тоурци (Персьси рем. — сь Тȣрцима Персиянима подг.), и много рода христïанскаго погоубише (рув. II. соф. II. рем. маг. — и изгȣбише м. р. хр. подг. без године.)

б. плѣнише Оугри неколико христïанъ ꙗко и Тоурци (беог. II.)

в. ——— изиде Секоула Ђоураѣь са безаконими крьстоуши на Оугре и много градова пленише, и сами зле погибоше (јанк. деч. без године.)

г. (҂зкг·) крьстоуши на Оугре, и пленише многïе градове, и сами зле погибоше (белоп.)

866 а. ҂зкг· разби Бали=бегь Иноша, херделскаго (военодоу маг. — крала христианскога воеводоу подг.) подь Хаваломь (градомь деч.) маиа ·ѕ· (маг. — мана ·в· рув. II. соф. II. рем. вас. — деч. јанк. подг. без године).

б. ҂зкд· оуби Балу=каша Бак'шï Михаила под Хавалом, маïа ·ѕ· вь неделю (белоп. — по нед. дану треба год. ҂зкг·)

867 ҂зкг· оуби царь Селимь.... Надовлïю (XIII, 285.)

868 ҂зкг· расписа еминь землю, и изиде на Брьвицоу, їолïа ·к· дьнь (беог. II.)

869 ҂зкд· прѣстави се Максимь владика (рем. хил. — епископь јанк. деч.) брат Їоана деспота (бр. Їовановь ост. — а сынь Стефана деспота соф. II. — иже вь Кроушедолоу рув. II. — сынови же деспота Стефана ослѣпленаго дорп. рув. I. — ѿ цара тоурскаго Моурата ков.) гюн. ·иї· рув. II. соф. II. рем. вас. ков. дорп. рув. I. рач. врх. вук. хил. маг. сен. — деч. без године. —ген. ·еї· јанк. без године)

870 а. ҂зкд· оумре краль Владиславь (вук. сен. маг.)

б. ҂зке· оумре краль оу Бȣдïмȣ Владиславь, сынь леш'каго. Вькралï се Лаоушь сын.... (белоп.)

в. ҂зкѕ· оумре краль Владиславь и окрали се сынь его Лаоушь (рув. II.)

871 а. ҂зкд· ходи царь Селïмь на Казал=башь, и прïими Єгупть и дивныи и вьсехвал'ныи и прѣсветыи градь Їероусалïмь, ȣвыи! грѣхь ради нашихь и иные градови тамо (цет.)

б. и ȣзе царь Селимъ гратъ Мисеръ и ȣби цара Кьзль=баша (XI, 268.)

в. ҂зке (ходи рув. II. соф. II. рем. јанк. деч.) царь Селим-шахь (Селимь врх. вук. ост. — Селимь паша рув. I.) и прими (градь рув. II. соф. II. ков.) Мисирь (XIII, 286. врх. вук. маг. сен. ост. — Егїпеть и Александрїю деч. без године) сирѣчь (речены подг.) Егупать (дорп. рув. I. рач. рув. II. соф. II. рем. ков. подг. — јанк. без године).

872 а. ҂зки оумре царь Селимь (вук. сен. маг. врх. — ҂зкз цет. — Селим-шахь рув. II. рем. — соф. II. деч. јанк. без године)

б. прѣстави се Селилимь (!); прие царьство царь Соулеимань (XIII, 287.)

873 (҂зкз) оцари се сынь его Соулеимань (цет. — деч. јанк. без године.)

874 ҂зки сьзида се црьковь, храмь светога Николе, рекомї Брансва Глава (беогр. II.)

875 а. ҂зл прими царь Соулимань Бельградѣ и ине градовѣ срѣмьске, и плѣнише Сремь, и светоу Петкоу ѡднеше и светоу Өеѡфаноу, и Бльгрѣце прѣгнаше тамо оу Цариградѣ (беог. II.)

б. ҂зкд ходи царь Сѹлеимань на Истрѣ, и прїими Бел'градь и Заслонь и пороби Сремь, и ѿ Белграда прѣнесе мощи прѣподобные Петки и светые Өеофани, сьпрѹжнице Льва цара прѣмѹдраго вь Константинь градь (цет.)

в. прїими царь Соулеимань градь Белградь, и расипа по Срѣмоу градовѣ (ост.) и иде подь Бечь (хил.)

г. прими царь Соулеимань градь словоущи Белиградь и инїе окрьстнїе гради (дорп. рув. I. рач. ков.)

д. царь Соулимань, сынь его, прими Бечь (! вук.)

ђ. сынь его царь Селимь (!) прїими Белиградь (сен.)

е. ҂зки примише Тоурци Бѣлиградь Стоины. И до едно лѣто Соулимань царь, сынь его прїими Бѣчь, а Варадинь ҂зл (врх.)

ж. ҂зкд (Сїє лѣто V, 217, VI, XIV, 312) паде соул'тан Соулеимань на рѣкоу Савоу сь множьствомь Измаил'тень, и прѣхождахоу рѣкѹ Савоу ꙗкоже по соухоу, сирѣчь по мостоу, на ѡн поль Срѣма, и инїи же вь кораблѣх прѣпловоуще, ꙗкоже не можно ни рѣкамь тѣмь силнимь Измаил'тене оудрьжати, ꙗко Оугринь имѣше надеждоу на те силне рѣке, Савѹ и Дѹнавь. И ѡп'стоупише ѿ вьсоудѹ словоущи Бельградь и иние окрьстние гради, и лѣтехоу ꙗко змїе крилате села и градове па-

леще. Ѡлѣ чюдо! тогда такѡвои скрьби земли тои имоущи. И вь тои земли, глаголю Срѣме, дивна места и села запѹстеше, а цркви и градове разорише, а славоущи Бѣльградь и неволѣю Оугрин' прѣдаст' Измаилтеном, и вьнидоше вь нь агареньска чеда мѣсеца ав'гоуста ·ки· дьнь. А госпожда Єлена, бывша деспотица и неволею ѡстави славни градь Коупїникь, и дадѣ се бѣг'ствоу прѣко рѣке Доунава оу вьноутрьнѹ Оугрїю, а славноу и дивноу землю деспотовоу Тоурци попленише, а лепи градь Коупчникь разорише, месец(а) сек. ·д· дьнь (V. 217. VI, XIV, 312 рув. II. соф. II. рем. вас. подг. маг. — деч. јанк. без године)

876 (·зкд·) прѣстави се (великы ост.) Басараба, воевода влашки (хил. ост.)

877 ·зл· разби дѣли-Радичь Божичь Фер'вать-пашѹ на Истри, и воинство его погоуби сь нимь (цет.)

878 а. ·зла· прїими царь Соулимань Родось (цет. вук. маг. врх.)

б. ходи царь Соулеимань оу корабле (бродове ост.) по мороу и прими Родось (подг. — ·зкд· ост.) декемврїа ·ке· (соф. II. рем.)

в. ·злв· и ѹзе царь Сѹлемань гратъ Рѡдосъ (XI, 269.)

879 ·злд· възеть царь Соулеимань Барадинь на Доунавоу (дорп. рув. II. рач.)

880 а. ·зле· воинствова царь на Бѹгре, и прими Барадинь и Їлокь, и кралꙗ Лаѹша ѹби на Мѹхачѹ, и прїими славни градь Бѹдимь, и прѣдаде га Ꙗношѹ, банѹ хер'делскомѹ (цет.)

б. ·злд· възеть (прими рув. II. соф. II. рем. вас. јанк. деч. подг.) царь Соулеимень (тварди градь подг.) Барадинь на Доунавоу, и отиде (и отлен пође подг.) на Оугре, на Лаоуша кралꙗ и оуби га (на Моухачю рув. II. соф. II. рем. вас. — оу негови земли деч. јанк.) и прими Бѹдимь, столнїи градь его (Б. и Столныи Белиградь деч. јанк. подг.) и въсоу землю оугарскоу (и своу Мачарскоу деч.) расипа (рув. II соф. II. рем. вас. ков. — деч. јанк. без године — распраши подг.)

в. ·злд· ходи царь Соулимань (цар на Боудимь ост.) на Лаоуша кралꙗ и оуби (разби хил.) га (оу негови земли сен. ост.) на Моухачоу (и тоу погибе Лаоушь краль хил.) и прими моу Боудимь. столны градь, и въсоу землю оугарскоу расипа (вук. хил. маг. сен. ост.)

г. ходи. царь Соулимань на Лаоуша кралꙗ, и оуби га на Моухачю. По томь вьзе и Боудимь, стольныи градь, и вьсоу землю оугарьскоу плѣни и разсипа. И даде кралювиноу оу Боудимоу Іиношоу воиводи хердельскомоу, побратимоу свомоу (врх.)

д. штиде царь Сѹлема-на Угоръско, на Бѹдимь, и расипа Боудимъ (XI, 270.)

881 а. ҂зли· ходи царь на Бечь, нь не ѹспе (и не полоучи вук.) ничто (цет. вук. маг. — и не сьтвори емоу ничтоже сен. — ҂ѕлз· вук. маг. сен.)

б. ҂злз· ходи царь Сѹлеиманъ на Бечъ, и разбїенъ оутече (хил.)

в. ходи царь Соулеимань прѣко оугарске (мацарске јанк. деч.) земле на Немце на градь Бечь и не полоучи ничто (рув. II, соф. II, рем. — деч. јанк. без године. — и на нь ниша не шправи, него изгѹби многѹ воискѹ подг.)

882 ҂зма· ходи царь на Казаль-башь, и прїими великыи (Вав)у-лшнь, и тамь ѹдави Скендерь-Челепїю (цет.)

883 ҂змд· ходи царь на Ламань-Горѹ, нь не ѹспе ничто (цет.)

884 а. ҂змѕ· побѣди царь Сѹлимень Бог'данскѹ землю, Петра военодѹ. — Тогда сьгради град Натоуль (соф. I.)

б. ходи царь Соулеимань на Петра воеводоу молдавскаго и побѣже прѣдь нимь из свое земле (рем. подг. — деч. јанк. без године). Тако вьзврати се посрамлюень (рув. II, соф. II).

в. ҂змз· ходи царь на Петра воеводѹ молдовскаго; шн'же бѣгоунь бываеть (цет.)

885 а. ҂змд· оузе (опеть подг.) царь Соулимань Боудимь (рув II, соф. II. рем. вас. вук.) вторы поуть (хил.)

б. по сьмрьти Іиноушевои оузе царь Соулимань Боудимь (врх.)

886 ҂змд· ходи царь на Чор'фшсь, нь не прѣеть его. И ѿ тѹдѹ вьз'враш'ь се ѹдави Ибраимь-пашѹ (цет.)

887 (҂змд·) бысть сьмрьтоносїе (цет.)

888 ҂зна· вьзврати се Петрь воевода молдовскыи кь царѹ, и пакы царь землю его вьзвращаеть (цет.)

889 ҂зног· прими царь Соулеимань Боудимь, и вьсоу землю оугарьскоую разсипа (дорп. рув. I, рач.)

890 ҂зног· ходи царь на Бѹгре, и прѣеть Шстрьгонь и ине грады (цет.)

891 ҂знѕ· штиде царь Сулимань на Казал'-баш, ѿведе го . . . елнаша на брата своего Смаила. (соф. I.)

892 И паде ·г·ѱ снегь мѣсеца ав'гоуста (соф. I.)

893 ҂знз· пріими царь Печуи и Бал'пово и Стол'ныи Бел=градь (цет.)

894 ҂знѳ· ходи Беглерь=бегь на Оугре (Мацаре јанк. деч. — на Тису маг.) и прими (Бечеи и рув. II, соф. II, рем. вас.) Бечкерекь и Липовоу (и прими Биекере подг.) и ине (неке подг.) градове (паланке маг.). И иде на Темишварь и ничто не полоучи (маг. — и на нь ница не шправи подг.) нь (него рув. II, соф. II) побеже (рув. II, соф. II, рем. вас. — деч. јанк. без године).

895 (҂знѳ· приде Барать и немачки Кинь и примише (пакы маг,) Липовоу (деч.) И то лето Барать погыбе (маг. — јанк. и деч. без године. — брать соф. II, рем. вас.)

896 ҂зѯ· ходи царь на Казаль-баш и пріими грады многы (цет.)

897 (҂зѯ·) удави сина своего Султань=Мустафу, послѣжде и сина Султань=Мустафінна (цет.)

898 ҂зѯ· разби Хадоумь паша Оугре и (Петра Ковачевића подг.) Петра Бакича на Сегединоу (подь Сегединомь маг.) февр. ·д· (рув. II, рем. маг. подг. — деч. јанк. без године) четврьты (= четвртак, соф. II.).

899 а. ҂зѯ· пріими Ахмать=паша Темишварь (҂зѯа· ков. рув. I, рач. — ҂зпа· дорп.) їюлїа ·кѕ· (вук. врх. хил. — јанк. без године),

б. (҂зѯ·) изиде (исходи деч.) Ахметь (Хадмань маг. — Ал=машъ деч. — Хадоумъ подг.) паша сь воискомь ве=ликомь и прими Темишварь (июл. ·к· рув. II, соф. II, рем. — їюла ·и· маг.). И отиде на Егарь, и тамо ничто не полоучи (рув. II, соф. II, рем. вас. маг. — деч. без године. — и тамо ница не шправи подг.)

900 (҂зѯ·) пріимише Липовоу и ине градове (вук. хил. врх. ост.)

901 ҂зѯг· пріимише Турци Темишварь и Липово и Бачку мегю до Тисе (цет.)

902 (҂зѯ·) оудави царь Моустафоу пашоу оу Боудимоу (ост.)

903 (҂зѯ·) оуби трѣскь Боудимь, и оупали се прахь и темель изврьже, и инь градь Пещоу (ост.)

904 (҂зѯ·) (на есень вук. врх.) ꙗви се опашита звѣзда (рув. II, соф. II, рем. вук. врх. — деч. јанк. без године) шк. ·иї· (маг. по други пут под г. ҂зѯд· без датума).

905 ҂з҃ѯв҃ бысть куропасха (рув. II, соф. II, вук. — ост. јанк. без године).

906 а ҂з҃ѯг҃ бысть чоума по вьсеи земли (сен. ост. маг. — деч. без године) срьбскои (рув. II, соф. II, рем.)

б. ҂з҃ѯд҃ быстъ сьмрьтоносіе (цет.)

907 (҂з҃ѯг҃) бысть трѹсъ велїи, и Скопїе градь низложи се, и ины грады и зданїа многа и храмы низложише се (цет.)

908 ҂з҃ѯе҃ ходи Хадоумь паша подь Сегеть (Сегетварь јанк. — Сегетьварошь маг.) и ничто не полоучи (рув. II, соф. II, рем. — јанк. деч. без године).

909 ҂з҃ѯе҃ ѹдави царь Ахмать=пашѹ, и сына своего Пањазїта прогна на Казал'=башь (цет.)

910 ҂з҃ѯи҃ вьзврати Казаль=башь сина царева Пањазїта мрьтва (цет.)

911 ҂з҃о҃ по(бѣ)же Александрь вѡевода молдовскыи кь царѹ, и помощь ѿ него прїемлеть, и пакы кь своимь вьзвращает се и своеи земли (цет.)

912 ҂з҃оа҃ хѡди Хрѹстанъ=паша бѹдимски на Херделъ землю; нища не полѹчи (маг.)

913 ҂з҃ов҃ воиствоваше Тѹрци на Мал'тѹ, нь не ѹспѣше ничто, и тьщїи вьзвратише се и своихь лишенїи (цет.)

914 ҂з҃ов҃ плени соултань Соулимань Карабогдана и погоуби Митрашина (габ.)

915 (҂з҃од҃) прїими Пїале=паша градь Сказь и мнѡгы грады; ѹ Пѹлїе опровръж(е) (цет.)

916 (҂з҃од҃) прѣстави се кнезь Дїмїтрїе кратовскїи (цет.)

917 а. (҂з҃од҃) ѹмори царь Ар'слань=бега Ахїа=пашикњ (цет.)

б. (҂з҃ое҃) закла Мехмедь=паша (Сѡколовићь маг.) подъ Сегетомь Арсланк=пашоу (маг. — деч. јанк. без године).

918 а. (҂з҃од҃) прими Гюлю Пертать=баша (габ.)

б. ҂з҃ое҃ прими Пертань= (Петрань= маг.) паша (градъ деч.) Ђоулѹ (маг. — јанк. деч. без године).

в. (҂з҃о҃) Петрань= (П'ртань= рем.) паша ходи на градь Ђюлоу и прими га (рув. II, соф, II, рем.)

919 а. ҂з҃од҃ воинствова царь на Бѹгре и прїими Гюлѹ и Сегетварь, и тамо житїе оставлњеть, мѣсеца авгѹста ·кд҃·. Сьи звѣролютныи по вьсѣмь бывь дрѹгыи Ар'таѯерѯь, подобьнь дрьзости и строитель воинствѹ (цет.)

б. (҂з҃ое҃) прими царь Соулеимань Сегеть, мѣсеца авгоуста ·еі҃· дьнь (деч. јанк. без године), и тѹ погибе царъ Сѹлеиманъ (маг.)

в. ҂зод· ходить Солимень и обнесе (?) Сегетварь, и тамо оумрѣ подь Сегетварь (габ.)
г. ҂зое· штиде царь Сѹлимань на Сегетварь и тамо оумрѣть (соф. I).
д. ҂зо· ходи царь Соулеимань подь Сегеть, и прими га (подг.). Тоу и конць пріеть (рув. II, соф. II, рем.)
ђ. ҂зов· пріими царь Соулеимань Сегеть. Тоу и конць пріеть (дорп. рув. I, рач. ков.)
е. ҂зое· пріими царь Сегеть и Бюлоу и ине градове, и оумре подь Сегетомь, и царствова ·мз· лѣть (ост.)
ж. ҂зов· пріимише Тоурци Сегеть (врх.)

920 ——— оумре царь Соулеимань (јанк. деч. без године.)

921 а. (҂зое·) шцари се (синь его деч. јанк.) Селимь (маг. — деч. јанк. без године)
б. ҂зое· вьцари се синь цара Сѹлеимана Селімь, шкт. ·в· (цет.)
в. (҂зое·) и седе сынь его Селим, и царьствова ·д· леть. И паки вьцари се Моурать (ост.)

922 а. (҂зое·) помрьче сльн'це мѣсеца априліа ·е·, вь ·з· час дне, и дрьжа вь два часа (цет.)
б. ҂зое· помрьче сльнце априліа ·ѕ· дьнь оу полѹдне вь срѣд. (VII, 237; среда је била 16ог априла).
в. ҂зоѕ· помрьче сльнце по вьсеи земли априла ·д· (ва срѣдоу деч. јанк.) ва полѹдне (маг. — јанк. деч. без године. Среда 9 априла била је 7075 године).

923 а. ҂зое· поусти царь ель-ıазаџи, и продаде црькве и манастире (габ.)
б. (҂зоѕ·) царь продасть црькви и мѡнастыре по вьсѣмь царствомь его (цет.)

924 ҂зоѕ· прѣстави се Алеѯандарь вѡевода молдовскыи, и сынь его прѣемникь его бываеть (цет.)

925 (҂зоѕ·) изгна царь Петра вѡеводѹ ѹгровлахіискаго, и вь мѣсто его поставлıаеть Алеѯандра воеводѹ (цет.)

926 (҂зоѕ·) сьмрьть постизаеть Петра воеводѹ чрѣзь морıа вь заточеніи сщџѹ емѹ (цет.)

927 ҂зоз· воинствоваше Тѹрци кромѣ цара на Казань, на Рѹсе (цет.)

928 (҂зоз·) ıави се ѕвѣзда зарѹ прѣзь вьсе небо имоуџи ıакоже копіе (цет.)

929 ҂зои· потресе се землıа два крати мѣсеца генѹаріа ·ѕ· (цет.)

930 (҂зои·) воеваше Тѹрци на Арбанасе, нь не ѹспѣше ничто (цет.)

931 (҂зои҇) прѣстави се ѥѯархь Дакїиї высеѡсвещенныи митрополить Аїпланїе градчанскои Дѡнисїе (цет.)

932 а. (҂зои҇) воеваше Тѹрци на Кип'рь, и плѣнь сьтворише многь, и тамо озимѣше, и не ѹспѣше ничтоже вь ѡкрьстныхь градовѣхь (цет.)

б. ҂зои҇ прие Мѹстафа баша Кипрь (габ.)

933 а ҂зоѕ҇ ходи паша сь множьствомь вѡи и по морю и по сѹхѹ на гради уталскые. И Лѹцинь сь нѹждею вьзеть и мьчю прѣдасть и расхыщенїю. И Карь вѣрою емѹ прѣдаст се. И ѿ тѹдѹ вьзращ'се по морю и сьсрѣтоше его Латїни, и бысть междѹ ими сьраженїе вꙿ мори, и вьсе мнѡжьство кѡраблеи разбише, ѡвѣхь глъбыни прѣдаше, инѣхь сь чловѣкы ѿведоше вь плѣнь вꙿ Уталїю, Успанїю и вь вьнѹтрьнѹю Фрѹгїю. Паша же сь единѣмь сандалюемь ѹгонезнѹ сь шесть чловѣкь тьчїю и своихь чедь и воинства лишень. Ꙗко глаголють, множае ѿ четырѣхь сто кѡраблюи и вещ'ше сь чловѣкы вь плѣнь вьсхищено бысть и ѿведено (цет.)

б. разбише Фрѣнци Перьтать-башоу и Али-башоу оубише, :к҇ сына моу поробише (габ.)

934 ҂зп҇ оузеше Сегединь (врх.)

935 ҂зпа҇ прѣстави се прѣѡсвещенныи архїепископь и ѡбновитель прѣстола срьбскаго Макарїе (цет.)

936 ҂зпв҇ прѣстави се прѣѡсвещенныи архїепископь Ан'донїе тоежде цркве пек'скые архїепископие (цет.)

937 ҂зпг҇ ходи Сїнаѹш-баша на Карабогдана, и хвати Карабогьданьца те га раскїда на камиле. И врати воискоу на Софїю, ·вї· хилад. мес. авса ·г· (габ.)

938 Тгдаі би хиг. кил. (?) ѿ ·р·ї·ѕ·^е^ про(со)..., ечꙿм ·н· рꙿжь ·н·, хлеб ·т·и·ї· драм за ас.... (габ.)

939 Тꙿда сꙗ ·зї· хала на ѡблакѹ и по хр҃ѹ паскѹ (габ.)

940 ҂зпг҇ оумрѣ Селимь царь (габ.)

941 (҂зпг҇) вьцари се Моурать месеца (габ.)

942 ҂зпд҇ би гладь великь по вꙿсеи Македонии и по Власех, и много люде помрѣше ѿ глад ѡти беше ·рп· драм х(л)еб за ·а·, кок. (кукуруз?) за ·рк·, просо за ·рк·, ржꙿ ·рн·... ·р· ас. кил. три за ·не· ас. овс ·н· ѹ Дренополе и драм хлеб за ·а·, а ѹ Солѹна ·н· драм за ас.... (габ.)

943 ҂зпѕ҇ ꙗави се звѣзда опашата имеше ѡпаш прилка селвїи иникар (?) їдет колико юже и главою беше низꙿ врд кꙿ западѹ, а опашїю кꙿ Цариградѹ, ї на ѡпаши имаше

мала звезда, и прѣдь нея ·г· звєзѫдї напорѣдѹ, и сѧ ѿ месеца ѡктоврїа ·и· до месеца декевра ·дї· веч, заїде за ѡблак (габ.)

944 Тѫда проидоше елчиї бечѫк. и венецианс.. хазѫна на Цариградѫ, дек ·дї· (габ.)

945 Тѫда Кѫзлѫ=паша Дскар ѿ мора темни (?) рѣчьн пѫрѫскї ѹфак (?) велико именїе продаде се ѹ Цариград месец. декевра (габ.)

946 Тѫда трже ѹ Солѹнѫ по ·ѹ· ас. ѡка хлебь горе ·а· а на Софїа кьтор го ·рпа· ас. биеше после станѹ за трѫ. пѡ ·ра· хлебѫ ѡка .... на газда симїтѫ ·с· аспра (габ.)

947 Тѫда ходї воиска на Карабогданѫ, и врати се пакѫ (габ.)

948 Тѫда паде снегѫ ·г· лакѫти месеца ф. ·г· дьнь, и иде за ·з· дни. Тѫда люди погывоше ѿ снега кои бехѹ ходили по брда и по воденицахь, заї снегь (габ.)

949 Тѫда се и паки ꙗви звезда ѡтрадна светѫла фр. ·гї· кьгда снегь (габ.)

950 Пакї месеца мартїа воїска ходи на Карабогдана, и ѡтїде Татар=ханѫ царѹ и сломи Михала Катакѹзна и царѫ га ѡбеси.... (габ.)

951 Месеца мартиа ·ки· велики пекѫ (петак) изгоре Софиа, кѹки ·ах· освнѫ сїромшн. (габ.)

952 Пакї ꙗви звезда декевр. ·зї· (габ.)

953 Тѫ би великї бои на Кѫзьл баш, Мѹстафа паша Ѿктар, ·вї· хїляд. и Татар=ханѫ .... и погинѹше свїа негдер ·вї· хилад. (габ.)

954 ҂зпи· прїими царѫ Єгарѫ и Сѡн'лѹкѫ и ине паланке (маг.)

955 ҂зчв· бисть соушна година (XV, 319, рув. II. соф. II. рем.)

956 ҂зчг· бисть чюма по всеи земли срьбскои (рув. II. соф. II. рем.)

957 ҂зчд· великыи снѣг бысть на вьскрѣсенїе (соф. I.)

958 ҂зр· оузеше Бечкерекь, и плѣнише христїанѣ (врх.)

959 ҂зрв· (погыбе врх.) Хасань паша Клобоучариħь на Тоуровоу (врх. VII, 239).

960 ҂зрг· ходи Синан-паша на Ѿнѫк и прими га тожде лѣто, и бысть бои велики (соф. I.)

961 (҂зрг·) оумрѣ царь Мѹрать=бѣгь (соф. I.)

962 а. ҂зрг· отнесоше Тоурци светаго Савоу из Милешеве, мѣсеца марта ·ї· дьнь, Ахметь бегь Оħоузь, и сажегоше, априлїа ·кз· на Врачароу кодь Бѣлграда (врх.)

б. сьжегоше моции светаго Сави (сьж. светаго Савоу рув. II. соф. II. рем. вас.) прьваго архїепископа срьб=

скаго. Ѳинань паша из монастира Милешева отнесе оу ковчегоу позлащеноу, и сьжеже на Врачаревоу више Белиграда (рув. I. дорп. рач. рув. II. соф. II. рем. вас. ков.)

в. ҂зрв҇ вь дьнїи пер'скаго цара вьзеть бысть светитель Ѳава вь петакь великы, оуви мнѣ грѣш'номоу! (XV, 321).

963 а. ҂зре҇ изиде царь Мехмедь сь великомь воискомь и прїими Єгрь (рув. II. соф. II. рем.)

б. прими царь Мехмедь градь Єгарь (ков. дорп. рув. I. рач.)

в. ҂зрд҇ примише Тоурци Єгарь (врх.)

964 а. ҂зре҇ више се Дробнаци и Никшиђи и Пивлıани сь Дервиш-бегомь на Гацкоу (врх.)

б. рать Гатачка, Дервишь-бѣгь (VII, 238).

965 (҂зре҇) оумре царь Мехмедь (рув. II, соф. II, рем.)

——— престави се срьбски патрїархь светопочивши Іωаннь (јанк. деч. без године).

966 ——— постави се кvр Паисеи патриıархь срьбски (деч. јанк. без године).

967 ҂зркд҇ ходи темишварски паша Мехмедь Ђакь, и прїими Липовоу и Ірадаць; издаде его Бекленъ краль херделски (рув. II. соф. II. рем.)

968 а. ҂зркѳ҇ ходи царь Ѡсмань на Леха, и ничто не полоучи тамо (ост.)

б. ҂зрл. ходи сѹлтань Ѡсмань на Леха. Тогда сагради м(о)сь на Дѹнавѹ (соф. I.)

в. ходи царь Османь на Леха, на градь Каменицоу, и ничто не полоучи (ков. рем. — ҂зрид҇ дорп. рув. I.), врати се посрамлюнь (рув. II. рем. — ҂зрла҇ соф. II.)

969 (҂зрл҇) погыбе (таможе и загыбе ков.) царь Ѡсмань не оуведено (незнано ков.) ѿ кого и како (дорп. рув. I. рач. ков. — ц. Ос., а Богь вѣсть рув. II. соф. II. рем.)

970 ҂зрл҇ вьцари се Моустафа, и подави велможь много, а кадїахь ·д· кроме инихь (ост.)

971 ҂зрл҇ идоше Тоурци подь Ѳаланть, и ничто не полѹчише (маг.)

972 (҂зрла҇) ѡцари се Моурать (ост.)

973 ҂зрлѕ҇ идѡше Тѹр'ци на Богданъ (маг.)

974 а. ҂зрмѕ҇ прїими царь Моурать Багдать (ост.)

б. ҂зрмѕ҇ ходи царь Моурать на Багдать (сирѣчь на Вавvлонь (ков. дорп. рув. II.) и прїими его (ков. рув. I. дорп. рач. — ҂зрми҇ рув. II. рем. — ҂зрм҇ соф. II.)

975 (҂зрмѕ) прїими херцегъ Керна градъ великы Парїезокь немска кесара (ост.)

976 ҂зрмд҃ ꙋмре царь Мꙋрать (рув. II. соф. II. рем. без године) месеца генв. ꙋ Цариградꙋ (студ.)

977 (҂зрмд҃) прими Вавилонь (студ.)

978 мѣсеца февраря ·з· дьнь паде ръѣа на землю ꙗкоже мнети сипчевина (студ.)

979 ҂зрн҃ идѡше Тꙋрци на Критъ, бише га ·кз· лѣт, и ꙋзеше га ·кз· лет (маг.)

980 ҂зрна҃ прїимише Тоурци градь Ꙗзакь на мороу (рув. II. соф. II. рем.)

981 (҂зрна҃) бисть чюма по всеи земли тоурьскои (рув. II. соф. II, рем.)

982 а. ҂зрнв҃ идоше Тꙋрци на Задаръ, и нища не полоучише, вьзвратише се тащетни (маг.)

б. ҂зрнг҃ бысть на Задарь (начеть задарска ков.) воиска, и много лѣть воеваше (Тоурци ков.) при цароу Ибрахимоу и при сыноу моу цароу Мехмедоу и не полоучише ничьтоже, нь тьчїю похараше поморскоу краиноу (дорп. рув. I. рач. — и мало полоучише, тьчїю похараше мирноую землю ков.)

в. ҂зрнє҃ иде Текели паша на Задарь и не оузе га (врх.)

983 ҂зрнѕ҃ погибе царь Ибрахимь, брать Моуратовь и царствоваль бѣше ·и· лѣть и оубїень бисть ѿ своихь си велмоужь; беше смѣо спензоу и землю (соф. II. вас. — ҂зрнѕ҃ рув. II. рем.)

984 ҂зрнз҃ вьцари се сынь Ибрахимовь Мехмедь (рув. II. соф. II. рем. вас.)

985 ҂зрни҃ прїими царь Мехмедь Ћирить, сиречь Кандїю (рув. II.)

986 ҂зрнд҃ сьгради Али-паша градь на Колашиновићоу (врх.)

987 ҂зрнд҃ иде Али-паша, и ꙋзе Єновꙋ ти(!) Себишь и ине паланке (маг.)

988 ҂зрѯа҃ оузе Сендиа Барадь и ине паланке плени (маг.)

989 (҂зрѯа҃) ꙋмори Сендию Али-паша ꙋ Темишварꙋ (маг.)

990 ҂зрѯг҃ оузеше Тоурци Оуиваръ (маг.)

991 ҂зрѯє҃ погибоше Тꙋрци на Нꙋри, разбише их Немци. Тогда оставише воевати на Немца (маг.)

992 ҂зрѯѕ҃ Ахметь паша Кюприлїа прїими Єновоу (ков. дорп. рув. I. рач.)

993 а. ҂зрѯд҃ прими Али (Ахметь рув. I.) Велики Варадь, столни градь оугарски и иние градове, и всоу землю покори (дорп. рув. I. рач.)

б. Али-паша и Сеидинь паша прїимише великї градь Варадь, и многоую землю покорише под дан (ков.)

994 ҂зрҙд· ѹзеше Тѹрци Каменицѹ и ѡтеше Ѡбанъ град рѹски и много христїанскаго рода поробише (маг.)

995 ҂зров· изиде Ахметь паша Кюприлїикь съ великомь воискомь (и гнѣвомь и силою дорп. рач. рув. I.) и вьзеть градь Хоуѣварь (Хоугдварь ков.) и прѣзиме вь Белиградоу (ков. рув. I. дорп. рач.)

996 (҂зров·) и вь тоу зимоу ꙗви се опашита звѣзда, дек. ·а·, и многы дни бысть (ков.)

997 И пакы (тьжде паша ков.) поиде вь лѣто ҂зрог· на Нѣмца, и тамо не полоучи ничтоже, побѣдише (разбише дорп. рув. I. рач.) во еговѹ силоу и грьдость, и мнози вои его погибоше и плѣнени быше, и въ рѣце Ноури потоплени (грьдость, и зле оусрѣтень бысть на рѣце Ноури ѿ западнихъ езикь дорп. рув. I. рач.) и възврати се посрамлень (ков. дорп. рув. I. рач.)

998 а. И паки поиде вь лѣто ҂зрое· прѣжде речены Ахметь паша на Крить, и воева три лѣта, и вьзеть его (ков.)

б. ҂зрое· поиде таже Ахметь паша на Крить, и воева его ·г· лѣта и вьзеть (дорп. рув. I.) и прими вь лѣто ҂зроз· (рач.)

999 а. ҂зрп· поиде царь Мехмедь на Леха, и вьзеть Каменицоу градь (ков.)

б. поиде царь Мехмедь сь множьствомь езикь и безчисльнимь воинствомь на Леха (рув. I.) и вьзеть градь Каменицоу (дорп.)

в. ҂зрпа· ходи царь Мехмедь на Леха и прїими градь Каменицоу (рув. II.)

1000 а. ҂зрпе· ишли Тоурци на Чехиринь, и не могоше его вьзети (дорп.)

б. ҂зрое· разбише Тѹрци Чехринь град мѡскѡвски. И стиже Василь воевода, разби Тѹрчина, едва ѹтече с мало воиске (маг.)

1001 ҂зрпѕ· паки ишли Тѹрци на Чехиринь, и вьзеше его (дорп.)

1002 1682. падоше Тѹрци на Филекь хазь, раскопаше га земломь барабар (маг.)

1003 а. ҂зрҁа· поиде царь Мехмедь и башь-везирь и еничарски ага подь Белиградь, сь множьствомь и бесчисльномь воискомь паде; ишли подь Бечь, пришли априлїа ·кг· дьнь. Паке царь остаде вь Белиграде, а везирь Моустафа и

еничерски ага сь вьсомь воискомь и силомь отишли подь градь Іанокь, и бише его ·є· дьни, и не могоше его вьзети. И ѿ тоудоу пошли подь Бечь, и бише его ·ѯг· дьни, и не могоше его вьзети. И приде из вьноутрь немачки краль Леополдь сь вои своими подь Бечь, и разби Тоурке, и тоу изгиноуше Тоурци, ıако числомь не знати се. И ѿ тоудоу побеже везирь и еничарски ага сь осталомь воискомь подь Боудимь, а подь Бечемь оставише вьсе имение свое: шаторе, топове, џепханоу и тефтерханоу. Се же бисть септемвріа ·д· вь неделю. Слишавь же сіе царь, и отиде изь Белиграда оу Дренополе, октомвріа ·в· А везирь приде вь Белиградь, и тоу оуморише его декемвріа ·и· дьнь (дорп.)

б. 1683. поиде царь Мѹхамедь сь воискомь великѡмь и дођe ѹ Аѯко градь на Ђѹрђевь дань. И посла везира на град Бечъ. Дође везиръ пѡд Іанокь. Посла цара Татархана преко Рабе воде да плени землю немачкѹ. Попленише и поробише и много села и градове ѡпѹстише. Дође везирь сь многом силномь воискѡмъ, и би Бечъ 90 дан; ниџа не полѹчи. Стигоше Немци, разбише мѹ, остало ѹтече с везиромъ, мѣсеца авгѹста 23 дань. Везиръ дође ѹ Беѡградъ. Посла царъ те га ѹмѡрише, ноемвріа 27 дань (маг.)

в. ҂зрпг· ходи царь Мемедь оу Белиградь, а везира посла подь сами словоуџи градь, глаголю, Бечь, и тоу показа вьсоу своїю агаренскоу силоу. И сьраженіе бисть два мѣсеца дана, и ничто не полоучи, нъ васе ıаже ношаше съ собою, и ıаже имѣıаше, неволею и остави и побеже (рув. II.)

1004 ҂зрчг· отиде Шеитан-Ибрахимь-паша сераскерь подь Боудимь, и тоу стаıа вьсе лето (дорп.)

1005 (҂зрчг·) оузеше Немци градь Оуђварь (дорп.)

1006 1684 иде сераскерь пѡд Бѹдим, разбише га Немци пад вадѹ (?), авгѹста 19 данъ и ѹзеше Паланкѹ, сиреч Ѹиваръ, затворише Боудимъ, бише 80 дана, не могоше ѹзети; паде снегъ (маг.)

1007 1685. иде Шаитань-Ибраимъ-паша под Ѡстрогѡнь, би га 12 дни. Стигоше Немци, разбише мѹ воискѹ, побеже ѹ Бѹдимъ, ѹмѡрише га Тѹрци, ноемвріа 28 (маг,)

1008 (1685) ѹзеше Немци Градацъ и Липовѹ, и ине паланке ѡколо попленише и Херделъ-землю ѡсвоише (маг.)

1009 ҂зрҁд· бисть гладь крепкь (дорп.)

1010 (҂зрҁд·) изгори Белиградь, априліа ·д· (дорп.)

1011 (҂зрҁд·) приде вь Белиградь вашь=везирь Соулеимань=паша и еничарски ага, иоуліа ·л· сь множьствомь вои, и отишли подь Боудимь (дорп.)

1012 а. (҂зрҁд·) оузеше Немци Боудимь сь окрьстними градови, августа ·кг· (дорп.)

б. 1686 ѹзеше Немци Боудимь град. и многи изгибоше пѡд нимъ, и ине паланке попленише (маг.)

1013 (1686.) ѹзе Мацарь Печѹи, и попали ине паланке (маг.)

1014 а. ҂зрҁе· паки отиде везирь Соулеимань паша и еничарски ага сь множьствомь и бесчисльномь воискомь и гнєвомь на Моухачь поле. И тоу ихь Немци оусретоше, и разбише ихь силоу и грьдость. И тоу изгиноу много множьство Тоуракь, иниxь же много множьство Немци вь порабощение одагнаше, и вьзеше имь вьсе имение ихь, шаторе, топове, цепханоу хазиноу и вьсе ѿ мала до велика, августа ·в·. Везирь же и еничарски ага сь осталомь воискомь, побегоше подь Осекь, и ѿ тоудоу пошли подь Варадинь. И тоу бисть по междоу нима метеж великь и сеча. И тоу ктели везира параклаисати. И виде везирь да ће погиноути, оузе санчакь=барıакь, те побеже оу Цариградь, и тоу его оумори царь (дорп.)

б. 1687. разби Парфишъ херцегъ Соулимана везира пѡд Ѩрашанѡм и Єгень=пашѹ авгѹста 19. Побеже везиръ пѡд Варадинъ. Теше да га ѹмѡре Єгенъ=паше. Везирь виде, седе ѹ шаике, и еничаръ=ага, идѡше шаикѡмъ до Рѹхчакъ, паки идѡше ѹ Цариград. Ѹмѡри га царъ, септемвріа 4. (маг.)

1015 1688 враше се Тѹрци на Єгень=пашоу ѡколо Пирота, и помилова царь (маг.)

1016 (1688) затворише Тѹрци цара Мѹхамета, и поставише цара Сѹлимана. Посла царъ Сѹлимань Єгенъ=пашѹ пѡд Биѡград. Доће Парфишъ херцеъ на рекѹ Савѹ. Прѣхѡждахѹ ıакѡ по сѹхѹ на ѡнъ полъ Врачара. Виде Єгенъ паша таково чѹдо, ѡстави шаторе, побеже до Смедерево, докле виде що ке бити. Пакы ѡтиде ѹ Нишь, а Немци ѹзеше ѡколо града варошь, попалише. Паки бише град 30 дана, ѹидоше ѹ град Немци мѣсеца авгѹста 27 дьнь (маг.)

1017 (1788) ѹзе Ѩпеа капетань Ѹжице (маг.)

1018 (1688) ѹзе Проданъ Щета Нози Град (маг.)

1019 (1688) изгибоше Срьбли под Бнин (Бдин ?) (маг.)

1020 (1688) изгибоше Срьбли на Гωлїю (маг.)

1021 (1688) изгибоше под Вишеградь оу Босни на Дрени (маг.)

1022 1689 изиде Ярапь паша с воискωмъ, и разби га принца Лѹи херцегъ на Баточини, побеже ѹ Нишъ, месеца авгѹста 26 дань. Пође херцегъ за ним полако; що ωстало беше разби пωд Нишомъ, натера на Нишаве, вече се подави негω що изгибе ѿ сабле (маг.)

1023 (1689) примише Немци свѹ српскѹ землю, и пленише Скопе (маг.)

1024 (1689) оде Виторанъ, и не прими Видинь, и поиде на Власи (маг.)

1025 1690. изиде Ћѹприлићъ везиръ с воискомъ великомъ, дође пωд Нишъ, поче га бити, а дрѹга воиска иде на Хердель (маг.)

1026 (1690) ѹхити Телеки графъ Ѧизера пωд Брашωвомъ. Кад то чѹ принци Лоу херцегъ, врати воискѹ ка Ердѣлѹ, а везиръ ѹзе Нишъ на верѹ месеца авгѹста 17 д. Дωђе везиръ с ωномъ силномъ воискωмъ, и паде по(д) Белиградь а христїани, що бїахѹ по ωнои краини, дадоше се бегствѹ маџарскои земли до Бѹдима, а Тѹрци ωсвоише Белиград, ωстадоше Немци ѹ Осекѹ, а Тѹрци ωсвоише савь Сремь до Осека (маг.)

1027 1691. дође Ћѹприлићъ везиръ ѹ Сремъ и разби га принци Лѹи херцегъ на Михалевцѹ, и тѹ погибе везиръ (маг.)

1028 (1691) поиде принцѹ Лѹи ерцег под Варад; бише га ·е· месеца.

1029 (1691) изиде Ѧизеръ из робства, дође под Варадωм, и ѹзеше га месеца марта 16. дань (маг.)

1030 1692. изиде Капларъ ђенерань с воиском, и паде пωд Варадинъ, и Тѹрчинъ паде на Земѹнъ. И то лето не би бои (маг.)

1031 1693. изиде Ярапъ паша с воискωмъ великωмъ, и паде пωд Варадинъ и би га 3 месеца, не може га ѹзети; врати се срамωтно (маг.)

1032 1694. то лето не би бои (маг.)

1033 1695. постѹпише Немци Белиград, и не мωже прїети. Дођоше пωд Варадинъ (маг.)

1034 ·з҃сд· велики снегь быст на вьскресенїе (соф. I.)

1035 1696 изиде Саксъ и Капларъ ђенеранъ пωд Темишваръ, бише га 30 дана. Стиже царъ Мѹстафа, те се бише. И тѹ ранише Ѧистера, и ѹмре (маг.)

1036 1697 изиде царъ Мѹстафа ѹ Влашкѹ, и паде на Тисѹ, и начини мωсъ ωнде. И пређе везиръ ѹ Бачкѹ, те ѹзеше Титель, и плени Сентѹ; много христїаньскωгω рода порази. Поиде и дође на Сегединъ; стиже принца Лѹи с Немци, разби мѹ воискѹ. и натера на Тисѹ, веће се само подави. Царъ бивши на ωнъ полъ Тисе, виде такωво чѹдо, ωстави све шаторе и топове, ωде ѹ Белиград месеца авгѹста 27 дань (маг.)

1037 (1696) вехѹ изишли кѹрѹци ѹ Токаи, и паки поразише и Немци, и свезаше Токаи Ференца ѹ Бечъ (маг.)

1038 (1697) принцы Лѹи плени Сараево, и прегна преко Саве реке месеца септемврїа 23 данъ. Врати се цесаръ са радостїю великою ѹ Бечъ (маг.)

1039 1698 доиде Петаръ царъ московски цесарѹ Леополдѹ ѹ Бечь. Тѹ се видоше 2 цара (маг.)

1040 (1698) цесарь поклисарь и мωсковски царь и млетачки дѹждъ ..... краль те се скоупише ѹ Сремъ ѹварош Карловацъ да чине миръ ѿ земле, да не имаю воевати едань на дрѹгωга (маг.)

1041 Пође Ниемац, и ѹзэ Тѹрчинѹ Ниш и Ужице, и ощ неке касабе прими, и разѹри лето ҂зсме, пак моу их то исто лето Тоурчин оузе опета. (подг.)

1042 И то лето оумрие Радона Петров, велики воевода ѿ Кѹчке Горе, лет ·зсме· (подг.)

1043 И по то лет. скоупи Ходо паша воискоу великоу, и пође на Кѹче, и не ωправи нища, но изгѹби многѹ воискѹ, и погиве ·нг· Подгоричанина оу Ледине оу Колоу Рашовића, господа и витезови (подг.)

1044 И то лето похара Махмоуть паша Васоевиће, и пороби, и прегна оу Метохию, лет. ҂зсмѕ· (подг.)

*

На завршетку *ост.* летописа има без година:

1045 Въ лѣто благовѣрнаго цара Стефана краль Воукашинь и сынове его Марко и Андреа и Иванишь и Дмитарь начеше здати црьковь светаго моученика Димитрїа, зовомїи Марковь монастирь.

1046 Лена, госпожда Їωанна деспота даде дащерерь Мерїю (?) за брата кралꙗ немачкаго и роди ѿ нѥе ·в· сына; ·в·-ю даде за Петра воеводоу мольдавскаго.

5. БРАНКОВИЋЕВ ЛЕТОПИС.

CHRONICA SERBICA DESPOTAE GEORGII BRANKOVIĆ

E codice serbico latine reddita operante

L. B. Francisco Xav. Pejačević.

1047 Ex Elade erat quidam Jona, is Eladem coloniis replevit, Joniamque a suo nomine dixit. Quae regio rursus Elada dicta est ab Eleno filio Jonae, qui Elenus erat secundus colonus Eladis, multasque urbes struxit, regionemque a se Eladem dixit. Filius Eleni genuit filium cui nomen dedit Var a quo Varvari cognominati sunt, ille extruxit urbem et a suo nomine eam Var dixit. Var, cum haberet conjugem Lieggam, ab hac et Parte, cognominati sunt Loggibardi. Et ab ea nati sunt Varo filii: Kala, Sera, Melphiti, Viona, Jarvana. Hi quingue ex Var et Legga (sic) sunt prognati et cognominati Loggobardi. Et ex Kala quidem rursus cognominati sunt Kalabri, ex Sera Serbli, a Melphite Melphitani, a Viona Venetici, ab Arvana Arbanassi. Hi itaque quinque nati sunt ex Var et Legga, a quibus dicti sunt partim Varvari, partim Loggobardi.

1048 Anno ҂ѕ·т·о·а· id est 6371 (Christi 863*) babtizati sunt блгари = Bulgari. Michael Imperator exiit vna cum caesare Varda adversus kneza Blgarskago. Blgari ergo conterriti, christiani fieri proposuerunt Imperator itaque eorum knezium babtizat et in filium suscipit et indit ei nomen Simeon,**) et reliqui влмѹже = Velmuse, seu magnates, babtizati sunt Constantinopoli.

1049 Anno 6377 (Chr. 869) ejectus S. Ignatius ex Throno.

1050 Anno 6377 (Chr. 869) Michael adversus Agarenos exit, Oripha relicto Constantinopoli.

1051 Tunc ergo *Russi* venerunt contra Costantinopolim.

1052 Anno, quo Christophorus (sic) dictus est Imperator, eo tempore fuerunt multa signa in Romanis terris Venitque *Igor* in

---

*) Ab anno mundi detrahe — 5508. et produit Christi annus.

**) Error. — P.

Graecos cum XXX millibus Scytarum et trajecto classe mari, grassati sunt. Imperator et Photius vix in urbem rediit.

1053 Phoca cum Macedonibus et Patricius Theodorus Stratilat ex Tracia, et ab oriente eodem tempore venit Domesticus Pam.... cum exercitu 40 millium et circumdederunt Russos et pugnatum est, et Graeci aegre obtinuere victoriam. Russi vero navibus effugere.

1054 Anno 6450 (Chr. 942) Igor collecto magno exercitu, denique anno 6451. (Chr. 943) vadit contra Graecos, cui cum Graeci multum auri dedissent, redit Igor Kioviam, et mandavit Pecsenogis = печеногом, ut in Bulgariam arma moveant

1055 Post Zimiscem Imperatorem sub Basilio Porphirogenito,*) ponit (Chronica serbica) conversos esse Russos cum Rege suo Vladimiro; affirmat quoque fugisse hunc Basilium ex Bulgaria.

Imperium Imperatoris Bulgarici.

цр҃ство асенга ївана цр҃ї бл҃га.

1056 Post *Berylem* czar fuit senex *Joannes Asen*, et post eum filius eius *Joannes Assen* fuit czar Bulgarorum. Et in principio regni sui restauravi' arces bulgaricas per Graecos destructas et multas Graecorum arces subjugavit; occupavit et Sardakiam urbem quae alias vocatur *Sredaz*, in qua urbe consvetum erat concilia Patrum celebrare Graecorum et Romanorum, quia erat quasi in meditulio eorum. Tunc et reliquias *S. Joannis Rilski* accepit et transtulit in urbem suam *Ternovam*. Expetit quoque a Francis, tenentibus Constantinopolim, corpus *S.* Parasceviae Sv. петка acceptum intulit Ternovam. Et cum Patriarcha Constantinopoli obiisset ipse sibi Patriarcham constituit et perexit adversus arces Graecas. Exiit adversus hunc *Lascaris*, quem cum debellasset Asen, coepit eum et jussit eum coecari

1057 Regnante Vataze,**) accedens ad hunc *Sava*, acceptusque est honorifice, donatus plurimis donis, cum rediret nempe ex sacris locis uti constat ex eius vita.

1058 Licinius habens Constantini sororem in conjugem, post devictum Maxentium cum regnaret in occidente, coepit persequi

*) Error duplex. — P.

**) NB. Joannes Vatazes imperabat Nicaee ab a. 1222 — ad 1255. — P.

christianos, et ex ea genuit filium habentem crines albos, indideruntque ei nomen *Bela Vrosch.* Cum ergo saepius admonitus Licinius nollet cessare a persequendis christianis, jussit eum occidi Constantinus.

1059 Id videns Bela Vrosch, fugit in *Gothiam* terram, et inde venit in *Serviam*, ibique regnavit; et inde expulsus fuit a Bulgaricis Imperatoribus, fugitque in securam Provinciam dictam *Zachulmiam*; occupata ea, duxit in uxorem filiam Franciae Regis *Annam*, ex ea genuit duos filios: unum *Techomit* secundum *Csedomil.* Et hi extruxerunt Ecclesiam in honorem S. Stephani Protomartyris in sui auxilium in urbe Drevesseh. Tunc viri potentiores terrae illius, eum ob ingentem factum nollent se eis subjicere, Csedomilam Episkopum fececrunt et Techomilum Praesbyterum.

Techomil Praesbyter genuit 4 filios: *Zavidam, Srazimir, Prvoslav,* Stephanum *Nemagna.*

1060 Nemagna dictus est Dominus 6647 (Christi 1139), qui postquam adolevisset, et egregie in fide eruditus fuisset, venit in terram suam *Rasciam* et ingressus est primo in Ecclesiam SS. apostolorum Petri et Pauli, quae est in meditulio Rasciae, et suscepit ibi babtismum ex manu domini arhiepiskopi *Leontii* cum essett annorum aetatis XXX., a quo unctus est myrha; prius autem *babtisatus erat a Latinis haereticis* in templo S. Archistrategi Michaelis; et inde venit in Rassiam et secudo babtizatus est, ut supra diximus. — Expost coepit bellare et coepit maritimas terras Zentam una cum arcibus, et *Rabnam* et *Pilotam* utramque, et ex Graecorum terris *Patkovo* et *Fosno* (Hvostno) totum, et *Podriniam* totam, et *Costraz* et *Druxovinam, Sitnizam, Labum, Liplyan, Galbochitzam, Reke, Usku* et *Pomoraviam, Zagorlatum, Levcse, Belikam* Haec omnia virtute sua occupavit et factus est authocrator ac monarcha Serviae. (8)

Et extruxit primum monasterium in *Topliza* S. Nikolao dictam, cum duarum columnarum Ecclesia. Et Ecclesiam alteram B. V. prope fluviam *Cossanizam.* Et rursus templum S. Nikolai extruxit apud fluvium *Ibar* in Konchulissoh(?). Dein extruxit Ecclesiam S. Georgio in *Rassia* urbe. Dein extruxit mirabile monasterium in *Studenicza* in honorem B. V. Assumptae.

Et cum praeterisset annus Regni ejus XXXVII. tradidit Regnum in manus primocoronati Regis (стефанꙋ прьвовѣнчаномꙋ кралю). Ipse vero abiit in monasterium Studeniczense, religiosumque habitum majorem et minorem induit, factus monachus, dic-

tusque Symeon 6703 (Christi 1195). A Calinicho Episcopo factus monachus mense Martio die 25. Eodem die et conjux ejus *Anna* monacatum induit, dicta *Anastasia* et obiit in Rassia in monasterio B. V. prope Episcopatum Rassiae et illic mansit; post mortem translatum est corpus ejus Studeniczam.

Porro piisimus *Symeon*, postquam duos annos exegisset Studenizae, abiit in Montem Atho. Anno 6706 (Chr. 1198) die 8. Octobris, et ingressus est monasterium *Vatoped* secunda Novembris et ibi mansit anno uno et quinque mensibus, et renovavit vetus destructumque coenobium *Hilandar*, et transiit in id, et in eo vixit 8 menses, et obiit in Domino, et depositus est in eodem monasterio 13 Februarii, et elapso octavo anno in sepulcro, fuere plura bella, et venientes Latini ocuparunt Constantinopolim et Graeciam, et venerunt tunc etiam in montem Atho Latini. Et ego, (inducitur nimirum loquens S. Sava) et ego videns disturbia multa et tempus opportunum, cum etiam a fratribus meis rogarer *Stephano* nempe rege et *Vlkano* Magno Knesio, aperui sepulcrum Patris nostri et reperi integrum et illaesum corpus ejus, et accipiens ejus S. reliquias, transivi per multas belligerantes gentes in iis partibus, et illaesus, nullaque mea molestia, pertransii intercessione B. V. et venerandi Patris mei, et veniens in terram Serviae ad urbem *Fostno*, illic habui mihi obvios filios eius Stephanum regem et fratrem huius, meumque, Magnum Knezium *Vlcanum*, insuper et omnes Episcopos ac Igumenos, Clericos „i svi blagorodni“ et venerati sunt S. corpus, et intulere in monasterium Studeniczam et in arca marmorea composuere, in qua hodieque est. Haec translatio facta est Februarii 19.

Ex hic videre licet huius B. Patris nostri fundatoris et domini vitam a nativitate usque ad obitum.

Nativus eius accidit Zentae et babtismus ibidem in haeresi, et venit in Rassiam Episcopatum ad Ecclesiam SS. apost. Petri et Pauli et secundo babtismum suscepit, ut supra dictum est. Praeterlapso a nativitate ejus XLVI coepit Deo auxiliante regnare et mansit ibi XXXVII annis, et suscepit monachatum et vixit tribus annis, et tota ejus vita facit 86 annos. Accidit mors ejus 6708 (Christi 1200). S Sava igitur ingressus in monasterium ante Patrem suum in monte Atho. (69)

1061 Fratres vero seniores ad exemplum fratris juniaris coeperunt aedificare Ecclesias in dei auxilium. *Zavida* aedificavit templum in honorem S. Petri et Pauli, duarum columnarum, apud fluvium *Lima*. *Prvoslav* templum S. Georgii in Budimnye, pariter duarum

columnarum. Srazimir extruxit templum B. V. in Gradacz, duarum columnarum, prope fluvium *Moravam*.

1062 Stephanus (Nemagna) qui omnium horum junior, fuit tunc Magnus Supan totius Serviae, Maritimae, Diocleae, Dalmatiae, Travuniae, et Zachulmiae.

1063 Hic Stephanus genuit ex Anna tres filios: *Stephanum* primo coronatum regem „прьвовѣнчани кралъ". Secundo: *Vikanum* Magnum Knesium, Tertio: *Rastko,* qui petit a suis parentibus veniam exercendi venatum, cum esset annorum XVII. cum suis Vlastelis nobilibus; abiens vero abscondit se ab eorum Bojarorum conspectu cum religioso quodam servo qui eius relictam vitam explicuit. Is ergo concepto ad religionem animo, abiit ad *Ruski* monastir, ibique se dedit attondere, inde jussus est a superiore abire ad monasterium *Vatopedi*. Pater iterim sollicitus, misit unum stratilatum querentem ubique filium; quem tandem stratilat comperit. *Rastko* dedit stratilato crines suos vestesque seculares ferendas ad Patrem; post hoc etiam litteras ad patrem exaravit, hortando eum ut et ipse Regni administrationem relinquit. Rastkus interea, ut dixi, attonsus, *Sava* dictus fuit. Stephanus vero Nemagna pater, commotus his filii litteris reliquit Regnum primogenito, et factus monachus dictus est Symeon.

1064 Regnavit Stephanus Nemagna seu Symeon annis 42. et anno demum 6690 (Christi 1182) abiit ad montem Atho ad filium suum Savam cum multis thesauris. Dein ab Alexio Imperatore, socero filii sui Stephani Despotae primi, expetiit obtinuitque cum omnibus appertinentiis, monasterium *Hilendar,* et eleganter instruxit dotavitque, et postea miserunt ad despotam *Stephanum* et sub suum nomen ac protectionem monasterium idem acceperunt, qui et lubens suscepit et magnos thesauros eodem transmisit, ut deinceps hoc veluti Serviae despotarum esset monasterium. Deditque Alexius Imperator privilegium tam huic quam aliis omnibus monasteriis Atho montis, ne quis qu.... in eo praeter Imperatorem mandare posset. Post haec factus est S. Sava presbyter, postea Archimandrita per Metropolitam Thessalonicensem, roganteque fratre, sucepit gubernationem monasterii Hilendar et multa prodigia fecit. Perexit dein S. Sava in negotiis sui coenobii Constantinopolim, acceptusque magno honore et gaudio ab Imperatore et Patriarcha, praesertim cum Imperatoris Theodori filia fuisset data in conjugem *Radoslavo* filio despotae Stephani, et tunc Imperator et Patriarcha constituerunt S. Savam ut esset Archi-Episcopus totius Serviae et Maritimae. Quod cum ille nollet

suscipisse, rogantibus demum discipulis et monachis abiit in paternas ditiones Sava, ad patriam suam erudiendam excollendamque. Hic igitur S. Sava primus Archiepiscopus totius Serviae et Maritimae per omnes districtus suarum paternarum ditionum praefecit Ecclesiis Episcopos viros lectissimos, et quidem: Primum in *Chlmia*, in Stagno in templo B. V.; 2) Episcopum tn *Zenta;* 3) in *Dabra* in Ecclesia S. Nicolai; 4) in *Budimnye* in Ecclesia S. Georgii; 5) in *Rassa* in templo St. apost. Petri et Pauli; 6) in *Fostno* iu Ecclesia B. V. in Studenicza; 7) in *Prisren* in Ecclesia B V. 8) in Ececlesia B. V. in *Grachanitza;* 9) *Toplicae* in templo S. Nicolai; 10) in *Branichevo* in Ecclesia S. Nicolai; 11) *Belgradi* in Ecclesia B. V. 12) in *Moravicza* in Ecclesia S. *Archilie.* Iussitque omnes has regiones doceri et teneri veram catholicam fidem const.... a S. Apostolis, S. Patribus et Doctoribus traditam.

1065 Post omnia haec Archiepiscopus dominus kir Sava, jussit convenire concilium omnium praedictorum in magno Archiepiscopatu житчю (Schitschiu), Stephano primocoronato ragi, toti venerabili clero, omnique nobilitati majori et minori, ac populo, et in eo conventu fratrum suum magnum Supanum honore et corona Regia coronavit, eique omnes officiales ad obsequia regia constituit.

1066 *Stephanus* primocoronatus Rex, filius magni Supani Nemagnae, ex conjuge sua imperatoris Graecorum Alexii filia, genuit 4 filios: *Radoslavum, Vladislavum Stephanum*) Predislavum.*

1067 Predislav secutus est exemplum patrui sui, abiensque in monasterium, jam monachus, dictus est *Sava II.* Fuitque tertius Archiepiscopus totius Serviae, jacetque hodiedum in Ecclesia Pecchiensi integer et incorruptus.

1068 Ab Adamo ad tempus quo Nemagna dictus est dominus Serviae, anni 6647 (1139). Regnavit annis 42. (Si annos regnavit 42. ergo usque ad 6689 qui est Christi 1181. P.)

1069 Anno 6690 (1182) coepit gubernare secundus Supan *Stephan,* filius Nemagnae I Supani, et A. 29 regnavit (igitur ad 6719 qui est Christi 1211).

1070 Anno 6727 (Chr. 1219) factus est S Sava Episcopus.

1071 Anno 6729 (Chr. 1221) coronavit Stephanum secundum, filium Nemagnae, fecitque eum Regem. Omnes anni ejus 32 et ante coronationem anni 29. et post coronationem anni 3.

1072 Anno 6732 (Chr. 1224) suscepit gubernium *Radoslavus* filius Stephani II. et regnavit annis XI. (ergo mortuus a 6743

---

*) Est fors ipse Radoslavus II. seu Uros I. — P.

Chr. 1235.) et cum dejectus esset, successit post eum in Regno frater ejus Vladislavus Rex. Hic aedificavit in *Milescevo* templum ascensionis, quo etiam S. Savam transtulit ex illustri urbe Ternova, mansitque s. corpus Milescevi usque ad haec tempora, cum Turcae s. corpus ejus combusserunt Belgradi, instigante Daemone.

1073 Regnavit *Vladislaus* annos VII. et Deo omnia reddidit,*) corpus ejus repositum est in Milescevo, in templo ascentionis (Ergo ad d. 6750 Christi 1242).

1074 Anno 6743 (Chr. 1235**) suscepit Regnum *Radoslav*, анепсеи хрáпави кралъ (Anepsei hrapavi kral), indiderunt ei abavi seu hrapavi kral (sic). Iste fuit Primus *Vrosch*, et accepit in conjugem Regis Francorum filiam quae dein facta est monacha. Genuit *Helena* Vroscho I duos filios: *Dragutinum* et *Milutinum*.

1075 Dragutin accepit conjugem filiam regis Vngariae Vladislavi, et cum essent in laetitiis nuptialibus, pater filio promisit se Regno in vita cessurum filio, cumque tempus longum elabaretur, nec tamen regno pater cederet, accessit is patrem rogans, cederet sibi promissum Regnum, qui cedere noluit. Indignatus igitur Dragutin, abit ad socerum suum Vladislavum Regem Vngariae, narratisque omnibus, pervicit, ut Vladislavus magnum exercitum genero suo daret, et a fratre suo Rege Ledianensi лѣдианскаго крала, accepit quoque exercitum, et pergens ad fratrem suum, procidensque in genua dixit: „Pater concede promissum Regnum et ego concendo locum commodum in quo degas“ et Rex non dedit Regnum. Indignatus ergo filius, exercitum in patrem movit, et fugis in *Chlmiam* in arcem Drasch (Drašć) ubique vitam finiit,***) et translatus est in Sopokan templum SS. Trinitatis, ibique scilicet in hodiernum diem quiescit — Conjux ejus Helena in monasterio quod ipsa suis sumptibus extruxit in Gradaz abdormivit****) in Domino, ubique jacuit annis multis, postea reliquiae ejus in diversa loca ablatae sunt

1076 *Dragutin* ergo filius Regis Hrapavi, factus est Rex, *magnus Stephanus* dictus. Equitanti ei sub arce urbeque *Jelechem* contingit ut equus exterritus sedentem regem excusserit, quo casu fregit manum dextram et dixit poenitens: „Pace Domino, deliqui

---

*) Ad hos duos Reges spectare videtur nummus ille argenteus exibens duo capita coronata, cum literis R. et L.

**) Nisi hi duo simul regnarunt.

***) Vide Pejačevićii Hiatoriam Serviae p. 219 ubi citat Chronicam Georgii Despotae. — I. K. S.

****) Helena obiit multo serius. Vid. a 1305. — P.

in patrem meum; multam ergo egit ob hoc poenitentiam, et amore dei succensus, gubernavit laudabiliter, religiosos dilexit, senes veneratus est, pauperibus opem attulit, justítiam administravit, veritatem sequutus est, processitque in *Sirmium* ad monasterium *Dabraz,* ibique habitum monachorum induens dictus est Theoctistus, orationi et jejunio deditus, pie vitam finivit

1077 Is anno 6778 (1270) vocans fratrem suum *Milutinum,* dedit huic Regnum, et dixit eum *Vroschum* II et monarcham Serviae totius et maritimae dominum, Stephanum Regem; et post haec coepit aedificare templa multa et specialim elegantissimam Ecclesiam extruxit ad fluvium *Banyska* in honorem S. Stephani protomartyris, quam totam auro exornavit ab intus, ibidem quoque sibi sepulcrum erexit et elemosynas sine exemplo magnas coepit facere, quales nemo Regum ante aut post ipsum fecit. Et quo tandem ejus misericordia non pervenit; iustitia per omnes gentes insonuit, et Hyerosolimis, et in monte Sinai, et per omnem Graecorum terram et Slavorum Regna, et per insulas maritimas Xenodochia et Ecclesias extruxit, votumque Deo vovit: Quot annis regnaverit, totidem se Ecclesias constructurum, in annos nempe singulos unam. Deus itaque imperium ejus extendit ad annos 42, quare et totidem is Ecclesias construxit et beato fino vitam terminavit. Sepultus in Ecclesia S. Stephani Protomartyris in *Banysko.* Et cum venissent Agareni, corpus ejus translatum est in Prisren, qua etiam urbe per Muhametum expugnata, translatum est corpus epis *Sophiam,* ubi hodieque quiescit*).

1078 Rex *Milutin* genuit duos filios, *Constantinum* et *Stephanum III Vroschum.* Iste multas sane a patre suo afflictiones sustinuit, excaecatus ab eo, et Constantinopoli servatus, et apud Tataros prius fuit, et rursus ad patrem reductus mutuoque reconciliati sunt, et post mortem patris sui regnare caepit. Igitur

1079 Anno 6825 (Chr 1317) factus est rex Stephanus, dictus *Dechanski,* imperavit annis XIX (ergo ad 6844 inclusive Chr 1336).

1080 Anno 6838 (Chr. 1330) exiit Princeps Scytarum *Michael* czar cum magno exercitu, et cum eo nationes circumpositae, Tatari et Bassarabi, et hos ille ducebat secum ad occupandum regnum avitum B. Stephani Regis; verum ipse hic czar, nulla re effecta, cecidit infeliciter in eam fossam, quam fodebat altro; et cum cecidisset in praelio, aduxere eum in жеглиґово (Segligovo) ubi

---

*) Vide: „Pejačevićii" Historiam Serviae p. 229. — I. K. S.

vitam finivit, et sepulchro datus est in Ecclesia sancti Georgii in pago *Gorichina*. Extructus vero ejus fusus turpiter rediit.

1081 Itaque *Stephanus* Rex III. Vrosch, vixit sapienter in Deo gratus, gloriose, tamquam bonus Christi miles et martyr, fuit enim a patre coecatus in urbe *Scopia*, et in exilium missus Constantinopolim, et cum fuisset in *Ovczepolye*, in templo S. Nicolai, contigit, cum esset in nocturna vigilia in Ecclesia, ibi comparuit ei S Nicolaus, et dixit: „Noli timere Stephane, tui oculi sunt in manu mea.“ Et mansit Stephanus multis annis Constantinopoli, et admonuit Imperatorem ne haereticos in urbe tolleraret, sed expelleret eos. Contigit vero, cum rursus in templo esset Stephanus in nocturins vigiliis, cumque coepta fuisset prolegi vita S. Nicolai, rursus se ei exhibuit videndum S. Nicolaus, et donavit ei visum. Stephanus interim, cum non crederet satis se visum recepisse, detraxit sibi velum quo oculi clausi erant, et vidit omnem Ecclesiam; magnasque Deo laudes dixit, nulli tamen quidquam dixit, veloque se rursus contexit et prodigium hoc clam habuit, donec Deo placeret et visum esset. Patre ejus ex hac vita decedente Stephanus hic regnaturus, oculos suos aperuit et se devovit S. Nicolao extructurum Ecclesiam, et progressus versus occidentem, elegantem Ecclesiam construxit in honorem ascensionis Dominicae, apud fluvium *Bistriza* prope pagum *Deschani*, et exornavit eam ornatu inexplicabili, et erexit templum S Nicolao, ad dextram partem magnae Ecclesiae. Is tunc, daemone instigante, multa passus est a filio suo *Stephano*, et in arce *Decsan* conjectus est ab eo in carcerem, et multis solicitudinibus tolendis S. Nicolaus jam tertio se ipse visendum praebuit, et dixit: „Para te Stephane ad iter, finies enim vitam tuam strangulatione in arce *Dechan;*« quod et factum est. Corpus eius translatum est in monasterium *Dechani*, quod ipse extruxerat, ubi hodieque jacet incorruptum, multaque miracula et sanitates parat, odoremque suavissimum exhalat.

Genuit B. Stephanus tres filios, duasque filias. Primus filius *Dusman* (дꙋшман). Secundus filius *Duschan* (дꙋшан). Tertius filius *Simeon*. Prima filia *Elasca*, secunda *Theodora*.

1082 *Duschman* factus est czar Serviorum et Graecorum et partium occidentalium. Natus erat anno 6820 (Chr. 1312). Regnare coepit anno 6844 (Chr. 1336) dictus *Stephan* czar. Subjunxit sibi omnes Graecorum partes, et venit ad arcem *Seres*, ibique coronatus est in Imperatorem. Plurimum Patriam suam illustravit et coepit Regnum Serviae ex omni parte ampliare, et circumpositas nationes subjungavit. Bella multa gessit, vlastelos, seu ma-

gnates suos donans pretiosis opibus; et constituit aedificare Ecclesiam magnam SS Archangelorum Michaelis et Gabrielis prope arcem *Prisren*, ad fluvium *Bistriza*. Et hic ejus sepulcrum fuit. Imperavit annis 24, finivit vitam anno 6864 (Chr. 1356) Decembris 20 die dominico; a morte sua multum luctum reliquit Serviis. Sane regnarunt Servii annis 20. pacifice et in omni felicitate.

1083 Genuit Stephanus Rex (Czar) filium *Vrosch*, anno 6845 (1337) is fuit *Vrosch IV*. Mortuus ergo Stephanus 6864 reliquit successorem filium suum Vroschum juvenem; et multis juramentis ad fidem eidem servandam magnates (келмѹжү) suos obligavit

1084 Igitur anno 6865 (1357) imperabat juvenis Vrosch. Imperans is, extruxit Ecclesiam in honorem natae B. V. in Scopia; ejus vero mater aedificavit Ecclesiam in *Nigro Monte*, supra жегلигово (Segligovo). Hic *Vrosch* in veritate gratiosus erat optimusque Princeps, et dignus admiratione, senum tamen consilia rejicebat et juvenum amplectabatur, itaque sicut Roboa, vel ut viciniores dicuntur, sicut *Michael* Bulgarus Imperator, a suo servo Basilio perditus est, quem audiebat spretis caeteris; sic et Vroschium juvenum consilia perdidere Igitur, anno ejus Imperii XVI elapso, ostenderunt se violatores juramenti, tam sancte facti, Proceres *Vukasinus* igitur ab eo factus dignitate despota, imo et coronatus ab eo, qui tamen ipse ad extremum Vroschium avito Imperio aeque ac vita exturbavit. Hunc itaque Imperatorem occidit Rex *Vukasinus* et Vgliessa Despota et Goico. Et Imperium servicum in 4 partes partiti sunt. Hunc nominarunt Regem, illum Caesarem, alium Despotam, quartum Knezium. Per Amurathum, Orcanis filium, Adrianopolis capta est anno 6860 (1352), ibique Imperii sedes posita.

1085 Praedictus ergo *Vrosch* finivit vitam in medio Regni sui cum Imperio, magno luctu relicto Patriae universae, nullo quippe relicto haerede occubuit. Sepulcrum ejus prope arcem *Petricha*, in templo B. V. assumptae supra *Nerodimye*. Post tempus aliquod cum se prodigiis ostenderet clarum reliquiae ejus levatae sunt ex sepulchro et venerationi expositae usque hodie odorem amoenum exhalant et praebent sauitates accedentibus cum fiducia.

Haec de prima generatione.

Redimus ad generationem secundum.

1086 *Vlkanus*, filius *Nemagnae*, frater primocoronati Regis Stephani et S. Savae. Hic *Vlkan* magnus knez, gennitfi filium *Stephanum*, magnum knezium, aedificavit multas elegantes Ec-

clesias in honorem assumptae in *Moracsa* in sylva, dicta Budimnye ubi quiescit illius corpus integrum.

1087 Stephanus genuit filium *Dmitra* Supanum. Dmitar factus monachus dictusque *David*. Stephanus aedificavit etiam Ecclesiam Epiphaniae ad fluvium *Lima*, in urbe *Brodarevo*.

1088 *Demetrius*, cum adhuc in saeculo esset, genuit filios et filias Primus filius ejus *Vratko* magnus knez, genuitque filios et filias. Filia prima *Militza* knyegina, nupta knezis Lazaro. Illa aedificavit Ecclesiam in *Lyubostina*, honori B. V. assumtae, et accepto monachatu dicta est monacha *Eugenia*.

Hactenus de his.

1089 Anno 6867 (1359) tranisverunt Turcae Callipolim (578).

1090 Anno 6869 (1361) periit Momchilo Peritolaz. (579).

1091 Anno 6880 (1372) moritur *Vrosch* Imperator et imperavit annis XVII, tunc imperante Constantinopoli Joanne, imperatoris Mauuelis filio.*) (581)

1092 Anno 6881 (1373) вλкассин — *Vukasinus*, gloriose colligens magnates ducesque Serviae, et exercitum florentissimum ad 70 millia, cum agarenis bellum suscepit, praeliumque iniit prope fluvium *Mariza*, prope Adrianopolim, ubi et alii fluvii confluunt. Exploratores dixere, quin et alii, non fuisse plures Agarenos quam 4500, cum ita Deus permiserit ut Turcae Serviis cladem ingentem afferent. Haec nempe fuit violatae pacis poena. Illic fere totus exercitus aut ferro aut vivus fluviis haustus est, nonnulli etiam in captivitatem abducti sunt, adeo, ut ab exeritu 70 milium, pauci admodum remanserint, qui et ipsi justo Dei judicio, periere. Quod nisi Deo permittente vollenteque, vix potuisset fieri, ut adeo pauci (nempe Turcae) florentissimum exercitum delerent. (582)

1093 Anno 6882 (1374) coepit regnare knez *Lazarus*, (583).

1094 et eodem anno excoecavit Nicolaum zupanum et evertit. (586)

1095 Anno 6888 (1380) fuit annuntiationis Festum in Paschate. (588).

1096 Anno 6889 (1381) *Zrep* et *Vitomir*, Turcis attulere cladem ad *Dubravnizam* (589).

1097 quo anno fuit et ecclipsis solis. (588)

1098 Anno 6890 (1382) evertit Badicha Brankovicha (sic). (587)

1099 Anno 6894 (1386) exit Murath ad *Plotchnik* et occupat *Nissam* urbem. (591)

*) Est eror. — P.

1100 Eodem anno 1 Januarij*) obscuratus est sol. (590)

1101 Anno 6897 (1389) justo Dei judicio, magnates Servici frequenter infortunati fieri coeperunt.

Et vere advenante venit adversus Serviam *Omar Amurath*, filius *Orchani* et coepit pugnare cum *Lazaro*, et cecidit ibi Amurath, gladio servico occisus a *Mılosch*. Regnavit Amurath 60 annis et post ipsum filius Bajazet, qui bellum incoepit cum knezio Lazaro.**) Vojvodi ergo, knezio infideles facti, fugere, *Vuk Brankovich*, et alii. Knes Lazar videns eorum infidelitatem, et ipse fugam arripuit, fugientem vero unus ex hostibus coepit et ictum feralem ei impegit, quo accepto, knezius exclamavit: „Foederis icti violatio me deprehendit", et ibi ita finem vitae accepit 15 Junij. Corpus ejus collocatum est *Pristinae* in templo, ubi circa annos duos et menses octo sepultum mansit. Post hoc tempus *Militza*, uxor ejus, dixit filio suo ut corpus Lazari transferatur ex Pristina. Cum ergo id agerent, repererunt, aperto sepulchro, corpus integrum, et odorem amoenum exhalans. Translatum est itaque per *Militzam* conjugem et filium *Stephanum* ad monasterium ab ipso extructum *Ravaniczae*, ad Ecclesiam ascensionis, ubi hodieque visitur. Imperavit knez *Lazar* annos XVII. (593)

Fuit hic knezius ex urbe *Prilaz*, et pater ejus *Pribaz* (sic), qui misit Lazarum filium ad Stephanum Imperatorem ad obsequia, qui dedit ei conjugem *Milizam* ex sanguino *Nemanico* Ex quia suscepit tres filios et quinque filias. Primus *Stephanus*, factus Despota Serviae et Zentae, partiumque Bosnae, et partium Vngariae. Secundus *Vlk*, et is fuit coelebs, non habens conjugem. Tertius *Lazar*. Prima filia *Mara*, nupta Vuko *Brankovich*. Secunda nupta in Zenta *Baoso*. Tertia Imperatori Bulgarico *Sismano*. Quarta in Ungaria *Garevicho*. Quinta Bajazeto Imperatori. (584)

1102 Anno 6897 (1389) regnare coepit Stephanus despota et regnavit 38 annis, et aedificavit eleganter Ecclesia SS. Trinitatis ad fluvium Ressava. (594)

1103 Anno 6900 (1392), tertio anno regni sui Bajazet filius Amuratis movit (exercitum) adversus *Bulgaros* et accepit urbem *Ternovo*, et reliqnas circa eam positas. (595)

1104 Et post transactos tres annos, nempe 6903 (1395) movit Bajazet contra *Mircsam* Vgrovlachorum vojvodam, et debellavit

*) Secundum Calendarium Graecum.

**) Neje tako. Ita notavit G. D. — P.

Mircsa Bajazetum ad *Ravinam*, et hoc proelio periit generosus ille *Marcus Kralyevich*, filius Vukasini Regis et Constantinus жегличковац, filius Despotae *Deani Dragasis*. (596)

1105 A. 6904—1396 Bajazet vicit regem Sigismundum ad Nicopolim. (597)

1106 6906—1398 Combusta est *Ravanicza*. (600)

1107 In quo etiam Anno Bajazet coepit *Vidinum* et *Nikopolim*. (602)

1108 6907—1399 Obiit *Vlk Brankovich*. Genuit iste tres filios. Primus erat *Giuragy* qui postea fuit Despota. Secundus erat *Grgur*. Tertius erat *Lazar*. (603)

1109 6910—1402. Imperator *Temir* proeliari coepit cum Bajazeto. Hoc bello etiam Stephanus Despota Serviae adjutorio fuit Bajazeto, et vicerunt Stephanus cum Bajazeto; conjuncti igitur erant hi duo adeo arcto vinculo, ut Stephanus sororem suam dederit Bajazeto. Abiit proinde etiam cum illo ultra mare adversus Temirum, ubi victus est Bajazet et captus, capta quoque et Despina conjux ejus. Interrogabat vero de Stephano Temir: quis ille esset qui adeo acriter pugnaret? et intelligens ex Despina, hunc fratrem ipsius esse, honoravit eum. Despota interim feliciter ex hoc bello abiit Constantinopolim, hocque Anno *Giurgia Vlkovicha* despotam in Carigrad, seu Constantinopoli captivavit, et abiit in Sauromaziam,*) ubi a magnatibus cum honore exceptus est, et tamquam caput gentis. *Myrcha* vojvoda cum aliis, magno affectu eum ad terras suas commitati sunt; et aedificavit monasterium ad Ressavam, ut supra dixi.

Hoc eodem Anno in *Rodope* suffocatus est Georgius Vlkovich ex captivitate Constantinopolitana rediens). (604—06)

1110 6911—1403. Despota cecidit *Mussiam* in Tripolio, infra Grachanizam. (608)

1111 Bajazet mansit apud Temirum et veneno sublatus est anno currente videlicet 6914, die 29 Junii, et imperavit annis XIV reliquens tres filios, *Mehemet Cselebium, Musium* et *Krischium*.

1112 Quo etiam anno obiit knyegina *Miliza*, in monachatu dicta Eugenia, mater Despotae Stephani, conjux Lazari obiit vero XI Novembris. (612)

1113 Post Temirum imperavit Mehmet Cselebia, filius Bajazeti, annorum 20.

1114 6916—1408. Obiit *Georgius Vlkovich*. (613)

1115 quo anno fuit atrox hyems (614)

---

*) Hanc vocem correxit Descriptor noster, et pro ea substituit Daciam. — P.

1116 Et his annis populatus est *Stephanus* Despota *Sitnizam.* (610)

1117 6918—1410. *Vuk* et *Lazarus* cum Turcis populautur terram Servicam fratris sui *Stephani* Despotae. Illi ergo adduxerunt Turcas adversus Serviam, et spolia innumerosa abstulerunt; verum et ipsi periere, accepta enim mercede suorum factorum, interfecti sunt in resurrectione Christi. Sed et sororium fratris *Georgii* in *Plovidna, Mussia* illo occidit, 6 Julij. Naratur, quod cum non haberent fratres illi religiosum virum qui eos expiaret, idcirco eos invicem divisos precatos Deum esse, et ita capite plexos (615—16).

1118 Post unum anum transactum (adeoque 6919—1411.) jugulavit Mussia fratrem suum Mehmet Cselebiam 5 Junij, posteaque imperavit Mussia tres annos. (617).

1119 Secundo anno gubernii, nempe 6920—1412, movit adversus Serviae terram, contra *Ivanov grad,* sed nil effecit.

1120 Post hoc rursus anno adeoque: 6921—1413 ivit contra Bulgariam, et evertit Bulgariam. (621).

1121 6921—1413. Czar *Mussia* vastavit Stephanum Despotam ad *Vrbnicam* et destruxit *Krussevaz, Petruss, Stelak* et *Coprian,* et alias arces, et innumerosum Christianorum populum gladio peremit (620).

1122 Quo anno venit *Georgius* ex Thessalonica (619).

1123 6922—1414. Perit czar Mussia a fratre suo *Krischia* et *Stephano* Despota ad Iskram fluvium (622).

1124 6927—1419. obiit Myrche voyvoda (626).

1125 et hoc anno aedificata fuit *Ressava* (625).

1126 Hoc ipso anno obiit Imperator Bulgarorum Konstantin, januari, 21. (633).

1127 6929—1421. populatur Sultan *Krischia* Valachos (629).

1128 Post annum unum (adeoque 6930—1422) moritur *Baosa* Zentae dominus (630).

1129 Hoc ipso anno obiit et Krischia Sultan (632).

1130 6931—1423. Profectus est *Stephanus* Despota infra *Scodram* (635).

1131 6933—1425. Obiit *Mara Vukoviza* (636).

1132 6934—1426. Venit Murat sub Krussevacz et populatur Servianos (637).

1133 6935—1427. Moritur *Stephanus* Despota Julii XIX, relinquens multum luctum Serviis. Quando Amurat populatus est Serviae terram quinto anno regni sui, tunc Despota Serviae *Stephanus* dolores pedum passus est, multo acerbiores quam antea,

ideoque vocavit nepotem suum ex sorore *Georgium*, eumque Despotam constituit (638).

1134 6936—1428. *Jeremias* abiit *Golubzum* et tradidit se Turcis et populati sunt *Branichevo* (641),

1135 quo anno suscepit gubernium Georgius Serviae Despota. Anno sexto Amurati obiit Stephanus Despota qui gubernavit post mortem patris sui knezii Lazari 38 annis. Et eo die quo obiit, fuit *Belgradi* tempestas horrida et inaudita; tenebrae, quales nunquam antea, incubuerunt adeo, ut per omnem Serviam nox esse videtur; quae tenebrae ut transiere, lux adeo invida apparuit, ut omnes admirari sunt. Igitur post Stephanum, factus est Despota Georgius, sororis Stephani filius.

1136 Georgius genuit tres filios et filias duas 1. *Gregorium*, 2. *Stephanum*, 3. *Lazarum*. Prima filia *Mara*, data est uxor czaro Murato, 2. Katelina, data pro Orkilia (Est Udalricus *Ciliae)*.

1137 6938—1430. Coepit Murat Thessalonicam (644).

1138 6940—1432 Venit Murat sub Brassevo (647).

1139 Audiens czar Murat mortem Stephani, venit adversus Serviam cum exercitu magno, et coepit urbem Crussevacz arcesque circumpositas, quae se ei subdiderunt. Abiit etiam contra Novobrdo ad Srebrnigrad, verum nil perfecit, et urgente jam hyeme rediit. Despota itaque misit ad eum, Feciales orans pacem pro reliquis quae sibi remanserant. Ille ergo aliqua loca, post factam pacem, reddidit Despotae.

1140 Nec tamen sufficiebant haec mala Serviae, venit insuper et Rex Ungariae adversus *Belgradum* urbem Regiam illustrem, quem locum post pacem factum, ipse Despota tradidit regi Ungariae ob metum Turcarum. Tunc et quaedam signa apparuerunt.

Primum signum urbi malum annuntians. Vesperi, sera nocte, necdum nobis dormientibus, repente ex parte altera Savi, quasi strepitus tubum auditus est, isque semper augebatur, propiusque accedere videbatur, donec et prope urbem et in urbe ipsa auditus est. Duravitque id horis tribus, comunisque opinio erat: quasi exercitus iret contra urbem.

Secundum signum: Imagines volabant ex templo sursum, in quibus Christus pictus erat, B. V. et Joannes. Hoc signum nonnulli in bonum vertebant, sed malum fuit.

Tertium Signum: Incubuit urbi quasi ex coelo delabens flamma, que tunc rursus dissipabatur in aere. Ante haec turbo Ecclesiae tectum dejecit et multas domos humilavit, ipsamque adeo domum sororis *Stephani* spoliavit tecto. Post haec etiam

quidam ex partibus *Mysiae* veniens, se ipsum tamquam factum fingens, (revera autem opera ejus pietatem testabantur) hic ergo per urbem omnem discurebat noctu dieque flens amarissime et inclamans: „O male! male!“ et „ve! ve!“ Visus is est etiam a *Georgio* Despota, qui et ipsi, pro more suo solenni, largam elemosinam donavit. Atque haec signa pertinebant non solum ad *Belgradensem* urbem, verum et amissionem universae Serviae predicebant. Nec enim diu post, Servia, Deo permittente, amissa est.

1141 6941—1433. Dedit Despota *Georgius* filiam suam Cantacuseno,*) (649).

1142 Et tunc sol defecit Junij 17. (648),

1143 6942 - 1434. terae motus 6. Decembris (650).

1144 Post unum annum moritur (in) Pednik (sic, voivoda *Raosav*. 6943 - 1435. Mors vojvodae Raosav.

1145 6944—1436. Moritur Rex Sigmund,**) (654).

1146 Et eo anno dedit Despota sororem suam *Maram* czaro *Murato* conjugem (651).

1147 Quo anno obiit Calojan Russota, post pascham die mercurij, et corpus ejus allatum est ad SS. Trinitatem; ubi hodieque quiescit illaesum. (652.)

1148 6945—1437. Fuit malus dies Lunae. (656.)

1149 Hoc anno populatus est Murat Servios, et coepit *Borch*, et destruxit Ostroviczam (657.)

1150 et eo anno comburitur *Scopia*, et multae animae in ea (658).

1151 6946—1438. processit *Murat* adversus Thessaliam, et Thessalonicam multis diebus obsedit. Thessalonicenses ergo, acepta fide incolumitatis, se pacifice dediderunt.

1152 Nec cessavit Murat male agere, sed processit rursus adversus *Serviam* cum multo exercitu anno XVII. imperii sui, et coepit urbem *Smederevo*, et Ungariam populatus est (660).

1153 Et eo anno obiit Albertus Rex***) (661).

1154 6947 - 1439. Augusti 27. *Georgius* Despota, filius *Vuki*, relinquens dominatum Serviae, fugit ad Ungaros. Propter hanc causam abiit in Zentam, indeque in Bar, et exinde in *Dubrovnik*. (663).

---

*) N. B. Ita scriptam erat, sed correxit noster G. D. Catelinam substituens in: za Orlika (Olrika). — P.

**) Obiit Sigismundus 9. Decembris 1437. — P.

***) Obiit Albertus 27. Sept. 1439. — P.

1155 Filii Georgii Despotae fuerunt apud Muratum in Czarigad*) Hos miserat ad viduam Imperatricem et affinem Muratum, is enim eos expetierat multis iuramentis, promitens se illoesos remissurum incolumesque ad patrem. At mentitus fidem fefellit, et in resurectione domini' eos ligavit, et missit *Dimoticham,* et inde Cappadociam. Tunc quidam ex familiaribus rarum consilium dedit, ut eos coecari curet claudatque; id quod ipse etiam iusit, et mali consiliarij missum ad opus exequendum sine more misere, ne fors mandati sui czarem poeniteret. Qui revera etiam poenitens, misit alium rursus qui alios excoecaret, his vero parceret. Verum qui primo missi fuerant jam opus perfecerunt, nil itaque mitiora mandata profuere, quia sero. Itaque amisere ii occulos 8. May. (666).

1156 6948—1440. Constitutus est in Ungaria rex *Vladislav Ledianin.*

1157 et eo anno venit Murat infra Belgrad (662).

1158 5949—1441 Hadem passa occupat Novobrdo. (668)

1159 Eodem Anno *Jancul* cecidit *Mesit* Passam ad Jalovnizam in Valachia (669).

1160 Audiens vero *Giurg* Despot de Rege Vladislao, de Ragusa venit in Ungariam. Rex Vladislav inamoratus est in *Giurg* Despotam, et studuit ei ferre auxilium malisque eius mederi.

1161 6950—1442. Hodi Pasca (venit?) sub *Belgrad,* et *Zernovam* aedificat. (670)

1162 6951—1443. *Jankul* mactat *Mesit pascam* in Valachia ad *Jalovniczam* paucis effugientibus, ex quo tempore Ungari . . . . resumpsere (671)

1163 6952—1444. Exiit rex Vladislaus cum Despota *Georgio* et *Jankulo* secundum Danubium in Valachiam, et inde in *Bulgariam* ad *Slatizam,* et Pascam sub *Nissam* ceciderunt. (673)

1164 Turcae everterunt *Novobrdo.*

Eodem anno populatur *Daut,* et ad *Sitnizam* caedit exercitum *Servicum.* (675)

1165 Et eodem anno occupat Despot *Smederevo,* et restituit Murat Despotae *Novo brdo* et omnem Serviae terram; (677)

1166 et Pasca *Kisslin* populatur et Nicolaum *Skobalich* capit. (697)

1167 6953—1445. Perit rex *Vladislav* ad *Varnam.***) (678)

---

*) Ita Adrianopolim videtur vocare, cum residentia fuerit szari. Sic enim idem Viennam vocat, cum Mathiam regem suo loco ait abiisse in Czarigrad. — P.

**) Quia periit incoante 6953, idicirco exeunte 1444 consequenter et hic, et Sigismundo et Alberto recte sunt nostri Nr. — P.

1168 6955—1447. Ducit conjugem Despota Lazar, filius Despotae (679).

1169 Et bis accidit terrae motus. (680)

1170 6956—1448. Hoc anno *Jonas* praelio vicit regem *Bossnensem Thomam.* (683)

1171 6957—1449. Murat secundo caedit *Jankulum* ad Cossovo 18 Octobris (686)

1172 Obiit quoque 2. Octobris Episcopus Krupnichki, *Jacobus* nomine (685)

1173 Moritur quoque Exarcha et metropolita *Grachanski* kir *Dositheus*, et S. Lucas Apostolus translatus est *Grachanizam.*

1174 6959—1451. Obiit *Murat* czar 4. Februarii. Factus est czar *Mehmet*, Regnavit autem Murat annis 20. (687)

1175 6960—1452. Mehmet aedificat novam arcem supra *Czarigrad* (688)

1176 6961 - 1453. Mehmet capit Czarigrad 29 May die martis, (691)

1177 et sequenti anno (nempe 6962—1454) depopulatur Servios, et excindit (sic) *Ostrovizam* cum circumpositis arcibus. Primo quoque terris grave malum attulit. (694)

1178 6963—1455. Capit Mehmet Novo brdo et arces Sitnicenses (700)

1179 Eodem coepit Jancul Ferisbegum in Krussevazo. (698)

1180 Eodem anno *Dmitar Radoevich* mactat *Petrum Kovachevich* sub *Sreberniza* (699).

1181 Mehmet capit arcem *Prizren* et *Bihor*, et alias arces et multitudinem Christianorum occidit et abducit. (700)

1182 6964—1456. Michael Szilagievich capit Despotam *Georgium* in *Kupenik*, ef ligat eum Belgradi. (701)

1183 Eodem anno apparet Cometa et pestis per omnem regionem (707, 708)

1184 Jankul caedit Mehmetum sub Belgrado 22 Juny (705)

1185 Eodem, moritur Jankul Belgradi, (706)

1186 et fames erat ubique. (709)

1187 6965 1457. moritur Giurach despot, affinis (zeth) Despotae Georgii, in arce Smederevo, 24 Decembris. (712)

1188 Eodem, Ladislaus occidit Orxilium (Orlikium vel Olrikium) comitem Germanicum, Belgradi. (711)

1189 Et oedem, Vladislaus Rex occidit Ladislaum Budae (716)

1190 Eodem, obiit *Jelina* despotiza in Rudnik 3. May (718)

1191 Eodem, fugit Grgur et Czariza Mara, soror Lazari, ad Imperatorem Mehmetum in aulam. (719).

1192 Eodem anno *Lazar* Despota capit arcem *Kovin* (717).
1193 Eodem, moritur Rex Vladislaus, (722)
1194 et exercitus Servicus perit ad Tamisch. (720)
1195 Supradictus Georgius Despot, post multos annos exactos in pace, obiit in urbe Smederevo, et genuit tres filios et duas filias, ut supra dictum est. *Gregorium*, *Stephanum, Lazarum, Maram* et *Catelinam* (712).
1196 Et Lazar fuit Despota vivo patre annis 10, post mortem vero patris, anno uno. (714)
1197 6966—1458. Moritur Despota *Lazar* Januarii 21 die Veneris. (723)
1198 Et *Stephanus* coecus Despota, post patris mortem, abiit in Dalmatiam, ubique accepit in uxorem filiam *Severstiam* (?) ex Aranitarum familia, dominam *Angelinam*, et ex ea genuit filios duos: *Georgiam* et *Joannem*. (727 ж.)
1199 6967—1459. fuit Hyropascha seu annuntiatio in pascham. (732)
1200 Et Mehmet capit *Smederevo* secunda vice, secundo anno post mortem *Lazari* Despotae filii Georgii. (735)
1201 Et Mathias rex ligat *Szilagium* Michaelem Belgradi. (729)
1202 6970—1462 procedit czar Mehmed adversus *Valachiam*, et fugat Drakulichium Vladum ex Provincia. (740)
1203 Et eodem anno moritur *Grgur*, filius *Georgii* Despotae, in monachatu dictus German monachus. (737)
1204 6971—1463. Militat Mehmet in *Bossna* et capit Regem *Stephanum*, et occidit eum. Et capit *Bobovac* et *Jaizam* et reliquas arces *Bosnae*. (744)
1205 Et Ungari coeperunt eodem anno *Jaizam*, et populati sunt *Macsvam*. (747)
1206 6972—1464. obiit Thomas Cantacusinos, Despotae Georgii Schura (affinis Maritus sororis) (745)
1207 6973—1465. rursus Mahmet abit contra Bosnam, et fugatus est *Jaizae*, et Ungari oppugnant Zvornik, nil tamen effecere. (748)
1208 6974—1466 Mehmet movet (exercitum) contra Albanos, contra *Scenderbegum*, et Scenderbegum expulit, et aedificavit urbem Novam. Moritur Herzeg *Stephan* et urbem *Konjug* aedificavit (751, 752).
1209 6975—1467. rursus (abit) czar contra *Bosnam* et *Albanos*, et populatur *Tomarnizam*. (754)
1210 6976—1468. Czar contra Caramanum. (756).

1211 6977—1469. Hoc anno Ittlyani attulerunt corpus S. Joannis ex *Ternova* ad monasterium Rilski. (760).

1212 6978—1470. Cometa visus est (764).

1213 6980—1472. Obiit *Radul* Voivoda Vgro Vlahorum, (762)

1214 et *Mehmed pasca* a szaro mittitur cum exercitu contra Stephanum Vojvodam Moldaviae, nil tamen obtinuit, imo fugatus est cum detrimento et dedecore. (768)

1215 6982—1474. pergit Pasca contra Scodram, nec tamen eam capit; (767)

1216 et eodem anno eum *Stephanus* Moldavus concussit et occidit. (768)

1217 Eodem, obiit Radul Vgrovlachorum Vojvoda, (762)

1218 fuitque atrox hyems (773)

1219 Et perit *Cepes Vlada* per *Besarabam*.

1220 Et czar *Mehmet* destruit urbes ad *Moravam* quas arces aedificavit *Vlk Grgurevich* cum Ungaris. (772)

1221 Et tunc abstulerunt magnas campanas *Ressavienses* prodente quodam Monacho.

1222 6983—1475. Pergit Hadum-Pasca contra Cara-Bogdan (768)

1223 et coeperunt Turcae Ciephu (770)

1224 6984—1476. pergit czar contra Carabogdanum Voyvodam et eum perfligit, et rediens vastavit Ungaros ad Danubium. (772)

1225 Tunc Grgurevich comburit et populator *Sarajevo* et *Szrebernizam* et fugavit versus Belgradum (771)

1226 Et Regina Despotae Lazari filia, accusavit dominam Cantacuzenam szaro, et czarus eam tonsit (774)

1227 et eodem anno Ioannem Cantacusenum dictum occidit czarus cum duobus fratribus et octo filiis Constantinopoli (778)

1228 et eodem fuit turbo maximus et hyems acerba. (778)

1229 6985—1477 moritur *Stephanus* Despota filius Georgii Despotae. (777)

1230 6986—1478. Czar movet contra *Scodram*, nec quidquam perfecit (779)

1231 6987—1479. Traditur czaro arx *Scodra*, *Drivastum* capit et *Koinic*. (779)

1232 6989—1481. Moritur Mehmet ezar, regnans 30 annis Successit ei Bajazet, et Csema fratrem expulit. (781)

1233 Et *Vlk* Despot populatur Branichevo (782)

1234 6990—1482. Mittit czarus *Ahmet* pascam contra *Csemam* et pellit eum ex Anatolis. (787)

1235 Ahmet pasca stranglatur Adrianopoli 6. Decembris. (788.)

Hactenus ita, quemadmodum supradictum est.

1236 *Stephanus* Despota coecus, filius Georgii Despotae, reliquit post mortem suam duos filos: *Georgium* et Ioannem. Georgius in Sirmio fuit post mortem patris sui, et aliquanto tempore dominatus est, et factus monachus, dominatum fratri reliquit. Porro factus est monachus in urbe *Kupinik*, dictusque est *Maxim* in templo S. Lucae, ubi et Pater ejus quiescit. Eodem tempore venerat quidem Igumen ex loco Kucsaniski ex monasterio Annunciatae, aedificato a Stephano Despota, filio knezi Lazari, ad fluvium *Mlava* qui dicitur *Sdrela*. Venerat inquam causa elemosynae, ob hoc itaque Georgius se nocte clam curavit attondere, vivente adhuc matre et fratre *Joanne*, mittensque libens ad Metropolitam *Sophiae Calevitam*, obtinuit, ut venerit in Kupinik, ordinavitque Georgium in Presbyterum, et plures alios in Sacerdotes, Diaconos per Sirmium.

1237 Igitur frater Joannes, dominus *Sirmii*, existens et accipiens in conjugem filiam *Stephani Juxich* Helenam, vivens admodum pie, parvum post tempus obiit. Pater vero horum post multas calamitates vitam finiverat, jacetque hodie in templo *Kupiniku* in Ecclesia S. Apli. Lucae, odorem spirans et fidelibus auxilia praebens, non solum filiis et matri filiorum viventibus, verum et extraneis undique affluentibus ad venerationem sacrarum ejus reliquiarum.

1238 Frater ejus *Gregorius* coecus knez, in monachatu dictus *German*, sancte et ipse obiit, cujus corpus translatum est ad suum monasterium *Hilendar*. Soror vero eorum, post mortem sui mariti, cum libera esset, decrevit vitam agere prope Ephaita (еѳѣант) in quadam urbe, dicta *Jeseva*, prope mortem Sanctum. Regio ea perelegans est, habetque urbes et arces multas, quin et alodia S. Montis et Eremitoria multa. Intra que perfluit fluvius magnus *Strum*. Illic elegit morari *Mariza czara* (carica) cum fratre suo *Grgur* et reliquis suis. Multisque fuit in auxilium, praecipue vero montis *Atho* incolis et vicinis monachis, quibus se tamquam matrem et Patronam semper exhibuit. Quare vicissim quoque ab iis ut mater & Domina culta amataque fuit. Nec hi solum, sed et urbes Constantinopolis ut infidelis, eam tamquam mater venerata est. Haec czara Mariza et sororem suam Catelenam*) ad se evocavit ex *Apulia* post mortem mariti sui Orkilia kneza Zilskoga (Ulrici Comitis Cileae). Et piisimam vitam egere; obiereque in bona

*) Ljetopis karlovački imenuje je Katakusinom. — P. (? J. K. S. ?)

aetate, sepultae a suis famulis: Mara quidem in *Koszeniza* monasterio sepulta est, Kathelina vero vitam finiit in *Koncha* supra Strumnizam.

Iterum redeo.

1239 6991—1483. Bajazet movet adversus Carabogdanas arces *Biolograd* et *Kiliam* supra Danubium sitas, et capit eas, uti et *Stephani* Moldavi arcem *Vinamor*. (790)

1240 6992=1474 moritur Vuk Despota in Vngaricis terris (792)

1241 6994—1486. Anatoliam Missiriani vastant et coeperunt Pascam *Herzegovichium*. (796)

1242 6995—1487. occiderunt Turcae *Demetrium Jaksich* ad partes *Smederevenses*; (798)

1243 hocque anno obiit *Mara* czarica filia Georgii Despoti in Iesevo die Septembris XVII (802)

1244 Et eodem anno fuit translatio reliquiarum S. Martyris Despotae *Stephani* filii Georgii Despotae in arcem *Kupinik* (in Sirmio) Februarii XV. (795)

1245 6998—1480. Moritur kral *Matias Jankulovich* in Czarigrad*) (813)

1246 7000—1492 devastarunt Turcae campanas et campanilia montis Atho, mense Novembris.

1247 7001—1493. Mehmet Pasca pergit versus Danubium, aedificatque duas Arces *Kulich* et Hran (789)

1248 Hoc anno per omnes Turciam pestis saevit (785).

1249 7003—1495. Obiit Vojvoda *Calugier* et Radul filius successit (830).

1250 7004—1496. *Jagup* Pasca *Croatas* populatur et Derenchenum Banum vivum capit in Corbavia (829).

1251 7006—1498 populantur Turcae Rusos (835).

1252 uti et sequenti anno 7007—1499 (836).

1253 7011—1503 moritur *Joannes* Despota, filius Despotae Stephani, Decembris X (841).

1254 7016—1508 moritur Radul Vojvoda Valachus (849).

1255 quo eodem anno occidit Dmitar Jaksich Minu vojvodu u Sibinu (sic) (853).

1256 7018—1510. Turbo Constantinopoli ad concussionem usque Domorum. Fugit igitur Czarus Adrianopolim et melius urbem ruinatam exstruxit (852).

---

*) Intelligitur Msthias Corvinus et per Czarigrad Viennam inteilligit auctor, quod non advertens et observans G. Despota posuit in margine: „Ne tako" credebat enim scriptorem per Czarigrad Constantinopolim designare. — P.

1257 7021—1513. Mechmet czar occidit Regum **Vladam** Vojvodam Valachorum Januarii 25 (863).

1258 7022—1514. Exiit Secula Georgius cum infidelibus **Christi** hostibus, et multam Christiam populi perdiderunt (865).

1259 7023 - 1515. *Balibeg Joannem Transilvanum* profligat ad Havalam (866).

1260 7024—1516 moritur *Selim* czar, et succedit *Suliman* (872).

1261 7029—1521. proficiscitur Suliman contra Ungaros et capit Saslon et Belgrad et depopulatur Sirmium et religias S. Petkae transtulit in Czarigrad. (875).

Ex suplemento Scriptoris:

1262 7029—1521. Suliman szar venit contra *Sirmium*, et conjux *Joannis* Despotae, tenens tunc Sirmium, fugit cum tota domu sua, et cum omnibus suis magnatibus, cum mulieribus, prolibus et vasis Ecclesiarum et St. reliquiis ad fratrem suum Jaxich se recepit. Czarus, homines qui remansere, coepit et partim occidit, partim in captivitatem abduxit, separantibus conjugibus ab invicem et prolibus et parentibus. Urbes excidit et pagos incedit. Coepit Belgradum 29 Augusti deditione, cum auxilia multa acciperent nec habere possent urbani. Porro hic positas reliquias S Petkae Constantinopolim abstulit, uti et reliquias *Czariczae S. Theophaniae,* quae hic jacuit, denique et imaginem Virginis pietam a S. Luca preciosissimeque ornatam, haec inquam omnia jussit transferri Constantinopolim, una cum omni apparutu Ecclesiae.

1263 7030—1522. Vastavit Deli Radich Bosich Ferat pascam ad Danubium, ejusque exercitum una cum ipso pasca delevit (877).

1264 7034 1526. Suliman contra Ladislaum (Lauša-Lodovicum) qui in campo Mohach periit (880).

1265 7035 - 1527 Suliman rursus contra Ungaros et capit *Varadin* et *Ilok* et tradit Budam Joanni Transylvano (880).

1266 7038 - 1530 processit Suliman contra Viennam et nil effecit (881).

1267 7046—1538. Soliman contra *Petrum* Vojvodam Moldaviae qui fugit ex terra sua (881).

1268 Moritur *Janos.*

1269 7051—1543. Redit Petrus Vojvoda Constantinopolim et czar ei restituit Moldaviam (888).

1270 7063—1555. Coeperunt Turcae *Temesvar, Lipovo* et Bacske fines ad Tissam (901).

1271 7070—1562. Pergit Alexander Vojvoda Moldaviae Constantinopolim et accepto auxilio a czaro in suas terras redit (911).

1272 7103—1595 Initio hujus anni rebellavit Valachorum vojvoda, et duxit exercitum suum contra Bdinyum (Vidinum) et tunc Turcae conflato mendacio quodam perdiderunt arcem Bdinyensem et religiosos multos christianos nil reos.

1273 Eo anno obiit *Murat chan*, et successit filius Sultan Mehmet (961).

1274 Eodem anno Turcae cum multis auxiliariis Persis innumerisque aliis gentibus moverunt adversos Vngariam, et venientes in Ungariam, occuparunt duas arces per deditionem cumque hyems veniret, locum non habuerunt quo exercitum collocarent, igitur cum Serdaro redierunt copiae *Sinan* pasca vero cum exercitu mansit ad Danubium hyematurus et tunc invidens Daemon prodigiis quae S. *Saba* patrabat, instigavit quemdam Begum ut sic loquetur: „credunt Turcae S. Savae, et cruce se signant et babtizantur“. — Et Sardar combussit Corpus S. Savae Belgradi prodigiis clarum, mense Aprilis 27. festo S. Simeonis martyris Christi cognati (962).

1275 Eodem. Julij 10 die festo S. Timothei Ep. M depopulati sunt Turcae urbem nobilem *Becskerek*, multosque circumpositos pagos opulentos, concidentes viros et mulieres abductas conbussere, abductis eorum opibus, quas vehementer admirabantur. Becskerekiani hi ante hoc excidium plus quam 30 millia Turcarum interfecere, et eorum conjuges pessime habuere, que tunc rursus liberatae fuerunt. abductaeque in *Sebes* et *Lugos.*

1276 Porro, redeuntes Persae Tatari et Circassi aliique innumeri cum praeliis magnis ex Ungaria expectavit uterque Princeps, nempe *Valachiae* Michael, et Moldaviae seu Bogdaniae *Aaron* cum suis exercitibus; in quorum manus cum reduces incidissent ad internecionem deleti sunt, captusque ipse Tatarchan ab iis, et missus ab his partibus ad regem in Transylvaniam. Hocque facto agnovit Turcarum szar, quod Transylvania, Valachia et Moldavia a fide recesserint Turcarum domino.

1277 Itaque sequanti anno, nempe 7104—1596. Turcarum czar exercitum innumerum movet adversus *Valachiam*, *Moldavium* et *Transylvaniam* factumque est hoc tempore Sultani Murath, qui etiam hac hyeme mortuus est (Nempe ut habet nostrum compendium 1595. 18 februarii). — P.

1278 7104—1596 Exivere Leventae (ita Junaczi ab eo vocantur) ex Transylvania, tempore Mahometis czari, et populati sunt

bis *Mednipek*, *Golubacz* et *Mudavo*, et insuper septem arces Danubiales. Dein et Michael vojvoda rebellis collegit exercitum, Turcasque, quoscunque reperit in terris suis, occidit, et progressus est contra *Ruschik*, populatusque combussit eam, educens ex ea 700 virgines, pariter viros, mulieres puerosque, et 700 currus mercium.... ab *Giurgevich*. Dein Orehovo et Nicopolim depopopulatus est et combussit. Et post festum S Georgii exiit Pherhat pasca adversus Valachiam. Tunc exivere contra Bdinyam 3000 militum ex Valachia adversus *Hassan* pascam, contra quos is exiens cum magna potentia, concussit eos et Pherhat pasca redit in *Ruschik* et dejectus est cum ignominia ex hoc munere, datum est commando *Sinan* pascae, Pherhato autem abducto Constantinopolim caput truncatum est. Et Sinan pasca venit' in *Ruschnik* et transiit Danubium, et cecidit prope quandam sylvam, et Valachorum exercitus abscondens se in Sylva quadam, repente exiens, occidit *Mustaffam* passam Bosnensem, et *Hassan* passam temesvarensem passam, et *Sinan* passam in sylva ex equo dejecerunt. Et dentes ei excusserunt, et duos fiilios consecuerunt et unum abduxerunt, et tres begos multasque copias conciderunt. Vesperi a caede cessatum est et sera nocte aufugerant Valachi, et praedam suam acceperunt ex Buchurest et abierunt in *Tergovist*. Turcae vero venientes in *Bukurest* inoverunt urbem, et aedificarunt ibi arcem circa monasterium SS. Trinitatis et templum converterunt in mesltam. Post haec progressi sunt Tergovistum. Valachi vero inde in montes se receperunt, et ibi quoque Turcae aedificarunt arcem, et populati sunt Valachiam, et sine numero captivos abduxerunt. Tuncque constituerunt Begum in Tergoviste Mustafam vojvodam ex *Vuchiternye*, et cum eo adhuc 3 alios Begos, et sex Alibegos et 6 millia militum, 54 tormenta, 810 contar pulveris pirei pro bombardis et 30 millia aureorum in stipendia; rediitque pasca in Bukurest. Et redeuntes Valachi occuparunt rursus *Tergovist*, et qui in eo erant omnes conciderunt milites supradictos Tunc ergo Bassa fugit, et Valachi eum prosequebantur usque Danubium Bukarestum tunc ipsi et Turcae incenderunt et transiverunt Danubium. Valachi vero trajicientes Danubium, quidquid repererunt, homines, equos, camelos armis omnia grassantes, et arcem *Gjurgjevich* rursur destruentes, omnes illic repertus occiderunt. Et ita in terra hac 30 millia *Asiatum* et 20 milia Turcarum et Janicharum gladio Valachorum perempta sunt. Fuit tunc annus 7104 = 1596.

1279 Eodem anno Passa per aestatem fuit in Valachia.

1280 7105 — 1597. Rebellat in Bosna *Grdan vojvoda* in *Miksiche* et *Onogosti* ad quem Begus quando veniret, volebat ut a rebellione desisteret, ille vero cum omnia deteriora ageret (idque accidit 10 Januarij); convenientes ad *Gacskopolye* pugnaverunt, et *Gerdan vojvoda* fugatus est, ejusque homines gladio caesi sunt, qui non effugerunt. Et veniens Achmet Passa Hadum contra *Grdan* pacem cum eo confecit. (964)

1281 7106 — 1598. Mense Februario transit Achmet Passa Hadun per *Pristinam* et pergit *Bdinyam*, et in quadragesima venerunt cum magna celeritate et ingressi sunt in Jank et noctu id occuparunt omnesque qui intus erant, ad 15 hominum millia gladio peremerunt.

1282 Eodem anno movit Serdar contra Transylvaniam. et venerunt ei auxilio Tatari, et quocumque ibant populabantur, Teplicz am et circa Sophiam pagos et Branichevo. Perexitque Serdar in Transylvaniam cum Tataris; dumque esset *Serdar* sub *Varadino*, *Achmet* Passa erat *Nicopoli*, et veniens *Michael* vojvoda Valachorum, dulcissimis verbis ad Passam dicebat: „fero tributa Caesari et tibi donum". Et Ungari interea traiecerunt in curribus Danubium, et vix ingressi in litus irruere in Passam adeo ferociter, ut aegro animo se Passa in urbem receperit, et abstulere equum ejus ac pecuniam, et militas ejus omnes concidere, et simul Passam quoque Caramanum devastarunt, vique occuparunt et spoliarunt *Nicopolim*, *Orachovo* et *Bdiny* incenderunt, aegre arce remanente, datique sunt eis 80 currus opum ne arcem devastent; et circumsitos pagos incoenderunt, devastarunt, et spoliarunt, et trans Danubium uxores, proles et viros abegerunt.

1283 Eodem anno 6 Augusti, qui fuit dies domini, fuit Lunae eclypsis.

1284 Serdar vero venit Belgradum hyematum.

1285 7107—1599. Et magnus vezir Ibrachim passa Diakovich, is praemittens Janicharorum agam Belgradum *Strchi passam*, qui erat Sardar, venit et *Ibrachim* Belgradum, et advenere legati ex Transylvania, et a Michaele vojvoda, et pacem fecerunt. Postea vero perrexit *Budam* et *Strigonium*.

1286 Eodem anno venit Michael vojvoda cum exercitu et coepit Transylvaniam, et vero sequenti ivit *Michael* et occupavit Carabogdaniam. dixitque se Regem Michaelem.

1287 7109 — 1601 Redeo ad priora. Ante hunc annum (nempe 7108—1600) praedictus Mina (Miha, Michael) vojvoda bellum fecit in Bogdania cum vojvodo bogdanico et polonico, et Mahmet passa ivit in Valachos. Transilvani vero conspiraverunt ad expel-

lendum Michaelem, quare cum jam deberet in duas partes pugnare sperabat se auxilia ex Transylvania accepturum, verum Transylvani irruentes in eum, expulerunt eum. Postquam pugantum esset, multique ex Ungaris et Serviis cecidissent, Michael *Viennam* fugit ad regem Viennensem et petiit auxilia contra Transylvaniam. Transylvaniae vero Princips pacem cum Turcis fecit. In Bogdania fuit *Jeremias* vojvoda, antea vero erat *Aaronis vojvodae* Dvornik seu Aulicus. Frater vero ejus *Symeon* in Valachia dominus factus est. Praedictus porro *Michael* acceptis a rege Viennensi auxiliis, venit in Transylvaniam, et cum eo *Cara* Hercog et occuparunt *Varadinum* et arces aliquot, et multa praelia facere. Postea tamen a Germanico Sardar occisus est Michael vojvoda. Iste *Michael* vojvoda fuit dominus Transylvaniae, Valachiae et Bogdaniae, paulo post amisit omnia, periitque. Filius vero ejus obsidem agit Viennae hodieque.

1288 7111—1603 In Valachia fuerunt vojvodae nunc *Symeon* nunc *Busich* cum *Scherbano* et cum Radulo, et nunc Radul, Mihin filius.

1289 7119—1611. Venit *Batori Gabro* adversus Valachiam et populatus est Christianos, et incendit. *Scherban Radul* vero fugit; veniente autem *Radul Mihin*, rediit *Batori* in Transylvaniam suam. Scherban vero conducens milites, rediit contra *Radul Mihinum* et expulit eum, Transylvaniam saevissime depopulatus est, aegreque Batori auffugit *Cibinium*. Postea *Radul Mihalevich* (Mihin) venit cum Turcis, *Scherban* vero et *Petrasco* fugerunt versus Vienam, et *Radul* factus est dominus Ugrovlachorum.

1290 Antea autem, post *Jeremiam* vojvodam Moldov[i]cum, nunc *Domnya* cum filiis, nunc *Symeon* frater *Jeremiae;* post mortem autem Symeonis, ambae Domnyae cum filiis bellum inter se gesserunt. *Symeon* vero multis vicibus Valachiam populatus est cum Turcis et Tataris. Tandem vero venit *Stephanus* cum Turcis et fecit se dominum Moldaviae. Tunc *Bethlen Gabro* fugit a sua arce et declaratus est quasi rebellis, et dederunt ei Regnum Transylvaniae. *Scender* Passa Serdar vero et multi Begi cum eo (erant). *Stephanus* vero Valachicus, Mihin filius, pergit contra Batorium, et Batorium fugit, quem tunc reprehensum in porta arcis, caput ei amputarunt, et *Bethlen* fit rex in Transylvania.

1291 7123—1615. Octobris 14 (adeoque anno Chr. 1614) obiit Patriarcha kyr *Jowan* Constantinopoli. Sicut itur ad Jenicapi hinc versus urbem, situm est sepulcrum eius christianum ex parte dextra, et sunt non multae nicus arbores penes viam, parumque

recedendo est lapis supra sepulcrum, et in medio lapidis est scutum et supra caput crux incisa lapidi, et sub hoc quiescit Patriarcha. Requiescat in pace (965 a).

1292 Tunc ergo collecti seniores magno numero in concilium, quippe omnes Mitropolitae et Episcopi et Clerus, et Magnates seu *Vlasteli* et personae nobiles beneque natae non paucae, colligentes se in Metropoli *Grachanizensi*, elegerunt *Novabrdensem* Mitropocitam, eumque fecerunt Archiepiscopum seniorem. (N. B. Nomen non est expressum, sed spatium trium vocum relictum. — P.) (966)

1293 7124—1616. Veniens *Domnya Vojvodae Jeremiae* cum filiis suis *Aleksandro* et *Bogdano* adversus *Stephanum* Moldaviae vojvodam bis terque post hoc.

1294 Anno sequenti 7125—1617. *Ibrahim* pasca *Memibegovich* et *Skender* passa et cum his decem begi et *Radul Mihinich* profligant miseram Domnyam, et aliquam patrem ejus exercitus caedunt et spoliant, et cum ea ambos filios eripuit knez *Korsizki*, filiam vero ejus abstulit Tatarus, et omnes abduxerunt Constantinopolim; Domnya autem fidem mutavit, ex filiis vero unus in arctum carcerem conjectus est. *Radulo* vero Mihino dederunt Bogdaniam, alicui vero Graeco, nomine *Alexandro*, dederunt Valachiam

1295 Porro ante unum (annum) Cosaci depopulati sunt Turcarum arces penes Euxinum *Sinap*, *Jaholi* et reliquas.

1296 7125—1617. finito et 7126—1618 veniente exit *Skender* pasca contra Cosacos in terram *Lehicham*, minorem Russiam, et tunc advenit *Bethlen Gabro* et Radul Bogdaniae, et *Alexander* Valachiae, verum non multi ceciderunt, et nonnullae palancae duntaxat incensae sunt.

1297 Postremo venit etiam perfidus Tatarus *Cantamir*, et populatus est minorem Russiam et 53 millia hominum praeter peccora abduxit.

1298 7126—1618. Vere adveniente, rursus perexit *Skender* passa in *Casacos* circo festum Trinitatis.

1299 Venit *Lupul* Valachus, quodam Peharnik Seherban vojvodae, ex Tranrylvania cum copiis paucis et expellit Alexandrum et omnes ejus Graecos conscindit, et omnes Thesanros occupant, et faciunt *Gabrielem* filium Symeonis Valachiae Principem, eique dant terram Valachiae; et is advenit Tergovistum Augusti 14 Die*)

---

*) Reliqua ad hunc annum sunt Turcica, quae ad nos nihil, finitque ni hoc anno. — P.

III. О ТУРСКИМ ЦАРЕВИМА.

У неколико летописа после српског летописа има и о турским царевима.

1. Шафариков.

1300

Ѡтмань ·кд·	Мехмедь ·и·	Пагазить ·г·	Селимь ·и·
Орхань ·ді·	Моурать ·ла·	Селимь ·и·	Моурать ·ка·
Моурать ·л·	Мехмедь ·ла·	Соулеимань ·ми·	Мехмедь ·д·
Пагазить ·ке·			

2. Рачански, дорпатски, руварчев II, софиски II, и реметски.

О царехь тоурскыхь
кои ю по коюмь бысть и кои ю кого родиль и колико е кои царствоваль (рач. дорп.), и когда пріидоше Калиполе (рув. II, соф. II, рем.)

1301 Вь лѣто ·҂ѕѡ҃з· царствоующоу вь Цариградоу цароу грьчьскомоу Манонлоу, сыноу Калоїоанна цара, (и рем.) пріеть Отмань Моустафа бродь калиполскы, и многы страны кь западоу. Быше же и троуси велици по местехь христїанскыхь (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

Прьвїи (·а· дорп.) царь Моустафа (Отмань и рач. дорп. соф. II, рув. II) царствова ·з҃· лѣть (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·в·[1]) сынь его (а сынь мѹ соф. II, рем.) Ѡхрань (Ѡрхань) (царствова рач. дорп. рув. II) ·кѕ· (·к· рем.) лѣть (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·г· Моурать, сынь Охрановь (а Орхановь сынь Моурать соф. II, рем.) (царствова рач. дорп. рув. II) ·з҃· лѣть (рач. дорп рув. II. соф. II. рем.).

·д· Пагазить сынь Моуратовь (а Мѹратовь сынь Пагазить соф II, рем.) царствова (рач. дорп. рув. II, рем.) ·дї· лѣть (рач. — ·ѕ· дорп. — ·г· рув. II. — ·гї· соф. II, рем.).

---

[1]) Соф. II и рем. немају редних бројева појединих царева.

·є· (По семь соф. II, рем.) Демирь сынь Пагазитовь царствова (сынь тогожде соф. II. рем.) ·кє· лѣть (рач. дорп. рем. соф. II, — ·к· рув. II.)

·ѕ· (По семь соф. II. — По нюмь рем.) Моухаметь, сынь Пагазитовь, брать Демироу-швь (царствова дорп.) ·к· лѣть (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·з· Моусїа брать его царствова (По семь брать его Мѹсїа соф. II) ·г· лѣта (рач. дорп. рув. II, соф. II, рем.)

·и· И по Моусїи Крикчїа, брать его, царствова (по семь соф. II. — По нюмь рем. — брать его Крикчїа соф. II. рем.) ·з· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·д· По нюмь (семь соф. II. рем.) Моурать, сынь Мѹхамедовь, царствова к· лѣть (рач. рув. II. соф. II. рем.), и сеи вьзеть Цариградь (дорп.)

·і· (По семь соф. II. — По нюмь рем.) Мехмедь, сынь Моуратовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·л· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·аі· (По нюмь рем. — По семь соф. II.) Пагазить, сынь Мехмедовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·лг· лѣта (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·ві· (По нюмь соф. II. рем.) Селимь, сынь Пагазитовь (сынь Селимь Пагазитовь соф. II.) (царствова рач. дорп. рем.) ·д· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. рем.)

·гі· (По немь соф. II. рем.) Соулеимань, сынь Селимовь, царствова (сынь Соулеиман Селимовь соф. II.), ·мѕ· лѣть (рач. дорп. рув. II.), и оумре подь Сегетомь (соф. II. рем.)

·ді· Селимь, сынь Соулеимановь (рач. дорп. рув. II. — Вь лѣто ·з· тисѹще ·пд· ѡцари се сынь Селимь и соф. II.) царствова ·з· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·єі· (По немь соф. II.) Моурать, сын Селимовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·к· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II. — Вѫ лѣт(о) ҂зод· ѡцари се сынь Селимовь . . . . рем.[1])

·ѕі· (По нем соф. II.) Мехмедь, сынь Моуратовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·д· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·зі· (По нем соф. II.) Ахмед, сынь Мехмедовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·ді· лѣть (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·иі· По немь брать его Моустафа (царствова рач. дорп. рув. II.) ·є· месеци (рач. дорп. рув. II. — ·і· месеци соф. II.)

---

[1]) Текст се свршава у дну стране, а друга је празна; оно што је на другом листу, то је повезано нешто друго и из другог рукописа.

·ді· (По немь соф. II) Османь, сынь Ахметовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·д· лѣте (рув, II. соф. II. — мало; еще рач.) младь (сы соф. II.) воева на Леха, и ѿ тоудоу не пріиде (рач. дорп. рув. II. соф. II.)

·к· (По нем соф. II.) Моурать, сынь Османовь (царствова рач. дорп. рув. II.) ·еі· лѣть (рач. рув. II. соф. II.), и вьзеть Кавилонь (дорп.)

·ка· Ибрахимь, брать Моуратовь, царствова (И по нем брать его Ибрахимь соф. II.) ·и· лѣть (и ·з· мѣсеци рач. дорп.) и оубіень бысть ѿ своихь (рув. II. соф. II.)

(·кв· дорп.) Мехмедь, сынь Ибрахимовь (дорп. — Мех. с. Ибр. оцари се вь лѣто ҂·зрнѕ· авгоуста ·ѕ· и царствова. рач. — А ѡцари се синь его Мехмедь соф. II.)

Овде се свршују рач. дорп. и соф. II., а рув. II. има продужење:

Мехмедь, сынь Ибрахимовь, ·лд· лѣть.
По немь брать его Соулеманн ·д· лѣта и поль.
По семь Ахметь, брать Соулемановь ·в· лѣта.
По семь Моустафа, сынь Мехмедовь.

3. Из других рукописа.

Оваких „турских летописа“ има у понеким рукописима без српских летописа који су истоветни или врло слични с овим, и који су старијег постанка, јер се свршују у другој половини XVI века, па их је доцније неко мало прерадио и продужио и тако унео у летописе. Мени су познати ови:

1254.—1569.

1302 Отмановики: ·а· царь Ѡмань царова ·ѯв· лѣта; ·в· синь же его Ѡрхань ·лѕ· лѣть; ·г· синь моу Моурать ·ѯа· лѣто; ·д· синь моу царь Паıазить ·гі· лѣть; ·е· синь моу царь Мехмедь ·к· лѣть; ·ѕ· синь моу царь Моурать ·к; ·з· царь син моу Мехмедь ·ла· лѣто; ·и· синь моу царь Паıазить ·лг· лѣта; ·д· синь моу царь Селимь ·д· лѣть; ·і· синь моу царь Соулеимань ·мѕ· лѣть.

1303 Подиже се са великими силами подь градь Сигеть, на рѣкоу Дравоу, и прими град Сигеть вь лѣто ҂·зод·, мѣсеца септ. ·з· день, вь петакь.

1304 И въ томъ сѡцари (?) се синъ его царь Селимъ; тои же царова ·д· лѣть, и ѡбладаше землею силны Мехмедь паша Соколовикь, въ лѣто ҂з·о·з·

1305 Тогда бысть велика беда Мехмедь-пашомь и царомь Селимомь: продадоше црквe христїанске, и бысть гоненїе велїе и бѣда ꙗкова нѣсть вила ѿ вѣка аминь.[1]

Запис у рук. ман. Ораховице. — Лет. 143, 78; Записи и Натписи бр. 5147—50.

1254.—1594.

1306 Сказанїе ѡ цар'ствѣ тоур'скых колико кои царствова лет': Царь Ѡмань ·ꙁ· леть; царь Ѡр'фан' ·кд· лѣт; царь Моурать ·ꙁ·д· лѣта; царь Паꙗзыть ·г·і· лѣт; царь Мех'медь ·к·з· лѣт; царь Моурать, кои погибѣ на Косовоу ·к·а· лѣто; царь Мех'медь ·л· лѣть; царь Паꙗзить ·л·г· лета; царь Селимь ·д· лѣть; царь Сѹлеиман ·м·и· лѣть; царь Селимь ·и· лѣть; царь Мѹрат ·к·г· лѣт; а садь царь Мехмедь. Да се зна ѿкад Тоур'ци царствѹють ·т·м· лѣть.

1307 Да се зна каде се Беч'керекь плени месеца їюнїа ·і· дьнь оу понедел'ник. Въ лет. ·з· тисоущ'но ·р· и ·в· на пасхалїи било на ·и·

У рукоп. ман. Крушедола. — Записи и Натписи бр. 5151, 52.

1254.—1597.

1308 Имена царем: Ѡмань ·ꙁ·, Ѡрханъ ·к·ѕ·, Мѹрать ч (!), Паꙗзит ·г·і·, Мѹхамедь ·к· Мѹрать ·к·д·, Мехмедь ·л·, Паꙗзить ·л·г·, Селимь ·д·, Соулеиманъ ·м·ѕ·, оумрїе под Сегетом и ѡцари се сьнъ Селимь ·з·, Мѹрать ·к·д·, Мѹхамедь ·д·

1309 И по томь пост8пи град Егарь въ лѣто ҂з·р·ѕ· месеца сектемврїа ·к·д· дьнь.

Запис у рук. Н. Б. бр. 173. — У Гл. LVI, 337 само други запис. — Записи и Натписи бр. 5153, 54.

---

[1]) Слична овој редакција је у рук. у прив. рукама (Д. Б. Ист. 1897, 282) који гласи овако:

Сказанїе Ѡтмановиħа (колико је који владао и завршетак): царь Сѹлеимана ·м· лѣт. И подвиже се с великими силами под градь Сегет, близь реке Драве, и прими град, и прими конаць окаꙗномѹ своему телесе, лето ·з·о·д·

И ва то лето оцари се син его Селимъ, и тогда обладаше землю силному паше Мемедѹ речникь (?) Хнапогинхъ (?) тогда царь Селимь Мемедь паша навожденїемь дїаволскїемь продадоше (?)

(Записи и Натписи бр. 5147—50).

(одломак)

— — — — — — — — — —

1310 ·з·і· царъ Мѹстафа ·р· дан.
·иі· царъ Мѹратъ ·зі· лет.
·ді· царъ Ибраимъ ·д· леть
·к· царъ Мемедь ·м· летъ ѿ битиа ·з·р·л·е·

1311 ·ка· царъ Сѹлеиманъ седе ҂з·р·л·е· ѿ ристова вапльщеніа ҂а·х·к·з·

1312 Ва лето ҂з·р·л·г· први паша на Боснѹ седе ·а· Барнюмъ паша .... (52 на број)

1313 Нека се зна кад ѹзеше Млечани Нови ҂а·х·п· месеца ѡктомвріа

Одломак рук. (4 л.) у Н. Б. бр. 1195. — Записи и Натписи 10003—06.

*

На ове кратке пописе налик је и онај у Милорадовићеву рукопису (Лет. М. С. 184, 44) који гласи:

1314 В лето от Адама, како више тѵрски царова, и колико кои царова

Сѵлтан Османъ 90 леть и Орхамь 29. — Мѵрать91. — Палазить 13. — Мехмедь 20. — Мѵрать 31. — Мехмедь 31. — Сѵлеимань 9. — Омерь 9. — Мѵрать 8. лет.

Више вече не знахь, него тако нађохь и ѵписа.

ДОДАТАК

1. РАВАНИЧКИ ЛЕТОПИС

(Гласник С. Уч. Др. XX, 1.)

По владенію и началства срьбскаго многимъ же лѣтом мимошедшим

1315 1462 Воздвиже царъ т8рецки брань воевати Маћаре, и тамо у сербскомь владѣнію ѡсвоише Т8рци Босну, и ѡт8д8 поидоше испрека, и преиде у полѣ м8ачко, въ держав8 угарск8; и доиде подь Муачь, и т8 Т8рци разбише Маћаре, и т8 погибе Ла8ш, краль маћарски лѣто господнѣ 1526.

По томь поступи царъ С8леиман т8рски у напредакь.

1316 1541 Ѡсвои царь Сулеиман Будимь градь одь Угри.

1317 1543 Ѡсвои царь С8леиман Валпово и Шикле8ш градь.

1318 1546 Ѡсвоише Т8рци Ѡстрогонь градь на Д8наиской реки, и Белиград, стони градь Маћарски, на реки Шарвиз8, вь предел8 б8димском, ѿ Угри.

1319 1552 Ѡсвои царь С8леимань Тамишварь градь ѿ Угри, и Солн8кь, и Егар ѡбседоше Т8рци, сек: 10: гѡ. а ѡставише Егарь октом: 13 гѡ. и не ѡсвоише.

1320 1565 Ѡсвоише Т8рци Ђурь градь ѡдь Угри.

1321 1566 Ѡсвои Т8рчинь градь, въ предел8 м8ачкомь, Сегеть.

1322 1582 Почеше се писати календари немецки.

1323 1596 Паки Махометъ царь т8рецки ѡбседе Егарь са сто и педесеть иляда воиске, и ѡсвои за три неделѣ ѡдь Маћара.

1324 1598 Паки Немци ѡсвоише Ђурь ѡдь Т8урака великом маисторіѡмь и превароме.

1325 1663 Ѡсвоише Т8рци Уиварь градь ѡдь Угри.

1326 1683 Царь Махометь т8рецки Бечь обседе градь с великою силою, са три стотине иляда воиске, и цесарь Леѡполдь разби Т8рчина под Бечем. По томь пост8пи Немац у напредак и поче освоивати землю угарск8ю, маћарска се власть укиде, и изгубише свое кралевство и землю. И поче

добивати цесарь римски Унгарію ѡдь Т8рака, и погна Т8рке ѡд Беча.

1327 Сего лѣта ѡсвои цесарь Ѡстрогонь ѡдь Т8рчина, на Д8наиской реки.

1328 1684 Ѡсвои цесарь Вишеградь, Вацъ и Пещ8.

1329 1685 Разби цесарь Т8рчина више Ѡстрогона, кодь села Несмиля, и ѡсвоише Немци Уиварь и Солн8кь, Арад, Ноградь, Карш8 ѡктом: 1-гѡ.

1330 Сего лѣта роди ся Кароль цесарь, сынъ же Леополдов.

1331 1686 Немци обседоше Б8димь са три стране, и ѡсвоише ѡдь Т8рака, и Немци задобише много.

1332 Тогѡ лѣта ѡсвоише Немци св8 Хрвацку и градове.

1333 Тогѡ лѣта ѡсвои Немаць Печ8и, Сегетъ, Шиклеушь градь, во предел8 м8ачкомь, и проч: места.

1334 1687 Немци истераше Т8рке изь шанца м8ачкогь, и т8 Немаць разби везира великогъ т8рскогь, и вся ѡр8жія воинска ѡсвоише Немци, и М8ачь.

1335 Тогѡ лѣта ѡсвоише Немци Варадинь град на Д8нав8, Валпово, Пожегу, и Ѡраѡвиц8, и цел8 Шлавонію.

1336 Тогѡ лѣта освоише Немци ѡдь Т8рчина Егарь, глађом узеше, и М8нкачь узеше одь Т8рака на веру.

1337 1688 Ѡсвоише Немци Белиградь одь Т8рака, Столни, вь пределу б8димскомь.

1338 Тогѡ лѣта ѡсвоише Немци Илок градь на Д8наиской реки, и савь Сремь ѡсвоише Немци.

1339 Тогѡ лѣта ѡсвоише Немьци одь Т8рчина Белиградь на д8навском усћу, и Саве реке, и Смедерево ѡсвоише, и св8 Сервію освоише Немци.

1340 Того лѣта Бладенсис, ерцегь немецки, разби таборь т8рецки у Босной и ѡсвои Босн8 св8.

1341 1689 Ѡсвоише Немци Сегеть ѡдь Т8рака; велики Сегет глађу освоише.

1342 Тогѡ лѣта Немци разбише Т8рке под Нишем, и ѡсвоише Нишь градь, и Видинь градь, на Д8наиской реци, Приштину и Качаник.

1343 1690 По том пост8пи Т8рчин у напредак, понеже поче Вранцез воевати на цесара Леополда, и принуждень бисть цесарь разделити воиску свою на двое, и ѡполчити ся противь Вранцеза.

1344 1691 Сегѡ года наставшагѡ Т8рци udариш у зимно време, изненада, незнати Немц8, за еже Немацъ беше воиск8

распȣстіо по квартирȣ, и тако нападши Тȣрци на Прищинȣ вьнезапȣ, и Качаник, и тогда Тȣрци, нетражећи ни права ни крива, но све сабли предадоше, и многе Немце ѿпȣстише на верȣ, а хрістіани многи погибоше, и поараше ся, и многи народь хрістіански заробише.

1345 И сее зиме [узе] Тȣрчинь одь Немца Ниш и Видин.

1346 Тогѡ пролећа патріархь Арсеніе Черноевић из Пећи даде ся бегȣ уз Дȣнавь за Немцемь, с неколико владика землѣ сербскее, и иноци мнози ѿ сея предели, и народь сербски многь, мȣженски поль и женски, дадоше ся бегȣ с патріархом уз Дȣнавь за Немцемь. Тогда иноци манастира Раванице, вьзеше мощи святагѡ иже вь царя княза Лазара сербскагѡ; ѿ святее ѡбители, храмь вознесенски, ѿ егѡ созданная бисть, и с прочими адићари црковних, поидоше ѿ предели сея. Скȣпа с прочим народом даша ся бегȣ уз Дунав за Немцем, ѡви на коних, иниже на колесницах, а иниже на ладія, а ини пеши, уз Дȣнав горе, и бисть намь путь хождѣнія: 40: днеи, и прідохом градȣ Бȣдимȣ, и више Бȣдима, вселихом ся в место зовомо Сент-андреа, ѡбретохом пристанище доброе. Тамо всели ся и патріарх блаженнеиши, и владике, и иноци, и народь многь пріиде ѿ сербскее землѣ. Тамѡ и мощи святагѡ иже вь царя кнеза Лазара принехом са собою, и малȣю церковь воздигохом, ѿ древа, близ брега дȣнавскогь, и тамо пребивахȣ до мира утвержденнаго междȣ цесаром и междȣ Тȣрци.

1347 Того лѣта приде Ћȣприлићь везирь тȣрецки со многою силою, и ѡсвои Смедерево; потомь приде подь Белиградь и ѡсвои ѡдь Немца, и поиде уз Дȣнавь са силою многою, и водомь, и сȣхимь, и пріиде Сланкаменȣ, и тȣ га Немац дочека.

1348 1692 Сегѡ лета више именоватогь, разби Немаць Тȣрке да Міалевцȣ бердȣ, више Сланкамена, и Немци освоише ѡдь Тȣрака орȣжія воинственная; тȣ погибе везирь велики Ћуприлић. Егда се Тȣрци повратише с разбоища, и придоше у Белиград, тогда принесоше мощи святагѡ Саве архіепископа сербскагѡ изь манастира Стȣденице, и тогда саждегоше мощи святагѡ на Врачарȣ, діаволским навожденіем, понеже глаголахȣ Агаряни, дондеже свеца каȣрскогь не предамо ѡгню, кои помаже нима, не можемо каȣре надбити, и то сотворише.

1349 1693 Ѡсвоише Немци ѡдь Тȣрака Варадь Велики, Еновȣ и Вилагошь.

1350 1695 Ѡсвоише Немци ѡдь Тӯрака Ћȣлȣ, узеше глаћу.

1351 Тогѡ лѣта Т8рци упалише Липов8 и ѡставише Немцем.

1352 Тогѡ лѣта ѡсвоише Немци Токаи и Патак.

1353 1697 Принц Евгеніе разби Т8рке под Сентом, и господа ꙗничарска поглавита погибоше многа, ини мачем падоша, а ини истопиша ся у Тіси реки, ꙗко же древни Фарахонитяни вь мори, и тако се могло пређи по людма преко Тісе, аки по мост8, и то ч8до ѡчи человѣческе неће узрети. И вь скорѣ примише Агаряни ѿмащеніе ѿ Бога за мощи сятаго Савве сербскагѡ просветителя, егда Т8рци проклети саждегоша на Врачар8.

1354 1699 Леополдь цесарь учини мирь с Т8рци, и поставише белеге Сремом, одь Сланкамена право на село Марадикь, и ѡт8д8 на Р8м8 село, и ѡд8д8 на Лаћаракь село, и ѡт8д8 до Раче и до Брода украи Саве реке, и по том содержавах8 Т8рци на Сави реки, и кь Зем8н8, а Немци содержавах8 к Д8нав8, и тако содержаваху до рата варадинског, и Т8рци предержавах8 Банать савь, и Тамишварь градь до Мориша реке.

1355 1700 Наста к8р8шагь маћарски. Восташе Маћари воевати на цесара Леѡполда, и быст к8р8шаг 6 лѣть. Тогда Сербли показаше рабрость свою крепк8ю, и Леѡполд8 цесару помогоше велми, и Сербли победише Маћара.

1356 1705 Престави ся Леѡполдь цесарь пожив 66 леть.

Тогѡ лѣта поставише Ѳзепа цесаромь, синь же старѣи Леополда цесара.

1357 1707 Іозевь цесарь мирь учини с к8р8цами.

1358 1708 Генераль Листерь немецки разби Т8рке под Тренчиномь и ѡсвоише Немци одь Т8рака Нитр8 градь у пределу Тернави граду.

1359 1711 Престави се Іѡзевь цесарь пожив 33 лѣть.

1360 1712 Поставише цесаромь Карола, сина Леѡполда цесара, млаћегь, и прими владѣніе.

1361 1716 Пріиде везирь т8рски подь Варадинь, со силою многою, пре рока, и т8 принць Евгеніе разби Т8рке подь Варадиномь, и многи доилн8кь добише Немци, и ѡсвоише ѡр8жія боина вся, такожде топове многе и шаторе, конѣ многе и биволе, и камиле многе, бакара, масла, зеитина, пиринце, и сваког адићара, понаивише ерка и арара, и новаца много. Кои би слободань ѿ хрістіань, ѡнаи доби. Тогда много пог8бише хрістіана, а ине ѡдведоше у плень. Тогда и манастире вр8шкогорске поараше, а Кр8шедоль и Ремету упалише и изгореше.

1362 Тогѡ лѣта принць Евгеніе ѡсвои Темишварь градь ѡдь Т8рака и савь Банат: ѡктом. 14:

1363 1717 Принць Евгеніе разби таборь т8рски подь Белиградомь, и освои Белиград, и св8 Сервію ѡсвои ѿ Т8рчина, и Поречь бысть граница.

1364 1718 Мирь утвердише межд8 собою Немци и Т8рци код Пожаревца.

1365 1719 Немецки елчія, Даміань Фирмонь, ѡтиде у Цариградь, а т8рски елчіа, Ибраимбаша ѡтиде у Бечь. Ѡба елчіе ѡдоше со славою великою.

1366 Известв8ет ся вьсякомь читателю, да раз8мѣеть, ѡ семь, егда е т8рски царь ѡсвоиѡ М8ачь и победиѡ краля угарскогь, тогда е ѡсвоиѡ св8 держав8 8гарск8ю, градь Будимь, Ѡстрогонь, и проч. градове, и землю даже и до самогь Беча, и Егарь, и Токаи, и Тернаву ѡсвоиѡ Т8рчинь; и држали су Турци 145 лѣть......
до бечког лѣта и рата, егда же Леѡполд цесарь разби т8рск8 сил8 подь Бечемь, три стотине иляда воиске т8рске, сегѡ года 1683-гѡ.

1367 Тогда поче Немаць ѡсвоивати ѡдь Турака угарск8ю землю и градове, по томь сербск8ю зэмлю и градове ѡсвои цесарь ѡдь цара т8рецкогь, и држит под властію своею и до днес. помощію божіею.

1368 1737 авг8: 12: Сегѡ года поиде Немаць на Т8рчина воевати преваром, пре рока, и пріиде с воиском со силою многою у Срем, тогда презимова. Тогда народ8 у предели сеи, Сремскои и Бачкои, бысть велика тегота воршпаном, возећи сено, зобь, и брашно, и пров8нту у таборь подь Зем8нь.

И сее зиме паде снегь рано ноем: ꙗ: гѡ: ѡсван8, и ніе спао снег до априла: 6:; тогда бысть зима люта.

1369 1738 Сее зиме почеше кавг8 Немци с Т8рчиномь, послаше катане сербске, и поараше Лешниц8 и упалише и многе Т8рке побише, и многи плень добише катане и аид8ци; бысть комендать предь нима Вукь Ісаковичь, оберщерь, и Трифонь капетан Ісаковичь. Паки сее зиме т8рска чета разби катане бачке у сел8 Бадани, неке исекоше и прочее заробише; т8 и капетана Раку заробише, бысть из Такова; и одведоше ихь везане у Зворник град, а главе аидучке кои с8 погин8ли пометаше на бедемь на колѣ. Тогда велика радость бысть Т8ркомь. Сего пролећа поиде Немаць ѿ Белиграда со силою на Т8рчина, и ѡсвои Ниш Немаць и ѿт8д8 поиде Немаць подь

Видинь, и ничто не пол8чи, но поиде натрагь Ниш8, а Т8рци за нима. И тогда Немаць ѡстави Нишь, и бысть у Нишу Немаць: 3: месеца, и поиде Белиград8 на свою границ8, и по томь Т8рци ѡполчише ся на Немца. Тогда многа скорбь бисть хрістіаномь, и порабощеніе и плененіе ѡть Т8рковь. В тои рати патріархь Арсеніе четверти, пекски, даде се бег8, и сь шнимь народь многь, інноци многи, и владика нишки Геѡргіе Поповић, ѿ сея предели, ѡдь Пећи, и Новог Пазара, и ѡдь Косова, и сва Сервіа, дадоше ся бегств8 уз Дунавь за Немцемь. Тогда многь народь хрістіански Т8рци заробише и у пленъ одведоше; тогда бисть скорбь и жалость велія. И пріиде патріархь с народомь у Белиградь, и сва ѡрманда немецка пріиде подь Белиградь. Тогда посла Т8рчинь кнеза: 3: велтмаршал8 Валес8 да подигне воиск8 на Т8рчина, чекаю га Т8рци изподь Гроцке. и сеи кнезови бише шпіюни т8рски. Тогда велтмаршаль поверова кнезовом и поиде сь целомь ѡрмандомь у поль нощи на Т8рчина: ѡкто: 10: гѡ: И тогда наведоше кнезови воиск8 немецку на б8сію т8рск8, баш у зор8, у незгодномь мест8, у с8рд8к8 дубокомь и д8гачкомь, и кнезови идуть напред а катане сербске за нима, а по Сербли маћарске катане, а по нима раитари, Егда бише Сербльи у поль с8рдука, тогда кнезови убегоше у Т8рке, по томь бысть метежь и страхь межд8 воинствомь у месту тесном; т8 у с8рд8ку спаде с коня Коста ѡберкапетан и свега разнесоше кени на копита. По томь пріиде раитарь у свитак и нападе с лећа бердомь на Т8рке, преко ш8марица, занеже не бысть полѣ чисто, и истера Т8рке из б8сіе, и тако се бише раитари с Т8рци докле не стиже м8шкатирь. И по томь узе се бити м8шкатирь, и ѡбгради се берклячама, и бише ся цель день на Болеч8, близь Гроцке, а катане и раитаре стоють за нима. Егда пріиде нощь поиде Немаць натрагь Белиград8, а за8тра Т8рчинь за ним, и преиде под Белиградь Т8рчинь, и ѡбседе Белиградь, и бише ся неколико днеи, Немаць топови изь града, а Т8рчин с топови с поля, и по томь бою дадоше Немци Белиградь Т8ркомь на вер8, понеже издаде велтмаршаль Валесь — Т8рком. По томь Немци посекоше на Врачар8: 2: генерала неверна, а велтмаршала Валеса однесоше у Бечь подь арестемь. По томь Немаць прегради себе палисати ѡдь Т8рчина, и стаяху заедно у Белиграду и Немци и Т8рци одь: 22 октомбра: 1838: до І8нія: 2: гѡ: 1739: гѡ: докле Немаць не разметн8 бедень нови около града, что е био на-

правіѡ у своіои државі, а стари бедень остави Т8ркомь, и сви богажію из града, движимая изнесе Немац, а недвижимаы остави Т8ркомь, домови прекрасни и проч. Тогѡ лѣта престави се Кароль цесарь. Такожде и народь изнесоше свое вещи движвмия, а недвижиме осташе; тогда велика жалость и т8га бисть народ8.

1370 Тогѡ лѣта: 21: гѡ: октом: пріиде блаженѣишіи патріархь Арсеніе четверти пекски у Карловце, и седе у резеденцію Архіепіскопск8ю, и шньим митрополить Геѡргіе Поповићь нишки.

1371 Тогѡ лѣта Викентіе Іѡановић архіепископь и митрополить карловачки премин8о бяше ѿ сея жизни, престоль праздень бяше. Тамо со шнимь приде многи народь хрістіански и вселише ся во Сремь, и многи збегови бише по Подл8жію; а ини се терговци преселише у шанац варадински. Тогда Климентани многи придоше у Сремь и тамо вогнѣздиша ся.

1372 1740: гѡ: Іюлія: 12: сегѡ года мирь утвердише межд8 собою, и поставише белеге Савомь рекомь уз воду до Уне реке, пакь Уномь поредь Костаинице водомь до мора; потомь одь Белиграда доле Д8навомь и утвердише мирь: 24: лѣта. И елчія т8рски ѡде у Бечь с радостію велікою, а немецки елчія ѡтиде у Цариградь.

ѿ зде возвращаем ся назадь.

1373 1738 Вь ѡва лѣта воинствена, егда поиде Немаць на Т8рчина пре рока, тогда постиже нас праведни гнѣвь божіи, и посла преблаги Богь к8г8, напрасн8ю смрть и болѣзань, на народь и држав8 цесарск8; и наипре поче морити у Тамишвар8 и по Банат8, по томь приде у шанаць варадински: ноем: 1. го сегѡ года више именоватогь; и ѡт8д8 преиде у Карловце, и ѡт8д8 у Лединце, ноем. 17: гѡ: сего года, и потомь по свемь Срем8 и по свои Бачки и до самогь Беча, бисть к8га, мори за три лѣта, вь имя святыя троице, егоже Немци прест8пише клетв8, по томь и изг8бише землю, и градове, и држав8 свою — еще изг8би воиск8 свою мног8. Егда поиде таборь немецки одь Зем8на с8химь и водомь Д8навомь горе кь Варадин8, тогда порази егѡ Богь болестію лютою, и смерть посла на воиск8, и не токмо на воинство, но на скоте, кони и волови многи поманкаше, многи и многи люди остадоше безь марве свое кои су били на воршпан8 у воиски: на коли носе ырмове и коже волуиске Сремци и Бачвани, и ѡдь Зем8на до Варадина, ніе се могло проћи др8момь ѡдь тр8пія мертви лежећи людеи и скотовь, и ѡдь смрада. Такожде и Д8навом, тр8пія мертва лежећи при брег8, не мо-

гаше ся Д8нав8 преступити и воде заватити ѡдь тешка гада и смрада; и то беше у месец8 сектем: и ноемвр8.

1374 1739 Декем. 20: бысть тресаніе земли во время инћиндіи, и у сее нощи вь пол8нощи, и многи домови распадоше ся ѿ тресанія и стене градске распадоше ся многе. Тогда с8 люди многи умрьли ѡдь к8ге у сел8 Лединци.

1375 1740 Іан8а. 24: гѡ: тресаніе бысть земли 2: крати, по пол8дне и вь пол8нощи, велми.

1376 Тогѡ лѣта болѣзань крепкая, и горкая костоболя; и многимь людма и женама и юношама и дѣвицама изодпадоше ноге и р8ке, и многи осташа топали, и безь р8к8. Тогда бысть межд8 народомь велика скорбь, и т8га, и плачь не8тешна, и многи домови оп8стише ѡдь к8ге.

1377 1744 Ѩви ся знаменіе на неб8: звезда репата с вечера кь запад8, глава запад8, а репь пладнини, и тако е исходила и сяла е докле не заиде: ѡдь месеца декем: 25: гѡ: до Февр. 15: гѡ, и тогда у зор8 показа се на истоку сея звезда, глава горе, а репь север8, и тако е исходила за 7 днеи са зоромь, и сяла е донде же светь дневна не пред8зметь ю.

1378 1734 Сегѡ года поче се бити цесарь сь вранцеским кралюмь, и шпаніорски краль даль помоћь вранцез8, и обои имали битк8 со цесаромь обоинь пола реке Раине. Паки у лет8: 1735: по заповести цесаро кралев. вели. дали помощь Сербли пахори, вароши и села, бирманце илити регр8те, и тамо воевали, и имали битку с Вранцезомь, и мирь утвердише помежд8 собою, у лет8: 1741. гѡ:

1379 1757 Почетакь битви с Праиземь, кралица наша Марія Терезія и Сербли били со шнима у помоћи кралици; и биль началникь у воиски краличинои Ла8дань и Надаждія, велтмаршали, и седамь лѣть битв8 имали с Праизом.

1: Битва подь Лонцутомь градомь праискимь, и т8 ѡсвоиль Немець Лонц8ть, и по томь други градь

2: Шваинць освоиль Немець, по томь

3: Ла8данть и Надаждія велтмаршали разбише Праиза подь Прагомь Златнимь, по томь

4: Разбише Преиза подь градомь Герлицомь, у Саксоніи;

5: По томь у Слезіи, подь градомь Преславомь, разби Надаждія Праиза; паки у Слезіи под градомь Глоговомь,

6: т8 принць Карль, брать родни цесара вранцеска, с8пр8гь Маріе Терезіе и кралице, издао Надаждію, и т8 погин8ла корпа сва Надаждіева, четердесеть иляда воиске, и т8

едва избегаль сь десеть катана, по тωмь ωдпасаω ωр8жіе ωдь себе, и не хотель воевати више за неверствіе их; паки

7: Ла8дантъ велтмаршаль, подь градомь Вранип8ркь праискимь, со тридесеть иляда воиске свое, и т8 у помоћи воиске московске, две стотине иляда, и т8 брань крепк8ю сотворише помежду собою, 12: сахати била битва са Праизомь и т8 разбише Праиза; и от8д8 у Саксоніи

8. подь градомь Терезиомь, и сеи градь престолни и столица краля праискогь, и т8 генераль Бар8танія, цесарски, заробіо воиске праиске: 25: иляда, седамь генерала и топове, и вся ор8жія воинственна, хазн8, и сеи градь освоили Немци ωдь Праиза по сеи битви, — у лет8 1763: Седме године сотворише мирь по межд8 собою.

1380 1762 Благочестиви императорь Петарь Теодоровић и самодержецъ все росиски и про. про. про.

Сего года потаил ся есть и себе именоваль преставил ся од сея жизни; но онь прем8дростію своею утаил ся. Такь во свемь последоваль стопамь прем8драгω гос8дара деда своегω императора Петра великаго Алеѯіевича и странствоваль есть по свои державе т8рецкои: первее у град8 Белград8 на реки Сави и Дунава, и т8 биль у церкви благочестивои на лит8ргіи, и дароваль на церков д8кат, напечатань ωбраз егω и надписаніе; и ωт8д8 пошедь по всемь царств8 т8рецком, и биль у Цариград8, и т8д8 пошель и увидиль прочая мѣста и градове, прежде бивше држава сербски цареи и владеніе, а садь стоить подь игомь тиранскимь, и прошель вь Черн8ю Гор8.

1381 1767 Децем. 22. Ѡбяви се живь вь Черной Гори са своимь р8чнимь писаніемь.

Мы подь именом Стефанъ Мали сію мою ш8плик8 или ти заповѣсть посилаю по семь нашемь вѣрном8 посланик8, именемь Авак8мь архимандрит, со граматою, до ихь цесаро кралѣвскаго величества двора, за кое где бы се указаль, да има вѣроятань бити и пріять, без всякагω припятствія и с8мнѣнія. Вь кои часть пріидеть вь цесарскихь странахь: вьсѣмь с8діамь и повелителемь, паче же комендатом даемо на знанѣ, да сеи наш више речени посланикь свободно маршир̀ь имѣть б8деть п8ть Віени: с вашею р8копомощію, и пояною цесаро кралевскою поштою, и порціею непремѣнною; а еже содеять б8дете, сеи нашои вѣрнои пощи: то самимь нам есть.

М. П. Пань находится

1767: декем: 23. гω. вь Черной Гори.

1382 Второ писаніе изь контомаціе Дмитровачке:

Сіятелнѣиши господин, господин Князь. Ея императорскагѡ величества гдин кавалерь и таини совѣтникь, мнѣ же всемилостивѣиши гос8дарь — ѡдь господа Бога здравія вашемь величеству просим. — По сихь ви извѣстіе даемь Нихь високосіятелств8, что я низ8 подписати послать есамь ѿ их императорскагѡ величества Петра Теодоровича, подь именомь Стефань Мали, котори находит ся в Черни Гори, мене же со граматою до их цасаро кралевскаго велич. двора прислаль, а ѡсобито вашему високосіятелств8 вр8чени мнѣ указь устменнѣ изявити, котори скоро требѣ бить; обаче я нинѣ удержань вь цесарскомь контромацѣ, днеи следовать будеть много — но молю ваше високосіятелство, чтоб мнѣ скорое повелѣніе исходатаиствовали кодь ихь цесар. кралев. велич. На послѣдакь виновень да не буду. Со тим изѡстаю вашегѡ високосіятелства вр8чаюць себѣ.

Авакум Милаковић,
1768. іан8ара, 21. гѡ Архимандрить.

1383 Третее писаніѣ, егда ѿпущени бише из конт8маціе зем8нске.

Пріиде посланикь Аввак8мь архимандрить ѿ благовѣрнагѡ императора Петра Теодоровича васеи Росіи самодержаць, и ѡбяви ся живь вь Черни Гори, и посланикь егѡ вишеименовати, огласи егѡ у Дмитровици, у контромаціи, и ѡт8д8 послань у Зем8нь у контромацію: 22: іан8арія: 1768, и у Зем8нь пріидоше посланици ѡдь императора ѡдь Черне Горе: Глигоріе Архимандрить ѿ Дрекаловић, а постриженикь манастира вердникo-раваничкогь, и еще со ним едань кал8герь изь Церне Горе и воеводинь брать сана воинствена, и егда контромаць окончаше, они 4: персоне, тогда не пол8чише милость и грацію поити вь Віен8 аустринском двор8 и цесар8; к8да с8 послати били ѿ императорскагѡ величества, огласити да се находить живь у Церни Гори.

Но сее посланике више именовате повратише Немци натраг ѿ Земуна, и ѿпратише их уза Сав8 рек8 горе, и преидоше Сав8 рек8, више Ѡстружнице, у вечерь у нощь, у зимное время, вь сред8 вечерь гл8бок8. 12 февр8арія, 1768 гѡ.

И егда преидоше Сав8 рек8 и т8д8 отидоше вь стран8 сво8, во Черн8ю Гор8.

II. ЛЕТОПИСАЧКЕ БЕЛЕШКЕ

1) 1490—1680.

У рук. библ. графа Уварова. — Просвј. II (1893—4), 592; VII (1896), 384.
(Записи и Натписи 5326—5834)

1384 В лѣто 6998 престави се монах Іовъ Црьноевикъ.

1385 В лѣто 7 тисущно 155 како бист прьва рать.

1386 Ва лѣте 7175 како бисть велики[1] потресъ.

1387 Ва лѣто 7152 како бисть потопъ 8 монастир8 на Цетине.

1388 Ва лето 7193 престави се владика Р8вимъ Больевићь.

1389 И то лето погибе Бао Пивланинъ зъ дружиномъ отъ проклетаго Сулеимана паше изъ Бушата, и пороби монастирь, ниде ништа не оста.

1390 Ва лето 7195 како прими ћенераѡ Примо Нови; поче га бити на усѣкновение Иованово, и узе га за месецъ.

1391 Ва лето 7188 како 8зе султанъ Мемедъ Кандію, глаголеми Критъ.

1392 И то лето умири се царь и дуждъ.

2) 1687.

„Цетињски летопис." — Милак. 102. (Записи и Натписи 5335—37).

1393 Ва лѣто 1687 примише Латини Нови.

1394 И то лѣто епискупь Висарионь изведе Латине на Цѣтинѣ у манастирь, провидура и кавалиера, и владику Висариона отроваше и умрие.

1395 По семь Сулеимань паша од Скадра скупи воиску велику и дође на Цѣтинѣ, нађе Латине у манастирь, па Латине пущи на вѣру, а црькву раскопа.

3) 1682—1714.

У рук. Сар. Ц. М. — Гл. XXXVIII, 177—178. (Записи и Натписи 5254—72.)

1396 1682 маіа месеца 26 ва петакъ по спасову дне први данъ, да се зна како дођоше сельани што с8 ѡко Сараева,

[1] У Просв. VII: велика.

дођоше 8 мьесто 8 мехћем8 и затворише чаршію, и 8дрише на мећхему и 8бише М8лл8 и Наипа, и разсуше мећхем8 и поıагмише све што т8 нађоше, и разбише 8 мьесту ·д· к8ће м8зинске.

1397 И то лето приде тефтишь за М8лл8 ѿ цара капичифренкъ Асан-ага, и 8зе ѿ Сараева глоб8 ·сн· кеса аспри, и себи ·кѕ· кеса, и М8ллинои ћеци ·лѕ·, и своимь млаћимь ·в· и по, и то 8 свакои кеси по ·ф· арсланіа, а по деведесетъ хилıада аспри. И пог8би селıана ·дг·, и посла 8 Цариградь ·к· селıана.

1398 И то лето дође паша босански Айдаръ паша, и 8зе кеса ·л· ѿ Сараева, и 8 то даде махала латинска ·лв· кесе, и аџи-Гавро даде 2 и по у [г]лобу ист8. Тако да се зна.

1399 1686 Сіе лѣто вазеше Немци Б8димъ ѿ Т8рака.

1400 1690 бисть гладъ тешчаиши: пшенице мера по аспри ·д·г· хилада, то е ока ·р· аспри; вина ѡка ·м·, ракіе ѡка ·рм·, граха ѡка ·рн·, лука ѡка ·рл·, меса ѡка ·рн·, сира ѡка ·р8·, ıабука ѡка ·рн·, меда ѡка ·с·, масла юнга ·х·, пиринча ѡка ·рн·, лоıа ·рн·. И то лето ıадоше человѣци месо пасье и чловечаское и конско и многа нечиста. Тако нека се знаде.

1401 1698 бисть миръ са Немци и са ·з· кралıа и царемъ т8рскимъ на Карловц8.

1402 1710. Како пође Т8рчинъ на Москова.

1403 И то лето пленише Т8рци Црн8 Гор8, Ахметъ паша Шапчаліа.

1404 И до лета два паки пленише Т8рци Црн8 Гор8.

1405 И до лета три паки пленише Црн8 Гор8, Ћ8прилићь Осман паша и Ахметъ паша Шапчаліа, и много зла сотворише христіаномъ.

1406 1714 пленише Т8рци Цетин8 и Врлик8 на одери (?) и многе д8ше христіанске поробише и изсекоше.

1407 Тогда и то лето 8зеше на вер8 8 Мории ·кд· кадил8ка земле, и многе градове и Анадолію градъ велики, и многе д8ше поклаше и поробише христіане, и велика зла сатворише проклети Агарани.

4) **Од Адама до 1715 г.**

У рук. ман. св. Луке у жупи Никшићкој. — Лет. 181, 43. — (Записи и Натписи 5186—92).

От рождества Христова 1715.

От сотвореніа мира по гарчаски хоронографомъ и теологомъ 7223.

Ѳт Ноева потопа 3798.

От почетъка четирехъ царствіахъ наипрвихъ по имену. прво отъ вавилонские 2417.

от персидскога 2223.

от грчаскога 2042.

от римскога 1787.

от исхождениа исраителскаго 3393.

1408 От домишлениꙗ прахъ пушчани чиннти 335.

1409 От домишлениꙗ книге щамповати 275.

1410 От окруненіа на царство цара Петра перваго всеи Руси самодржца 33.

1411 От Петрова роћена у све до данаске 45.

1412 От рождениꙗ сина єго Алексия 25.

1413 От почетка русиске армаде морске 18.

1414 От победе велике и неизречене, кою учини царь Петарь на Полтави надь кралемь жевцевскимь Карломь и надь Мазепомь и над прочимь и надь воинствомь ихь, кое бишше у све воиске жевцевске 80000, и о-тога с Полтаве не утече нитко него краль ранен су тьри иладе коника, а остало свеколико воинство жведско би посечено и поватано живо рукама рускимь и поведено би у сужницу на Москву. И ово е било прошадшаго 1709 году, месеца иуниꙗ 27 дань, а от того е доба до данась 6 годище.

5) 1682—1716.

У рук. у прив. рукама. — Д. Б. Ист. 1897, 282. (Записи и Натписи 5266—78.)

1415 Когда би рать бечки ҂з҃рч.

1416 Когда би рать робіа Макарева, роби кола ҂а.(?)

1417 Когда би роби се Сараево ҂а (?)

1418 Когда би робіа Петрашева ҂а(?)

1419 Когда би рать на Свеци ҂а҃ѱ҃а г

1420 Когда би рать на Црнои Гори ҂а҃ѱ҃г҃г

1421 Когда би рать Сински ҂а҃ѱ҃є҃г

1422 Котда би рать Новски ҂а҃ѱ҃ѕ҃г

1423 Когда би рать биоградски ҂а҃ѱ҃з҃г

1424 Когда би рать банел8чки ҂а҃ѱ҃л҃з

1425 Когда би рать зрински ҂а҃ѱ҃л҃н

1426 Когда би рать пакь црногорски ҂а҃ѱ҃и҃г Когда би рать ноемра ·а·

1427 Когда би рать сріемски и варадински ҂а҃ѱ҃ѕ҃г

*

6) 1221., 1389., 1437., 1717.

У рук. (Октоих) у еписк. библ. у Пакрацу. — (Записи и Натписи 9990—92).

1428 Ѿ Адама до цара Лазара боꙗ ҂ѕ҃ѡ҃ч҃з҃ лѣть, кр8гь сьлнца тогда бис(ть) ꙇа҃ и л8нѣ а҃ индиктиѡн г҃і епахт. є҃ тогда прил8чи се.

1429 Ѡ светаго Саве до сад наћо 8҃ч҃ѕ҃ лѣта ҂а҃ѱ҃і҃з҃

1430 с҃п҃ лѣть до сад наћо како рас8ше Т8рци Србск8 землю и 8зеше Раваниц8.

7) 1711.—1717.

У рук. у прив. рукама. — Д. Б. И. 1897, 227. (Записи и Натписи 5341—49).

1431 Да се зна каде учини Московъ с царемъ ратъ поради Свецїе кои ка цару приде, и свади га ш нимъ лета ҂а҃ѱ҃а҃і.

1432 И ѡтиде везиръ с войскомъ васеленскомъ према Москову, и сретоше се код воде Пруте. И придоше Турци воду, и ударише на таборъ, и собтекоше са сву страну, и бише из метериза г҃ дни. И вапроси Шереметъ ѿ везира мира, и бистъ везиръ каилъ и милостивъ, даде и узе ахрачъ, и учинише миръ и ѡдоше во своꙗ си с миромъ.

1433 Пакъ време и лето идоше Турци на Ѡтинъ и градише градъ, и не би боїа ниће.

1434 Пак лета ҂а҃ѱ҃г҃і идоше Турци на Црну Гору, робише и палише, зло чинише много.

1435 ҂а҃ѱ҃г҃і и би предъ нима паша Ћуприлићъ и завргоше рат с принципом.

1436 ҂з҃с҃к҃г҃ идоше Турци на море на Котаре, и бише градъ Синь много дни и не возмогоше вазети.

1437 Пакъ ҂а҃ѱ҃з҃і би са ћесаромъ. И ѡде везиръ на нега своиѡмъ воискомъ, и пороби и попали на вери Срїемъ и Врушку Гору, и цркве и монастире пожеже. И отиде на градъ Варадинъ и на табор Ниемчевъ. И бистъ по между Ниемца, и уби везира, и разби таборъ, и вазе азну и топове. И ѡде воиска ћесарева на Темишваръ, и би градъ и вазе, и пуща Турке на вери и ѡдоше с миром.

1438 Паки другое лето одоше обои воиске собом воиске Бихограду. И Немацъ би градъ много дни, и даде му богъ везира разби, а град му се предаде; изидоше Турци на вери, и понесоше що кои може, и ѡдоше са миромъ лета ҂а҃ѱ҃з҃і

1439 И то лето учини царъ миръ са цесаромъ ѡ Илину дне.

8) 1453.—1718.

Одломак рукописа у г. М. Вукићевића. — Гл. З. М. 1901, 332. (Записи и Натписи 5194—5218).

1440 На 1453 ... ти с8лтанъ Мемедъ синъ(?) госпое Ерине Ђ8ре деспота сер(б)скаго, и прими мног(о) племенити Остров8 (!) гречески Константинополъ, и би по васеи земли великъ плачъ и рид(а)ние.

1441 На 1459 лето прими кралевство сербско по сам(р)ти кнеза Лазара.

1442 И паки прими Босн8 тога времена.

1443 И паки пoħe опета на Ђорђиꙑ Кащріωта, реченога Скендербега, и не може м8 нища 8чинити.

1444 На 1460 лето прими Мору св8 исти.

1445 На 1462 лето прими кралевство некога Трабишонда у омеяци (?).

1446 Одъ 1470 до 1473 прими Егрибозъ и св8 и-8л8. (?)

1447 На 1477 лета по самерти Скендер-бега прими трви (тврди?) Скадаръ не силомъ, него се тако погоди с Млѣчаниномъ.

1448 На 1479 лето др8ги с8лтанъ Паязитъ прими Влашк8 таи.

1449 На 1493 лето прими Отрентъ у П8лю и паки прими.

1450 На 1493 лето прими Драчъ.

1451 На 1500 летъ у Мори прими Кор8нъ и Модѣнъ и Лепантъ.

1452 На 1516 лето поħе с великомъ на Персосана, и разби га веома с8лтан С8леманъ.

1453 На 1521 лето С8лтанъ С8леманъ, синъ Селимовъ, прими Биоградъ на Д8нав8.

1454 На 1522 лето исти царъ пође на Родоз и по мор8 и по с8в8 и прими, и т8 велике д8ше исиече.

1455 На 1526 лето прими Петроварадинъ и Сриемъ.

1456 На 1716 лето узеше царин8 више Д8б(р)овника и Ѹтово к8л8 о-Т8рака.

1457 На 1717 лето узеше Ниемци Биоградъ о-Т8рака.

1458 На 1718 лето учини се миръ с Ниемцем с8лтанъ Амедъ и церемонија дуждъ 739.

1459 На 1686 лето узе се Б8димъ о-Т8рака.

1460 На 1687 лето узе се Нови о-Т8рака.

1461 На 1697 лето Ниемци поробише Сараево октобра месеца.

1462 На 1716 лето погибе везиръ са многима подъ Варадиномъ л8ла 26.

1463 На 1716 лето оставише Т8рци Габел8 и Крвъ, авг8ста на 23.

1464 На 1716 лето 8зеше Ниемци Темишвар о-Т8рака.

9) 1683—1718.

У рук. ман. Шишатовца(?). — Спом. XIX, 54. (Записи и Натписи 5279--5303).

1465 1683 лѣто бившаго втораго обсажденіа царств8ющаго града Вѣны Турками; 14 і8ліа начали бити ся, а на 12 септемвриа савршен8ю побѣду имѣли цесарски воини, а Турци вь бѣгство обратили ся во градь Б8димь и проч.

1466 1686 августа 29 по тримесячномь бою градь Бидимь (?) цесарци взяша ѿ Т8рковъ и вь великомь страх8 Т8рци ѿбегоше во градѣ Осѣкь.

1467 1687 ѡсвоиша цесарци ѿ Турковь градъ Осѣк и всю Славонію, Хорватію, градъ Варадинь и весь Сремь до Саве реке.

1468 1688 взяша цесарци ѿ Т8рковь Бѣльградь, Смедерево и Нишь градъ. Тогда и сербски народъ съ цесарскимь воинством гонили Турковь.

1469 1690 Блаженѣиши патриархь Арсеніе Чарноевичь пекски, услишавъ ꙗко велики везирь Ћуприли со множествомъ Турковь и Татарь воор8жает ся на цесара Леополда и на его держав8, тогда патриархь обявилъ цесарю намѣреніе т8рское, и просиль цесаря да би вь держав8 его сь народомь сербскимь преселил ся. Цесарь же на прошеніе патриархово благоизволиль во его держав8 вст8пити. Тогда вь пролетнѣе время подвиг ся патриархь со множествомъ народа сербскаго 37000 фамилиꙗ, и толико во военую сл8жбу цесарю вст8пили.

1470 Тогда же и ми жители манастира Раванице иноци сь мощми светаго Лазара, и ѿ многихь манастиреи кал8гери и прочи мирски, м8жески поль и женски преселиша ся въ Срѣмѣ, вь Славоніи, вь Бачк8, и до Б8дима простирали ся. И бистъ нашъ п8тъ хожденіа 40 днеи. И придохомъ вь нѣкое мѣсто више Б8дима, зовомо Сент-Андриꙗ. Тамо всели ся патриархъ. Тамо же и мы жители монастира Раванице вь томь мѣстѣ cоградихомь хиже и церковь воздвигохомь ѿ дрѣва близь брега д8навскогь и т8 положихомь мощи св. Лазара.

1471 Того лѣта приде весирь Ћ8прили сь великою силою Т8рковь и Татарь и 8зе Нишь градъ и Смедерево и ѡ-т8д8 приде подь Белиградь и освои его.

1472 Вь тоиже рати бисть великое плѣнение и разсѣяніе народ8 христіанскомь, и зап8щеніе всеи сербскои земли: монастиремь, варошамь и селамь ѡп8стѣвшимь, нѣкимь совсѣмь сгорѣвшимь. Такожде и нашемь монастир8 Раваници вь Сербіи коначное зап8стѣніе бистъ.

1473 1691. Генераль принць Лудв'игь Баденски разбиль Т8рковь близь Сланкамена на Михалѣвц8. На томь везирь Ћ8прили и сь нимь 16000 Турковъ погибе. На сеи баталіи вице вождь Іѡань Монастерли са 10000 сербскаго воинства велик8ю храбрость и вѣрностъ цесарю показаша.

1474 1697. Принцъ Євгени, фелдмаршаль царскаго воинства, 11 септемврия при Сентѣ разбиль т8рецкаго царя и все его воинство, и єдва царь убѣжаль въ Темишварь градъ съ малим числомъ Т8рковь.

1475 1697 лѣ. И ми Раваничани возвратихомь ся изь Сент-Андрию и 8 Срем8 во Фр8шкои Гори обрѣтохомь монастирь Вердникъ зап8стѣвши ѿ многаго времене у шуми, и сеи монастирь обновисмо и покрисмо. Такожце ћеліе и трапезарію воздвигосмо ѿ древа и покрисмо. И вь семь монастир8 Вердник8 положихомь мощи св. Лазаря, великаго кнеза сербскаго, гдѣ и до днесь прѣбиваютъ.

1476 1699 Леополдь цесарь учини мирь съ Т8рки. Въ Карловцѣ собраша ся 7 елчия: 1 цесарски, 2 росиски, 3. т8рски, 4. польски, 5. венециански, 6. англески, 7. холандски, и на томь мир8 8чинѣно да цесар8 ѡстанетъ Єрдель до Тисе реке, а ѿ Сланкамена право до Дмитровице, а ѿ Дмитровице Савомь реком. Вь турскихь р8кахь заостало Темишварь градъ и Банатъ и нижня частъ Срема, и ѿ Сланкамена до Дмитровице белѣге поставлѣне бях8, назване марциалне ханте. И тако держах8 Т8рци Темишварь и Банатъ и поль Срема до Варадинског рата.

1477 1705 престави ся цесарь Леополдь. Царствовалъ 46 лѣтъ.

1478 Въ томъ же лѣтѣ поставлѣнь цесаромь Іосиф первий, синь Леополда цесаря.

1479 1706 октомврия 24 престави ся блаженѣиши патриархь Арсеніе Чарноевичь вь Віенѣ, и пренесено тѣло его у Сремь и погребено вь мон. Кр8шедолѣ.

1480 1711 престави ся Іосифь цесарь. Поживе 33 лѣта.

1481 1712 а втори синь Леополдовь Кароль поставлѣнь цесаромь.

1482 1716 приде везирь т8рски подь Варадинь градь со силою многою Т8рковь, и 25 мѣсеца і8ліа принць Євгени разби весь т8рски логорь, и многи Т8рци погибоше, а прочи обратиша ся вь бѣгство; топове и све въ логор8 т8рскомь придобише цесарски воини.

1483 Тогда Т8рци упалише манастирь Кр8шедоль и Ремет8.

1484 Того лѣта мѣсеца 2 октомвріа Євгени освои ѿ Т8рковь Темишварь и весь Банатъ.

1485 Предь сим ратомь Врднички ми иноци Раванички взяхомь мощи святаго Лазаря, и отнесохомь во варошь Ф8тогь, и т8 пребихомь докле се мирь утврди.

1486 1717 авг8ста 5 Євгени взяль ѿ Т8рковь градь Белиградъ, Смедерево и горню частъ Сервіи до Мораве рѣке.

1487 1718 царь т8рецки Ахмедъ просилъ мира ѿ кесаря Карола, на кое соизволилъ цесарь, и у Пожаревцѣ заключенъ мирь на 24 лѣта. И на томъ мир8 учинѣно да Белиградъ, Смедерево и Сервія до реке Мораве вь цесарских р8кахь ѡстанетъ.

1488 Єгда тои мирь у Пожаревц8 межд8 цесаремь и Т8ркомь бистъ, тогда мнѣ единомь обрѣтш8 ся вь животѣ Стефан8 даскал8 іеромонах8 ѿ старих Раваничана, и желаніе имѣхь видѣти Раваниц8 вь Сербіи, и поидохь из монастира Верндика во Сервію, и обрѣтохь монастирь Раваниц8 п8ст8 и весма пор8шен8: препрата церковна до темеля разр8шена. Тогда начахь церковь понавляти, и за 4 лѣта созидасмо препрат8 и покрисмо. Тогда же и келіе обновисмо и покрисмо, помощію божію и милостивихь христіань.

Сіе написахь Стефань даскаль іеромонах Раванички.

1489 Стефань добри старaць поживе лѣта довольна, и престави ся во манастир8 Раваници во Сервіи.

10) 1683.—1720.

У рук. манастира Раванице у Србији. — Гл. XII. 682. (Записи и натписи 5304—09).

1490 Лѣта 1683-го быстъ великое сраженіе и ратъ межд8 восточним и западним царемь с8лтаном Мехмед8 Турецком8 и кесар8 Леѡполд8 римском8, и чрезъ 12 лѣть воеванію бивш8 межд8 има и в тои рати римском8 цесар8 ѡсвѻившіи Бели-

градъ ѡдъ Т8рковъ и сербск8ю землю ѡбемшимъ до Скопія и Софіе и Нишъ ѡсвоише Немци. И сее зиме разшедшим ся Немцем по квартири и мал8 числ8 ѡставш8 воиске немецке у Качаник8 и Прищини, тогда въ зимное же время пріидоше Т8рци с великою силою и Татаръ до 100 тисящъ и нападоше в'незап8 не тражећи права ни крива све сабли предадоше, такожде и Немаца что нађоше све просекоше до самаго Ниша. А по сеи зими на лѣто пріиде Ћуприлићь везиръ с великою силою и узе Нишъ на вер8 ѡд Немца, али с преваром, понеже исече све христіане, а Немце ѡтп8сти на вер8. И ѡт8д8 пріиде под Бѣлиградъ и ѡсвои Белиград Т8рчинъ.

1491 Въ тои же рати бысть великое плененіе и раселяніе народ8 христіанском и запѹщеніе вьсеи сербскои земли: градовом, варошам и селамь и монастирем ѡп8стившим иним же огнѣмъ згорѣвшим. ꙗкоже и нашем8 монастир8 Раваници. Паки глаголем ꙗкоже нашем8 монастир8 Раваници конечное зап8щеніе бысть. Мал8 же нашем8 народ8 бег8 емшем ся уз Д8навъ горе едни на лађах, иних же на конѣхь и колесницах др8ги же пѣши, ꙗкоже и азь сиромах. 40 днеи бысть намъ п8тъ хожденія, и придохом къ Б8дим8 град8. Тамо же и светѣишій патріархь Арсеніе Чарноевич и неколико владика и ѿ многих монастиреи кал8ђера и човѣци мнози ѿ всеи земли сербскія м8жески полъ и женски. Такожде и ми жители монастира Раванице с мощми светагѡ иже въ царях кнеза Лазаря сербскагѡ, и вьселихом ся и в' нѣкое мѣсто више Б8дима зовомо Сент'Андреа, доброе мѣсто за пребивалище странним, едни зваху Болгарій, а ини же Светый Андреи. И т8 сградихом хиже, како кои може, и церковь воздвигохом одъ древъ близъ брега д8наискогъ, и т8 положихом мощи светаго царя Лазара сербскаго.

1492 Егда же миръ бысть межд8 цареи т8рецким и римским, тогда многимъ христіаномъ возвратившим' ся к Варадин8, и кал8гером у Срем жители вр8шкогорских монастиреи. Тогда и ми возвратихом ся к Варадин8. У Срем8 у Вр8шкои Гори ѡбретохом монастир Вердникъ зап8стивши конечно, ѿ многогъ времена у ш8ми, и по свод8 древеса порастивиши. И сеи монастиръ ѡбновихом, и покрисмо, и келіе воздвигохом како могосмо; тако же и обѣдниц8 воздвигохом како возмогосмо по возможности, и све ѡдъ древа, мало же нечто зидом ѡдь земле, а проче плетером и блатом земним.

1493 И зде скончаше ся вся наша братія стари Раваничани. И потомъ размѣрію и прииде лѣтъ нѣколико, и паки приде ратъ варадинска. Єгда везиръ т8рецкій прїиде под Варадинъ с великою силою сего года 1716, іулія 25. Тогда разби Немац Т8рчина под Варадином и вся ѡружія воинствена ѡсвои, и многа иманія доби Немацъ. По томъ сего лѣта у есень ѡсвои Немацъ Темишваръ ѿ Т8рчина; по том на лѣто ѡсвоише Немци Белиградъ; принцъ Алеѯандаръ ѡсвои ѿ Турчина св8 Сервїю. И по томь сраженію третіаго лѣта утвердише миръ цареви межд8 собою. Тогда мнѣ едином8 ѡбрѣтш8 и ва жевотѣ (sic) Стефан8 даскал8 іеромонах8 ѿ стари Раваничана и желаніе имѣхъ видѣти Раваниц8. Єще мир8 не 8тврдивш8 ся поидох и ѡбрѣтох п8ст8 и весма пор8шен8 и лѣс8 израстивш8, ꙗко ни вратом познавати ся, и припратѣ изъ темеля падшеи, а по цркви порастила велика древеса. И едва пожда т8 зим8, а на пролеће дозва маисторе и сь божіѡмъ помощїю поче црковь понавляти, и сего лета ѡбновисмо, до єсени покрисмо црковь, а на третіе и четвертогъ лѣта подигосмо и препрат8, и келїя колико что могосмо ѡбновисмо помощію божіею и милостиви христіанъ, котори милостиню предложише.

1494 Того же лѣта егда почесмо понавляти монастиръ толига гладъ быстъ ꙗко въ нашем предел8 нигде жита не могаше ся ѡбрести точію прое, и того верло ѡскудно могашя ся наћи.

1495 Сеи добри старацъ Стефанъ їеромонах їг8менъ и даскалъ посл8жи 8сердно и поживи вѡ долнѣи Раваници лѣта доволня, и по смерти его ѡста у готов8 2000.

11.) 1683.—1722.

У требнику цркве у селу Причевићима (окр. ваљев.). — Вуичь, 208. (Записи и Натписи 5310—27).

1496 Додье Мухамедь везирь со 3000 войске, и то се отъ крщени люди побише лѣта 1683.

1497 Пакъ узе Немацъ отъ Т8рака сву Славонїю и Видинъ лѣта 1687.

1498 Пакъ ерцегъ бавариций отъ Турака Босну узе лѣта 1688.

1499 Паки узе Немацъ отъ Турака Нишъ и Видинъ, и подъ Нишем разби Турке лѣта 1689.

1500 Паки узе Турчинъ отъ Немца натрагъ и Видинъ и Нишъ и Бѣлиградъ лѣта 1690.

1501 Пакъ разби Немацъ Турчина на Міхаилѣвцу отъ везира ту погибе .... 1691.

1502 Пакъ додье Турчинъ подъ Варадинъ, и пакъ отъ големе кише побеже; 40 дни иде киша лѣта 1694.

1503 Пакъ разби Немацъ цара турскога на Сенти лѣта 1697.

1504 Паки Немацъ учини миръ съ Турчиномъ 25 година; то лѣта беше 1699.

1505 Паки Сербли поробише Кечкеметъ и разбише Мадьяре лѣта 1702.

1506 Паки куга бысть, и многи люди помори лѣта 1709.

1507 Пакъ се умири Куручагъ лѣта 1711.

1508 Паки се постави Кароль шестый кесарь лѣта 1712.

1509 Паки се разби Тȣрчинъ подъ Варадиномъ и узеше Немци Темишварь лета 1716.

1510 Паки узе Немацъ Белиградъ отъ Турака лѣта 1717.

1511 Паки учинише миръ на Пожаревцу за 25 година, лѣта 1718.

1512 Београдъ како е узетъ отъ Турака лѣта 1716 то има 52 годинe.

1513 Отъ Куручага лѣта 1722.

12) 1683.—1731

У стар. штамп. књизи у ман. Житомислићу. — Лет. 168, 26; Књ. Рад. I, 84. Упоредио г. М. Сперански. (Записи и Натписи 5328—34).

1514 На 1683 оде султанъ Мехмед на Беч и разбише га на 1686.

1515 Исте године узеше Ниемци Будимъ од Турчина.[1])

1516 1797 поробише Нѣмци Сараево, октобра 13 дан.

1517 1716 разби се Турчин на Варадину, и погибе везиер.

1518 Исте године узеше Нѣмци Темишварь.

1519 1717 узеше Нѣмци[2]) ѿ Турчина Белиград.

1520 1737 аvгуста 6. узеше Турци Биоград ѡд Ниемаца.

13) 1360.—1737.

У рук. Беч. Б. бр. 109. — Спом. III, 204. (Записи и Натписи 5167—85).

1521 Ѥдрене ȣзе царь Мȣрать на 1360.

1522 Ȣзе царь и Ђȣрђа деспота кћер на 1430.

---

[1]) Довде нема у Лет.

[2]) Од Нѣмци па довде испуштено у Књ. Рад.

1523 Цариградь 8зе царь Мехмедь на 1453.

1524 Босн8 8зе ца̑рь Мехмедь па 1461.

1525 Нови 8зеше Млечани сектемриꙗ на 1687.

1526 Габел8 8зеше Млечани ћ8нꙗ 15 на 1693.

1527 Сараево попали се и пороби дне 13 октомра на 1698.

1528 Б8дим 8зеше Т8рци на 1540.

1529 Сегеть 8зе царь С8леиман и т8 8мрие на 1566.

1530 Канди8 8зеше Т8рци ноемра (д)на 11, на 1669.

1531 Б8дим 8зеше Нимци октомра дна 2 на 1683.

1532 Рат сатвори царь и чесар на 1715.

1533 И то лето разбише везира под Варадином, и погибе везирь и погибоше многи Т8рци.

1534 И то лето Т8рци бише си . . . . .

1535 И т8 годин8 наиприе 8зеше Т8рци Мор8.

1536 Црна Гора. Роби е Ч8прилиħ Н8ман паша с8 четири паше, и много робие изведе на 1714.

1537 Габела. Побигоше ка8ри из нѥ испред М8стаи-паше, и 8зе Габелу ф. на 21. на 1716.

1538 Бендерска година на 1709.

1539 Банꙗ Л8ка. Доħоше Нимци на ню на 1737.

14) 1716.—1741.

Запис на листу проте М. Ненадовиħа. — Гл. II. 225. (Записи и Натписи 5368—78).

1540 ҂аѱѕі іюлія ·кє· Столнагѡ кесара римскагѡ шестагѡ Карола божиею мылостию побеждени быше и разбыени т8рски таборъ са свиемъ ѡправ'даніемъ блызъ града Петраварадына.

1541 И ва малѣ прошадше више речена арманда столнагѡ кесара бывши славни градъ Тѣмышваръ силою божѣею воемъ началнікъ и ꙗсни прінцъ Евгѣные ѡсвои, и тогѡ числа разби Т8рке на Тѣмішвар8.

1542 ҂аѱиі оузѣ славни пріицъ Евгѣные Былиградъ, авг8ста ·ѕ·, и заключіше миръ ·кє· годіна.

1543 И постави капѣтане оу Сѣрви по Краины, то естѣ до Моравѣ и прѣко Моравѣ:

·а· В8къ ѡборъ-капѣтананъ (!) Црнобарацъ, родомъ Зворнычанінъ, страшанъ Т8ркомъ на Краини.

·к· Станиша ѡборъ-капетанъ Млатиш8ма, родомъ Новопазарацъ, на Краини Т8ркомъ страшанъ.

·г· Триф8нъ капѣтанъ В8ка Црнобарца братъ оу Цветкима шанц8 на Краини ѿ Сокола.

д· Аћимъ капѣтанъ Продановичъ, рожденыемъ ѿ града Оужіица, оу шанцу Ѿсѣченіици.

·є· Евтѡ Витковичъ капѣтанъ, родом Валѣвацъ, и погыбѣ оу Валѣв8, и погребенъ оу Ѡвани.

·ѕ· Вилипъ капѣтанъ Ѡб8ћина Пранянацъ, родомъ Р8днїчанынъ, Т8ркѡмъ страшанъ на Краини..

·з· Никола Чупићъ, капѣтанъ оу шанц8 Чачк8, родомъ Морачанинъ Х(е)р(ц)еговѣцъ, на Краини стража.

·и· Мињошкѡ К8юнћичъ капѣтанъ, родомъ одъ града Никшыћа оу Врибицы погыбѣе на Смедѣрев8.

·ѳ· Ристѡ, синъ капѣтана Ракѣ, капетанъ. родомъ Поражавца,[1]) на Краины ѿ Відина стража.

·і· Гавріилъ Жудивычъ капѣтанъ, родомъ Х(е)р(ц)ѣговацъ Г8л8(п)ц8 на Краини Дунава стража.

·аі Коста капѣтанъ, родомъ Цин(ца)ръ, Паћарин8[1]) кр(е)пки стража ѿ Ниша, на Рашави погибѣ.

·ві· Маркѡ Синђелићъ ѡбор-ламнаћтъ,[1]) родомъ из Вишеграда, погибѣ на Заб8ч8.

·гі· Іѡан Косанић ѡборъ-ламнаћтъ,[1]) родомъ Ѳомѣнитїцъ,[1]) страшанъ Т8ркомъ.

·ді· Іѡаносъ маюръ, родомъ Нѣмацъ оу Маиадпек8,[1]) и оу Ѡмол8, страшанъ Т8ркомъ на Краини.

1544 ҂а·ѱ·л·ѕ· поће Немацъ на Т8рчина иоуніа ·л, и пороби Лѣшнїц8.

1545 ҂а·ѱ·л·з· оузе Немацъ Оужыцѣ и Пазаръ и Нишъ, ѡктомврїа ·ѳ·

1546 ҂а·ѱ·л·ѳ· разбы Т8рчинъ Нѣмца на Оужиц8 и на Пазар8 и на Ниш8, и поће на Гроцк8 и на Былїградъ. И оузѣ Билиградъ августа ·кє.

1547 ҂а·ѱ·м· ноемвия ·ві· быстъ страшно трѣсенѥ зѣмли, и быстъ тѣшка зима, и Д8наво ·в· крати ледї се.

1548 ҂а·ѱ·м·а· ꙗви се ꙗсна звѣзда ѿ востока така .... и та звѣзда исхождашѣ по захожданию сльнца и исхождаше и захождаше прежде сльнца, и сл8жи ·м· нощи.

1549 И тогѡ числа бысть ч8ма оу Белигѣаду с боганїма; заедно.

---

[1]) Занимљиво је како овај писац прави често метатезу у писању појединих гласова: Пожаревцу, лаћман, Тометинац, Маиданпеку, богињама.

1550 И тогѡ числа млоге цркве запѹстѣше и крещѣни родъ заплака, понѣже оузешѣ Тѹрци Сѣрвыю.

Рѹкою Спνродонъ Гѹяновичъ
иерѡмонахъ манастира Хопова.

1551 ·ꙅı Мато Пѹриѣъ капѣтанъ, родомъ Римянинъ, страшанъ Тѹркомъ на Краини.

Крѣпкѡ срьдцѣ нѣговѡ кое повѣныемъ не пощадыѡ себѣ но ѡтишаѡ оу Травныкь прѣкѡ лавови оуста и льрѣи (?) змыеви оуста страшна мѣста прошаѡ бѣзбедно.... Возвартїѡ сѣ.

15) 1690.—1762.

У рук. Чешк. Музеја. — Гл. XL, 135. (Записи и Натписи 5338–40).

1552 На ҂аχч·го года при царю Алеѯїю Мїхаїловичѹ всея Россїи архїмандритъ Неофитъ с. Стѹденическїи первыи биль и полѹчилъ свободнѹю грамотѹ ѡтъ реченаго великаго монарха московскаго и все в(елико)-россїискаго.

1553 И въ лѣто ҂аѱ·го года при царю и їмператору ·а·му Петрѹ Великомѹ, Пахомїи архїмандритъ стѹденичкыи въ мѣсто Василїа архїмандрита, Маѳеева брата, былъ въ Россїи и доволнѹ милостыню полѹчилъ, и потвердили емѹ милостивѣише тѹю граммотѹ Іѡаннъ и Г. Петръ Алеѯїевичи и сестра ихъ царевна Софїа Алеѯїевна самодержци и велики монархїи всерѡссїистїи и въ лѣто ҂аѱ·

1554 По с(ветомъ) и блаженом оуспенї м. Екатерїни, ·в·м Петрѣ їмператорѣ и Аннѣ Іѡанновнѣ самодержцѣхъ и їмператорѣхъ всерѡссїискихъ, въ лѣто ҂аѱ·н·и·м годѣ по благословенїю и писанїю врѹчителномє г. господина Гаврїила ·в·го патрїарха славеносербскаго и пекскаго при державѣ благочестивѣишїя и самодержавнѣишїя великїя г(оспожди) їмператрїцы Єлисавети ·а·п Петровнои архїмандритъ Кѡнстантїнъ съ братемъ Рѹвимомъ и Паνсеемъ, и въ мѣсто Рѹвима обои реченнїи б. в. великои Р(ѡссїи) и Сѣверу и вь царствѹющем г(радѣ) М(осквѣ) были ·а· годъ, и въ томъ годѣ церковъ с(вятая) покри ся и прѡч. и проч. обнови ся н. а. к. с. с. ҂аѱ·ѯ·в·м годѹ.

16) 1804.—1817.

У рук. Н. Б. бр. 4[1]. (Записи и Натписи 5523—28).

1555 Ва лето 1804 подиже се Кара-Георгие на Тѹрке и овлада Сербиомь за 10 година, и побеже преко Београ̂да ѹ Немачкѹ,

и паки Т8рци овладаше Београдомъ и свомъ Сербиомъ, и бистъ велики з8л8мъ Серблѣмъ од Турака.

1556 Ва лето 1815 подиже се Милошъ обер-кнезъ са Сербима на Турке и разбише ї у Чачку, и ту погибе Ћая-паша.

1557 И то лето учинїше Серби миръ са Турцїма, и дође у Београдъ Алї-паша.

1558 Ва лето 1816 удави Алї-паша воивод8 Петра Молера и Радича капетана у Београд8 повелѣнїемъ Милошевимъ.

1559 1817 лето подиже се кнезъ Сима на Турке, и уфати га Милошъ и предаде га Туркомъ, и посекоше Турци кнеза Симу и Драгїћа 9 марта у Београду.

1560 И то то лето померча солнце.

17) 1821—1830.

Записи на служби св. Николи (1759 г.) бр. 1213 у Хиландару. — Ст. Димитријевић. (Записи и Натписи 9993—10000).

1561 1821 месеца мартъ 25 разбарка царство ага.

1562 1821 месеца декемврїи перво числo увлези Л8ботъ паша у Аѳонска Гора.

1563 1823 месеца септемврїи 14 придохъ паки у Враца.

1564 1827 месеца їѹнїи 24 число посекохъ чорбаџи Димитраке оу Виденъ Ибрахимъ паша.

1565 1827 месеца декемврия 13 число бистъ тросъ великъ на трети часъ нощъ.

1566 1829 месеца априлия 23 число бистъ тросъ великъ на девети часъ денемъ.

1567 Месеца ноеврия 14 число паки тросъ.

1568 1830 месецъ їан8арїи 25 число паки тросъ.

18) 1711.—1838.

У некој књизи у ман. Пиперској Ћелиіи. — St. X, 262. (Записи и Натписи 5350—67).

1569 Да се зна када удари воиска од цара Отмановића у Церну Гору, у вриеме митрополита Данила Петровића ҂а҂ѱ҂а҂і҂ И гогибе воиска турска у Царев Лаз.

1570 Па дође Ченгић-Бећир паша на Кчево ҂а҂ѱ҂к҂з҂

1571 Па дође Сћепо Мали на Планиницу, ҂а҂ѱ҂ѯ҂з҂

1572 Па опали Мамут паша церкву на Цетине ҂а҂ѱ҂п҂є҂

1573 Похара Куче и Ровчане ҂а҂ѱ҂ч҂д҂

1574 Посиече Ровчане на Никшиће, ҂а҂ѱ҂п҂ѕ҂

1575 Бошнак ҂а·ѱ·п·з·

1576 Отврже се Требеса ҂а·ѱ·п·д·

1577 Погибоше на Лолу ҂а·ѱ·ч·г·

1578 Би чума у Бечановића ҂а·ѡ·и·і·

1579 Излази владика и бригадиер на Нишиће ҂а·ѡ·з·, и тада погибе Паун Шушов.

1580 Похара паша Милевина Дробнјаке ҂а·ѡ·з·і·

1581 Удари Делибаша на Горню Морачу ҂а·ѡ·к·

1582 Погибе Мамут паша на Крусе, ҂а·ѱ·ч·ѕ·

1583 Удари митрополит црногорски Петар и Ивановић на Зету ҂а·ѡ·л·в·

1584 Додише Срби на Планинцу и погибе баряктар Зерно Станков 1809.

1585 Ударише Турци на Мартиниће, и погибе поп Раде 1832

1586 Удари Сеһир бег на Ендек 1838.

19) 1799.—1839.

У штам. књизи у цркви на Илину Брду (код Плевља). — Исписао † Атан. Пејатовић; Д. Б. Ист. 1892, 119. (Записи и Натписи 5500—22).

1587 1799. покри се монастиръ Доволя с царскием ферманомъ при архиепископ8 киръ Ананию и ïг8мен8 Теофил8 и протосинђелу киръ Аѳанасию; покри се славнием покровомъ клисомъ.

1588 1801. монастиръ Троица оу Таслича клисом, при ïгумен8 Авак8м8.

1589 1802. би с8шна година; ѿ Ђ8рђева дне до св. Л8ке не паде киша, ï гладъ: 20 пара ока жита, и сиена изъ Езера 8 врећа доношах8 Дромлячïне 8 Плевлѣ продавах8.

1590 Престави се владика Анание 8 Мостар8.

1591 Ѡп8сте монастиръ Добриловина, лиепа и красна црква с Колашинаца.

1592 1804. од великога поганства и пасял8ка и з8л8ма т8рскога одврже се Кара-Ђорђие 8 Ш8мадии, и потръ Т8рке, и до Сѣнице, освои ï Сѣниц8, страпаса градъ, изгна Т8рке, и Биоградъ освои и све.

1593 1813. по несогласию србскомъ и гордости и грехъ умноженï отеше Т8рци.

1594 И удари астал8къ оу турско царст(в)о, сила напрасно люто мори све до 1815 и Станболъ и Ур8менлию, Скендерию, Босн8 и Мисиръ.

1595 1816. Милошъ с царомъ миръ уфати княз србски би славни.

1596 1817. гладна година; ока брашна цванцика; грош; многе м8ке.

1597 1820. доће у Босн8 везиръ Челали паша, подави Т8рке и паш8 Селмановић(а), и оправи войск8 на Морач8, свога делибаш8, и бише грдни Т8рци.

1598 1822. би мразовита зима, ледна, преледи се Дрина и Лимъ, хоћах8 люди с конма преко вода. И под Зворникомъ сватови под градомъ пяни сѣли с ћевойкомъ да єду на води, п8че ледъ, потопише се; то рекли да се прича да сѣдемо овде; и прича.

1599 1823. посташе (од) господа бога благе године; иза аста-л8ка ї гладне године; мало народа, међ8 народомъ милостъ; и бише родне године у свачем, и стоке доста и благодати божие: ока пшенице у Херцеговини три паре, и четири и 5 пара учинѣне, др8гога єдна и 2 паре и три; ока раки(е) 10 пара; у Ш8мади єдна пара ока жита, 3 ракия ока паре.

1600 1824. цар т8рски поби єничаре, 24 сахата, много хиляда, обали башал8къ, и кахве по касабама развали, тадай сѣде везиръ у Сараево, и он дави и сѣче Т8рке.

1601 1826. престави се императоръ Р8сиски Алеѯандръ Павловићъ.

1602 1831. царъ Махм8тъ постави наредб8 ко у Нѣмачкои, но Т8рцима мрско. Скадарски везиръ Б8шатлия силнї и Босна завоищи на царске управителѣ, и бише се; а кадъ царъ навойщ на них, сви одоше без трага.

1603 1832. Разби Скадаръ страшни с Нѣмачкомъ и Московском управом и Босн8, и много и христианомъ би тегобе с нихъ. И мисирски велики и верховни везир би против царю, Мехмедъ Алиа. И освои святи градъ Їер8салимъ, и био е святе велике недѣле, и на велик8 с8бот8 вечеръ дошо е везиръ ст, живоначалномъ гроб8 када божиемъ маниемъ слази свети н8х8ръ. Кад ю видио, обалио е порез8 и реко; све рахат.

1604 1833. Раздѣли се Босна и Херцеговина: начинише Т8рци, да ихъ бог господъ убие и смете, 2 пашал8ка, а био е еданъ.

1605 Идоше Бошняци и Херцеговци послѣ пошто улѣзе царска войска у Босн8 8 Станболъ.

1606 И би из Р8сие люди. И рече царъ да се не бране цркве понавляти градити; начини се у Бистрици код Приеполя црква на освашчению архиереи Їωсиф и, їг8мен Герасим

Троичн, ïг8мен Пахомие Довол., (с прочими), храмъ Светиа Троици. И тадаи попъ Мил8тинъ Никачовићъ, начини се у Подблаћ8 црква, попъ Їакша Шилковићъ, и 8 Заврши храм светаго Николае, поп Лука Биедићъ; и у Попе село код Фоче храм успение пречистиа богородици, поновише се ћелие у Доволи при Пахомию Ђорић8; богъ да прости и помил8е ихъ ревнителѣ.

То све 1833 годин.

Ока (ж)ита 15 пара... тако...

1607 Ѿ 1835 посташе ѕле године мећ8 народ, многа нес8гласïа, мрзости, ïарости, пакости народи се много. Їзиде ѡка жита ·л· пара, године неродне; тако Ѿ господа бога, вѣтрови ѕли, зïме ѕле, метилъ и болести у животиня.

1608 1839. би с8шно лѣто ï ѡка брашна 2 гроша, и 100 пара Гладъ би.

1609 На Милоша Обреновића княза србскаго викн8ше Срби, и оде у Каравлахию. Сѣде син м8 Миланъ, умрие како е да е. Сѣде син м8 Михаилъ 1840 святим миромъ помазание.

О брате, коï про8чиш ов8 писм8, не ч8дï се менï, но стариемъ нашиемъ. Шта учинише Грци ï царïе ихъ; шта ли Срби ï царïе ихъ, тако Б8гари? Єдни на др8ге зло, тако нïхови совѣтници зли. И Грци ѡдъ цркава и икона, Срби ѡд царске лозе пресѣкоше родъ; шта ли В8къ Бранковићъ и ѡстали? Лиепо почни, пакъ ѡкаляй! Да богъ исправи Ѿселе.

Еще иѡщъ православиа бистъ у Греко-православнаго христианскаго народа, било добра тадаи у Срба ï чистоте 8 Б8гара, те с8 дошли д8шмане бо(ж)иемъ и грехомъ содомскием и гордости богъ п8шти зло! . . . .

20) 1768—1841.

Из записне књижице Симе Тодоровића учитеља земунског у коју је почео бележити 1808 године. У Н. Б. бр. 528. (Записи и Натписи 5379—5499).

1610 Знати ся да 1768 лѣта престави се преосвещеннѣйши архïепископъ и митрополïтъ Карловач. Павелъ Ненадович мѣсеца авг8ста 14-го дне у 7 саати.

1611 1769-гъ лѣта роди се Наполеонъ Бонапарта.

1612 1803-ће постаде ïмператоръ у Француской.

1613 1814-то лѣто събаченъ съ престола.

1614 1770 лѣто бисть велика вода.

1615 1773 марта 17-го бист' велика мећава за 3 дана.

1616 Ѡснованїе. Во слав8 святыя троицы отца, сына и святаго д8ха. сеи святои церкви, храма рождества пресвятыя богородицы, основанїе положи ся лѣта 1776; нача ся въ ней божественая сл8жба сл8жити лѣта 1780; потомъ иконостасъ устрои ся художествомъ г. Аѵѯентїа Марковича изъ Н. Сада лѣта 1788; а на конецъ живописнымъ х8дожествомъ г. Арсеніа Ѳеодѡровича такожде изъ Н. Сада изобрази ся лѣта 815-го при щастивомъ царствованїй єгѡ величества їмператора а8стрїйскагѡ Франца I-го, при архїепископу и митрополиту Карловачком8 г. Стефану ѿ Стратимировичь, при прѡтопресвѵтер8 зем8нском8 Єѵѳѵ́мїю Івановичу и при єпѵтропѡвъ г. Савви Цветкович8 и Геѡргїю Пешики въ Зем8нѣ.

1617 1876 мѣсеца ноемвр. 30-го дне направише церков' од' дасака у Земуну.

1618 Оу 1777-го лѣта їнїа (!) 16-го уби мразъ све пас8лѣ, тикве и краставце да тогоже лѣта ѿнюдъ наћи се ніе могло, а у Т8рской страни по планинама велики снегъ пао єстъ.

1619 1777 аѵгуста 16-го госпотинъ Іѡсифъ Шакабент' постави темель пркви богородичиной у Земуну.

1620 1777-мо лѣто роди се Александеръ Павловичь.

1621 1801-во лѣто ступи на престолъ їмператорски у Руссїи.

1622 1815-то лѣто Александеръ Россїиски прогласи себе кралѣмъ Польскимъ.

1623 1781 мѣсеца аѵгуста прећоше скакавци из' Турске и савъ лист' поедоше.

1624 1786 мѣсеца марта 9-го дне поставише темель цркви контумацкой први путъ, и о-дасака направише.

1625 1787 априла 21-го ывише перви пут' у храму богородичиномъ за четвероженце да се могу женити.

1626 1787 ноемврїа 21-го отворише Сербли и Бугари Београдъ у очи воведенїя ноћу.

1627 Тогъ истог' лѣта обявила е Турска Россима ратъ.

1628 1788-го лѣта мѣсеца їаннуарїа 29-го дне Аустриа по алианцїи съ Россїомъ обявила рат' Турцима и по свои Граници публицирала.

1629 1788-га лѣта мѣсеца февруарїа 25-го дне прећоше Турци Саву топове на ларму бацаше, а 27-ог истогъ на покладе у вече ларма велика бист' у Земуну.

1630 1789-го лѣта мѣсеца септемврїа 1-го дне у суббѡту паде логоръ Немецки под' Београдъ.

*

1631 Тогоже мѣсеца 26-го дне у среду предадоше се Турци у Београду Немцима.

1632 1790-го лѣта мѣсеца февруаріа 2-го дне донеше у Београдску церкву светаго Стефана нареченога Симона первовѣнчанога краля сербскога.

1633 1790-го лѣта їуніа 28-го престави се господинъ Мωvсеи Путникъ архїепископъ и митрополитъ Карловачки у Бечу.

1634 1790-гъ лѣта мѣсеца їулїа 21-го дне упали громъ церкву немачку код' касарне у Земуну.

1635 1791-го лѣта мѣсеца августа 13-го дне изгоре Рабаћиска мала у Земуну.

1636 1791-гъ лѣта октомврїа 13-го у понеделникъ прїимише Турци Београдъ од' Немаца, и ћупрїю Немци са Саве дигоше.

1637 1793-че лѣто мѣсеца їаннуарїа 9-го дне погубише Французи краля свогъ Лодовика 16-гъ.

1638 1793-че лѣто мѣсеца марта 3-го дне у четвертакъ бели уфати земунски рибар именем' Лазаръ едну моруну от' 528 ока кромѣ црева тешку на земунском' грунту.

1639 1793-че лѣто септемврїа 21-го у неделю поставише темель церковни у монастиру Фенеку.

1640 1793-че лѣто декемврїя 18-го въ неделю светыхъ отецъ троносаше церкву богородичину оу Земуну чрезъ господина Стефанъ от' Стратимирович митрополита и сослужителеи его, по имену: г. архимандритъ от' Авакомовичь, и г. протосингелъ от' Видак, г. Софронїе Стефановићь їгуменъ мон. Фенека, г. Самуилъ Лазаревич' їеромонах' фенечки, и г. протопресвитеръ Карловачки, и г. Їωаннъ Вретич' парох' земунски.

1641 1794-гω лѣта роди ся младенецъ, пол мужес. мѣсеца їаннуарїа 1794 дне 29-го, крсти ся и миром' светымъ помаза ся февруарїа 6-го чрез' їереа Їωанна Вретича, пароха церкве светаго отца Нїколаа. Отецъ младенца Θеωдоръ, матери же Анна жител. земунски, и дат ся имя младенцу Сvмеωн.[1] Воспрїемникъ Петръ Стоянович' ж. здѣшнїи.

1642 1795 л. мѣсеца їунїа 13-го дне Бушатлїа везиръ подиже се с войскомъ на Црногорце.

1643 1795-го лѣто мѣсеца їулїя започе куга морити по Їригу.

1644 1796-то лѣто їулїа 17-го по полудне у 4 сата отвори се Земунъ пос(л)е куге.

---

[1]) Писац ових бележака.

1645 1803-го лѣта начало революціе Сербіанске, коеи первый вождъ Черни Ђорђе бист.

1646 У 1804 лѣту бяше междоусобна бранъ измежду Турков и Мачванѡвъ, то есть почетакъ Кара-Ђорђевог рата.

1647 1806-мъ лѣту 30-го ноемвріа на Первозваног Андрею уђоше Срби у Београдъ.

1648 1806-гъ лѣта ноемвріа 30-го из'ютра у 5 сати уђоше Сербли на юришъ у варошъ Београдску и сву варошъ освоише за $^{3}/_{4}$ сата, а 29-го декемвріа тогоже лѣта у суботу пріимише Сербли град и ключеве од' Турака.

1649 1808-мъ лѣту феврураіа 6-го бысть трясеніе земли у 2 сата и пол по полъ ноћи. И бысть зима велика и трияше зима до 1-го мая мѣсеца. И оскудность бысть у сену: єдна кола сена до два коня што могу довести кошталo е 200 ф., тако е оскудност' за сено было.

1650 У 1811-мъ лѣту поби царъ новце: банку отъ форинте начини 12 кр., от' 30 кр. 6, от' 15 кр. 3 кр., а от' 6 кр. ништа, отъ 3 кр. 2, а 1 кр. остаде ко што е и била.

1651 1811-то лѣто у пролеће поче ратъ водити Наполеонъ съ Русси са 17 народа ударивши на Руссе и съ 500000 избранногъ воинства. Но за мало буде принужденъ оставити Москву, коя у пламену лежаше, и ступати натраг' и од 500000 само 25000 войске остаде, проче све умори сабля, гладъ, зима и робство.

1652 1813-то лѣто мѣсеца септемвріа 21-го дне премамлѣнъ бист' господаръ Ђорђе Петровичъ Черни, вождъ Сербиански, наважденіемъ Недобинимъ, агентомъ Россискимъ, и митрополитомъ Леонтиемъ у Земунъ. После Сербли узнавши бѣгство нихово оставши тѣло без' главе, оставише топове, градове, шанцове пуне обране и ране и побѣгоше без'славно у Немачку страну, кое потомъ Турци Сербиомъ овладаше.

1653 У 1813-мъ лѣту мѣсеца октомвріа изиђоше Се(р)біанцы из' Сербіе, и оставише без' едне пушке, и по немачкои земли по збегови разиђоше.

1654 1813-то лѣто октомвріа 6-ог бист' велика баталіа са союзници и Французи код' Лаипцига.

1655 1814-ог лѣта марта 30-ог уђоше союзници с' побѣдоносномъ рукомъ у Парисъ и Наполеона с'бацише съ трона, и послаше га с' пензиомъ да живи у Єлбу, а Француской поставе краля Лудвика 18-огъ. Наполеонъ незадоволянъ с тимъ врати се у Француску и воцари се наново. Но союзници

ударе наново на нѣга и побѣде га. Онъ потомъ предавши се Енглезомъ, кои-са союзническомъ вольомъ оправи га у заточенїе у Святу Єлену, 4000 миля одъ Evропе удалѣнъ, где под' надзирателствомъ енглескогъ губернера и союзнически комисара стои, и у великои скудости и незадовольности живи.

1656 1814-то лѣто септемврїа 15-ог доћоше у Бечъ Россїски їмператор' Александер и кралъ Праизки Фридрихъ III на конгрезъ.

1657 1814-гъ лѣта октомврїа 13-го доћоше у Будимъ високи монарси Александеръ I, Францъ I и Фридрихъ III.

1658 1815 лѣта воздвиже ся Милошъ вождъ србски противу Солиманъ-паше, и изгнаше єго вонь.

1659 1816-го лѣта avгуста 25-го прелази у Београдъ генералъ комендиренде̃ръ Варадински Сигенталъ къ везиру, а исти данъ, то єсть 26-го доће и везиръ Румеливалисъ са 300 Турака и Срба у Земунъ, и по вароши ишли су.

1660 1817-го лѣта мѣсеца їулїа 14-го дне погибе, по сказанїю люди дошедши 16-го истога мѣсеца у Земунъ на палаторїю, Черни Ћорће, бывши вождъ Сербски, обаче невѣроятно сказую да су га погубили на заповестъ Милоша и везира Београдскогъ.

1661 Мѣсеца їунїа лѣта 17-го дне погибе славни вождъ србски Црни Ђорђе преваромъ од свои Срба на спаваню.

1662 1817-гъ лѣта маїа 1-го по римскомъ почеше добивати официри и беамтери трећи талъ плаће у сребру, а два тала у банка; а їунїа 1-го по римскомъ поскупи поща.

1663 Вопроси и отвѣти следую:

В. А како доће Ћорће у Србїю и зашто?

Ѿ. Онъ е искао пасошъ од' власти да у Мехадию иде, тамошне купѣли да употреблюе, а оданде му се зажели и у Сербїю прећи, кое и учини.

В. А шта би радїо онъ у Сербїю? питамъ.

Ѿ. А шта е радио Їоакимъ Миратъ, кралъ Неаполитански? Само што е дошао на мѣсто погубленїя, т. є. дошао є у ону землю, кою є силомъ наслѣдио, и воину неправо подигао против Аустриана; потомъ видећи да е заплетенъ у воину, а не може испливати изъ нѣ, побѣгне, а воиску и народъ судбини свои остави; пакъ послѣ доће опетъ у градъ Неаполитански, где е у земли онои толика зла починио, и яви се народу: я самъ Їоакимъ, кралъ вашъ. — Но добро кадъ сте вы; таки скоче жене, люди, деца на оружїе противъ

нѣга, и ухвате га. Тако исто и Черни Ђорђе радио е и погублѣнъ био.

1664 1817-тог лѣта їулїа 28-го у веће дође Ерб-принцъ от' Хесен'-Хомбургъ у Земунъ, а 29-го по ручку прелазио у Београдъ к' везиру, а 30-го прегледа обща и царска зданїя у Земуну, а 31-го отиде и-Земуна.

1665 1817-гъ лѣта аvгуста 18-го дође везиръ из' Београда у Земунъ съ Чая-пашомъ и верховнимъ управителѣмъ народа Сербскогъ Милошъ Обреновичъ; у Земуну тада е био и комендирендеръ Варадински од' Сигенталъ и са везиромъ се састао.

1666 1817-гъ лѣта мѣсеца октомврїа 5-го дне дође їмператоръ нашъ Францъ са імператрицомъ Каролиномъ Августомъ и съ дворяни свои у Земунъ око 4 часа после полдне. Исти данъ у вече дошао е архїепископъ Карло(ва)чки Стефанъ отъ Стратимировичь и съ три архимандрита и архидякономъ своимъ. По пришествїю ихъ величества благоволїо їмператоръ аудїенцїю подарити свяшенству и благородству, а после сваки е добїо милость молебствїя своя царю представити и предати. Сутра данъ прешао е везиръ Руменли-валисъ Београдски са господомъ своїомъ и до 600 Турака. Шнима е прешао и верховни управитель народа сербскогъ Милошъ Обреновичь са кнезови свои и съ Београдскимъ и Нишким владикомъ. Турци су на 30 шаторе разапели били; съпрама ниїови разапетъ био шаторъ од' црвене и беле свиле за генерале Аустриске. Царъ и царица са дворяни свои дочекали су пришествїе везирово, и били просто обучени, исподъ шатора свог. Потом кад су Турци с' везиромъ под' шаторе свое отишли, вратише се ихъ В. В. съ дворяни свои у варошъ натрагъ, и преобую се съ царицомъ и дворяни свои у богатоукрашеномъ одѣлу, и пред' полдне отиду у земунскогъ команданта квартиръ, гди и везиръ са своїомъ господомъ дође и аудиенцию кодъ ихъ В. В. добїе. После се врати ихъ В. В. царъ и царица съ господомъ своїомъ у квартир' гди су обѣдовали. При обѣду бїо е и митрополитъ нашъ ѿ Стратимировичь. По обѣду отиду подъ шаторъ, присуствовали утркиваню и џилитаню на коньи турскомъ и царь изиће пред' везира на сусретъ, не далеко одъ шатора гдѣ су чрез' хофдолмечера пол' четвертаго часа разговарали. И везир' даруе ихъ вис. Власть, царици даруе розенелъ и шалофа, потомъ поздрави ихъ В. В. царя и царицу и сву господу, и врати се

с' Турци и пратньомъ своїом' натрагъ у Београдъ. Нѣму за честь топови су пуцали и при одходу и доходу. А 7-го у неделю прегледали су сва варошка зданіа, у римской церкви били су пре подне, а у србскои после подне, гди су богу благодаренїе одали и долгоденствїю говорили. Митрополитъ увео цара и царицу у олтарь, размотрѣвши по олтарю и церкви пођу у школе, и у греческои школи из'говори ученикъ єдинъ слово царю на греческомъ єзику, гди по совершенію слова врате се натрагъ и по вароши прошетаю. Исти данъ били су и на разрушеномъ древномъ граду земунскомъ.

8-го у понеделникъ отиду и-Земуна у Митровицу. — Ихъ В. В. имали су квартиръ у Земуну код' господара Гине Вучко. Земунци су од' веђ' радостни били виђеђи отца свогъ посреди себе, — Топови су пуцали и при отходу ихъ В. В. како и при доходу непрестано.

1667 1817 лѣта у петакъ есть царъ нашъ Францишко са своїом царицомъ у Земунъ дошао, а у субботу у ютру єсу Турцы и везиръ прешли овамо на нашой страни 6-го октомбра и ту су Турцы по нїовомъ обычаю манїевре чинили ихъ есть на коньма ђилитали се.

1668 1817-тог лѣта октомврїа 21-го дође у пивару земунску єданъ Руссъ, и два дана био е у Земуну, а изъ каруца излазио нїе нити га е кто видити могао. —

1669 1818-гъ лѣта априллїа 11-го перви пут' почеше служити у горньой варошкой земунской церкви коя є одъ школе оправлѣна била.

1670 1818-гъ лѣта маїа 2-го публицираше у Земуну, да се може у Београд' и у турске землѣ съ писмомъ иђи, и без' контомаца натрагъ дођи, само окадити се мора.

1671 Тога истога года а їулїа мѣсеца допустише трговцемъ без' пасоша новце на ону страну колико е ком' воля да може дати, само деклерацїю мора начинити колико новаца предае.

1672 1818-гъ лѣта мѣсеца їулїа 23-го дне у вторникъ у 8 сати обесише у Земуну Симу Чобанина, што е свою пасторку убио, и у вече га скинули и изпод' вешала закопали.

1673 1818-гъ лѣта їулїа 30-гъ у пол' дванаистъ сати дође у Земунъ комендирендеръ генералъ Сигенталъ съ домечеромъ, а сутра данъ из' ютра отиде у Београдъ, и у 1 сатъ прешао е натрагъ, съ ниме много господе из'међ' кои бїо е и спаїа Янковичь с' госпожомъ, и графъ Пеачевичь, а у 2 сата пређе

везиръ београдски румени валисъ с' Милошемъ Обреновичемъ врховнимъ вождомъ србскимъ и 400 Турака и проче господе, и били су у кући господара наше гдї е командирендеръ у квартиру бїо [:говорило се, да су уговарали миръ турски и нашъ дворъ на 10 година:]. После по вароши шетао се онъ яшїо е на коню, а проча геспода на каруца. Везиръ ходаюћи по Земуну бацао е дукатиће турске. После врати се у генерала Червенке коменданта земунскогъ квартиръ. Ту се опрости съ комендирендеромъ, и отиде иза београдске капїе, гди су єксерцирали се солдати и пуцали. После опрости се и комендантомъ земунскимъ и прочомъ господомъ и врати се натрагъ.

1674 1818-гь лѣта, септемврїа 6-го у 11 сати пред' полдне дошао е у Земунъ херцхерцогъ Фердинандъ Карлъ Їосифъ, командирующи генералъ у Мацарской, и прегледао обща и царска зданія у Земуну, и сутра данъ отишао е на каруца из' Земуна, а дошао е на шаики из' Тителa.

1675 1818-гъ лѣта сентемврїа 26-го дође у Земунъ на шаики графъ Маиландъ, надзирателъ виши солара.

1676 1818-гъ лѣта октомврїа 1-го пређе београдски везиръ у Земунъ пре полдне, и био е код' Милоша Урошевића у берби, гди е и на ручку био, с' ньимъ е и нѣговъ сынъ и нѣколико господе турске са своимъ слугама било. У истои берби и на ручку био е и генералъ Червенка, Лазаревичь бургермаистор', директоръ Блау, Кратаи постфервалтеръ, г. прота са священствомъ, и проча господа у Земуну.

1677 1818 лѣта мѣсеца октом. дне 14/26 дигоше контроманцъ земунски, то єсть да се мора 10 дана одстаяти кои буде прешао изъ оне стране. Тако свега било е без' контроманца 5 месеци и 12 дана.

1678 1818 лѣта октомврїа 19-го околъ 9 часова у вече указа се свѣтлость на воздуху к' восточной страни.

1679 1818-гъ лѣта, октомврїа 21-го у вече у 8 сати упали се Златкова штала и проче стае што су близу биле на великомъ ветру. Милостъ божїя и слога люди не даде да се далѣ распростре ватра, и до 10 сати погасише. А сутра данъ 26-го октомврїа у 1 сати пре подне, на великомъ ветру упали се Панчево, гди 176 №-ра погореше.

1680 1819-мъ лѣту, априлїа 8-го у 12 сâти дође комендирендер, генералъ Сигенталъ съ секретаромъ военимъ у Земунъ, а уютру 9-го дође везиръ београдски съ неколико Турака, и

састао се съ комендирендеромъ у коменданта земунскогъ квартиру, и ту се разговараше.

1681 1819-мъ лѣту, мѣсеца априлїа 28-го дне дођоше шаикаши са 10 шаики, и то 4 велике, 3 среднѣ и 3 мале. На истимъ шаикама дошао е оберстеръ шаикашки съ 2 генерала, и директур' шаикашки у Земунъ. Сутра торомъ отишли су далѣ, како се гласало ко Оршави, да бы осмотрѣли Ђердапъ — а 9-го маїа дођоше у Земунъ натрагъ.

1682 1820-мъ лѣту, маїа 4-го дође у Земунъ генералъ комендирендеръ варадински у 1 сатъ по полдне съ толмачом Татом Бароѡм', и генералицом', и 5-го пређоше у Београдъ, у пол' едног' сата по полудне съ више земунски бургера, гди су и ручакъ имали. И женске персоне биле су у харему везировомъ, гди и е онъ самъ одвео. Сутра зоромъ прешао є господар' Євремъ, Милошевъ братъ, съ неколико господе сербске, и предао комендирендеру єдногъ хата, кое му е одъ господара Милоша на даръ послатъ.

1683 1822-то лѣта октомврїа 20-го прегази Дунавъ у адицу одъ мртве страже Глиша Шпаньинь, свега дубльина до $^2/_3$ фата било е.

1684 1822-го лѣта декемврїа мѣсеца бисть велика и несносна зима, гдї е више люди кощовало живота.

1685 Тогоже лѣта бист' велики поморъ од' богиня у Бежанїи.

1686 У 1824-мъ лѣту мѣсеца їаннуарїа дигоше се Срби противу свогъ господара Милоша Обреновића, и за кратко умирише се.

1687 У 1824-го лѣта мѣсеца маїа дође прїнцъ Карлъ у Земунъ: а тогоже мѣсеца 15-го дне отиде.

1688 Тогоже лѣта и мѣсеца 16-го дне престави се блаженопочивши генерал Червенка.

1689 1824-го лѣта маїа 13-го дође ерцхерцогъ Карлъ са шуром' своимъ херцогомъ од' Насау после полдне у пол' 8 сати у Земунъ. Тог истогъ пре полдне дошао е командирендеръ генералъ из' Темишвара и генералъ Михалѣвичъ, после подне дошли су из' Варадина комендир. Сигенталъ и Ватлет' дивизионеръ варадински и многа друга господа. 20 шаики са обрщеромъ Живковичемъ, кои су на Дунаву код' авизопикетъ маневре своє чинили.

1690 1824 и 1825 лѣта зими нїе ћупрїа дизата на Варадину за узрокъ што леда нїе било.

1691 Дође куриръ русски, и пређе у Сербїю у Крагоевацъ, гди више дана бїо; шньимъ є ишао од' контумаца млади Чукъ.

1692 Тогоже лѣта дође принцъ Бразилиански и прелазо е у Београдъ. Такођеръ и у Земуну катане су правили свои маневр'.

1693 1825-го л. априллїа 30-го четвертакъ рим. Спасовъ данъ у 6 сати и 1/4 предвече обеси се Нана Бомба своевольно. Сутра по полудне у 5 сати однесоше га на тальиге без' никакве пратнѣ и свештеника и у гроблѣ пандури закопаше.

1694 1825-го лѣта їунїа мѣсеца дне 1-го долазио е у Земунъ хофратъ Пидолъ.

1695 Тогоже лѣта мѣсеца їунїа 29-го дне покрсти се їуда Їозефъ Деистъ и доби име Петръ, церемонїа е била велика и народа множество у церкви богородичиной.

1696 Ї днїа 1-го удавио се фраторъ Францишканъ у манастирскомъ бунару у вруђичини.

1697 Їулїа 13-го почеше први путъ служити у контуманцкои новой церкви; у вече уочи праздника пренешен е антимисъ из' колебе.

1698 Августа 1-го погину у Београду Геѡргїе Ћелошъ, касиръ г. Милоша од' Сербїе, убїо га спаия Турчинъ у конаку господаревомъ, кои є хтео г. Єфрема убити.

1699 Оу 25-мъ лѣту 3-го ноемврїа у 3/4 на 8 саати у веће страшна грмлявина и севанѣ муня и ледь тако страшно и крупно падао са ветром да лопатама грчати се могло. И то е за три ферталя сата траяло.

1700 У 1825-го лѣта мѣсеца декемврїа престави се славни самодержецъ россїиски велики Алеѯандаръ Павловичъ идући из' Татарїе у путу.

1701 У 1826-мъ лѣту учини се буна у Сербїи из' Чарапичови синова, и Милошъ и погубїо. После тога осморицу повата и троицима єзыке отсече. Београдскомъ учителю Мїхаилу обадве руке отсекао, а онои двоици по едну руку и єзыкъ.

1702 1829 и 30-то л. зима врло яка и несносна била єсть.

1703 1830-то л. мѣсеца февруарїа 15-го уочи бели поклада зазвонише први путъ са слободом султана Махмуда у Београду и по прочимъ варошима.

1704 1833-ће лѣто ноемврїа 30-гъ на Первоз. Андрею обесише у Земуну два Влаа кои су убили жену у Сербїи, и увече и скинули и под' вешала закопали.

1705 1833 и 34-гъ л. измежду ноем. и до марта са свимъ слаба зима была єсть, а снѣгъ само єданъ преко целе зиме падао, и то до пол' шуха дебело. И пролеће сасвим суво до 20-го маїа.

1706 1834 л. їаннуарїа 5-го на Крстовъ данъ паседу гуске по ледини и сунце ȅсияло и вода велика до капіе соларске и време є топло било као о Ђурђеву дне.

1707 1834-гѡ лѣта бысть суша велика отъ 25-гѡ априлїа до 12-гѡ октомврїа тогоже года кое чрезъ цѣло лѣто два путъ више нїе кише пало, и то веома мало, но тако су препеке страшне биле, да бунари и источници есу усанули, а Дунавъ тако страшно опао есть да съ чамцемъ преко съ едне стране на другу прештичити могло, а на нѣкихъ мѣстахъ от' пруда до пруда и прегазити се могло на кое стари люди овакову малу воду доказати нису могли када е била. Што се тиче варива, проче зелени весма мало и то скупо, вїна изобилна и добра и євтина за 2 ф. и 30 кр. шаина аковъ.

1708 1834 и 35-то л. била е зима средня, и двапута се мерзла Тиса, 1-ый путъ држана е от' 9-гъ декем. до 8-го їануарїа· а други пут' от' 12-го їануарїа до 17-го.

1709 1835-го л. мѣсеца їулїа 27-го дне дође посланикъ султанов' из' Цариграда у земунски контуманцъ именем' Фацїръ Ахметъ паша, дивизионеръ, а 6-го їулїа есть изишао и код г. Наума Пескара у квартир бїо, а 8-го тогоже мѣсеца отиде у Бечь царю Фердинанду гратулирати наслѣдствїе царства,

1710 1835-то л. їулїа 18-го отиде сербски фирштъ Милошъ Обренов. Ѳеодѡровичь из' Сербїе у Цариградъ, на позиванїе турскаго цара султана Махмуда.

1711 1835 лѣта мѣсеца октом. 25-го дне започе снегъ падати и зима све крѣпкїя бывати, и 1-го декемврїа започе ледъ Дунавомъ ићи, а 3-го тогоже мѣсеца стане и утверди се, а по том' крене се 7-го февруарїа 836 у петакъ бели.

1712 1835 лѣта мѣсеца октомврїа 1-го дне видима бысть на востоку комета зовомо халейска (звѣзда репата), кое е отъ насъ само 6 мїл. миля далеко била, и 18-го сего мѣсеца невидима бысть.

1713 1836 л. априлїа 29-го по Ђурђеву дну паде снѣгъ съ вѣтромъ, и сви вїногради одзебоше чрезъ мраза, а такођеръ и вођа весма мало было е.

1714 Того лѣта отъ 20-го маїа бысть сȣша велика до 8-го септемврїа, кое сви усеви башчански т. є. зелень одъ яке жестоке солнечне изгоре и посуши се, а и кукуруза такођ. весма мало.

1715 1836- л. марта 28-го дуне велики ветаръ (кошава), и на велику субботу осваную тако крѣпки и силни да многи нису

запамтили пре 30 и 40 година да є тако яко дувао, и држао е за 8 дана.

1716 Други данъ воскресенїя, у време богослоуженія у храму светаго отца Нїколаа по призиванїю светаго духа, појави се ватра у Земуну на 4 места, на великомъ ветру: 1. у Шпиртиномъ чардаку; 2. у контуманцу; 3. н(а) Бежанискои капїи; 4. код Ѳошнера у штали. Ѡ чудесе! како бѣдни народъ из церкве у єданпутъ потрчаше єданъ преко другогъ, само врата да пре уграбити могао и къ ватри отрчао. Само єдно священство што е у храму заостало ѡкончавајући божественную службу. Међу тимъ благость божїя и слога народа, угашена буде ватра.

1717 1836 л. маїа 3-го бы́стъ потмѣнїе солнца, у вече после 5 саати и 24 мїн. величина солнца 9 и $^1/_2$ цола.

1718 Тогоже лѣта мѣсеца маїа 4-го у єдан сатъ и полъ после подне дођоше 24 шаике, и комендирендеръ Варадин. на шаики г. Чоличь у Земунъ, и наступајући на первой капїи, започели су из' шайки съ топовима пуцати и манїеврe чинити, аки варош отимали. Чарапари код' райтпикета штеловати и на њи такођеръ ватру бацили и себе бранили, и то е траяло сатъ и пол'.

Сутри данъ у пол' 11 саати пређе комендирендеръ Чоличь г. генер. Фоитъ земун. комен. г. Ѩнковичь, г. обрстеръ Митров, баронъ Чоличь, и обр'слайтнант' шаикашки са госпожама у Београдъ, и у 2 сата после подне дођу натрагъ у Земунъ.

. . . . (нема 1 или 2 листа). . . . .

1719 1. Арсенїе Чарновичь, патрїархъ сербски, пошлѣ онъ Исаїю Дїаковича у Бечъ, кои получи 21-го аvгуста 1690 г. перву дїплому у коїои Леополдъ Сербльима покровительство, свободу закона и свободу да могу вождове свое избирати, а после рати єдну по нїовой вольи организацїю обећа имъ. Како Арсенїе патрїархъ ово увѣренїе прїми, таки са 36000 сербски фамилїе пређе у Сремъ, Славонїю и предѣлъ Будимско-Свято-Андрейскїй.

1720 Архїепїскопи
бывши после Арсенїа Патрїарха.
Исаїа Дїаковичь у 1708
Софронїе Подгоричанинъ 1710
Викентїе Поповичь 1717
Мѡvсеи Петровичь 1726

Викентїе Іѡанновичь 1771 (!)
Ïсаïа Антуновичь 1748
Павелъ Ненадовичь 1749
Іѡаннъ Геѡргїевичь 1769
Викентїе Видакъ 1774
Мѡусей Путникъ 1781
Стефанъ Стратимировичь 1790
Стефанъ Станковичь.

1721 1836 престави се преѡсвященѣйшїй архїепископъ и митрополїтъ Стефанъ Стратимировичь ѿ Кулпинъ 26-го септемврïа у 1 часъ по полуноши.

1722 1837 ïулïа 31-го у субботу по полудни у 6 сати салише звоно отъ 8 цен. 65 # храма святаго отца Нїколаа у майс. Ї. Маленића бащи.

1723 1837 септемврïа 7-го дне посл. подне у 5 сати дође г. Стефанъ Станковичь, православныи епископъ новсадско-бачкїи, и митрополїи Карловачкїя адмииистраторъ у Земунъ, и великомъ парадомъ и баряцима руфет. дочеканъ и священство съ дïацима обучени у одѣянїя своя на срѣтенїе єму изићу, и корону му принесу, и тако съ терономъ и штаку у левой, а у десной руки крестъ держечи съ великим торжествомъ и пѣнїемъ у храму пресвятыя богородицы дођу. И ту г. Авраамъ Живановићь, парохъ земун. укратко г. єпїскопу слово изговори. По томъ г. єпїскопъ обрати лице свое къ народу и изговори радосно слово. И тако из церкве пођу, священство съ дïацима обучени, и отпрате г. єпїскопа у квартиръ г. Андрее Ћике кућу.

Сутра данъ 8-го септем. на рождество пресвятыя богородицы у храму єя дође, и ту е служїо и єдногъ дïакона изъ Вуковара рукоположи за священика, а г. Марка Андреевића задïакони у монашески чинъ.

Септемврïа 9-го служїо є у храму святагѡ отца Нїколая, у ту рукоположи г. Стефана Савковића за священика, и г. Константина По . . . .
(нема 1 или 2 листа). . . . .

1724 (1839?) мѣсеца апрїлïа 17-го дне дође свѣтли князъ србски Милошъ Ѳ. Обреновичь у Земунски контуманцъ и своïомъ господомъ и лаговима дође у г. Ѳоше Баића кућу, посѣтити сына своего Милана бега болнаго. По томъ врати се у контуманцъ, на 4 дана чѹло се да се сва земля узбунила, на кое самъ свѣтли князъ чрезъ п. г. арх. и

митрополита и проче господе натрагъ у свою државу возврате га.

1725 1839 мѣсеца їунїа дне 3-го откаже свѣтли князъ суду и народу сербскомъ свое владѣнїе и княжество, преда своему старѣишему сыну г. Миланъ-бегу свое княжество и владѣнїе, а господара Милоша Обреновича от'прате на своя добра.

1726 Тогоже лѣта 1-го дне мѣсеца їунїа умре турски царь султанъ.

1727 Тогоже лѣта мѣсеца їунїа 24-го дне престави ся свѣтли князъ и фирштъ сербскїй г. Миланъ.

1728 1841 мѣсеца їунїа 1-ге дне отворише контуманцъ у Земуну, да могу у Београдъ кои год хоће безъ контуманца, и мешати се само цертифїкат' имати мора на єданъ данъ, ако ли че на выше то пасошъ мора имати. Кадъ се врати, кроз' конт8манцъ прочи мора.

1729 Тогоже лѣта мѣсеца августа 16-го дне затвори се опетъ на ново контуманцъ на 10 дана.

1730 1841. мѣсеца їулїа 31-го дне престави ся преосвященѣйшїй архїепископъ и митрополитъ Карловачки Стефанъ ѿ Станковичь и погребен бысть 6-го августа после полъ дена у 4 саата.

21) 1840.—1854.

У штамп. књизи у цркви на Илину Брду (код Плеваља). — Исписао † Атан. Пејатовић; Д. Б. Ист. 1892, 118. (Записи и Натписи 5529—35).

1731 1840. Знати се када дође Живко изъ Скадра у Доволю, и на8чи књиг8 у манастир8 Доволи, и т8и се постриже, и нарекоше име єм8 Пахомие.

1732 1853. Постави се священикомъ на апостола Петра и Павла, и ѿ тога часи постаде иг8менъ у манастир8 Доволи по зап8стѣнию ѡдъ поганства т8ръска и царскога аскера, несретне Тоске; ѡп8стѣ 1851, ѡтвори се 1853 мѣсеца априла; много зла и яди и поганъл8к8 погради да ће живитъ. Постави се священикомъ ѡтвори манастиръ и погради ћелие, и 1853 диже се воиска изъ манастира, царъска войска и несретни Колашинци, те ударише на Шаранъце, а Шаранъци сами к8ће попалише да се Т8рьцима ѡсвете, те сами себе, а ѡни се затворише у пећин8, декемврия 26, те и седамъ изъ(сѣ)коше, и погибе Бошко на Божићъ таман, 10 що с8 и изъсѣкли, Мин8 Попова уфатише у пећини, те га водише по године, и ѡсиекъ узимаше, и ѡпетъ дође.

1733 1851 престави се владика млади Петаръ Петровићъ на Цетинѣ, 1851 постави се князомъ князъ Данилъ, дође знамение ѡдъ Р8сия, ѡдъ цара р8синъ . . . .

1734 1853 покрен8 се сила т8рска, сва земля царева и царски сераскеръ Ѡмеръ паша изъ Станъбола сва сила ова и Босна и Ерцеговина и сви Арънаѡти и Ўр8меньлия и Анадолия, и сва б8т8нъ царевина, и весъ низам, бегъл8къ воиска све се диже на Берда и Црн8 Гор8 и на княза Данила; самие великие паша седамъ що е било, с ѡсталимъ бинъбашама и юзбашама ни броя се не зна, толика е сила са свие страна 8дарила. Дочека и князъ Данило съ нѣговимъ Сербъима, и бише се три мѣсе(ца), и много яда вића се и ѡпетъ ѡстаде мейданъ церъногоръски. Едномъ се ѡдъбише и ѡдоше Подъгорици. Кадъ є биѡ 8 Подъгориц8 Ѡмер паша, иѡпетъ царъ посла индатъ и феръманъ да иѡпетъ удара, и топове и чебан8 и низама многомъ послао. Кад м8 дође ферманъ и инъда(тъ), ѡнъдаи се Ѡмеръ серашћер иѡпетъ обрадоваа и войск8 натрага поврати, и ѡпетъ на Цетинѣ удари много силе и Т8рака. А Црногорци добри юнаци натрагъ грънде Т8рке повратише.

1735 1853 умрие Савић и Др8го Ронъдовићъ мѣсеца априла.

1736 1853 дође низамъ, царска воиска, у Плевлю, те би один(8) Д.

1737 1854 . . . . табора низама, а зимова др8га воиска тосканъска и Дед-ага Съмаил-агинъ синъ у Езерим(а) и Шаранъцима 1854 и Дробняцима, и би скупа година, и много м8ке вићеше ранећи асъкеръ и войск8, а що имъ таинъ иде ѡдъ цара, неће да ед8, но продаю Дробняцима, те паре узима войска за брашна Дробн(я)ци Шаранци к8п8ю, те и ране по 96, 62, 66 пара, наиниже кад би узели 50 пара.

Речи

у летописима и родословима којих нема у Даничићеву Рјечнику из књижевних старина.

(Превод речи којих нема у Миклошићеву Речнику од г. В. Чајкановића.)

азимитичьство usus panis infermentalis. 385. (у Микл. азимьство)
арьбанашьскыи albanorum. 95

баснословьнь mythologicus. стр. 143.
безродьнь infructuosus. 119 (у Микл. у другом значењу).
безьчловѣчиѥ inhumanitas. 463.
благонаравьнь bonis moribus praedictus. 5.
благоразоумиѥ sagacitas 166
благорасльнь bene crescens. 3.
бледословиѥ nugae. 7.
богоразоумиѥ cognitio dei. 166.
былиѥ gramen. 817.

велеҳвальнь laudabilis. 7.
великоимените magnum nomen habens. 39
виталиште hospitium. 249.
властелица nobilis (нема у Микл.)
волоуньскыи Volhynius 89.
воѥводьскь imperatorius. 347.
вьзмѣнити се videri. 133.
вьзнесеньскыи Ascensionis. 584e.
вькопати sepelire. 778.
вьноушити audire. 57.
вьседрьжительнь omnipotens 3.
вьсенародьнь publicus 5.
вьсепрѣславьнь celeberrimus. 5.
вьсиꙗвати resplendere. 3.

вьстоужити affligi. 5.

гласовати се vulgari. стр. 156.
готьскыи gotthicus. 7.
градоратьнь poliorecticus. 779 (нема у М.)
граматикиꙗ grammatica. 92.
грьдиниꙗ superbia. 7.
гоусѣница eruca. 954.

датькь tributum 169. (нема у Микл.)
деспотьствовати imperare. 639.
диоклитианьскыи Diocletiae 95.
диꙗкольскь diabolicus. 397.
дмитровьць incola urbis dmitrov. 194.
доуҳоборьць spiritui repugnans. стр. 138.

ель-ꙗзаџи scriba *vel* librarius 923.

женитва nuptiae 7.
жестосрьдиѥ durities cordis 6.
живоначельнь qui vitae praeeset. 79
жоупаньство dignitas zupani. 46. (нема у Микл.)

завѣсити obtendere 56.
задоушьбина monimentum. 600.
зажешти incendere. стр. 131.
запланиньскыи „transmontanus". 846 (нема у Микл.)
збѣгь confugium. 694. (Даничић читао избегь).

зымити Hungari 590 g.
змаи draco 727 (у Микл. змий).

изборьнь electus. 6.
изгоубити interficere. 581a.
именованию nominatio. 169.
испороучьникь sponsor 134.
истрѣблюние deleri. 120.
исчезноути tolli. 3.

кнезьчьскь principis 133 (нема у Микл.).
костати constare 208. (нема у Микл.).
кроупьничьскыи τοῦ Κρουпникь 825.
крьвомѣсию incestus. 133. (нема у Микл.).

ладиꙗ navis. 41.
литовьскь Lithuanicus. 100.
ловьць venator. 128.
лоубарьдьнь tormenti bellici species. 817. (нема у Микл.)
любоТроудьнь laboris amans 120.

малооумьнь amens. 80.
митра mitra. 167.
минихолюбивь monachos amans. 214.
многозрачьнь multicolor. 8.
морьнь mortifer. 280 (нема у Микл.)

навождению tentatio. 397 (нема у Микл.)
наимати mercede conducere. 41.
нарицанию vocatio. 133.
наюмати mercede conducere. 56.
невѣрию perfidia. 134.
недоугь свештеныи lepra (?) 136. (нема у Микл.)
неистовьствовати insanire. 6.
немилосрьдию duritia cordis. 463 (нема у Микл.)
неплодьнь sterilis. 638.
неплоды sterilis. 583b.
нероушимь indissolubilis. 83.
несьгласию discordia. 576ђ.
неоустроюнию confusio. стр. 153.
нѣмьцькь germanicus. 79.

обльгати calumniari. 134.
огнепальнь igne ardens. 817.
озимѣти hibernare. 932.
окралити се regem fieri. 431. (нема у Микл.)
окроужити cingere. 346.
окроунити се coronari. 439. (нема у Микл.)
олѣнити се pigrum fieri. 346.
омофорь omophorium. 167.
опасти calumnior. 774. (нема у Микл.)
остоꙗ (остой?) obsidio. стр. 156. (нема у Микл.)
отравити veneno interficere. 603.
отроковица puella. стр. 155.
отьбѣзати aufugere 134.
отьгвоздити solvere, 6.
отьпросити се precibus se liberare. 46.
отьстоупити obsidere. 779 (у Микл. нема у овом значењу.)
охвальнь v. велехвальнь.

патриꙗрьшьскь patriarchalis. 169.
параклаисати concidere (in minimas partes) 1014 (нема у Микл.)
пеђина specus. 506.

плесати saltare. стр. 155 (у Микл. плескати).
побрежию ripa. 717. (нема у Микл.)
подобьникь imitator. 133.
подробьноу accurate. 121.
подстоупити obsidere. 779.
позебсти congelari. 599.
помрьзноути се congelascere. 155.
поносьство superbia. 42.
послѣдовати conferre. 92.
походи salutatio, visitatio. 639. (нема у Микл.)
почьта honor. 169. (нема у Микл.)
прибити adfigere. 5.
приблизь prope. 384e.
прахь pulvis pyrius. 903. (нема у Мик. у овом значењу.)
праштьнь pulvereus. 817.
проказьнь leprosus. 345.
пропасти perire. 4.
проплакати effundere lacrimas. 56.
пророчьствовати vaticinari. стр. 130.
проугь locusta. 854.
прьвопрѣстольнь in primo throno sedens. 69.
прьвьствовати primum esse. 133.
прѣврати vincere. 6.
прѣдьоустроити praeparare. 578ђ.
прѣдьходити praeire 345.
прѣписати transferre. 92.
прѣсельникь advena 7.
прѣтыкати се offendere. 129.
прѣхрана pernutritio. 761.
пѣснопѣвьць cantor. 10.

разоборити evertere 772.
распрашити dissipare. 880.
расоудительнь discernendi vim habens. 133.
расѣсти се frangi. стр. 155.
роупьникь metallicus. 8,5 (нема у Микл.)
рьђа rubigo 978.

саньдаль sandalus vel sandalia (navis species) (нема у Микл.)
саньчакь барıакь vexillium provinciae sandzak. 1014. (нема у Микл.)
сарандопорьскыи τοῦ Сарандапорь. 807.
сасатшию (= сьшьствию) descensio 439.
светилиште sanctuarium. 134.
сипчевина не знам шта је. 978.
сльзити lacrimari. 129.
снѣжьнь nivosus. 278.
содомитѣнинь sodomitanus. 817.
соуродица (= оуродица?) melampyrum arvensis. 785. (нема у Микл.)
сьдрьжитель qui summam imperii tenet, princeps. 140.
сьодолѣвати vincere. 622.
сьродьничьство consanguinitas. стр. 155
сьсрѣсти obviam fieri. 933.
сьчетавати conjungere. 7.
сѣча caedes 1014.

тальство datio obsidum. 37. (нема у Микл.)
тафтерхана tabularia. 1003.
титоула titulus 169.
трапезарија cenatio. 5. (нема у Микл.)
троудь morbus quidam (hydrops?). стр. 155.

*

трѣснѹти fulmine icere. 817.
трѣскь fulmen 903.

оугровлахийскыи hungarovalachicus. 626
оудавлюниѥ strangulatio. 86.
оудалꙗти сє abstinere. 133.
оудєлѣти vincere. 136.
оумєкьчити lenire. 346.
оумышлꙗти excogitare 43.
оунєвѣстити сє nuptui collocari. 5.
оуныти ignavum esse. 346.
оусоки nives de monto devolutae(?) 648.
оутапати obrui fluctibus. стр. 155.

фарьватьскыи (хрватски?) croaticus 42.

хазина aerarium. 1014 (у Дан. хазна).
халоуга latebrae. 136.
хєрєтоунисати ordinare. 167.
христоимєнитьнь Christi nomen habens. 136. (нема у Микл.)

хыштьникь rapax. 136.

цвѣтоносıє dies palmarum. 644.
цєпхана apparatus tormentarius. 1003.
црьковница (црква?). 347.

чєтворовластєльць tetrarcha. стр. 155 (у Микл чєтворовластьць).
читлоукь praedium beneficiarium (?). 639.
чоудотворьнь miracula edens. 99.

ꙗгьма rapina. 767. (нема у Микл.)

ѥдинобожьство unius dei cultus. стр. 136 (нема у Микл.)
ѥдиноначєльствовати monarchum esse. стр. 133.
ѥзавьскыи iezavensis. 277
ѥротонисати ordinari. 167.

Речи у Додатку

којих нема ни у Даничићеву ни у Вукову Речнику.

аки sicut. 1353.
алијанција societas (alliancia). 1628.
арар, 1361 не знам шта значи; по смислу судећи неће бити врећа.
арсланија nummus turicus vetus, 40 nummulorum. 1397.
асталук morbus. 1594.
аудијенција admissio. 1666.

беамтер officialis. 1662.
безбедан tutus. 1551.
богажија sarcina. 1369.
бригадиер (brigendarius). 1579.
бургер (burgensis). 1682.
бургермајстор burgimagister. 1676.

велтмаршал imperator. 1369.
вицевожд ducis vicarius. 1473.
владеније administratio. 1315.
вскоре paulo post. 1353.

гордост superbia. 1593.
грамата epistola. 1381.

декларација denuntiatio. 1671.
дивизионер praefectus divisionis. 1989.
доилнук, не знам шта је 1361.
долгоденствије oratio (benedictio) pro longa vita. 1666.

елчија legatus. 1365.
ерк (или ерак?) 1361, не знам шта је. (cf. арар)

заутра postero die 1369.

изобразити pingere. 1616.
императорски imperatorius. 1382.
исходатајствовати impetrare. 1382.

кавалер nobilis. 1382.
квартир hospitium. 1344.
комисар curator. 1655.
корпа copiae. 1379.
куручаг (курушаг) insurrectio curussorum. 1355, 1507.

марцијалан ferox. 1476.
мушкатир miles sclopetoarmatus. 1369.

надзиратељство cura, exactio. 1655.
неверојатно incredibile. 1660.
незадовољство indignatio. 1635.
неутешан solacium non admititens. 1376.

обедница cenatio. 1492.
обер- (обор-) капетан centurio prior. 1543.
опсажденије obsidio. 1468.
опсести obsidione cingere. 1319.
организација temperatio. 1619.
орманда exercitus. 1369.
освојивати occupare. 1326.

палаторија parlatorium (locus colloquiis destinatus). 1660.
пензија beneficum annuum. 1655.
пеш (pl. пеши) pedes. 1346.
пиринца oryza. 1361.
пладнина meridies. 1377.
плененије praedatio. 1369.
победоносан qui victoriam tulit. 1655.
појагмити diripere. 1398.
покровитељство tutela. 1719.
поробоштеније comprehensio. 1369.
порција victus. 1381.
постфелвалтер curator cursus publici. 1676.
пребивалиште domicilium. 1491.
презимовати hibernare. 1368.
принц princeps. 1382.
принцип princeps Venetiae. 1435.
присуствовати adesse. 1666.
просветитељ qui ad humanitatem excolit. 1353.
публицирати promulgare. 1628.

рајтар eques. 1369.
рајтпикет excubiae equestres. 1718.
револуција converso rerum publicarum. 1645.
регрут tiro. 1378.
резиденција caput. 1370.
робија populatio. 1416.
розенел oleum rosarum. 1666.
румеливалис praefectus Turciae occidentalis. 1659.

саизволити consentire. 1487.
свет lux. 1377.

Регистар

А

Б

В

Г

Д

Ђ

Е

Ж

З

И

Ј

К

Л

Љ

М

П

Р

С

Т

Х

Ц

Ч

Џ

Ш